

MTA Pedagógiai
Tudományos Bizottság

XXV. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA

NEVELÉSTUDOMÁNY TEGNAP ÉS MA - A JÖVŐ KIHÍVÁSAI

Program, előadás-összefoglalók

ONK 2025
SZEGED

Szeged,
2025. november 13-15.

XXV. Országos Neveléstudományi Konferencia

NEVELÉSTUDOMÁNY TEGNAP ÉS MA – A JÖVŐ KIHÍVÁSAI

PROGRAM, ELŐADÁS-ÖSSZEFOGLALÓK

Szerkesztette

Józsa Krisztián, Habók Anita

MTA Pedagógiai Tudományos Bizottsága
SZTE Neveléstudományi Intézet

Szeged, 2025

**XXV. Országos Neveléstudományi Konferencia
Szeged, 2025. november 13–15.**

Tudományos Programbizottság

Bocsi Veronika (a XXIV. ONK elnöke)
Józsa Krisztián (az ONK elnöke)
Molnár Gyöngyvér (Szegedi Tudományegyetem)
Pukánszky Béla (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem)
Steklács János (Pécsi Tudományegyetem)
Szűts Zoltán (a XXVI. ONK elnöke)
Zsolnai Anikó (az MTA Pedagógiai Tudományos Bizottsága elnöke)

Szervezőbizottság

Földi Fanni (Eötvös Loránd Tudományegyetem)
Habók Anita (az ONK titkára)
Halof Ferenc (Szegedi Tudományegyetem)
Józsa Gabriella (Károli Gáspár Református Egyetem)
Józsa Krisztián (az ONK elnöke)
Kléner Judit (Szegedi Tudományegyetem)
Mesterháziné Túri Diána (Szegedi Tudományegyetem)
Molnár Katalin (Szegedi Tudományegyetem)
Nagy Márió Tibor (Szegedi Tudományegyetem)
Nagy Zoltán Péter (Szegedi Tudományegyetem)
Szabó Norbert (Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem)
Tarkó Klára (Szegedi Tudományegyetem)

A konferencia honlapja

<https://edu.u-szeged.hu/onk2025>

Webmester

Betyár Gábor

E-mail

onk2025@edu.u-szeged.hu

Technikai szerkesztő

Baukó Tiborné

Szöveggondozás

Molnár Edit Katalin

ISBN 978-963-688-083-5

© Szerzők, 2025

Szerkesztés © Józsa Krisztián és Habók Anita 2025

A műre a Creative Commons 4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik: [CC-BY-NC-ND-4.0.](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Ennek értelmében a mű szabadon másolható, terjeszthető, bemutatható és előadható, azonban nem használható fel kereskedelmi célokra, továbbá nem módosítható és nem készíthető belőle átdolgozás, származékos mű. A licenc alapján a szerző vagy a jogosult *által meghatározott módon fel kell tüntetni a szerző nevét és a szerzői mű címét.*

**KÖSZÖNETÜNKET FEJEZZÜK KI MINDAZON KOLLÉGÁKNAK, AKIK AZ ABSZTRAKTOK
BÍRÁLATÁVAL HOZZÁJÁRULTAK A KONFERENCIA MEGVALÓSÍTÁSÁHOZ.**

BÍRÁLÓK

Ács Marianna, Bacsa-Bán Anetta, Bálint Ágnes, Barabási Tünde, Bárdos Jenő, Bencéné Fekete Anikó Andrea, Benedek András, Biró Zsuzsanna Hanna, Bocsi Veronika, Bogárné Németh Mária, Borbélyová Diana, Bordás Andrea, Bredács Alice, Buda András, Ceglédi Tímea, Chrappán Magdolna, Czékmán Balázs, Czető Krisztina, Csehiová Agata, Csíkos Csaba, Csima Melinda, Csizér Kata, Csontosné Buzás Zsuzsa, D. Molnár Éva, Dancs Katinka, Demeter-Karászi Zsuzsanna, Dohány Gabriella, Dusa Ágnes Réka, Endrődy Orsolya, Engler Ágnes, Fehérvári Anikó, Fejes József Balázs, Fenyő Imre, Fináncz Judit, Fizel Natasa, Fónai Mihály, Gál Zita, Gelencsérné Bakó Márta, Golnhofer Erzsébet, Gönczi Ibolya, Györgyi Zoltán, Győri János, Habók Anita, Hamar Pál, Hegedűs Judit, Hegedűs Roland, Herczegh Judit, Hódi Ágnes, Holik Ildikó, Horváth László, Huszár Zsuzsanna, Imre Anna, Inántszy-Pap Ágnes, Jancsák Csaba, Janurik Márta, Jenei Terézia, Józsa Gabriella, Józsa Krisztián, K. Nagy Emese, Kállai Gabriella, Kárpáti Andrea, Kasik László, Kéri Katalin, Kerülő Judit, Kinyó László, Kis Noémi Katalin, Kiss Zoltán, Kissné Rusvai Julianna, Kissné Zsámboki Réka, Knausz Imre, Korom Erzsébet, Kovács Karolina Eszter, Kovács Katalin, Kovács-Nagy Klára, Kozma Tamás, Ladnai Attiláné, Lénárd Sándor, Magyar Andrea, Magyar Márton, Markos Valéria, Márkus Edina, Medgyes Péter, Mező Katalin, Molnár Edit Katalin, Molnár Gyöngyvér, Nagy Márió Tibor, Nemes Magdolna, Németh András, Németh Balázs, Némethné Tóth Orsolya, Nóbik Attila, Ollé János, Oo Tun Zaw, Orsós Anna, Papp Gabriella, Pásztor Attila, Pásztor-Kovács Anita, Pető Ildikó, Podráczky Judit, Pornói Imre, Pukánszky Béla, Pusztai Gabriella, Racsko Réka, Radnóti Katalin, Radványi Katalin, Rákó Erzsébet, Rapos Nóra, Rébay Magdolna, Révész László, Rónay Zoltán, Sanda István Dániel, Sántha Kálmán, Sebestyén Krisztina, Simon István Ágoston, Steklács János, Szabó Norbert, Szabolcs Éva, Szekeres Ágota, Széll Krisztián, Szenczi Beáta, Szili Katalin, Szombathelyiné Nyitrai Ágnes Anikó, Szontagh Pál, Szűcs Tímea, Szűts Zoltán, Takács Zsuzsanna Mária, Tarkó Klára, Thèkes István, Tigyi Zoltánné, Tódor Imre, Tóth Edit, Varga Aranka, Varga Attila, Varga László, Vargáné Nagy Anikó, Vígh Tibor, Vincze Beatrix, Vincze Szilvia, Vincze Tamás András, Virányi Anita, Volentér-Kis Orsolya, Zentai Gabriella, Zsolnai Anikó

KÖSZÖNTŐ

A Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Tudományos Bizottsága által 2001-ben, Csapó Benő kezdeményezésére útjára indított Országos Neveléstudományi Konferencia mára a hazai neveléstudomány legfontosabb éves tudományos fórumává vált. A 2025-ben megrendezett jubileumi, XXV. Országos Neveléstudományi Konferenciának a Szegedi Tudományegyetem ad otthont. A negyedszázados évforduló különleges alkalom arra, hogy a neveléstudományi kutatók visszatekintsenek az elmúlt huszonöt évre: honnan indultunk, hová jutottunk, és merre tart a hazai neveléstudomány a XXI. század változó társadalmi, gazdasági és technológiai környezetében.

Az elmúlt évtizedekben az oktatás és nevelés világa alapvető átalakuláson ment keresztül. A digitalizáció és a mesterséges intelligencia rohamos fejlődése új kihívásokat teremtett az iskolák és az oktatási rendszerek számára. Egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a fenntarthatósággal, a társas kompetenciákkal és a környezeti felelősséggel kapcsolatos kérdések, miközben továbbra is jelen vannak a régóta ismert dilemmák – az óvoda-iskola átmenet nehézségei, az oktatási rendszer szelektivitása és az esélyegyenlőség előmozdításának kihívásai. A munkaerőpiac elvárásai is gyökeresen megváltoztak: az iskolának olyan feladatokra és munkakörökre kell felkészítenie a fiatalokat, amelyek ma még nem is léteznek. A pedagógusszerepek átalakulása, az oktatás új céljai és módszerei egyaránt innovatív gondolkodást és kutatást igényelnek. A neveléstudomány feladata, hogy mindezt megértse, kísérje, és irányt mutasson abban, miként lehet a tegnap és a ma iskolájából a jövő iskoláját építeni.

A XXV. Országos Neveléstudományi Konferencia ezeket a kérdéseket állítja középpontba, és arra vállalkozik, hogy fórumot teremtsen a legújabb hazai és nemzetközi kutatási eredmények megvitatására. A rendezvényen 550 résztvevő – kutatók, doktoranduszok, gyakorló pedagógusok és hallgatók – osztják meg tudományos eredményeiket. A konferenciára 521 prezentációt fogadott el a Tudományos Programbizottság: 316 előadást, 64 poszttert és 35 szimpóziumot. A beérkezett absztraktok mindegyike kettős vak bírálaton esett át, biztosítva a magas szakmai színvonalat és az egységes tudományos minőséget.

A konferencia két kiemelt plenáris előadója Suzanne E. Hidi és Karikó Katalin. Suzanne E. Hidi, a Torontói Egyetem professzora, az érdeklődésemélet és a tanulási motiváció nemzetközileg elismert kutatója. Munkássága a pedagógia, a pszichológia és az idegtudomány határterületein helyezhető el, és a pedagógiai pszichológia nemzetközi élvonalába tartozik. Karikó Katalin biokémikus, Nobel-díjas kutató, az mRNS-alapú vakcinák fejlesztésének úttörője, aki alapjaiban változtatta meg a molekuláris biológia és az orvostudomány szemléletét. Előadásában arról beszél, hogy pályafutásának alakulásában milyen meghatározó szerepet játszottak tanárai és az iskolai élményei – az inspiráció, amely az oktatás és a tudomány összekapcsolódásából fakad.

A konferencia szervezői nevében szeretettel köszöntjük a résztvevőket. Bízunk benne, hogy a három nap során elhangzó előadások, posztterek és beszélgetések hozzájárulnak a neveléstudomány fejlődéséhez, és megerősítik közösségünket abban a törekvésben, hogy kutatásainkkal és együttműködéseinkkel az oktatás minőségét, esélyteremtő szerepét és jövőorientáltságát szolgáljuk.

Szeged, 2025. november

Józsa Krisztián, a konferencia elnöke

Habók Anita, a konferencia titkára

WELCOME ADDRESS

Launched in 2001 on the initiative of Benő Csapó by the Educational Sciences Committee of the Hungarian Academy of Sciences, the National Conference on Educational Sciences has become the foremost annual scholarly forum for educational sciences in Hungary. The jubilee 25th National Conference on Educational Sciences, held in 2025, is hosted by the University of Szeged. This quarter-century milestone offers a special opportunity for researchers to take stock of the past twenty-five years: where we began, how far we have come, and where the educational sciences in Hungary are heading amid the shifting social, economic, and technological landscape of the twenty-first century.

In recent decades, education has undergone profound transformation. The rapid advance of digitalisation and artificial intelligence has created new challenges for schools and education systems. Questions of sustainability, social and interpersonal competencies, and environmental responsibility have come to the fore, even as long-standing issues persist – from the difficulties of the preschool-to-school transition to the education system's selectivity and the ongoing challenge of advancing equity. Labour market expectations have also changed fundamentally: schools are preparing young people for tasks and roles that do not yet exist. The transformation of teacher roles, the new aims of education, and emerging methods all call for innovative thinking and research. It is the task of the educational sciences to understand and accompany these changes, and to chart how we can build the school of tomorrow from the schools of yesterday and today.

The 25th National Conference on Educational Sciences places these questions at the centre and provides a forum for discussing the latest Hungarian and international findings. Some 550 participants – researchers, doctoral students, practising teachers, and university students – will share their scholarly work. The Scientific Programme Committee has accepted 521 presentations: 316 papers, 64 posters, and 35 symposia, each comprising four thematically related presentations. All submitted abstracts underwent double-blind peer review, ensuring high academic standards and consistent scholarly quality.

Our two keynote speakers are Suzanne E. Hidi and Katalin Karikó. Suzanne E. Hidi, a professor at the University of Toronto, is an internationally recognised scholar of interest theory and learning motivation. Her work spans the boundaries of pedagogy, psychology, and neuroscience, and she stands at the forefront of international educational psychology. Katalin Karikó, a biochemist and Nobel laureate, is a pioneer of mRNA-based vaccine development whose contributions have reshaped molecular biology and medicine. In her lecture, she reflects on how her teachers and school experiences played a decisive role in shaping her career, an inspiration born of the interplay between education and science.

On behalf of the organisers, we warmly welcome all participants. We trust that the papers, posters, and discussions over these three days will contribute to the advancement of the educational sciences and strengthen our community in its effort to use research and collaboration to serve educational quality, equity, and future-readiness.

Szeged, November 2025

Krisztián Józsa, Conference Chair
Anita Habók, Conference Secretary

TARTALOMJEGYZÉK

KÖSZÖNTŐ	5
WELCOME ADDRESS	6
RÖVID PROGRAM / SHORT PROGRAM	29
RÉSZLETES PROGRAM / DETAILED PROGRAM	37
PLENÁRIS ELŐADÁSOK	62
SUZANNE E. HIDI: HOW TO MOTIVATE STUDENTS TO ENGAGE AND LEARN? THE ROLE OF INTEREST AND REWARDS	
KATALIN KARIKÓ: BREAKING THROUGH	
SZIMPÓZIUM/SYMPOSIUM	64
TEMATIKUS ELŐADÁS/THEMATIC SESSION	265
POSZTER/POSTER	583

SZIMPÓZIUMOK/SYMPOSIUM

BACSKAI KATINKA: KIHÍVÁS ELFOGADVA. INKLÚZIÓS FELADATOK ÉS VÁLASZOK	
AZ SNI, BTMN ÉS HÁTRÁNYOS HELYZETŰ DIÁKOK ISKOLÁIBAN	65
<i>Sávai-Átvin Regina:</i> Idegennyelv-tanárok inkluzív nyelvpedagógiai gyakorlatáról szóló tanulmányok célzott módszertani elemzése	66
<i>Rétháti Csilla, Rákó Erzsébet:</i> A szakiskolák rekrutációs sajátosságainak és a lemorzsolódás összefüggéseinek vizsgálata	67
<i>Pozsár Andrea:</i> Kiemelt figyelmet igénylő tanulók a magyarországi alapfokú művészetoktatásban a statisztikák tükrében	68
<i>Bacskai Katinka:</i> A szülői bevonódás jellemzői, változása és összefüggése az eredményességgel	69
BENCÉNÉ FEKETE ANIKÓ ANDREA: TANULÁSI SZOKÁSOK TÁMOGATÁSA AZ	
ISKOLAKEZDÉS IDŐSZAKÁBAN	70
<i>Podráczky Judit, Tun Zaw Oo, Józsa Krisztián:</i> Tanulási szokások a nemzetközi szakirodalomban	73
<i>Bencéné Fekete Anikó Andrea, Zentai Gabriella, Podráczky Judit, Tun Zaw Oo, Józsa Krisztián:</i> Mérészköz kifejlesztése és validálása az elsős tanulók tanulási szokásainak támogatását célzó tanítói gyakorlatok értékelésére	74
<i>Szántóné Tóth Hajnalka, Zentai Gabriella, Nagyné Gájer Orsolya, Bencéné Fekete Anikó Andrea:</i> Az első osztályosok tanulási szokásainak támogatását célzó tanítói gyakorlatok mérése	75
<i>Bencéné Fekete Anikó Andrea, Nagyné Gájer Orsolya:</i> Tanulási szokások megalapozása az iskolakezdés időszakában: Tanítói interjúk és pedagógiai gyakorlatok vizsgálata	76
BOGNÁR JÓZSEF: A SPORTTEHETSÉG-GONDOZÁS AKTUÁLIS KÉRDÉSEI	77
<i>Bognár József, Gortva János:</i> A sporttehetség-gondozás kulcsa: az edzők megbecsülése és pályán tartása	79
<i>Déri Diána, Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella, Kiss Zoltán, Bognár József:</i> Férfi és női labdarúgó akadémiák utánpótlás-nevelése: szülők nézetei a beválást befolyásoló tényezőkről	80
<i>Juhász István, Révész László, Bognár József:</i> Edzői kompetenciák megítélése: szakmai tudás és pedagógiai jelenlét a kézilabda utánpótlás korosztály szintjén	81
<i>Oláh Dávid, Borbély Szilvia, Bognár József:</i> A kettős karrier sikerességének tényezői a magyar labdarúgó akadémiákon	82
CEGLÉDI TÍMEA: JÖVŐ ÉS HÁTRÁNYOS HELYZET	83
<i>Papp Hunor:</i> A jövőorientációt támogató motivációs hatások értékelése a hátrányos helyzet kontextusában	85
<i>Godó Katalin:</i> A mentorálás minőségi és időbeli tényezőinek jelentősége a mentorált diákok jövőterveinek alakulásában	86
<i>Csók Cintia, Pusztai Gabriella:</i> Pedagógusok nézetei a diákok jövőtudatos gondolkodásával kapcsolatban	87
<i>Ceglédi Tímea:</i> A múltam adom a jövődéért. Reziliens pedagógusok jövőorientációjának szerepe a hátrányokkal való megküzdésben	88

DANCS KATINKA: ÁLLAMPOLGÁRI SZOCIALIZÁCIÓ A FORMÁLIS KERETEK ÉS INFORMÁLIS HATÁSOK	
METSZÉSPONTJÁBAN	89
<i>Balaton Monika: A fiatalok politikai szocializációjának eltérő mintázatai</i>	91
<i>Hornák Réka: Digitális szocializáció és állampolgári nevelés a TikTok korában – kihívások és lehetőségek a neveléstudomány számára</i>	92
<i>Jancsák Csaba: Diákönkormányzat mint demokráciaskola</i>	93
<i>Dancs Katinka: Felsőoktatásba belépő hallgatók állampolgári tudásának vizsgálata: egy mérőeszköz kidolgozása és értékelése</i>	94
DEMETER-KARÁSZI ZSUZSANNA: FENNTARTÓI SOKSZÍNŰSÉG – INTÉZMÉNYI SZEREPVÁLLALÁS ÉS EREDMÉNYESSÉG SEKTORKÖZI NÉZŐPONTBÓL	95
<i>Szilágyi Edit, Pusztai Gabriella: Tanuló-specifikus nevelési célok és feladatok a Kolping középiskolák értelmezésében, s azok eredményessége a diákok szemszögéből</i>	97
<i>Major Enikő, Engler Ágnes: Értékek és együttműködés: a gyermeknevelés dimenziói</i>	98
<i>Rusznák Anett, Pusztai Gabriella: Számít a fenntartó? A szülői bevonódás és az iskolafenntartók közötti eltérések a 2022-es OKM adatok tükrében</i>	99
<i>Demeter-Karászi Zsuzsanna, Pusztai Gabriella: Külön utak, közös célok? Szülői bevonódás az intézményi sokszínűség tükrében</i>	100
DEZSŐ RENÁTA ANNA: TANULÓI PSZICHOLÓGIATÖKE-ELEMEK ÉS AZ OLVASÁSI FLUENCIA LEHETSÉGES ÖSSZEFÜGGÉSEI	101
<i>Dezső Renáta Anna: PISA 2022 olvasási eredmények az OECD 2030 tanulási iránytű jóllét markerei, a dwecki beállítódások és a pszichológiai töke elméleti mátrixán</i>	103
<i>Barabás Hanna: A kleinfeldi kedvesen követelő tanármodell vizsgálati lehetőségei magyarországi kontextusban, alsó tagozaton</i>	104
<i>Demeter Gáborné: A fluens olvasástechnika szerepe a szövegértés megszilárdulásában</i>	105
<i>Dezső Renáta Anna, Barabás Hanna: Olvasási fluencia és vonatkozó beállítódás-mátrixok, valamint a kedvesen követelő pedagógus jelenlét lehetőségei összefüggései alsós tanulók körében</i>	106
DI BLASIO BARBARA: A PEDAGÓGUSKÉPZÉS TARTALMI ÉS MÓDSZERTANI ÚJRAGONDOLÁSA	107
<i>Bartha Enikő: Az óvodai testnevelés és módszertanának megújítása és fejlesztése</i>	109
<i>Buzogány Ágota: Kombinatorika és valószínűségszámítás gyakorlása a pedagógusképzésben, tantárgyfejlesztési kísérlet</i>	110
<i>Gál Gyöngyi: Innovációs törekvések a pedagógusképzésben</i>	111
<i>Di Blasio Barbara: Felkészítés a pedagógusmesterség új kihívásaira, a tematika és módszertan változásai</i>	112
ENGLER ÁGNES: A CSALÁDI ÉS ISKOLAI KAPCSOLATOK ÖSSZEFÜGGÉSE AZ ISKOLAI EREDMÉNYESSÉGGEL	113
<i>Bencze Ádám, Engler Ágnes, Dusa Ágnes Réka, Markos Valéria, Wágner Tamás: A családi kapcsolatok és a szülők otthoni bevonódásának hatása a negyedik osztályos tanulók iskolai eredményességére</i>	115
<i>Kozák Kókény, Uhljár Péter, Pári András: A családi és iskolai kommunikáció, valamint a digitális eszköztár befolyása a teljesítményre</i>	116
<i>Antal István: A sikeres pályát befutó romák eredményességéhez hozzájáruló családi és iskolai kapcsolatok</i>	117
<i>Székel András, Győri-Dani Dóra: A társas-érzelmi és kommunikációs készségek fejlesztése az iskolában: A Velem Lehet Beszélgetni program értékelése és fenntarthatósága</i>	118
GORDON GYŐRI JÁNOS: TERRAS INCOGNITA: KORÁBBAN FELTÁRATLAN TERÜLETEK AZ ÁRNYÉKOKTATÁS-KUTATÁSBAN	119
<i>Gordon Győri János: Gyerektanárok a kiegészítő privátoktatás világában – a tanítási kompetencia alakulására vonatkozó elképzelések retrospektív vizsgálata</i>	121
<i>Makszim Edina, Cserekllye Erzsébet, Gordon Győri János: A kiegészítő oktatási területek és a gyógypedagógia találkozása – szisztematikus szakirodalmi elemzés</i>	122
<i>Pataki Ágnes, Gordon Győri János: Kit nevezhetünk tanárnak? Egy angoltanári oklevelet biztosító árnyékoktatási mesterkurzus bemutatása és értékelése</i>	123
<i>Hegedűs Gabriella: Az énhatékonyság és az angol nyelvi árnyékoktatás összefüggései – szülői percepciók és tanulói tapasztalatok vizsgálata</i>	124

GYARMATHY ÉVA: A TANULÁSI KÖRNYEZET ÁTALAKÍTÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI ÉS	
AKADÁLYAI AZ ELSŐ ÉS MÁSODIK OSZTÁLYBAN	125
<i>Gyarmathy Éva, Pap Judit, Turmezei Mónika: A tanulási környezet szervezésének hiánya</i>	
az alsó tagozaton	127
<i>Svraka Bernadett, Gyarmathy Éva: A tanulási teljesítmény és a kognitív képességek</i>	
összefüggései különböző módon formált tanulási környezetben alsó tagozatos osztályokban	128
<i>Gombás Judit: Az innovációra (nem) fogékony pedagógusok.....</i>	129
<i>Elekes Györgyi, Svraka Bernadett, Gombás Judit: A kiegészítés és a mentális jóllét</i>	
összefüggései a hazai pedagógusok körében.....	130
HEGYI-HALMOS NÓRA: TUDÁSMEGOSZTÓ KÖZÖSSÉGEK SZEREPE AZ ÉLETHOSSZIG	
TARTÓ TANULÁSBAN	131
<i>Erdei Luca Alexa, Bedzsula Bálint: A tanulószervezeti működés hallgatói percepciói a</i>	
munkatapasztalat tükrében	133
<i>Kovács Zsuzsa: Kihívások és lehetőségek a felnőttoktatók szakmai fejlődésében: a támogató</i>	
szakmai közösségek szerepe a reziliencia tükrében	134
<i>Pongor-Juhász Anna Orsolya: Egy magyarországi mikro magániskola intézményesülési</i>	
folyamatának vizsgálata esettanulmány keretében.....	135
<i>Tóth-Téglás Tünde, Hegyi-Halmos Nóra: Tanulás szerepének változása a hazai vállalati</i>	
gyakorlatokban.....	136
LÁSZLÓ HORVÁTH: ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN HIGHER EDUCATION –	
FROM POLICY TO LITERACY.....	138
<i>Zoltán András Szabó, László Horváth, Ágnes Csipke, Anita Olda Graur, Emese Schiller:</i>	
Qualitative Document Analysis of Central European Countries’ National AI Policies	139
<i>Amani Dahmani, László Horváth: AI Literacy in Higher Education:</i>	
a Systematic Literature Review.....	140
<i>Attila Rausch, Katalin Pálvölgyi Baditzné, Ildikó Babócsy Chogyelkáné, Gulnara Duishekeeva,</i>	
<i>László Horváth: Pedagogical AI Competence in Higher Education: Validation of a</i>	
New Scale and the Use of Prompt Engineering for Assessment	141
<i>Jeyran Gasimova, László Horváth: Higher Education Students’ Perceptions, Use and</i>	
Adoption Intentions for AI – A Comparative Study Between Azerbaijan and Hungary	142
JANCSÁK CSABA: HÁTRÁNYOS HELYZET, ÁLLAMI GONDOSKODÁS – NEVELÉSSZOCIOLÓGIAI	
ÉS SZOCIÁLPEDAGÓGIAI MEGKÖZELÍTÉSEK	143
<i>Kothencz János: A sajátos nevelési igényű gyermekek gondozásának összetettsége:</i>	
A nevelőszülők tapasztalatai és kihívásai Magyarországon	145
<i>Kothencz János, Lőrinczi János: Az állami gondoskodásban élő fiatalok iskolai</i>	
teljesítményének változása a klasszikus „gyermekotthoni” ellátástól a „nevelőszülői”	
gondoskodásig.....	146
<i>Jancsák Csaba, Sánta Tamás Csaba: Sebezhető ifjúság – NEET és PNEET.....</i>	147
<i>Mezei Tímea, Jancsák Csaba: Dél-alföldi roma fiatalok oktatási életútja, jövőorientációi és</i>	
értékpreferenciái.....	148
JÓZSA GABRIELLA: MOTIVÁCIÓ ÉS IDENTITÁS A ZENEOKTATÁS KÜLÖNBÖZŐ SZÍNTEREIN:	
DIÁKOK ÉS TANÁROK PERSPEKTÍVÁI.....	149
<i>Tormáné Kiss Bernadett, Józsa Krisztián: Az ének-zene tanórai motiváció nemzetközi</i>	
összehasonlításban	151
<i>Héjja Bella Emerencia, Józsa Gabriella, Váradi Judit: A családi háttér hatása a zenei</i>	
pályaválasztásra.....	152
<i>Pótfi Melinda, Józsa Gabriella, Váradi Judit: Motivációk és tapasztalatok a felnőttek</i>	
alapfokú zeneoktatásában.....	153
<i>Pető Áron, Józsa Gabriella, Váradi Judit: Vonós-húros tanárok önmeghatározása a</i>	
művész-tanári identitáskettség mentén	154

KATTEIN-PORNÓI RITA: AZ ISKOLAI TANÁRKÉPZŐK KÉPZŐVÉ VÁLÁSÁNAK TÁMOGATÁSÁRA SZOLGÁLÓ, EGYÜTTMŰKÖDÉSRE ÉPÜLŐ RENDSZERMODELL KIALAKÍTÁSA ÉS VIZSGÁLATA.....	155
<i>Czető Krisztina, Takácsné Kárász Judit, Vörös Ildikó, Rapos Nóra: Az iskolai tanárképzők kutatásának szintézise</i>	157
<i>Tókos Katalin, Nagy Krisztina, Tóth-Pjeczka Katalin, Lénárd Sándor: A designkutatás folyamatába ágyazott módszerek az iskolai tanárképzők identitásalakulásának vizsgálatában</i>	158
<i>Lénárd Sándor, Czirfusz Dóra, Horváth András, Horváth Orsolya, Czető Krisztina: A tanárszakos hallgatók pályaidentitásának alakulása a pályaszocializációs gyakorlatok során</i>	159
<i>Rapos Nóra, Péter Petra, Szilvási Csenge, Tókos Katalin: A képzővé válás érdekében végzett, határátlépő együttműködésre épülő képzésfejlesztés – egy designkutatás rendszere</i>	160
KÉRI KATALIN: AZ ÓVODA–ISKOLA ÁTMENET NÉZŐPONTJAI A NEVELÉSTÖRTÉNET, A PEDAGÓGUSKÉPZÉS ÉS AZ INTÉZMÉNYI GYAKORLATOK TÜKRÉBEN	161
<i>Patyi Gábor: Az óvó- és tanítónőképzés egyesítésének terve a századfordulón.....</i>	163
<i>Németh Dóra Katalin: Szabályozott átmenet – Az óvodából iskolába lépés intézményi keretei és pedagógiai vonatkozásai (1962–1969).....</i>	164
<i>Varga László, Németh Krisztina: Óvoda–iskola átmenet: új kihívások és megoldási lehetőségek</i>	165
<i>Maximovics Veronika, Kissné Zsámboki Réka: Iskolaérettség – elmélet, gyakorlat és döntési kompetenciák hazai és nemzetközi kitekintésben.....</i>	166
KOJANITZ LÁSZLÓ: A TÖRTÉNELEMDIDAKTIKAI FELADATFEJLESZTÉS MEGKÖZELÍTÉSEI ÉS MÓDSZEREI.....	167
<i>Kojanitz László, Fodor Richárd: Empirikus kutatás a történelmi empátia és történelmi gondolkodás területén</i>	169
<i>Kojanitz László: A történelmi empátia fejlesztését célzó tanórai feladatok tervezésének lehetőségei és kihívásai</i>	170
<i>Vajda Barnabás, Jeszenszki Kornélia: A történelem-tankönyvek képi világgal kapcsolatos fogalmak.....</i>	171
<i>Tóth Judit: A kérdésorientált, forrásközpontú, multiperspektivikus történelem feladatok fejlesztésének módszertani kérdései és relevanciája</i>	172
KOVÁCS-NAGY KLÁRA: AZ OKTATÓI TELJESÍTMÉNY ÉS MUNKA JELLEMZŐI KÖZÉP-KELET-EURÓPÁBAN.....	173
<i>Berei Emese Beáta: A segítő szakmák oktatóinak digitális munkavégzése és a munka–magánélet konfliktusa.....</i>	175
<i>Kovács-Nagy Klára, Moravec Marianna, Hideg-Fehér Gabriella: Az oktatók produktivitását meghatározó tényezők a Kárpát-medencében</i>	176
<i>Pallay Katalin, Demeter-Karászi Zsuzsanna, Pusztai Gabriella: Határon túli kiválóság? Oktatók teljesítménye a Kárpát-medencei magyar felsőoktatásban</i>	177
<i>Dusa Ágnes Réka, Dabney-Fekete Ilona: Oktatói mobilitási motivációk és a nemzetközi akadémiai beágyazottság</i>	178
MACHER MÓNKA: SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK OKTATÁSÁNAK KIHÍVÁSAI ÉS LEHETŐSÉGEI A NEVELÉS-OKTATÁS KÜLÖNBÖZŐ SZÍNTEREIN	179
<i>Horváth Endre, Szenczi Beáta, Szekeres Ágota: A tanári ráhangoltság társas kapcsolati dimenziójának vizsgálata a szociometriai szerepek tükrében 3. évfolyamos együttnevelő osztályközösségekben</i>	182
<i>Berényi Diana, Lénárd Sándor, Szekeres Ágota: A duális szakképzésben oktatók felkészültsége a sajátos nevelési igényű tanulók gyakorlati oktatására.....</i>	183
<i>Farkas Rebeka, Berényi Diana, Szekeres Ágota: Tanulásban akadályozott fiatalok identitásalakulása egy Pest vármegyei szakiskolában</i>	184
<i>Macher Mónika, Földi Fanni: Eltérő tantervű iskolában és együttnevelésben oktatott tanulásban akadályozott diákok beszédfeldolgozási sajátosságai</i>	185

MOLNÁR GYÖNGYVÉR: OKTATÁSI EGYENLŐTLENSÉGEK OKAINAK FELTÁRÁSA LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLATOK EREDMÉNYEI SEGÍTSÉGÉVEL	186
<i>Tóth Edit, Munkácsy Balázs: Longitudinális megközelítések az oktatási egyenlőtlenségek feltárásában Európában: szisztematikus szakirodalmi áttekintés</i>	188
<i>Munkácsy Balázs, Tóth Edit: Oktatási egyenlőtlenségek vizsgálata magyarországi longitudinális kutatásokban: szisztematikus szakirodalmi áttekintés</i>	189
<i>Molnár Gyöngyvér, Tóth Edit: Az oktatási szelekció és annak hatása a tanulók szövegértés-fejlődésére az általános iskolában</i>	190
<i>Pásztor Attila, Molnár Gyöngyvér: Intézmények és osztályok közötti különbségek változása longitudinális kontextusban: egy induktív gondolkodás-vizsgálat eredményei</i>	191
MOLNÁR-KOVÁCS ZSÓFIA: A PEDAGÓGIATÖRTÉNET KUTATÁSÁNAK ÉS TANÍTÁSÁNAK KIHÍVÁSAI A DIGITÁLIS VILÁGBAN.....	192
<i>Molnár-Kovács Zsófia: A nevelés múltja a digitális jelenben – pedagógiatörténeti tárgyak tanítása a felsőoktatásban</i>	194
<i>Vörös Katalin: A 19. századi iparoktatás diskurzusának kutatómódszertani kihívásai</i>	195
<i>Hodász Kata: Gyógypedagógia-történeti kutatások a digitális világban: módszertani kihívások és új lehetőségek.....</i>	196
<i>Maisch Patrícia: Memoárok az online és offline térben. A TikTok mint primer neveléstörténeti forráshordozó</i>	197
PAKSI BORBÁLA: KÜLÖNBÖZŐ ADDIKTOLÓGIAI PROBLÉMÁK ÉS RIZIKÓTÉNYEZŐK ALAKULÁSA A FELSŐ TAGOZATOS ÉVEK SORÁN – A BUDAPESTI LONGITUDINÁLIS KUTATÁS EREDMÉNYEI ALAPJÁN.....	198
<i>Paksi Borbála, Eisinger Andrea, Demetrovics Zsolt: A Budapesti Longitudinális Kutatás keretében serdülők körében végzett vizsgálat sorozat célja és módszertani háttere.....</i>	201
<i>Király Orsolya, Katz Dana, Koncz Patrik, Paksi Borbála, Demetrovics Zsolt: A játékhaználási zavar tünetei, az eszképiizmus és a depresszió tünetei közötti összefüggések – serdülők longitudinális vizsgálata</i>	202
<i>Koronczai Beatrix, Paksi Borbála, Urbán Róbert, Eisinger Andrea, Demetrovics Zsolt: Serdülők problémás közösségimédia-használatának kapcsolata önértékelésükkel és hiperaktív-figyelemzavaros tüneteikkel – longitudinális vizsgálat</i>	203
<i>Szőke Júlia, Paksi Borbála, Eisinger Andrea, Demetrovics Zsolt, Kökönyei Gyöngyi: A rumináció és a depresszív tünetek kapcsolata serdülőkorban – prospektív vizsgálat</i>	204
PALLAY KATALIN: OKTATÁSI UTAK ÉS ESÉLYEK KISEBBSÉGI MAGYAR KÖZÖSSÉGEKBEN KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN	205
<i>Papp Z. Attila: Családi háttér vs. teszt nyelve? A kisebbségi magyar diákok eredményeit magyarázó háttértényezők a PISA 2022 adatok alapján</i>	207
<i>Kovács Elvira: A tanulási motiváció és érzelmi tényezők szerepe a kisebbségi magyar matematikaoktatásban: A vajdasági iskolák alsó tagozatos diákjainak perspektívája</i>	208
<i>Pallay Katalin: Kárpátaljai kompetenciamérés szociodemográfiai dimenziói</i>	209
<i>Sütő Zsuzsanna: Otthon tanulni és otthon maradni? Tanulmányi eredményesség és földrajzi immobilitás kisebbségi és többségi magyar hallgatók körében.....</i>	210
PINTÉR HENRIETT: ANYANYELVI INTERVENCIÓKUTATÁSOK: A MESÉLÉS MINT A MEGÉRTÉS ÉS A SZÜLŐI ÖSZTÖNZÉS KÖZVETŐJE.....	211
<i>Pintér Henriett, Gál Franciska: Segíti-e az illusztráció a mese megértését? Óvodások körében végzett szövegértés-vizsgálat kétféle közvetítéssel</i>	213
<i>Pintér Henriett, Kovács Johanna, Gál Franciska: Atipikus fejlődésmentű gyermekek körében alkalmazott mese- és beszédintervenció harmadik próbavizsgálata</i>	214
<i>Haga Orsolya, Gál Franciska, Pintér Henriett: Szülőket ösztönző mesecsomag program ismételt validitásvizsgálata.....</i>	215
<i>Gál Franciska, Ferencz Eliza, Kriston Noémi, Szabó Kitty, Pintér Henriett: Szülői edukáció pilotvizsgálata atipikus gyermeket nevelő szülők körében</i>	216

PODRÁ CZKY JUDIT: AZ EGÉ SZSÉ GKOMPETENCIA FEJLESZTÉ SE ÓVODÁ SKORBAN.....	218
<i>Finá ncz Judit, Podrá czky Judit, Soós Evelin, Csima Melinda: Intervenci óval kísért</i>	
<i>egé szsége nevelé si programok az óvodában – nemzetk özi kitekintés</i>	219
<i>Podrá czky Judit, Finá ncz Judit, Csima Melinda, Józsa Krisztián: A „Story-based Assessment</i>	
<i>of Multidomain Understanding and Practice in Health” (SAMU) mér őeszköz fejlesztése</i>	220
<i>Csima Melinda, Finá ncz Judit, Józsa Krisztián, Podrá czky Judit: Óvodások</i>	
<i>egé szsége kompetenciájának vizsgálata a SAMU alkalmazásával</i>	221
<i>Keresztes Viktória, Csima Melinda, Podrá czky Judit, Soós Evelin, Finá ncz Judit:</i>	
<i>A szül ői egé szség műveltség szerepe az óvodás gyermekek egé szsé gtámogató</i>	
<i>szokásrendszerének alakításában</i>	222
PONGRÁ CZ KORNÉLIA: KIHÍ VÁSOK ÉS LEHETŐ SÉ GEK AZ INKLÚ ZIÓ Ú TJÁN – PSZICHOPEDAGÓ GIAI	
VÁ LASZOK AZ OKTATÁ SBAN.....	224
<i>Pongrá cz Kornélia: Tudás és attitű d az ADHD-s tanulók támogatásában: Nemzetk özi</i>	
<i>kutatások szintézise</i>	225
<i>Szentpé tery-Nagy Melinda, Szekeres Ágota: ... más iskolába szerintem még</i>	
<i>rosszabb volna neki</i>	226
<i>Reményi Tamás: A jogi tudás és a pedagógusi attitű d szerepe az inkluzív nevelés</i>	
<i>megvalósításában</i>	227
<i>Pongrá cz Kornélia, Kása Andrea, Tóth Zsuzsa: Gyógypedagógus hallgató k ADHD-val</i>	
<i>kapcsolatos attitű djeinek és ismereteinek vizsgálata – egy pilot kutatás eredményei</i>	228
PUSZTAI GABRIELLA: A SZÜ LŐ I BEVONÓ DÁS HATÁ SA A FELSŐ OKTATÁ SI	
HALLGATÓ K PÁ LYAFUTÁ SÁ RA.....	230
<i>Csák Zsolt: Az egyetemisták típusai a szülők iskolai és otthoni bevonódása mentén.....</i>	231
<i>Fényes Hajnalka, Csák Zsolt: Az anyai és apai bevonódás hatása az egyetemisták</i>	
<i>eredményességére</i>	232
<i>Mikló di-Simon Zsófia, Kovács-Nagy Klára: Szül ői bevonódás szerepe az extrakurrikuláris</i>	
<i>tevékenységekben</i>	233
<i>Kocsis Zsófia: A szül ői bevonódás és a hallgató k munka iránti elkötelezettségének</i>	
<i>összefü ggé sei egyetemisták körében.....</i>	234
SÁ RKÁ NY PÉ TER: A SZOCIÁ LPEDAGÓ GIA NÉ HÁ NY AKTUÁ LIS KÉ RDÉ SE.....	236
<i>Dobó Marianna: Tanulási környezetek, a tudás demokratizálódása és a szimbólumok</i>	
<i>hatása a fiatalok értékrendjére</i>	237
<i>Pacsuta István: Átalakuló közösségek a felső oktatásban</i>	238
<i>Sá rká ny Pé ter: A szakmai-etikai mandátum politikai és vallási kontextusa</i>	239
<i>Farmosi Andrea: Iskolai szociális segítés és a pedagógusszerep újragondolása –</i>	
<i>neveléstudományi és társadalmi kihívások metszéspontján</i>	240
SIMON ISTVÁN Á GOSTON: A FIZIKAI AKTIVITÁ S PROTEKTÍ V SZEREPE A FIATALOK	
EGÉ SZSÉ GES É LETVITELÉ BEN.....	241
<i>Simonné Kajtár Gabriella, Simon István Á goston: Az adaptív ú szóedzésen résztvevő</i>	
<i>gyermekek fizikai aktivitása.....</i>	243
<i>Herpainé Lakó Judit: Óvodáskorúak fizikai aktivitásának és testtömegének összefü ggé sei az</i>	
<i>egé szsé ges é letmód kialakításának tükrében.....</i>	244
<i>Simon István Á goston, Simonné Kajtár Gabriella, Fekete Adél:</i>	
<i>A gyermekek ú szással kapcsolatos belső motivációját támogató ú szásoktatói magatartás</i>	
<i>jelentősége az egé szsé ges é letvitel kialakításában</i>	245
<i>Bá cskay-Abonyi Barbara, Bognár József, Antal Katalin, Simon István Á goston:</i>	
<i>Tartásjavítás testkontrollfejlesztéssel középiskolai tanulók körében</i>	246
STEKLÁ CS JÁ NOS: A HANGOS OLVASÁ SI FLUENCIA JELLEMZŐ I É S Ö SSZEFÜ GGÉ SEINEK	
VIZSGÁ LATA M Á SODIK OSZTÁ LYOSOK KÖ RÉ BEN. AZ OLVASÁ S PONTOS SÁ GA	247
<i>Hoss Alexandra: A hangos olvasás hibáinak jellemző i második évfolyamos diákoknál</i>	249
<i>Fogarassy Nikolett, Huszár-Samu Nóra: A hangos olvasás jellemző i alsó tagozaton –</i>	
<i>tipikus tévesztések és fejlesztési lehetőségek.....</i>	250
<i>Sipos Zsóka, Volentér-Kis Orsolya: Az iskolai teljesítmény tanítói megítélése az olvasási</i>	
<i>fluencia és a szövegértés tükrében második évfolyamon.....</i>	251
<i>Bóna Judit: Megakadások jellemző i második osztályos tanulók hangos olvasásában.....</i>	252

SZEKERES ÁGOTA: FELNŐTTKORÚ FOGYATÉKOS SZEMÉLYEK: KIHÍVÁSOK ÉS TÁMOGATÁSI LEHETŐSÉGEK.....	253
<i>Gelencsérné Bakó Márta, Tóth-Szerecz Ágnes: A felnőtt fogyatékos személyek életminőségének vizsgálata – fókuszban az intellektuális képességzavar</i>	<i>255</i>
<i>Ladnai Attiláné: A jóga hatásai az intellektuális képességzavarral élő fiatal felnőttekre</i>	<i>256</i>
<i>Demeter Gáborné: Felnőttkorú személyek pedagógiai szakszolgálati vizsgálatának tapasztalatai a pályaválasztás realitásának tükrében</i>	<i>257</i>
<i>Gróf Anita, Ladnai Attiláné: Önálló életvitelt támogató alkalmazások intellektuális képességzavarral élő fiatal felnőttek számára</i>	<i>258</i>
VARGA ARANKA: INKLUZÍV OKTATÁSI SZÍNTEREK ÉS GYAKORLATOK A KÖZNEVELÉSBEN ÉS A FELSŐOKTATÁSBAN	260
<i>Varga Aranka, Horváth Gergely: Kortársmentorok munkájának értékelése egy kutatás-fejlesztési folyamat végéhez érve</i>	<i>261</i>
<i>Csovcsics Erika: A Gandhi Gimnázium bikulturális tanulási környezetének hatása az egyéni mobilitási utakban.....</i>	<i>262</i>
<i>Tószegi Zsófia Júlia: A felsőoktatási inkluzivitás egy lehetséges vizsgálati modellje – a CHARM-EU Inklúziós Tiplista alapján készült oktatói kérdőív eredményei</i>	<i>263</i>
<i>Varga Aranka, Trendl Fanni: Roma szakkollégiumok mint felsőoktatási inkluzivitást támogató non-formális közösségek</i>	<i>264</i>

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

ÁCS MARIANNA: A PTE osztatlan tanárszakos hallgatói által 2014 és 2025 között végzett közösségi pedagógiai gyakorlatok vizsgálata.....	265
ACHUODHO HAMPHREY OUMA, BETTINA PIKÓ: Identity Styles and Smartphone Use: Relationship With Academic Motivation and Achievement in TVET Students	266
AKNAI DÓRA ORSOLYA: STEM és oktatási robotika Kelet-Ázsiában és Szingapúrban: innovációk, kihívások és tanulságok a 21. századi készségfejlesztésben.....	267
ALBRECHT ZSÓFIA: Az „új kor” vívmányai – A világkiállítások és az oktatás kapcsolata a 19. és a 20. század fordulóján	268
ALTORJAY TAMÁS: A dúdolás előnyeinek fokozása énekhang bemelegítésnél	269
BACSA-BÁN ANETTA: A felsőoktatás és az ipari partnerek együttműködése a tanulási ökoszisztémák fejlesztésében – egy regionális egyetem példája	270
BACSA-BÁN ANETTA, CSER VALÉRIUS ANTALNÉ: Személyes erősségek a szakmai identitás szolgálatában: Longitudinális vizsgálat szakoktató hallgatók körében	270
BAJZÁTH ANGÉLA: A tanárképzés interkulturális dimenziói: a reziliencia és a kulturális érzékenység kapcsolódásai egy tervezett empirikus vizsgálat tükrében	272
BALOGH BRIGITTA: Emberi tanulás a digitális korban – enaktivista perspektívából	273
BALOGH BRIGITTA, FÖLDESI RENÁTA: Tanulás, mozgás, cselekvés. Adalékok Pető András konduktív nevelésfilozófiájának történeti kontextualizálásához	2734
BALOGH ZOLTÁN: Mi állhat a bántalmazó tanári magatartás mögött? Egy feltáró kutatás első eredményei.....	275
BALOGH-PÉCSI ANETT: Társas készségek fejlesztése 10–11 évesek körében: Egy drámaalapú, kommunikációfókuszú iskolai fejlesztőprogram bemutatása	276
BALQEES AL MANDHARI: Technocracy or Transformation? Dissecting SDG 4’s Vision for Education	277
BARABÁS ANDREA: A tanulói eredményességet befolyásoló tényezők a romániai magyar kisebbségi oktatásban.....	278
BARCSI TAMÁS: A fair play kötelességetikai és erényetikai értelmezése	279

BARNUCZ NÓRA, CEGLÉDI SZABOLCS, STRIHÓ KRISZTINA, DOMINEK DALMA LILLA: Hallgatói kreativitás és az MI-alapú oktatási környezet összefüggései flowalapú megközelítésben	280
BARTALIS IZABELLA: Kisebbségi tanterv és didaktikai tudatosság: Kovászna és Hargita megye magyar tannyelvű elemi osztályaiban történő zenei nevelés vizsgálata.....	281
BAYARJARGAL UUGANBAYAR, BETTINA PIKÓ: Smoking and Drinking Prevalence Among High School Students: Comparison of Hungarian and Mongolian Youth	282
BEDE FANNI ANNA, ENDRŐDY ORSOLYA: Az óvodáskor intézményi és extrakurrikuláris zenei nevelés élménypedagógiai szempontú elemzése	283
BENE ÁGNES, BARTHA BEATRIX, BALÁZS KATALIN: Komplex megközelítés alkalmazása a gerontológiaoktatásban	284
BEDZSULA BÁLINT, VIDA MÁTYÁS JÓZSEF: Metakognitív tudatosság gazdaságtudományi alapszakos hallgatók körében	285
BENCZE ÁDÁM, MARKOS VALÉRIA: A családi szerepekkel és munkavállalással kapcsolatos felfogások összefüggése a gyermekvállalási hajlandósággal	286
BENKE MAGDOLNA: Azonosságok és különbségek a rendszerváltozás utáni szakképzési politikákban. Magyarország és Lengyelország esete.....	287
BÉNYEI JUDIT, BAKK ÁGNES KAROLINA: Metaverzum-szerű oktatási környezetek a felsőoktatásban: lehetőségek és kihívások a virtuális világok oktatási integrációjában	288
BERECZ RÉKA, ENGLER ÁGNES: Magasan kvalifikált női vezetők a munkában és a családi életben	289
ENIKŐ ORSOLYA BERCZKI, YIXIN ZHANG: Teachers' Beliefs About Creativity: An Umbrella Review.....	290
BERECZKI ILDIKÓ, CSÍKOS CSABA: Egy akciókutatás tapasztalatai: arányosság tanítása vizuális támogatással hetedik osztályban	291
BÉRES TAMÁS, MÓNUS FERENC, SAÁD JUDIT, HUSZÁR ZSUZSANNA: Egyéni szerepek és hálózatosság a hazai egyetemi tanárképzés fenntarthatósági és globális nevelési folyamataiban.....	292
ISTVÁN BERKES, BETTINA PIKÓ: Navigating the Nuances: Moderating Factors in Parentification's Effect on Academic Performance	293
BERTA-SZÉNÁSI PANNA: A szocialista tanterem tárgyi környezete: A magyar és lengyel szemléltetési gyakorlat az 1973. és 1975. évi Taneszközügyi Kongresszus dokumentumaiban	294
BIRÓ FANNI, CSÍKOS CSABA: 5. évfolyamos tanulók hibákkal kapcsolatos nézetei a matematikatanulás kontextusában	295
BIRÓ ISTVÁN FERENC: Kultúra, hatalom, legitimitás: a Páva-vita és a népzene pozícióharcai a kulturális mezőben	296
BIRÓ RITA ZSÓFIA: Kisgyermek komplex készségfejlesztésének támogatása a bölcsődében: Kisgyermeknevelők pedagógiai gyakorlatának vizsgálata	296
BOCSI VERONIKA: Értékpreferenciák Magyarországon – Különös tekintettel az iskolai végzettség változójának alakító erejére.....	298
BODNÁR BARBARA ANITA: A <i>Peace Education</i> (békére nevelés) reprezentációja a hazai neveléstudományi diskurzusban egy szisztematikus fókuszált szakirodalmi áttekintés alapján ...	299
BORBÁNDI BÁLINT: A középiskolai történelem-, hon- és népismeret, állampolgári alapismeretek tankönyvek romológiai vonatkozású tananyagtartalmai a számok tükrében.....	300
BORBÁS KATALIN: A magyarországi népművészeti oktatás alakulása a Nomád nemzedéktől az ezredfordulóig	301
BORBÉLYOVÁ DIANA, NAGYOVÁ ALEXANDRA: Szülők és pedagógusok megítélése az első tagozatos tanulók érzelmi és viselkedési problémáiról	302

BREDÁCS ALICE, SZAKÁLOS SZIRINGA: A komplex tanulómegismerés lehetőségei az általános iskolában: a rajzot tanító, rajzot nem tanító közismereti tanárok és a tanulást segítő szakemberek	303
BUDAI GÁBOR: Szakoktató BA szakos hallgatók diploma utáni tervei	304
BUTOR BARBARA: Hallgatók fizikai aktivitásának javítása az egyetemi honlapok segítségével.....	305
BÜKKI ESZTER, MANOJLOVIC HELÉNA: MI-úttörők a szakképzésben	306
CHAMINTSETSEG MYAGMARKHORLOO, ANITA HABÓK: Theoretical Perspectives on Student Engagement in Flipped Classrooms	307
CSAJKOS BALÁZS JÁNOS, KOVÁCS-NAGY KLÁRA: Otthonról hozott esélyek: Tanulói teljesítmény és társadalmi háttér a PISA 2022 mérés három országában	308
CSÁNYI RÓBERT, MOLNÁR GYÖNGYVÉR: A tesztmegoldási erőfeszítés tartalomfüggő mintázatai elsőéves egyetemisták körében: három kognitív terület összehasonlító elemzése	309
CSEREKLYE ERZSÉBET: „Ez a lehetőség adódott” – A Magyarországon tanuló doktori hallgatók szocializációjának nemzetközi aspektusai.....	310
CSEREKLYE ERZSÉBET, BARTEK MÁRIA, KASZA GEORGINA, SZILÁGYI SZILÁRD: Tényleg csak szerencsém volt? Az Imposztor Profil Kérdőív 15 ítemes változatának validálása magyarországi egyetemisták körében magyar és angol nyelven	310
CERNÉ PEKKEL MÁRTA: Új utakon: Pedagógusok civil szférában való elhelyezkedése pályaelhagyás után	312
CSILLIK OLGA, DARUKA MAGDOLNA, ESZES FRUZZSINA, PONGOR-JUHÁSZ ANNA ORSOLYA: Az oktatói munka értékelése a felsőoktatási minőségfejlesztésben – nézőpontok és dilemmák...313	313
CSISZÁR ALBERT, ENDRÓDY ORSOLYA: Rajzfilmek a nevelésben - a hétköznapiság narratíváinak alkalmazása az empátiára és inklúzióra nevelésben	314
ZSUZZA BUZÁS CSONTOSNÉ, SZABINA FARCÁDI, ÁGNES MARÓDI: Exploring Music Perception Skills and Their Relationship with Speech Sound Discrimination in Early Childhood With Online Diagnostic Assessment	314
ZSUZZA BUZÁS CSONTOSNÉ, ÁGNES MARÓDI: Investigating Song Knowledge among 10- to 14-year-old Students in Hungarian Mainstream Schools.....	316
CZIRA BEÁTA, KOROM ERZSÉBET: Tanulók ökoszorongására irányuló kutatások a nemzetközi pedagógiai szakirodalomban: szisztematikus áttekintés.....	317
CZIRFUSZ DÓRA, HORVÁTH LÁSZLÓ, MISLEY HELGA: Tanári nézetek a mesterséges intelligenciáról: A technológiahasználat társas, technológiai és pedagógiai aspektusainak vizsgálata	318
ILONA DABNEY-FEKETE, ÁGNES RÉKA DUSA: Intercultural Communication: The Link Between International Students' Attitudes Toward Host Culture and English Proficiency	319
DANCS KATINKA: Episztemológiai nézetek elemzése mesterséges intelligencia segítségével: új lehetőségek a történelmi gondolkodás értékelésében.....	320
DANCSHÁZY-NAGY ÁGNES: A hazai középiskolai kollégiumok történeti vizsgálata egy komparatív elemzés tükrében.....	321
DANG HONG THUY, ANITA HABÓK: Conceptual Models in the Assessment of Digital Reading Comprehension: Insights from a Systematic Review	322
DARU ANDREA: Bartók Béla és a századforduló technikai újításai – pedagógiai antropológiai megközelítésben.....	323
DARVAI TIBOR: A neveléstudomány Magyarországon 1945 és 1960 között	324
D. NAGY FRUZZSINA, KOROM ERZSÉBET: A matematika tanulásának motivációi kérdőív (<i>Mathematics Motivation Questionnaire</i>) adaptálása középiskolások körében.....	325
DOMINEK DALMA LILLA, CEGLÉDI SZABOLCS, SZÜTS ZOLTÁN, KAPUSI VANESSZA, BARNUCZ NÓRA: A mesterséges intelligencia alapú programok használatával kiegészített jelenléti képességekben gyűjtött tapasztalatok	326

DUDOK FANNI, DUDOK RÉKA: Szervezeti válaszok egyéni terhekre: Mentális jóllét és kiégés a román nemzetiségi oktatásban.....	327
DUDOK RÉKA, PIKÓ BETTINA: Pszichológiai jólléti mintázatok specifikus tanulási zavarral élő serdülők körében	328
ERDEI LUCA ALEXA, KASZA GEORGINA: A hallgatói mobilitási szakadék intézményi értelmezése és kezelése: Kutatási eredmények és gyakorlati válaszok az Erasmus GAP projekt keretében	329
EDOUARD MUNEZERO, TÓTH EDIT, ÁGNES HÓDI: Exploring the Structure and Reliability of a Teacher Resilience Questionnaire Among Primary School Teachers in Rwanda	330
EI PHYU KYAW, BAJZÁTH ANGÉLA: Self-efficacy Research in Teacher Education in Developing Countries: A Systematic Literature Review	331
ENGLER ÁGNES, PÁRI ANDRÁS: Ikertanulók az osztályteremben.....	332
FAJT BALÁZS: A magyar mint idegen nyelv tanulóinak szótárhasználati szokásai a második nyelvi motivációs érendszer tükrében.....	333
FAJT BALÁZS, VÉKÁSI ADÉL, BÁNHEGYI MÁTYÁS: Egyéni különbségek öt különböző középiskolában: Idegennyelv-tanulási motiváció és szorongás	333
FARKAS ZSUZSANNA: A vajdasági magyar cserkészlet története 1909 és 1959 között.....	335
FARKIS TÍMEA: A Keszthelyi Nyári Egyetem 1934–36	336
FATEMEH FAROUGHI: Intercultural Communication in International Baccalaureate Diploma Programme: Is IB's Language a Requirement Failing the Persian Diaspora in Dubai?.....	337
FEHÉR PÉTER, MEDVEGY ZOLTÁN: Tényleg fejleszti a gyerekek kognitív képességeit a sakkozás? A nemzetközi szakirodalom szisztematikus áttekintése	338
FEJES JÓZSEF BALÁZS, VÍGH TIBOR, PENG DIYA: Tanári visszajelzések a motivációs klíma tükrében: a Tanári Visszajelzési Gyakorlat Kérdőív validálása kínai középiskolások körében	339
FEKETE IMRE: A mesterséges intelligencia alkalmazásához kapcsolódó oktatói tudásprofilok feltárása: egy kérdőíves kutatás eredményei	340
FENYŐDI ANDREA: Az etika implementációja – a tantárgyat tanító pedagógusok attitűdje, nézetei és kontextusészlelése	341
FERDAOUS OTHMAN, BEATRIX VINCZE: Exploring the Role of Space and Digital Technologies in the Evolution of Museum Education	342
FINTOR GÁBOR, CZIDOR CSABA: A mindennapos testnevelés vizsgálata a debreceni Csapókerti Általános Iskolában.....	343
FLISZÁR NÓRA, VINCZE BEATRIX, NÉMETH ANDRÁS: Hugo Kükelhaus érzékelésfejlesztő játékeszközeinek pedagógiai jelentősége	344
FÖLDEVÁRI ERIKA, MOLNÁR EDIT KATALIN: A tanulási célú szakszövegolvasás tanár szakos hallgatók körében – kérdőívfejlesztés és próbamérés	345
FRANK TAMÁS: Pioneerok a Nemzetgyűlésben: Slachta Margit és Kéthly Anna oktatáspolitikai megnyilvánulásai a Nemzetgyűlésben a politikai lapok interpretálásában	346
FRIDRICH MÁTÉ: Játék, játszás és tanulás: Taxonómia a játékalapú megközelítések (GBA) neveléstudományi differenciálásához.....	347
FIZEL NATASA: Az általános iskolai tanárképzés első éve a szegedi Pedagógiai Főiskola történetének tükrében	348
FÓNAI MIHÁLY, NYILAS ORSOLYA: Pályakezdő diplomások kompetenciái	349
FÜLÖP MÁRTA: A felsőoktatásban dolgozó tanárok nézetei az öltözködés és külső szerepéről az oktatásban és a munkahelyi előmenetelben/versenyben.....	350

FÜGEDI BALÁZS, MOLNÁR ANITA, BEREGI ERIKA: Sportszakos és nem sportszakos egyetemisták sportmotivációjának, egészségi- és fittségi állapotának feltárása az egészségmagatartás tükrében.....	351
GÁL ZITA, NAGY MÁRIÓ TIBOR, KASIK LÁSZLÓ: Az asszertív, a passzív-agresszív kommunikáció és a szociálisprobléma-megoldás kapcsolata serdülők körében	352
GANGXUAN YUAN, XIAOYU LI, BETTINA PIKÓ: The Longitudinal Relationship Between School Climate and Positive Youth Development: A Cross-Lagged Panel Network Analysis.....	353
GÁSPÁR TAMÁS: Jövőkompetencia és fejlesztése – pedagógiai tanulságok	354
GOLDFÁRTHNÉ VERES EDIT: Laikus és jogász jogi kultúra oktatása és formálása az oktatási rendszer különböző szintjein.....	355
GOLYÁN SZILVIA: Óvodapedagógus hallgatók háttérprofiljának elemző vizsgálata.....	356
GOMBÁS JUDIT: Az öröm nélkül végzett zenélés nem szolgálja a mentális egészséget – a profivá válás árnyoldala	357
GÖGH ELŐD, KÖVÁRI ATTILA: Okostelefonok szerepe a tanulók teljesítményében, időgazdálkodásában és érzelmi jóllétében egy szakközépiskolai felmérés alapján.....	358
GULYA NIKOLETTA MÁRIA, FEHÉRVÁRI ANIKÓ: Fogyatékossgal élő tanulókkal kapcsolatos attitűdök mértéke és annak változása: A <i>Chedoke–McMaster Attitudes towards Children with Handicaps</i> skálával	359
GYÖRIK GYÓZÓ, BÉKI PIROSKA: A küzdősportok oktatásának gyakorlati problémái az iskolai testnevelés órákon – egy kvalitatív kutatás eredményei	360
HABÓK ANITA, MAGYAR ANDREA: Idegen nyelvi olvasási stratégiák diagnosztikus vizsgálata digitális mérőeszközzel 10–14 éves tanulók körében.....	361
HAFFNER-KISS ALEXANDRA: Az alfa generációs diákok kulcskompetenciáinak fejlesztése az ének-zene órákon	362
HAJDU KRISZTIÁN: A digitális kompetencia keretrendszerek kialakulása és történeti áttekintése	363
HAIJAN FOROOZAN, ANIKÓ NAGY VARGÁNÉ: Critical Review of Literature: Analyzing the Ombudsman Systems in the United Arab Emirates and Hungary	364
HALVAX JULIANNA, KISSNÉ ZSÁMBOKI RÉKA: Pedagógiai hidak és szakadékok: Tanítói tapasztalatok és attitűdök az óvoda–iskola átmenet aktuális kihívásairól.....	365
HAUSERNÉ CSONKA ÉVA, FÓNAI MIHÁLY: A gimnáziumi tanulók pályaválasztását meghatározó tantárgyi aspirációk és a pályaválasztásra ható tényezők	366
HAUSINGERNÉ BÚRÁNY ANIKÓ, TARKÓ KLÁRA: 10 alkalmas táncintervenció egészségfejlesztő és kognitív tényezőkre gyakorolt hatásának pilot vizsgálata egyetemisták körében	367
HAWZHIN MOHAEDDIN SALEH, LÁSZLÓ KINYÓ, SAIF HUSAM MOHAMMED: Psychosocial Determinants of Healthy Lifestyle Behaviours Among Medical Students in Iraqi Kurdistan: Structural Model Based on Social Cognitive Theory.....	368
HEGEDŰS ROLAND: COVID hatása a kompetenciaeredményekre – 2019 és 2022 eredményeinek összehasonlítása	369
HEGEDŰSNÉ TÓTH ZSUZSANNA: Forrai Katalin publikációiban körvonalazott módszertani alapvetéseinek implementációja a gyakorlati tevékenységeiben.....	370
HEGYI DOMONKOS: A síoktatás pedagógiájának szakirodalmi elemzése	371
HEIDT JUDIT: A ChatGPT Advanced Voice és Video Mode alkalmazása a gyógypedagógiai gyakorlatban	372
HEIDT JUDIT: Mesterséges intelligencia mint kutatótárs	373
HEITER KITTI: Térbeli hálózatok a szakképzésben	373
HENN-PAP ANNA, NAGYNÉ SCHIFFER CSILLA: A tanulás egyetemes tervezésének CAST koncepciói	375

HERCZEG VIKTÓRIA, OLTEANU LUCIÁN LIVIUSZ, BEKE SZILVIA: Együttműködés kérdése az óvodai és iskolai szociális segítők és a nevelési, oktatási intézmények között, esetfeldolgozás mentén	376
EDIT HETESI: Developing Competencies and Moral Values Through Playful Methods in Religious Education	377
HORVÁTH GERGELY: Egyetemista mentorok kortárs közössége egy méltányos mentorprogramban	378
HORVÁTH-CZINGER JÁNOS, BENEDEK ANDRÁS: Hálózati struktúrák a felnőttképzés területén	379
HÖRICH BALÁZS, HORVÁTH ORSOLYA, UNGVÁRI MÁRIA: Szakképzési pályakövetés – munkaerőpiaci illeszkedés és elégedettség vizsgálata a kutatási eredmények tükrében	380
HUANG MIN: The Impact of University-Industry Cooperation on Chinese and Hungarian Fashion and Business Teachers	381
HULL PISETH, TIBOR VÍGH: Validation of Self-reported Assessment Practice Questionnaire with Cambodian Pre-service Teachers	382
HUSVÉTH LAURA, SZÜTS-NOVÁK RITA, ENDRÓDY ORSOLYA: A női műveltség és identitás dimenziói a 19–20. században – Teleki Blanka és Frances Mary Buss összehasonlító neveléstörténeti vizsgálata	383
I WAYAN EKA DIAN RAHMANU, GYÖNGYVÉR MOLNÁR: Disparities in Listening and Reading Proficiency Across Academic Disciplines: A Comparative Analysis of Six Polytechnic Departments	384
JELENFI PÉTER, DUDOK FANNI: Az emlékezés etikai dimenziója az örökségedagógiában – Avishai Margalit elmélete mint normatív keret.....	385
JESZENSZKI KORNÉLIA: A játékosság neveléstudományi értelmezése a történelemtanítás kontextusában.....	386
JUHÁSZ ERIKA: A művelődéskutatás elmúlt 10 éve	387
JUHOS ÁGNES, HEGEDŰS ROLAND: Enyhe fokú intellektuális képességgazarral élő és tipikus fejlődésmentű tanulók természettudományos attitűdje és tantárgyi kedveltsége	388
EMESE K. NAGY: Integration of Roma Students in Hungarian-Language Schools	389
KATTEIN-PORNÓI RITA: Középosztály és népi tehetség: Harsányi István pedagógiai-publicisztikai írásainak eszmétörténeti vizsgálata	3890
KATTEIN-PORNÓI RITA: A szakképzés új dimenziói és a szakmai tanárképzés kihívásai a Szakképzés 4.0 tükrében	391
KÁDÁRNÉ SZÁNTÓ NIKOLETT, FISCHER NELLI: A mentalizáció és reziliencia kapcsolata autizmusban érintett gyermekeket nevelő szülőknél, a kiegészítés, a stressz és a gyászfeldolgozás dimenziója mentén	392
KÁLMÁN ORSOLYA, SAÁD JUDIT, LÉNÁRD SÁNDOR, KOZMA BORBÁLA GABRIELLA, PÁLVÖLGYI LAJOS: Oktatók felsőoktatás-pedagógiai innovációs kompetenciái és tapasztalatai	393
KÁLMÁN ORSOLYA, PÁLVÖLGYI LAJOS, LÉNÁRD SÁNDOR, SAÁD JUDIT, KOZMA BORBÁLA GABRIELLA: Oktatói innovációs kompetenciák a felsőoktatásban	394
KÁPLÁR-KODÁCSY KINGA, ANTESBERGER KLÁRA, KOVÁCSNÉ BICZÓ KLAUDIA, DORNER HELGA: Kutatók formális mentorképzése: A CIMER-modell magyarországi adaptációja és kutatásalapú fejlesztése	395
KÁPLÁR-KODÁCSY KINGA, DORNER HELGA, PALKÓ GÁBOR: Digitális fordulópontok: egyetemi hallgatók tanulási narratíváinak elemzése	395
KARÁCSONY ILONA, HIDEG-FEHÉR GABRIELLA: A tanári értékek és erkölcsi normák vizsgálata a fair play szemszögéből: demográfiai és szakmai tényezők hatásának elemzése	397
MICHUBU JONAH KARWAMBA, PÁL HAMAR, ISTVÁN SOÓS: Influence of Social Media on Physical Activity Behaviour among University Students	398
KASZA ÉVA ZSUZSANNA, JÁMBORI SZILVIA: Az ADHD és a szenzoros feldolgozási zavar kapcsolata gyerekeknél	399

KEMPF KATALIN, VINCZE BEATRIX, NÉMETH ANDRÁS: A magyar múzeumpedagógiai válaszok napjaink krízisjelenségeire – új pedagógiai tartalmak és tanulási formák.....	400
KENYERES ATTILA ZOLTÁN: A tanárok is átverhetők? Magyarországi, szlovákiai és romániai magyar tanárok médiatudatossága egy nemzetközi kutatás alapján.....	401
KEREK LAURA, MUCSINÉ ERDEI MÓNKA: Metakogníciós mérések nyomában: egy lehetséges mérőeszköz bemutatása tanulásban akadályozott tanulói populáció szempontjából.....	402
KÉRI KATALIN: Női szerzők a pedagógiatörténeti kánonban	403
KERTÉSZ ZSÓFIA NÓRA: Kihívások és módszerek a SNI-tanulók és nem SNI-tanulók támogatására az integrált oktatásban, a tanítók perspektívájából	404
KHIN MIMI KYAW: Research Methodologies in Studies of Preservice Teachers' Spatial Reasoning Skills: A Systematic Review	405
KISS DÁVID: Érték-ítélet: napjaink irodalomtankönyvei és a populáris irodalom	406
KISS RENÁTA, SZILI KATALIN, MOKRI DÓRA, MOLNÁR GYÖNGYVÉR: A nyári szünet alatt bekövetkező tanulási veszteség hatása 3–4. évfolyamos tanulók olvasás-szövegértés teljesítményére.....	407
KNAUSZ IMRE: A világdió föltörése. Fölkelthető-e a tanulók érdeklődése a világ iránt?.....	408
KOCSIS ÁDÁM, MOLNÁR GYÖNGYVÉR: Az informáltság és a jövőtervezés hatása a felsőoktatási tanulmányokra: a kérdőív fejlesztési folyamata	409
KOCSIS ZSÓFIA: „Study Hard, Work Hard”: Saját fejlesztésű társasjáték a munka világára és hallgatói munkavégzésre való felkészítés szolgálatában	410
KOLACSEK SÁNDOR: A szakképzésben oktatók digitális kompetenciái. Egy DigCompEdu vizsgálat eredménye.....	411
KOLTAI ZSUZSA: Múzeumandragógia a társadalom szolgálatában: Jó gyakorlatok Graz, Eszék és Pécs múzeumaiban	412
KOMÁNOVICS ALEXANDRA: 21. századi kompetenciák fejlesztése tanórán kívül – A digitalizáció hatása a non-formális tanulási színterek pedagógiai szerepére.....	413
KOROM ERZSÉBET, CSÍKOS CSABA: A metafogalmi tudatosság longitudinális vizsgálata matematikai és természettudományos tartalmakon általános iskolások körében	414
KOROM ERZSÉBET, NAGY MÁRIÓ TIBOR: Természettudományos témák iránti érdeklődés és önhatékonyság vizsgálata tanárjelöltek körében	415
KOVÁCS IVETT JUDIT, BACSÓ FLÓRA, DEÁK ÉVA: Gyermekrésztvételi mechanizmusok kisgyermekkorban. Elméleti modellek és gyakorlati megvalósítás.....	416
KOVÁCS KAROLINA ESZTER, LUPÓCZ ZSUZSA, KOCSNER OSZKÁR CSABA, TÓTH BENEDEK: Az értékpreferenciák mentén kialakítható sportolói profilok egy hazai kvantitatív kutatás eredményei alapján	417
KOVÁCS KATINKA: Szociális és érzelmi fejlődést segítő program (SEP) óvodáskorú gyermeket nevelő szülők számára	418
KOVÁCS KINCŐ, KOROM ERZSÉBET: Kémiai tévképzetek kialakulása és kezelése: szisztematikus irodalmi áttekintés a középiskolás tanulók körében végzett kutatásokról.....	419
KOVÁCS ZSUZSA: A felnőttképzők tanulási ökoszisztémája: új elméleti keretek a szakmai fejlődés értelmezéséhez.....	420
KOZMA BORBÁLA, NEBENFÜHRER ZSUZSANNA: Oktatók fejlesztése és tanulása az objektív strukturált klinikai vizsga (OSCE) kapcsán	4201
TAMÁS KOZMA: Comparative Education in East-Central Europe.....	422
KÖPECZI-BÓCZ TAMÁS: Mesterséges intelligencia alapú tanulási környezetek hatása a hallgatói motivációra a felsőoktatásban	423
KÖPECZI-BÓCZ TAMÁS, HOGYA ORSOLYA, NÉMETH-LESKÓ ANETT: Tanulói autonómia és motiváció fejlesztése a felsőoktatásban: kooperatív projektalapú tanulás módszertani és empirikus vizsgálata	423

KÖRMENDY ZSOLT: Utópia vagy disztópia? Kérdések a mesterséges intelligencia és a zeneoktatás közös jövőjéről.....	425
KÖVÁRI ATTILA, GÖGH ELŐD: Személyre szabott tanulási módszerek hatása a tanulói motivációra, önbizalomra és eredményességre	426
KRAKKER ANNA: Környezeti attitűd és egészségmagatartási szokások a felsőoktatásban.....	427
KRUPA BERNADETT, GARAI IMRE: Női terek az angoltanításban: Professzionalizáció, társadalmi elvárások és módszertani diskurzusok a 20. század első felében	428
LACZIK DÓRA, ERDEI LUCA ALEXA: A hallgatói érdekképviselő szerepe a nemzetközi hallgatói mobilitáshoz való hozzáférés támogatásában.....	429
KRISTÓF LAKATOS, ATTILA PÁSZTOR, GYÖNGYVÉR MOLNÁR: Psychometric Validation of the Hungarian Brief FRIEDBEN Test Anxiety Scale in University Students.....	430
LÁNCZI VIKTÓRIA: A kárpátaljai kisebbségi tanárjelöltek pedagógiai kompetenciái és elkötelezettsége a pálya iránt.....	431
LANGAT GILBERT CHERUIYOT, GYÖNGYVÉR MOLNÁR: Developing Construct Maps and Item Frameworks for Assessing Collaborative Scientific Reasoning Skills.....	432
LANGERNÉ BUCHWALD JUDIT: Japán nyelv és kultúra oktatása kisiskolás életkorban a Törökbálinti Kísérleti Iskolában.....	433
LÁNG ÉVA, GORTVA JÁNOS: Elfeledett lépések – A tánc szerepe a magyar testnevelés történetében 1868-tól napjainkig.....	434
LANTOS ESZTER: Az episztemikus profilok és tanulási megközelítések vizsgálata magyar egyetemi hallgatók körében	435
LÉNÁRD ANDRÁS TAMÁS, TURZÓ-SOVÁK NIKOLETT: Alsó tagozatos tanulók robotokkal kapcsolatos félelmei: az <i>uncanny valley</i> -effektus megjelenésének vizsgálata	436
LIU YIHAN, TRAN VAN CUONG, NORBERT SZABÓ, KRISZTIÁN JÓZSA: Digital Tools in Primary Music Education: Motivation and the Roles of Aural Skills and Music Knowledge	437
LUKÁCS LILLA JUDIT, LÖKÖS LAURA: Társadalmi érzékenyítés és pedagógiai innováció digitális eszközökkel.....	438
MACZÁK-VARGA EMESE, MIHÁLKA MÁRIA: A kiegészítő veszélyei – A munka és a család életterülete közötti egyensúly megtalálása kisgyermeknevelők körében	439
MÁDY RÉKA, HEGEDŰS ROLAND: Természettudományos tévképzetek: kihívások és lehetőségek a pedagógusok nézőpontjából.....	440
MAGYAR ANDREA, HABÓK ANITA, MOLNÁR GYÖNGYVÉR: Az olvasási attitűd és a szókincsfejlődés összefüggései általános iskolai tanulók körében	441
MAGYAR VERONIKA, ZSOLNAI ANIKÓ: Óvodások IKT (információ- és kommunikációtechnológiai) eszközhasználatával foglalkozó cikkek a magyar pedagógiai folyóiratokban 1991–2021 között.....	442
MAISCH PATRÍCIA: Uhrl Józsa nevelési eszméinek lenyomata ifjúsági regényeiben és publicisztikájában.....	443
MAI SRI LENA, MARIANNE NIKOLOV: Parents' Roles in Their Children' Motivation and Task Engagement with English in Indonesian Primary Schools: A Validation Study	444
MAKLÁRI DALMA, PÁSZTOR ATTILA: Az arányossági gondolkodás értelmezése, mérési és fejlesztési lehetőségei: szakirodalmi áttekintés	445
MALHAZJAN SZERGEJ, PIKÓ BETTINA: Pedagógusok kiegészésének a vizsgálata a munkában észlelt stressz, a munkával való elégedettség és a munka–család egyensúly kapcsolat tükrében.....	446
MAMUNUR RASHID, BEÁTA SZENCZI, TARIQUL ISLAM, CSENGE HALÁSZ, RUBA-E-RAIHAN: Towards an Inclusive Conceptualization of Home Literacy Environment: A Scoping Review of Studies Conducted in Low- and Lower-Middle-Income Countries	447
MÁNDOKI RÉKA: Szülői attitűdök és társadalmi háttér szerepe az óvodai idegennyelv-tanulásban	448

MARKOS VALÉRIA, BENCZE ÁDÁM: A női munkavállalás megítélése és az ideálisnak tartott gyermekszám kapcsolata 1994 és 2022 között.....	449
MÁRKUS EDINA, MÁTÉ-SZABÓ BARBARA: Ugródeszka vagy végállomás? A felsőoktatási szakképzés hatása a hallgatók tanulmányi aspirációira	450
MÁRKUS EDINA, NAGY NOÉMI: A társadalmi innováció és a környezeti nevelés metszéspontjai: európai példák és tanulságok.....	451
MEDOVARSZKI ISTVÁN: A mesterprogram mint pedagógiai akciókutatás	452
MESTER DOLLI, CSORDÁS GEORGINA, DORNER LÁSZLÓ: A munka–család konfliktus, a kiégés és a jóllét összefüggéseinek vizsgálata pedagógusok körében	453
MÉSZÁROS ATTILA: Az élethosszig tartó tanulás jelentősége és megoldási formái a szakképzésben	454
MÉSZÁROS ATTILA: Szakképzési intézményi vezetők képzésének módszertani kérdései	455
MIHÁLKÁ MÁRIA: A családi szerepekre való felkészítés rendszerszemléletű megközelítése	455
MIKLÓSI MÁRTA: Fiatalok bünelkövetők tanulásának, oktatásának pozitív hatásai – különös tekintettel Vygotsky szociokulturális elméleteinek megállapításaira	457
MISZLAI PÉTER SÁNDOR: Az Élettörténet jelentősége a gyermekvédelemben.....	458
ANTHEA MORAVÁNSZKY, INGO BARKOW: A Qualitative Exploration of the Complexities in Engineering Education	459
ANTHEA MORAVÁNSZKY, INGO BARKOW: Mapping Higher Education Curricula Through Memo-Guided Coding and AI Support	460
MRÁZIK JULIANNA: Zsúfolt elme, hiteles tanulás: A fizikai és mentális rendezettség hatásának vizsgálata egyetemisták jóllétére és kognitív teljesítményére	461
MRÁZIK JULIANNA, PRIBÉK LÁSZLÓ: A kutatási érvényesség és megbízhatóság dinamikus modellezése: a Markov-lánc alapú megközelítés esélyei a kvalitatív neveléstudományi vizsgálatokban.....	462
SALIM NABHAN, ANITA HABÓK: Development and Psychometric Properties of the AI Literacy Scale for English Language Teacher Education	462
NAGY BARBARA, VINCZE BEATRIX: A tanulói munkától a művészeti gyűjteményig. A tanulói kiállítások és a művészeti gyűjtemény szerepe a rajztanításban a dualizmus kori Magyarországon	464
NAGY MÁRIÓ TIBOR, SZABÓNÉ VARGA VIKTÓRIA, NÉMETH ZOLTÁN, KOROM ERZSÉBET: Globális kérdésekkel kapcsolatos tájékozottság megítélése és az episztemológiai meggyőződések vizsgálata felső tagozatos tanulók körében.....	465
NAGY RÓBERT: Várakozások és eredmények: egy intelligens oktatói rendszer hatásvizsgálata.....	466
NAGYNÉ SCHIFFER CSILLA: A differenciált tanulásszervezés változó elméleti keretei.....	467
NAGYNÉ SCHIFFER CSILLA: A gyógypedagógus-képzés 125 évvel ezelőtti elindulása és annak tudomány- és professziótörténeti keretei.....	468
NAILA FETHI, KRISZTIÁN JÓZSA: Exploring Classroom Learning Motivation in Middle School Students	469
NAILA NAFISSA: Cadi Constructing a Metacognitive Pedagogy: A Theoretical Synthesis for EFL Creative Writing	470
NARGES GHAZVINI, PÁL HAMAR, ISTVAN SOÓS: Determining the Reliability and Validity of the Participation Motivation Questionnaire in Physical Activity among Female Students.....	471
NAZIRAH BINTI MAHMUD, MÁRTA LESZNYÁK: Hungarian University Students' Motivations, Concerns and Perceptions of Ethical Dilemmas Concerning ChatGPT Use	472
NEMES ÁRON: Pedagógusmentorálás a testnevelés oktatásában: tapasztalatok és kihívások – egy pilot vizsgálat	473
NEMES-WÉBER ZSÓFIA: Munkára nevelés és játékosítás összefonódása az óvodai gyakorlatban és az óvónőképzésben Magyarországon 1953–1972 között.....	474

NEMES-WÉBER ZSÓFIA, KAZINCZY VIKTÓRIA RENÁTA: A drámapedagógia és a matematika kapcsolata.....	475
NÉMETH BALÁZS: A felsőoktatási lifelong learning szerepe a tanuló városok, mint tanulási ökoszisztémák fejlesztésében	476
NÉMETH DÁNIEL, LIPPAI EDIT: A Bartle-modell kortárs kritikája és hatása a játékosmotiváció-kutatásra	476
NÓBIK ATTILA: A néptanítók szerepe a filoxéra elleni küzdelemben a 19. század végén.....	478
NOVÁK GÉZA MÁTÉ: Performatív hatóerő a gyógypedagógus-képzésben	479
NYITRAI TÍMEA LAURA: A fenntarthatóságra nevelés kihívásai és lehetőségei a tanárképzésben: Tudáselemek és attitűdök vizsgálata a jövő pedagógusainak körében	480
OROSZ HENRIETTA, GULYA NIKOLETTA MÁRIA: Értelmi fogyatékos gyermek édesapjaként a diagnózistól a gondozásig.....	481
ÖKÖRDI RÉKA, MOLNÁR GYÖNGYVÉR, KISS RENÁTA: Egy digitális matematikai fejlesztőprogram hatásvizsgálata hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű alsó tagozatos tanulók körében	482
PÁSZTOR-HORVÁTH DÓRA, BOGNÁR JÓZSEF: Tantermi fizikai aktivitásra épülő intervenció hatása alsó tagozatos tanulók kognitív képességeire és matematikai teljesítményére.....	483
PÁSZTOR-KOVÁCS ANITA, PÁSZTOR ATTILA: A kollaboratív képességek kapcsolata az anya iskolai végzettségével nyolcadik osztályban és egyetemi belépéskor	484
PELESZ NELLI: „Igen tisztelt jó Barátném!” – Keméndyné Drucker Irma, az első magyar tanítóképző-intézeti tanárnő életműve Jókai Mór levelei tükrében	485
PÉNZES DÁVID: A neveléstudomány centralizációja a Magyar Tudományos Akadémián 1948 és 1955 között	486
PETE JÓZSEF: A kultúra városa a tehetség városa? Pécs tehetségföldrajzi vizsgálatának néhány eredménye.....	487
PETHŐ VILLÓ: Nyilvános énekórák felnőtteknek. Iskolán kívüli népművelés vagy a magyar zenekultúra megújítása?	488
VILLÓ PETHŐ, LUCA TISZAI: Predictions to Chopin. Video Analysis of Listeners with Severe and Multiple Disabilities	489
PINTYE-LUKÁCS ERZSÉBET: A nyelvi tudatosság fejlesztése a német mint idegennyelv-oktatásban	490
POLYÁK ZSUZSANNA: A nemzetközi Kodály-hálózat: elméleti keretek és pilot hálózatkutatás.....	491
PRASETYO LISTIAJI, GYÖNGYVÉR MOLNÁR: Computational Thinking Integration Into Teacher Education: A Systematic Review of Geographical Context, Subject Area, and Intervention Characteristics	492
PRIBÉK LÁSZLÓ, MRÁZIK JULIANNA, VIDA GERGŐ: Kitérülési térjellemzők értelmező összehasonlítása tartalmi strukturálás és Markov-láncolat kereteiben	493
PRIBÉK LÁSZLÓ, VIDA GERGŐ, MRÁZIK JULIANNA: Kollégiumvezetők változásvezetési lehetőségeinek vizsgálata, énközpontú kapcsolatainak feltárása a közép-dunántúli régióban	494
PUSZTAFALVI HENRIETTE: A hazai kisdédóvás professzionalizációjának főbb állomásai	495
RÁCZ MÁRK: Pillanatképek a hazai marxizmus-leninizmus oktatás 1960-as évekből történeteiből	496
RADICS KRISZTINA: Innovatív közkönyvtári gyakorlatok iskolai adaptációja: Tanulástámogatás és olvasóvá nevelés – Szisztematikus szakirodalmi áttekintés	497
RADVÁNSZKINÉ MIKULÁSS KATA, KRAUSZ ANITA: Epigenetika és pedagógia: Új lehetőségek az oktatásban	498
RAUSCH ATTILA: Digitális pedagógiai kutatások trendjei az elmúlt 25 évben.....	499
RÉBAY MAGDOLNA: Az arisztokrata leánynevelés intézményesülése: a „Sophianum” esete	500

RÉVÉSZ-KISZELA KINGA: Az Arizona Program hazai alkalmazásának vizsgálata, az adaptáció lehetőségei megvalósulásai	501
RÉTI MÓNKA: A fenntarthatóságra nevelés gyakorlatának kérdései 3–6. osztályban: tapasztalatok egy nemzetközi projektből	502
RÉTI MÓNKA, FARKAS BERTALAN PÉTER, DÓRI TIBOR, TIHANYI ÁDÁM, KULMAN KATALIN: Alkalmas-e az iskola mint tanulási környezet a 21. századi tanulásra és tanításra? Pillanatképek magyarországi iskolákból	503
RIAD SOLTANI, ÁGNES ENGLER, ILONA DABNEY-FEKETE: Integration of AI-Driven Adaptive Language Learning and Intercultural Communicative Competence: A Conceptual Framework	504
RIZVIKA RAHMITA SALIM: The Role of Intercultural Service Learning in the Global Citizenship Competencies of Indonesian Exchange Students in Hungary	505
ROBIATUL ADAWIYA, CSABA CSÍKOS: Enhancing Arithmetic Problem-Solving Skills: A Systematic Review Exploring the Influence of Emotion and Metacognition Strategies	506
RÓNAY ZOLTÁN, LÉNÁRD SÁNDOR, GULYA FRUZZSINA, MATYASOVSKY-NÉMETH MÁRTON, SZILVÁSI ZSÓFIA: A joghoz való viszony és a jogtudatos viselkedés a köznevelésben: szisztematikus szakirodalmi áttekintés	507
RUSINÉ FEDOR ANITA, VATAI SOMA: Mentoráció mint a korai iskolaelhagyás megelőzésének eszköze – Szisztematikus szakirodalmi áttekintés	508
RUZZSA BENCE, NAGY BARBARA, SZABÓ ZOLTÁN ANDRÁS, VINCZE BEATRIX: Kapcsolati hálók formálódása és szerepe a dualizmus kori iparoktatás szerveződésének első évtizedeiben	509
SAÁD JUDIT, HUSZÁR ZSUZSANNA, BÉRES TAMÁS, MÓNUS FERENC: Globális nevelés a fenntarthatóságra nevelés árnyékában – tanárképzők percepcióinak és attitűdjeinek feltárása a visegrádi országokban	510
SAIF HUSAM MOHAMMED, LÁSZLÓ KINYÓ, HAWZHIN MOHAEDDIN SALEH: Life Management and Health Awareness: A Mediated Model of Constructive Attitudes, Self-Insight, and Screen-Time Behavior	511
SANDA ISTVÁN DÁNIEL, HOLIK ILDIKÓ KATALIN: A magyar szakképzéstörténet forrásai	512
SARUS TAMÁS: Attitűdváltozások vegyes módszertanú longitudinális elemzése a testnevelőtanár-képzésben	513
EMESE SCHILLER, ZSÓFIA FARKAS, SÁNDOR SOÓS: Unveiling Workplace Ageism: Novice HR Professionals' Perceptions of Older Workers	514
SEBESTYÉN LILLA ANNA, HORVÁTH LÁSZLÓ, DRINGÓ-HORVÁTH IDA, T. NAGY JUDIT: A digitális kompetenciafejlesztés szocio-technikai tényezői a felsőoktatásban	515
SEBESTYÉN KRISZTINA: Idegennyelv-váltók személyes és családi jellemzői	513
FANUEL SEMERE, CSABA CSÍKOS: The Impact of Teachers' Pedagogical Competence on Students' Academic Performance in Activity-Based Mathematics Classrooms: Systematic Review	517
SOMOGYVÁRI LAJOS: „A fiatalok menekülnek a falusi munkától”: Életmódváltás, kollektivizálás és oktatáspolitikai 1960-ban	518
ISTVÁN SOÓS, LÍVIA BOROSÁN, YVETTE CSEPÉLA, IULIANA BOROS-BÁLINT, PÁL HAMAR: Investigation into Dysfunctional Pedagogical Practices by Retrospective Account of Physical Education and Sports Students in Transylvania	519
SHYNAR DONEN, ENIKŐ ORSOLYA BEREZKI: Enhancing EAL Learners' Creative Writing Through Immersive Virtual Reality: A Crossover Experimental Study	520
SIMKÓ RITA FRUZZSINA: Út a teljes élethez: a mozdulat mint a fejlődés eszköze Dienes Valéria orkesztikájában, kitekintéssel a konduktív nevelésre	521
SINKOVICS ÁDÁM: Adatok párbeszéde: Módszertani reflexiók egy DBR kutatás elemzési gyakorlatából	522

SINKOVICS ÁDÁM: A Konszenzuális Értékelési Technika (KÉT) adaptációja pedagógiai környezetben.....	523
SITKU KRISZTINA: Többszintű határátlépési együttműködések kihívásai a német szakképzésben: InnoVET CLOU és CoVE SEED	524
STÖTZER ANDREA, BAGYURA MÁRTON: Motiváló és demotiváló tényezők az angol orvosi szaknyelv tanulásában: magyar orvostanhallgatók és szaknyelvtanárok nézőpontjai	525
STUMMER KRISZTINA: A hazai női felső kereskedelmi oktatásról kialakult kép összehasonlítása a korszak nőképeivel.....	526
SÜTŐ ÉVA, REVÁKNÉ MARKÓCZI IBOLYA: LEGO oktatás a külföldi szakirodalom tükrében – szisztematikus szakirodalom elemzés	527
SZABADI MAGDOLNA ANNA: Hogyan hat a zeneterápia a tanárjelöltek szocioemocionális készségeire?	528
SZABÓ ADRIENN: Két zeneelmélet-tankönyv elemzése a szerzőkkel készült interjúk tükrében – Gárdonyi Zsolt és Györffy István	529
SZABÓ HAJNALKA PIROSKA: Láthatatlan példaképek? – Tudományos női szerepek reprezentációja a tankönyvek tükrében	529
SZABÓNÉ KOZMA KATALIN: A tanítók szerepe a himlő elleni védekezésben a 19. század elején.....	531
SZALAY IGNÁC: Identitásformálás és ideológia a Horthy-kori történelemtankönyvekben	532
SZÁNTÓNÉ TÓTH HAJNALKA, BENCÉNÉ FEKETE ANIKÓ ANDREA, KONTRA JÓZSEF: Magyar anyanyelvű tanító szakos hallgatók pályamotivációja hazánkban és határon túli képzőintézményekben	533
SZEKERES BELLA: A 2020-as NAT biológia témaköreinek feltérképezése a kísérlet-alapú tanulás implementációja érdekében.....	534
SZÉLL KRISZTIÁN: A tanulói jóllét nyomában – A szubjektív jóllét tanulói és iskolai szintű meghatározói.....	535
SZEMERSZKI MARIANNA, SELI JÚLIA ÉVA, IHAROSI TAMÁS: Felsőoktatási tanulmányok és munkaerőpiaci sikeresség.....	536
SZIGETHI ZSÓFIA: Az ADHD-val kapcsolatos pedagógusi ismeretek és háttértényezőik vizsgálata.....	537
SZIGETI MÓNICA VERONIKA, PÉTER ZOLTÁN: Szakképzésben dolgozó oktatók kiégése	538
SZILÁGYI BOGLÁRKA: A népzenei ismeretek és lejegyzés tantárgy oktatásának helyzete, jellemzői a zeneművészeti szakgimnáziumok tanárainak interjúk vizsgálata alapján	538
SZILVÁSI CSENGE, RAPOS NÓRA: A mentori identitás alakulása együttműködési helyzetekben – egy <i>systematic review</i> eredményei	540
SZIRTES-TANKÓ TÜNDE, TURI KRISZTINA: Mentális időutazás és képzeleti munka a nemzetközi pedagógiai diskurzusban: egy bibliometriai vizsgálat eredményei	541
ANDOR SZÓCS: Relations Between Students: Financial Background and Social Activity	542
SZŐKE-MILINTE ENIKŐ Óvodapedagógusok médiaműveltségének fejlesztése az óvodások tudatos médiafogyasztása érdekében	543
SZÜTS ZOLTÁN, NAGY RÓBERT: A tanulók hány százaléka írja meg házi feladatát mesterséges intelligencia segítségével?.....	544
TAKÁCS TÍMEA, SZABÓ ÉVA: A munkaidőn túli, de munkához köthető kapcsolattartás jellemzői és korrelátumai köznevelésben dolgozó tanároknál	545
TANKÓ GYULA: Az idegen nyelvi beszédértés viselkedések taxonómiájának alkalmazhatósági vizsgálata	546
THÉKES ISTVÁN: Digitális nyelvtanulási alkalmazások 2023 és 2025 között: frissített rangsor és fejlesztési irányok.....	547
THÉKES ISTVÁN: Felirattal támogatott nyelvtanulás – egy új kutatás eredményei.....	548
THÉKES ISTVÁN, BÁNYAI MARIANN: Az igazgatói kiégés empirikus vizsgálata.....	548

TODOR ERIKA-MÁRIA: Többsz nyelvűség az iskolapadban. Kisiskolások nyelvi attitűdjei és szocializációs mintázatai.....	550
TÓDOR IMRE: Mesterséges intelligencia a középiskolai idegennyelv-oktatásban: Hatékonyság, motiváció és attitűdök vizsgálata Hargita megyében.....	551
TOMORY IBOLYA, MOLNÁR GYÖRGY: A szakképzés-pedagógia aktualitásai Kelet-Afrikában: Kihívások, kontextuális megközelítések és irányok.....	552
TÓTH NORBERT: Roma származású egyetemi hallgatók életút-narratíváinak empirikus vizsgálata	553
TÓTH NORBERT: Szituatív pedagógiai gyakorlat	554
TÓTH-PJECZKA KATALIN, RAPOS NÓRA: A tanárok együttműködő tanulásának személyes, szervezeti és rendszerszintű tényezői	555
TÓTH-SZERECZ ÁGNES, PETŐNÉ CSIMA MELINDA: Pedagógus attitűd a figyelemhiányos aktivitászavar diagnózissal rendelkező gyermekek nevelése kapcsán	556
TÓTHNÉ VOJTKÓ VERONIKA: Az olimpiai nevelés helyzete és fejlesztési lehetőségei a felsőoktatásban	557
ORSOLYA TÓTHPÁL-HALASI, BETTINA PIKÓ: Depressive Symptomatology among Hungarian Female Teachers: The Role of Burnout, Well-being, Work Motivation, and Resilience	558
TÓZSA-RIGÓNÉ NAGY JUDIT: Egy longitudinális vizsgálat tanulságai elsős tanulók iskolakészültségéről és iskolai életútjának alakulásáról	559
TSEHAYNEW GETANEH TAREKE, TUN ZAW OO, KRISZTIÁN JÓZSA: Evaluating the Amharic Version of the MUSIC Model of Learning Motivation Inventory for Middle School Students	560
TÚRI KRISZTINA: Tanulói jóllét, ágencia és társas hálózatok vizsgálata deduktív, elméletvezérelt megközelítésben a PERMA-modell mentén	561
TURÓS MÁTYÁS: Általános iskolás tanulók Istenről készített rajzainak többdimenziós vizsgálata.....	562
TURZAI ERIKA ANNA, VINCZE BEATRIX: A természetművészet térnyerése és szerepe az oktatásban...	563
TURZÓ-SOVÁK NIKOLETT, CSÍKOS CSABA: Esszenciális ábrák a szöveges feladatokban: alsó tagozatos tanulók körében végzett fejlesztő kísérletünk eredményei	564
TÜRK LÁSZLÓ, KINDRUSZ PÁL: „A kritériumorientált, diagnosztikus mérési-értékelési rendszer” bevezetésének és működtetésének tapasztalatai a 2016–2025 közötti időszakban	565
UJHELYI GÁBOR: Adaptivitás és interaktivitás megvalósíthatósága online kurzustartalmak létrehozásában multimodális nagy nyelvi modellek támogatásával	566
SOUHA AYDI VALLOIS, TIBOR VÍGH: Developing a Teacher Feedback Literacy Framework for Primary Education: Insights from a Scoping Review	567
VEGA HESMATANTYA, ANITA HABÓK: State of the Art Review on Language Assessment Literacy in Secondary EFL Instruction for Diverse Learners.....	568
VELICS GABRIELLA: A civil hang közösségi ereje: részvétel, függetlenség és fennmaradás kérdései a Civil Rádióban	569
VERECKEI JUDIT: Az iskolavezetők fejlesztése a holnap iskolájáért – Igények, lehetőségek, kihívások.....	570
VETÉSI ERIKA, FÁBRI GYÖRGY, SCHILLER EMESE: A digitalizáció hatása a szülői szerepre	571
VIDA GERGŐ, PRIBÉK LÁSZLÓ, MRÁZIK JULIANNA: Tanulási zavarok diagnosztikai azonosításának újraértelmezése Markov-lánc modellben	572
VÍGH TIBOR, TÓTH EDIT: Tanárjelöltek osztálytermi értékelési helyzetek kezelésére adott válaszainak vizsgálata	573
VINCZE TAMÁS ANDRÁS: Tanító vagy tanár? A polgári iskolai pedagógusok önmeghatározási problémájának megjelenése 1873 és 1918 között a hazai sajtóban	574
WINDIA HADI, CSABA CSÍKOS: Trends in Visualization in Secondary School Mathematical Problem Solving: A Systematic Literature Review.....	575

WINKLER ZSÓFIA, ZSOLNAI ANIKÓ: A reziliencia, a szociális és érzelmi tanulás elősegítése az általános iskola alsó tagozatán – Egy nemzetközi tanterv hazai adaptálása	576
ZALAY SZABOLCS: A tanulási kultúra egyéni diagnosztizálása és fejlesztése a UPI modell segítségével.....	577
ZENTAI GABRIELLA, VUKMANNÉ TÖRÖK SAROLTA ESZTER: Tanulásban akadályozott tanulók elemi kombinatív képességének vizsgálata	578
ZHANG YIXIN, ENIKŐ ORSOLYA BEREZKI: Implicit Theories of Creativity in Education: A Systematic Review in Beliefs, Performance, and Influencing Factors	579
ZHANG YU CAROLYN, DUDOK FANNI: Kettős kulturális szocializáció a kínai diaszpórában élő gyermekek esetében	580
ZSIDEK BARBARA, BREDÁCS ALICE: Digitális kollaboráció és mesterséges intelligencia a felsőfokú művészeti képzés hallgatóinak gyakorlatában.....	581
ZSOLDOS MÁRTA, PAJOR ATTILA, PUSZTAFALVI HENRIETTE: A szexualitás háttértényezőinek vizsgálata budapesti gimnazisták körében.....	582

POSZTER/POSTER

ANNUSNÉ NAGY RÓZSA: Számoljunk a fenntarthatósággal.....	583
ELIZA AUX: The Disappearance of Boundaries Between Young Adult and New Adult Novels: Issues of Protecting Learners and Moral Education	584
BÉKI PIROSKA, GYÖRIK GYÖZŐ: Küzdősportok vallásfilozófiai dilemmái: A muaythai rituáléinak keresztény értelmezése és oktatási kihívásai.....	585
BERECZ RÉKA: A vezető nők magánéleti pályája.....	586
BERKÓ REGINA, KÁRPÁTI ANDREA: Fejleszthetők-e a téri képességek fizikai modellezéssel a középiskolában? Egy szisztematikus áttekintés eredményei és tanulságai	587
BERZSENYI EMESE: A városépítészet társadalmi tanítása – a magyar mezővárosok templomai és a polgári értékrend	588
BÚS ÉVA: Tanítói válaszok a sokszínűség kezelésére.....	589
ENDRŐDY ORSOLYA, FÜLÖP KRISTÓF, GUCSI LÁSZLÓ, PATAKY GABRIELLA, REKVÉNYI VIOLA: Gyermekek és vizuális képesség a bronzkorban – rekonstrukciós kísérlet.....	590
FÁBRI EUFROZINA: A vallásos szemléletnek a természethez való felelős viszonyulás kialakításának a folyamata, a fenntarthatósági attitűdök formálásának egyik lehetősége	591
FAJT BALÁZS: Nyelvtanulás a Netflixen: A Language Reactor mint a nyelvtanulás új eszköze	592
FARKAS NAPSUGÁR: Mindennapi függőségek – A jelenkor fiataljait érintő modern, legális szenvedélyek.....	593
FODOR ANDREA, MOLNÁR GYÖRGY: Kihívások, trendek és innovációk a szakképzésben a 21. században	594
GERENCSÉR JUDIT: A könyvtár mint oktatást és az innovációt támogató intézmény a 21. században – különös tekintettel a mesterséges intelligenciára.....	595
GOLYÁN SZILVIA: Az óvoda európai gyökerei – Összehasonlító intézménytörténeti vizsgálat	596
GÓGH ELŐD, KÓVÁRI ATTILA: Technikumi diákok tapasztalatai a kritikai gondolkodás és médiahasználat támogatásáról	597
GÓGH ELŐD, KÓVÁRI ATTILA: Technikumi tanulók kreativitásának és innovációs készségének támogatottsága az iskolai környezetben	598
SZONJA GRÜNBERGER: Think Outside – No Box Required: An Exploratory Study of Forest Schools and Their Effect on Foreign Language Acquisition.....	599
HOMOKI ERIKA: A természettudományos oktatás kihívásai a közoktatás 1–6. évében	600

HORVÁTH CINTIA: Az Iskolai Egészség Index szerepe és lehetőségei az egészségnevelésben.....	601
KERTÉSZ ZSÓFIA NÓRA: Kihívások és módszerek a SNI-tanulók és nem SNI-tanulók támogatására az integrált oktatásban, a tanítók perspektívájából.....	602
KIRÁLYNÉ KÖMÜVES JUDIT: Tükrözött tanterem a közösségi szolgálatra és szakmai gyakorlatra való felkészítésben	603
KOVÁCSNÉ HEGEDŰS DÓRA, DRJENOVSKY ZSÓFIA ANNA, T. NAGY JUDIT, DRINGÓ-HORVÁTH IDA: Az oktató szerepek és módszerek változása a felsőoktatásban az MI megjelenésének hatására	604
KOZMA GÁBOR JÁNOS: Az átfogó nevelés kihívása – a pedagógusképzés újabb felelősségéről.....	605
KÖPECZI-BÓCZ TAMÁS, LOIBL ATTILA, HAVAY DÓRA ANNA: Generatív mesterséges intelligencia alkalmazása új felsőoktatási diszciplínák fejlesztésében: adaptív tanulási környezetek kialakítása.....	606
MÉHÉSZ-CSISZTU DÁVID MIKLÓS: Andragógiai megközelítés az orosz mint idegen nyelv tanításában	607
MIKLÓSI MÁRTA: Művészetterápiás programok fiatalok bünelkövetőkre gyakorolt pozitív hatásai a nemzetközi szakirodalom tükrében	608
MOLNÁR GYÖRGY, FODOR ANDREA: Szakképzés 5.0, avagy a jövő szakképzésének lehetőségei a mesterséges intelligencia bázisán	609
MOLNÁR GYÖRGY, MÉSZÁROS ATTILA, MAKÓ FERENC: A mesterséges intelligencia (MI) alkalmazási lehetőségei a szakképzésben	610
MRÁZIK JULIANNA, SINKOVICS ÁDÁM: Tervalapú kutatási stratégia a tanórán – A mobiltechnológia alkalmazhatóságának vizsgálata a kompetenciafejlesztés eszközeként.....	610
MUAYAD ALKHURI: Artificial Intelligence in Language Learning: Exploring ChatGPT's Role in Vocabulary Development.....	612
PALKÓNÉ TABI KATALIN, BETHLENFALVY NÉ STREITMANN ÁGNES: Papírszínházi mese módszertani segédanyaggal: A felsőoktatás és vállalkozások együttműködése a tanárképzésben	613
RÁCZ MÁRK: Lehetséges speciális nevelési módszerek a Hallássérültek Budapesti Tanintézetének fiú kollégiumában napjainkban	614
SAJGÓ MELINDA: Oktatási ökoszisztémák emlékezeti lenyomatai: történeti és jelenkori narratívák párbeszéde.....	615
SÁNDOR-KOVÁCS DÓRA, VARGÁNÉ ORGOVÁN VIVIEN, UNGVÁRI MÁRIA, KOVÁCS MÓNKA: A tehetség gondozás kihívásai: egyéni fejlődési utak támogatása a VUCA-világban.....	616
SZABADI MAGDOLNA ANNA: Alternatív (zene)pedagógiai megoldások pedagógusoknak (-jelölteknek). Egy új típusú szakképzés kidolgozásának állomásai	617
SZEGI CYNTIA: Nyelvszakos tanárjelöltek hiedelmei és a digitális tartalmak: online mémek az idegennyelv-oktatásban.....	618
SZÉKELY ANDRÁS, GYÖRI-DANI DÓRA: A Kon-spirál kollaboratív történetírás iskolai alkalmazása – módszerismertető és iskolai tapasztalatok	619
SZŐKE ZSUZSANNA, BÉKI PIROSKA: Inklúzió vagy tradíció? – Gender kihívások a szinkronújszásban.....	620
TÍMEA SZŰCS, ILONA DABNEY-FEKETE: Intercultural Communication in Education: The Global Impact of El Sistema	621
TANDI LAURA: Digitális Európa: az Európai Unió kihívásai és szerepvállalása az európai digitális műveltség fejlesztésében a bővülő tanulási színtereken.....	621
UTASI ESZTER: A döntésképeséget megerősítő kompetenciák fejlesztése	623
ERIKA VETÉSI, GYÖRGY FÁBRI, EMESE SCHILLER: Navigating the Digital Age: A Systematic Review of How Digital Parenting is Studied and Conceptualised	624

VIDA GERGŐ, MRÁZIK JULIANNA, PRIBÉK LÁSZLÓ: „Férfivá lett özvegyek”: Történelmi szerepek és neveléstudományi tanulságok Jókai Mór regényeiben	625
VÍZHÁNYÓ DORKA, MÜLLER VANESSA, PIKÓ BETTINA: A kronotípus, a felnőttkori ADHD tünetei és a pszichológiai rizikófaktorok kapcsolata a felsőoktatásban	626
WAKAI SEIJI: Nem nyelvoktatásra szakosodott oktatók szerepe a japán nyelvoktatásban: Egy TEA módszerrel végzett esettanulmány.....	627

RÖVID PROGRAM / SHORT PROGRAM

2025. november 13. (csütörtök)	
9.00–10.30	Szimpózium/Symposium (SZ1–SZ4), Tematikus előadás/Thematic Session (T1–T4)
10.30–10.50	<i>Kávészünet/Coffee Break</i>
10.50–12.20	Szimpózium/Symposium (SZ5–SZ8), Tematikus előadás/Thematic Session (T5–T10), Poszterszekció/Poster Session (P1)
12.20–13.30	<i>Szendvicsebéd/Lunch</i>
13.30–15.00	Megnyitó és plenáris előadás/Opening Ceremony and Plenary Session
15.00–15.30	<i>Kávészünet/Coffee Break</i>
15.30–16.30	MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság nyilvános ülése
16.30–16.50	<i>Szünet/Break</i>
16.50–18.30	Szimpózium/Symposium (SZ9–SZ11), Tematikus előadás/Thematic Session (T11–T17)
19.00–	<i>Koncert és fogadás/Concert and Dinner</i>

2025. november 14. (péntek)	
8.30–10.00	Szimpózium/Symposium (SZ12–SZ13), Tematikus előadás/Thematic Session (T18–T24)
10.00–10.20	<i>Kávészünet/Coffee Break</i>
10.20–11.50	Szimpózium/Symposium (SZ14–SZ18), Tematikus előadás/Thematic Session (T25–T29), Poszterszekció/Poster Session (P2)
11.50–12.30	<i>Szendvicsebéd/Lunch</i>
12.30–14.00	Szimpózium/Symposium (SZ19–SZ21), Tematikus előadás/Thematic Session (T30–T36)
14.00–14.20	<i>Kávészünet/Coffee Break</i>
14.20–15.50	Szimpózium/Symposium (SZ22–SZ24), Tematikus előadás/Thematic Session (T37–T43)
15.50–16.30	<i>Szünet/Break</i>
16.30–18.00	Plenáris előadás/Plenary Session
19.00–	<i>Zenés, táncos est/Music and Dance Evening</i>

2025. november 15. (szombat)	
9.00–10.20	Szimpózium/Symposium (SZ25–SZ27), Tematikus előadás/Thematic Session (T44–T50), Poszterszekció/Poster Session (P3)
10.20–10.40	<i>Kávészünet/Coffee Break</i>
10.40–12.10	Szimpózium/Symposium (SZ28–SZ30), Tematikus előadás/Thematic Session (T51–T57)
12.10–12.30	<i>Kávészünet/Coffee Break</i>
12.30–14.00	Szimpózium/Symposium (SZ31–SZ33), Tematikus előadás/Thematic Session (T58–T64)
14.00–14.30	Záróünnepség/Closing Ceremony
14.30–15.00	<i>Szendvicsebéd/Lunch</i>

RÖVID PROGRAM / SHORT PROGRAM

2025. november 13. (csütörtök)

9.00–10.30 Szimpózium/Symposium (SZ1–SZ4), Tematikus előadás/Thematic Session (T1–T4)

SZ 1	A történelemdidaktikai feladatfejlesztés megközelítései és módszerei (elnök: Kojanitz László, opponens: Kaposi József)	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem
SZ 2	Állampolgári szocializáció a formális keretek és informális hatások metszéspontjában (elnök: Dancs Katinka, opponens: Kiss Mária Rita)	JGYPK Bor Pál terem, 1154. terem
SZ 3	Motiváció és identitás a zeneoktatás különböző szinterein: diákok és tanárok perspektívái (elnök: Józsa Gabriella, opponens: Szabó Norbert)	JGYPK Békési Imre terem – Díszterem, 1071. terem
SZ 4	Sajátos nevelési igényű tanulók oktatásának kihívásai és lehetőségei a nevelés-oktatás különböző szinterein (elnök: Macher Mónika, opponens: Gelencsérné Bakó Márta)	JGYPK 1109. terem
T 1	Kiegészítések (elnök: Pásztor Attila)	JGYPK Eperjessy Kálmán terem, 1101. terem
T 2	Oktatók a felsőoktatásban (elnök: Fehérvári Anikó)	JGYPK 1117. terem
T 3	Olvasáskutatások és szövegértés-fejlesztés (elnök: Dezső Renáta Anna)	JGYPK 1108. terem
T 4	Educational Assessment (chair: Márta Lesznyák)	JGYPK 1009. terem

10.30–10.50 Kávészünet/Coffee Break (JGYPK 0057., 1049. és 1051. terem)

10.50–12.20 Szimpózium/Symposium (SZ5–SZ8), Tematikus előadás/Thematic Session (T5–T10),
Poszterszekció/Poster Session (P1)

SZ 5	A tanulási környezet átalakításának lehetőségei és akadályai az első- és második osztályban (elnök: Gyarmathy Éva, opponens: Rapos Nóra)	JGYPK Békési Imre terem – Díszterem, 1071. terem
SZ 6	Felnőttkorú fogyatékos személyek: kihívások és támogatási lehetőségek (elnök: Szekeres Ágota, opponens: Kiss Renáta)	JGYPK Bor Pál terem, 1154. terem
SZ 7	A szociálpedagógia néhány aktuális kérdése (elnök: Sárkány Péter, opponens: Tamáska Máté)	JGYPK 1109. terem
SZ 8	Terras incognita: korábban feltáratlan területek az árnyékoktatás-kutatásban (elnök: Gordon Győri János, opponens: Chrappán Magdolna)	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem
T 5	Learning Motivation II. (chair: József Balázs Fejes)	JGYPK 1108. terem
T 6	Művészeti nevelés (elnök: Juhász Erika)	JGYPK Eperjessy Kálmán terem, 1101. terem
T 7	A nők szerepe a neveléstörténetben (elnök: Németh Dóra Katalin)	JGYPK 1117. terem
T 8	Oktatási és tanulási hálózatok (elnök: Hercz Mária)	JGYPK 1009. terem
T 9	Készség- és képességek fejlesztése (elnök: Tarkó Klára)	JGYPK 1121. terem
T 10	Mozgás- és sporttudományi kutatások I. (elnök: Soós István)	JGYPK 1131. terem
P 1	Poszterszekció (elnök: Molnár Gyöngyvér)	JGYPK 1111. terem
Természetismereti Tudástár tárlatvezetés; Jelentkezés a recepción (JGYPK)		

12.20–13.30 Szendvicsebéd/Lunch (JGYPK 0057., 1049. és 1051. terem)

13.30–15.00 Megnyitó/Opening Ceremony (SZTE Rektori Hivatal, Dugonics tér 13.)
Racsmany Mihály, az SZTE Bölcsész- és Társadalomtudományi Karának dékánja
Józsa Krisztián, a konferencia elnöke

Plenáris előadás/Plenary Session

Suzanne E. Hidi (University of Toronto, Canada):

How to Motivate Students to Engage and Learn? The Role of Interest and Rewards

Levezető elnök/Chair: Tarkó Klára, az SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Karának dékánja

15.00–15.30 Kávészünet/Coffee Break (JGYPK 0057., 1049. és 1051. terem)

15.30–16.30 MTA Pedagógiai Bizottságának ülése és ONK2024 kötetbemutató
(JGYPK Békési Imre terem – Díszterem, 1071. terem)

15.20–16.20 Tanárképzésben alkalmazható oktatási segédesszközök
(Motiváció Községi Tér, Feketesas u. 28/A)

16.30–16.50 Szünet/Break

16.50–18.30 Szimpózium/Symposium (SZ9–SZ11), Tematikus előadás/Thematic Session (T11–T17)

SZ 9	Oktatási egyenlőtlenségek okainak feltárása longitudinális vizsgálatok eredményei segítségével (elnök: Molnár Gyöngyvér, opponens: Kovács Kristóf)	JGYPK Békési Imre terem – Díszterem, 1071. terem
SZ 10	A pedagógusképzés tartalmi és módszertani újragondolása (elnök: Di Blasio Barbara, opponens: Dezső Renáta Anna)	JGYPK Bor Pál terem, 1154. terem
SZ 11	Kihívások és lehetőségek az inklúzió útján – Pszichopedagógiai válaszok az oktatásban (elnök: Pongrácz Kornélia, opponens: Ladnai Attiláné)	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem
T 11	Digitalizáció, robotika és technológia (elnök: Horváth László)	JGYPK 1109. terem
T 12	Mentális egészség és jóllét (elnök: Petőné Csimá Melinda)	JGYPK 1108. terem
T 13	Policy, Society and Work (chair: Edit Katalin Molnár)	JGYPK 1117. terem
T 14	Szakképzés I. (elnök: Molnár György)	JGYPK Eperjessy Kálmán terem, 1101. terem
T 15	Tanulás és tanuláselmélet (elnök: Pásztor-Kovács Anita)	JGYPK 1009. terem
T 16	Mozgás- és sporttudományi kutatások II. (elnök: Révész László)	JGYPK 1131. terem
T 17	Pedagógusképzés és -pálya (elnök: Nóbik Attila)	JGYPK 1121. terem
MTA Nevelésszociológiai Albizottság ülése (JGYPK Tanácsterem)		
Természetismereti Tudástár tárlatvezetés Jelentkezés a recepción (JGYPK)		

17.00– Csikos Csaba: Magyarul álmodni – Felolvasószínházi előadás
(Szeged, Reök-palota, Magyar Ede tér 2.)

17.30–18.30 Betekintés a Szegedi Motiváció Tanoda munkájába
(Szegedi Motiváció Tanoda, Szent Mihály u. 1.)

19.00– **Koncert és fogadás/Concert and Dinner** (SZTE Rektori Hivatal, Dugonics tér 13.)

Köszöntő/Opening Remarks: Molnár Gyöngyvér, az SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola vezetője

Házigazda/Host: Szabó Norbert, MATE Neveléstudományi Intézet

2025. november 14. (péntek)		
8.30–10.00 Szimpózium/Symposium (SZ12–SZ13), Tematikus előadás/Thematic Session (T18–T24)		
SZ 12	Anyanyelvi intervenciókutatások: A mesélés mint a megértés és a szülői ösztönzés közvetítője (elnök: Pintér Henriett, opponens: Tóth Edit)	JGYPK 1154. terem
SZ 13	A családi és iskolai kapcsolatok összefüggése az iskolai eredményességgel (elnök: Engler Ágnes, opponens: Bacskai Katinka)	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem
T 18	Evidence and Innovation in Teacher Education and Curriculum Design (chair: István Thékes)	JGYPK, 1117. terem
T 19	Cultural and Sensory Dimensions of Learning (chair: András Benedek)	JGYPK 1109. terem
T 20	Mesterséges intelligencia az oktatásban és kutatásban I. (elnök: Csikos Csaba)	JGYPK 1108. terem
T 21	Társadalmi szerepek, -felelősség és jogok (elnök: Trendl Fanni)	JGYPK Eperjessy Kálmán terem, 1101. terem
T 22	Humán tárgyak tantárgy-pedagógiai kutatásai (elnök: Endrődy Orsolya)	JGYPK 1009. terem
T 23	Sajátos nevelési igény, tanulási zavarok és esélyegyenlőség I. (elnök: Ladnai Attiláné)	JGYPK 1131. terem
T 24	Kisebbségek, kisebbségi kutatások (elnök: Óhidy Andrea)	JGYPK 1121. terem
HERA vezetőségi ülés (JGYPK Tanácsterem)		

10.00–10.20 Kávészünet/Coffee Break (JGYPK 0057., 1049. és 1051. terem)

10.20–11.50 Szimpózium/Symposium (SZ14–SZ18), Tematikus előadás/Thematic Session (T25–T29)
Poszterszekció/Poster Session (P2)

SZ 14	Tudásmegosztó közösségek szerepe az élethosszig tartó tanulásban (elnök: Hegyi-Halmos Nóra, opponens: Horváth László)	JGYPK Bor Pál terem, 1154. terem
SZ 15	A szülői bevonódás hatása a felsőoktatási hallgatók pályafutására (elnök: Pusztai Gabriella, opponens: Jancsák Csaba)	JGYPK Békési Imre terem, Díszterem 1071. terem
SZ 16	Különböző addiktológiai problémák és rizikó tényezők alakulása a felső tagozatos évek során - a Budapesti Longitudinális Kutatás eredményei alapján (elnök: Paksi Borbála, opponens: Széll Krisztián)	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem
SZ 17	Az óvoda-iskola átmenet nézőpontjai a neveléstörténet, a pedagógusképzés és az intézményi gyakorlatok tükrében (elnök: Kéri Katalin, opponens: Klein Ágnes)	JGYPK 1109. terem
SZ 18	A fizikai aktivitás protektív szerepe a fiatalok egészséges életvitelében (elnök: Simon István Ágoston, opponens: Bognár József)	JGYPK 1009. terem
T 25	Oktatási digitalizáció és technológia (elnök: Szűts Zoltán)	JGYPK 1108. terem
T 26	Mentorálás, mentorképzés (elnök: Bocsi Veronika)	JGYPK Eperjessy Kálmán terem, 1101. terem
T 27	Idegennyelv-tanulás és tanítás I. (elnök: Sebestyén Krisztina)	JGYPK 1117. terem
T 28	Hallgatók és felsőoktatás I. (elnök: Bacsa-Bán Anetta)	JGYPK 1131. terem

10.20–11.50 Szimpózium/Symposium (SZ14–SZ18), Tematikus előadás/Thematic Session (T25–T29)
Poszterszekció/Poster Session (P2)

T 29	Neveléstörténeti kutatások a 20. század első feléből (elnök: Németh András)	JGYPK 1121. terem
P 2	Poszterszekció (elnök: Csikos Csaba)	JGYPK 1111. terem
MTA Didaktikai és Andragógiai Albizottságok közös ülése (JGYPK Tanácsterem)		
Természetismereti Tudástár tárlatvezetés Jelentkezés a recepción (JGYPK)		

11.50–12.30 Szendvicsebéd/Lunch (JGYPK 0057., 1049. és 1051. terem)

12.30–14.00 Szimpózium/Symposium (SZ19–SZ21), Tematikus előadás/Thematic Session (T30–T36)

SZ 19	Az oktatói teljesítmény és munka jellemzői Közép-Kelet-Európában (elnök: Kovács-Nagy Klára, opponens: Dorner Helga)	JGYPK Békési Imre terem – Díszterem, 1071. terem
SZ 20	Inkluzív oktatási szinterek és gyakorlatok a köznevelésben és a felsőoktatásban (elnök: Varga Aranka, opponens: Tóth Norbert)	JGYPK Bor Pál terem, 1154. terem
SZ 21	A pedagógiatörténet kutatásának és tanításának kihívásai a digitális világban (elnök: Molnár-Kovács Zsófia, opponens: Kéri Katalin)	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem
T 30	A szocialista Magyarország neveléstörténete (elnök: Szűts-Novák Rita)	JGYPK Eperjessy Kálmán terem, 1101. terem
T 31	Inklúzió, érzékenyítés és érzelmi nevelés (elnök: Szekeres Ágota)	JGYPK 1117. terem
T 32	Innovations and Competencies in Teacher Education (chair: Judit Fináncz)	JGYPK 1009. terem
T 33	Családi és iskolai szocializáció (elnök: Zsolnai Anikó)	JGYPK 1109. terem
T 34	A zenei nevelés elméleti vonatkozásai (elnök: Pethő Villő)	JGYPK 1131. terem
T 35	Felsőoktatás és tanárképzés (elnök: Széll Krisztián)	JGYPK 1108. terem
T 36	Hallgatói mobilitás és nemzetközi programok (elnök: Márkus Edina)	JGYPK 1121. terem
MTA Pedagógusképzési Albizottság ülése (JGYPK Tanácsterem)		

14.00–14.20 Kávészünet/Coffee Break (JGYPK 0057., 1049. és 1051. terem)

14.20–15.50 Szimpózium/Symposium (SZ22–SZ24), Tematikus előadás/Thematic Session (T37–T43)

SZ 22	Az egészségkompetencia fejlesztése óvodáskorban (elnök: Podráczky Judit, opponens: Nagy Lászlóné)	JGYPK Békési Imre terem – Díszterem, 1071. terem
SZ 23	Kihívás elfogadva. Inklúziós feladatok és válaszok az SNI, BTMN és hátrányos helyzetű diákok iskoláiban (elnök: Bacska Katinka, opponens: Ceglédi Tímea)	JGYPK Bor Pál terem, 1154. terem
SZ 24	Az iskolai tanárképzők képzővé válásának támogatására szolgáló, együttműködésre épülő rendszermodell kialakítása és vizsgálata (elnök: Katte-Pornói Rita, opponens: Fűzi Beatrix)	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem

14.20–15.50 Szimpózium/Symposium (SZ22–SZ24), Tematikus előadás/Thematic Session (T37–T43)

T 37	A matematikatanítás kérdései (elnök: Zentai Gabriella)	JGYPK 1109. terem
T 38	Equity in Education: From Local Challenges to Global Insights (chair: László Kinyó)	JGYPK 1117. terem
T 39	Intézményi neveléstörténet (elnök: Maisch Patrícia)	JGYPK 1009. terem
T 40	Mesterséges intelligencia az oktatásban és kutatásban II. (elnök: Fehér Péter)	JGYPK 1108. terem
T 41	Pszichoszociális dimenziók az oktatásban (elnök: Kasik László)	JGYPK Eperjessy Kálmán terem, 1101. terem
T 42	Család és társadalmi háttér (elnök: Jámbori Szilvia)	JGYPK 1131. terem
T 43	Mérés-értékelés (elnök: Molnár Edit Katalin)	JGYPK 1121. terem
MTA Szomatikus-nevelési Albizottság (JGYPK Tanácsterem)		
Természetismereti Tudástár tárlatvezetés. Jelentkezés a recepción (JGYPK)		

15.50–16.30 Szünet/Break

16.30–18.00 *Plenáris előadás/Plenary Session*

(SZTE József Attila Tanulmányi és Információs Központ, TIK, Ady tér 10.)

Karikó Katalin (Pennsylvaniai Egyetem, USA; Szegedi Tudományegyetem):

Áttörések

Köszöntő/Opening Remarks: *Zsolnai Anikó*, az MTA Pedagógiai Tudományos Bizottságának elnöke

Levezető elnök/Chair: *Józsa Krisztián*, a konferencia elnöke

19.00– *Zenés, táncos est/Music and Dance Evening (Hungi Vigadó, Szeged, Stefánia 8.)*

Köszöntő/Opening Remarks: *Csíkos Csaba*, az SZTE BTK Neveléstudományi Intézetének vezetője

Fellép/Live Performance: *Zsomboys* zenekar

2025. november 15. (szombat)		
9.00–10.20 Szimpózium/Symposium (SZ25–SZ27), Tematikus előadás/Thematic Session (T44–T50) Poszterszekció/Poster Session (P3)		
SZ 25	Tanulási szokások támogatása az iskolakezdés időszakában (elnök: Bencéné Fekete Anikó Andrea, opponens: Habók Anita)	JGYPK Békési Imre terem – Díszterem, 1071. terem
SZ 26	Jövő és hátrányos helyzet (elnök: Ceglédi Tímea, opponens: Fényes Hajnalka)	JGYPK Bor Pál terem, 1154. terem
SZ 27	Tanulói pszichológiai tőke elemek és az olvasási fluencia lehetséges összefüggései (elnök: Dezső Renáta Anna, opponens: Di Blasio Barbara)	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem
T 44	Fenntarthatóság és környezeti nevelés (elnök: Korom Erzsébet)	JGYPK 1109. terem
T 45	Idegennyelv-tanulás és tanítás II. (elnök: Vigh Tibor)	JGYPK 1108. terem
T 46	Hallgatók és felsőoktatás II. (elnök: Chrappán Magdolna)	JGYPK 1117. terem
T 47	Művészet és művelődés az oktatásban (elnök: Somogyvári Lajos)	JGYPK Eperjessy Kálmán terem, 1101. terem
T 48	Pedagógusi és vezetői fejlődés (elnök: Sanda István Dániel)	JGYPK 1009. terem
T 49	Tanítók a neveléstörténetben (elnök: Fízel Natasa)	JGYPK 1121. terem
T 50	Psychosocial Perspectives (chair: Tun Zaw Oo)	JGYPK 1131. terem
P 3	Poszterszekció (elnök: Steklács János)	JGYPK 1111. terem
Természetismereti Tudástár tárlatvezetés Jelentkezés a recepción (JGYPK)		

10.20–10.40 Kávészünet/Coffee Break (JGYPK 0057., 1049. és 1051. terem)

10.40–12.10 Szimpózium/Symposium (SZ28–SZ30), Tematikus előadás/Thematic Session (T51–T57)

SZ 28	Fenntartói sokszínűség - Intézményi szerepvállalás és eredményesség szektorközi nézőpontból (elnök: Demeter-Karászi Zsuzsanna, opponens: Vincze Tamás András)	JGYPK Békési Imre terem – Díszterem, 1071. terem
SZ 29	Artificial Intelligence in Higher Education – from policy to literacy (chair: László Horváth, opponens: Imre Fekete)	JGYPK Bor Pál terem, 1154. terem
SZ 30	Hátrányos helyzet, állami gondoskodás – nevelésszociológiai és szociálpedagógiai megközelítések (elnök: Jancsák Csaba, opponens: Nagy Gábor Dániel)	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem
T 51	Szakképzés II. (elnök: Szemerszki Marianna)	JGYPK 1109. terem
T 52	Assessment of Learning and Thinking (chair: Tamás Kozma)	JGYPK 1108. terem
T 53	Innovatív kutatási és fejlesztési módszerek (elnök: Tóth Edit)	JGYPK 1117. terem
T 54	A zenetanítás kutatása (elnök: Szabó Norbert)	JGYPK Eperjessy Kálmán terem, 1101. terem
T 55	Tanulási motiváció és autonómia (elnök: Bredács Alice)	JGYPK 1131. terem

10.40–12.10 Szimpózium/Symposium (SZ28–SZ30), Tematikus előadás/Thematic Session (T51–T57)

T 56	Sajátos nevelési igény, tanulási zavarok és esélyegyenlőség II. (elnök: Hegedűs Roland)	JGYPK 1009. terem
T 57	Attitűd- és nézetvizsgálatok (elnök: Pikó Bettina)	JGYPK 1121. terem
Természetismereti Tudástár tárlatvezetés Jelentkezés a recepción (JGYPK)		

12.10–12.30 Kávészünet/Coffee Break (JGYPK 0057., 1049. és 1051. terem)**12.30–14.00 Szimpózium/Symposium (SZ31–SZ33), Tematikus előadás/Thematic Session (T58–T64)**

SZ 31	A sporttehetség-gondozás aktuális kérdései (elnök: Bognár József, opponens: Géczi Gábor)	JGYPK Békési Imre terem – Díszterem, 1071. terem
SZ 32	Oktatási utak és esélyek kisebbségi magyar közösségekben Kelet-Közép-Európában (elnök: Pallay Katalin, opponens: Tódor Imre)	JGYPK Bor Pál terem, 1154. terem
SZ 33	A hangos olvasási fluencia jellemzői és összefüggéseinek vizsgálata második osztályosok körében. Az olvasás pontossága (elnök: Steklács János, opponens: Szenczi Beáta)	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem
T 58	A Felsőoktatási Lifelong Learning (elnök: Döbör András)	JGYPK 1109. terem
T 59	Didaktikai játékok és elméletük (elnök: Kissné Zsámboki Réka)	JGYPK 1117. terem
T 60	Természettudományos nevelés (elnök: Nagy Mária Tibor)	JGYPK 1108. terem
T 61	Mental Health and Awareness (chair: László Dorner)	JGYPK Eperjessy Kálmán terem, 1101. terem
T 62	Language Learning (chair: Bárdos Jenő)	JGYPK 1009. terem
T 63	Oktatás- és pedagógiatörténeti kutatások (elnök: Vincze Beatrix)	JGYPK 1121. terem
T 64	Munkaerőpiac és munkavállalás neveléstudományi vonatkozásai (elnök: Vincze Tamás András)	JGYPK 1131. terem

14.00–14.30 Záróünnepség/Closing Ceremony
JGYPK Békési Imre terem – Díszterem, 1071. terem

Józsa Krisztián, a konferencia elnöke
Szűts Zoltán, a 2026. évi konferencia elnöke

14.30–15.00 Szendvicsebéd/Lunch (JGYPK 0057., 1049. és 1051. terem)

RÉSZLETES PROGRAM / DETAILED PROGRAM

2025. november 13. (csütörtök)

9.00–10.30 Szimpózium/Symposium (SZ1–SZ4), Tematikus előadás/Thematic Session (T1–T4)

SZ 1	A történelemdidaktikai feladatfejlesztés megközelítései és módszerei (elnök: Kojanitz László, opponens: Kaposi József) - Kojanitz László, Fodor Richárd: Empirikus kutatás a történelmi empátia és történelmi gondolkodás területén - Kojanitz László: A történelmi empátia fejlesztését célzó tanórai feladatok tervezésének lehetőségei és kihívásai - Vajda Barnabás: A történelem-tankönyves képi világgal kapcsolatos fogalmak - Tóth Judit: A kérdésorientált, forrásközpontú, multiperpektivikus történelem feladatok fejlesztésének módszertani kérdései és relevanciája	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem
SZ 2	Állampolgári szocializáció a formális keretek és informális hatások metszéspontjában (elnök: Dancs Katinka, opponens: Kiss Mária Rita) - Balatonai Monika: A fiatalok politikai szocializációjának eltérő mintázatai - Hornyák Réka: Digitális szocializáció és állampolgári nevelés a TikTok korában – kihívások és lehetőségek a neveléstudomány számára - Jancsák Csaba: Diákönkormányzat mint demokráciaiskola - Dancs Katinka: Felsőoktatásba belépő hallgatók állampolgári tudásának vizsgálata: egy mérőeszköz kidolgozása és értékelése	JGYPK Bor Pál terem, 1154. terem
SZ 3	Motiváció és identitás a zeneoktatás különböző szinterein: diákok és tanárok perspektívái (elnök: Józsa Gabriella, opponens: Szabó Norbert) - Tormáné Kiss Bernadett, Józsa Krisztián: Az ének-zene tanórai motiváció nemzetközi összehasonlításban - Héjja Bella Emerencia, Józsa Gabriella, Váradi Judit: A családi háttér hatása a zenei pályaválasztásra - Pótfi Melinda, Józsa Gabriella, Váradi Judit: Motivációk és tapasztalatok a felnőttek alapfokú zeneoktatásában - Pető Áron, Józsa Gabriella, Váradi Judit: Vonós-húros tanárok önmeghatározása a művész-tanári identitás kettősség mentén	JGYPK Békési Imre terem – Diszterem, 1071. terem
SZ 4	Sajátos nevelési igényű tanulók oktatásának kihívásai és lehetőségei a nevelés-oktatás különböző szinterein (elnök: Macher Mónika, opponens: Gelencsérné Bakó Márta) - Horváth Endre, Szenczi Beáta, Szekeres Ágota: A tanári ráhangoltság társas kapcsolati dimenziójának vizsgálata a szociometria szerepek tükrében 3. évfolyamos együttnevelő osztályközösségekben - Berényi Diana, Lénárd Sándor, Szekeres Ágota: A duális szakképzésben oktatók felkészültsége a sajátos nevelési igényű tanulók gyakorlati oktatására - Farkas Rebeka, Berényi Diana, Szekeres Ágota: Tanulásban akadályozott fiatalok identitás alakulása egy Pest vármegyei szakiskolában - Macher Mónika, Földi Fanni: Eltérő tantervű iskolában és együttnevelésben oktató tanulásban akadályozott diákok beszédfeldolgozási sajátosságai	JGYPK 1109. terem
T 1	Kiegészítések (elnök: Pásztor Attila) - Maczák-Varga Emese, Mihálka Mária: A kiegészítés veszélyei - A munka és a család életterülete közötti egyensúly megtalálása kisgyermeknevelők körében - Thékes István, Bányai Mariann: Az igazgatói kiegészítés empirikus vizsgálata - Dudok Fanni, Dudok Réka: Szervezeti válaszok egyéni terhekre: Mentális jóllét és kiegészítés a román nemzetiségi oktatásban - Takács Tímea, Szabó Éva: A munkaidőn túli, de munkához köthető kapcsolattartás jellemzői és korrelátumai köznevelésben dolgozó tanároknál	JGYPK Eperjessy Kálmán terem, 1101. terem

9.00–10.30 Szimpózium/Symposium (SZ1–SZ4), Tematikus előadás/Thematic Session (T1–T4)

T 2	Oktatók a felsőoktatásban (elnök: Fehérvári Anikó) - Kálmán Orsolya, Pálvölgyi Lajos, Lénárd Sándor, Saád Judit, Kozma Borbála Gabriella: Oktatói innovációs kompetenciák a felsőoktatásban - Fülöp Márta: A felsőoktatásban dolgozó tanárok nézetei az öltözködés és külső szerepéről az oktatásban és a munkahelyi előmenetelben/versenyben - Kozma Borbála, Nebenführer Zsuzsanna: Oktatók fejlesztése és tanulása az objektív strukturált klinikai vizsga (OSCE) kapcsán - Malhazjan Szergej, Pikó Bettina: Pedagógusok kiégésének a vizsgálata a munkában észlelt stressz, a munkával való elégedettség és a munka-család egyensúly kapcsolat tükrében	JGYPK 1117. terem
T 3	Olvasáskutatások és szövegértés-fejlesztés (elnök: Dezső Renáta Anna) - Földvári Erika, Molnár Edit Katalin: A tanulási célú szakszövegolvasás tanár szakos hallgatók körében - kérdőívfejlesztés és próbamérés - Radics Krisztina: Innovatív közkönyvtári gyakorlatok iskolai adaptációja: Tanulástámogatás és olvasóvá nevelés – Szisztematikus szakirodalmi áttekintés - Kiss Renáta, Szili Katalin, Mokri Dóra, Molnár Gyöngyvér: A nyári szünet alatt bekövetkező tanulási veszteség hatása 3-4. évfolyamos tanulók olvasás-szövegértés teljesítményére - Magyar Andrea, Habók Anita, Molnár Gyöngyvér: Az olvasási attitűd és a szókincsfejlődés összefüggései általános iskolai tanulók körében	JGYPK 1108. terem
T 4	Educational Assessment (chair: Márta Lesznyák) - Edouard Munezero, Edit Tóth, Ágnes Hódi: Exploring the Structure and Reliability of a Teacher Resilience Questionnaire among Primary School Teachers in Rwanda - Hull Piseth, Tibor Vigh: Validation of Self-reported Assessment Practice Questionnaire with Cambodian Preservice Teachers - Kristóf Lakatos, Attila Pásztor, Gyöngyvér Molnár: Psychometric validation of the Hungarian Brief FRIEDBEN Test Anxiety Scale in university students - Langat Gilbert Cheruiyot, Gyöngyvér Molnár: Developing Construct Maps and Item Frameworks for Assessing Collaborative Scientific Reasoning Skills - Narges Ghazvini, Pál Hamar, István Soós: Determining the reliability and validity of the Participation Motivation Questionnaire in physical activity among female students	JGYPK 1009. terem

10.30–10.50 Kávészünet/Coffee Break (JGYPK 0057., 1049. és 1051. terem)

10.50–12.20 Szimpózium/Symposium (SZ5–SZ8), Tematikus előadás/Thematic Session (T5–T10), Poszterszekció/Poster Session (P1)

SZ 5	A tanulási környezet átalakításának lehetőségei és akadályai az első- és második osztályban (elnök: Gyarmathy Éva, opponens: Rapos Nóra) - Gyarmathy Éva, Pap Judit, Turmezei Mónika: A tanulási környezet szervezésének hiánya az alsó tagozaton - Svraka Bernadett, Gyarmathy Éva: A tanulási teljesítmény és a kognitív képességek összefüggései különböző módon formált tanulási környezetben alsó tagozatos osztályokban - Gombás Judit: Az innovációra (nem) fogékony pedagógusok - Elekes Györgyi, Svraga Bernadett, Gombás Judit: A kiégés és a mentális jól-lét összefüggései a hazai pedagógusok körében	JGYPK Békési Imre terem – Diszterem, 1071. terem
SZ 6	Felnőttkorú fogyatékos személyek: kihívások és támogatási lehetőségek (elnök: Szekeres Ágota, opponens: Kiss Renáta) - Gelencsérné Bakó Márta, Tóth-Szerecz Ágnes: A felnőtt fogyatékos személyek életminőségének vizsgálata – fókuszban az intellektuális képességzavar - Ladnai Attiláné: A jóga hatásai az intellektuális képességzavarral élő fiatal felnőttekre - Demeter Gáborné: Felnőttkorú személyek pedagógiai szakszolgálati vizsgálatának tapasztalatai a pályaválasztás realizálásának tükrében - Gróf Anita, Ladnai Attiláné: Önálló életvitelt támogató alkalmazások intellektuális képességzavarral élő fiatal felnőttek számára	JGYPK Bor Pál terem, 1154. terem

SZ 7	A szociálpedagógia néhány aktuális kérdése (elnök: Sárkány Péter, opponens: Tamáska Máté) • Dobó Marianna: Tanulási környezetek, a tudás demokratizálódása és a szimbólumok hatása a fiatalok értékrendjére • Pacsuta István: Átalakuló közösségek a felsőoktatásban • Sárkány Péter: A szakmai-etikai mandátum politikai és vallási kontextusa • Farmosi Andrea: Iskolai szociális segítés és a pedagógus szerep újragondolása – neveléstudományi és társadalmi kihívások metszéspontján	JGYPK 1109. terem
SZ 8	Terras incognita: korábban feltáratlan területek az árnyékoktatás-kutatásban (elnök: Gordon Győri János, opponens: Chrappán Magdolna) • Gordon Győri János: Gyerektanárok a kiegészítő privátoktatás világában – a tanítási kompetencia alakulására vonatkozó elképzelések retrospektív vizsgálata • Makszim Edina, Cserekllye Erzsébet, Gordon Győri János: A kiegészítő oktatási területek és a gyógypedagógia találkozási- szisztematikus szakirodalmi elemzés • Pataki Ágnes, Gordon Győri János: Kit nevezhetünk tanárnak? – egy angoltanári oklevelet biztosító árnyékoktatási mesterkurzus bemutatása és értékelése • Hegedűs Gabriella: Az énhatékonyság és az angol nyelvi árnyékoktatás összefüggései – szülői percepciók és tanulói tapasztalatok vizsgálata	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem
T 5	Learning Motivation II. (chair: József Balázs Fejes) • Mai Sri Lena, Marianne Nikolov: Parents' roles in their children' motivation and task engagement with English in Indonesian primary schools: A validation study • Naila Fethi, Krisztián Józsa: Exploring Classroom Learning Motivation in Middle School Students • Nazirah Binti Mahmud, Márta Lesznyák: Hungarian University Students' Motivations, Concerns and Perceptions of Ethical Dilemmas Concerning ChatGPT Use • Tsehaynew Getaneh Tareke, Tun Zaw Oo, Józsa Krisztián: Evaluating MUSIC Model of Learning Motivation Inventory with Amharic Version for Middle Schools	JGYPK 1108. terem
T 6	Művészeti nevelés (elnök: Juhász Erika) • Borbás Katalin: A magyarországi népművészeti oktatás alakulása a Nomád nemzedéktől az ezredfordulóig • Bredács Alice, Szakálos Sziringa: A komplex tanulómegismerés lehetőségei az általános iskolában: a rajzot tanító, rajzot nem tanító közismereti tanárok és a tanulást segítő szakemberek • Jelenfi Péter, Dudok Fanni: Az emlékezés etikai dimenziója az örökségedagógiában – Avishai Margalit elmélete mint normatív keret • Koltai Zsuzsa: Múzeumandragógia a társadalom szolgálatában: Jó gyakorlatok Graz, Eszék és Pécs múzeumaiban • Turzai Erika Anna, Vincze Beatrix: A természetművészet térnyerése és szerepe az oktatásban	JGYPK Eperjessy Kálmán terem, 1101. terem
T 7	A nők szerepe a neveléstörténetben (elnök: Németh Dóra Katalin) • Husvéth Laura, Szűts-Novák Rita, Endrődy Orsolya: A női műveltség és identitás dimenziói a 19-20. században – Teleki Blanka és Frances Mary Buss összehasonlító neveléstörténeti vizsgálata • Krupa Bernadett, Garai Imre: Női terek az angoltanításban: Professzionizáció, társadalmi elvárások és módszertani diskurzusok a 20. század első felében • Markos Valéria, Bencze Ádám: A női munkavállalás megítélése és az ideálisnak tartott gyermekszám kapcsolata 1994 és 2022 között • Stummer Krisztina: A hazai női felső kereskedelmi oktatásról kialakult kép összehasonlítása a korszak nőképeivel	JGYPK 1117. terem

T 8	Oktatási és tanulási hálózatok (elnök: Hercz Mária) • Horváth-Czinger János, Benedek András: Hálózati struktúrák a felnőttképzés területén • Heiter Kitti: Térbeli hálózatok a szakképzésben • Polyák Zsuzsanna: A nemzetközi Kodály-hálózat: elméleti keretek és pilot hálózat kutatás • Pete József: A kultúra városa a tehetség városa? Pécs tehetségföldrajzi vizsgálatának néhány eredménye • Túri Krisztina: Tanulói jóllét, ágencia és társas hálózatok vizsgálata deduktív, elméletvezérelt megközelítésben a PERMA-modell mentén	JGYPK 1009. terem
T 9	Készség- és képességek fejlesztése (elnök: Tarkó Klára) • Biró Rita Zsófia: Kisgyermek komplex készségfejlesztésének támogatása a bölcsődében: kisgyermeknevelők pedagógiai gyakorlatának vizsgálata • Pásztor-Horváth Dóra, Bognár József: Tantermi fizikai aktivitásra épülő intervenció hatása alsó tagozatos tanulók kognitív képességeire és matematika teljesítményére • Pásztor-Kovács Anita, Pásztor Attila: A kollaboratív képességek kapcsolata az anya iskolai végzettségével nyolcadik osztályban és egyetemi belépéskor • Tózsza-Rigóné Nagy Judit: Egy longitudinális vizsgálat tanulságai elsős tanulók iskolakészültségéről és iskolai életútjának alakulásáról • Turzó-Sovák Nikolett, Csikos Csaba: Esszenciális ábrák a szöveges feladatokban: alsó tagozatos tanulók körében végzett fejlesztő kísérletünk eredményei • Gáspár Tamás: Jövőkompetencia és fejlesztése – pedagógiai tanulságok	JGYPK 1121. terem
T 10	Mozgás- és sporttudományi kutatások I. (elnök: Soós István) • Balogh Brigitta, Földesi Renáta: Tanulás, mozgás, cselekvés. Adalékok Pető András konduktív nevelésfilozófiájának történeti kontextualizálásához • Hegyi Domonkos: A síoktatás pedagógiájának szakirodalmi elemzése • Láng Éva, Gortva János: Elfeledett lépések – A tánc szerepe a magyar testnevelés történetében 1868-tól napjainkig • Simkó Rita Fruzsina: Út a teljes élethez: a mozdulat mint a fejlődés eszköze Dienes Valéria orkesztikájában, kitekintéssel a konduktív nevelésre • Tóthné Vojtkó Veronika: Az olimpiai nevelés helyzete és fejlesztési lehetőségei a felsőoktatásban	JGYPK 1131. terem
P 1	Poszterszekció (elnök: Molnár Gyöngyvér) • Annusné Nagy Rózsa: Számoljunk a fenntarthatósággal • Berkó Regina, Kárpáti Andrea: Fejleszthetők-e a téri képességek fizikai modellezéssel a középiskolában? Egy szisztematikus áttekintés eredményei és tanulságai • Fábri Eufrozina: A vallásos szemléletnek a természethez való felelős viszonyulás kialakításának a folyamata, a fenntarthatósági attitűdök formálásának egyik lehetősége • Fajt Balázs: Nyelvtanulás a Netflixen: A Language Reactor mint a nyelvtanulás új eszköze • Fodor Andrea, Molnár György: Kihívások, trendek és innovációk a szakképzésben a 21. században • Gerencsér Judit: A könyvtár mint oktatást és az innovációt támogató intézmény a 21. században – különös tekintettel a mesterséges intelligenciára • Gögh Előd, Kővári Attila: Technikumi diákok tapasztalatai a kritikai gondolkodás és médiahasználat támogatásáról • Gögh Előd, Kővári Attila: Technikumi tanulók kreativitásának és innovációs készségének támogatottsága az iskolai környezetben • Homoki Erika: A természettudományos oktatás kihívásai a közoktatás 1–6. évében • Horváth Cintia: Az Iskolai Egészség Index szerepe és lehetőségei az egészségnevelésben • Királyné Kőműves Judit: Tükrözött tanterem a közösségi szolgálatra és szakmai gyakorlatra való felkészítésben	JGYPK 1111. terem

10.50–12.20 Szimpózium/Symposium (SZ5–SZ8), Tematikus előadás/Thematic Session (T5–T10),
Poszterszekció /Poster Session (P1)

P 1	Poszterszekció (elnök: Molnár Gyöngyvér) - Köpeczi-Bócz Tamás, Loibl Attila, Havay Dóra Anna: Generatív mesterséges intelligencia alkalmazása új felsőoktatási diszciplínák fejlesztésében: adaptív tanulási környezetek kialakítása - Méhész-Csiztu Dávid Miklós: Andragógiai megközelítés az orosz mint idegen nyelv tanításában - Molnár György, Mészáros Attila, Makó Ferenc: A mesterséges intelligencia (MI) alkalmazási lehetőségei a szakképzésben - Molnár György, Fodor Andrea: Szakképzés 5.0, avagy a jövő szakképzésének lehetőségei a mesterséges intelligencia bázisán - Mrázik Julianna, Sinkovics Ádám: Tervalapú kutatási stratégia a tanórán – A mobiltechnológia alkalmazhatóságának vizsgálata a kompetenciafejlesztés eszközeként - Palkóné Tabi Katalin, Bethlenfalvyné Streitmann Ágnes: Papírszínházi mese módszertani segédanyaggal: A felsőoktatás és vállalkozások együttműködése a tanárképzésben - Székely András, Győri-Dani Dóra: A Kon-spirál kollaboratív történetírás iskolai alkalmazása – módszerismertető és iskolai tapasztalatok - Utasi Eszter: A döntésképeséget megerősítő kompetenciák fejlesztése - Vida Gergő, Mrázik Julianna, Pribék László: „Férfivá lett özvegyek”: Történelmi szerepek és neveléstudományi tanulságok Jókai Mór regényeiben	JGYPK 1111. terem
Természetismereti Tudástár tárlatvezetés Jelentkezés a recepción (JGYPK)		

12.20–13.30 Szendvicsebéd/Lunch (JGYPK 0057., 1049. és 1051. terem)

13.30–15.00 Megnyitó/Opening Ceremony (SZTE Rektori Hivatal, Dugonics tér 13.)
Racsmany Mihály, az SZTE Bölcsész- és Társadalomtudományi Karának dékánja
Józsa Krisztián, a konferencia elnöke

Suzanne E. Hidi (University of Toronto, Canada):

How to Motivate Students to Engage and Learn? The Role of Interest and Rewards

Levezető elnök/Chair: Tarkó Klára, az SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Karának dékánja

15.00–15.30 Kávészünet/Coffee Break (JGYPK 0057., 1049. és 1051. terem)

15.30–16.30 MTA Pedagógiai Bizottságának ülése és ONK2024 kötetbemutató
(JGYPK Békési Imre terem – Díszterem, 1071. terem)

15.20–16.20 Tanárképzésben alkalmazható oktatási segédesszközök
(Motiváció Községi Tér, Feketesas u. 28/A) Az eseményen az **első 45 regisztrálót** tudjuk fogadni. **November 9-ig** lehetséges regisztrálni itt:
<https://forms.gle/LuBvMKb9N7AQMhfU5>

16.30–16.50 Szünet/Break

16.50–18.30 Szimpózium/Symposium (SZ9–SZ11), Tematikus előadás/Thematic Session (T11–T17)

SZ 9	Oktatási egyenlőtlenségek okainak feltárása longitudinális vizsgálatok eredményei segítségével (elnök: Molnár Gyöngyvér, opponens: Kovács Kristóf) - Tóth Edit, Munkácsy Balázs: Longitudinális megközelítések az oktatási egyenlőtlenségek feltárásában Európában: szisztematikus szakirodalmi áttekintés - Munkácsy Balázs, Tóth Edit: Oktatási egyenlőtlenségek vizsgálata magyarországi longitudinális kutatásokban: szisztematikus szakirodalmi áttekintés - Molnár Gyöngyvér, Tóth Edit: Az oktatási szelekció és annak hatása a tanulók szövegértés-fejlődésére az általános iskolában - Pásztor Attila, Molnár Gyöngyvér: Intézmények és osztályok közötti különbségek változása longitudinális kontextusban: egy induktív gondolkodás-vizsgálat eredményei	JGYPK Békési Imre terem – Díszterem, 1071. terem

SZ 10	A pedagógusképzés tartalmi és módszertani újragondolása (elnök: Di Blasio Barbara, opponens: Dezső Renáta Anna) - Bartha Enikő: Az óvodai testnevelés és módszertanának megújítása és fejlesztése - Buzogány Ágota: Kombinatorika és valószínűségszámítás gyakorlása a pedagógusképzésben, tantárgyfejlesztési kísérlet - Gál Gyöngyi: Innovációs törekvések a pedagógusképzésben - Di Blasio Barbara: Felkészítés a pedagógusmesterség új kihívásaira, a tematika és módszertan változásai	JGYPK Bor Pál terem, 1154. terem
SZ 11	Kihívások és lehetőségek az inklúzió útján – Pszichopedagógiai válaszok az oktatásban (elnök: Pongrácz Kornélia, opponens: Ladnai Attiláné) - Pongrácz Kornélia: Tudás és attitűd az ADHD-s tanulók támogatásában: Nemzetközi kutatások szintézise - Szentpétery-Nagy Melinda, Szekeres Ágota: ...más iskolába szerintem még rosszabb volna neki - Reményi Tamás: A jogi tudás és a pedagógusi attitűd szerepe az inkluzív nevelés megvalósításában - Pongrácz Kornélia, Kása Andrea, Tóth Zsuzsa: Gyógyepedagógus hallgatók ADHD-val kapcsolatos attitűdjeinek és ismereteinek vizsgálata – egy pilot kutatás eredményei	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem
T 11	Digitalizáció, robotika és technológia (elnök: Horváth László) - Aknai Dóra Orsolya: STEM és oktatási robotika Kelet-Ázsiában és Szingapúrban: innovációk, kihívások és tanulságok a 21. századi készségfejlesztésben - Bényei Judit, Bakk Ágnes Karolina: Metaverzum-szerű oktatási környezetek a felsőoktatásban: Lehetőségek és kihívások a virtuális világok oktatási integrációjában - Lénárd András Tamás, Turzó-Sovák Nikolett: Alsó tagozatos tanulók robotokkal kapcsolatos féltételei: az uncanny valley-effektus megjelenésének vizsgálata - Magyar Veronika, Zsolnai Anikó: Óvodások IKT (információ- és kommunikációtechnológiai) eszközhasználatával foglalkozó cikkek a magyar pedagógiai folyóiratokban 1991-2021 között - Vetési Erika, Fábri György, Schiller Emese: A digitalizáció hatása a szülői szerepre	JGYPK 1109. terem
T 12	Mentális egészség és jóllét (elnök: Petőné Csima Melinda) - Dudok Réka, Pikó Bettina: Pszichológiai jólléti mintázatok specifikus tanulási zavarral élő serdülők körében - Gombás Judit: Az öröm nélkül végzett zenélés nem szolgálja a mentális egészséget – a profivá válás árnyoldala - Révész-Kiszela Kinga: Az Arizona Program hazai alkalmazásának vizsgálata, az adaptáció lehetséges megvalósulásai - Széll Krisztián: A tanulói jóllét nyomában – A szubjektív jóllét tanulói és iskolai szintű meghatározói - Mester Dolli, Csordás Georgina, Dorner László: A munka-család konfliktus, a kiégés és a jóllét összefüggéseinek vizsgálata pedagógusok körében	JGYPK 1108. terem
T 13	Policy, Society and Work (chair: Edit Katalin Molnár) - Balqees Al Mandhari: Technocracy or Transformation? Dissecting SDG 4's Vision for Education - Hajian Foroosan, Anikó Nagy Vargáné: Critical review of literature: Analyzing the Ombudsman Systems in the United Arab Emirates and Hungary - Tamás Kozma: Comparative Education in East-Central Europe - Emese Schiller, Zsófia Farkas, Sándor Soós: Unveiling workplace ageism: novice HR professionals' perceptions of older workers - Andor Szócs: Relations between students – Financial background and social activity	JGYPK, 1117. terem

T 14	Szakképzés I. (elnök: Molnár György) - Mészáros Attila: Az élethosszig tartó tanulás jelentősége és megoldási formái a szakképzésben - Hörich Balázs, Horváth Orsolya, Ungvári Mária: Szakképzési pályakövetés – munkaerőpiaci illeszkedés és elégedettség vizsgálata a kutatási eredmények tükrében - Kolacsek Sándor: A szakképzésben oktatók digitális kompetenciái. Egy DigCompEdu vizsgálat eredménye - Szigeti Mónika Veronika, Péter Zoltán: Szakképzésben dolgozó oktatók kiégése - Rusinné Fedor Anita, Vatai Soma: Mentoráció mint a korai iskolaelhagyás megelőzésének eszköze – Szisztematikus szakirodalmi áttekintés	JGYPK Epejessy Kálmán terem, 1101. terem
T 15	Tanulás és tanuláselmélet (elnök: Pásztor-Kovács Anita) - Balogh Brigitta: Emberi tanulás a digitális korban – enaktivista perspektívából - Knausz Imre: A világdíó föltörése. Fölkelhető-e a tanulók érdeklődése a világ iránt? - Nagyné Schiffer Csilla: A differenciált tanulásszervezés változó elméleti keretei - Réti Mónika, Farkas Bertalan Péter, Dőri Tibor, Tihanyi Ádám, Kulman Katalin: Alkalmas-e az iskola mint tanulási környezet a 21. századi tanulásra és tanításra? Pillanatképek magyarországi iskolákból - Zalay Szabolcs: A tanulási kultúra egyéni diagnosztizálása és fejlesztése a UPI modell segítségével	JGYPK 1009. terem
T 16	Mozgás- és sporttudományi kutatások II. (elnök: Révész László) - Fintor Gábor, Czidor Csaba: A mindennapos testnevelés vizsgálata a debreceni Csapókerti Általános Iskolában - Győrik Győző, Béki Piroska: A küzdősportok oktatásának gyakorlati problémái az iskolai testnevelés órákon - egy kvalitatív kutatás eredményei - Hausingerné Búrany Anikó, Tarkó Klára: 10 alkalmas táncintervenció egészségfejlesztő és kognitív tényezőkre gyakorolt hatásának pilot vizsgálata egyetemisták körében - Sarus Tamás: Attitűdváltozások vegyes módszertanú longitudinális elemzése a testnevelő tanárképzésben - Kovács Karolina Eszter, Lupócz Zsuzsa, Kocsner Oszkár Csaba, Tóth Benedek: Az értékpreferenciák mentén kialakítható sportolói profilok egy hazai kvantitatív kutatás eredményei alapján	JGYPK 1131. terem
T 17	Pedagógusképzés és -pálya (elnök: Nóbik Attila) - Cserné Pekkel Márta: Új utakon: Pedagógusok civil szférában való elhelyezkedése pályaelhagyás után - Fónai Mihály, Nyilas Orsolya: Pályakezdő diplomások kompetenciái - Lánczi Viktória: A kárpátaljai kisebbségi tanárjelöltek pedagógiai kompetenciái és elkötelezettsége a pálya iránt - Szántóné Tóth Hajnalka, Bencéné Fekete Anikó Andrea, Kontra József: Magyar anyanyelvű tanító szakos hallgatók pályamotivációja hazánkban és határon túli képzőintézményekben - Tóth Norbert: Roma származású egyetemi hallgatók életút-narratíváinak empirikus vizsgálata	JGYPK 1121. terem
MTA Nevelésszociológiai Albizottság ülése (JGYPK Tanácsterem)		
Természetismereti Tudástár tárlatvezetés Jelentkezés a recepción (JGYPK)		

17.00– Csikos Csaba: Magyarul álmodni – Felolvasószínházi előadás
(Szeged, Reök-palota, Magyar Ede tér 2.)

Közreműködnek: a Szegedi Nemzeti Színház társulatának művészei
Dramaturg: Varsányi Anna
Rendezte: Barnák László

Az előadás a Szegedi Tudományegyetem 29. Őszi Kulturális Fesztiváljának a része. Az esemény ingyenes, de **előzetes regisztrációhoz kötött**: gyakornok@szegediszabadteri.hu

17.30–18.30 *Betekintés a Szegedi Motiváció Tanoda munkájába.*
(Szegedi Motiváció Tanoda, Szent Mihály u. 1.)
Az esemény az **első 30 regisztrálót** tudja fogadni.
November 9-ig lehetséges regisztrálni itt:
<https://forms.gle/m5KVTQjx9GUffCxz7>

19.00– ***Koncert és fogadás/Concert and Dinner*** (SZTE Rektori Hivatal, Dugonics tér 13.)
Köszöntő/Opening Remarks: Molnár Gyöngyvér, az SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola vezetője
Házigazda/Host: Szabó Norbert, MATE Neveléstudományi Intézet

Műsor

- Johann Sebastian Bach: Adagio és Allegro a D-dúr gamba-szonátából. BWV 1028
Ea.: Pukánszky Béla - cselló, Dombiné Kemény Erzsébet - zongora
- Charpentier: Te deum
Ea.: Makkai Áron, Nitu Andrei – trombita, Gubucz-Király Csenge – euphonium,
Vaczlav Gergő Gábel - harsona
- Bartók: Román népi táncok
Ea.: Kovács Márton - zongora
- Tóth Péter: Bortal
Ea.: Altorjay Tamás - ének, Dombiné Kemény Erzsébet - zongora
- Camille Saint-Saëns: A hattyú
Ea.: Pukánszky Béla - cselló, Dombiné Kemény Erzsébet - zongora
- Klebiczky György: Vihar
Ea.: Klebiczky György - zongora
- Godard: Walz
Ea.: Mersics Lili - fuvola, Klebiczky György - zongora
- Felix Mendelssohn-Bartholdy: Dal szöveg nélkül. Op. 108.
Ea.: Pukánszky Béla - cselló, Dombiné Kemény Erzsébet - zongora
- Widor: Bevezetés és rondó
Ea.: Kócsó Zsolt - klarinét, Kovács Márton - zongora
- Armstrong: When the Saints Go Marching In
Ea.: Makkai Áron, Nitu Andrei – trombita, Gubucz-Király Csenge – euphonium,
Vaczlav Gergő Gábel – harsona
- Bock Jerry: Hegedűs a háztetőn - Ha én gazdag lennék
Ea.: Altorjay Tamás - ének, Klebiczky György – zongora

2025. november 14. (péntek)

8.30–10.00 Szimpózium/Symposium (SZ12–SZ13), Tematikus előadás/Thematic Session (T18–T24)

SZ 12	Anyanyelvi intervenciókutatások: A mesélés mint a megértés és a szülői ösztönzés közvetítője (elnök: Pintér Henriett, opponens: Tóth Edit) - Pintér Henriett, Gál Franciska: Segíti-e az illusztráció a mese megértését? Óvodások körében végzett szövegértés vizsgálat kétféle közvetítéssel - Pintér Henriett, Kovács Johanna, Gál Franciska: A tipikus fejlődésmentű gyermekek körében alkalmazott mese- és beszédintervenció harmadik próbavizsgálata - Haga Orsolya, Gál Franciska, Pintér Henriett: Szülőket ösztönző mesecsomag program ismételt validitásvizsgálata - Gál Franciska, Ferencz Eliza, Kriston Noémi, Szabó Kitty, Pintér Henriett: Szülői edukáció pilotvizsgálata atipikus gyermeket nevelő szülők körében	JGYPK 1154. terem
SZ 13	A családi és iskolai kapcsolatok összefüggése az iskolai eredményességgel (elnök: Engler Ágnes, opponens: Bacsikai Katinka) - Bence Ádám, Engler Ágnes, Dusa Ágnes Réka, Markos Valéria, Wágner Tamás: A családi kapcsolatok és a szülők otthoni bevonódásának hatása a negyedik osztályos tanulók iskolai eredményességére - Kozák Kökény, Uhljár Péter, Pári András: A családi és iskolai kommunikáció, valamint a digitális eszköztár befolyása a teljesítményre - Antal István: A sikeres pályát befutó romák eredményességéhez hozzájáruló családi és iskolai kapcsolatok - Székely András, Győri-Dani Dóra: A társas-érzelmi és kommunikációs készségek fejlesztése az iskolában: A Velem Lehet Beszélgetni program értékelése és fenntarthatósága	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem
T 18	Evidence and Innovation in Teacher Education and Curriculum Design (chair: István Thékes) - Ei Phyu Kyaw, Angéla Bajzáth: Self-efficacy Research in Teacher Education in Developing Countries: A Systematic Literature Review - Huang Min: The impact of university-industry cooperation on Chinese and Hungarian fashion and business teachers - Khin Mimi Kyaw: Research Methodologies in Studies of Preservice Teachers' Spatial Reasoning Skills: A Systematic Review - Souha Aydi Vallois, Tibor Vigh: Developing a Teacher Feedback Literacy Framework for Primary Education: Insights from a Scoping Review - Anthea Moravánszky, Ingo Barkow: Mapping Higher Education Curricula through Memo-Guided Coding and AI Support	JGYPK 1117. terem
T 19	Cultural and Sensory Dimensions of Learning (chair: András Benedek) - Zsuzsa Buzás Csontosné, Ágnes Maródi: Investigating song knowledge among 10- to 14-year-old students in Hungarian mainstream schools - Ferdaous Othman, Beatrix Vincze: Exploring the Role of Space and Digital Technologies in the Evolution of Museum Education - Edit Hetesi: Developing Competencies and Moral Values through Playful Methods in Religious Education - Villő Pethő, Luca Tiszai: Predictions to Chopin. Video Analysis of Listeners with Severe and Multiple Disabilities - Liu Yihan, Tran van Cuong, Norbert Szabó, Krisztián Józsa: Digital Tools in Primary Music Education: Motivation and the Roles of Aural Skills and Music Knowledge	JGYPK 1109. terem
T 20	Mesterséges intelligencia az oktatásban és kutatásban I. (elnök: Csíkos Csaba) - Dominek Dalma Lilla, Ceglédi Szabolcs, Szűts Zoltán, Kapusi Vanessza, Barnucz Nóra: A mesterséges intelligencia alapú programok használatával kiegészített jelenléti képzésekben gyűjtött tapasztalatok - Bükki Eszter, Manojlovic Heléna: MI-úttörők a szakképzésben - Heidt Judit: A ChatGPT Advanced Voice és Video Mode alkalmazása a gyógypedagógiai gyakorlatban - Köpeczi-Bócz Tamás: Mesterséges intelligencia alapú tanulási környezetek hatása a hallgatói motivációra a felsőoktatásban - Dancs Katinka: Epsztemológiai nézetek elemzése mesterséges intelligencia segítségével: új lehetőségek a történelmi gondolkodás értékelésében	JGYPK 1108. terem

8.30–10.00 Szimpózium/Symposium (SZ12–SZ13), Tematikus előadás/Thematic Session (T18–T24)

T 21	Társadalmi szerepek, -felelősség és jogok (elnök: Trendl Fanni) - Goldfárhné Veres Edit: Laikus és jogász jogi kultúra oktatása és formálása az oktatási rendszer különböző szintjein - Márkus Edina, Nagy Noémi: A társadalmi innováció és a környezeti nevelés metszéspontjai: európai példák és tanulságok - Rónay Zoltán, Lénárd Sándor, Gulya Fruzsina, Matyasovszky-Németh Márton, Szilvási Zsófia: A joghoz való viszony és a jogtudatos viselkedés a köznevelésben: szisztematikus szakirodalmi áttekintés - Szabó Hajnalka Pirokska: Láthatatlan példaképek? – Tudományos női szerepek reprezentációja a tankönyvek tükrében - Velics Gabriella: A civil hang közösségi ereje: részvétel, függetlenség és fennmaradás kérdései a Civil Rádióban - Barcsi Tamás: A fair play kötelességetikai és erényetikai értelmezése	JGYPK Eperjessy Kálmán terem, 1101. terem
T 22	Humán tárgyak tantárgy-pedagógiai kutatásai (elnök: Endrődy Orsolya) - Jeszenszki Kornélia: A játékosság neveléstudományi értelmezése a történelemtanítás kontextusában - Kenyeres Attila Zoltán: A tanárok is átverhetők? Magyarországi, szlovákiai és romániai magyar tanárok médiatudatossága egy nemzetközi kutatás alapján - Kiss Dávid: Érték-ítélet: napjaink irodalomtankönyvei és a populáris irodalom - Szöke-Milinte Enikő: Óvodapedagógusok médiaműveltségének fejlesztése az óvodások tudatos médiafogyasztása érdekében - Turós Mátyás: Általános iskolás tanulók Istentől készített rajzainak többdimenziós vizsgálata	JGYPK 1009. terem
T 23	Sajátos nevelési igény, tanulási zavarok és esélyegyenlőség I. (elnök: Ladnai Attiláné) - Juhos Ágnes, Hegedűs Roland: Enyhe fokú intellektuális képességzavarral élő és tipikus fejlődésmentű tanulók természettudományos attitűdje és tantárgyi kedveltsége - Orosz Henrietta, Gulya Nikolett Mária: Értelmi fogyatékos gyermek édesapjaként a diagnózistól a gondozásig - Vida Gergő, Pribék László, Mrázik Julianna: Tanulási zavarok diagnosztikai azonosításának újraértelmezése Markov-lánc modellben - Szigethi Zsófia: Az ADHD-val kapcsolatos pedagógusi ismeretek és háttértényezők vizsgálata - Gulya Nikolett Mária, Fehérvári Anikó: Fogyatékossgal élő tanulókkal kapcsolatos attitűdök mértéke és annak változása: A Chedoke-McMaster Attitudes towards Children with Handicaps skálával	JGYPK 1131. terem
T 24	Kisebbségek, kisebbségi kutatások (elnök: Óhidy Andrea) - Barabás Andrea: A tanulói eredményességet befolyásoló tényezők a romániai magyar kisebbségi oktatásban - Bartalis Izabella: Kisebbségi tanterv és didaktikai tudatosság: Kovászna és Hargita megye magyar tantervű elemi osztályaiban történő zenei nevelés vizsgálata - Borbándi Bálint: A középiskolai történelem-, hon- és népismeret, állampolgári alapismeretek tankönyvek romológiai vonatkozású tananyagtartalmi a számok tükrében - Tóth Norbert: Szituatív pedagógiai gyakorlat - Karácsony Ilona, Hideg-Fehér Gabriella: A tanári értékek és erkölcsi normák vizsgálata a fair play szemszögéből: demográfiai és szakmai tényezők hatásának elemzése	JGYPK 1121. terem
HERA vezetőségi ülés (JGYPK Tanácsterem)		

10.00–10.20 Kávészünet/Coffee Break (JGYPK 0057., 1049. és 1051. terem)

SZ 14	Tudásmegosztó közösségek szerepe az élethosszig tartó tanulásban (elnök: Hegyi-Halmos Nóra, opponens: Horváth László) • Erdei Luca Alexa, Bedzsula Bálint: A tanulószervezeti működés hallgatói percepciói a munkatapasztalat tükrében • Kovács Zsuzsa: Kihívások és lehetőségek a felnőttoktatók szakmai fejlődésében: a támogató szakmai közösségek szerepe a reziliencia tükrében • Pongor-Juhász Anna Orsolya: Egy magyarországi mikro magániskola intézményesülési folyamatának vizsgálata esettanulmány keretében • Tóth-Téglás Tünde, Hegyi-Halmos Nóra: Tanulás szerepének változása a hazai vállalati gyakorlatokban	JGYPK Bor Pál terem, 1154. terem
SZ 15	A szülői bevonódás hatása a felsőoktatási hallgatók pályafutására (elnök: Pusztai Gabriella, opponens: Jancsák Csaba) • Csák Zsolt: Az egyetemisták típusai a szülők iskolai és otthoni bevonódása mentén • Fényes Hajnalka, Csák Zsolt: Az anyai és apai bevonódás hatása az egyetemisták eredményességére • Miklódi-Simon Zsófia, Kovács-Nagy Klára: Szülői bevonódás szerepe az extrakurrikuláris tevékenységekben • Kocsis Zsófia: A szülői bevonódás és a hallgatók munka iránti elkötelezettségének összefüggései egyetemisták körében	JGYPK Békési Imre terem, Díszterem 1071. terem
SZ 16	Különböző addiktológiai problémák és rizikótényezők alakulása a felső tagozatos évek során - a Budapesti Longitudinális Kutatás eredményei alapján (elnök: Paksi Borbála, opponens: Széll Krisztián) • Paksi Borbála, Eisinger Andrea, Demetrovics Zsolt: A Budapesti Longitudinális Kutatás keretében serdülők körében végzett vizsgálatok célja és módszertani háttere • Király Orsolya, Katz Dana, Koncz Patrik, Paksi Borbála, Demetrovics Zsolt: A játékhasználati zavar tünetei, az eszkézipizmus és a depresszió tünetei közötti összefüggések – serdülők longitudinális vizsgálata • Koronczai Beatrix, Paksi Borbála, Urbán Róbert, Eisinger Andrea, Zsolt Demetrovics: Serdülők problémás közösségimédia-használatának kapcsolata önértékelésükkel és hiperaktív-figyelemzavaros tüneteikkel – longitudinális vizsgálat • Szőke Júlia, Paksi Borbála, Eisinger Andrea, Demetrovics Zsolt, Kökönyei Gyöngyi: A rumináció és a depresszív tünetek kapcsolata serdülőkorban – prospektív vizsgálat	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem
SZ 17	Az óvoda-iskola átmenet nézőpontjai a neveléstörténet, a pedagógusképzés és az intézményi gyakorlatok tükrében (elnök: Kéri Katalin, opponens: Klein Ágnes) • Patyi Gábor: Az óvó- és tanítónőképzés egyesítésének terve a századfordulón • Németh Dóra Katalin: Szabályozott átmenet – Az óvodából iskolába lépés intézményi keretei és pedagógiai vonatkozásai (1962–1969) • Varga László, Németh Krisztina: Óvoda-iskola átmenet: új kihívások és megoldási lehetőségek • Maximovics Veronika, Kissné Zsámboki Réka: Iskolaérettség – elmélet, gyakorlat és döntési kompetenciák hazai és nemzetközi kitekintésben	JGYPK 1109. terem
SZ 18	A fizikai aktivitás protektív szerepe a fiatalok egészséges életvitelében (elnök: Simon István Ágoston, opponens: Bognár József) • Simonné Kajtár Gabriella, Simon István Ágoston: Az adaptív úszóedzésen résztvevő gyermekek fizikai aktivitása • Herpainé Lakó Judit: Óvodáskorúak fizikai aktivitásának és testtömegének összefüggései az egészséges életmód kialakításának tükrében • Simon István Ágoston, Simonné Kajtár Gabriella, Fekete Adél: A gyermekek úszással kapcsolatos belső motivációját támogató úszásoktatói magatartás jelentősége az egészséges életvitel kialakításában • Bácskay-Abonyi Barbara, Bognár József, Antal Katalin, Simon István Ágoston: Tartásjavítás testkontrollfejlesztéssel középiskolai tanulók körében	JGYPK 1009. terem

T 25	Oktatási digitalizáció és technológia (elnök: Szűts Zoltán) - Gógh Előd, Kővári Attila: Okostelefonok szerepe a tanulók teljesítményében, időgazdálkodásában és érzelmi jóllétében egy szakközépiskolai felmérés alapján - Hajdu Krisztián: A digitális kompetencia keretrendszerek kialakulása és történeti áttekintése - Kománovics Alexandra: 21. századi kompetenciák fejlesztése tanórán kívül – a digitalizáció hatása a nonformális tanulási színterek pedagógiai szerepére - Rausch Attila: Digitális pedagógiai kutatások trendjei az elmúlt 25 évben - Sebestyén Lilla Anna, Horváth László, Dringó-Horváth Ida, T. Nagy Judit: A digitális kompetenciafejlesztés szocio-technikai tényezői a felsőoktatásban	JGYPK 1108. terem
T 26	Mentorálás, mentorképzés (elnök: Bocsi Veronika) - Horváth Gergely: Egyetemista mentorok kortárs közössége egy méltányos mentorprogramban - Káplár-Kodácsy Kinga, Antesberger Klára, Kovácsné Biczó Klaudia, Dorner Helga: Kutatók formális mentorképzése: A CIMER-modell magyarországi adaptációja és kutatásalapú fejlesztése - Nemes Áron: Pedagógusmentorálás a testnevelés oktatásában: tapasztalatok és kihívások egy pilot vizsgálat - Szilvási Csenge, Rapos Nóra: A mentori identitás alakulása együttműködési helyzetekben – egy systematic review eredményei	JGYPK Eperjessy Kálmán terem, 1101. terem
T 27	Idegennyelv-tanulás és tanítás I. (elnök: Sebestyén Krisztina) - Fajt Balázs: A magyar mint idegen nyelv tanulóinak szótárhasználati szokásai a második nyelvi motivációs érendszer tükrében - Habók Anita, Magyar Andrea: Idegen nyelvi olvasási stratégiák diagnosztikus vizsgálata digitális mérőeszközzel 10–14 éves tanulók körében - Pintye-Lukács Erzsébet: A nyelvi tudatosság fejlesztése a német mint idegennyelv-oktatásban - Tankó Gyula: Az idegen nyelvi beszédértés viselkedések taxonómiájának alkalmazhatósági vizsgálata - Thékes István: Felirattal támogatott nyelvtanulás-egy új kutatás eredményei	JGYPK 1117. terem
T 28	Hallgatók és felsőoktatás I. (elnök: Bacsa-Bán Anetta) - Budai Gábor: Szakoktató BA szakos hallgatók diploma utáni tervei - Butor Barbara: Hallgatók fizikai aktivitásának javítása az egyetemi honlapok segítségével - Fügedi Balázs, Molnár Anita, Beregi Erika: Sportszakos és nem sportszakos egyetemisták sportmotivációjának, egészségi- és fittségi állapotának feltárása az egészségmagatartás tükrében - Golyán Szilvia: Óvodapedagógus hallgatók háttérprofiljának elemző vizsgálata - Mrázik Julianna: Zsúfolt elme, hiteles tanulás: a fizikai és mentális rendezettség hatásának vizsgálata egyetemisták jóllétére és kognitív teljesítményére	JGYPK 1131. terem
T 29	Neveléstörténeti kutatások a 20. század első feléből (elnök: Németh András) - Farkis Tímea: A Keszthelyi Nyári Egyetem 1934-36 - Kattein-Pornói Rita: Középosztály és népi tehetség: Harsányi István pedagógiai-publicisztikai írásainak eszméletörténeti vizsgálata - Rébay Magdolna: Az arisztokrata leánynevelés intézményesülése: a „Sophianum” esete - Szalay Ignác: Identitásformálás és ideológia a Horthy-kori történelemtankönyvekben	JGYPK 1121. terem
P 2	Poszterszekció (elnök: Csíkos Csaba) - Bús Éva: Tanítói válaszok a sokszínűség kezelésére - Farkas Napsugár: Mindennapi függőségek – A jelenkor fiataljait érintő modern, legális szenvedélyek - Miklósi Márta: Művészetterápiás programok fiatalok bünelkövetőkre gyakorolt pozitív hatásai a nemzetközi szakirodalom tükrében - Rácz Márk: Lehetséges speciális nevelési módszerek a Hallássérültek Budapesti Tanintézetének fiú kollégiumában napjainkban - Vízihányó Dorka, Müller Vanessa, Pikó Bettina: A kronotípus, a felnőttkori ADHD tünetei és a pszichológiai rizikófaktorok kapcsolata a felsőoktatásban	JGYPK 1111. terem

10.20–11.50 Szimpózium/Symposium (SZ14–SZ18), Tematikus előadás/Thematic Session (T25–T29)
Poszterszekció/Poster Session (P2)

P 2	Poszterszekció (elnök: Csikos Csaba) - Eliza Aux: The Disappearance of Boundaries between Young Adult and New Adult Novels: Issues of Protecting Learners and Moral Education - Szonja Grünberger: Think Outside—No Box Required: An Exploratory Study of Forest Schools and Their Effect on Foreign Language Acquisition - Muayad Alkhuri: Artificial Intelligence in Language Learning: Exploring ChatGPT's Role in Vocabulary Development - Tímea Szűcs, Ilona Dabney-Fekete: Intercultural Communication in Education: The Global Impact of El Sistema - Erika Vetési, György Fábri, Emese Schiller: Navigating the Digital Age: A Systematic Review of How Digital Parenting is Studied and Conceptualised	JGYPK 1111. terem
	MTA Didaktikai és Andragógiai Albizottságok közös ülése (JGYPK Tanácsterem)	
	Természetismereti Tudástár tárlatvezetés Jelentkezés a recepción (JGYPK)	

11.50–12.30 Szendvicsebéd/Lunch (JGYPK 0057., 1049. és 1051. terem)

12.30–14.00 Szimpózium/Symposium (SZ19–SZ21), Tematikus előadás/Thematic Session (T30–T36)

SZ 19	Az oktatói teljesítmény és munka jellemzői Közép-Kelet-Európában (elnök: Kovács-Nagy Klára, opponens: Dorner Helga) - Berei Emese Beáta: A segítő szakmák oktatóinak digitális munkavégzése és a munka–magánélet konfliktusa - Kovács-Nagy Klára, Moravec Marianna, Hideg-Fehér Gabriella: Az oktatók produktivitását meghatározó tényezők a Kárpát-medencében - Pallay Katalin, Demeter-Karászi Zsuzsanna, Pusztai Gabriella: Határon túli kiválóság? Oktatók teljesítménye a Kárpát-medencei magyar felsőoktatásban - Dusa Ágnes Réka, Dabney-Fekete Ilona: Oktatói mobilitási motivációk és a nemzetközi akadémiai beágyazottság	JGYPK Békési Imre terem – Díszterem, 1071. terem
SZ 20	Inkluzív oktatási szinterek és gyakorlatok a köznevelésben és a felsőoktatásban (elnök: Varga Aranka, opponens: Tóth Norbert) - Varga Aranka, Horváth Gergely: Kortársmentorok munkájának értékelése egy kutatás–fejlesztési folyamat végéhez érve - Csovcics Erika: A Gandhi Gimnázium bikulturális tanulási környezetének hatása az egyéni mobilitási utakban - Tószegi Zsófia Júlia: A felsőoktatási inkluzivitás egy lehetséges vizsgálati modellje – a CHARM-EU Inklúziós Tipplista alapján készült oktatói kérdőív eredményei - Varga Aranka, Trendl Fanni: Roma szakkollégiumok, mint felsőoktatási inkluzivitást támogató non-formális közösségek	JGYPK Bor Pál terem, 1154. terem
SZ 21	A pedagógiatörténet kutatásának és tanításának kihívásai a digitális világban (elnök: Molnár-Kovács Zsófia, opponens: Kéri Katalin) - Molnár-Kovács Zsófia: A nevelés múltja a digitális jelenben – pedagógiatörténeti tárgyak tanítása a felsőoktatásban - Vörös Katalin: A 19. századi iparoktatás diskurzusának kutatómódszertani kihívásai - Hodász Katalin: Gyógypedagógia-történeti kutatások a digitális világban: módszertani kihívások és új lehetőségek - Maisch Patrícia: Memoárok az online és offline térben. A TikTok mint primer neveléstörténeti forráshordozó	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem

T 30	A szocialista Magyarország neveléstörténete (elnök: Szűts-Novák Rita) - Berta-Szénási Panna: A szocialista tanterem tárgyi környezete: a magyar és lengyel szemléltetési gyakorlat az 1973. és 1975. évi Taneszközügyi Kongresszus dokumentumaiban - Darvai Tibor: A neveléstudomány Magyarországon 1945 és 1960 között - Nemes-Wéber Zsófia: Munkára nevelés és játékosítás összefonódása az óvodai gyakorlatban és az óvónőképzésben Magyarországon 1953–1972 között - Pénzes Dávid: A neveléstudomány centralizációja a Magyar Tudományos Akadémián 1948 és 1955 között - Rácz Márk: Pillanatképek a hazai marxizmus-leninizmus oktatás 1960-as évekbeli történeteiből	JGYPK Eperjessy Kálmán terem, 1101. terem
T 31	Inklúzió, érzékenyítés és érzelmi nevelés (elnök: Szekeres Ágota) - Bodnár Barbara Anita: A Peace Education (Békére Nevelés) reprezentációja a hazai neveléstudományi diskurzusban egy szisztematikus fókuszált szakirodalmi áttekintés alapján - Borbélyová Diana, Nagyová Alexandra: Szülők és pedagógusok megítélése az alsó tagozatos tanulók érzelmi és viselkedési problémáiról - Henn-Pap Anna, Nagyné Schiffer Csilla: A tanulás egyetemes tervezésének CAST koncepciói - Lukács Lilla Judit, Lőkös Laura: Társadalmi érzékenyítés és pedagógiai innováció digitális eszközökkel - Kertész Zsófia Nóra: Kihívások és módszerek a SNI-tanulók és nem SNI-tanulók támogatására az integrált oktatásban, a tanítók perspektívájából	JGYPK 1117. terem
T 32	Innovations and Competencies in Teacher Education (chair: Judit Fináncz) - Anthea Moravánszky, Ingo Barkow: A Qualitative Exploration of the Complexities in Engineering Education - Enikő Orsolya Bereczki, Yixin Zhang: Teachers' Beliefs About Creativity: An Umbrella Review - Riad Soltani, Ágnes Engler, Ilona Dabney-Fekete: Integration of AI-driven adaptive language learning and intercultural communicative competence: a conceptual framework - Prasetyo Listiaji, Gyöngyvér Molnár: Computational Thinking Integration into Teacher Education: A Systematic Review of Geographical Context, Subject Area, and Intervention Characteristic - Salim Nabhan, Anita Habók: Development and Psychometric Properties of the AI Literacy Scale for English Language Teacher Education	JGYPK 1009. terem
T 33	Családi és iskolai szocializáció (elnök: Zsolnai Anikó) - Balogh-Pécsi Anett: Társas készségek fejlesztése 10-11 évesek körében: egy drámaalapú, kommunikációfókuszú iskolai fejlesztőprogram bemutatása - Gál Zita, Nagy Mórió Tibor, Kasik László: Az asszertív, a passzív-agresszív kommunikáció és a szociálisprobléma-megoldás kapcsolata serdülők körében - Kovács Katinka: Szociális-és érzelmi fejlődést segítő program (SEP) óvodáskorú gyermeket nevelő szülők számára - Miklósi Márta: Fiatalok bűnelkövetők tanulmányának, oktatásának pozitív hatásai - különös tekintettel Vygotsky szociokulturális elméleteinek megállapításaira - Todor Erika-Mária: Többnyelvűség az iskolapadban. Kisiskolások nyelvi attitűdjei és szocializációs mintázatai - Kovács Ivett Judit, Bacsó Flóra, Deák Éva: Gyermekrésztvételi mechanizmusok kisgyermekkorban. Elméleti modellek és gyakorlati megvalósítás	JGYPK 1109. terem

12.30–14.00 Szimpózium/Symposium (SZ19–SZ21), Tematikus előadás/Thematic Session (T30–T36)

T 34	A zenei nevelés elméleti vonatkozásai (elnök: Pethő Villő) - Bede Fanni Anna, Endrődy Orsolya: Az óvodáskori intézményi és extrakurrikuláris zenei nevelés élménypedagógiai szempontú elemzése - Daru Andrea: Bartók Béla és a századforduló technikai újításai - pedagógiai antropológiai megközelítésben - Hegedűsné Tóth Zsuzsanna: Forrai Katalin publikációiban körvonalazott módszertani alapvetéseinek implementációja a gyakorlati tevékenységeiben - Szabó Adrienn: Két zeneelmélet-tankönyv elemzése a szerzőkkel készült interjúk tükrében – Gárdonyi Zsolt és Györffy István - Pethő Villő: Nyilvános énekórák felnőtteknek. Iskolán kívüli népművelés vagy a magyar zenekultúra megújítása?	JGYPK 1131. terem
T 35	Felsőoktatás és tanárképzés (elnök: Széll Krisztián) - Ács Marianna: A PTE osztatlan tanárszakos hallgatói által 2014 és 2025 között végzett közösségi pedagógiai gyakorlatok vizsgálata - Csillik Olga, Daruka Magdolna, Eszes Fruzsina, Pongor-Juhász Anna Orsolya: Az oktatói munka értékelése a felsőoktatási minőségfejlesztésben – nézőpontok és dilemmák - Kálmán Orsolya, Saád Judit, Lénárd Sándor, Kozma Borbála Gabriella, Pálvölgyi Lajos: Oktatók felsőoktatás-pedagógiai innovációs kompetenciái és tapasztalatai - Novák Géza Máté: Performatív hatóerő a gyógypedagógusképzésben - Vígh Tibor, Tóth Edit: Tanárjelöltek osztálytermi értékelési helyzetek kezelésére adott válaszainak vizsgálata - Fekete Imre: A mesterséges intelligencia alkalmazásához kapcsolódó oktatói tudásprofilok feltárása: egy kérdőíves kutatás eredményei	JGYPK 1108. terem
T 36	Hallgatói mobilitás és nemzetközi programok (elnök: Márkus Edina) - Csereklye Erzsébet: „Ez a lehetőség adódott” - A Magyarországon tanuló doktori hallgatók szocializációjának nemzetközi aspektusai - Erdei Luca Alexa, Kasza Georgina: A hallgatói mobilitási szakadék intézményi értelmezése és kezelése: Kutatási eredmények és gyakorlati válaszok az Erasmus GAP projekt keretében - Laczik Dóra, Erdei Luca Alexa: A hallgatói érdekképviselő szerepe a nemzetközi hallgatói mobilitáshoz való hozzáférés támogatásában - Sitku Krisztina: Többosztályos határátlépési együttműködések kihívásai a német szakképzésben: InnoVET CLOU és CoVE SEED - Tomory Ibolya, Molnár György: A szakképzés-pedagógia aktualitásai Kelet-Afrikában: Kihívások, kontextuális megközelítések és irányok	JGYPK 1121. terem
MTA Pedagógusképzési Albizottság ülése (JGYPK Tanácsterem)		

14.00–14.20 Kávészünet/Coffee Break (JGYPK 0057., 1049. és 1051. terem)

14.20–15.50 Szimpózium/Symposium (SZ22–SZ24), Tematikus előadás/Thematic Session (T37–T43)

SZ 22	Az egészségkompetencia fejlesztése óvodáskorban (elnök: Podráczky Judit, opponens: Nagy Lászlóné) - Fináncz Judit, Podráczky Judit, Soós Evelin, Csima Melinda: Intervencióval kísért egészségnevelési programok az óvodában - nemzetközi kitekintés - Podráczky Judit, Fináncz Judit, Csima Melinda, Józsa Krisztián: A “Story-based Assessment of Multidomain Understanding and Practice in Health” (SAMU) mérőeszköz fejlesztése - Csima Melinda, Fináncz Judit, Józsa Krisztián, Podráczky Judit: Óvodások egészségkompetenciájának vizsgálata a SAMU alkalmazásával - Keresztes Viktória, Csima Melinda, Podráczky Judit, Soós Evelin, Fináncz Judit: A szülői egészségműveltség szerepe az óvodás gyermekek egészségtámogató szokásrendszerének alakításában	JGYPK Békési Imre terem – Diszterem, 1071. terem

SZ 23	Kihívás elfogadva. Inklúziós feladatok és válaszok az SNI, BTMN és hátrányos helyzetű diákok iskoláiban (elnök: Bacsikai Katinka, opponens: Ceglédi Tímea) - Sávai-Átyin Regina: Idegennyelv-tanárok inkluzív nyelv pedagógiai gyakorlatáról szóló tanulmányok célzott módszertani elemzése - Rétháti Csilla, Rákó Erzsébet: A szakiskolák rekrutációs sajátosságainak és a lemorzsolódás összefüggéseinek vizsgálata - Pozsár Andrea: Kiemelt figyelmet igénylő tanulók a magyarországi alapfokú művészetoktatásban a statisztikák tükrében - Bacsikai Katinka: A szülői bevonódás jellemzői, változása és összefüggése az eredményességgel	JGYPK Bor Pál terem, 1154. terem
SZ 24	Az iskolai tanárképzők képzővé válásának támogatására szolgáló, együttműködésre épülő rendszermodell kialakítása és vizsgálata (elnök: Kattein-Pornói Rita, opponens: Füzi Beatrix) - Czető Krisztina, Takácsné Kárász Judit, Vörös Ildikó, Rapos Nóra: Az iskolai tanárképzők kutatásának szintézise - Tókos Katalin, Nagy Krisztina, Tóth-Pjeczka Katalin, Lénárd Sándor: A designkutatás folyamatába ágyazott módszerek az iskolai tanárképzők identitásalakulásának vizsgálatában - Lénárd Sándor, Czirfusz Dóra, Horváth András, Horváth Orsolya, Czető Krisztina: A tanárszakos hallgatók pályaidentitásának alakulása a pályaszocializációs gyakorlatok során - Rapos Nóra, Péter Petra, Szilvási Csenge, Tókos Katalin: A képzővé válás érdekében végzett, határátlépő együttműködésre épülő képzésfejlesztés – egy designkutatás rendszere	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem
T 37	A matematikatanítás kérdései (elnök: Zentai Gabriella) - Bereczki Ildikó, Csikos Csaba: Egy akciókutatás tapasztalatai: Arányosság tanítása vizuális támogatással hetedik osztályban - Biró Fanni, Csikos Csaba: 5. évfolyamos tanulók hibákkal kapcsolatos nézetei a matematikatanulás kontextusában D. Nagy Fruzsina, Korom Erzsébet: A matematika tanulásának motivációi kérdőív (Mathematics Motivation Questionnaire) adaptálása középiskolások körében - Maklári Dalma, Pásztor Attila: Az arányossági gondolkodás értelmezése, mérési és fejlesztési lehetőségei: szakirodalmi áttekintés - Ökördi Réka, Molnár Gyöngyvér, Kiss Renáta: Egy digitális matematikai fejlesztőprogram hatásvizsgálata hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű alsó tagozatos tanulók körében - Nemes-Wéber Zsófia, Kazinczy Viktória Renáta: A drámapedagógia és a matematika kapcsolata	JGYPK 1109. terem
T 38	Equity in Education: From Local Challenges to Global Insights (chair: László Kinyó) - Emese K. Nagy: Integration of roma students in Hungarian-Language Schools - Mamunur Rashid, Beáta Szenczi, MdTariqul Islam, Csenge Halász, Ruba-E- Raihan: Towards an inclusive conceptualization of home literacy environment: A scoping review of studies conducted in low- and lower-middle-income countries - Fatemeh Faroughi: Intercultural communication in International Baccalaureate Diploma Programme – Is Ib’s language a requirement failing persian diaspora in Dubai? - Fanuel Semere, Csaba Csikos: The impact of teachers’ pedagogical competence on students’ academic performance in activity-based mathematics classrooms: Systematic review - Rizvika Rahmita Salim: The Role of Intercultural Service Learning in the Global Citizenship Competencies of Indonesian Exchange Students in Hungary	JGYPK 1117. terem

T 39	Intézményi neveléstörténet (elnök: Maisch Patrícia) - Dancsházy-Nagy Ágnes: A hazai középiskolai kollégiumok történeti vizsgálata egy komparatív elemzés tükrében - Fizel Natasa: Az általános iskolai tanárképzés első éve a szegedi Pedagógiai Főiskola történetének tükrében - Nagyné Schiffer Csilla: A gyógypedagógus-képzés 125 évvel ezelőtti elindulása és annak tudomány- és professziótörténeti keretei - Pusztafalvi Henriette: A hazai kisdedóvás professzionalizációjának főbb állomásai - Hausemő Csonka Éva, Fónai Mihály: A gimnáziumi tanulók pályaválasztását meghatározó tantárgyi aspirációk és a pályaválasztásra ható tényezők - Kéri Katalin: Női szerzők a pedagógiatörténeti kánonban	JGYPK 1009. terem
T 40	Mesterséges intelligencia az oktatásban és kutatásban II. (elnök: Fehér Péter) - Barnucz Nóra, Ceglédi Szabolcs, Strihó Krisztina, Dominek Dalma Lilla: Hallgatói kreativitás és az MI-alapú oktatási környezet összefüggései flowalapú megközelítésben - Czirfusz Dóra, Horváth László, Misléy Helga: Tanári nézetek a mesterséges intelligenciáról: a technológiahasználat társas, technológiai és pedagógiai aspektusainak vizsgálata - Heidt Judit: Mesterséges intelligencia mint kutatótárs - Zsibek Barbara, Bredács Alice: Digitális kollaboráció és mesterséges intelligencia a felsőfokú művészeti képzés hallgatóinak gyakorlatában - Ujhelyi Gábor: Adaptivitás és interaktivitás megvalósíthatósága online kurzustartalmak létrehozásában multimodális nagy nyelvi modellek támogatásával - Szűts Zoltán, Nagy Róbert: A tanulók hány százaléka írja meg házi feladatát mesterséges intelligencia segítségével?	JGYPK 1108. terem
T 41	Pszichoszociális dimenziók az oktatásban (elnök: Kasik László) - Bajzáth Angéla: A tanárképzés interkulturális dimenziói: A reziliencia és a kulturális érzékenység kapcsolódásai egy tervezett empirikus vizsgálat tükrében - Balogh Zoltán: Mi állhat a bántalmazó tanári magatartás mögött? – Egy feltáró kutatás első eredményei - Kádárné Szántó Nikolett, Fischer Nelli: A mentalizáció és reziliencia kapcsolata autizmusban érintett gyermekeket nevelő szülőknél, a kiégés, a stressz és a gyászfeldolgozás dimenziója mentén - Winkler Zsófia, Zsolnai Anikó: A reziliencia, a szociális és érzelmi tanulás elősegítése az általános iskola alsó tagozatán Egy nemzetközi tanterv hazai adaptálása - Zsoldos Márta, Pajor Attila, Pusztafalvi Henriette: A szexualitás háttértényezőinek vizsgálata budapesti gimnazisták körében - Szirtes-Tankó Tünde, Túri Krisztina: Mentális időutazás és képzeleti munka a nemzetközi pedagógiai diskurzusban: egy bibliometriai vizsgálat eredményei	JGYPK Eperjessy Kálmán terem, 1101. terem
T 42	Család és társadalmi háttér (elnök: Jámbori Szilvia) - Csajkos Balázs János, Kovács-Nagy Klára: Otthonról hozott esélyek: Tanulói teljesítmény és társadalmi háttér a PISA 2022 mérés három országában - Engler Ágnes, Pári András: Ikertanulók az osztályteremben - Hegedűs Roland: COVID hatása a kompetenciaeredményekre – 2019 és 2022 eredményeinek összehasonlítása - Mihálka Mária: A családi szerepekre való felkészítés rendszerszemléletű megközelítése - Miszlai Péter Sándor: Az Élettörténet jelentősége a gyermekvédelemben - Herczeg Viktória, Olteanu Lucián Liviusz, Beke Szilvia: Együttműködés kérdése az óvodai és iskolai szociális segítők és a nevelési, oktatási intézmények között, esetfeldolgozás mentén	JGYPK 1131. terem

T 43	Mérés-értékelés (elnök: Molnár Edit Katalin) • Csányi Róbert, Molnár Gyöngyvér: A tesztmegoldási erőfeszítés tartalomfüggő mintázatai elsőéves egyetemisták körében: három kognitív terület összehasonlító elemzése • Csereklye Erzsébet, Bartek Mária, Kasza Georgina, Szilágyi Szilárd: Tényleg csak szerencsém volt? Az Imposztor Profil Kérdőív 15 ítemes változatának validálása magyarországi egyetemisták körében magyar és angol nyelven • Fejes József Balázs, Vígh Tibor, Peng Diya: Tanári visszajelzések a motivációs klíma tükrében: a Tanári Visszajelzési Gyakorlat Kérdőív validálása kínai középiskolások körében • Mrázik Julianna, Pribék László: A kutatási érvényesség és megbízhatóság dinamikus modellezése: a Markov-lánc alapú megközelítés esélyei a kvalitatív neveléstudományi vizsgálatokban, • Türk László, Kindrusz Pál: „A kritériumorientált, diagnosztikus mérési-értékelési rendszer” bevezetésének és működtetésének tapasztalatai a 2016–2025 közötti időszakban	JGYPK 1121. terem
MTA Szomatikus-nevelési Albizottság (JGYPK Tanácsterem)		
Természetismereti Tudástár tárlatvezetés. Jelentkezés a recepción (JGYPK)		

15.50–16.30 Szünet/Break

16.30–18.00 **Plenáris előadás/Plenary Session**

(SZTE József Attila Tanulmányi és Információs Központ, TIK, Ady tér 10.)

Karikó Katalin (Pennsylvaniai Egyetem, USA; Szegedi Tudományegyetem):

Áttörések

Köszöntő/Opening Remarks: *Zsolnai Anikó*, az MTA Pedagógiai Tudományos Bizottságának elnöke

Levezető elnök/Chair: *Józsa Krisztián*, a konferencia elnöke

19.00– *Zenés, táncos est/Music and Dance Evening (Hungi Vigadó, Szeged, Stefánia 8.)*

Köszöntő/Opening Remarks: *Csikós Csaba*, az SZTE BTK Neveléstudományi Intézetének vezetője

Fellép/Live Performance: *Zsomboys* zenekar

2025. november 15. (szombat)

9.00–10.20 Szimpózium/Symposium (SZ25–SZ27), Tematikus előadás/Thematic Session (T44–T50)
Poszterszekció /Poster Session (P3)

SZ 25	Tanulási szokások támogatása az iskolakezdés időszakában (elnök: Bencéné Fekete Anikó Andrea, opponens: Habók Anita) - Podráczky Judit, Tun Zaw Oo, Józsa Krisztián: Tanulási szokások a nemzetközi szakirodalomban - Bencéné Fekete Anikó Andrea, Zentai Gabriella, Podráczky Judit, Tun Zaw Oo, Józsa Krisztián: Mérőeszköz kifejlesztése és validálása az elsős tanulók tanulási szokásainak támogatását célzó tanítói gyakorlatok értékelésére - Szántóné Tóth Hajnalka, Zentai Gabriella, Nagyné Gájer Orsolya, Bencéné Fekete Anikó Andrea: Az első osztályosok tanulási szokásainak támogatását célzó tanítói gyakorlatok mérése - Bencéné Fekete Anikó Andrea, Nagyné Gájer Orsolya: Tanulási szokások megalapozása az iskolakezdés időszakában: Tanítói interjúk és pedagógiai gyakorlatok vizsgálata	JGYPK Békési Imre terem – Diszterem, 1071. terem
SZ 26	Jövő és hátrányos helyzet(elnök: Ceglédi Tímea, opponens: Fényes Hajnalka) - Papp Hunor: A jövőorientációt támogató motivációs hatások értékelése a hátrányos helyzet kontextusában - Godó Katalin: A mentorálás minőségi és időbeli tényezőinek jelentősége a mentorált diákok jövőterveinek alakulásában - Csók Cintia, Pusztai Gabriella: Pedagógusok nézetei a diákok jövőtudatos gondolkodásával kapcsolatban - Ceglédi Tímea: A múltam adom a jövődért. Reziliens pedagógusok jövőorientációjának szerepe a hátrányokkal való megküzdésben	JGYPK Bor Pál terem, 1154. terem
SZ 27	Tanulói pszichológiai tőke elemek és az olvasási fluencia lehetséges összefüggései (elnök: Dezső Renáta Anna, opponens: Di Blasio Barbara) - Dezső Renáta Anna: PISA 2022 olvasási eredmények az OECD 2030 tanulási iránytű jól-lét markerei, a dweck-i beállítódások, és a pszichológiai tőke elméleti mátrixán - Barabás Hanna: A kleinfeldi kedvesen követelő tanármodell vizsgálati lehetőségei magyarországi kontextusban, alsó tagozaton - Demeter Gáborné: A fluens olvasástechnika szerepe a szövegértés megszilárdulásában - Dezső Renáta Anna, Barabás Hanna: Olvasási fluencia és vonatkozó beállítódás-mátrixok, valamint a kedvesen követelő pedagógus jelenlét lehetséges összefüggései alsós tanulók körében	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem
T 44	Fenntarthatóság és környezeti nevelés (elnök: Korom Erzsébet) - Béres Tamás, Mónus Ferenc, Saád Judit, Huszár Zsuzsanna: Egyéni szerepek és hálózatosodás a hazai egyetemi tanárképzés fenntarthatósági és globális nevelési folyamataiban - Czira Beáta, Korom Erzsébet: Tanulók ökoszorongására irányuló kutatások a nemzetközi pedagógiai szakirodalomban: Szisztematikus áttekintés - Nyitrai Tímea Laura: A fenntarthatóságra nevelés kihívásai és lehetőségei a tanárképzésben: Tudáselemek és attitűdök vizsgálata a jövő pedagógusainak körében - Réti Mónika: A fenntarthatóságra nevelés gyakorlatának kérdései 3–6. osztályban: tapasztalatok egy nemzetközi projektből - Saad Judit, Huszár Zsuzsanna, Béres Tamás, Mónus Ferenc: Globális nevelés a fenntarthatóságra nevelés árnyékában – tanárképzők percepcióinak és attitűdjeinek feltárása a visegrádi országokban	JGYPK 1109. terem

T 45	Idegennyelv-tanulás és tanítás II. (elnök: Vigh Tibor) - Fajt Balázs, Vékási Adél, Bánhegyi Mátás: Egyéni különbségek öt különböző középiskolában: Idegennyelv-tanulási motiváció és szorongás - Langerné Buchwald Judit: Japán nyelv és kultúra oktatása kisiskolás életkorban a Törökbálinti Kísérleti Iskolában - Mándoki Réka: Szülői attitűdök és társadalmi háttér szerepe az óvodai idegennyelv-tanulásban - Sebestyén Krisztina: Idegennyelv-váltók személyes és családi jellemzői - Thékes István: Digitális nyelvtanulási alkalmazások 2023 és 2025 között: frissített rangsor és fejlesztési irányok - Tódor Imre: Mesterséges Intelligencia a középiskolai idegennyelv-oktatásban: hatékonyság, motiváció, attitűdök vizsgálata Hargita megyében	JGYPK 1108. terem
T 46	Hallgatók és felsőoktatás II. (elnök: Chrappán Magdolna) - Bacsa-Bán Anetta, Cser Valérius Antalné: Személyes erősségek a szakmai identitás szolgálatában: Longitudinális vizsgálat szakoktató hallgatók körében - Bedzsula Bálint, Vida Mátás József: Metakognitív tudatosság gazdaságtudományi alapszakos hallgatók körében - Bene Ágnes, Bartha Beatrix, Balázs Katalin: Komplex megközelítés alkalmazása a gerontológia oktatásban - Káplár-Kodácsy Kinga, Dorner Helga, Palkó Gábor: Digitális fordulópontok: egyetemi hallgatók tanulási narratíváinak elemzése - Márkus Edina, Máté-Szabó Barbara: Ugródeszka vagy végállomás? A felsőoktatási szakképzés hatása a hallgatók tanulmányi aspirációira	JGYPK 1117. terem
T 47	Művészet és művelődés az oktatásban (elnök: Somogyvári Lajos) - Bocsi Veronika: Értékpreferenciák Magyarországon – különös tekintettel az iskolai végzettség változójának alakító erejére - Juhász Erika: A művelődéskutatás elmúlt 10 éve - Kempf Katalin, Vincze Beatrix, Németh András: A magyar múzeumpedagógiai válaszok napjaink krízisjelenségeire – új pedagógiai tartalmak és tanulási formák - Nagy Barbara, Vincze Beatrix: A tanulói munkáktól a művészeti gyűjteményig. A tanulói kiállítások és a művészeti gyűjtemény szerepe a rajztanításban a dualizmus kori Magyarországon - Zhang Yu Carolyn, Dudok Fanni: Kettős kulturális szocializáció a kínai diaszpórában élő gyermekek esetében	JGYPK Eperjessy Kálmán terem, 1101. terem
T 48	Pedagógusi és vezetői fejlődés (elnök: Sanda István Dániel) - Halvax Julianna, Kissné Zsámboki Réka: Pedagógiai hidak és szakadékok: Tanítói tapasztalatok és attitűdök az óvoda–iskola átmenet aktuális kihívásairól - Medovarszki István: A mesterprogram mint pedagógiai akciókutatás - Pribék László, Vida Gergő, Mrázik Julianna: Kollégiumvezetők változásvezetési lehetőségeinek vizsgálata, én-központú kapcsolatainak feltárása a Középdunántúli régióban. - Tóth-Pjeczka Katalin, Rapos Nóra: A tanárok együttműködő tanulásának személyes, szervezeti és rendszerszintű tényezői - Vereckei Judit: Az iskolavezetők fejlesztése a holnap iskolájáért – igények, lehetőségek, kihívások	JGYPK 1009. terem
T 49	Tanítók a neveléstörténetben (elnök: Fízel Natasa) - Maisch Patrícia: Uhl Józsa nevelési eszméinek lenyomata ifjúsági regényeiben és publicisztikájában - Nóvik Attila: A néptanítók szerepe a filoxéra elleni küzdelemben a 19. század végén - Pelesz Nelli: „Igen tisztelt jó Barátném!” – Keméndyné Drucker Irma, az első magyar tanítóképző-intézeti tanárnő életműve Jókai Mór levelei tükrében - Szabóné Kozma Katalin: A tanítók szerepe a himlő elleni védekezésben a 19. század elején - Vincze Tamás András: Tanító vagy tanár? A polgári iskolai pedagógusok önmeghatározási problémájának megjelenése 1873 és 1918 között a hazai sajtóban - Frank Tamás: Pioneerok a Nemzetgyűlésben: Slachta Margit és Kéthly Anna oktatáspolitikai megnyilvánulásai a Nemzetgyűlésben a politikai lapok interpretálásában	JGYPK 1121. terem

9.00–10.20 Szimpózium/Symposium (SZ25–SZ27), Tematikus előadás/Thematic Session (T44–T50)
Poszterszekció/Poster Session (P3)

T 50	Psychosocial Perspectives (chair: Tun Zaw Oo) - Achuodho Humphrey Ouma, Bettina Pikó: Identity Styles and Smartphone Use: Relationship with Academic Motivation and Achievement in TVET Students - Bayarjargal Uuganbayar, Bettina Piko: Smoking and drinking prevalence among high school students: Comparison of Hungarian and Mongolian youth - István Berkes, Bettina Pikó: Navigating the nuances: Moderating Factors in Parentification's Effect on Academic Performance - István Soós, Livia Borosán, Yvette Csepela, Iuliana Boros-Bálint, Pál Hamar: Investigation into dysfunctional pedagogical practices by retrospective account of physical education and sports students in Transylvania - Orsolya Tóthpál-Halasi, Bettina Pikó: Depressive symptomatology among Hungarian female teachers: The role of burnout, well-being, work motivation, and resilience	JGYPK 1131. terem
P 3	Poszterszekció (elnök: Steklács János) - Berecz Réka: A vezető nők magánéleti pályája - Béki Piroska, Győrik Győző: Küzdősportok vallásfilozófiai dilemmái: A muaythai rituáléinak keresztény értelmezése és oktatási kihívásai - Berzsényi Emese: A városépítészeti társadalmi tanítása – a magyar mezővárosok templomai és a polgári értékrend - Endrődy Orsolya, Fülöp Kristóf, Gucci László, Pataky Gabriella, Rekvényi Viola: Gyermekkor és vizuális képesség a bronzkorban – rekonstrukciós kísérlet - Golyán Szilvia: Az óvoda európai gyökerei – Összehasonlító intézménytörténeti vizsgálat - Kovácsné Hegedűs Dóra, Jenovszky Zsófia Anna, T. Nagy Judit, Dringó-Horváth Ida: Az oktató szerepek és módszerek változása a felsőoktatásban az MI megjelenésének hatására - Sajgó Melinda: Oktatási ökoszisztémák emlékezetű lenyomatai: történeti és jelenkori narratívák párbeszéde - Sándor-Kovács Dóra, Vargáné Orgován Vivien, Ungvári Mária, Kovács Mónika: A tehetséggondozás kihívásai: egyéni fejlődési utak támogatása a VUCA-világban - Szabadi Magdolna Anna: Alternatív (zene)pedagógiai megoldások pedagógusoknak (-jelölteknek). Egy új típusú szakképzés kidolgozásának állomásai. - Szegi Cyntia: Nyelvszakos tanárjelöltek hiedelmei és a digitális tartalmak: online mémek az idegennyelv-oktatásban - Szőke Zsuzsanna, Béki Piroska: Inklúzió vagy tradíció? – Gender kihívások a szinkronizálásban - Tandi Laura: Digitális Európa: az Európai Unió kihívásai és szerepvállalása az európai digitális műveltség fejlesztésében a bővülő tanulási színtereken - Wakai Seiji: Nem nyelvoktatásra szakosodott oktatók szerepe a japán nyelvoktatásban: Egy TEA módszerrel végzett esettanulmány	JGYPK 1111. terem
Természetismereti Tudástár tárlatvezetés; Jelentkezés a recepción (JGYPK)		

10.20–10.40 Kávészünet/Coffee Break (JGYPK 0057., 1049. és 1051. terem)

SZ 28	Fenntartói sokszínűség - Intézményi szerepvállalás és eredményesség szektorközi nézőpontból (elnök: Demeter-Karászi Zsuzsanna, opponens: Vincze Tamás András) - Szilágyi Edit, Pusztai Gabriella: Tanuló-specifikus nevelési célok és feladatok a Kolping középiskolák értelmezésében, s azok eredményessége a diákok szemszögéből - Major Enikő, Engler Ágnes: Értékek és együttműködés: A gyermeknevelés dimenziói - Rusznák Anett, Pusztai Gabriella: Számít a fenntartó? A szülői bevonódás és az iskolafenntartók közötti eltérések a 2022-es OKM adatok tükrében - Demeter-Karászi Zsuzsanna, Pusztai Gabriella: Külön utak, közös célok? Szülői bevonódás az intézményi sokszínűség tükrében	JGYPK Békési Imre terem – Diszterem, 1071. terem
SZ 29	Artificial Intelligence in Higher Education – from policy to literacy (chair: László Horváth, opponent: Imre Fekete) - Zoltán András Szabó, László Horváth, Ágnes Csipke, Anita Olda Graur, Emese Schiller: Qualitative Document Analysis of Central European countries' national AI policies - Amani Dahmani, László Horváth: AI Literacy in Higher Education: A Systematic Literature Review - Attila Rausch, Katalin Pálvölgyi Baditzné, Ildikó Babócsy Chogyelkáné, Gulnara Duishekeeva, László Horváth: Pedagogical AI Competence in Higher Education: Validation of a New Scale and the Use of Prompt Engineering for Assessment - Jeyran Gasimova, László Horváth: Higher education students' perceptions, use and adoption intentions for AI – a comparative study between Azerbaijan and Hungary	JGYPK Bor Pál terem, 1154. terem
SZ 30	Hátrányos helyzet, állami gondoskodás – nevelésszociológiai és szociálpedagógiai megközelítések (elnök: Jancsák Csaba, opponens: Nagy Gábor Dániel) - Kothencz János: A sajátos nevelési igényű gyermekek gondozásának összetettsége: A nevelőszülők tapasztalatai és kihívásai Magyarországon - Kothencz János, Lőrinczi János: Az állami gondoskodásban élő fiatalok iskolai teljesítményének változása a klasszikus „gyermekotthoni” ellátástól a „nevelőszülői” gondoskodásig - Jancsák Csaba, Sánta Tamás Csaba: Sebezhető Ifjúság – NEET és PNEET - Mezei Tímea, Jancsák Csaba: Dél-alföldi roma fiatalok oktatási életútja, jövőorientációi és értékpreferenciái	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem
T 51	Szakképzés II. (elnök: Szemerszki Marianna) - Benke Magdolna: Azonosságok és különbségek a rendszerváltozás utáni szakképzési politikákban. Magyarország és Lengyelország esete. - Kattein-Pornói Rita: A szakképzés új dimenziói és a szakmai tanárképzés kihívásai a Szakképzés 4.0 tükrében - Mészáros Attila: Szakképzési intézményi vezetők képzésének módszertani kérdései - Sanda István Dániel, Holik Ildikó Katalin: A magyar szakképzéstörténet forrásai	JGYPK 1109. terem
T 52	Assessment of Learning and Thinking (chair: Tamás Kozma) - Chamintsetseg Myagmarkhorloo, Anita Habók: Theoretical Perspectives on Student Engagement in Flipped Classrooms - Dang Hong Thuy, Anita Habók: Conceptual Models in the Assessment of Digital Reading Comprehension: Insights from a Systematic Review - Robiatul Adawiya, Csaba Csikos: Enhancing Arithmetic Problem-Solving Skills: A Systematic Review Exploring the Influence of Emotion and Metacognition Strategies - Windia Hadi, Csaba Csikos: Trends in Visualization in Secondary School Mathematical Problem Solving: A Systematic Literature Review - Zhang Yixin, Enikő Orsolya Bereczki: Implicit Theories of Creativity in Education: A Systematic Review in Beliefs, Performance, and Influencing Factors - Zsuzsa Buzás Csontosné, Szabina Farcádi, Ágnes Maródi: Exploring music perception skills and their relationship with speech sound hearing in early childhood with an online diagnostic assessment	JGYPK 1108. terem

10.40–12.10 Szimpózium/Symposium (SZ28–SZ30), Tematikus előadás/Thematic Session (T51–T57)

T 53	Innovatív kutatási és fejlesztési módszerek (elnök: Tóth Edit) - Sinkovics Ádám: Adatok párbeszéde: Módszertani reflexiók egy DBR kutatás elemzési gyakorlatából - Pribék László, Mrázik Julianna, Vida Gergő: Kitárulkozási térjellemzők értelmező összehasonlítása tartalmi strukturálás és Markov-láncolat kereteiben. - Sinkovics Ádám: A Konszenzuális Értékelési Technika (KÉT) adaptációja pedagógiai környezetben - Kerek Laura, Mucsiné Erdei Mónika: Metakogníciós mérések nyomában; egy lehetséges mérőeszköz bemutatása tanulásban akadályozott tanulói populáció szempontjából	JGYPK, 1117. terem
T 54	A zenetanítás kutatása (elnök: Szabó Norbert) - Haffner-Kiss Alexandra: Az alfa generációs diákok kulcskompetenciáinak fejlesztése az ének-zene órákon - Körmendy Zsolt: Utópia vagy disztópia? – Kérdések a mesterséges intelligencia és a zeneoktatás közös jövőjéről - Szabadi Magdolna Anna: Hogyan hat a zene-terápia a tanárjelöltek szocioemocionális készségeire? - Szilágyi Boglárka: A népzenei ismeretek és lejegyzés tantárgy oktatásának helyzete, jellemzői a zeneművészeti szakgimnáziumok tanárainak interjúk vizsgálata alapján - Altorjay Tamás: A dúdolás előnyeinek fokozása énekhang bemelegítésnél	JGYPK Eperjessy Kálmán terem, 1101. terem
T 55	Tanulási motiváció és autonómia (elnök: Bredács Alice) - Kőpeczi-Bócz Tamás, Hoga Orsolya, Németh-Leskó Anett: Tanulói autonómia és motiváció fejlesztése a felsőoktatásban: kooperatív projektalapú tanulás módszertani és empirikus vizsgálata - Németh Dániel, Lippai Edit, Lőrincz József: A Bartle-modell kortárs kritikája és hatása a játékosmotiváció-kutatásra - Stötzer Andrea, Bagyura Márton: Motiváló és demotiváló tényezők az angol orvosi szaknyelv tanulásában: magyar orvostanhallgatók és szaknyelvtanárok nézőpontjai - Tóth-Szerecz Ágnes, Petőné Csima Melinda: Pedagógus attitűd az figyelemhiányos aktivitászavar diagnózissal rendelkező gyermekek nevelése kapcsán	JGYPK 1131. terem
T 56	Sajátos nevelési igény, tanulási zavarok és esélyegyenlőség II. (elnök: Hegedűs Roland) - Kasza Éva Zsuzsanna, Jámbori Szilvia: Az ADHD és a szenzoros feldolgozási zavar kapcsolata gyerekeknél - Radvánszkiné Mikuláss Kata, Krausz Anita: Epigenetika és pedagógia: Új lehetőségek az oktatásban - Zentai Gabriella, Vukmanné Török Sarolta Eszter: Tanulásban akadályozott tanulók elemi kombinatív képességének vizsgálata - Csiszár Albert, Endrődy Orsolya: Rajzfilmek a nevelésben - A hétköznapi narratíváinak alkalmazása az empátiára és inklúzióra nevelésben	JGYPK 1009. terem
T 57	Attitűd- és nézetvizsgálatok (elnök: Pikó Bettina) - Fenyődi Andrea: Az etika implementációja – a tantárgyat tanító pedagógusok attitűdje, nézetei és kontextusészlelése - Krakker Anna: Környezeti attitűd és egészségmagatartási szokások a felsőoktatásban - Lantos Eszter: Az episztemikus profilok és tanulási megközelítések vizsgálata magyar egyetemi hallgatók körében - Nagy Mórió Tibor, Szabóné Varga Viktória, Németh Zoltán, Korom Erzsébet: Globális kérdésekkel kapcsolatos tájékozottság megítélése és az episztemológiai meggyőződések vizsgálata felső tagozatos tanulók körében	JGYPK 1121. terem
Természetismereti Tudástár tárlatvezetés Jelentkezés a recepción (JGYPK)		

12.10–12.30 Kávészünet/Coffee Break (JGYPK 0057., 1049. és 1051. terem)

SZ 31	A sporttehetség-gondozás aktuális kérdései (elnök: Bognár József, opponens: Gécz Gábor) - Bognár József, Gortva János: A sporttehetség-gondozás kulcsa: az edzők megbecsülése és pályán tartása - Déri Diána, Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella, Kiss Zoltán, Bognár József: Férfi és női labdarúgó akadémiák utánpótlás-nevelése: szülők nézetei a bevényt befolyásoló tényezőkről - Juhász István, Révész László, Bognár József: Edzői kompetenciák megítélése: szakmai tudás és pedagógiai jelenlét a kézilabda utánpótlás korosztály szintjén - Oláh Dávid, Borbély Szilvia, Bognár József: A kettős karrier sikerességének tényezői a magyar labdarúgó akadémiákon	JGYPK Békési Imre terem – Diszterem, 1071. terem
SZ 32	Oktatási utak és esélyek kisebbségi magyar közösségekben Kelet-Közép-Európában (elnök: Pallay Katalin, opponens: Tótor Imre) - Papp Z. Attila: Családi háttér vs. teszt nyelve? A kisebbségi magyar diákok eredményeit magyarázó háttértényezők a PISA 2022 adatok alapján - Kovács Elvira: A tanulási motiváció és érzelmi tényezők szerepe a kisebbségi magyar matematikaoktatásban: A vajdasági iskolák alsó tagozatos diákjainak perspektívája - Pallay Katalin: Kárpátaljai kompetenciamérés szociodemográfiai dimenziói - Sütő Zsuzsanna: Otthon tanulni és otthon maradni? Tanulmányi eredményesség és földrajzi immobilitás kisebbségi és többségi magyar hallgatók körében	JGYPK Bor Pál terem, 1154. terem
SZ 33	A hangos olvasási fluencia jellemzői és összefüggéseinek vizsgálata második osztályosok körében. Az olvasás pontossága (elnök: Steklács János, opponens: Szenczi Beáta) - Hoss Alexandra: A hangos olvasás hibáinak jellemzői második évfolyamos diákoknál - Fogarassy Nikolett, Huszár-Samu Nóra: A hangos olvasás jellemzői alsó tagozaton – Tipikus tévesztések és fejlesztési lehetőségek - Sipos Zsóka, Volentér-Kis Orsolya: Az iskolai teljesítmény tanítói megítélése az olvasási fluencia és a szövegértés tükrében második évfolyamon - Bóna Judit: Megakadások jellemzői második osztályos tanulók hangos olvasásában	JGYPK Tudástár előadó, 1257. terem
T 58	A Felsőoktatási Lifelong Learning (elnök: Döbör András) - Nagy Róbert: Várakozások és eredmények: egy intelligens oktatói rendszer hatásvizsgálata - Németh Balázs: A felsőoktatási lifelong learning szerepe a tanuló városok, mint tanulási ökoszisztémák fejlesztésében - Bácsa-Bán Anetta: A felsőoktatás és az ipari partnerek együttműködése a tanulási ökoszisztémák fejlesztésében – egy regionális egyetem példája - Kovács Zsuzsa: A felnőttképzők tanulási ökoszisztémája: új elméleti keretek a szakmai fejlődés értelmezéséhez - Kocsis Ádám, Molnár Gyöngyvér: Az informáltság és a jövőtervezés hatása a felsőoktatási tanulmányokra: a kérdőív fejlesztési folyamata	JGYPK 1109. terem
T 59	Didaktikai játékok és elméletük (elnök: Kissné Zsámboki Réka) - Fehér Péter, Medvegy Zoltán: Tényleg fejleszti a gyerekek kognitív képességeit a sakkozás? – a nemzetközi szakirodalom szisztematikus áttekintése - Fridrich Máté: Játék, játszás és tanulás: Taxonómia a játékalapú megközelítések (GBA) neveléstudományi differenciálásához - Sütő Éva, Revákné Markóczi Ibolya: LEGO oktatás a külföldi szakirodalom tükrében – szisztematikus szakirodalom elemzés - Fliszar Nóra, Vincze Beatrix, Németh András: Hugo Kükelhaus érzékelésfejlesztő játékeszközeinek pedagógiai jelentősége	JGYPK Tudástár foglalkoztató, 1117. terem
T 60	Természettudományos nevelés (elnök: Nagy Márió Tibor) - Kovács Kincső, Korom Erzsébet: Kémiai tévképzetek kialakulása és kezelése: szisztematikus irodalmi áttekintés a középiskolák tanulók körében végzett kutatásokról - Korom Erzsébet, Csikos Csaba: A metafogalmi tudatosság longitudinális vizsgálata matematikai és természettudományos tartalmakon általános iskolások körében - Korom Erzsébet, Nagy Márió Tibor: Természettudományos témák iránti érdeklődés és önhatékonyság vizsgálata tanárjelöltek körében - Mády Réka, Hegedűs Roland: Természettudományos tévképzetek: kihívások és lehetőségek a pedagógusok nézőpontjából - Szekeres Bella: A 2020-as NAT biológia témaköreinek feltérképezése a kísérlet-alapú tanulás implementációja érdekében	JGYPK 1108. terem

12.30–14.00 Szimpózium/Symposium (SZ31–SZ33), Tematikus előadás/Thematic Session (T58–T64)

T 61	Mental Health and Awareness (chair: László Dorner) - Gangxuan Yuan, Xiaoyu Li, Bettina Pikó: The Longitudinal Relationship Between School Climate and Positive Youth Development: A Cross-Lagged Panel Network Analysis - Hawzhin Mohaeddin Saleh, László Kinyó, Saif Husam Mohammed: Psychosocial determinants of healthy lifestyle behaviours among medical students in Iraqi Kurdistan: structural model based on Social Cognitive Theory - Michubu Jonah Karwamba, Pál Hamar, István Soós: Influence of Social Media on Physical Activity Behaviour among University Students - Saif Husam Mohammed, László Kinyó, Hawzhin Mohaeddin Saleh: Life Management and Health Awareness: A Mediated Model of Constructive Attitudes, Self-Insight, and Screen-Time Behavior	JGYPK Eperjessy Kálmán terem, 1101. terem
T 62	Language Learning (chair: Bárdos Jenő) - I Wayan Eka Dian Rahmanu, Gyöngyvér Molnár: Disparities in Listening and Reading Proficiency Across Academic Disciplines: A Comparative Analysis of Six Polytechnic Departments - Ilona Dabney-Fekete, Ágnes Réka Dusa: Intercultural communication: the link between international students' attitudes toward host culture and English proficiency - Naila Nafissa Cadi: Constructing a Metacognitive Pedagogy: A Theoretical Synthesis for EFL Creative Writing - Shynar Donen, Enikő Orsolya Bereczki: Enhancing EAL Learners' Creative Writing Through Immersive Virtual Reality: A Crossover Experimental Study - Vega Hesmatantya, Anita Habók: State of the Art Review on Language Assessment Literacy in Secondary EFL Instruction for Diverse Learners	JGYPK 1009. terem
T 63	Oktatás- és pedagógiatörténeti kutatások (elnök: Vincze Beatrix) - Albrecht Zsófia: Az „új kor” vívmányai – a világiállítások és az oktatás kapcsolata a 19. és a 20. század fordulóján - Farkas Zsuzsanna: A vajdasági magyar cserkészlet története 1909 és 1959 között - Ruzsa Bence, Nagy Barbara, Szabó Zoltán András, Vincze Beatrix: Kapcsolati hálók formálódása és szerepe a dualizmus kori iparoktatás szerveződésének első évtizedeiben - Somogyvári Lajos: „A fiatalok menekülnek a falusi munkától”: Életmódváltás, kollektívizálás és oktatáspolitikai 1960-ban - Bíró István Ferenc: Kultúra, hatalom, legitimitás: A Páva-vita és a népzene pozícióharcai a kulturális mezőben	JGYPK 1121. terem
T 64	Munkaerőpiac és munkavállalás neveléstudományi vonatkozásai (elnök: Vincze Tamás András) - Bence Ádám, Markos Valéria: A családi szerepekkel és munkavállalással kapcsolatos felfogások összefüggése a gyermekvállalási hajlandósággal - Berecz Réka, Engler Ágnes: Magasan kvalifikált női vezetők a munkában és a családi életben - Kocsis Zsófia: „Study Hard, Work Hard”: Saját fejlesztésű társasjáték a munka világára és hallgatói munkavégzésre való felkészítés szolgálatában - Szemerszki Marianna, Seli Júlia Éva, Iharosi Tamás: Felsőoktatási tanulmányok és munkaerőpiaci sikeresség	JGYPK 1131. terem

14.00–14.30 Záróünnepség/Closing Ceremony
(JGYPK Békési Imre terem – Díszterem, 1071. terem)

Józsa Krisztián, a konferencia elnöke
Szűts Zoltán, a 2026. évi konferencia elnöke

14.30–15.00 Szendvicsebéd/Lunch (JGYPK 0057., 1049. és 1051. terem)

Suzanne E. Hidi

University of Toronto, Canada

How to motivate students to engage and learn? The role of interest and rewards

The significance of motivation in human functioning and performance is well established. In her presentation, Hidi will discuss the role of motivation specifically within educational settings. She will consider the impact of interest – a dynamic affective and cognitive motivational variable – on attention, engagement, and learning. She will also compare interest with curiosity, highlighting similarities, differences, and the distinct forms of engagement they foster. Since translating educational and psychological research into practice is often challenging, Hidi will discuss the practical implications of these concepts for educators. She will then turn to the role of rewards, addressing the distinction between intrinsic and extrinsic motivation. Drawing from neuroscientific research, she will argue that these two types of motivations are additive rather than contrasting constructs. Finally, Hidi will conclude her talk by presenting evidence on the critical role of the "self" in shaping how individuals process information, act and remember, and will suggest ways in which educators could benefit from recognizing this role.

Hogyan motiválhatjuk a tanulókat a bevonódásra és a tanulásra? Az érdeklődés és a jutalmak szerepe

A motiváció jelentősége az emberi tevékenységekben és teljesítményben közismert. Előadásában Hidi a motiváció oktatási környezetekben betöltött szerepét vizsgálja. Áttekinti, hogy az érdeklődés – egy dinamikus affektív és kognitív motivációs tényező – miként hat a figyelemre, a bevonódásra és a tanulásra. Összeveti az érdeklődést a kíváncsisággal, kiemelve a hasonlóságokat, a különbségeket és az általuk előidézett eltérő bevonódási formákat. Mivel az oktatási és pszichológiai kutatások gyakorlattá alakítása gyakran kihívást jelent, Hidi e fogalmak pedagógusok számára releváns gyakorlati következményeit is tárgyalja. Ezután rátér a jutalmak szerepére, különválasztva az intrinzik és extrinzik motivációt. Idegtudományi kutatásokra támaszkodva amellet érvel, hogy e kétféle motiváció inkább egymást kiegészítő (additív), mintsem egymással szembeállítható konstrukciók. Végül bizonyítékokat mutat be az „én” kritikus szerepéről abban, hogyan dolgozzák fel az emberek az információkat, miként cselekszenek és emlékeznek, és javaslatokat tesz arra, hogyan hasznosíthatják a pedagógusok e szerep felismerését.

Katalin Karikó

University of Szeged, Hungary

University of Pennsylvania Perelman School of Medicine, USA

Breaking Through

I grew up in a small sleepy town in the middle of the Great Hungarian Plain. My parents had only elementary school education. My family lived in a tiny, old adobe house with big garden. As a kid I enjoyed climbing on trees, playing with my friends and going to school and learn from my excellent teachers. I loved nature, especially the plants. My high school my biology teacher told me that I could be a scientist. So, at age 16, I decided, that I will be a scientist, although I have never seen one. In high school, I read a book that guided me through life. It taught me how to handle stress and concentrate on things that I can change. This was my humble beginning that prepared me for a long and difficult journey that eventually took me to the United States. My decades of research resulted in the development of a new mRNA technology, which was used to create the COVID-19 mRNA vaccines that helped to fight the pandemic. As it still sounds unbelievable to me, I was awarded the 2023 Nobel prize in physiology or medicine for my achievements.

Áttörések

Egy kicsi, csendes városban nőttem fel a Nagyalföld közepén. Szüleimnek csak általános iskolai végzettségük volt. Családom egy apró, régi vályogházban lakott, nagy kerttel. Gyerekként szerettem fákra mászni, a barátaimmal játszani, és iskolába járni, ahol kiváló tanáraimtól tanulhattam. Imádtam a természetet, különösen a növényeket. A gimnáziumban a biológiatanárom azt mondta, hogy lehetek tudós. Így tizenhat évesen eldöntöttem, hogy tudós leszek, noha addig még egy tudóssal sem találkoztam. Gimnazistaként olvastam egy könyvet, amely végigkísérte az életemet: megtanított arra, hogyan kezeljem a stresszt, és hogyan összpontosítsak azokra a dolgokra, amelyeken változtatni tudok. Ez volt a szerény kezdet, amely felkészített egy hosszú és nehéz útra, amely végül az Egyesült Államokba vezetett. Évtizedes kutatómunkám egy új mRNS-technológia kidolgozásához vezetett, amelynek segítségével létrehozták a COVID-19 elleni mRNS-vakcinákat, és ezek hozzájárultak a világjárvány elleni küzdelemhez. Még ma is nehezen hiszem el, de eredményeimért 2023-ban orvosi-élettani Nobel-díjban részesültem.

KIHÍVÁS ELFOGADVA. INKLÚZIÓS FELADATOK ÉS VÁLASZOK AZ SNI, BTMN ÉS HÁTRÁNYOS HELYZETŰ DIÁKOK ISKOLÁIBAN

Elnök: *Bacskai Katinka*
Debreceni Egyetem

Opponens: *Ceglédi Tímea*
Debreceni Egyetem

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

Idegennyelv-tanárok a szakiskolák rekrutációs sajátosságainak és a lemorzsolódás összefüggéseinek vizsgálata

Sávai-Átyin Regina
Debreceni Egyetem Neveléstudományi Doktori Program

A szakiskolák rekrutációs sajátosságainak és a lemorzsolódás összefüggéseinek vizsgálata

Rétháti Csilla, Rákó Erzsébet
Debreceni Egyetem

Kiemelt figyelmet igénylő tanulók a magyarországi alapfokú művészetoktatásban a statisztikák tükrében

Pozsár Andrea
Debreceni Egyetem Neveléstudományi Doktori Program

A szülői bevonódás jellemzői, változása és összefüggése az eredményességgel

Bacskai Katinka
Debreceni Egyetem

KIHÍVÁS ELFOGADVA. INKLÚZIÓS FELADATOK ÉS VÁLASZOK AZ SNI, BTMN ÉS HÁTRÁNYOS HELYZETŰ DIÁKOK ISKOLÁIBAN

BACSKAI KATINKA

Debreceni Egyetem

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

Szimpóziumunk előadásainak középpontjában az a kihívás áll, amelyet egy tanulási vagy magatartási nehézségekkel küzdő, illetve szociokulturális hátrányból induló diák oktatása, iskolai sikerhez való segítése jelent. A KSH adataiból tudjuk, hogy a sajátos nevelési igényű (SNI) diákok aránya folyamatosan növekszik 2001 óta, a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézségekkel (BTMN) küzdők arányát a Köznevelési Információs Rendszer (KIR) adataiból ismerjük és látjuk, hogy szintén szigorú monoton nő. A hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű diákok aránya csökken ugyan a köznevelésben, de az iskolák társadalmi összetételének homogenitása az elmúlt 15 évben 10%-al növekedett az Országos kompetenciamérés 6. évfolyamos adatain alapuló számítások alapján, így számos iskolát fokozottan érint ez a kihívás. Az előadások célja, hogy az oktatás különböző szegleteinek részletes vizsgálatával megmutassa, hogy milyen feladatokat jelent a növekedés, és a megoldások felé is kitekintünk. Az első előadás elméleti munka. Tudjuk, hogy a kutatás megalapozottsága a későbbi eredmények megbízhatóságának egyik záloga, ugyanakkor jellemző, hogy nem megfelelő körültekintéssel, hanem egyéni preferenciák alapján választunk módszertant. Az előadásban elhangzó kutatómódszertani review a BTMN diákokat oktató nyelvtanárok vizsgálatának lehetőségeit veszi számba. Bemutatja, hogy angol és német nyelvterületen milyen módszertant alkalmaztak a kutatók, és mely képes a legjobban felfedni azokat a szakmódszertani megoldásokat, amelyek a sikeres tanár-diák együttműködés letéteményesei. A szimpózium második előadása kvalitatív kutatási stratégiát alkalmaz, középpontjában a megértés áll és olyan terepen folytat vizsgálatot, amelyet kevésbé ismerünk. A szakképzés magas lemorzsolódási arányai köztudottak, az okokat egyéni és intézményi tényezőknek tulajdonítja a szakirodalom. Arról keveset tudunk, hogy az SNI diákok rendkívül komplex hátrányát milyen hatékony módszerekkel lehet ledolgozni. Az előadás már a megoldásokat is bemutatja számunkra. A művészeti képzés a hátránykompenzáció és a reziliencia eszköze is lehet, valamint a kettős különlegességű diákok felkarolását is biztosítja. A harmadik előadásból kiderül, hogy az alapfokú művészeti iskolákban hogyan alakul a különleges bánásmódot igénylő diákok számaránya. Az előadás idősoros statisztikai adatok elemzésére épül, amely azért is kiemelkedő munka, mert összevont adatok nem elérhetőek nyilvánosan, kézi kódolásra volt szükség kinyerésükhöz. A szimpózium záró előadása szintén kvantitatív kutatásra épít. A szülő-iskola kapcsolat olyan támogató háttér lehet a pedagógus számára, amely hatékonyabbá teszi az oktatást, de a tanárok gyakran érzik úgy, hogy a szülők érdektelenek vagy egyenesen ellenségesek az iskolával szemben. A vizsgálat az Országos kompetenciamérés adatait alkalmazza, hogy közelebb kerüljön a neurotipikus ill. a SNI és BTMN gyerekeket nevelő szülők és iskolák együttműködésének kulcsához.

IDEGENNYELV-TANÁROK INKLUZÍV NYELVPEDAGÓGIAI GYAKORLATÁRÓL SZÓLÓ TANULMÁNYOK CÉLZOTT MÓDSZERTANI ELEMZÉSE

SÁVAI-ÁTYIN REGINA

Debreceni Egyetem Neveléstudományi Doktori Program

Kulcsszavak: tanulói heterogenitás; idegennyelv-tanítás; kutatómódszertan; fókuszált szakirodalomelemzés

Az oktatási rendszerek egyre összetettebb kihívásokkal néznek szembe a tanulói csoportok növekvő sokszínűsége miatt. Ez a változás különösen szembetűnő az idegennyelv-oktatás területén, ahol a tanulók eltérő képességei, előzetes nyelvtudása és szociokulturális háttere új megközelítéseket igényel (Borg, 2006). A tanulók növekvő heterogenitása következtében egyre több tudományos munka irányul azokra a problémákra, amelyeket ez a jelenség okoz, hogyan reagálnak rá a tanárok és milyen megoldási lehetőségek rejlenek az idegennyelv oktatásban. A tanárok számára nemcsak az jelenti a kihívást, hogy megfeleljenek ezeknek az igényeknek, hanem saját gyakorlatukra és módszertanukra is reflektáljanak, és alkalmazkodjanak a különböző tanítási helyzetekhez (Darling-Hammond, 2000). Jelen kutatásban arra törekszünk, hogy szakmai keretek között megvizsgáljuk azokat a kutatómódszertani megközelítéseket, amelyeket a kutatók nemzetközi és hazai kontextusban alkalmaznak a téma elemzésére, a PRISMA modell és egy fókuszált irodalomelemző módszer segítségével. Creswell (2016) különösen a kvalitatív kutatások szerepét emeli ki jelentőségteljesnek, mivel lehetővé teszik a pedagógiai folyamatok mélyebb megértését, a tanárok tapasztalatainak feltárását és stratégiák kidolgozását a tanulók sokszínűségének hatékony kezelésére. Hangsúlyozza azt is, hogy az interjún alapuló kutatás részletes betekintést nyújthat a tanulók és tanárok tapasztalataiba, és hozzájárulhat a pedagógiai módszerek fejlesztéséhez. Egy másik lényeges megfigyelés a kvalitatív, interjún alapuló kutatás módszertani jellemzői és annak meghatározása, hogy mikor ez a leghasznosabb. Kutatásunk során az ERIC (*Education Resources Information Center*), a FIS Bildung (*das Informationszentrum für Fremdsprachenforschung*) és az OPKM (Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum) adatbázisait használtuk. Többlépcsős szűrési folyamatot végeztünk, és 12 publikációt vizsgáltunk meg részletesen. A tanulmányok betekintést nyújtottak a területen leggyakrabban választott kutatómódszertanba, a kvalitatív kutatások sokszínűségébe és abba, hogy a kvalitatív kutatók hogyan biztosítják tanulmányaik megbízhatóságát és érvényességét.

A SZAKISKOLÁK REKRUTÁCIÓS SAJÁTOSSÁGAINAK ÉS A LEMORZSOLÓDÁS ÖSSZEFÜGGÉSEINEK VIZSGÁLATA

RÉTHÁTI CSILLA, RÁKÓ ERZSÉBET

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: sajátos nevelési igény; szakiskola; gyermekvédelem

Az iskolából való lemorzsolódás valószínűségét nagyban befolyásolja a tanulói összetétel. A lemorzsolódás rizikófaktorának számít a hátrányos helyzeten kívül a sajátos nevelési igény és a kisebbségi, nemzetiségi csoporthoz való tartozás. Az iskoláknak fel kell készülniük a konfliktusokkal terhelt családi háttérből származó, gyenge önszabályozó képességgel rendelkező fiatalokkal való együttműködésre. A lemorzsolódás visszaszorításához elengedhetetlen a prevenció, ami csak komplex segítségnyújtással, különböző ágazatok összehangolt munkájával lehet eredményes. A releváns szakirodalmak, Liskó (2008), Fehérvári (2008, 2015, 2020), Estêvão és Álvares' (2014), Szemerszki (2015), Hanák (2016), European Agency (2017), Downes és mtsai. (2017), Dyson és Squires (2017), Rétháti és Rákó (2022), Bihari és mtsai. (2023) alapján arra keressük a választ, hogy milyen társadalmi rekrutáció, szocio-ökonómiai háttér jellemzi a szakiskolai tanulókat. Az iskolai szociális segítők hogyan járulnak hozzá a tanulók támogatásához, a lemorzsolódás csökkentéséhez? Hová fordulhatnak szakmai támogatásért az intézményvezetők, ha tanulójuk olyan jellegű problémával küzd, ami befolyásolja az iskolai teljesítményét? Vizsgálni kívánjuk a szakiskolák rekrutációs sajátosságait és a lemorzsolódás összefüggéseit. Célunk a lemorzsolódás kiváltó okainak a feltérképezése, valamint annak kapcsolata a tanulói kompozícióval az eltérő tantervű, érettségit nem adó képzési típusban. Mindezt a szakiskolákban és az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény keretein belül működő szakiskolai egyégek intézményvezetőinek szemszögéből vizsgáljuk. A kutatás feltáró jellegű, újszerű; a témában kevés adat áll rendelkezésre. Módszerként a félig strukturált interjúkat választottuk, amit szakiskolák igazgatóival készítettünk el. Az interjú lehetővé teszi, hogy a szakiskolába járó gyermekek, fiatalok lemorzsolódását megelőző hátránykompenzációs lehetőségeket mélyebben megismerjük. Az interjú kérdéseit egy általunk korábban készített dokumentumelemzés eredményei alapján állítottuk össze. Kutatásunkat két hátrányos helyzetű (Észak-Magyarország és Észak-Alföld) és egy jobb anyagi helyzetű régió (Nyugat-Dunántúl) szakiskoláiban és szakiskolai tagozataiban végeztük el. Az interjúkból kiderült, hogy a szakiskolákban tanuló fiatalok jó része a fogyatékossága mellett egyéb problémákkal is küzd, gyakran komplex deprivációs élethelyzet jellemzi őket, aminek egyik eleme az iskolai lemorzsolódás veszélye. Ahhoz, hogy ezek a diákok a többségi társadalom által elérhető életfeltételeket és szolgáltatásokat elérjék, megsegítésre szorulnak. A kapott válaszokból kiderült, hogy a hátránykompenzációhoz hozzájárulnak a gyermekvédelmi és gyermekjóléti szakemberekkel való együttműködések, a szülőknek tartott rendezvények.

KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ TANULÓK A MAGYARORSZÁGI ALAPFOKÚ MŰVÉSZETOKTATÁSBAN A STATISZTIKÁK TÜKRÉBEN

POZSÁR ANDREA

Debreceni Egyetem Neveléstudományi Doktori Program

Kulcsszavak: alapfokú művészetoktatás; sajátos nevelési igény; beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézség

Az integrált nevelés koncepciójának előtérbe kerülése, az ehhez szükséges törvényi változások, a diagnosztika fejlődése azt idézték elő, hogy egyre magasabb a kiemelt figyelmet igénylő tanulóknak az aránya a köznevelésben (Bacskai et. al., 2023; Hajdú et. al., 2024). 2003 után az alapfokú művészetoktatási intézményekben is megjelentek a művészetoktatásban a sajátos nevelési igényű, a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő, valamint a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók, azonban kevés adat van arról, hogy milyen a pontos számuk az alapfokú művészetoktatási intézményekben. Kutatásunk során arra kerestük a választ, hogy milyen arányban jelennek meg az alapfokú művészetoktatásban ezek a diákok, hogyan változott ez az arány 2013 és 2024 között, és milyen társadalmi, gazdasági jelenségek húzódnak meg az eredmények mögött. Jelen kutatás az Oktatási Hivatal honlapján a köznevelési intézményekben tanuló gyermekek, tanulók számát tartalmazó, nyilvánosan hozzáférhető adatokból kiválogatott alapfokú művészetoktatási intézményekben a fent említett nehézségekkel küzdő tanulók számát, és az alapfokú művészetoktatásban tanuló többségi tanulók arányát állapítja meg 2013–2024 között. Az adatok alapján kijelenthető, hogy az alapfokú művészetoktatásban a sajátos nevelési igényű tanulók aránya 4,8%-ról 6,4%-ra nőtt, a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő tanulók 9,9%-ot képviselnek, vagyis az inklúziós kihívás az oktatás ezen területén is fokozódik (Ainscow 1996). A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók összesített aránya 45,2%-ról 10,2%-re csökkent, amely egyrészt a törvényi változásokkal, másrészt a munkanélküliségi adatok javulásával indokolható. Azonban kijelenthető, hogy jelenleg a tanulók 26,5%-át érinti valamilyen nehézség, amelyre figyelniünk kell, és a művészetoktatásban is új megoldásokat igényel. Ez ráirányítja a figyelmet arra, hogy a művészetoktatásnak is alkalmazkodnia kell a tanulói sokféleséghez, és differenciált, inkluzív pedagógiai megközelítésekre van szükség.

A SZÜLŐI BEVONÓDÁS JELLEMZŐI, VÁLTOZÁSA ÉS ÖSSZEFÜGGÉSE AZ EREDMÉNYESSÉGGEL

BACSKAI KATINKA

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: szülői bevonódás; sajátos nevelési igény; beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség

Az iskolai eredményességgel kapcsolatos vizsgálatok az oktatáskutatás központi elemét jelentik. Számos tényezőt vizsgálnak a kutatók, amelyek az iskolai siker gátjai vagy kerékkötői lehetnek; ezek közül az egyik a szülők iskolai bevonódása. Számos kutatás bizonyítja, hogy a szülői bevonódás pozitív kapcsolatban van a tanulmányi teljesítménnyel (Domina, 2005; Driessen et al., 2005; Sheldon & Epstein, 2005; Xu et al., 2010). Az útmodelleket alkalmazó kutatásoknak köszönhetően az is kirajzolódni látszik, hogy milyen közvetlen és közvetett tényezőknek köszönhető a pozitív együttjárás (Hayakawa et al. 2013, Topor et al., 2011). Nem ismerjük azonban azt, hogy a sajátos nevelési igényű (SNI) és a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézségekkel küzdő (BTMN) tanulók szüleinek iskolai bevonódása, a család és a tanárok együttműködése hogyan hat az iskolai eredményességre, hiszen számos esetben a tanulók nehézségei éppen az iskolai sikertelenséget rejtik magukban (Hegedűs, 2024). Előadásunkban arra a kérdésre keressük a választ, hogy a BTMN és SNI diákok és neurotipikus társaik szüleinek iskolai bevonódása, valamint az eredményességre gyakorolt hatása között milyen különbségek vannak. Elemzésünket az Országos kompetenciamérés 2015–2019 közötti, tanulói mérési azonosító segítségével összekapcsolt longitudinális adatbázisán végeztük. Az elemzések során egyszerű megoszlásokat és strukturális egyenletmodellt alkalmaztunk, hogy lássuk a változók közötti kapcsolatokat. Eredményeink azt mutatják, hogy a szülők szociokulturális háttere a BTMN és SNI diákok esetében kevésbé hat intenzíven az eredményességre, valamint az iskolai és otthoni bevonódás közötti kapcsolat erőteljesebb. A modellbe a tanulói motiváltság is bekerült, mint bevonódást ösztönző tényező. Ez utóbbi azért jelentős, mert ahogyan az adatokból látszik, vannak nehezen elérhető szülői csoportok, de a tanulói motivációt a tanárok könnyebben tudják iskolai keretek között fejleszteni, s ennek segítségével növelni a szülők iskolai elköteleződésének mértékét.

TANULÁSI SZOKÁSOK TÁMOGATÁSA AZ ISKOLAKEZDÉS IDŐSZAKÁBAN

Elnök: *Bencéné Fekete Anikó Andrea*
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet
Gyermeknevelési Tanszék

Opponens: *Habók Anita*
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet,
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

Tanulási szokások a nemzetközi szakirodalomban

Pondráczky Judit
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet
Gyermeknevelési Tanszék

Tun Zaw Oo
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet
Szakdidaktikai Tanszék

Józsa Krisztián
Szegedi Tudományegyetem, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Mérőeszköz kifejlesztése és validálása az elsős tanulók tanulási szokásainak támogatását célzó tanítói gyakorlatok értékelésére

Bencéné Fekete Anikó Andrea
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet
Gyermeknevelési Tanszék

Zentai Gabriella, Podráczky Judit; Tun Zaw Oo
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet
Szakdidaktikai Tanszék

Józsa Krisztián
Szegedi Tudományegyetem, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Az első osztályosok tanulási szokásainak támogatását célzó tanítói gyakorlatok mérése

Szántóné Tóth Hajnalka
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet
Gyermeknevelési Tanszék

Zentai Gabriella, Nagyné Gájer Orsolya, Bencéné Fekete Anikó Andrea
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet
Szakdidaktikai Tanszék

Tanulási szokások megalapozása az iskolakezdés időszakában: Tanítói interjúk és pedagógiai gyakorlatok vizsgálata

Bencéné Fekete Anikó Andrea

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet
Gyermekeknevelési Tanszék

Nagyné Gájer Orsolya

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet
Szakdidaktikai Tanszék

TANULÁSI SZOKÁSOK TÁMOGATÁSA AZ ISKOLAKEZDÉS IDŐSZAKÁBAN

BENCÉNÉ FEKETE ANIKÓ ANDREA

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet Gyermeknevelési Tanszék

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

Az iskolakezdés kritikus periódus a gyerekek és a családok életében. Meghatározó szerepet játszik az egész iskolai életút sikerességében, különösen az alapvető tanulási szokások megalapozása. A nemzetközi szakirodalomban a kutatók (Alexander, 2009; Claessens et al., 2009; Melby-Lervåg & Hulme, 2013) egyetértenek abban, hogy a tanulási szokások – mint a figyelemkoncentráció, feladattudatosság, önszabályozás és motiváció – korai fejlesztése hosszú távon befolyásolja a tanulói teljesítményt és az iskolai jóllétet. Az iskolaérettség és a tanuláshoz való viszony formálása szoros kapcsolatban áll a tanítók gyakorlataival és osztálytermi stratégiáival (OECD, 2015). A kutatás első szakaszában szisztematikus irodalmi áttekintéssel tártuk fel a „*learning habits*” és a „*study habits*” fogalmak értelmezését a nemzetközi szakirodalomban. A PRISMA irányelvek mentén végzett áttekintés 537 tanulmány közül 38-at választott ki a beválasztási kritériumoknak megfelelően. Az eredmények rávilágítottak arra, hogy míg a „*study habits*” főként strukturált, iskolai célú viselkedésmintákra utal, a „*learning habits*” fogalma tágabb kontextusban értelmezendő. A második szakaszban bemutatásra kerül egy első osztályos tanítók számára fejlesztett és tartalmilag validált mérőeszköz, amely a tanulási szokásokat támogató tanítói gyakorlatokat értékeli. A kérdőív nyolc dimenzió mentén vizsgálja a tanulási szokásokat támogató tényezőket, mint például a pedagógushoz való kötődés, közösségépítés, tanulási környezet, motiváció, tanulási technikák, napirend és tanulói felelősségvállalás. A harmadik szakaszban egy 481 tanító részvételével lezajlott kérdőíves adatfelvétel eredményeit ismertetjük. Az elemzések azt mutatták, hogy a tanítók jelentős része intuitív, de tudatosan felépített elvek mentén alakítja ki a tanulási szokásokat. Ugyanakkor az iskolai háttér és a szakmai tapasztalat alapján jelentős eltérések mutatkoznak a támogatott tanulási környezetek megvalósításában. Az eredmények alapján igény mutatkozik strukturált, módszertani támogatásra. A kutatás negyedik szakasza kvalitatív adatokra épült: 22 tanítóval készített interjú és 14 megfigyelt tanóra alapján négy szakaszt azonosítottunk a tanulói viselkedésmintázatok alakulásában az iskolakezdés során: (1) tájékozódási és biztonságkereső szakasz, (2) alkalmazkodási szakasz, (3) részvételi és együttműködési szakasz, (4) stabilizálódási szakasz. A kvalitatív elemzés megerősítette, hogy a tanulási szokások alakítása nem csupán tanítói tervezés kérdése, hanem dinamikus, reflektív és adaptív pedagógiai folyamat, amely szorosan kapcsolódik a tanulók érzelmi-szociális állapotaihoz. A szimpózium hozzájárul a tanulási szokások fejlesztésére irányuló pedagógiai gyakorlatok mélyebb megértéséhez, és gyakorlati eszközöket kínál az első osztályos tanítók számára egy hatékonyabb szokásformálás támogatásához.

TANULÁSI SZOKÁSOK A NEMZETKÖZI SZAKIRODALOMBAN

PODRÁ CZKY JUDIT *, TUN ZAW OO **, JÓZSA KRISZTIÁN ***

* Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Neveléstudományi Intézet Gyermeknevelési Tanszék;

** Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Neveléstudományi Intézet Szakdidaktikai Tanszék;

*** Szegedi Tudományegyetem, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kulcsszavak: tanulási szokások; szisztematikus irodalmi áttekintés; értékelési keretrendszer

A tanulási szokások jelentős szerepet játszanak a tanulók tanulmányi eredményeiben és hosszú távú fejlődésükben. Az előadás célja, hogy bemutassa a tanulók tanulási szokásainak nemzetközi szintű áttekintését különböző kontextusokban, különös tekintettel az értékelésükre szolgáló eszközökre és elméleti keretrendszerekre. A szisztematikus szakirodalmi feldolgozás a PRISMA (*Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses*) módszertani irányelvei alapján történt, a felhasznált adatbázisok a következők voltak: EBSCO, ERIC, ScienceDirect, Scopus, Web of Science. Összesen 537 releváns tanulmányt azonosítottunk a 2010–2024 közötti időszakban, amelyek közül 38 felelt meg a beválasztási kritériumoknak. Az angol nyelvű szakirodalom két kulcsfogalmat különít el: a „*learning habits*” és a „*study habits*”. A kutatók egy része szinonimaként használja a kifejezéseket, mivel ezek hasonló jelentéssel bírnak. Eltérés azonban a két fogalom között, hogy a „*study habits*” elsősorban iskolához kapcsolódik (Au, 2014), míg a „*learning habits*” tágabb értelemben vett fogalom, amely átfogóbb információszerzési, tanulási módszereket foglal magában (Mangshor et al., 2021; Urh & Jereb, 2014). Ez utóbbi a tudásszerzéshez kapcsolódó kognitív, érzelmi és viselkedési folyamatokat is felöleli, míg a szűkebb értelmezés elsősorban az iskolai tanulmányi teljesítményhez köthető tevékenységek – mint például időbeosztás, jegyzetelés, vizsgára készülés – rendszerezett használatát jelenti. Az értékelési keretrendszerek alapján tíz fő tényező került azonosításra: tanárral, iskolával, kortársakkal, módszerekkel, időgazdálkodással, személyes jellemzőkkel, motivációval, önértékeléssel, családi háttérrel és tudásforrásokkal kapcsolatos szokások. A szakirodalmi áttekintés rávilágított arra, hogy a tanulási szokások értékelése jellemzően önbevallásos kérdőíveken alapul, amelyek elsősorban közép- és felsőoktatásban tanulók körében alkalmazhatók. Ugyanakkor komoly hiány mutatkozik a kisgyermekkorai tanulási szokások értékelésére alkalmas, validált eszközök terén. Az áttekintett tanulmányok rámutatnak: a tanulási szokások értékeléséhez nem elegendő a viselkedések gyakoriságának mérése; szükség van célzott, kontextusérzékeny és időben ismételt értékelési eljárásokra. E szakirodalmi áttekintés haszna abban rejlik, hogy strukturált képet nyújt a tanulási szokások értékelésére szolgáló megközelítésekről, támogatva pedagógusokat, iskolapszichológusokat és döntéshozókat a tanulói szokások célzott fejlesztésében. Kiemelten hangsúlyos a koragyermekkorai alkalmazhatóság kérdése, amely új kutatási és fejlesztési irányokat nyithat meg az oktatásban.

MÉRŐESZKÖZ KIFEJLESZTÉSE ÉS VALIDÁLÁSA AZ ELSŐS TANULÓK TANULÁSI SZOKÁSAINAK TÁMOGATÁSÁT CÉLZÓ TANÍTÓI GYAKORLATOK ÉRTÉKELÉSÉRE

**BENCÉNÉ FEKETE ANIKÓ ANDREA *, ZENTAI GABRIELLA **,
PODRÁ CZKY JUDIT **, TUN ZAW OO **, JÓZSA KRISZTIÁN *****

* Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Neveléstudományi Intézet Gyermeknevelési Tanszék;

** Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Neveléstudományi Intézet Szakdidaktikai Tanszék

*** Szegedi Tudományegyetem, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

*Kulcsszavak: mérőeszköz-fejlesztés; validálás, tanulási szokások; alsó tagozat, tanítói
gyakorlatok értékelése*

Az iskolakezdéshez kapcsolódó vizsgálatok főként a kognitív és a szociális faktorok szerepére fókuszálnak. A nemzetközi kutatások ugyanakkor megmutatták, hogy – a fentebb említett tényezők mellett – a tanulási kompetencia (*Approaches to Learning*; Hong et al., 2023; Sung & Wickrama, 2018) is jelentős szerepet játszik a későbbi iskolai sikerességben. A tanulási kompetencia egyik komponense a tanulási szokásrendszer, melynek kialakulása már gyermekkorban elkezdődik. Fejlesztésére már az iskolakezdést követően hangsúlyt kell fektetni, mivel ezek a szokások felnőttkorig fennmaradhatnak, és meghatározhatják a későbbi iskolai és felnőttkori tanulás eredményességét. A tanulási szokások kialakításában a pedagógusok munkáját segíthetik azok a mérőeszközök, melyekkel feltárható a tanulási szokásrendszer. Ennek értékelésére idősebb korban önbevalláson alapuló kérdőívek szolgálnak. Az első osztályos gyermekek esetén az önbevalláson alapuló eszközök azonban még nem használhatóak, így a pedagógusok értékelése alapján tárható fel a gyermekek tanulási szokásrendszere. Kutatásunkban kidolgoztunk egy 50 tételből álló kérdőívet az első tanulók tanulási szokásainak mérésére, ezek alkalmazásának fontosságát és gyakoriságát ötfokú Likert-skálán értékelték a pedagógusok. Az állítások a következő dimenziókba sorolhatók: a pedagógushoz való kötődés, közösségépítés, tanulási környezet, motiváció, tanulási technikák, napirend és tanulói felelősségvállalás. Jelen kutatás célja, hogy megvizsgáljuk a kérdőív tartalmi érvényességét a tételek validitása és reliabilitása alapján. A kérdőív tartalmi érvényességét hat szakértő értékelte, akik a koragyermekkorai nevelés, valamint a pszichológiai tesztelés és mérés területéről érkeztek. Az eredmények azt mutatták, hogy a kérdőív állításai relevánsak, amit a szakértők közötti átlagos értékelői egyetértés (IRA, $k^* = 0,78$) is alátámasztott. Ezenfelül a tartalmi érvényességi arány (CVR > 0,80) szintén azt jelezte, hogy kisebb módosítások után a tételek kellően világosak ahhoz, hogy mérjék a gyermekek tanulási szokásainak kialakulását. Munkánk eredményeként egy olyan új mérőeszköz jött létre, ami alkalmas a pedagógusok tanulási szokásokat alakító gyakorlatának a vizsgálatára. Ez a mérőeszköz felhasználható a tanulást, tanulási szokásokat támogató programok keretében.

AZ ELSŐ OSZTÁLYOSOK TANULÁSI SZOKÁSAINAK TÁMOGATÁSÁT CÉLZÓ TANÍTÓI GYAKORLATOK MÉRÉSE

**SZÁNTÓNÉ TÓTH HAJNALKA *, ZENTAI GABRIELLA **,
NAGYNÉ GÁJER ORSOLYA **, BENCÉNÉ FEKETE ANIKÓ ANDREA ****

* Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Neveléstudományi Intézet Gyermeknevelési Tanszék;

** Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Neveléstudományi Intézet Szakdidaktikai Tanszék

Kulcsszavak: tanulási szokások; tanulási motiváció; tanítói stratégiák

Az életút alakulását jelentősen befolyásolja az iskolai sikeresség, amely szoros kapcsolatban áll a gyermekek iskolakezdéskori fejlettségével (Amukune et al., 2022; Ricciardi et al., 2021). A tanulási szokások tudatos kialakítása az iskolakezdés kritikus időszakában különösen fontos az alkalmazkodás és az önszabályozott tanulás fejlődése szempontjából (Habók, 2017; NAT, 2020). Kutatásunk célja annak feltárása, hogy a tanítók milyen módszereket és eszközöket alkalmaznak a szokások kialakítására az első osztályban. A kutatás feltárja a tanulási szokások, viselkedési normák és napi rutinok kialakításának stratégiáit. A kérdőívek kitöltésére 2024 folyamán, online került sor (N = 481). Megállapítható, hogy a tanítók többsége kiemelt fontosságúnak tartja a biztonságos, szeretetteljes tanulási környezet kialakítását. A pedagógushoz való pozitív kötődés elősegítésére gyakori eszközök a személyes beszélgetések, az egyéni visszajelzések és az érzelmi megerősítések. Klaszteranalízis alapján két fő tanítói típus különült el: a reflektív, kapcsolatorientált pedagógus és a szabályorientált, strukturált tanításra építő tanító. A tanítók rendszeresen alkalmaznak közösségépítő tevékenységeket: reggeli körök, közös éneklés, ünnepek előkészítése, játékos együttlétek. A fizikai és pszichológiai tanulási környezet is fontos szerepet kap a szokáskialakításban. A tanítók gyakran alkalmaznak rugalmas térhasználatot, vizuális segédeszközöket, valamint eszközökkel segített differenciálást. A válaszok azt mutatják, hogy a strukturált napirend és az állandó időkeretek segítik a kisiskolások alkalmazkodását. A tanítók több mint 90%-a alkalmaz valamilyen napi rituálét. A tanulási motiváció fenntartását támogató módszerek közül a játék, a jutalmazás és a dicséret voltak a leggyakoribbak. A tanítók tudatos tanulásstratégia-fejlesztést is alkalmaznak. Jelentős részük lehetőséget biztosít a tanulói szerepek vállalására már az első osztályban is. A válaszok alapján ezek a gyakorlatok hozzájárulnak az iskolai szokások internalizálásához, és növelik a tanulók önbizalmát. Az első osztályban tanító pedagógusok nagy része tudatos szokásalakító munkát végez, amely több dimenzió mentén épül be az iskolai nevelésbe. A tanulókhoz való érzelmi kapcsolódás, a közösségi és tanulási tér formálása, a tanulói motiváció támogatása, valamint az önállóságra nevelés mind hozzájárulnak ahhoz, hogy az iskolakezdés zökkenőmentes és élményszerű legyen.

TANULÁSI SZOKÁSOK MEGALAPOZÁSA AZ ISKOLAKEZDÉS IDŐSZAKÁBAN: TANÍTÓI INTERJÚK ÉS PEDAGÓGIAI GYAKORLATOK VIZSGÁLATA

BENCÉNÉ FEKETE ANIKÓ ANDREA *, NAGYNÉ GÁJER ORSOLYA **

* Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Neveléstudományi Intézet Gyermeknevelési Tanszék

** Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Neveléstudományi Intézet Szakdidaktikai Tanszék

Kulcsszavak: iskolakezdés; szokásformálás; tanítói stratégiák

Az óvodából az iskolába történő átlépés kritikus periódus a gyermekek fejlődése szempontjából, amely során a megfelelő érzelmi, szociális és kognitív támogatás jelentősen hozzájárulhat az iskolai sikerességhez. A nemzetközi szakirodalom (Kagan, 1992; Fabian & Dunlop, 2007; Dockett & Perry, 2014) kiemeli, hogy a gyermek érzelmi biztonsága, az otthoni és iskolai környezet közötti folyamatosság, valamint a pedagógusok és szülők közötti kooperáció meghatározó tényezők az átmenet minőségében. Kutatásunk célja az volt, hogy feltárjuk azokat a pedagógiai gyakorlatokat, amelyek elősegítik a zökkenőmentes átmenetet az óvodából az iskolába. Az empirikus vizsgálat kvalitatív módszerrel zajlott: 22 első osztályos tanítót kérdeztünk félig strukturált interjúk segítségével. Tartalomelemzés során három fő kategória körvonalazódott: (1) gyermekközpontú adaptációs technikák, (2) szülő-pedagógus együttműködés formái, (3) átmenetet támogató programimplementációk. Eredményeink azt mutatják, hogy a tanítók 82%-a alkalmaz valamilyen strukturált, játékos programot az első hetekben (pl. reggeli kör, játékos ismerkedési tevékenységek, rituálék), amelyet az óvodai gyakorlatokhoz való kapcsolódásként értelmeznek. A pedagógusok 68%-a aktívan bevonja a szülőket a tanév első heteiben (nyílt nap, szülői konzultációk, közös iskolai programok), amely megalapozza az iskolával kapcsolatos pozitív attitűdöket. Kutatásunk során megfigyeléseket is alkalmaztunk, amelyet 14 első osztályos tanulócsoportban végeztünk az első három hétben. 7 osztályban tudatosan történt a szokás kialakítása, 7 kontrollcsoportban pedig hagyományos módon indult az év. A cél az volt, hogy feltárjuk, milyen viselkedésformák jellemzőek az iskolakezdés időszakában, és ezek hogyan változnak időben. A megfigyelt osztályokban az alkalmazkodási nehézségek aránya lényegesen alacsonyabb volt azokban az esetekben, ahol a gyermekek számára ismerős napi rutinokat és térhasználatot alakítottak ki, ezekben az osztályokban átlagosan 23%-kal kevesebb regresszív viselkedés jelent meg a megfigyelések szerint. A kutatás megerősíti Broström (2013) és Dockett és Perry (2014) elméleti megállapításait: a sikeres óvoda-iskola átmenet kulcsa a gyermek érzelmi és szociális biztonságának megteremtése, amelyben a pedagógusok, szülők és intézmények közös felelőssége meghatározó. Az előadás keretében bemutatásra kerül egy saját fejlesztésű, első osztályos tanulók számára készült kiskönyv, amely a szokásformálás pedagógiai támogatására szolgál. Az eszköz célja, hogy segítse a gyermekeket a mindennapi szokások elsajátításában, valamint támogassa a tanítók és szülők nevelő munkáját a szokáskialakítás folyamatában.

A SPORTTEHETSÉG-GONDOZÁS AKTUÁLIS KÉRDÉSEI

Elnök: *Bognár József*
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Opponens: *Géczi Gábor*
Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

A sporttehetség-gondozás kulcsa: az edzők megbecsülése és pályán tartása

Bognár József, Gortva János
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Férfi és női labdarúgó akadémiák utánpótlás-nevelése: szülők nézetei a beválást befolyásoló tényezőkről

Déri Diána
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, NTDI

Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella, Bognár József
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kiss Zoltán
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Sport- és Egészségtudományi
Kutatócsoport

Edzői kompetenciák megítélése: szakmai tudás és pedagógiai jelenlét a kézilabda utánpótlás korosztály szintjén

Juhász István
Magyar Kézilabdaszövetség

Révész László
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Bognár József
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Sport- és Egészségtudományi
Kutatócsoport

A kettős karrier sikerességének tényezői a magyar labdarúgó akadémiákon

Oláh Dávid
Magyar Labdarúgó Szövetség

Borbély Szilvia
Nyíregyházi Egyetem

Bognár József
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Sport- és Egészségtudományi
Kutatócsoport

A SPORTTEHETSÉG-GONDOZÁS AKTUÁLIS KÉRDÉSEI

BOGNÁR JÓZSEF

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A szimpózium a sporttehetség-gondozás olyan területeire fókuszál, mely a nemzetközi szakirodalom érdeklődési és kutatási területeihez szervesen illeszkedik. Ismert, hogy a külső környezet, a különböző központi támogatás és a tudatos karriertervezés egyre jelentősebb tényezőnek számít a sikeres utánpótlás-nevelés és a beválás elősegítése tekintetében. A témakört érintő szakirodalom mindezidáig alig foglalkozott a makrokörnyezet szerepével, mely oldaláról az akadémiák és a támogatási rendszer jelenik meg fontos tényezőnek. A mikrokörnyezet területein szintén alig található olyan komplex vizsgálat, mely az utánpótlás korosztályokban az edzők és kortársak mellett a szülők szerepét is fókuszba helyezné (Bognár et al., 2004). A szimpózium első előadása (Bognár) az edzők központi támogatási rendszerének helyzetét és tapasztalatait mutatja be az államigazgatás és a sportszakma kiemelt vezető részéről. A Gerevits ösztöndíj, a Kiemelt Edző program, a Kiemelt Utánpótlásnevelő Program és a Nevelőedző Program azzal a céllal kerültek bevezetésre, hogy az edzőket Magyarországon lehessen tartani, ne legyen megélhetési problémájuk és elsősorban a sportszakmai tevékenységükre tudjanak összpontosítani. A tapasztalatok alapján ez eltérő jelentőségű az egyéni és a csapatsportágak tekintetében. A második előadás (Déri és mtsai.) a férfi és női labdarúgó akadémiák keretein belül a sportszülőként szerzett tudást és tapasztalatokat mutatja be a motorikus képességek, a külső tényezők, továbbá a nevelés eredményességére oldaláról. Az előadásban hangsúly kerül az általánosan kiemelkedő tényezők, illetve a férfi és női akadémisták szülei közötti hasonlóságokra és különbségekre. A harmadik előadás (Juhász és mtsai) a kézilabda edzők felkészültsége és viselkedése között található különbségekre fókuszál az U18 válogatott és nem válogatott sportolók mintáján. A sikeres felnőtt játékosrá válás legfontosabb tényezői között bemutatásra kerül az edző szakmai tudása, motivációs bázisa, hozzáállása és támogató magatartása. Ebben az előadásban is megjelennek a nemi, illetve a válogatott és nem válogatott sportolók közötti főbb hasonlóságok és különbségek. A negyedik előadás (Oláh és mtsai.) azt mutatja be, hogy a magyar labdarúgó akadémiák fiatal sportolói milyen karriercélokkal rendelkeznek, és milyen külső tényezők segítik vagy akadályozzák őket a kettős karrierjükben. Az előadás kiemeli a családi és az edzői támogatás igényét és tapasztalatait a sportolói karriert követő támogatásában, emellett három, jól elkülöníthető csoportot azonosít a kérdés oldaláról, melyek a „Kiegyensúlyozott fejlődők”, a „Bizonytalan keresők” és a „Tudatos karrierépítők”.

A SPORTTEHETSÉG-GONDOZÁS KULCSA: AZ EDZŐK MEGBECSÜLÉSE ÉS PÁLYÁN TARTÁSA

BOGNÁR JÓZSEF, GORTVA JÁNOS

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: külső környezet; állami támogatás; edzők szakmai munkája

Ismert, hogy a külső környezeti tényezők jelentős befolyásoló szereppel bírnak a sporttehetség gondozás során. Az edzői munka komoly szakmai, erkölcsi és anyagi kihívásokkal jár, így az edzők megbecsülése és a pályán tartása kulcsfontosságú (Kong, Collins & Martindale, 2025). Ennek egyik kritériuma a központi támogatási rendszer, melynek eredményeképp az edzők a sportszakmai munkájukra tudnak összpontosítani. A kutatás célja bemutatni, hogy az állami támogató programok milyen hatással van az edzők fejlődésére, megbecsülésére és pályán tartására. A kutatás során dokumentumelemzést alkalmaztunk, amely során a Gerevich-ösztöndíj, a Kiemelt Edző Program (KEP), a Nevelődő Program (NEP) és a Kiemelt Utánpótlás Edző Program (KUEP) szabályzatait és felhívásait elemeztük. Emellett félig strukturált interjúkat készítettünk az államigazgatás képviselőjével, a sikeres egyéni és csapatsportágak sportszakmai vezetőivel (N = 6) az edzők felé nyújtott támogatások rendszeréről és hatásairól. Az állami támogató programok azonos célokat szolgálnak, vagyis az olimpiai sportágakban dolgozó edzők szakmai fejlődésének, anyagi és erkölcsi megbecsülésének, valamint pályán tartásának a támogatását. A Gerevich-ösztöndíj a válogatott sportolók és közvetlen felkészítőik eredményességi alapon történő támogatását biztosítja. A KEP a kiemelkedő eredményességű edzők hosszú távú, egységes feltételek szerinti foglalkoztatását és szakmai fejlődését segíti. A NEP az utánpótlás-nevelésben dolgozó edzők szakmai és társadalmi elismerését, valamint képzettségi szintjének emelését helyezi előtérbe. A KUEP azokat az utánpótlásedzőket támogatja, akiknek versenyzői világversenyen eredményesen képviselik Magyarországot. A programok olyan egyértelmű irányokat és elvárásokat fogalmaznak meg, mint a folyamatos szakmai fejlődés és ennek adminisztrációja, valamint a megfelelő szakképzettségi és tudásszint emelése. Elvárt, hogy csak megfelelő tudással és gyakorlati tapasztalattal rendelkező sportszakemberek dolgozzanak a sportolók felkészítésén. Egyértelmű az érintettek álláspontja, hogy a rendszer garantálja a magas színvonalú, kiszámítható és eredményorientált edzői munkát, és ezáltal hozzájárul a magyar sport nemzetközi sikerességéhez. Az a tapasztalat, hogy az elmúlt évek számos módosítása ellenére, az államilag támogatott edzői programok átlátható, egymásra épülő jövőképet nyújtanak az edzőknek és az edzői pályára készülőknek, melyben a NEP a belépő szint támogatása, a szakma csúcsa pedig a KEP. A hangsúly az olimpiai sportágakon van és a program az egyéni sportágakat jobban támogatja, mint a csapatsportágakat. Érdemes lenne az edzők felé irányuló támogatások jellemzőit és hatásrendszerét alaposabban és több oldalról megismerni.

FÉRFI ÉS NŐI LABDARÚGÓ AKADÉMIÁK UTÁNPÓTLÁS-NEVELÉSE: SZÜLŐK NÉZETEI A BEVÁLÁST BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐKRŐL

**DÉRI DIÁNA *, TRZASKOMA-BICSÉRDY GABRIELLA **,
KISS ZOLTÁN ***, BOGNÁR JÓZSEF ****

* Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, NTDI;

** Eszterházy Károly Katolikus Egyetem;

*** Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Sport- és Egészségtudományi Kutatócsoport

Kulcsszavak: sportakadémia; labdarúgás; szülők szerepe

A hagyományos rendszerben történő felkészítésen túl a nevelési és oktatási feladatok ellátását végző sportakadémiák több kutatás tárgyát képezték, melyek középpontjában elsősorban az edzők és a játékosok álltak (Csáki et al, 2017). Ismert, hogy a szülők szerepe kiemelt a gyermekek sportpályafutásának alakulásában, azonban az akadémiákra és a szülői nézetekre irányuló kutatások mindezekig elenyésző szerepet kaptak. Jelen kutatásunk célja a sportszülőként szerzett tudás és tapasztalat feltárása a beválaszt befolyásoló motorikus és külső tényezőkről, valamint az akadémiái nevelés eredményességéről. A kutatásban 10 férfi (7 hazai, 3 határon túli) és 6 női kiemelt akadémia játékosainak szülei vettek részt (N = 629). A 33 zárt kérdést tartalmazó kérdőívben a szülők négyfokú attitűdskálán határozták meg az adott állítással való egyetértésüket. Az adatfeldolgozáshoz leíró statisztikát, valamint a férfi és női játékosok szüleinek nézeteit leginkább megkülönböztető tényezők meghatározására diszkriminancia-analízist alkalmaztunk. Elmondható, hogy a motorikus tényezők közül a férfi akadémiák szülei a technikai készséget ($M = 3,70 \pm 0,486$), míg a női akadémiák szülei a kondicionális képességeket tartják a legfontosabb faktornak ($M = 3,71 \pm 0,492$). A külső tényezők esetében az edző hozzáállásának fontosságát emelték ki a férfi ($M = 3,77 \pm 0,449$) és a női ($M = 3,77 \pm 0,466$) akadémisták szülei is, és hasonló jelentőséget tulajdonítanak a női akadémiái szülők az edző szakmai tudásának ($M = 3,77 \pm 0,483$). Mind a férfi ($M = 3,89 \pm 0,339$) és női ($M = 3,88 \pm 0,331$) akadémiák válaszadói az edzővel szemben mutatott tisztelettel magatartást gondolják a leginkább releváns nevelői tényezőnek. A diszkriminancia-analízis alapján a leglényegesebb különbséget a külső tényezők tekintetében a család anyagi támogatása, a szerencse faktor, az edző műveltsége/kulturáltsága, az életvitel és a család érzelmi támogatása adta (Wilks-féle $\lambda = 0,941-0,901$; $F = 38,591-13,378$; $p < 0.05$). A nevelési tevékenység eredményességét mutató tényezők esetében az öltöző rendje/tisztasága, az azonos tanulmányi követelmények, az edzésen való pontos megjelenés, a kollégiumi szoba rendje/tisztasága, valamint a játékosársakkal szembeni tisztelettel magatartás mutatott jelentős megkülönböztető tényezőt (Wilks-féle $\lambda = 0,972-0,932$; $F = 17,278-8,631$; $p < 0.05$). Megállapítható, hogy a szülők a beválaszt tekintetében az edző szakmaiságának tulajdonítanak kiemelkedő szerepet. A válaszadók tisztában vannak azzal, hogy a játékosoknak jól nevelt személyiséggé kell válniuk, mely többek között a tisztelettel magatartásban és az edzésen/iskolában való pontos megjelenésben mutatkozik meg. A szülők kellő tájékozottsággal rendelkeznek a beválaszt fő tényezőiről és a sikerhez elengedhetetlen nevelési elvekről és tevékenységekről.

EDZŐI KOMPETENCIÁK MEGÍTÉLÉSE: SZAKMAI TUDÁS ÉS PEDAGÓGIAI JELENLÉT A KÉZILABDA UTÁNPÓTLÁS KOROSZTÁLY SZINTJÉN

JUHÁSZ ISTVÁN *, RÉVÉSZ LÁSZLÓ **, BOGNÁR JÓZSEF ***

* Magyar Kézilabda Szövetség

** Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

*** Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Sport- és Egészségtudományi Kutatócsoport

Kulcsszavak: tehetséggondozás; edző szerepe; kézilabda utánpótlás

A sport általi nevelés és az edző-sportoló kapcsolat hangsúlyos szerepet kap a versenysportban, így e területek szisztematikus elemzése kiemelten fontos (Patsiaouras, 2021). A sportolók az edző szakmai és pedagógiai tevékenységét érintő elvárásai és tapasztalatai eltérők nem és életkor alapján, emellett ismert, hogy az edzővel való együttműködés és a támogatás tartalmi-formai igénye és szükséglete különböző mértékű lehet (de Albuquerque et al., 2021). Kutatásunk célja bemutatni elit utánpótláskorú kézilabda játékosok az edzőkkel kapcsolatos szakmai és pedagógiai elvárásait, valamint azt, hogyan észlelik és értékelik a sportolók az edzőjük viselkedését. A kutatás mintáját U18 kézilabda játékosok alkották ($N = 82$), melyet a fiú válogatott ($n = 21$) és lány válogatottak ($n = 20$) és egy-egy korosztályos fiú és lány középcsapat alkotta ($n = 41$). Az adatfelvételhez zárt kérdéseket tartalmazó kérdőívet és az Edzői Viselkedés validált tesztet alkalmaztuk (Likert skála: 1-4). Adatelemzésként leíró statisztikát és Pearson korrelációt használtunk ($r = 0.8-1.0$). A sikeres felnőtt játékosrá válás legfontosabb tényezői között szerepelt az edző szakmai tudása ($3,8 \pm 0,39$) és motivációs bázisa ($3,77 \pm 0,47$). A sporttevékenység közbeni edzői viselkedés elsősorban Támogató ($23,25 \pm 3,88$) volt, a Negatív reakció jóval alacsonyabb értéket mutatott ($11,6 \pm 4,27$). A lány válogatottak esetében a legerősebb kapcsolat az edző erkölcsi magatartása és a mérkőzés alatti negatív viselkedése között volt ($r = 0,982$). A fiú válogatott csapatnál az edzők szakmai tudása és a mérkőzés alatti kontrolált érzelmi megnyilvánulások között ($r = 0,977$), valamint a sportszakmai végzettség és a mérkőzés közbeni negatív viselkedés között ($r = 0,965$) találtunk szoros kapcsolatot. A lányoknál az edző módszertani tudása és a mérkőzés alatti higgadtság ($r = 0,978$), a fiúknál pedig az edző szakmai tudása és a mérkőzés alatti edzői feszült viselkedés között volt kimutatható erős korreláció ($r = 0,982$). Az edzők felkészültsége, viselkedése és motivációja kiemelt jelentőségű az utánpótlás-nevelésben. Az edzők erkölcsi magatartása és az utánpótláskorú sportolók által minősített bánásmód között szoros kapcsolat van. A fiúk és lányok véleménye eltérő a kézilabdaedzővel szembeni elvárások és viselkedésük vonatkozásában. A vizsgálat megerősíti, hogy az edzők széles körű tudása és a téthelyzetben való viselkedésük erőteljes hatást vált ki az utánpótláskorú sportolókra, egyúttal a sportteljesítményre is.

A KETTŐS KARRIER SIKERESSÉGÉNEK TÉNYEZŐI A MAGYAR LABDARÚGÓ AKADÉMIÁKON

OLÁH DÁVID *, BORBÉLY SZILVIA **, BOGNÁR JÓZSEF ***

* Magyar Labdarúgó Szövetség;

** Nyíregyházi Egyetem;

*** Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Sport- és Egészségtudományi Kutatócsoport

Kulcsszavak: kettős karrier; labdarúgó akadémiák; labdarúgók véleménye

A sportolói identitás, a környezeti támogatás és a tudatos karriertervezés szerepe kiemelkedő szerepet kap a fiatalok jövőjének tervezésében (Pusztai, 2015; Nagy, 2020). Fontos, hogy a sportolók mentorálása és a sportkarrier utáni életre való tudatos felkészítése az akadémiák életébe szervesen beépüljön (Oláh et al., 2018). Mindeztidáig a kettős karrier területe a sporttudomány oldaláról nem kapott elég hangsúlyt. Ezért a kutatás célja annak bemutatása, hogy a labdarúgó akadémisták tapasztalatai szerint a kettős karrier tényezőit és támogatását milyen összetevők befolyásolják. A kvantitatív kutatásunk során 15–19 éves akadémiai labdarúgók töltötték ki a Career Adapt-Abilities Scale Dual Career (CAAS-DC) (Ryba és mtsi., 2017) és az Erasmus+ DC4AC projekt keretében létrehozott kérdőívet (Farkas et al., 2017) ($N = 604$). Az adatfeldolgozás leíró statisztikával, klaszterelemzéssel és lineáris regresszióval történt. Az akadémisták pályafutásuk végeztével többnyire felsőfokú tanulmányokat szeretnének folytatni ($2,39 \pm 1,76$) és a sport területén belül elhelyezkedni ($1,85 \pm 1,39$). A sportolók azt gondolják, hogy leginkább a családjuk ($6,68 \pm 0,77$) és az edzőik ($5,35 \pm 1,46$) támogatására számíthatnak a kettős karrier támogatásában. Az adaptációs kérdőív eredményei alapján három, jól elkülöníthető karrieradaptációs klaszter azonosítható: a „Kiegyensúlyozott fejlődők”, a „Bizonytalan keresők” és a „Tudatos karrierépítők”. A „Tudatos karrierépítők” magas önbizalommal, kíváncsisággal és kontrollérzettel rendelkeztek, míg a „Bizonytalan keresők” alacsony szintű karrieradaptációs kompetenciákat mutattak. A kettős karrier fenntartásának képességét egyedül az anticipációs aggodalmak szintje magyarázta szignifikánsan ($\beta = 0,205$; $p < 0,001$), míg a tanulmányi átlageredmény, az életkor és más karrieradaptációs faktorok nem bizonyultak érdemi prediktoroknak. A kettős karrier sikeres megvalósítása nem önmagában az önbizalom vagy a tanulmányi teljesítmény függvénye, hanem ebben a jövőre vonatkozó tudatos aggodalom és anticipáció megléte számít döntő tényezőnek. Ez alapján érdemes újragondolni a sportakadémiák karriertámogatási stratégiáit, mert hangsúlyosabb szerepet kell kapnia az előrelátásra épülő tudatos tervezésnek és ezekre irányuló szisztematikus fejlesztő beavatkozásoknak.

JÖVŐ ÉS HÁTRÁNYOS HELYZET

Elnök: *Ceglédi Tímea*
Debrecen Egyetem BTK, CHERD-Hungary, MTA-DE-CSATOKK

Opponens: *Fényes Hajnalka*
Debrecen Egyetem

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

A jövőorientációt támogató motivációs hatások értékelése a hátrányos helyzet kontextusában

Papp Hunor
Debrecen Egyetem BTK, CHERD-Hungary, MTA-DE-CSATOKK

A mentorálás minőségi és időbeli tényezőinek jelentősége a mentorált diákok jövőterveinek alakulásában

Godó Katalin
Debrecen Egyetem BTK, CHERD-Hungary, MTA-DE-CSATOKK

Pedagógusok nézetei a diákok jövőtudatos gondolkodásával kapcsolatban

Csók Cintia
Debrecen Egyetem BTK, CHERD-Hungary, MTA-DE-CSATOKK

Pusztai Gabriella
Debrecen Egyetem Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

A múltam adom a jövődért. Reziliens pedagógusok jövőorientációjának szerepe a hátrányokkal való megküzdésben

Ceglédi Tímea
Debrecen Egyetem BTK, CHERD-Hungary, MTA-DE-CSATOKK

JÖVŐ ÉS HÁTRÁNYOS HELYZET

CEGLÉDI TÍMEA

Debreceni Egyetem BTK, CHERD-Hungary, MTA-DE-CSATOKK

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A jövőorientációt kulcstényezőnek tekinti a szakirodalom a hátrányos helyzet és a velejáró veszélyek leküzdésében, sőt fontos beavatkozási területként hivatkozik rá (Covacevich et al., 2021; Johnson et al., 2014; Xiao et al., 2021; Zimbardo & Boyd, 1999). Amíg a tanulók „jelenorientált nyelvet beszélnek”, a kognitív célú fejlesztések hatékonysága is korlátozott (Zimbardo & Boyd, 1999). Az idővel kapcsolatos predispozíciók függenek a társadalmi hovatartozástól (Bocsi, 2013; Bourdieu & Passeron, 1977; Ceglédi et al., 2018; Pusztai, 2015; Zimbardo & Boyd, 1999). A hátrányos helyzetű fiatalok céltalanabbak jobb háttérű társaikhoz képest, kevésbé „látnak távolra az időben”, jövőképük kevésbé kidolgozott (Pusztai et al., 2018; Bathó & Fejes, 2013; Covacevich et al., 2021; Johnson et al., 2014; Nurmi, 1991). A jövőorientáció hiányosságai különösen aggasztóak a hátrányos helyzetű tanulók körében, mert gyakran társulnak kedvezőtlenebb akadémiai és munkaerő-piaci motivációkkal, alacsonyabb iskolai elkötelezettséggel és iskolai teljesítménnyel, valamint különböző rizikómagatartásokkal (Alm et al., 2019; Bathó & Fejes, 2013; Chen & Vazsonyi, 2013; Covacevich et al., 2021; Johnson et al., 2014; Lin et al., 2024; Mello et al., 2013; Stoddard et al., 2011; Xiao et al., 2021; Zimbardo & Boyd, 1999). A szimpózium egy kutatócsoport jövőorientációra vonatkozó kutatásaiba nyújt betekintést, egymással szorosan érintező elméleti bázisra építve, de párhuzamos empirikus megközelítéseket adva. Az előadásokat összekötő kérdés, hogy mit tehet az iskola és a mentorálás a hátrányos helyzetű tanulók jövőorientációjának fejlesztéséért. Az első két előadás kvantitatív módszerrel vizsgálja, hogy milyen mintázatot mutat a hátrányos helyzetű tanulók jövőorientációja napjainkban, s e mintázatban milyen alkotóelemek ismerhetők fel. A jelenség elméleti és empirikus megragadását követően a háttértényezők kerülnek feltárára, kiemelten elemelve a mentorok szerepét. A harmadik előadás azt mutatja be, hogy a pedagógusok milyen értelmezési keretek mentén konstruálják tanítványaik jövőhöz való viszonyát, és hogyan látják az iskola szerepét ennek formálásában. A negyedik előadás abba nyújt betekintést, hogy milyen alapokat kínál ehhez a munkához a pedagógusok saját életútjában megjelenő jövőorientáltság. Az utolsó két előadás jelentőségét az adja, hogy nem csupán végrehajtóként tekintenek a pedagógusokra, hanem igyekeznek megérteni az ő érdekeiket, mozgásterüket és lehetőségeiket, egyenesen őket megkérdezve, kvalitatív módszerekkel. A szimpózium legfontosabb tanulsága, hogy a tanulók hosszútávú céljainak kialakítása és a jövőorientáció fejlesztése elengedhetetlen. Az iskola és a mentorok a jövőorientáción keresztül hatékonyabban képesek hozzájárulni a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentéséhez (Bourdieu & Passeron, 1977; Santagati, 2021).

A kutatást támogatta: A szimpózium alapját képező kutatást az MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport (Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar) hajtotta végre és a Magyar Tudományos Akadémia Köznevelés-fejlesztési Kutatási Programja támogatta. A szimpózium szervezését a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíja támogatta.

A JÖVŐORIENTÁCIÓT TÁMOGATÓ MOTIVÁCIÓS HATÁSOK ÉRTÉKELÉSE A HÁTRÁNYOS HELYZET KONTEXTUSÁBAN

PAPP HUNOR

Debreceni Egyetem BTK, CHERD-Hungary, MTA-DE-CSATOKK

Kulcsszavak: hátrányos helyzet; jövőorientáció; mentorálás

A kutatás a hátrányos helyzetű tanulók jövőorientációját, ezen belül a jövőhöz kapcsolódó motivációját vizsgálja. Az elméleti háttérrel Nurmi (1991), valamint Johnson és társai (2014) jövőorientációs modellje, továbbá a racionális döntéshozatal és a szociokulturális beágyazottság adja (Boudon, 1974; Breen & Jonsson, 2005; Chen & Vazsonyi, 2013; Trommsdorff, 1983; Zimbardo & Boyd, 1999). A jövőorientáció dinamikus folyamat, melyben kutatásunk három kulcselemre fókuszál. 1) A motiváció irányt ad a tervezésnek és megvalósításnak. 2) A tervezés és megvalósítás tapasztalatai visszahatnak a motivációra. 3) Az értékelés közvetítő szerepet tölt be, összekapcsolva a tapasztalatokat és a motivációt, ezáltal a pozitív visszacsatolás növeli az önbizalmat és elősegíti a további célkitűzéseket (Jonsson, 2005; Nurmi, 1991). Jelen előadásunkban a motivációra vonatkozó eredményeinket emeljük ki, ugyanakkor kitérünk a motivációval körkörös összefonódó tervezésre és értékelésre is. Kutatási kérdések: 1) Milyen motivációs mintázatok azonosíthatók a diákok jövőképében? 2) Milyen háttértényezők játszanak kiemelt szerepet ezek a lakulásában? 3) A mentorálás hogyan befolyásolja a diákok jövőképével kapcsolatos motivációs mintázatokat? A kvantitatív kutatás a 2021/2022-es tanév második félévében zajlott. A Discovery of the Hidden Value of Mentoring (DHVM) nevű kutatócsoport kutatásában összesen 206 fő hetedik és nyolcadik osztályos tanuló vett részt, akik mindegyike Hajdú-Bihar megyei általános iskolák tanulója. A településtípus és az intézmény tanulói kompozíciója tekintetében illesztett mintát hoztunk létre a mentorált és nem mentorált vizsgálati csoportban. Az elemzés során faktorelemzést és átlagösszehasonlítást alkalmaztunk. A faktorelemzés négy motivációs mintázatot azonosított: sikerorientáció, kitartás, mintakövetés és külső megerősítés. A sikerorientációhoz erős szülői támogatás és érzékenységi, míg a kitartáshoz belső meggyőződés és mentorról való kapcsolat társul. E sokféleség azt jelzi, hogy a jövőorientáció társas és szociokulturális konstrukció, amelyet az elérhető erőforrások és minták, valamint a mentorálás is formál (Trommsdorff, 1983). Az elemzés legfontosabb elméleti tanulsága, hogy a jövőorientáció elemei nem hierarchikus sorrendben, hanem dinamikus, folyamatos kölcsönhatásokban álló rendszerként jelentek meg, s részletesen azonosíthatjuk a társas és intézményi tényezők hatását (Nurmi, 1991; Johnson et al., 2014; Xiao, 2020). A kutatás gyakorlati jelentősége abban rejlik, hogy segít megismerni a hátrányos helyzetű tanulók jövőorientációját, a ráható tényezőket, ezáltal javaslatokat tud megfogalmazni az iskolai és mentori tevékenységek tervezéséhez.

A MENTORÁLÁS MINŐSÉGI ÉS IDŐBELI TÉNYEZŐINEK JELENTŐSÉGE A MENTORÁLT DIÁKOK JÖVŐTERVEINEK ALAKULÁSÁBAN

GODÓ KATALIN

Debreceni Egyetem BTK, CHERD-Hungary, MTA-DE-CSATOKK

Kulcsszavak: mentorálás; célok; Tanítsunk Magyarorszáért

Az elmúlt években a mentorálással kapcsolatos kutatások fokozott figyelmet kaptak az oktatás területén (Fejes 2022; Kocsis & Bocsi 2024; Papp et al. 2024; Felső & Fehérvári 2024), ugyanakkor továbbra is nagy igény mutatkozik a nagymintás, átfogó empirikus vizsgálatokra Magyarországon. Különösen a mentorált diákok jövőtervei és sikerpreferenciái érdemelnek kiemelt figyelmet, mert ezek szorosan összefüggnek a mentorálás motivációs és aspirációformáló szerepével (Covacevich et al., 2021; Johnson et al., 2014; Nurmi, 1991). Kutatásunk elsődleges célja, hogy átfogó képet nyújtson a Tanítsunk Magyarorszáért kortárs mentorprogram működéséről, elsősorban a mentoráltak nézőpontjára fókuszálva. Ennek érdekében másodelemzést végeztünk (faktoranalízis, átlagösszehasonlítás) 5–6–7–8. osztályos mentoráltak körében lefolytatott teljeskörű lekérdezésből származó adatokon (N = 2127). Az adatgyűjtés a 2021/2022-es tanév tavaszi félévében zajlott. Arra kerestük a választ, hogy 1) Milyen célokat szeretnének 30 éves korra elérni a mentoráltak? 2) Mit gondolnak a mentoráltak arról, hogy mi szükséges a sikerhez? 3) Milyen külföldi mobilitási tervekkel rendelkeznek a mentoráltak (tanulás, munkavállalás, költözés)? 4) Milyen szerepe van mindebben az olyan háttértényezőknek, mint a nem, évfolyam és mentorral töltött idő? Faktoranalízisünk három céldimenziót azonosított: anyagi, szellemi és emberközpontú célokat. A lányok körében magasabb értékeket mértünk a szellemi célok tekintetében, míg az emberközpontú célok az 5–6. évfolyamosoknál voltak hangsúlyosabbak, utalva a kortárskapcsolatok szerepére. A heti négy óránál több mentorral töltött idő szignifikánsan pozitív hatással bírt a válaszokra. A siker tényezői szintén három faktorba rendeződtek, ahol a fiúk inkább a materiális, míg a lányok az iskolai végzettséghez kötődő sikertényezőket tartották fontosnak, és ezek is erősebben jelentek meg az alsóbb évfolyamokon. A külföldi terveket illetően a tanulók kevesebb, mint fele szeretne külföldön élni, s különösen alacsony volt a tanulás és a végleges letelepedés vonzereje. Eredményeink alapján a mentorálási folyamat sikerességét, valamint a tanulás iránti pozitív attitűdök kialakulását elősegítheti a mentorral közösen eltöltött idő mennyiségének növekedése. Kutatásunk rávilágít arra, hogy a mentoráltak céljainak, sikerpreferenciájának megismerése hozzájárulhat a személyre szabottabb mentorálási folyamatok kialakításához. Emellett eredményeink azt is jelzik, hogy a mentorral eltöltött idő mennyisége befolyásolhatja a diákok célorientáltságát és sikerpreferenciáit. Mindez alátámasztja a mentorálás minőségi és időbeli tényezőinek jelentőségét a tanulók támogatásában, ezért a mentorprogramok tervezésénél és megvalósításánál kiemelten fontos figyelembe venni a mentoráltak egyéni célrendszerét és a mentorálási kapcsolatokat intenzitását is.

PEDAGÓGUSOK NÉZETEI A DIÁKOK JÖVŐTUDATOS GONDOLKODÁSÁVAL KAPCSOLATBAN

CSÓK CINTIA *, PUSZTAI GABRIELLA **

* Debreceni Egyetem BTK, CHERD-Hungary, MTA-DE-CSATOKK

** Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Kulcsszavak: tanulói jövőorientáció; hátrányos helyzet; pedagógusi narratívák

A jövőorientáció kulcsfontosságú tényező a céltudatos tanulási magatartás kialakulásában, a tanulmányi eredményességben és ezen keresztül a társadalmi mobilitásban (Nurmi, 1991; Schoon & Bynner, 2003; Seginer, 2009). Hiánya különösen a hátrányos helyzetű tanulóknál jár együtt alacsonyabb iskolai elköteleződéssel, beszűkült időperspektívával és gyengébb tanulási motivációval (Bathó & Fejes, 2013; Ceglédi, 2018; Covacevich et al., 2021; Xiao et al., 2021). A bizonytalan jövőkép háttérben gyakran a célok elérhetőségének megkérdőjelezése, a meritokratikus eszmébe vetett bizalom meggyengülése és a rövid távú túlélési stratégiák dominanciája áll (Boudon, 1974; Breen & Jonsson, 2005; Felton et al., 2023). A tanulók jövőhöz való viszonyát jelentősen befolyásolják a családi szocializációs minták, a lakókörnyezet, a kapcsolati hálók, valamint az iskolai közeg, az iskolatípus és a pedagógiai hatások (Zimbardo & Boyd, 1999; Forray, 2013; Pusztai et al., 2018; Durst et al., 2023). Kvalitatív kutatásunk célja annak feltárása volt, hogy a pedagógusok milyen értelmezési keretek mentén konstruálják tanítványaik jövőhöz való viszonyát, és hogyan látják az iskola szerepét ennek formálásában. 2025 tavaszán 12 fókuszcsoporthoz tartozó interjút készítettünk, összesen 36, a 7–12. évfolyamon tanító pedagógussal, félig strukturált interjúvázlat alapján. A résztvevők toborzása hólabda módszerrel történt, törekedve a megyei elhelyezkedés, az iskolatípus, a fenntartói háttér és a pályaszakaszok szerinti sokféleség biztosítására. Az interjúk elemzése tematikus kódolással zajlott, az interjúvázlat tartalmi egységeihez illeszkedve. A pedagógusi narratívák alapján a tanulói jövőorientáció jelentős különbségeket mutat társadalmi háttér, településtípus és iskolatípus szerint. A magasabb státusú családokból érkező tanulók jövőképe korábban és strukturáltabban alakul ki, hosszú távú célokat, pályaterveket és életviteli elképzeléseket foglal magában. Ezzel szemben a hátrányos helyzetű tanulóknál a jövőkép gyakran szűk időhorizontú, esetleges, tapasztalati horizonton belül maradó és külső elvárásokhoz igazodó. Az autonóm, reflektív tervezés képessége ritkábban jelenik meg. Az iskola és a pedagógus szerepének megítélésében többféle értelmezési keret rajzolódott ki. Egyesek szerint a jövőorientáció alapvetően a családi szocializáció függvénye, amelynek formálására az iskolának korlátozott eszközei vannak. Mások ezzel szemben hangsúlyozták az iskolai élmények, értékközvetítés és pedagógiai interakciók jelentőségét a jövőorientáció fejlesztésében. Eredményeink alátámasztják, hogy a tanulók jövőbe vetett hitét és a tanulás értelmébe vetett bizalmát támogató kapcsolati és nevelési mintázatok a reziliencia fontos forrásai lehetnek. Az iskola akkor válhat érdemi támogató közeggé, ha képes megerősíteni a tanulók hosszú távú célállítását és önazonos jövőképét – különösen a hátrányos helyzetű diákok esetében.

A MÚLTAM ADOM A JÖVŐDÉRT.

REZILIENS PEDAGÓGUSOK JÖVŐORIENTÁCIÓJÁNAK SZEREPE A HÁTRÁNYOKKAL VALÓ MEGKÜZDÉSBEN

CEGLÉDI TÍMEA

Debreceni Egyetem BTK, CHERD-Hungary, MTA-DE-CSATOKK

Kulcsszavak: reziliencia; jövőorientáció; pedagógus életút

Kutatásunk középpontjában olyan pedagógusok állnak, akik hátrányos helyzetű gyermekekből váltak – felnőve – szintén hátrányos helyzetű gyermekek pedagógusaivá. E pedagógusokat a reziliens jelzővel azonosítjuk a hátrányokkal járó nehézségek leküzdése miatt (Kovács et al., 2022). A deficit-szemléleten túllépve az életútjukban rejlő erőforrások feltárására, valamint a jelenlegi munkájukban jelentkező életút-tapasztalatok vizsgálatára vállalkozunk, ezúttal a jövőorientáció szerepére fókuszálva. A korábbi kutatások a hátrányos helyzetű tanulók kedvezőtlenebb jövőorientációjára mutattak rá, de keveset tudunk arról, hogy mi jellemzi a hátrányokkal sikeresen megküzdőket ezen a téren. Még kevesebb tudományos eredmény áll rendelkezésre arról, hogy a pedagógusi munkában hogyan jelentkezhetnek ezek a tapasztalatok (Bathó & Fejes, 2013; Boudon, 1974; Bourdieu & Passeron, 1977; Ceglédi et al., 2018; Covacevich et al., 2021; Johnson et al., 2014; Nurmi, 1991; Pusztai, 2015; Zimbardo & Boyd, 1999). Kutatási kérdések: 1) Milyen szerepet játszott a jövőorientáció a reziliens pedagógusok életútjában? 2) Megjelenik-e jelenlegi pedagógusi munkájukban – s ha igen, hogyan – a tanítványok jövőorientáció-jának tudatos vagy nem tudatos fejlesztése? Félig strukturált életútinterjút vettünk fel 29 magyarországi pedagógus körében, akik a hátrányos helyzetű gyermekkor után ma szintén hátrányos helyzetű gyerekeket tanítanak. Az elméleti mintavétel és az elemzés szemléleti keretként az értelmező megalapozott elmélet szolgált. A nyitott, axiális és szelektív kódolást az Atlas.ti programban hajtottuk végre (Corbin & Strauss, 2008). Eredményeink szerint az iskolai sikerekre nem elsősorban a jövőorientáció hatott, hanem ellenkezőleg: az iskolai sikerek tették lehetővé a jövőről való tudatosabb gondolkodást. A legtöbb pedagógus hatékonyan építi be a reziliens életút tapasztalatait jelenlegi munkájába. Ebben a munkában a diákok jövőképének fejlesztése részben nem tudatosan, részben tudatosan jelenik meg. E pedagógusok közvetlenül a sorsukban osztozó diákok segítségével találták meg identitásukat, s jövőcéljaikban kiemelt szerepet kap a diákok ezirányú támogatása. A másik végleten álló pedagógusoknál passzivitás és identitásválság volt megfigyelhető, ami a saját sors feldolgozatlanságával mutatott összefüggést. E pedagógusok a saját jövőjüket is kedvezőtlennek látják, a diákok jövőjével kapcsolatban pedig a tehetetlenség és a korlátozott lehetőségek megjelenése volt a domináns. Az elemzés gyakorlati tanulsága, hogy a pedagógusok szakmai felkészítése során a hátrányos helyzetből indulóknak támogatásra van szükségük annak érdekében, hogy tudatosabban ismerjék fel és fejlesszék saját jövőorientációs stratégiáikat és ezek átadását (OECD, 2006). Mindez közvetlenül hozzájárulhat a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentéséhez (Bourdieu & Passeron, 1977; Santagati, 2021).

A kutatást támogatta: A tanulmány alapját képező kutatást az MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport (Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar) hajtotta végre és a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta. Az elemzés a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíja támogatásával készült.

ÁLLAMPOLGÁRI SZOCIALIZÁCIÓ A FORMÁLIS KERETEK ÉS INFORMÁLIS HATÁSOK METSZÉSPONTJÁBAN

Elnök: *Dancs Katinka*
Szegedi Egyetem

Opponens: *Kiss Mária Rita*
Szegedi Tudományegyetem

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

A fiatalok politikai szocializációjának eltérő mintázatai

Balatoni Monika
Nemzeti Közszerológati Egyetem Társadalmi Kommunikáció Tanszék

Digitális szocializáció és állampolgári nevelés a TikTok korában – kihívások és lehetőségek a neveléstudomány számára

Hornyák Réka
Nemzeti Közszerológati Egyetem

Diákönkormányzat mint demokráciaiskola

Jancsák Csaba
Szegedi Tudományegyetem Alkalmazott Társadalomtudományok Tanszék

Felsőoktatásba belépő hallgatók állampolgári tudásának vizsgálata: egy mérőeszköz kidolgozása és értékelése

Dancs Katinka
Szegedi Egyetem Neveléstudományi Intézet; MTA-SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport

ÁLLAMPOLGÁRI SZOCIALIZÁCIÓ A FORMÁLIS KERETEK ÉS INFORMÁLIS HATÁSOK METSZÉSPONTJÁBAN

DANCS KATINKA

Szegedi Tudományegyetem

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A szimpózium célja, hogy bemutassa az állampolgári nevelés témájában folytatott hazai kutatások eredményeit, érzékeltesse a kutatási terület sokszínűségét. A szekcióban szereplő előadások az állampolgári nevelés során megnyilvánuló formális és informális hatások lehetőségeit és korlátait tárgyalják. Az első előadás a fiatalok politikai szocializációjának értelmezéséhez használható elméleti modelleket ismerteti, rámutatva arra, hogy globális világ lehetőségei és kihívásai egészen másként hatnak a mai generációkra. A szerző nemzetközi és hazai kontextusban vizsgálja a nemzeti identitás jellemzőinek alakulását az utóbbi évtizedben. A tendenciák azonosításával az előadás hozzá kíván járulni a nemzeti identitásra ható komplex hatásrendszer feltárásához, megértéséhez. A második előadás a fiatalokat érő informális hatások szerepére hívja fel a figyelmet. Ezek közül is a fiatalok körében egyre nagyobb népszerűsége szert tevő TikTok politikai szocializációs hatásaira koncentrálnak az előadás. A platform nemcsak a közéleti nézetek formálására alkalmas, hanem a szerző szerint a fiatalok közéleti aktivitásának egy új terepét is jelenti, szemben a részvétel hagyományos formáival. A szimpózium harmadik előadása a formális színtér felől közelít az állampolgári szocializációhoz és a DÖK működését vizsgálja. A diákönkormányzat a demokráciára nevelés fontos eszköze lehet. A kvantitatív (kérdőív, N = 868 tanuló) és kvalitatív (interjú, N = 19 DÖK-mentor pedagógus) kutatás eredményei talaján a szerző azt hangsúlyozza, hogy demokráciához kapcsolódó társadalmi értékek és értékátadási folyamatok kevésbé vannak jelen az intézményi hétköznapiakban, a DÖK „demokráciaiskola” szerepét nem látja el, ugyanakkor mind a DÖK munkáját segítő pedagógusok, mind pedig a tanulók jelezték a jelen helyzetből való elmozdulás szükségességét. Az utolsó előadás szintén a formális hatások irányából közelíti meg az állampolgári szocializációt. A szerző annak a tesztnek a kidolgozását és első eredményeit mutatja be, amelyet tanulmányaikat megkezdő egyetemi hallgatók (N = 559) állampolgári tudásának mérésére dolgoztak ki. Habár a teszt továbbfejlesztése még szükséges, az eredmények arra utalnak, hogy alapvetően tájékozottak a hallgatók. Ugyanakkor a háttéradatokkal való összevetés arra is felhívja a figyelmet, hogy inkább informális hatásokból származhatnak ezek az ismeretek. A szimpózium előadásai megerősítik azt a mára elfogadott megállapítást, hogy a hazai fiatalok állampolgári szocializációjában az informális hatások dominálnak. Mindez az iskolai állampolgári szocializáció előtt álló kihívásokra hívja fel a figyelmet. Habár az eredmények szerint az iskola az ismeretekre érdemi hatást talán tud gyakorolni, de a DÖK működésével kapcsolatos visszajelzések szerint nem használja ki az intézmény azokat a potenciálokat, amelyek a rendelkezésére állnak.

A FIATALOK POLITIKAI SZOCIALIZÁCIÓJÁNAK ELTÉRŐ MINTÁZATAI

BALATONI MONIKA

Nemzeti Közszerológati Egyetem Társadalmi Kommunikáció Tanszék

Kulcsszavak: politikai szocializáció; nemzeti identitás; médiahatás

A fiatal generáció politikai szocializációja – az a folyamat, mely során a fiatalok elsajátítják a politikai értékeket, attitűdöket és identitásokat – kulcsszerpet játszik a demokratikus társadalmak jövőjében. Különösen fontos kérdés, hogy ez a szocializáció miként befolyásolja a fiatalok nemzeti identitását egy globalizálódó, értékeiben változó, a digitális térben korlátlan világban. Jürgen Habermas német szociológus, filozófus deliberatív demokrácia-elmélete (Habermas, 1989) rámutat, hogy az állampolgári részvétel és a nyilvános vita révén kialakuló közösségi identitás elengedhetetlen a legitim demokráciához. Ezzel összhangban Habermas az „alkotmányos patriotizmust” (Habermas, 1989, p. 79) javasolja a nemzeti összetartozás alapjául: szerinte a kollektív identitásnak nem a közös etnikai vagy történelmi hagyományokra kell épülnie, hanem a liberális demokrácia közös alkotmányos elveire és diskurzív gyakorlataira (Habermas, 1989 p. 83–84). Ronald F. Inglehart amerikai politológus értékvtáltás-elmélete (Inglehart, 1997) eközben arra mutat rá, hogy a fiatalabb generációk posztmaterialista értékeket vallanak – nagyobb hangsúlyt fektetnek az önkifejezésre, a közösségi részvételre és a toleranciára – szemben az idősebb generációk tradicionálisabb, materialista értékeivel (Inglehart, 1997, p. 311–312). Ezek a változások hatással lehetnek a nemzeti identításra is, hiszen a posztmaterialista fiatalok gyakran nyitottabbak a multikulturális és kozmopolita azonosulásra. Az előadás kísérletet tesz áttekinteni a fiatalok politikai szocializációjának elméleti kereteit és empirikus eredményeit Európa négy országában, valamint azt, hogy mindez miként hat a nemzeti identitás formálódására. Alapul véve Habermas deliberatív demokrácia- és közösségi identitáselméletét, Inglehart értékvtáltás-elméletét, valamint a klasszikus politikai szocializációs modelleket (többek között Almond és Verba, Easton, illetve Niemi és Hepburn munkáit). A cél egy átfogó kép nyújtása arról, milyen jellemzői vannak napjainkban a fiatalok politikai szocializációjának, ezek az ismérvek milyen hatással vannak a nemzeti identitásukra. Ebben a folyamatban vizsgálom a család, az iskola továbbá egyes állami intézmények szerepét. Kiemelten mutatom be a magyar jellemzőket az elmúlt évtizedből; a korábbi klasszikus modellek mellett bemutatom a médiaplatformok egyre dominánsabb szerepét a demokratikus vagy annak vélt értékek közvetítésében a fiatalok körében.

DIGITÁLIS SZOCIALIZÁCIÓ ÉS ÁLLAMPOLGÁRI NEVELÉS A TIKTOK KORÁBAN – KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK A NEVELÉSTUDOMÁNY SZÁMÁRA

HORNYÁK RÉKA

Nemzeti Közzolgálati Egyetem

Kulcsszavak: közösségi média; digitális szocializáció; állampolgári nevelés

A különböző közösségi média felületek, különösen a TikTok, a fiatalok körében az állampolgári szocializáció új, hálózatalapú terepévé váltak. Az előadás arra a kérdésre keresi a választ, hogyan formálódik a fiatal felhasználók politikai attitűdje és közéleti részvétele a vizuális önreprezentáció, az algoritmikus tartalomajánlás és a figyelemgazdaság kontextusában. A téma keretként a generációs identitás (Mannheim, 1928), a digitális szocializáció, valamint a digitális hálózatos részvétel (Theocharis & van Deth, 2021) fogalmait alkalmazom. A TikTok több, mint egy új online platform, részvételi paradigmaként is értelmezhető, ahol a politikai vélemény formálása, az ügyközpontú elköteleződés és a médiafogyasztás dinamikája újrakeretezi az állampolgári nevelés tartalmát és eszközeit. Kiemelt figyelmet fordítok a hitelesség és a médiatudatosság kérdésére, valamint az algoritmusok által kialakult információs buborékok és visszhangkamrák veszélyeire. A téma gyakorlati jelentősége abban rejlik, hogy a neveléstudománynak, reflektálva a közösségi média szocializációs erejére, újra kell gondolnia a szerepét a demokráciatudatosság és felelős állampolgári nevelés megalapozásában. A digitális eszközök tudatos használatának oktatásba való integrálása nélkülözhetetlen az önálló véleményformálás, a kritikai gondolkodás és az állampolgári aktivitás előre mozdításához.

DIÁKÖNKORMÁNYZAT MINT DEMOKRÁCIAISKOLA

JANCSÁK CSABA

Szegedi Tudományegyetem Alkalmazott Társadalomtudományok Tanszék

Kulcsszavak: állampolgári nevelés; ifjúságkutatás

A diákönkormányzat az állampolgári kompetenciák fejlesztésének egyik legfontosabb nem formális oktatási színtere, amelyben és amely által a tanulók nézetei formálódnak, mely meghatározhatja a formálódó állampolgári mentalitáskultúrát is. A téma hazánkban kétszer került a szakmai–tudományos kutatási érdeklődés homlokterébe, először a demokráciába való átmenet után a kilencvenes években, az oktatási intézmények demokratizálódásával párhuzamosan (Trencsényi, 1993; Papp & Pál, 1993; Gaál, 1994; Dávid, 1995; Szabó & Örkény, 1998), másodszor Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozása időszakában, a fiatalok aktív részvételének kérdéseivel (Baracsi et al., 2009). Az új évezred második évtizedében új típusú ifjúsági trendek jelentek meg, amelyek jellemzően az IKT technológiák professzionális fogyasztói szerepeivel állnak kapcsolatban. Az izolálódás, közéleti szerepektől való elidegenedés azt is jelzi, hogy az idősebb generációkhoz képest másféle aktivitás van jelen a tanulói korosztály köreiben. Sloam (2014) szerint a politikától való elidegenedés nem azt jelenti, hogy a fiatalok közönyösek a közélettel szemben. A kutatás alapját jelentő adatfelvétel 2023–2024-ben történt, papíralapú (n = 374) és online kérdőívvel (n = 494) magyarországi középiskolák 11. és 12. évfolyamos tanulói körében. A válaszadók 57%-a lány, 43%-a fiú; budapesti iskola tanulója a kitöltők 20%-a, megyeszékhelyi intézmény diákja a válaszadók 50%-a, más városban tanul 30%-uk. A kitöltők háromnegyede gimnázium, egynegyede szakgimnázium diákja. Az adatgyűjtés során 19 intézmény DÖK munkáját segítő pedagógusával készítettünk interjút. A konferencián bemutatásra kerülő elemzésekben azt vizsgáltuk, hogy a tanulók és a DÖK-mentor tanárok milyen vélekedésekkel bírnak a diákönkormányzatiság, a DÖK mint érdekképviselő, mint közösség-szervező és mint „demokráciaiskola” szerep- és feladatvállalása, illetve a működésének elevenebbé tétele és hatékonyságának növelése szempontjából. A kutatás alapvető felismerése, hogy a cselekvő állampolgári szerepektől való elidegenedettséget (mely a tanulók vonatkozásában kirajzolódik az adatokból) felerősíti a DÖK munkáját segítő pedagógus szerep (mint nem tradicionális iskolai feladatkör) csekély szakmai presztízse, a specifikus szakmódszertani pedagógiai kultúra hiányosságai.

FELSŐOKTATÁSBA BELÉPŐ HALLGATÓK ÁLLAMPOLGÁRI TUDÁSÁNAK VIZSGÁLATA: EGY MÉRŐESZKÖZ KIDOLGOZÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

DANCS KATINKA

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet;
MTA-SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport

Kulcsszavak: állampolgári nevelés; tudásszintmérés; online mérés

A hazai állampolgári neveléssel foglalkozó kutatások visszatérő témája a tanulók állampolgári ismereteinek mérése, mely több évtizedes múltra tekint vissza. A korai kutatások még egy-egy ismeretkör kapcsán vizsgálták a tanulók tudását (l. Csepeli & Szabó, 1984), majd az utóbbi évtizedekben megjelentek azok a koherens tesztek is, amelyek a tanulók állampolgári ismereteinek jellemzésére használhatók (l. Kinyó, 2015). Kutatásunkban olyan teszt fejlesztését tűztük ki, amely az egyetemi tanulmányaikat megkezdő hallgatók állampolgári ismereteinek mérésére alkalmas. A felsőoktatásba belépők vizsgálata lehetővé teszi, hogy felmérjük, a középiskolai tanulmányok befejeztével miként jellemezhető a hallgatók állampolgári tudása, valamint melyek azok az ismeretkörök, amelyekben kifejezetten járatosak vagy éppen ellenkezőleg, keveset tudnak róluk a tanulmányaikat megkezdő hallgatók. Online tesztünk kidolgozására 2019-ben került sor, az akkor érvényes Társadalomismeret, valamint Emberismeret és etika érettségi témaköröket figyelembe véve. Célunk volt teljes egészében lefedni azt az ismeretanyagot, amely elvárható egy érettségiző diáktól. Ennek érdekében 105 itemes online tesztet dolgoztunk ki. A teszt nagymintás kipróbálására 2023-ban került sor, amikor a bölcsészet- és társadalomtudományi ($n = 217$) valamint a gazdaságtudományi tanulmányaikat megkezdő hallgatók ($n = 342$) töltötték ki az online tesztet az eDia platformon (Csapó & Molnár, 2019) keresztül. A mérőeszköz megbízhatóságának elemzése azt mutatta, hogy több olyan item is található a tesztben, amely nem kapcsolódik szorosan a vizsgált konstruktumhoz. Ezen itemek kizárását követően egy 56 itemből álló rövidített tesztek kaptunk, amelynek megbízhatósága (Cronbach- $\alpha = 0,72$) elfogadható. A kitöltők átlagosan 39,33 pontot értek el a teszten ($SD = 6,12$). A rövidített teszt főként a társadalmi alapfogalmakkal és jelenségekkel, a speciális helyzetű társadalmi csoportokkal és az egyetemes kultúrával kapcsolatos ismereteket méri. A tesztszintű eredmények ismertetése mellett az előadás részletesen megvizsgálja, hogy melyek azok az ismeretkörök, amelyekkel kapcsolatban magabiztos tudással rendelkeznek a kitöltők. A háttérváltozókkal való összefüggések eredménye szerint a történelemérettségi eredménnyel szignifikáns, de elhanyagolható módon ($r = 0,13$, $p < 0,01$) függ össze a teszteredmény. Ez arra utal, hogy habár az állampolgári ismeretek tanítása tantervi szinten a történelemtantárgyba integrálva valósult meg ekkor, a kitöltők tudása nem ebből a forrásból, hanem informális közvetítőktől származik. Habár a teszt megbízhatósága elmarad az ideálistól, megfelelő kiindulási alapot nyújt a további fejlesztőmunkához. Emellett a rövidített tesztstruktúra arra is rámutat, hogy a vizsgált mintában miként szerveződik az állampolgári ismeretek rendszere, ami értékes adalékkal szolgálhat a hazai kutatóknak, illetve pedagógusoknak.

A kutatást a Magyar Tudományok Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

FENNTARTÓI SOKSZÍNŰSÉG – INTÉZMÉNYI SZEREPVÁLLALÁS ÉS EREDMÉNYESSÉG SEKTORKÖZI NÉZŐPONTBÓL

Elnök: *Demeter-Karászi Zsuzsanna*
Debreceni Egyetem

Opponens: *Vincze Tamás András*
Nyíregyházi Egyetem

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

Tanuló-specifikus nevelési célok és feladatok a Kolping középiskolák értelmezésében, s azok eredményessége a diákok szemszögéből

Szilágyi Edit
Debreceni Egyetem Neveléstudományi Doktori Program

Pusztai Gabriella
Debreceni Egyetem

Értékek és együttműködés: A gyermeknevelés dimenziói

Major Enikő
Debreceni Református Hittudományi Egyetem, Nemzeti Közszerológati
Egyetem NITK

Engler Ágnes
Debreceni Egyetem

Számít a fenntartó? A szülői bevonódás és az iskolafenntartók közötti eltérések a 2022-es OKM adatok tükrében

Rusznák Anett
Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola Neveléstudományi
Doktori Program;

Pusztai Gabriella
Debreceni Egyetem

Külön utak, közös célok? Szülői bevonódás az intézményi sokszínűség tükrében

Demeter-Karászi Zsuzsanna, Pusztai Gabriella
Debreceni Egyetem

FENNTARTÓI SOKSZÍNŰSÉG – INTÉZMÉNYI SZEREPVÁLLALÁS ÉS EREDMÉNYESSÉG SEKTORKÖZI NÉZŐPONTBÓL

DEMETER-KARÁSZI ZSUZSANNA

Debreceni Egyetem

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A felekezeti és állami iskolák közötti eltérések országonként, sőt régióként is változatos képet mutatnak – nem csupán az eredményesség tekintetében, hanem az ellátott oktatási funkciók, a pedagógiai arculat és a társadalmi szerepvállalás szempontjából is. E sokféleséget alapvetően meghatározza az adott oktatási rendszer hagyománya és fenntartói struktúrája, valamint a regionális társadalmi környezet, a diákok családjának társadalmi státusa, valamint a szülők iskolai életben való részvétele (Pusztai et al., 2024). Ez utóbbi különös figyelmet érdemel, hiszen ez az iskolai társadalmi tőke egyik alapvető forrása, amely, noha közismerten befolyásolja a tanulók és iskolák eredményességét (Epstein, 2010), a hazai egyházi iskolák vizsgálatában mindeddig kevés figyelmet kapott (Pusztai et al., 2024). A szimpóziium célja, hogy hozzájáruljon a felekezeti iskolák társadalmi szerepének mélyebb megértéséhez, különösen a szülői bevonódás és az iskolák hátránykompenzáló funkciójának metszetében. A bemutatott előadások új empirikus eredményeken keresztül tárják fel, miként jelenik meg a szülő–iskola partnerség a különböző fenntartású intézményekben, illetve hogyan járulhat hozzá a kapcsolat az iskolai sikerességhez és társadalmi integrációhoz. Az első előadás a Kolping iskolák példáján keresztül mutatja be a felekezeti intézmények szerepvállalását a hátrányos helyzetű fiatalok támogatásában, valamint a tanulási és beilleszkedési nehézségekkel küzdő diákok holisztikus fejlesztésében. A következő három előadás fókuszában a szülői bevonódás sektorközi összehasonlítása áll. A második előadás kvalitatív és kvantitatív eszközökkel elemzi az állami és a református általános iskolák gyakorlatát az Epstein-modell alapján. A harmadik előadás a 2022-es Országos Kompetenciamérés adatait felhasználva vizsgálja a fenntartók közötti eltéréseket. A záróelőadás pedig arra a kérdésre keres választ, hogy a szülők különböző intézménytípusokban miként érzékelik az iskolák támogató kezdeményezéseit a bevonódás elősegítése érdekében. A szimpóziium újdonságértéke, hogy egymás mellé helyezi a szülői bevonódás kvalitatív és kvantitatív értelmezéseit, valamint hogy egyházi és állami iskolákra egyaránt kiterjedő elemzésekkel világít rá a szülő–iskola partnerség eltérő mintázataira.

A kutatást támogatta: A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatja.

TANULÓ-SPECIFIKUS NEVELÉSI CÉLOK ÉS FELADATOK A KOLPING KÖZÉPISKOLÁK ÉRTELMEZÉSÉBEN, S AZOK EREDMÉNYESSÉGE A DIÁKOK SZEMSZÖGÉBŐL

SZILÁGYI EDIT *, PUSZTAI GABRIELLA **

* Debreceni Egyetem Neveléstudományi Doktori Program

** Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: hátrányos helyzetű tanulók, középiskola, lemorzsolódás; egyházi iskola; szakképzés; esélyteremtés; hátránykompenzáció

Számos kutatás mutat rá arra, hogy a hátrányos helyzetű és különleges bánásmódot igénylő tanulók esélyteremtésének kulcsa a fiatalok komplex személyiségfejlesztése (Kyriacou, 2015; Charlton & David, 2002). Ennek központi eleme a támogató pedagógusok együttműködése (Bacskai & Ceglédi, 2024; Long, 2022; Raymond, 2018; Bacskai, 2008; Pusztai, 2004; Bastedo, 2018; Karimsha, 2013; Rusznák & Pusztai, 2025; Pusztai et al., 2025; Dan et al., 2024). Az egyházi iskolák célként tűzik ki a diákok testi, lelki és szellemi fejlesztését (Pusztai, 2011; Rosta & Pusztai, 2022). Közülük a Kolping intézmények „az utolsó utáni esély iskolájaként” vállalják fel a hátrányos helyzetű, valamint a tanulási nehézségekkel és a beilleszkedési zavarokkal küzdő fiatalok hátránykompenzációját (Szilágyiné, 2007; Bánhid, 2022; Szilágyi, 2023). A Kolping iskolák az 1990-es évek óta vannak jelen a magyar köznevelésben, azzal a céllal, hogy az alacsony társadalmi státusú családok gyermekeit holisztikus személyiségfejlesztés révén készítsék fel a munkavállalásra és a családalapításra. Teszik mindezt négy pillér mentén, amelynek eleme a hit mélyítése, a családi élet és a szakma becsületének hangsúlyozása, valamint a közösségi szerepvállalás fontosságának kiemelése. Kutatásunkat vegyes módszertannal (etnográfia, interjúk, dokumentumelemzés, kérdőíves kutatás) végeztük, amelynek egyik eleme különböző fenntartásban működő (Kolping, egyéb felekezeti és állami) középiskolák 11. évfolyamos tanulói körében végzett kérdőíves felmérés (N = 613). Vizsgálatunk során azt feltételeztük, hogy a Kolping tanulók társadalmi háttere más állami és egyházi iskoláknál alacsonyabb. Emellett azt is feltételeztük, hogy hasonlóan más felekezeti intézmények diákjaihoz, a Kolping tanulók is a felsőoktatásban képzelik el a jövőjüket. Szektorközi összehasonlító elemzésünk eredményei szerint a Kolping tanulók összetétele – mind a családi háttér, mind a képességek tekintetében – vegyes, hasonlóan más egyházi és állami iskolák tanulóihoz. Azonban a szülők iskolai végzettségét tekintve a Kolping tanulók körében a legmagasabb azok aránya, akiknek édesapja legfeljebb nyolc osztályt végzett. Míg más egyházi iskolákban különösen magas a felsőoktatásba készülők aránya, a Kolping iskolák tanulói közül csak kevesen képzelik el jövőjüket a felsőoktatásban.

ÉRTÉKEK ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉS: A GYERMEKNEVELÉS DIMENZIÓI

MAJOR ENIKÓ *, ENGLER ÁGNES **

* Debreceni Református Hittudományi Egyetem, Nemzeti Közzolgálati Egyetem NITK, Debreceni Egyetem, ** Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: értékközvetítő nevelés; nevelési stratégiák; szülői bevonódás

Az előadás célja az értékteremtő, értékátadó és együttműködő nevelési stratégiák elemzése az alapfokú oktatás kontextusában, különös tekintettel a vallásosság szerepére. A kutatás az állami és református fenntartású általános iskolák gyakorlatát vizsgálja, az Epstein-féle szülő–iskola együttműködési modell keretében (Epstein, 2001; Engler, 2017; Bacskai, 2020; Pusztai, 2020). Bemutatjuk az értékközvetítő nevelés elméleti és gyakorlati aspektusait, hangsúlyt helyezve a református iskolák szerepére, valamint a családi és iskolai nevelés érték alapú megközelítésének összefüggéseire (Bábosik, 2004; Pusztai, 2020; Bocsi et al., 2017; Tódor, 2018; Dusa, 2020). Vizsgálatunk kiterjed a szülő–pedagógus közötti együttműködés jellemzőire, az otthoni és iskolai bevonódás modelljeire, a szülői részvétel (*parental involvement* – PI) fogalmának értelmezésére is (Epstein, 2001; Pusztai & Engler, 2020; Bacskai et al., 2024, Pusztai et al., 2024). A kutatás hipotézisei a pedagógus–szülő kommunikáció minőségének és hatékonyságának, a gyermeknevelési gyakorlatoknak, az iskolaválasztást befolyásoló tényezőknek, valamint az értékpreferenciákat meghatározó szempontoknak a feltárására irányulnak a szülők és pedagógusok nézőpontjából. A kvalitatív vizsgálat az Epstein-modell három dimenziójára fókuszál: a pedagógus–szülő kapcsolattartás formáira, az otthoni nevelési gyakorlatokra, valamint az otthoni tanulás támogatásának minőségére, a családok szocioökonómiai helyzetének figyelembevételével. A kutatás kvantitatív és kvalitatív módszertani eljárásokat egyaránt alkalmaz. A kérdőíves adatfelvétel negyedik osztályos tanulók szüleire és pedagógusaira terjedt ki, alapját a KINCS – Értékteremtő gyermeknevelés című országos, reprezentatív vizsgálat, valamint az Értékteremtő gyermeknevelés felekezeti iskolákban című kutatás képezi. Ez utóbbi keretében a Tiszántúli Református Egyházkerülethez tartozó 16 református általános iskola vett részt. A kvalitatív adatgyűjtés félig strukturált interjúk formájában történt, az MTA–DE–CSATOKK által koordinált kutatás részeként. 31 általános iskolában felvett interjúval foglalkozunk részletesebben. Az adatok feldolgozásához az SPSS és az Atlas.ti programokat alkalmaztuk. A kvantitatív kutatás eredményei szignifikáns összefüggést mutatnak ki a szülők iskolázottsága, vallásossága és iskolaválasztási preferenciái között; e tényezők együttesen befolyásolják a szülői bevonódás mértékét. Az értékpreferenciák különbözőképpen érvényesülnek az állami és a református fenntartású iskolák nevelési gyakorlatában. Az interjúk tanúsága szerint a pedagógusok és szülők között nézetkülönbségek mutatkoznak a gyermekneveléshez való hozzáállásban, valamint a kapcsolattartás kezdeményezésének módjában is eltérő álláspontok figyelhetők meg. Kutatási eredményeink hozzájárulnak a köznevelés hatékonyságának növeléséhez, támogatják az oktatáspolitikai döntéshozatalt, és elősegítik a pedagógus–szülő együttműködés megerősítését az alapfokú nevelés-oktatásban.

SZÁMÍT A FENNTARTÓ?

A SZÜLŐI BEVONÓDÁS ÉS AZ ISKOLAFENNTARTÓK KÖZÖTTI ELTÉRÉSEK A 2022-ES OKM ADATOK TÜKRÉBEN

RUSZNÁK ANETT *, PUSZTAI GABRIELLA **

* Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola
Neveléstudományi Doktori Program;

** Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: szülői bevonódás, iskola, fenntartó, általános iskola; egyházi intézmény; állami intézmény

A szülői bevonódással foglalkozó kutatások hangsúlyozzák, hogy a szülői részvétel jelentős mértékben hozzájárul tanulmányi eredmények javulásához (Epstein, 1995, 2001; Jeynes, 2005, 2007). Ugyanakkor a tanulmányi tevékenységekkel kapcsolatos szülői támogatás egyenlőtlenül oszlik el a társadalomban (Lareau, 2003; Hoover-Dempsey & Sandler, 1997). Ennek eltéréseit a kutatások szerint a tanulói (pl. nem, kor), szülői (pl. iskolázottság, foglalkozás), valamint intézményi (iskolavezetés, pedagógiai program, tantestület összetétele) tényezők magyarázzák (Auerbach, 2007; Bacsikai, 2020; Diamond & Gomez, 2004; Driessen et al., 2005; Imre, 2017; Pusztai, 2004; Smit et al., 2007). Hazai viszonylatban kevés kutatás vizsgálja, hogy milyen eltérések figyelhetők meg az iskolák között a szülői részvétel tekintetében a fenntartó típusa szerint. Célunk a szülői bevonódás iskolafenntartó szektorok közötti összehasonlítása. Kutatási kérdésünk, hogy a szülői elvárások és a szülői aktivitás tekintetében kimutathatók-e szektorközi eltérések, ha tekintetbe vesszük az iskolák tanulóinak társadalmi státusát. Hipotéziseink a következők: (1) az állami fenntartásútól eltérő iskolaválasztás olyan egyéni döntés, mely gyakrabban jellemzi a magas iskolázottságú szülőket, (2) a nem állami fenntartású iskolákban várhatóan magasabb szülői elvárások tapasztalhatók, valamint (3) a magasabb státusú, iskolaválasztó szülők várhatóan nagyobb aktivitást mutatnak az iskolában. Elemzésünkhöz a 2022. évi Országos Kompetenciamérés (OKM) telephelyi adatbázisát használtuk, amely az intézmények tanulói összetételére, szociokulturális háttérváltozóira és intézményi jellemzőire vonatkozó információkat tartalmaz. A szülői bevonódás és iskolafenntartói típus közötti összefüggések feltárásához két- és többváltozós elemzési eljárásokat alkalmaztunk. A kvantitatív adatok feldolgozásához az SPSS programot alkalmaztuk. Eredményeink azt mutatták, hogy a különböző iskolafenntartók intézményeibe járók szülei között szignifikánsan eltér a diplomás szülők aránya; a nem állami iskolákhoz tartozó szülőket magasabb elvárások és valamivel nagyobb aktivitás jellemzi. Kutatásunk limitációja, hogy az elemzés alapjául szolgáló telephelyi adatok alapja nem az egyéni, szülői adatközlés, hanem az intézményvezetők válaszai.

KÜLÖN UTAK, KÖZÖS CÉLOK? SZÜLŐI BEVONÓDÁS AZ INTÉZMÉNYI SOKSZÍNŰSÉG TÜKRÉBEN

DEMETER-KARÁSZI ZSUZSANNA, PUSZTAI GABRIELLA

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: szülői bevonódás, szektorközi összehasonlítás; egyházi fenntartás, állami fenntartás; eredményesség

A 21. századi oktatás egyik kulcsfontosságú kihívása az iskola és a család közötti együttműködés megerősítése, különösen a hátrányos helyzetű régiókban, ahol a tanulói eredményesség támogatásához elengedhetetlen a szülők aktív részvétele. A nemzetközi és hazai szakirodalom egyaránt rámutat arra, hogy a szülői bevonódás kedvezően hat a tanulmányi teljesítményre és az iskolai közérzetre (Epstein, 2011; Pusztai et al., 2024). Ugyanakkor a hazai intézményi gyakorlatban a szülőkkel való kapcsolatépítés sok esetben formai szinten marad, és a tartalmi együttműködés csak kevés iskolában valósul meg érdemben (Podráczky et al., 2012). Kutatásunk célja annak vizsgálata volt, hogy a különböző fenntartású intézményekben a szülők érzékelik-e, és ha igen, milyen formában érzékelik az iskolák támogatását és kezdeményezéseit a szülői bevonódást célzó tevékenységek terén. Emellett arra kerestük a választ, hogy az egyes fenntartók intézményeiben mutatkoznak-e eltérések a szülők iskolai aktivitás iránti hajlandóságában. Hipotéziseink szerint (1) a szülők bevonódásának mértéke és az iskola támogatásának érzékelése összefügg a fenntartói háttérrel, (2) az egyházi fenntartású iskolákban intenzívebb szülői kapcsolatok alakulnak ki, illetve (3) az aktív iskolai kezdeményezések a fenntartótól függetlenül növelik a szülői részvételt. A kutatás az MTA–DE–CSATOKK Szülők három országban 2023 adatbázisára épült, mely három ország hátrányos helyzetű régióiban, az 5–12. évfolyamos diákok szülei körében végzett kérdőíves felmérés adatait tartalmazza. A mintavétel során arra törekedtünk, hogy a különböző iskolafenntartói típusok arányosan képviselve legyenek a mintában. Az adatok kvantitatív elemzése alapján megállapítható, hogy a szülői bevonódás szintje és az iskola részéről érzékelt támogatás jelentősen eltér a fenntartói típusok között. Ugyanakkor az is kiderült, hogy a fenntartói különbségeken túl az iskolák saját kezdeményezései – például a szülői közösségek szervezése vagy személyes megkeresés – minden intézménytípusban képesek növelni a szülők bevonódását. Eredményeink alapján a szülői részvétel támogatása és a partnerség építése minden fenntartói környezetben hozzájárulhat a tanulói eredményességhez, így a szülőkkel való kapcsolat nem csupán kiegészítő, hanem kulcsfontosságú pedagógiai eszköz lehet a társadalmi esélykülönbségek mérséklésében.

TANULÓI PSZICHOLÓGIAI TŐKE-ELEMEK ÉS AZ OLVASÁSI FLUENCIA LEHETSÉGES ÖSSZEFÜGGÉSEI

Elnök: *Dezső Renáta Anna*
Pécsi Tudományegyetem BTK

Opponens: *Di Blasio Barbara*
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

PISA 2022 olvasási eredmények az OECD 2030 tanulási iránytű jóllét markerei, a dwecki beállítódások és a pszichológiai tőke elméleti mátrixán

Dezső Renáta Anna
Pécsi Tudományegyetem BTK

A kleinfeldi kedvesen követelő tanármodell vizsgálati lehetőségei magyarországi kontextusban, alsó tagozaton

Barabás Hanna
Pécsi Tudományegyetem BTK NTI TJSZ

A fluens olvasástechnika szerepe a szövegértés megszilárdulásában

Demeter Gáborné
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Olvasási fluencia és vonatkozó beállítódás-mátrixok, valamint a kedvesen követelő pedagógus jelenlét lehetséges összefüggései alsós tanulók körében

Dezső Renáta Anna
Pécsi Tudományegyetem BTK

Barabás Hanna
Pécsi Tudományegyetem BTK NTI TJSZ

TANULÓI PSZICHOLÓGIATŐKE-ELEMEK ÉS AZ OLVASÁSI FLUENCIA LEHETSÉGES ÖSSZEFÜGGÉSEI

DEZSŐ RENÁTA ANNA
Pécsi Tudományegyetem BTK

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

Az MTA-PTE Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport 2022-től vizsgálja magyarországi alsó tagozatos gyermekekre vonatkozóan az olvasástanítási rendszert, valamint a pedagógusok olvasásról alkotott fogalmi rendszerét elméleti és gyakorlati, empirikus, osztálytermi kutatások által a vonatkozó pedagógiai meggyőződések korszerűsítése, illetve az adekvát praxis fejlesztése érdekében. A magyar olvasástanítási rendszer korszerűsítésére tett javaslatok közt megjelenik az olvasási motiváció több szempontú, személyre szabott fejlesztése (Steklács et al., 2025), azonban a kutatók hangsúlyosan módszertani, tantárgypedagógiai keretekre fókuszálnak a fejlesztési irányok kijelölésekor. Szimpóziumunkban az OECD 2030 tanulási iránytűjéhez (Csépe, 2020) illeszkedően, tágabb kontextusban vizsgáljuk az olvasási alapkompétencia kibontásának feltételeit, elsősorban a jóllét, a mentális egészség, valamint a társas és érzelmi dimenziók fókuszálásával. Vonatkozó longitudinális kutatásunk első lépéseit mutatjuk be: célunk egy kisebb létszámú minta beható tanulmányozása hosszabb időn keresztül, kvalitatív módszerekkel. Vizsgálataink elméleti alapvetését foglalja össze első előadásunk, melyben a fenti kiindulóponton túl összegezzük a pszichológiai tőke (Luthans & Youssef, 2007) és a beállítódás (Dweck, 2006) teóriáinak egymásra vetíthetőségét eltérő életkorú tanulóira és pedagógusokra irányult kutatások alapján igazolhatóan (Chen et al., 2019; Rao et al., 2020; Zhao et al., 2023; Ying et al., 2024; Chang et al., 2024; Boonsathirakul et al., 2025). Ezt követően a beállítódás-elmélettel összefüggésben tárgyalt (Safir, 2019) kedvesen követelő tanármodell (Kleinfeld, 1975; Irvine & Fraser, 1998; Bondy & Ross, 2008) vizsgálati lehetőségeit vesszük górcső alá hazai kontextusban, alsó tagozaton, egy elméletvezérelt kérdőíves pilot kutatás tanulságait fókuszálva. Harmadik tematikai egységünk középpontjában a fluens olvasástechnikának a szövegértés megszilárdulásában játszott szerepe áll. Az előadás az olvasástechnikai fejlődés és az olvasási fluencia kapcsolódási pontjait tárja fel egy kismintás empirikus kutatásra alapozva, vizsgálva a tanulók írott nyelvi teljesítményét és az azt befolyásoló háttértényezőket, melyek között kiemelt fontosságú a betűtanulási időszak kezdetén megélt megterhelő és monoton gyakorlás, az akadozó összeolvasási technikához kapcsolódó pszichés nyomás, és a kudarcok nyomán erősödő motivátlanság. Záró előadásunk azonos mintán az olvasási fluenciát, a vonatkozó tanulói, pedagógusi és szülői beállítódás-mátrixokat, valamint a kedvesen követelő pedagógusjelenlét lehetséges összefüggéseit tekinti át. Vizsgálataink az olvasástanulás és -tanítás folyamatában a pszichológiai tőke egyes elemei egységesen szükségeszerű alkalmazásának irányába mutatnak.

A kutatást támogatta: MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program, MTA-PTE Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport

PISA 2022 OLVASÁSI EREDMÉNYEK AZ OECD 2030 TANULÁSI IRÁNYTŰ JÓLLÉT MARKEREI, A DWECKI BEÁLLÍTÓDÁSOK ÉS A PSZICHOLÓGIAI TŐKE ELMÉLETI MÁTRIXÁN

DEZSŐ RENÁTA ANNA
Pécsi Tudományegyetem BTK

Kulcsszavak: olvasási kompetencia; tanulási iránytű; pszichológiai tőke

A magyarországi tanulói olvasási kompetencia aktuális, jól ismert helyzetképe szerint (OECD, 2023) a funkcionális analfabetizmus aránya a diákok egynegyedének esetében jellemző, s köztük az alacsony szocio-ökonómiai státuszú családok gyermekei egyre nagyobb arányban vannak jelen (Steklács, 2023; Lois, 2024). A magyar olvasástanítási rendszer korszerűsítésére tett javaslatok közt megjelenik az olvasási motiváció több szempontú, személyre szabott fejlesztése (Steklács et al., 2025), azonban a kutatók hangsúlyosan módszertani, tantárgypedagógiai keretekre fókuszálnak a fejlesztési irányok kijelölésekor. Az OECD 2030 tanulási iránytűje (Csépe, 2020) tágabb kontextusba helyezi az alapkompenciák kibontásának feltételeit: a kognitív szféra mellett helyet kapnak a jóllét, azaz a testi és mentális egészség, valamint a társas és érzelmi dimenziók is. Az OECD Oktatáspolitikai Bizottságának irányadó szakértői (*thought leaders*) között találjuk Carol Dweck szociálpszichológust, a *mindset* elmélet (2006) megalkotóját, akinek munkásságát a hazai diskurzusban *beállítódásként* (Dezső 2015, 2022; Lukács-Nagy & Fodor, 2018) érhetjük tetten. Az elméletalkotó öt marker, a kihívások, az akadályok, az erőfeszítések, a kritika, valamint mások sikereihez való viszonyulás alapján különböztet meg rögzült (*fixed*) vagy növekedési/termékeny (*growth*) beállítódást. Beállítódásaink különböző területeken eltérőek lehetnek, és tudatos módosításuk megvalósítható. Az olvasásra vonatkozó beállítódások kutatása nemzetközi szinten egy évtizede megkezdődött (Andersen & Nielsen, 2016; Claro et al., 2016; Myers et al.; Petscher et al., 2017), így ezek tanulságainak hazai adaptációja vizsgálható. Szintén a tanulási iránytű tágabb fejlesztési koncepciójához illeszthető a pszichológiai tőke fogalma, melynek alapelvei (*hope – efficacy – resilience – optimism* / remény – énhatékonyság – reziliencia – optimizmus, Luthans & Youssef, 2007; Szabó & Fodor, 2020) HEROikus jelleget hordoznak, amennyiben ágensi aktivitást előfeltételeznek – ily módon válva rokoníthatóvá a dwecki tudatos beállítódás-módosításhoz. A pszichológiai tőke és a beállítódás pozitív korrelációja a közelmúltban különböző életkorú tanulókra és pedagógusokra irányult vizsgálatokban egyaránt igazolást nyert (Chen et al., 2019; Rao et al., 2020; Zhao et al., 2023; Ying et al., 2024; Chang et al., 2024; Boonsathirakul et al., 2025). Előadásom a fent vázolt mátrix kibontását célozza szimpóziumunk teoretikus alapozásaként, melynek befogadója az MTA–PTE Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport.

A KLEINFELDI KEDVESEN KÖVETELŐ TANÁRMODELL VIZSGÁLATI LEHETŐSÉGEI MAGYARORSZÁGI KONTEXTUSBAN, ALSÓ TAGOZATON

BARABÁS HANNA

Pécsi Tudományegyetem BTK NTI TJSZ

Kulcsszavak: tanulói teljesítmény; tanári hatékonyság; kedvesen követelő tanármodell

A különböző tanítási stílusokkal, azok hatékonyságával, módszereivel (Cushman, 2003; Wilson & Corbett, 2001) foglalkozó tanulmányok előzményei közt kevésbé ismert – a Dweck beállítódás-elméletéhez (2006) is köthető (Safir, 2019) – Judith Kleinfeld 1970-es években őshonos kisebbségi középiskolások körében végzett kutatásai eredményeként létrehozott kétdimenziós attitűdmodell. Eszerint a tanárok által kommunikált magas elvárások és az általuk közvetített személyes melegség és törődés mentén, e két skálán egyaránt pozitív eredményt elérők a leghatékonyabbak a tudásátadási folyamatban (Kleinfeld, 1975), őket nevezi az amerikai szakirodalom *Warm Demander*-nek (Irvine & Fraser, 1998; Bondy & Ross, 2008), a hazai vonatkozó diskurzus pedig kedvesen követelőnek (Dezső, 2022). A koncepció mindennapi értelmezése a pedagógiai gyakorlatban az Egyesült Államokban bevett, az elmélet magyarországi reprezentációja azonban kimondottan hiányos. Kutatásomban e kleinfeldi modellt vizsgálom, amelynek eszköze egy, a kedvesen követelő elméleten alapuló, saját fejlesztésű kérdőív, amelyben minden item szorosan illeszkedik a koncepció által meghatározott keretekbe. A kérdőív pilot vizsgálatának célcsoportja egy, az MTA-PTE Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport vizsgálataiban részt vevő partnerintézmény, egy dél-dunántúli megyeszékhely általános iskolájának a 2024/25. tanévben 3. osztálya ($n = 21$) és az őket tanító pedagógusok ($n = 7$). Mivel egy longitudinális kutatásról van szó, a cél elsősorban egy kisebb létszámú minta beható tanulmányozása hosszabb időn keresztül, kvalitatív módszerekkel (Sántha, 2006; Uwe, 2013). A pilot kutatás során a kérdőíves vizsgálat lefolytatása mellett résztvevő megfigyelés sorozatot végeztem. E megfigyeléseim a pedagógusok és a diákok interakcióira egyaránt kiterjedtek, az elmélet által meghatározott szempontok alapján, egy-egy pedagógusra vonatkozóan több alkalommal. A pilot vizsgálat eredményeként a kérdőív pontosításra, apróbb változtatásra szorul – ez az empirikus kutatómunka következő fázisa előtt megtörténik, szorosan ragaszkodva a kérdőív alapját adó elmélethez. Emellett a kérdőívet kitöltő pedagógusok válaszai és a megfigyelési tapasztalatok megvilágítanak olyan fontos nézőpontokat, amelyek további kutatói kérdéseket vetnek fel. A második mintavétel további két baranyai, az MTA-PTE Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport kutatásában közreműködést vállalt osztályra és az őket tanító pedagógusokra fókuszál. Kutatásom végső célkitűzése a diákok iskolai teljesítményének áttekintése, különös tekintettel az olvasási fluenciára, s ehhez kapcsolódóan a kedvesen követelő attitűdöt alkalmazó tanárok diákokra gyakorolt hatásának vizsgálata kollégáikhoz képest.

A kutatást támogatta: MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program, MTA-PTE Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport.

A FLUENS OLVASÁSTECHNIKA SZEREPE A SZÖVEGÉRTÉS MEGSZILÁRDULÁSÁBAN

DEMETER GÁBORNÉ

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kulcsszavak: olvasási fluencia; olvasástechnika; szövegértés

Az olvasni tanuló gyermek elsajátítási eredményessége döntő mértékben függ pszichés funkciói fejlettségi szintjétől, az írott nyelvhez kapcsolódó motivációjától és a megismerési folyamatban aktivizált észlelési élmények asszociációs rendszerétől. A nyelvi tudatosság verbális, auditív és vizuális észlelési egységei az olvasástanulás során összekapcsolódnak, egymást erősítik és mindezzel integrált modalitású, asszociatív egységek jönnek létre (Meixner, 1993). Az olvasási kudarcok háttértényezői között kiemelt fontosságú a betűtanulási időszak kezdetén megélt megterhelő és monoton gyakorlás, az akadozó összeolvasási technikához kapcsolódó pszichés nyomás, a kudarcok nyomán erősödő motiválatlanság. A szilárd és összekapcsolódó asszociációk segítségével megerősített és elmélyített idegrendszeri emléknym ugyanakkor hosszú távon az írott nyelvhasználat alapkövévé válik (Demeter, 2013). Az említett tényezők már kisiskoláskortól befolyásolják az olvasási fluencia kialakulását, mint a szövegértéshez vezető út egyik lényeges mérföldkövét (Steklács, 2024). Az előadás célja két Baranya vármegyei általános iskola alsó tagozatos tanulói körében végzett empirikus kutatás bemutatása, mely az olvasástechnikai fejlődés és az olvasási fluencia kapcsolódási pontjait tárja fel, vizsgálva a tanulók írott nyelvi teljesítményét és az azt befolyásoló háttértényezőket. Mindez az információszerzés eszközeként fejlődő szövegértési szint mérésével együtt vált értelmezhetővé és összehasonlíthatóvá. A vizsgálat során az egyéni mérések második, majd harmadik évfolyamban történtek, lehetőséget nyújtva a nyomonkövetésre és a változások elemzésére is. A mintavétel az iskolák mindkét érintett évfolyamában teljeskörű volt, a mérési eljárást az MTA-PTE Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport dolgozta ki. Az adatok rögzítése hangfelvételek segítségével történt, az eredmények elemzését nyelvész és logopédus szakemberek végezték. A kutatási eredmények nyomán nem csak az olvasástechnika–fluencia–szövegértés összefüggéseit vizsgáltuk, hanem a gyermekek olvasási profilja lehetőséget nyújtott homogén fejlesztő csoportok kialakítására és a feltárt problémákra építhető fejlesztési feladatok összeállítására is. Mindezzel a kutatás hozzájárult az osztálytanítók módszertani támogatásához és a tanulók egyénre szabott fejlesztéséhez is.

OLVASÁSI FLUENCIA ÉS VONATKOZÓ BEÁLLÍTÓDÁS-MÁTRIXOK, VALAMINT A KEDVESEN KÖVETELŐ PEDAGÓGUS JELENLÉT LEHETSÉGES ÖSSZEFÜGGÉSEI ALSÓS TANULÓK KÖRÉBEN

DEZSŐ RENÁTA ANNA *, BARABÁS HANNA **

* Pécsi Tudományegyetem BTK; ** Pécsi Tudományegyetem BTK NTI TJSZ

Kulcsszavak: olvasási fluencia; olvasási beállítódások; kedvesen követelő tanár

Az MTA-PTE Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport 2022-től vizsgálja magyarországi alsó tagozatos gyermekekre vonatkozóan az olvasástanítási rendszert, valamint a pedagógusok olvasásról alkotott fogalmi rendszerét elméleti és gyakorlati, empirikus, osztálytermi kutatások által a vonatkozó pedagógiai meggyőződések korszerűsítése, illetve az adekvát praxis fejlesztése érdekében. Előadásunkban e vizsgálatok közt egy kismintás pilotkutatás-sorozat első eredményeiről számolunk be: egy pécsi általános iskola harmadik osztályos tanulóinak olvasási fluenciára és szövegértésére vonatkozó korábbi eredményei, valamint a tanulók (n = 21), szüleik (n = 21), osztálytanítójuk és gyógypedagógusuk (n = 2) beállítódásainak (Dweck 2006) mátrixában, és az osztályban tanító pedagógusok (n = 7) kedvesen követelő (Safir, 2019) jellegének vizsgálata (Barabás 2025) összevetésével tárjuk fel a lehetséges korrelációkat; majd vetjük össze azokat egy Pécs környéki intézményben felvett hasonló adatokkal. Kutatásunk vonatkozó nemzetközi elméleti előzményei szerint a tanulói termékeny beállítódás erősítése megváltoztatja az érintettek önpercepcióit az olvasási készségeikre vonatkozóan és reflektívebbé teszi őket, így a pedagógusoknak hinniük kell tanítványaik fejleszthetőségében azok aktuális olvasási készség szintjétől függetlenül annak előfeltételeként, hogy a tanulók is higgyenek saját magukban (Reid, 2020). Ugyancsak igazolást nyert, hogy a pedagógus értékalapú beavatkozása elősegíti a termékeny beállítódást támogató tanulást és csökkenti az egyenlőtlenségeket a tanulási teljesítményekre vonatkozóan (Hecht et al., 2023). Résztvevő megfigyelés sorozat, félig strukturált mélyinterjúk, valamint a Tock és mtsai (2020) által validált olvasási beállítódás mérőeszköz adaptálása szolgált vizsgálatunk módszertani triangulációjaként. A tanulói olvasási beállítódás pozitív korrelációt mutatott a vonatkozó tanítói, gyógypedagógusi és szülői beállítódásokkal, illetve a pedagógusok többségénél tetten érhető kedvesen követelő jelleggel. A tanulók olvasási fluenciájának mérését e vizsgálatokat megelőzően és követően is elvégezte kutatótársunk. Megállapítottuk, hogy bár eltérő mértékben, de az adott időszakban fejlődött a vizsgált tanulócsoport olvasási fluenciája. A másik intézményben végzett összehasonlító vizsgálatok lassabb és széttartó mértékű fejlődést mutatnak az olvasási fluencia vonatkozásában, azonban a beállítódás-markerekhez köthető pozitív korreláció szintén tetten érhető. Azonos tanulócsoportok esetén a különböző tanítási stílusokat képviselő pedagógusok óráin a diákok teljesítményében (és magatartásában is) eltérő kép rajzolódik ki. Vizsgálataink az olvasástanulás és tanítás folyamatában a pszichológiai töke egyes elemei egységesen szükségszerű alkalmazásának irányába mutatnak.

A PEDAGÓGUSKÉPZÉS TARTALMI ÉS MÓDSZERTANI ÚJRAGONDOLÁSA

Elnök: *Di Blasio Barbara*
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Opponens: *Dezső Renáta Anna*
Pécsi Tudományegyetem BTK

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

Az óvodai testnevelés és módszertanának megújítása és fejlesztése

Bartha Enikő
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Kombinatorika és valószínűességszámítás gyakorlása a pedagógusképzésben, tantárgyfejlesztési kísérlet

Buzogány Ágota
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Innovációs törekvések a pedagógusképzésben

Gál Gyöngyi
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Felkészítés a pedagógusmesterség új kihívásaira, a tematika és módszertan változásai

Di Blasio Barbara
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

A PEDAGÓGUSKÉPZÉS TARTALMI ÉS MÓDSZERTANI ÚJRAGONDOLÁSA

DI BLASIO BARBARA

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

Felsőoktatáspedagógiai tantárgyfejlesztésünk célja az evidencia-alapú tartalmi és módszertani megújítás, kidolgozott óratervek készítése, a munkaformák kipróbálása, a hallgatók tudásának és attitűdjének, szakmai autonómiájának monitorozása, aktív tanulási környezet kialakítása, amelyben a hallgató feladatorientált és tevékenységközpontú tanulás során maga építi fel a tudását, szakmai orientációját, mélyíti önreflexióját. A tanulási folyamat jelentős részét olyan tevékenységek alkotják, mint az információgyűjtés, -rendszerezés, értelmezés, problémamegoldás. Az aktív tanulásban jelentős szerepet kapnak a külső szakmai tevékenységek és az online oktatási környezet, bevonva az interaktív, digitális környezetet. Feltételezzük, hogy az aktív tanulás során a tanuló ágensként fontos, mert a tanulás érdekessé, élményalapúvá válik, s ezzel szoros összefüggésben nő a tanulás belső hajtóereje, a hallgató motivációja. Az előadások során a matematika, a testnevelés és a pedagógusmesterség tantárgyak fejlesztési folyamatáról és eredményeiről számolunk be, érintve a generációs kihívásokat, a tanulás-tanítás módszertani változásait, a szükséges pedagógus kompetenciákat, új témák megjelentetésének esélyeit és szükségességét, például az ökológiai tudatosságot, a gazdasági-társadalmi méltányosságot, a transzdiszciplináris oktatásra való reflexiókat, amelyek a komplex gondolkodáson és problémamegoldáson keresztül valós élethelyzetek elemzését teszik lehetővé. A transzdiszciplináris oktatás nem egyetlen nézőpontból közelít a valós problémákhoz, így jobban felkészít a pedagógia napjainkra jellemző komplex kihívásaira. Szimpóziumunk négy előadása azokat a konkrét tantárgyfejlesztéseket mutatja be, amelyek a jelenleg is zajló intézményi fejlesztési pályázat keretében valósulnak meg, érintve a pedagógusképző intézmény minden szakját, kiemelve a tanító szakos hallgatók matematikatanítását, az óvodapedagógusok testnevelés tantárgy fejlesztését, illetve a minden szakon megjelenő pedagógusmesterség komplex tantárgyat.

A kutatást támogatta: Apor Lépés Rectori Pályázat

AZ ÓVODAI TESTNEVELÉS ÉS MÓDSZERTANÁNAK MEGÚJÍTÁSA ÉS FEJLESZTÉSE

BARTHA ENIKŐ

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Kulcsszavak: intézményi innováció; testnevelés módszertani eljárások; felsőoktatás-pedagógia

Az elmúlt évben indult útjára intézményünkben egy pályázati program, melynek keretében az oktatók pályázhattak az általuk oktatott tantárgyak megújítására és fejlesztésére. Munkám során a testnevelés és módszertana tantárgy egy részének az innovatív bővítésére tettem kísérletet. A testnevelés és módszertana 2. kurzust az első éves óvodapedagógus hallgatók a tavaszi félévben hallgatják. Így a második félévben, az első féléves anyagra építve további hagyományos, illetve újabb módszertani eljárásokkal, módszerekkel és eszközökkel szeretnénk felvértezni hallgatóinkat az eredményes óvodai gyakorlatra és a későbbi pedagógusi mindennapi tevékenységeik vezetéséhez. Az oktatás során nagy hangsúlyt kap az egyéni feladatok végzése mellett a páros, mikrocsoportos és évfolyam szintű feladatok végzése. Építve a hallgatóink generációs jellemzőire, fontos olyan munkaformákat alkalmazni és olyan feladatok elé állítani hallgatóinkat, amelyeket kihívásként élnek meg, motiválják őket, közös gondolkodásra inspirálják és korszerű pedagógiai ismeretek elsajátításra sarkallják. Így válik lehetővé a felsőoktatáspedagógia módszertani megújulása. Céljaink szerint hallgatóink újdonságként ismerkedhettek meg a Mozgáskotta és a Sakk-Tesi szönyeg széleskörű felhasználhatóságával, amivel a kisgyermek mozgásfejlesztéséhez járulhatnak hozzá. A módszertani megújulás mértékét interjúval, hallgatói értékelésekkel és a félév során készített egyéni munkák és fotók bemutatásával demonstráltuk (egy kisebb első éves nappali tagozatos óvodapedagógus mintán). A fentiekben felsoroltak elemzése alapján, összegezve az adatainkat, eredményeink szerint a következő változtatásokat hajtjuk végre, amelyeket előadásunkban részletesen mutatunk be: 1) A tematikában szereplő tartalmak bővítése és fókuszpontok átkeretezése. 2) A szakirodalmi ajánlások bővítése, a kor változó igényeinek megfelelően. 3) A kurzus követelményeinek és szakirodalomnak megfelelően az önálló egyéni és kiscsoportos gyakorlati feladatokra történő motiválás és segítségadás. 4) Új eszközök bemutatása és azok sokoldalú használata az óvodai testnevelésben. 5) Az elvégzett feladatokra történő önreflexióhoz nyújtott segítség (hallgatók/oktató). 6) Újabb elemzési szempontok összeállítása a sikeres mozgásos tevékenységek vezetéséhez. 7) A naprakész nevelési-oktatási folyamatok elméleti és gyakorlati tapasztalatainak a beépítése a hallgatók portfólióiba és későbbi munkatevékenységeibe.

A kutatást támogatta: Apor Lépés Rectori Pályázat

KOMBINATORIKA ÉS VALÓSZÍNŰSÉGSZÁMÍTÁS GYAKORLÁSA A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN, TANTÁRGYFEJLESZTÉSI KÍSÉRLET

BUZOGÁNY ÁGOTA

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Kulcsszavak: pedagógusképzés; matematikatanítás módszertana; kombinatorika és valószínűességszámítás

A magyar matematikatanítás rangos, méltán elismert manapság is. A magyar alapfokú matematikatanítás része a matematikai gondolkodás fejlesztése kiskortól kezdve tárgyak manipulálásával, vizuális modellek használatával és mentális matematikai technikák fejlesztésével. Ezek a módszerek elengedhetetlenek a kombinatorikában és a valószínűességszámításban is. A kombinatorika és a valószínűességszámítás fontos szerepet tölt be a magyar nemzeti alaptantervben, mert segíti a tanulók matematikai gondolkodásának fejlesztését, de más tantárgyakban is alkalmazzák. Jelen előadás célja annak bemutatása, hogy miért fontos a kombinatorika és a valószínűességszámítás korai gyermekkorban történő bevezetése, hangsúlyozva, miért elengedhetetlen a kombinatorikus gondolkodás a 21. században, kitérve arra, hogy a leendő pedagógusok számára hogyan tudjuk a pedagógusképzés keretein belül megalapozni elméleti tudásukat, amelyet a gyakorlati kirakásokkal, kísérletekkel próbáltak ki. Fontos, hogy a különböző fogalmakat felismerjék a hallgatók, illetve az, hogy miként segíthetik a tanulók matematikai gondolkodásának fejlődését. A tantárgyfejlesztésünk célja, hogy az eddigi tematikát bővítsük, módszertani megfontolásokkal gazdagítsuk és a matematikatanulást élményszerűvé tegyük. Kutatási kérdésünk a matematika tantárgy módszertani korszerűsítésére irányult, figyelembe véve a hallgatók generációs jellemzőit, igényeit és általános matematikai kompetenciáit. Vizsgálatunkban a hallgatók feladatmegoldásait elemeztük és értékeltük, illetve a hallgatói reflexióknak megfelelően többféle módszerrel gyakoroltuk a feladatmegoldást. Interjúk segítségével tártuk fel, hogy a hallgatók milyen eredményességgel birkóztak meg a matematikai kihívásokkal, illetve hogyan képzelik el a kisgyermekek sikeres tanítását, vagyis a saját élményen alapuló módszerek adaptálhatóságát. Tapasztalataink szerint a valószínűességszámítás tanítása viszonylag problematikus a tanító szakos hallgatók számára, mert az aritmetikában vagy a geometriában egy művelet megismételhető, de a valószínűségi kísérletek nem ismételhetők meg. Eredményeink alapján azonban az élményalapú, próbálkozáshoz köthető, játékos és csoportos feladatmegoldások megfelelően biztosítják a hallgatók motiváltságát, ezzel együtt az elért eredményeik is jobban alakultak az előzetes elvárásokhoz képest. Szakmai reflexióik alapján a tanításmódszertani ismereteik alaposabbak, helyzetértékelésük realisabbá vált. A kutatási eredményeink, a hallgatói reflexiók és feladatmegoldási eredmények, az oktatói tapasztalatok alapján felsőoktatási intézményünkben a matematika tantárgy tematikai és módszertani fejlesztése egy jelentős állomását értük el. Előadásunkban a fejlesztési folyamatot és az eredményeinket mutatjuk be.

A kutatást támogatta: Apor Lépés Rektori Pályázat

INNOVÁCIÓS TÖREKVÉSEK A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN

GÁL GYÖNGYI

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Kulcsszavak: generációs különbségek; felsőoktatás-pedagógia; pedagógus kompetenciák változása

Tantárgy és tananyag fejlesztésünk célja a Pedagógusmesterség c. tantárgy tartalmi és módszertani megújítása, újszerű óratervek készítése, interaktívabb munkaformák kipróbálása, valamint a hallgatók reflexióinak, szakmai észrevételeinek beépítése a fejlesztendő tananyagba. A fejlesztés során prioritásként fogalmazódott meg, hogy az intézményünk jelenlegi hallgatói, jövődöbeli pedagógusok megfelelő szakmai tudással, módszertani ismerettel, erős pedagógusidentitással és pozitív gyermekképpel lépjenek a pedagóguspályára. A tantárgyfejlesztést intézményi pályázat keretében valósítottuk meg. Előadásunkban a fejlesztést megelőző tervezési folyamatról és a felmért hallgatói igényekről számolunk be. A fejlesztés fókuszába a 21. század társadalmi–technológiai, kulturális és generációs változásai, illetve ezeknek a gyermekekre, fiatalokra és pedagógusokra gyakorolt hatásai kerültek. Az említett változások minden eddiginél erősebben figyelmeztetnek bennünket arra, hogy a köznevelés és a felsőoktatás jelenleg élő 19. századi cél- és eszközrendszerének felülvizsgálata elodázhatatlan feladatunk. E külső kihívásokból és a hallgatókként megjelenő „z-generációs”, valamint az általuk később nevelt „ α (stb.)-generációs” gyermekek sajátosságaiból fakadó szakmai, erkölcsi és morális elvárás elsősorban csecsemő- és kisgyermeknevelő, óvodapedagógus, tanító alapszakjainkon jelennek meg. Pilotunkban az alábbi kutatási kérdésekre kerestük a választ: a pedagógusképzésben megjelenő z-generációs hallgatók milyennek látják korunk α -generációs gyermekét? Észlelnek-e generációs különbségeket, kihívásokat? Van-e kellő tudásuk és ismeretük a mai digitális világban felnövekedő gyermekek tanulási és egyéb jellemzőiről? A tantárgyfejlesztés során félig strukturált interjúkat, fókuszcsoportos beszélgetéseket, reflexiókat és gondolattérképet készítettünk a hallgatókkal, megismerve a tanulási szokásaikat, motivációikat, információigényüket. Az eredmények igazolták Tari Annamária (2011) pszichológus generációs elméletét, mely szerint: a z-generáció tagjai „itt és most” keresik a válaszokat a kérdésekre, rövidebb fókuszált figyelemmel rendelkeznek, figyelmük megosztott (*multitasking*) több eszköz és esemény között. A tantárgyfejlesztést megelőző előkészítő szakasz során az eredményeink egyértelművé tették számunkra, hogy a hallgatók leginkább a gyakorlati síkon történő, a szakmában felhasználható ismeretanyagot, illetve az élvezetes, médiával támogatott tartalmakra fókuszáló tudáselsajátítást preferálják, a csoportosan elvégzendő feladatokkal nehezebben birkóznak meg. A frontális tantermi munka nem motiváló a számukra, unják azt és hamar fáradnak.

FELKÉSZÍTÉS A PEDAGÓGUSMESTERSÉG ÚJ KIHÍVÁSAIRA, A TEMATIKA ÉS MÓDSZERTAN VÁLTOZÁSAI

DI BLASIO BARBARA

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Kulcsszavak: aktív tanulás; pedagógus kompetenciák változása; tantárgyfejlesztés

Előadásunkban bemutatjuk azt a kutatásalapú tantárgyfejlesztésünket, amely segít alkalmazkodni a környezet gyorsan változó kihívásaihoz, újragondolhatjuk a felsőoktatás-pedagógia módszertani értékeit. A Pedagógusmesterség kurzusfejlesztés elméleti kerete szerint alkalmazkodni kell a környezet kihívásaihoz, újra kell gondolni az oktatási rendszer fő értékeit. Ilyen érték többek között az individuum oktatása, amely a személyiséget is figyelembe veszi, felhasználva a fejlődés adta lehetőségeket, eszközöket. Hanna Arendt (1995) szerint az oktatás a civilizált világ válságaira maga is válsággal reagál, a tömegoktatásban az esélyegyenlőség biztosítása központi jellegű, elkerülhetetlen a felnőttek tekintélyi szerepe a gyermekek nevelésében, oktatásában, de a kapcsolatuknak természetesnek kell maradni. Közismert tény, hogy a nappali tagozaton tanuló főiskolai hallgatók nagy többsége az ún. Z generációhoz tartozik. Vagyis ők az első digitális „bennszülött” generáció, akik 1995 és 2010 között születtek. A pedagógiának szükségszerűen reagálnia kell a megváltozott igényekre, az új környezeti kihívásokra. A paradigmaváltás szükségességét jelzik a kognitív tudományok képviselői is. A kognitív fejlődés és az agyi komplexitás legújabb vizsgálatai olyan új eredményekkel gazdagítják a pedagógiai és módszertani kutatást, amelyek jelentős mértékben hozzájárulhatnak újfajta tanulási-tanítási módszerek kidolgozásához (Csépe, 2013). A vizualizáció szerepe kiemelkedő lesz. Pilotunk kutatási kérdései: Hogyan lehet hatékonyan felkészíteni a pedagógushallgatókat a megváltozott pedagógusszerepre? A módszertanilag és tartalmilag modernizált, interaktivitásra épülő oktatási környezet fokozza-e a hallgatók érdeklődését, valamint bevonódásukat? A hallgatóknak van-e kellő tudása és ismerete a mai digitális világban növekedő fiatal generációhoz tartozó gyermekek viselkedésjellemzőiről? Hogyan közelíthetők a fiatal generációk egymáshoz a köznevelés rendszerében? Mit jelent a gyakorlatban a transzdiszciplináris jellegű oktatás, hogyan hasznosulhat a pedagógushallgatók sikeres felkészítésében? Kutatásunk során kislétszámú (N = 25) hallgatói csoporttól folyamatos kurzusértékeléseket és egyéni reflexiókat kértünk, strukturált interjúkat készítettünk, illetve fókuszcsoportos megbeszélést tartottunk. Eredményeink alapján a hallgatók szívesen dolgoznak csoportban, kedvelik a komplex feladatokat, online környezetben aktívak (bár nem mindenki kompetens), az újszerű témák felkeltik az érdeklődésüket, az elméleti és gyakorlati ismereteket ötvözve alkalmazzák a terepmunka során, a mentortanárok megaláztatására. Probléma, hogy az információ szelektálása, kritikai értékelése és a többség számára a lényegkiemelés nehézséget okoz. Előadásunkban bemutatjuk azokat a témákat, módszertani újításokat és hasznosulásukat, amelyek alapján a Pedagógusmesterség tantárgy korszerűsítése megtörténhet, figyelembe véve az oktató és a hallgatók szakmai reflexióit.

A CSALÁDI ÉS ISKOLAI KAPCSOLATOK ÖSSZEFÜGGÉSE AZ ISKOLAI EREDMÉNYESSÉGGEL

Elnök: *Engler Ágnes*
Debreceni Egyetem, Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a
Családokért

Opponens: *Bacsikai Katinka*
Debreceni Egyetem

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

**A családi kapcsolatok és a szülők otthoni bevonódásának hatása a negyedik
osztályos tanulók iskolai eredményességére**

Bencze Ádám, Dusa Ágnes Réka, Markos Valéria, Wágner Tamás
Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Engler Ágnes
Debreceni Egyetem, Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

**A családi és iskolai kommunikáció, valamint a digitális eszköztár befolyása a
teljesítményre**

Kozák Kökény, Uhljár Péter, Pári András
Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

**A sikeres pályát befutó romák eredményességéhez hozzájáruló családi és iskolai
kapcsolatok**

Antal István
Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

**A társas-érzelmi és kommunikációs készségek fejlesztése az iskolában: A Velem
Lehet Beszélgetni program értékelése és fenntarthatósága**

Székely András
Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Győri-Dani Dóra
Végeken Egészséglélektani Alapítvány

A CSALÁDI ÉS ISKOLAI KAPCSOLATOK ÖSSZEFÜGGÉSE AZ ISKOLAI EREDMÉNYESSÉGGEL

ENGLER ÁGNES

Debreceni Egyetem, Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A szimpózium a családon és az iskolán belüli intragenerációs és intergenerációs kapcsolatokat vizsgálja, kitérve a szülők és pedagógusok együttműködésére, mindezt a tanulói eredményességgel összefüggésben. A szimpózium célja rámutatni a családi és iskolai szocializációs szintéren végbemenő nevelési, illetve oktatási folyamatok jelentőségére a tanulói eredményesség tükrében, hangsúlyozva a két szintér együttműködésének fontosságát. A szimpóziumban bemutatott elméleti és empirikus kutatások a családon belüli és az iskolai kapcsolatokra fókuszálnak, ideértve az egyes szereplők közötti kommunikációt, a közös időtöltést és tevékenységeket, a szülői bevonódást, ezek mennyiségi és minőségi jellemzőit, illetve mindezek hatását a tanulói eredményességre. Az első előadás a családi élet mindennapjaiban megvalósuló kommunikációs helyzeteket, tevékenységeket vizsgálja, megrajzolva a szülők és gyermekek kapcsolati mintázatait, valamint ennek hatását az iskolai eredményességre. Az „eredményes szülő–eredményes tanuló” képlet természetesen nem egyértelmű, a szülői tevékenység sikerét számos tényező befolyásolja. A második előadásban erre látunk példát, amikor egy társadalmi csoport kulturális-társadalmi jellemzőin keresztül pillanthatunk be a szülők, tanárok erőfeszítéseibe. A sikeres pályát befutó romák életútja egyértelműen bizonyítja a szülők és pedagógusok közös hozzájárulásának szükségességét a tanulói eredményességhez. A harmadik előadás összefoglalja az eddigieket, és egyben átvezeti a következő témára a figyelmet. A szakirodalmi feldolgozáson alapuló előadásban a szerzők kritikusan közelítenek a szülői és tanári elvárásokhoz, az iskolai sikeresség kérdéséhez, a kommunikáció kapcsán beemelik a vizsgálatba a generációs különbségeket és a digitális eszközhasználatot. Ez utóbbi szálon továbbhaladva a szimpózium utolsó előadásában egy olyan módszert ismerünk meg, amely a társas–érzelmi és kommunikációs készségek fejlesztésére, az intra- és intergenerációs kapcsolatok hatékonyságának növelésére irányul, az iskolai keretek közötti elsajátítást követően pedig kiválóan használható családi és egyéb közösségekben. A társas kapcsolati kultúra fejlesztése nemcsak a tanulói eredményességhez járulhat hozzá, hanem segítheti az iskolai integrációt, erősítheti a családi kapcsolatokat. Az előadások közös metszetében kirajzolódó nevelési, oktatási értékek és célok, szülőket és pedagógusokat érő kihívások és az arra adott lehetséges válaszok, valamint az eredményességhez hozzájáruló kompetenciák, tudás fejlesztése a tanítási-tanulási folyamatban és a nevelői munkában részt vevő szereplők közös munkáján alapul, amelynek sikeressége nemcsak a tanulók, szülők és pedagógusok egyéni érdeke, hanem társadalmi szintű felelősség. A kutatási eredmények jól hasznosíthatók az oktatáskutatásban, a családpedagógiai kutatásokban, gyakorlati módon a pedagógusok munkájában, a szülői feladatok ellátásában, a család és iskola együttműködésében.

A CSALÁDI KAPCSOLATOK ÉS A SZÜLŐK OTTHONI BEVONÓDÁSÁNAK HATÁSA A NEGYEDIK OSZTÁLYOS TANULÓK ISKOLAI EREDMÉNYESSÉGÉRE

**BENCZE ÁDÁM *, ENGLER ÁGNES **, DUSA ÁGNES RÉKA *,
MARKOS VALÉRIA *, WÁGNER TAMÁS ***

* Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért;

** Debreceni Egyetem; Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Kulcsszavak: iskolai eredményesség; szülői bevonódás; családi és iskolai kapcsolatok

A szakirodalomban uralkodó álláspontnak számít, hogy a szülői háttér, az otthoni tanulási környezet, a családi kommunikáció, valamint a tanár–iskola, és a szülő–iskola közti kapcsolatok hatással vannak a tanulók iskolai teljesítményére (Pusztai et al., 2024; Róbert, 2004; Kertesi & Kézdi, 2008, 2012). Ennek ellenére a szülői bevonódás kapcsán messze nem egyértelmű az összkép: a kutatások egyaránt beszámolnak pozitív és negatív hatásokról is (Fan & Chen, 2001), a szülői bevonódás hatását ráadásul befolyásolják a gyerekek képesség- és karakterjellemzői is (Boonk et al., 2018). Ugyanakkor a tanulók csak akkor tudják a szüleik által felhalmozott tudást és tapasztalatot hasznosítani, ha a szülők befektetnek a gyermekeik humán tőkéjébe (Coleman, 1988). Kutatások szerint a jobb státuszú és magasán iskolázott szülők esetében a legerősebb a szülői bevonódás (Bacsikai, 2020; Kasik et al., 2022; Podráczky, 2012). Országos kutatásunkban 2019 december és 2020 február között negyedik osztályos gyermeket nevelő szülőket és az őket tanító pedagógusokat kerestünk fel kérdőíves megkereséssel. A mintavétellel kapcsolatos elvárás az volt, hogy a tanulók összetétele (regionalitás, lakóhely településtípusa, szociális helyzet) reprezentálja a negyedik évfolyamos tanulói populációt. Előadásunkban a szülői adatbázist használjuk fel (N = 1156). Kutatási kérdéseink: milyen mintázatokat rajzol a szülők és gyermekek kapcsolata, kommunikációja, közös tevékenysége, s milyen összefüggést mutat (ha mutat) mindez az iskolai teljesítménnyel. Hipotézisünk szerint a szülők otthoni bevonódását, a szülő–gyermek kapcsolatot befolyásolja a társadalmi-kulturális háttér, elsősorban a szülők kulturális és társadalmi tőkeellátottsága (H1). Másik feltételezésünk, hogy a családon belüli kommunikáció, közös időtöltés minősége összefügg az iskolai eredményességgel (H2). A szülői bevonódás (gyermekkel együtt töltött idő) elemzéséhez klaszteranalízist használtunk. A klasztereket ANOVA- és keresztábra elemzésekkel vizsgáltuk tovább. Regresszioelemzéssel pedig azt vizsgáltuk meg, hogy a demográfiai változók kontrollja mellett a szülői bevonódás klasztercsoportjainak milyen hatása van a gyermek eredményességére. A tanulói eredményességéről a szülő közlése alapján volt információnk (milyen tanulónak tartja gyermekét), a családon belüli kapcsolatok, kommunikáció és a szülői bevonódás mérésére több kérdés itemjeit használtuk fel. Eredményeink szerint a gyermek szülő által észlelt eredményességre a szülők iskolai végzettsége és a családszerkezet hatott szignifikánsan, az első feltételezés tehát részben igazolódott. A második hipotézis megfelelőnek bizonyult, mivel a szülői klaszterek közül a leginkább bevonódott szülői csoport pozitív hatása mutatható ki az eredményességre. Az eredmények a tudományos élet mellett hozzájárulhatnak a szülői és a pedagógus hivatás gyakorlatahoz, a család és iskola kapcsolatának erősítéséhez, segíthetik a szülői edukációt és a pedagógusképzést.

A CSALÁDI ÉS ISKOLAI KOMMUNIKÁCIÓ, VALAMINT A DIGITÁLIS ESZKÖZTÁR BEFOLYÁSA A TELJESÍTMÉNYRE

KOZÁK KÖKÉNY, UHLJÁR PÉTER, PÁRI ANDRÁS

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Kulcsszavak: család; iskola; kommunikáció, eredményesség

A gyermekek iskolai teljesítményét a gyermek képességei, adottságai mellett a szűkebb és tágabb környezete befolyásolja. A családi háttér jellemzői közül többek között a család tökeellátottsága, a családi kommunikáció hat az iskolás gyermek eredményességére (Bourdieu, 1999; Coleman, 1994; Róbert, 2000; Jeynes, 2011; Imre, 2022; Szász, 2023), az intézményi jellemzők közül pedig kiemelendő az iskola közvetített értékrendje (Juhász, 2015; Rubie-Davies, 2015), a pedagógusok személyes értékközvetítő módszere (Friend & Cook, 2007), a család és iskola nevelési értékeinek összhangja és a két fél hatékony kommunikációja (Pusztai & Engler, 2020), de nem feledkezhetünk meg a oktatást támogató eszközök megfelelő alkalmazásáról sem (Jakab, 2020; Szűts, 2020). Elméleti kutatásunkban a vonatkozó hazai és nemzetközi főbb szakirodalmat szintetizáljuk, érintve a neveléstudomány, a családszociológia és a pedagógiai pszichológia területeit. Az elméleti feltárómunkát megelőzően három feltételezést fogalmaztunk meg. (1) Az oktatási rendszer merevsége korlátozhatja a gyermekek eredményességét, pályaválasztási esélyeit. (2) A szülők nevelési céljai és a családi kommunikáció felülírhatja a gyermeknevelési attitűdhibákat, ezzel hozzásegítve a gyermeket a sikeresebb iskolai teljesítményéhez. (3) A digitális eszközök és platformok használata napjainkban megkerülhetetlen a Z- és az alfa-generációk szocializációs környezetének mechanizmusai, illetve infokommunikációs mintái miatt, ezért a tudatos és hatékony alkalmazásuk a családi és az iskolai környezetben egyaránt kívánatos. Kutatásunkban az alábbi következtetésekre jutottunk. (1) Számos gyermeknél megfigyelhető, hogy a képességeikkel nincsenek összhangban a kötelezettségeik, és egy túlságosan merev oktatási rendszer hátráltathatja a személyes képességeik kibontakoztatásának lehetőségét. Külön aggasztó, hogy amíg az érintett gyermekek nem kapnak megfelelő lehetőséget a tehetségük „megtalálására”, addig jellemzően az életben való boldoguláshoz nélkülözhetetlen alaptudást sem tudják megfelelően elsajátítani, többek között matematikából és szövegértésből. (2) Kutatási eredmények szerint a szülők akkor támogathatják a legjobban a gyerekek tehetségének kibontakozását, ha hagyják őket saját tempójukban haladni. A családnak tehát meg kell találnia az egyensúlyt az elvárás és a rugalmasság között, ehhez elengedhetetlen a hatékony családi kommunikáció (3) Az oktatási rendszer régóta törekszik az infokommunikációs eszközök beépítésére, miközben tapasztaljuk ennek előnyeit (például esélyegyenlőség) és hátrányait (például figyelemzavar). Az IKT eszközhasználat optimálissá tétele folyamatos feladat a családi életben és az iskolai környezetben egyaránt. Az elméleti kutatás jelenlegi szakaszában megfogalmazott eredmények hozzájárulhatnak a gyakorlati pedagógiai munkához, a családon belüli kommunikáció fejlődéséhez, a családi nevelési tevékenységhez.

A SIKERES PÁLYÁT BEFUTÓ ROMÁK EREDMÉNYESSÉGÉHEZ HOZZÁJÁRULÓ CSALÁDI ÉS ISKOLAI KAPCSOLATOK

ANTAL ISTVÁN

Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Kulcsszavak: iskolai eredményesség; roma nők és férfiak

Az előadás elméleti keretét a társadalmitőke-elméletek (Bourdieu, 1999; Sík, 2012; Fényes & Pusztai, 2004; Engler, 2011), valamint az oktatási reziliencia (Tóth et al., 2016; Papp Z., 2022; Ceglédi, 2018; Bacskai & Ceglédi, 2024) jelenti. Az alkalmazott elméleti keret segíti a hátrányos helyzetű csoportok sikerességének értelmezését, különös tekintettel a mikro- (család), mezo- (iskola) és makroszintű (társadalmi struktúrák) megközelítésre. A továbbtanulás, karrierépítés terve a roma fiatalok jelentős részében megfogalmazódik, azonban csak egy részüknél válik valóra különböző okok, így pl. alacsony végzettség (Antal 2022), lemorzsolódás (Trásy 2023), alulfoglalkoztatottság (Forray 2018, Lakner 2023), egzisztenciális és devianciákkal kapcsolatos problémák (Bocsi 2023) miatt. Kutatásunkba 24 sikeres roma származás nőt (n = 12) és férfit (n = 12) vontunk be, akiket a félig strukturált interjúk során arról kérdeztünk, milyen mobilitási utat jártak be, milyen oktatási tapasztalatokkal és családi háttérrel rendelkeztek és rendelkeznek, valamint hogyan változott a kapcsolati hálójuk a mobilitásuk előrehaladásával. Megvizsgáltuk továbbá azt, hogy milyen családi és iskolai kapcsolatok járultak hozzá a megkérdezettek sikerességéhez. Előadásunkban bemutatjuk azokat a konkrét családi és iskolai mintázatokat, amelyek támogatták az interjúalanyokat a sikeres életút bejárásában. Az interjúk feldolgozásakor az élettörténetekben visszatérő motívumokat, kapcsolati dinamikákat és az iskolai élmények, valamint a kapcsolati dinamikák értelmezési kereteit elemezzük. Az eredményekből kiderül, hogy a sikeres roma életutak nem kizárólag személyes teljesítményként értelmezhetők, hanem összefüggnek a család támogató és/vagy engedő jelenlétével, a tanárok megerősítő attitűdjével, valamint azokkal a kapcsolati és intézményi mintákkal, amelyek lehetőséget teremtettek a mobilitásra. A kutatás hozzájárulhat ahhoz, hogy az oktatás szereplői – különösen a pedagógusok és döntéshozók – érzékenyebbé váljanak a roma tanulók sikerességét támogató kapcsolati tényezőkre. A kutatás gyakorlati jelentősége abban rejlik, hogy eredményei beépíthetők lehetnek olyan nevelési stratégiákba és pedagógusképzési programokba, amelyek célja a roma fiatalok iskolai sikerességének előmozdítása.

A TÁRSAS-ÉRZELMI ÉS KOMMUNIKÁCIÓS KÉSZSÉGEK FEJLESZTÉSE AZ ISKOLÁBAN: A VELEM LEHET BESZÉLGETNI PROGRAM ÉRTÉKELÉSE ÉS FENNTARTHATÓSÁGA

SZÉKELY ANDRÁS *, GYŐRI-DANI DÓRA **

* Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

** Végeken Egészségilektani Alapítvány

Kulcsszavak: társas-érzelmi tanulás; iskola-család együttműködés; komplex iskolai program

A társas-érzelmi tanulást és kommunikációs készségfejlesztést támogató iskolai programok bizonyítottan hozzájárulnak a tanulók lelki egészségének megőrzéséhez, társas készségeik fejlődéséhez és tanulmányi előmeneteléhez (Kopp, 2008; Durlak et al., 2011; Martos, 2013; Engler, 2014; Purebl & Székely, 2021). A bevezetett programok hatékonyságát jelentősen növeli, ha a pedagógusok mellett a szülők is bevonásra kerülnek, és ezáltal a tanult készségek otthoni környezetben is megerősítést nyernek (Bierman et al., 2017). A vizsgálat célja A Velem Lehet Beszélgetni komplex, társas-érzelmi-kommunikációs készségek fejlesztésén alapuló iskolai program bevezetésének eredményességével, valamint a program hosszútávú fenntarthatóságával kapcsolatos szülői és pedagógusi vélemények feltárása volt. A pilot kutatásban három erdélyi általános iskola vett részt, ahol a megvalósítás után teljeskörű kérdőíves lekérdezés ($N_{szülő} = 75$; $N_{ped} = 32$), valamint fókuszcsoporthozos ($N_{ped} = 5$; $N_{iskpszich} = 3$) adatgyűjtés történt. A kérdőíves vizsgálat eredményei alapján elmondható, hogy mind a szülők, mind a pedagógusok érdekesnek ($M_{szülő} = 4,67$; $M_{ped} = 4,84$), hasznosnak ($M_{szülő} = 4,68$; $M_{ped} = 4,94$) és gyakorlatiasnak ($M_{szülő} = 4,41$; $M_{ped} = 4,68$;) ítélték a program azon részét, aminek ők voltak a célcsoportjai. A fókuszcsoporthozos beszélgetések lehetőséget nyújtottak a résztvevőknek a komplex programról alkotott átfogó vélemények visszajelzésére is. Ez alapján elmondható, hogy a program rövidtávú bevezetésével kapcsolatban mind a részt vevő pedagógusok, mind a helyi szervezésbe, lebonyolításba aktívan bevont iskolapszichológusok szerint nagyban segíti a rövidtávú bevezetést az, hogy a programba egyaránt bevonásra kerülnek a szülők, a pedagógusok és a tanulók is, hogy a diákokkal kapcsolatban lévő felnőttek sajátélmény alapú gyakorlatot szereznek a bevezetéssel kapcsolatban, valamint hogy a kivitelezéshez szükséges segédanyagokat is megkapják. A hosszútávú fenntarthatósággal kapcsolatban kiemelték az iskolák aktív szerepét, amiben kulcsfontosságúnak tartották a motiváció folyamatos fenntartását, a további konzultációs lehetőségeket és a rendszeres kapcsolattartást és tapasztalateserét más olyan intézményekkel, amik szintén részt vesznek a VLB iskolai programban. Mindezek alapján elmondhatjuk, hogy a készségfejlesztő programok hosszú távú sikeressége érdekében elengedhetetlennek tűnik az iskolai közösség elkötelezettsége, a folyamatos szakmai konzultációk, az intézmények közötti együttműködés és a szülők aktív bevonása is, hiszen egy program csak akkor érhet el tartós változást, ha a nemcsak elindul, hanem szerves részévé válik az iskolai mindennapoknak, integrálódik a nevelési folyamatba, miközben a szülők is támogatják a célok megvalósulását a családi környezetben.

TERRAS INCOGNITA: KORÁBBAN FELTÁRATLAN TERÜLETEK AZ ÁRNYÉKOKTATÁS-KUTATÁSBAN

Elnök: *Gordon Győri János*
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Opponens: *Chrappán Magdolna*
Debreceni Egyetem

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

Gyerektanárok a kiegészítő privátoktatás világában – a tanítási kompetencia alakulására vonatkozó elképzelések retrospektív vizsgálata

Gordon Győri János
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Interkulturális Pszichológiai és
Pedagógiai Intézet

A kiegészítő oktatási területek és a gyógypedagógia találkozása – szisztematikus szakirodalmi elemzés

Makszim Edina
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Csereklye Erzsébet, Gordon Győri János
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Interkulturális Pszichológiai és
Pedagógiai Intézet;

Kit nevezhetünk tanárnak? Egy angoltanári oklevelet biztosító árnyékoktatási mesterkurzus bemutatása és értékelése

Pataki Ágnes
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola
Gordon Győri János
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Interkulturális Pszichológiai és
Pedagógiai Intézet;

Az énhatékonyság és az angol nyelvi árnyékoktatás összefüggései – szülői percepciók és tanulói tapasztalatok vizsgálata

Hegedűs Gabriella
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Angol-Amerikai Intézet,
Angol Nyelvpedagógiai és Szakmódszertani

TERRAS INCOGNITA: KORÁBBAN FELTÁRATLAN TERÜLETEK AZ ÁRNYÉKOKTATÁS-KUTATÁSBAN

GORDON GYŐRI JÁNOS

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

Noha az elmúlt három évtized során folyamatosan bővült az árnyékoktatás-kutatások által lefedett területek köre és az e témakörre vonatkozó publikációk száma (Yun & Weilin, 2023), továbbra is számos fontos jelenség maradt feltáratlan az oktatáskutatásoknak e területén (Bray, 2024). Szimpóziumunkban négy olyan kutatást mutatunk be, amelyek a kiegészítő privátoktatás-kutatások terén nemzetközi összehasonlításban is úttörő jelentőségűek. Noha a szakirodalomban számos tanulmány említi, hogy mások mellett középiskolások is folytatnak kiegészítő privátoktatási jelenséget, az árnyékoktatásban való oktatás szempontjából még soha nem vizsgálták meg ezt a populációt. Gordon Győri János előadása olyan felnőtt vizsgálati személyekkel folytatott, retrospektív félig strukturált interjúk eredményeit foglalja össze, akik 10 és 18 éves koruk között pénzkereső tevékenységként magántanítási tevékenységet folytattak. E kutatás eredményei a tanítás humán kompetenciarendszerének fejlődésszempontú feltárása vonatkozásában is úttörő jelentőségűek. Makszim Edina, Gordon Győri János és Csereklye Erzsébet a gyógypedagógiai/speciális nevelési igényű gyerekek kiegészítő oktatási területének feltárásában végeztek úttörő jelentőségű munkát. Szisztematikus szakirodalomelemzésük eredményeként azt találták, hogy míg a gyógypedagógia terén a nem piaci alapon zajló társadalmi támogató kiegészítő oktatás (Gordon Győri, 2024) jelenségére bőséges szakirodalom vonatkozik, addig e tevékenységekörnek az árnyékoktatási szegmensére jószerével semmilyen kutatás nem ismert nemzetközileg sem, noha a gyógypedagógiai árnyékoktatási szegmens egyre fontosabb szerepet tölt be. Pataki Ágnes és Gordon Győri János azt mutatják be, hogy egy magyarországi árnyékoktatási tanárképzés hallgatói milyen tanári identitással rendelkeznek, és a környezetük hogyan identifikálja őket. Eredményeik szerint az árnyékoktatásban dolgozók tanári identitásalakulásának folyamatában az egyéni tapasztalatok, az énhatékonyság és a szülői–tanulói megerősítések játszanak döntő szerepet, kevésbé a formális vagy az árnyékoktatási szegmensben szerzett végzettség. A szülők és diákok esetében a magántanár kiválasztása inkább a tanár személyétől, saját és a mások által megfogalmazott tapasztalataitól függ, nem a formális/nem-formális végzettség meglététől vagy hiányától. Hegedűs Gabriella az énhatékonyság és az angol nyelvi árnyékoktatás összefüggéseire vonatkozó kutatási adatait mutatja be, amelyek szerint az anyák az árnyékoktatás hozzáadott értékeként középiskolás gyermekeik önbizalmának növekedését tapasztalták, noha a tanulóktól felvett adatok nem erősítették meg az árnyékoktatás és énhatékonyság közötti szignifikáns összefüggést. A kutatás jelenleg még csak szűk körben zajlott, így az ellentmondás feloldásához további kutatások kellenek.

GYEREKTANÁROK A KIEGÉSZÍTŐ PRIVÁTOKTATÁS VILÁGÁBAN – A TANÍTÁSI KOMPETENCIA ALAKULÁSÁRA VONATKOZÓ ELKÉPZELÉSEK RETROSPEKTÍV VIZSGÁLATA

GORDON GYŐRI JÁNOS

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Kulcsszavak: gyerektanárok; árnyékoktatás; a tanítási kompetencia fejlődése gyerekkorban

A kiegészítő privátoktatás szakirodalmában rendszeresen felbukkanó adat, hogy az oktatásnak ebben a szegmensében számtalan olyan személy is tanítási tevékenységet folytat, aki semmilyen tanári képzettséggel nem rendelkezik. Ezen belül a szerzők némelyike azt is megemlíti, hogy nemcsak felnőttek, köztük egyetemisták tanítanak az árnyékoktatásban (Hajar & Manan, 2025), hanem középiskolások is (Bray, 2021). Ismereteink szerint azonban erre az utóbbi csoportra még semmilyen tudományos figyelem nem irányult, sem hazai, sem nemzetközi környezetben, noha értelmezésünk szerint a pénzért másokat nem-formális környezetben tanító gyerekek tevékenysége lényegesen különbözik a már kora kisgyerekkorban is megfigyelhető informális tanítási viselkedéstől (Strauss, 2005), valamint az iskolai órán mint formális környezetben tanári irányítással zajló vagy az azon kívüli iskolai önkéntes kortárs-tanítási tevékenységektől (Gal & Fallik, 2021). Az előadásunkban bemutatandó adatgyűjtés során a kutatási kérdésünk arra irányult, hogy olyan felnőttek, akik 10–18 éves koruk között pénzkeresettel járó privátoktatási tevékenységet folytattak, retrospektíve milyen tanítási kompetenciaelemek meglétével magyarázzák azt, hogy ezt a piaci tevékenységet már gyermekkorukban folytatni tudták. A még folyamatban lévő kutatás során eddig 10 személlyel vettünk fel a témával kapcsolatos félig-strukturált interjút, függetlenül attól, hogy az illetők a gyerekkori tanítási tapasztalatszerzés után a tanárképzést vagy a tanári pályát választották-e, vagy sem. Az interjúk tematikus elemzésének (Braun & Clark, 2006) eredményeként azt találtuk, hogy a válaszadók első lépésben egy kevésbé részletesen artikulálható, általános, természetes képességrendszernek tekintik a gyerekkori tanítás képességét: „az ember valahogy, nem tudom, ezzel születünk, hogy van egy ilyen tehetségünk”. Mindamellet az általános szinten megfogalmazódó vélekedések továbbgondolása során a tantárgyi tudás megfelelő szintű meglétét, a jó kommunikációs készséget, a megfelelő fejlettségű kognitív és szociális/érzelmi megértés (elmeelmélet) meglétét különítik el mint szükséges összetevőket, valamint azt, hogy mindezek talaján képesek voltak pedagógiai módszerességet is felépíteni a munkájukhoz. Az adatgyűjtésünk egyik érdekes eredménye volt az is, hogy egyes válaszadók úgy vélték, abban az életkorban, amikor ők már pénzkeresetért privátszférában tanítottak, valójában még nem is lehetnek eléggé érettek az emberek a tanításhoz mint jövedelemszerző tevékenységhez. Előadásunk végén ezt a paradoxont is értelmezzük.

A KIEGÉSZÍTŐ OKTATÁSI TERÜLETEK ÉS A GYÓGYPEDAGÓGIA TALÁLKOZÁSA – SZISZTEMATIKUS SZAKIRODALMI ELEMZÉS

MAKSZIM EDINA *, CSEREKLYE ERZSÉBET **, GORDON GYŐRI JÁNOS **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet;

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet;

*Kulcsszavak: gyógypedagógiai kiegészítő oktatások; gyógypedagógiai árnyékoktatás;
szisztematikus szakirodalomelemzés*

Bár eddig kevés tanulmányban vált központi témává, a kiegészítő oktatási területek és a gyógypedagógia közötti összefüggés fontosságát az is bizonyítja, hogy többféle kiegészítő oktatási tevékenység (Gordon Győri, 2024) is zajlik a gyógypedagógia területén: a fizetős, piaci alapon működő kiegészítő privátoktatás és a nem piaci alapon működő társadalmi támogató kiegészítő oktatás egyaránt megjelenik e területen. A gyógypedagógusok megjelenéséről a kiegészítő privátoktatás szegmensében magyar nyelven Bánfalvy Csaba írásaiban (2009; 2012) olvashatunk, aki kiemeli, hogy érdemes lenne ezt a területet tovább vizsgálni és felmérni, hogy milyenek a motivációi a gyógypedagógiai vállalkozásoknak, milyen előfeltételei vannak ezeknek, és mekkora a fizetőképes kereslet rá. Ho (2024) Szingapúrban végzett egy vizsgálatot, ahol azt próbálta feltárni, hogyan járul hozzá a kiegészítő privátoktatás a mainstream inkluzív oktatás sikerességéhez (Ho, 2024). Hazánkban a KSH 2019-től veszi nyilvántartásba, hogy a tanodákban hány sajátos nevelési igényű gyermek jelenik meg; az elmúlt öt év adatai alapján az mondható, hogy a kiegészítő oktatás valamely típusába rendszeresen járó gyermekek majdnem 10 %-a speciális nevelési igényű (KSH, 2019). A témához kapcsolódó szisztematikus szakirodalmi elemzésünk célja az, hogy nemzetközileg is elsőként átfogóan feltárjuk a gyógypedagógiai vetületeket, amelyek megjelennek a kiegészítő oktatási területekre vonatkozó tudományos közleményekben. Szisztematikus szakirodalomelemzésünk protokollját a PRISMA ajánlásaival összhangban dolgoztuk ki (Kartali, 2023; Page et al., 2021). A szakirodalmi keresést 2025 tavaszán végeztük. A keresés során három adatbázist használtunk: Ebsco, Web of Science és ProQuest. Csak az angol nyelvű, tudományos folyóiratban megjelent empirikus tanulmányokat válogattuk be. Így összesen 780 találatot kaptunk. Ezt követően eltávolítottuk a duplikátumokat, majd a tanulmányok szűrését három szinten végeztük: címek, absztraktok és a teljes szöveg alapján. Az így kapott tanulmányokat tematikusan elemezzük. Kutatásunk jelenlegi fázisában megállapítható, hogy bár néhány tanulmány beszámol arról, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók is részt vesznek a kiegészítő privátoktatásban (Lambert & Spinath, 2014), ez mégsem áll a kutatások fő fókuszában. A szakirodalmi találataink szűrésének fázisában feltűnő volt, hogy a társadalmi támogató kiegészítő oktatási programok esetében jelentősen többször találkozunk a gyógypedagógiai kapcsolódással, mint a kiegészítő privátoktatás-kutatások, tehát a piaci szegmens esetében. A gyógypedagógia és a kiegészítő oktatási területek kapcsolatának a jelenleginél kiegyensúlyozottabb kutatása kiemelt fontossággal bír mind a szolgáltatói, mind pedig a fogyasztói oldalról, egyéb szakmai okok mellett azért is, mert számos etikai dilemmával is találkozhatunk a témák tudományos elemzéseinek kapcsán. Az erről való szakmai gondolkodáshoz szükséges, hogy pontosan feltárjuk ezen területek metszéspontjait.

KIT NEVEZHETÜNK TANÁRNAK? EGY ANGOLTANÁRI OKLEVELET BIZTOSÍTÓ ÁRNYÉKOKTATÁSI MESTERKURZUS BEMUTATÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

PATAKI ÁGNES *, GORDON GYŐRI JÁNOS **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

*Kulcsszavak: tanárképzés az árnyékoktatásban; nem-formális tanári diploma; szülői
tanárválasztás az árnyékoktatásban*

A tanári hatékonyságot (Hanushek, 1992), illetve a tanári identitás kérdéseit (Rushton et al., 2023) szinte maradéktalanul csak a formális oktatási kontextusban vizsgálják a kutatók. Ugyanakkor a kutatások során az a tény, hogy tulajdonképpen ki is az, akit „tanárnak” tekintünk, jellemzően nem kerül tisztázásra. A kérdést a formális oktatáson belül sem egyszerű megválaszolni, a formális oktatás világán kívül adható válasz azonban még összetettebb, mint pusztán az, hogy tanár az, aki a formális környezetben megszerzett tanári képzettséggel rendelkezik. Előadásunkban egy olyan kutatást mutatunk be, amelynek során az eddigieknél tágabb környezetben, az árnyékoktatás kontextusában próbáltuk értelmezni a tanári önazonosság kérdéseit. Kutatásunk során a Converzum (korábban Tudomány) angol nyelviskola néhány éve indult Tanári Mesterkurzus képzési programjának résztvevőit vizsgáltuk meg. Célunk az volt, hogy megtudjuk, az itt végzett hallgatók tanárnak tekintik-e magukat, és akár igen, akár nem, milyen kritériumok mentén határozzák ezt meg, valamint hogy a külső környezet részéről milyen megítélésben részesülnek, különös tekintettel azokra, akik nem rendelkeznek államilag minősített tanári oklevéllel. Vizsgálatunk során félig strukturált interjúkat készítettünk a képzésben részt vevő oktatókkal és a képzés sikeres elvégzése miatt már minősített hallgatókkal. Az így nyert adatok szerint a Converzum által kibocsájtott mestertanári oklevéllel rendelkező résztvevők többsége árnyékoktatásban dolgozik. Továbbá azt találtuk, hogy a Converzum nem-formális tanárképzési rendszere alapján certifikált hallgatók esetében az általában értett tanári, illetve az angoltanári szakmai identitás megléte független attól, hogy az illető egyébként rendelkezik-e formális tanári diplomával vagy sem: tanári identitásuk kialakulásának a folyamatában az egyéni tapasztalatok, az énhatékonyság és a szülői-tanulói megerősítések játszanak döntő szerepet. Ugyanakkor az is elmondható, hogy a Converzum által kiadott mestertanári végzettség az árnyékoktatás területén konkrét előnyöket jelent az egyéneknek elhelyezkedésük során – olykor még az árnyékoktatási szegmensén kívül, a formális oktatás világában is –, illetve szakmai biztonságérzetet nyújt számukra. Kutatásunk arra is rámutatott, hogy a szülők és diákok esetében a magántanár kiválasztása inkább a tanár személyétől, saját és a mások által megfogalmazott tapasztalataitól függ, mintsem a formális, nem-formális vagy mindkét végzettség meglététől vagy hiányától. A Converzum nyelviskola Mesterkurzusán végzett tanárok, amennyiben a tanári pályán helyezkednek el, a tanári szakmát választják hivatásuknak, és függetlenül az oklevél minősítésétől, szeretnek tanítani.

AZ ÉNHATÉKONYSÁG ÉS AZ ANGOL NYELVI ÁRNYÉKOKTATÁS ÖSSZEFÜGGÉSEI – SZÜLŐI PERCEPCIÓK ÉS TANULÓI TAPASZTALATOK VIZSGÁLATA

HEGEDŰS GABRIELLA

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Angol-Amerikai Intézet, Angol Nyelvpedagógiai és Szakmódszertani Tanszék

Kulcsszavak: angol nyelvi árnyékoktatás; énhatékonyság; szülői percepció

Az énhatékonyság kulcsfontosságú szerepet játszik a nyelvtanulásban, mivel pozitívan befolyásolja a motivációt (Piniel & Csizér, 2013), és segíti a nyelvtanulókat a megfelelő tanulási stratégiák elsajátításában (Jungert & Rosander, 2010), melyek pozitívan hathatnak az eredményességre. Mivel az énhatékonyság és nyelvtanulás közötti összefüggések vizsgálata elsősorban a formális oktatás kontextusában kerül előtérbe (Csizér et al., 2021; Escalera-Chávez et al., 2018; Piniel & Csizér, 2013), ezen összefüggések feltárása indokolt, ugyanis a magyarországi angol nyelvi árnyékoktatás tekintetében hiátus tapasztalható e területen. Szekvenciális feltáró jellegű kevert módszerű (Creswell, 2012) kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy az árnyékoktatás milyen módon és milyen mértékben van hatással a nyelvtanuló énhatékonyságára, és ezáltal a nyelvtanulás vélhető eredményességére az árnyékoktatásban. Első lépésben angol nyelvi árnyékoktatásban részt vevő középiskolások szüleivel végeztünk kvalitatív kutatást, majd erre építve saját kvantitatív nyelvtanulói mérőeszközt fejlesztettünk. Félig strukturált interjúk kutatásunkban (N = 10) az anyák középiskolás gyermekeik önbizalom-növekedéséről számoltak be mint az árnyékoktatás hozzáadott értékéről. A nyelvtanulókkal végzett kvantitatív kutatásban a leíró statisztikai elemzés alapján az angol nyelvi árnyékoktatásban résztvevők – az anyák meglátásával egyezően – szintén valamivel magasabb énhatékonysággal rendelkeztek társaiknál, míg a Mann-Whitney próba (Nachar, 2018) egy szűk csoport esetében eredményezett énhatékonyság-növekedést: a nem vármegyeszékhelyen élő, felsőfokú végzettségű anyák lány gyermekei esetében. Ugyanakkor a többváltozós elemzések eredményei arra mutattak rá, hogy ellentmondás van a szülői percepció és a nyelvtanulók tapasztalata között, ugyanis a binomiális regresszió nem erősítette meg az árnyékoktatás és az énhatékonyság közötti szignifikáns összefüggést. Kutatásunk limitációja, hogy középosztálybeli családok gyermekeit érintettük, ami nem teszi lehetővé általános következtetések levonását a társadalom egészére. Emellett kényelmi mintát alkalmaztunk, így a kutatás eredményei alapján csak jelen mintát tekintve vonhatóak le következtetések. Ennek ellenére kutatásunk hozzájárul az árnyékoktatás és az énhatékonyság kapcsolatának további megértéséhez és fontos kiindulópontot jelent jövőbeli kutatások számára.

A TANULÁSI KÖRNYEZET ÁTALAKÍTÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI ÉS AKADÁLYAI AZ ELSŐ ÉS MÁSODIK OSZTÁLYBAN

Elnök: *Gyarmathy Éva*
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Opponens: *Rapos Nóra*
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

A tanulási környezet szervezésének hiánya az alsó tagozaton

Gyarmathy Éva, Pap Judit, Turmezei Mónika
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

A tanulási teljesítmény és a kognitív képességek összefüggései különböző módon formált tanulási környezetben alsó tagozatos osztályokban

Svraka Bernadett
Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK

Gyarmathy Éva
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Az innovációra (nem) fogékony pedagógusok

Gombás Judit
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

A kiegészítés és a mentális jóllét összefüggései a hazai pedagógusok körében

Elekes Györgyi, Gombás Judit
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Svraka Bernadett
Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK

A TANULÁSI KÖRNYEZET ÁTALAKÍTÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI ÉS AKADÁLYAI AZ ELSŐ ÉS MÁSODIK OSZTÁLYBAN

GYARMATHY ÉVA

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A szimpózium egy kétéves kutatási munka eredményei köré épül. A cél az első osztályt kezdő gyermekeket tanító pedagógusok módszertani fejlesztésekben való részvételének vizsgálata pedagógiai, pszichológiai és szociológiai szempontok alapján. Már Nagy József (1980) vizsgálatai jelezték a gyerekek diverzitását, ami azóta tovább nőtt a táguló információs térrel (Gyarmathy, 2022). Ez a tendencia sürgetővé teszi a pedagógusképzés újragondolása során az autonóm, adat alapú döntéshozatal, az osztálytermi szervezés és így az innovativitás irányába való továbblépést és a gyakorlatba való átvitelt. Rivero és mtsai. (2011) szerint a tanárok elképzeléseinek és gyakorlatának megváltoztatása lassú és fáradtságos folyamat. A megalapozatlan, gyors ugrás helyett a cél a zökkenőmentes, fokozatos átmenet. Suárez (2019) megállapítása, hogy a kutatásokban aktívan részt vevő pedagógusok nagyobb magabiztosságról számolnak be az innovatív tanítási stratégiák alkalmazásáról. A fentiek alapján feltételezésünk az volt, hogy a kutatásunkba kutatókként bevont pedagógusok hatékonyabban tudják alkalmazni az új módszereket, mint akik nem ilyen aktivitással és módszertanokra való felkészítéssel kezdenek innovációba. Az első osztályt kezdő gyerekek tanítói vettek részt a kutatásban. A kutató tanítók az általunk bemutatott módszerek tantermi alkalmazására kaptak képzést. A feladatuk az volt, hogy válasszanak a lehetőségek közül, vigyék be a tanítási gyakorlatukba, és értékeljék azokat. Két éven át követtük az innovációba bevont pedagógusok munkáját, valamint egy kontrollcsoportot és a Sakkpalota módszert (Martin, 2023) alkalmazó pedagógusokat. Így összevethettük a kutatással összekötött tanítási környezet-módosítást, a szokásos gyakorlat, illetve egy, a tantervbe illesztett, külső szakértők által kifejlesztett módszer hatásait. A kétéves munka elején és végén a tanítók osztályába járó gyerekek fejlődését képességprofil vizsgálatokkal regisztráltuk. A pedagógusoknak a módszerek alkalmazásával kapcsolatos visszajelzéseit gyűjtöttük, valamint kérdőívekkel követtük a mentálhigiénés állapotukat. Az első előadásban az innovációs kutatásban résztvevő pedagógusok választásait és visszajelzéseit elemezzük. A második előadás a gyerekek fejlődésére fókuszál, összehasonlítja a kutatásba bevont tanítók osztályainak, a kontroll és a Sakkpalota módszerrel tanuló osztályoknak a kétéves fejlődését. A harmadik előadás a kevésbé innovatív és innovatív pedagógusok profilját vizsgálja mentálhigiénés kérdőívekkel végzett vizsgálatok alapján. A negyedik előadás egészségpszichológiai megközelítésből vizsgálja a pedagógusok helyzetét. A kutatás feltételezésével szemben, nem azok a tanítók voltak a leghatékonyabbak, akik kutathattak, hanem azok, akik a tanmenet folyamatába beépült módszert alkalmazták. Ráadásul az is kiderült, hogy a jelen körülmények között az innováló pedagógusok gyakran a pszichés-mentális és testi egészségükkel fizetnek a többlet teher miatt.

A kutatást támogatta: MTA Közoktatás-Fejlesztési Program 2021, MTA-AVKF Tanulási környezet Kutatócsoport

A TANULÁSI KÖRNYEZET SZERVEZÉSÉNEK HIÁNYA AZ ALSÓ TAGOZATON

GYARMATHY ÉVA, PAP JUDIT, TURMEZEI MÓNICA

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Kulcsszavak: osztálytermi szervezés; aktív tanulás; alsó tagozat

Interdiszciplináris megközelítésű kutatási projektünkben az osztálytermi szervezést vizsgáltuk a tanítók innovatív hozzájárulásával. Három fő területen kínáltunk módszertani anyagokat: kognitív fejlesztés, tér- és tanulásszervezés. Kutatásunk célja a tanulási környezet-átalakítás lehetőségeinek és akadályainak azonosítása. A tanulási környezet a tér és a tanulás elősegítésére szolgáló szociális, pszichológiai és pedagógiai lehetőségek összessége (Fraser, 1998), de a tanulás szervezése a gyakorlatban tantárgyi szempontú szervezés, csoportszervezés, dokumentáció és értékelés terén jelenik meg. A hangsúly a differenciáláson van, és kevésbé a tanulási környezetnek a gyerekek sajátosságaihoz való alakításán. Szabó Mária (2009) és munkatársai 2004-es kutatása már feltárta, hogy a pedagógusok érzékelik a gyerekek közötti növekvő különbségeket és fontosnak tartják a differenciált tanulásszervezést. Eredményeik szerint azonban még ennek megvalósítását is nehezíti a több felkészülési idő, a szakmai segédanya hiánya, a tanulói aktivitásra és a játékra épülő módszerek időigényessége. Kutatásunkban olyan módszereket adtunk át, amelyek bizonyítottan kiváló fejlesztő hatással bírnak a gyerekek tanulása tekintetében. A kutató tanítók az általunk bemutatott módszertanok tantermi alkalmazására kaptak képzést. A feladatuk az volt, hogy vigyék be a tanítási gyakorlatukba és értékeljék a módszereket. Két éven át követtük az így a kutatásba bevont tanítók munkáját, valamint egy kontrollcsoportot és a Sakkpalota módszert alkalmazó tanítókat. Az innovációban résztvevők örömmel fogadták a fejlesztési lehetőségeket, de arról számoltak be, hogy főleg a délutáni foglalkozások során alkalmazták ezeket, mert a tananyagra koncentráltak, illetve, a „játék” után nehéz volt a gyerekeket „összeszedni”. A háttérben azt találtuk, hogy a tér- és tanulásszervezést nem tartják elég fontosnak a tanítók. Pedig ezek a hatékony, inkluzív tanulási környezet felé vezető úton meghatározók (Aldridge et al., 2024; Clemson & Coyle, 2025). A 17 módszertani egységre 133 választás esett, de nem egyenletesen oszlottak meg a választások. A tér- és tanulásszervezés módszertanokra a választások 10%-a esett, miközben a választható módszertani egységek 41%-a volt ilyen osztályszervezési egység. A legnagyobb arányban a mozgásos modulokat választották a tanítók, ami tekintettel a gyerekek mozgáshiányos életvitelére, a tanulás hatékonyságának és a mozgásnak a kapcsolatára, optimális választás. Viszont a mozgás rendszeres osztálytermi gyakorlatként való bevezetése tudatos osztályszervezést is igényel. A tanítók ennek hiányában inkább a délutáni, szabad tevékenységek során alkalmazták a módszertani egységek adta fejlesztési lehetőségeket. A tanítás szemléletének és kereteinek átalakítása nélkül a tanítók a tananyagra, és nem a tanulási környezetre fókuszálnak. Ezért rövid távon a tananyag szerves részét képező fejlesztő környezet, mint például a Sakkpalota módszer lehet széles körben sikeres.

A TANULÁSI TELJESÍTMÉNY ÉS A KOGNITÍV KÉPESSÉGEK ÖSSZEFÜGGÉSEI KÜLÖNBÖZŐ MÓDON FORMÁLT TANULÁSI KÖRNYEZETBEN ALSÓ TAGOZATOS OSZTÁLYOKBAN

SVRAKA BERNADETT *, GYARMATHY ÉVA **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK; ** Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Kulcsszavak: módszertani fejlesztés; kognitív profil; tanulási teljesítmény

Az empirikus kutatás célja egy olyan longitudinális tanulói kognitív képességprofil vizsgálat volt, amiben a mérési pontok eredményét különböző kompetenciafejlesztési mechanizmusok befolyásolták. Arra voltunk kíváncsiak, hogy a beavatkozások után tapasztalunk-e pozitív változásokat a tanulók értelmi képességeinek, illetve tanulmányi eredményeinek mintázatában. A tanulási képességekre nagy hatással van a szenzomotoros funkciók és a kognitív fejlődés közötti szoros összefüggés. A gyermek akkor lesz képes a magasabb szintű kognitív funkciók elsajátítására és alkalmazására, ha a koordinált mozgások, a percepciók folyamatok, a figyelmi funkciók, emlékezet, gondolkodás és a beszéd megfelelően segítik egymást. Bármelyik területen tapasztalunk eltérést, az nagy valószínűséggel egy másik területen is problémát okoz (Gerebenné et al., 2021). A kognitív képességek ismerete segít a tanulók fejlesztésében és az egyéni tanulói utak támogatásában. Fontos a tanulástámogató módszerek osztálytermi munkába való integrációja; kiemelnénk a kutatásunk szempontjából fontos Sakkpalota Programot, ami nem sakkozni tanít, hanem a sakk algoritmusainak elsajátításával segíti a logikus gondolkodást és a problémamegoldó képességet (Misetáné Burján, 2024). A kutatás során azt vizsgáltuk, hogy változott-e a tanulók képességstruktúrája azáltal, hogy fejlesztő foglalkozáson vesznek részt, vagy a Sakkpalota Program gyakorlata szerves része a mindennapjaiknak. A vizsgálatban 1116 tanuló vett részt az ország különböző iskoláiból, ahol Kognitív Profil Tesztet vették fel az erre vállalkozó tanítók. A bementi és utómérések közben 473 tanuló az általunk módszertanilag gazdagított osztályokba járt, 335-en a Sakkpalota Program résztvevői voltak, és 308 tanuló tartozott a kontrollcsoporthoz, ahol nem történt beavatkozás. Az iskolai teljesítmény közepes erősségű, pozitív irányú szignifikáns összefüggést mutatott az értelmi fejlődéssel ($r = 0.389$), a szenzomotoros fejlettséggel ($r = 0.244$), a vestibuláris rendszer ($r = 0.285$) működésével, a vizuomotoros koordinációval ($r = 0.369$) és az iskolai képességekkel ($r = 0.526$). Ami meglepő, hogy a fejlesztő foglalkozásokkal gazdagított osztályokban egyáltalán nem és a Sakkpalota Programban való részvétel után is csak gyenge szignifikáns különbség (ANOVA, értelmi fejlődés: $df = 2$, $F = 2.980$, $p = 0.051$; szenzomotoros fejlettség: $df = 2$, $F = 3.220$, $p = 0.040$; vestibuláris rendszer: $df = 2$, $F = 9.634$, $p < 0.001$; vizuomotoros koordináció: $df = 2$, $F = 4.619$, $p = 0.010$; iskolai képességek: $df = 2$, $F = 6.582$, $p = 0.001$) mutatkozik a képességek mintázatában a bemeneti méréshez képest. A vizsgálati eredményeink tanulsága, hogy nagy valószínűséggel nagyobb kontrollt és köztes mérést kell alkalmazni a módszertani beavatkozások során a kívánt eredmények elérésére. A bemeneti keresztmetszet egyértelműen mutatja az iskolai teljesítmények és a kognitív hatékonyság kapcsolatát, ezek fejlesztése, támogatása a pedagógiai munka hatékonyságának növelői is lehetnek egyben.

AZ INNOVÁCIÓRA (NEM) FOGÉKONY PEDAGÓGUSOK

GOMBÁS JUDIT

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Kulcsszavak: pedagógiai innováció; pedagógusok pszichés-mentális egészsége; innováció külső és belső gátjai

A 21. századi gyerekek hatékony oktatásához innovatív módszertanokon túl szükség van pedagógusokra, akik fogékonyak ezekre az újításokra. Kutatásunkban 20 tanító munkáját támogattuk két éven keresztül, akik a tanulási környezetet gazdagító módszerek közül válogatva dolgoztak elsős gyerekekkel. A tanítók kitöltötték a pszichés-mentális egészségükre és a szociodemográfiai háttérükre vonatkozó kérdőíveket, majd értékeltük őket, mekkora fogékonyságot mutatnak a gazdagító innovatív módszerekre. Kontrollcsoportként egy korábban felvett 555 fős, diverz pedagógus mintát használtunk. Eredményeink szerint az innovációra leginkább fogékony pedagógusok egyben a legérettebb személyiségek is, akik a közösségek szolgálatát és a saját személyes fejlődésüket tartják a legfontosabb értéknek, magas szinten képesek érzelmi és kognitív önszabályozásra, szabálykövetésre. Ezek a jellemzők szükségesek a magas szintű teljesítmények eléréséhez is, de a vezetői, alkotói lét, valamint a tehetség fejlődése szempontjából is kritikus tényezők (Billore et al., 2023; Paz-Baruch & Hazema, 2023). A projektbe sokkal inkább a környezete vagy a saját maga által is terhelhetőnek gondolt, ebből adódóan túlterhelt, kimerültebb, inkább kiégett, gyengébb fizikai egészséggel rendelkező tanítókat sikerült bevonni. Akik a fejlődést és a fejlesztést rájuk kirótt feladatnak, újabb tehernek fogják fel, a pszichés-mentális és testi egészségükkel fizetnek azért, hogy el kell hagyniuk a pedagógiai komfortzónájukat. A pedagógustársadalomról általában is elmondható, hogy óriási a stabilitásigényük, tipikusan nem forradalmárok és nem innovátorok (Radó, 2023), de a mintánkban még az innováció követésére is nehéz volt rávenni őket. Az innovatív módszerek elutasítása mögött külső okok is fellelhetők. A pedagógusok túlterheltsége és munkakörüik kialakítása sem kedvez a kísérletezésnek, a pedagógus-értékelési rendszerek inkább a hagyományos tanári szerepeket díjazták, nem az innovatív pedagógusét (Varga, 2013). Eredményeink is alátámasztják más kutatások eredményeit, miszerint ahogyan a pedagógus életpálya-modell működik, az nem ösztönöz a fejlődésre, a tanároknak kevesebb időt hagy az önképzésre (Lannert, 2021). Kutatásunkban az innovatív módszertanok közül a „Sakkpalota” működött a legjobban, de ez a módszer egy tantárgyakat, tevékenységeket egyetlen keretbe integráló több éves program, amiben a tanítók külön felkérést és képzést kaptak, hogyan oktassanak. Úgy tűnik, könnyebb az innovációt elfogadni, ha rendszerben, integráltan, pontos útmutatóval kapják azt a tanítók. Az innovációt és az arra való fogékonyságot gátló külső tényezőkön nehezebb változtatni, mint a belső tényezőkön. Ha az innovációt vagy annak elfogadását értéknek tekintjük, akkor a pedagógusok képzése és továbbképzése sokkal inkább egy komplex személyiségfejlesztésről kellene, hogy szóljon, ezen tartalmaknak tudatosabban és hangsúlyosabban kellene megjelennie az egyetemek pedagógusképző és pedagógus-továbbképző programjaiban.

A KIÉGÉS ÉS A MENTÁLIS JÓLLÉT ÖSSZEFÜGGÉSEI A HAZAI PEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN

ELEKES GYÖRGYI *, SVRAKA BERNADETT **, GOMBÁS JUDIT *

* Apor Vilmos Katolikus Főiskola; ** Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK

Kulcsszavak: pedagógusok testi-pszichés egészsége; kiégés, aspiráció; mozgás, sportolás

A pedagógus szakma kimagasló rizikófaktorú foglalkozás más humán szakmákhoz képest kiégés szempontjából. Kutatásunk célja az volt, hogy megvizsgáljuk a magyar pedagógusok körében azon dimenziókat, amelyek a kiégéshez mint multikauzális problémához vezethetnek. (Mueller & Morley, 2020). A kiégés szindróma a krónikus stresszre adott végállapotként jelenik meg, ezért az odavezető út feltárása segíti a megelőzést. Mivel a pedagógusok mentálhigiénés állapota befolyásolja munkahelyi teljesítményüket, hatékonyságukat, s ez visszahat a hazai oktatási eredményekre is, ezért kiemelten fontos, hogy a kiégést befolyásoló tényezőket alaposabban megismerjük (Paksi et al., 2015; Mihálka & Pikó, 2018; Szabó et al., 2020; Mihálka, 2023; Capone & Petrillo, 2020; Beames et al., 2023). A keresztmetszeti kérdőíves kutatásunkban alkalmazott egészségpszichológiai tesztek mind jogtisztán, szabadon hozzáférhetők, és e teszteket ritkán veszik fel pedagógusi alcsoporthoz (Horváth et al., 2022). Az online kérdőívet 2022-ben két hónap alatt 555 fő pedagógus munkakört betöltő óvodai, általános iskolai, középiskolai dolgozó töltötte ki. A kérdőívben az Aspirációs Index (ASP), a Mentális Egészség Teszt (MET), a Mini Oldenburg Burnout Inventory (MOLBI), Szubjektív Testi Tüneti Skála (PHQ) kérdeztük le a szocio-ökonómiai státusz mutatói mellett. Az eredmények alapján mind a pedagógusok szubjektív egészség-percepciója, mind az objektívebb PHQ értékeik azt mutatják, hogy minél kevesebb fizikai tünete van egy pedagógusnak, és minél egészségesebbnek érzi magát testileg, annál egészségesebb pszichésen-mentálisan is. Szignifikáns korrelációt találtunk a szubjektív egészség-percepció és az intrinzik aspirációk között. A kutatás eredményei megerősítették, hogy a testi egészség szoros kapcsolatban áll a pszichés-mentális egészséggel, a kiégés mértéke és a testi tünetek között erős korrelációt látunk, viszont a gazdasági helyzet mérsékelten mutat korrelációt a kiégés-kiábrándultság dimenzióval. Az adatok alapján minél többet sportol egy pedagógus egy héten, annál jobbak a pszichés-mentális egészség mutatói. Előadásunkban a fenti összefüggések részletes megvilágítására törekszünk, összevetve a korábbi hazai eredményekkel.

TUDÁSMEGOSZTÓ KÖZÖSSÉGEK SZEREPE AZ ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁSBAN

Elnök: *Hegyi-Halmos Nóra*
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Opponens: *Horváth László*
Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

A tanulószervezeti működés hallgatói percepciói a munkatapasztalat tükrében

Erdei Luca Alexa
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Bedzsula Bálint
Eötvös Loránd Tudományegyetem Gazdasági Kar

Kihívások és lehetőségek a felnőttoktatók szakmai fejlődésében: a támogató szakmai közösségek szerepe a reziliencia tükrében

Kovács Zsuzsa
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Egy magyarországi mikro magániskola intézményesülési folyamatának vizsgálata esettanulmány keretében

Pongor-Juhász Anna Orsolya
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Tanulás szerepének változása a hazai vállalati gyakorlatokban

Tóth-Téglás Tünde, Hegyi-Halmos Nóra
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

TUDÁSMEGOSZTÓ KÖZÖSSÉGEK SZEREPE AZ ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁSBAN

HEGYI-HALMOS NÓRA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A tudásmegosztó közösségek jelentősége napjainkban új értelmet nyer az élethosszig tartó tanulás (*Lifelong Learning* – LLL) kontextusában. A munkaerőpiac folyamatos változása, a digitalizáció, a generációs eltérésekből fakadó kihívások és a szociális elszigetelődés mind ráirányítják a figyelmet azokra a közösségi tanulási formákra, amelyek nemcsak a tudás bővítését, hanem a szakmai identitás, a reziliencia és a szervezeti adaptáció megerősítését is szolgálják. A szimpózium négy előadása eltérő szervezeti és társadalmi kontextusokban vizsgálja a tudásmegosztás és közösségi tanulás működését, összhangban az LLL aktuális elméleti és gyakorlati kihívásaival. Az első előadás a tanulószervezeti működés egyetemi hallgatói percepcióit elemzi a munkatapasztalat tükrében (Watkins & Marsick, 2003; Horváth, 2019). Az ELTE GTK és PPK mesterszakos hallgatóinak körében végzett kutatás alapján megállapítható, hogy a közösségi tanulást ösztönző tanulószervezeti dimenziók (pl. belső párbeszéd, folyamatos fejlődés) kiemelkedően fontosak a tanulók számára, de ezek gyakorlati megvalósulása még elmarad az elvárásoktól. A második előadás egy mikro magániskola intézményesülési folyamatán keresztül mutatja be, hogyan épülhetnek be a tudásmegosztás formái egy alternatív oktatási intézmény gyakorlatába. Az interjúk és dokumentumelemzések rámutattak arra, hogy a pedagógusok és szülők közötti párbeszéd, a szabályozási környezet változásaira adott közösségi reakciók és a szakmai együttműködés kulcsszerepet játszanak az intézmény fejlődési útjában (Scott, 2014; Adizes, 1988). A harmadik előadás a vállalati környezetben vizsgálja a tanulás jelentésének és gyakorlatának átalakulását. Az elmúlt tíz évben lezajlott hazai változások azt mutatják, hogy a szervezetek egyre nagyobb értéket tulajdonítanak a hibázási lehetőségeknek, a tapasztalati tanulásnak és a tanulási felelősség individualizációjának (World Economic Forum, 2023; Hegyi-Halmos & Tóth-Téglás, 2025). Ezek az elemek mind a tanulási közösségek új értelmezését és támogatását igénylik a vállalati szférában. A záróelőadás a felnőttképzők szakmai fejlődésének lehetőségeit tárja fel a tudásmegosztó közösségek nézőpontjából. A kutatás rámutatott, hogy a nem formális szakmai közösségek – amelyek bizalmi alapon szerveződnek – képesek enyhíteni az elszigeteltség érzését, támogatják a reflektív gyakorlatokat, és elősegítik a hosszú távon fenntartható tanulást (Miklós-Kovács, 2025; Lehrman, 2023). A szimpózium célja, hogy különböző intézményi és szervezeti kontextusokon keresztül mutassa be a tudásmegosztó közösségek erejét az LLL szellemiségében. A prezentációk közös tanulsága, hogy a tudásmegosztás és közösségi tanulás nemcsak a kompetenciafejlesztést szolgálja, hanem a szakmai identitás és a szervezeti kultúra fenntartásának is kulcsmechanizmusává válik.

A TANULÓSZERVEZETI MŰKÖDÉS HALLGATÓI PERCEPCIÓI A MUNKATAPASZTALAT TÜKRÉBEN

ERDEI LUCA ALEXA *, BEDZSULA BÁLINT **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

** Eötvös Loránd Tudományegyetem Gazdaságtudományai Kar

Kulcsszavak: tanuló szervezet; tudásmenedzsment

A tanulószervezeti koncepció a VUCA és a BANI világ jelenségeire adott válaszlehetőségként éli reneszánszát, miután a 2000-es évek elejére a koncepciót érintő érdeklődés eredményeként először „menedzsment divattá” vált, majd némiképp háttérbe szorult (Horváth, 2019). A tanulószervezeti megközelítések aktualitása továbbra is abban rejlik, hogy felhívják a figyelmet a szervezetek versenyképes és innovatív működéséhez elengedhetetlen tanulástámogató szervezeti viselkedés (Marsick & Watkins, 2003; Watkins & Marsick, 2003), illetve a folyamatos értékelés szükségességére az érintett csoportok nézőpontjából. Ebből következően a szervezetek tanulószervezeti viselkedésének vizsgálata során elengedhetetlen a munkavállalók percepcióinak feltárása, amelyre a Watkins és Marsick (2003) által fejlesztett *Dimensions of Learning Organisation Questionnaire* (DLOQ) kérdőív is vállalkozik. A kutatás keretében adaptált DLOQ eszköz egyéni, csoportos és szervezeti szinten, összesen 7 dimenzió 43 iteme mentén tárja fel a tanulószervezeti viselkedést támogató szervezeti tényezőket (Watkins & Marsick, 2003). A kutatási eszköz lehetőséget ad ezen dimenziókat követve a szervezeti teljesítményre vonatkozó szubjektív munkavállalói percepciók feltárására, de nem alkalmas a teljesítmény objektív értékelésére (Lukács & Dorner, 2019; Lukács, 2023). A kutatás célja az volt, hogy feltárja az ELTE GTK és PPK menedzsment fókuszú mesterszakos hallgatói körében – akik már rendelkeznek munkatapasztalattal – a tanulószervezeti dimenziókra vonatkozó fontossági megítélés és az észlelt szervezeti teljesítmény közötti különbségeket. A kutatás két adatfelvételi körben valósult meg 2024-ben (n = 649), majd 2025-ben (n = 716), lehetőséget teremtve a téma átfogóbb vizsgálatára. Az eredmények azt mutatják, hogy a válaszadók számára a DLOQ kérdőív egyénekre és csoportokra vonatkozó dimenziói fontosabbnak bizonyultak, mint a szervezeti rendszerekhez és működéshez kapcsolódó tényezők. Ugyanakkor az észlelt szervezeti teljesítmény megítélésében éppen a szervezeti szintű dimenziók szerepeltek a legjobban és a legrosszabbul értékelt területek között. A kutatás kiemeli, hogy a folyamatos tanulási lehetőségek biztosítása, valamint a belső párbeszéd és érdeklődés elősegítése különösen fontosnak tűnt a válaszadók számára, ugyanakkor az ezekre vonatkozó észlelt szervezeti teljesítmény jelentősen elmaradt az elvárt szinttől. A háttérváltozók mentén végzett elemzés rávilágít, hogy a Z generáció tagjai, illetve a beosztotti pozícióban dolgozók kevésbé tartották fontosnak a tanulószervezeti dimenziókat, ugyanakkor az észlelt teljesítményt a többi csoporthoz képest pozitívabban értékelték. A két adatfelvétel összehasonlítása alapján 2025-re egyetlen jelentősebb változás volt azonosítható: a válaszadók megítélése szerint a munkahelyek egyre nagyobb mértékben támogatják a munkavállalók fejlődését, ami a tanulószervezeti működés pozitív irányú elmozdulására utalhat.

KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK A FELNŐTTOKTATÓK SZAKMAI FEJLŐDÉSÉBEN: A TÁMOGATÓ SZAKMAI KÖZÖSSÉGEK SZEREPE A REZILIENCIA TÜKRÉBEN

KOVÁCS ZSUZSA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: támogató szakmai közösségek; felnőttképzők szakmai fejlődése

A felnőttképzők napjainkban egyre összetettebb szakmai kihívásokkal szembesülnek, amelyek a gyorsan változó társadalmi-gazdasági környezet, a sokrétű szerepelvárások, valamint a támogató rendszerek hiányosságai mentén rajzolódnak ki. A hazai és európai kontextusban is gyakori, hogy a felnőttoktatók elszigetelten dolgoznak, strukturált szakmai fejlődési útvonal és intézményes támogatás nélkül. A szakmai identitás formálódása (Farkas, 2013), az önreflexió gyakorlása és a tudás megújítása sok esetben esetleges, így a kiegészítés és a stagnálás kockázata is megnő (Rapos et al., 2020). Ebben a kontextusban a tudásmegosztó közösségek szerepe és jelentősége felértékelődik. Egyre világosabbá válik, hogy a felnőttképzők hatékony szakmai fejlődése elképzelhetetlen az együttműködésen és tapasztalategosztáson alapuló közösségi tanulás nélkül. A nemzetközi szakirodalomban fellelhető kutatások (Ranieri et al., 2019; Abedini et al., 2021; Lehrman, 2023) is alátámasztják: a támogató szakmai közösségek olyan tanulási terekké válhatnak, amelyekben a résztvevők nemcsak gyakorlati tudást osztanak meg, hanem reflektálnak is egymás munkájára, visszajelzéseket adnak, és közösen alakítják szakmai útjukat. Az olyan szakmai közösségek, amelyek bizalomra, kölcsönös tiszteletre és nyitott párbeszédre épülnek, hatékonyan mérsékelhetik a felnőttoktatók szakmai elszigeteltségét; felvetve ugyanakkor azt a kérdés is, hogy a digitális platformok mint új lehetőségek miként hozhatnak létre egy olyan részvételre ösztönző kultúrát, amely elősegíti a hiteles tudásmegosztást és a közösségi tanulás fenntartható működését. Az előadás célja egy kvalitatív kutatás eredményeinek összegző bemutatása, amely félig strukturált interjúk módszerével vizsgálta a nonprofit szervezeteknél dolgozó felnőttképzők szakmai közösségekben szerzett tanulási és fejlődési tapasztalatait. A kutatás fókuszában azok a dinamikák álltak, amelyek a közösségi tanulás keretein belül elősegítik a szakmai megújulást, az önreflexiót és a tudásmegosztást. A vizsgálat a következő, előzetesen meghatározott kutatási kérdésekre keresett választ: Milyen formában és céllal kapcsolódnak be a felnőttoktatók különböző szakmai közösségekbe? Milyen típusú támogatási és visszacsatolási mechanizmusokat tartanak a leghasznosabbnak a közösségi tanulás során? A kutatás hozzájárulhat a felnőttképző szakemberek szakmai elszigeteltségének a mérsékléséhez azáltal, hogy feltárja a közösségi tanulásban rejlő támogató mechanizmusokat és tudásmegosztási folyamatokat, az eredmények pedig iránymutatást adhatnak a civil szférában működő, részvételre ösztönző és hosszú távon fenntartható szakmai tanulóközösségek fejlesztéséhez.

EGY MAGYARORSZÁGI MIKRO MAGÁNISKOLA INTÉZMÉNYESÜLÉSI FOLYAMATÁNAK VIZSGÁLATA ESETTANULMÁNY KERETÉBEN

PONGOR-JUHÁSZ ANNA ORSOLYA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: intézményesülés folyamata; szervezeti változások

Az oktatásban megfigyelhető globális trendek következtében egyre több család keres alternatív oktatási intézményeket gyermekeik számára az állami és egyházi fenntartású iskolák helyett (OECD, 2020). Ezen trendek hatására nőtt a mikro magániskolák jelentősége, amelyek a jelen kutatás központi témáját képezik. Horn (2015) a mikroiskolákat „egyterű házi iskolákként” definiálta, ahol az otthonoktatás pedagógiai elvei a magániskolák környezetébe integrálódnak. Az elmúlt években a mikro magániskolák népszerűsége világszerte fokozatosan nőtt, azonban e iskolatípusok tudományos vizsgálata nem került a nemzetközi érdeklődés középpontjába (Bedrick & Ladner, 2020), így a kapcsolódó hazai empirikus kutatások száma is alacsony. Az oktatási törvény 2018-as módosítása után nem csak a korábban magántanulói csoportként működő iskolák kezdték meg az intézményesülés folyamatát, hanem az azonos jogszabályi keretekre építve új, jogelőd nélküli mikro magániskolák is létesültek. A doktori kutatás célja feltárni ezen intézmények intézményesülési folyamatait (Scott, 2014), azonosítva azon szervezeti szintű változásokat, amelyeket a különböző érdekcsoportok (alapítók, vezetők, pedagógusok, szülők) érzékelnek. Jelen esettanulmány egy olyan iskolát mutat be, amely 2017-es alapítása óta felmenő rendszerben építette ki évfolyamonkénti egy osztállyal működő általános iskolai rendszerét. A vizsgált iskola intézményesülési folyamatát, annak eredményeit az esettanulmány kutatási stratégia alkalmazása révén tártuk fel (Golnhofner, 2001). Ennek keretében a szabályozó dokumentumok elemzése, a kommunikációs *social* média felületek tartalomelemzése, alapítói fókuszcsoporthozos interjú (n = 1), illetve intézményvezetői (n = 1), pedagógusokkal készült (n = 6) és szülői (n = 7) félig strukturált interjúk valósultak meg (Babbie, 2003), a módszertani- és adat-trianguláció elvének figyelembevételével (Sántha, 2010). Az adatok feldolgozásához a MAXQDA szoftver által támogatott kvalitatív tartalomelemzési módszert alkalmaztuk (Rädiker & Kuckartz, 2020). Az elemzés alapján megvizsgáltuk azokat a szervezeti szintű változásokat, amelyek az intézményesülés folyamatában meghatározó szerepet játszottak, továbbá azonosítottuk azokat a mintázatokat, amelyek az elmúlt 8 év során jelentek meg az adott iskola intézményesülési folyamataiban. Adizes (1988) életciklusmodelljét, illetve Scott (2014) intézményesülési folyamat pillérei és hordozói elmélete alapján megállapítottuk, hogy a vizsgált iskola a bekövetkezett változások, a külső és belső, mimetikus, kényszerítő és normatív nyomások hatására jelenleg az negyedik, serdülőkor szakaszában tart.

TANULÁS SZEREPÉNEK VÁLTOZÁSA A HAZAI VÁLLALATI GYAKORLATOKBAN

TÓTH-TÉGLÁS TÜNDE, HEGYI-HALMOS NÓRA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: kompetenciaelvárások; szervezeti tanulás

A tanulás szerepének növekedése vitathatatlan a szervezetek életében, a World Economic Forum 2023-as jelentése szerint a munkavállalók készségeinek 44%-a esetén szükséges az átképzés. Az elmúlt évtizedek társadalmi és gazdasági változásai, valamint az egyre gyorsuló technológiai fejlődés jelentősen átalakítja a munkaerőpiaci szereplőkkel szembeni elvárásokat és a tanulás szerepét a gazdálkodó szervezetekben. Jelen vizsgálatunkban egy hazai vállalati kutatási projekt eredményeire támaszkodva a vizsgált szervezeteknek a munkavállalóikkal szembeni tanulási kompetenciaelvárásaiban és a tanulóssal kapcsolatos szervezeti gyakorlataiban tapasztalt változásokat vizsgáltuk az elmúlt 10 évre visszatekintve. Kutatási projektünkben 2015-ben egy feltáró jellegű interjú kutatás (Tóthné Téglás & Hlédik, 2019), majd 2018-ban (Tóthné Téglás & Kelemen, 2020) és 2023-ban megismételt adatfelvétellel online szakértői kérdőív segítségével hazai közép- és nagyvállalatok kompetenciamenedzsment gyakorlatába kaptunk betekintést, melynek elméleti kereteit a stratégiai és operatív kompetenciamenedzsment egymásra épülő logikájára építettük (Téglás, 2020). A hazai vállalati gyakorlatban tapasztalható változásokat a nemzetközi nagymintás prognózisok eredményeinek tükrében vizsgáljuk (Hegyi-Halmos & Tóth-Téglás, 2025). A tanulási kompetenciák értelmezése jelentősen bővült a nemzetközi tendenciákban (World Economic Forum, 2015, 2023); ez a tartalmi bővülés a vizsgált hazai szereplők gondolkodásában is érezhető. Míg a tanulás a szervezetek elvárásaiban 2018-ban még elsősorban a gyors betanulás képességét jelentette, a 2023-as adatfelvétel eredményei alapján úgy tűnik, a mai gyorsan változó világban a kísérletező tanulás, a hibalehetőségek felvállalása a hazai szervezetek gondolkodásában is fontos versenytényezővé vált, és a tanulás személyes felelőssége is előtérbe került. A kutatási projekt eredményei szerint 2018 és 2023 között javultak a szervezetek tanulást támogató környezeti feltételei is, mint például a vezetők hozzáállása, a hibázással kapcsolatos gondolkodása, szakmai és készségfejlesztő képzések szerepe növekedett. Ezt az eredményt megkérdőjelezi azonban az EUROSTAT 2023-as CVTS jelentésének adatai, mely szerint a vállalatok képzési aktivitása jelentősen növekedett ugyan Európában, de az adataik szerint a hazai képzési gyakorlat erős lemaradásban van ehhez képest.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN HIGHER EDUCATION – FROM POLICY TO LITERACY

Elnök: *László Horváth*
Eötvös Loránd University Institute of Education

Opponens: *Imre Fekete*
Budapest University of Economics and Business

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

Qualitative Document Analysis of Central European Countries' National AI Policies

Zoltán András Szabó, László Horváth
Eötvös Loránd University Institute of Education;

Ágnes Csipke, Anita Olda Graur, Emese Schiller
Eötvös Loránd University Institute of Research on Adult Education and
Knowledge Management

AI Literacy in Higher Education: A Systematic Literature Review

Amani Dahmani
Eötvös Loránd University Doctoral School of Education; Eötvös Loránd
University Institute of Education

László Horváth
Eötvös Loránd University Institute of Education

Pedagogical AI Competence in Higher Education: Validation of a New Scale and the Use of Prompt Engineering for Assessment

Attila Rausch, Gulnara Duishekeeva, László Horváth
Eötvös Loránd University Institute of Education

Katalin Pálvölgyi Baditzné
Eötvös Loránd University Institute of Romance Studies

Ildikó Babócsy Chogyelkáné
Eötvös Loránd University Educational and Talent Development Office

Higher Education Students' Perceptions, Use and Adoption Intentions for AI – A Comparative Study Between Azerbaijan and Hungary

Jeyran Gasimova, László Horváth
Eötvös Loránd University Institute of Education

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN HIGHER EDUCATION – FROM POLICY TO LITERACY

LÁSZLÓ HORVÁTH

Eötvös Loránd University Institute of Education

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

The rapid rise of AI necessitates urgent attention within educational research and practice, particularly given concerns regarding ethics, data privacy (Abdurehman, 2025), academic integrity (Zhao, 2025), and limited evidence on pedagogical impact thus far (O’Dea & O’Dea, 2023). Understanding how AI is conceptualized in policy, how essential competencies like AI literacy are defined and developed for educators now required to support teaching and learning with AI (Muttaqin, 2022), and how individuals perceive and adopt these new technologies is critical. This symposium aims to highlight the multifaceted integration of Artificial Intelligence (AI) into higher education (HE). Recognizing the documented global proliferation and variation in national AI strategies (van Berkel et al., 2020) and the concurrent challenges and opportunities AI presents for educational institutions (Zawacki-Richter et al., 2019), the symposium spans different analytical levels. The first presentation examines the macro-level policy landscape, analysing how education is represented within national AI strategies across five Central European countries, including Hungary, revealing significant heterogeneity in focus and priorities despite shared overarching goals. Building on this broad context, the second paper is presenting a systematic literature review on AI literacy that traces its evolution and identifies key themes, clarifying the evolving understanding required by the HE community. Complementing this, the third presentation focuses directly on educator capabilities within the Hungarian context, detailing the development and validation of the AICompEdu framework to assess HE teachers’ AI competencies, uncovering specific needs, particularly in pedagogical application and assessment, and highlighting disciplinary variations. Finally, the fourth presentation shifts to the student perspective, offering a comparative quantitative study using an extended Technology Acceptance Model (TAM) (Davis, 1989) to explore the perceptions, usage patterns, and adoption intentions towards AI among HE students in Hungary and Azerbaijan. The symposium contributes to more informed strategies for effective and responsible AI use by bridging perspectives on policy implementation, conceptual clarity, competence development, and user acceptance dynamics.

A kutatást támogatta: Presentations 1 and 2: Project no. 146998 has been implemented with the support provided from the National Research, Development and Innovation Fund of Hungary, financed under the OTKA-FK funding scheme.

Presentation 3: The research was carried out within the NKFIH 2022-1.1.1-KK-2022-00003 Digital Education Development Competence Center project.

Presentation 4: The presentation replicated the methodology of a project funded by the Visegrad Fund project (No. 22410207) “Innovation of the education process towards implementing AI tools”.

QUALITATIVE DOCUMENT ANALYSIS OF CENTRAL EUROPEAN COUNTRIES' NATIONAL AI POLICIES

**ZOLTÁN ANDRÁS SZABÓ *, LÁSZLÓ HORVÁTH *,
ÁGNES CSIPKE **, ANITA OLDA GRAUR **, EMESE SCHILLER ****

* Eötvös Loránd University Institute of Education;

** Eötvös Loránd University Institute of Research on Adult Education and
Knowledge Management

Kulcsszavak: national AI policies; Central Europe; artificial intelligence

The aim of this study is to analyse national AI policies of five Central European (CE) countries (Austria, Czech Republic, Hungary, Romania, and Slovenia), focusing on education. Global AI strategies proliferate but vary significantly in focus (van Berkel et al., 2020) and alongside narrative similarities (Bareis & Katzenbach, 2022). While regional clusters exist (Papadopoulos & Charalabidis, 2020), CE remains under-researched. As education is a key AI policy domain demanding literacy and adaptation (Saheb & Saheb, 2023; Karki et al., 2024), this analysis employs the UNESCO Beijing Consensus (2019) framework to investigate CE education policy integration. A qualitative content analysis used hybrid (deductive and inductive) coding (Fereday & Muir-Cochrane, 2006) on official AI strategies (OECD AI Policy Observatory, Nov 2024) from the five mentioned CE nations. Policy subchapters were coded by two experts for reliability (cf. Campbell et al., 2013). Analysis combined code frequency/co-occurrence assessment with qualitative thematic interpretation. To complement manual coding, AI-assisted inductive coding using GPT-4.o and semantic comparison tools were employed to explore alignment between human and machine-generated insights. These semantic similarity findings provide a methodological foundation for interpreting the observed heterogeneity in CE AI strategies concerning education, highlighting that AI-assisted coding can moderately align with human interpretation while effectively capturing cross-national thematic distinctions. Findings reveal that Austria and the Czech Republic show broad thematic diversity versus Romania's narrower scope. Priorities diverge, contrasting multidisciplinary approaches (Austria and Hungary) with curriculum transformation (Czech Republic). Policy integration strongly co-occurs with multidisciplinary (Austria and Slovenia). Common strategic goals emerged: enhancing infrastructure, human capital (lifelong learning), equity, economic competitiveness, and innovation. Education-specific analysis shows shared transformation aims (teaching, curricula, learning) but distinct national foci: Slovenia and Hungary prioritize teacher training, digital competency, and AI tools for personalization/vulnerable groups; Romania highlights rural infrastructure gaps; Slovenia and the Czech Republic focus on early AI exposure/interdisciplinarity; Austria leverages STEM/social sciences for skills; Hungary targets modular/VET training; Slovenia and Hungary emphasize adaptive tools, while the Czech Republic stresses automating pedagogy. Theoretically, this study provides empirical insights into under-researched CE AI policies, detailing intra-regional educational integration variance. It adds to the global perspectives on policy convergence and regional clustering. Educationally, findings highlight diverse national AI integration pathways, informing evidence-based adaptation strategies. This aids policymakers and educators in navigating AI implementation effectively and equitably.

AI LITERACY IN HIGHER EDUCATION: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW

AMANI DAHMANI *, LÁSZLÓ HORVÁTH **

* Eötvös Loránd University Doctoral School of Education;

Eötvös Loránd University Institute of Education

** Eötvös Loránd University Institute of Education

Kulcsszavak: artificial intelligence; AI literacy; higher education

Artificial Intelligence (AI) continues its rapid expansion, significantly impacting diverse domains, with higher education (HE) undergoing notable transformations towards technology-enhanced settings. Navigating these changes effectively makes a clear understanding of AI literacy increasingly crucial for the HE community. Yet, AI literacy as a concept is still evolving (Yang, 2022), lacking a firm consensus on its definition and core components, as evidenced by varied scholarly conceptualizations (Long et al., 2021). While reviews exist across education levels, dedicated focus on HE remains scarce (Ng et al., 2021; Sperling et al., 2024). This systematic literature review aims to provide a comprehensive overview of AI literacy within HE, contributing to the ongoing discourse surrounding its conceptualization and mapping the research landscape. Following PRISMA (2020) guidelines, we conducted a systematic search across six major databases (EBSCO, WoS, ERIC, Scopus, ProQuest, ScienceDirect) for peer-reviewed English-language journal articles on AI literacy in HE (initially $N = 1085$). After removing duplicates, the remaining articles proceeded through title/abstract/keyword screening towards full-text analysis based on predefined criteria (included articles $N = 164$). Data extraction follows a structured codebook focusing on definitions, components, links to related concepts (like digital literacy), and psychometric properties coded by two researchers. Additionally, we performed a bibliometric analysis on bigrams from abstracts (using the bibliometrix R package) to visualize the field's thematic structure and evolution. Initial bibliometric analysis reveals a distinct temporal evolution (pre- vs. post-2022). Early research concentrated on foundational concepts ('conceptual understanding') alongside specific contexts like 'medical students'. Post-2022, the landscape shifts significantly: 'AI tools', 'AI technologies', and especially 'generative AI' emerge as highly central themes, indicating a move towards practical application. Concurrently, 'professional development' and 'digital literacy' gain centrality as basic themes, while niche themes diversify to include methodological approaches ('TAM', 'structural equation') and applied ethics ('AI ethics'). Informed by this evolving thematic structure, our qualitative synthesis aims to unpack the variations in definitions and components summarised under the core 'AI literacy' theme and explore practical strategies discussed under 'professional development' and 'AI tools'. Furthermore, the synthesis will investigate how AI literacy is theoretically framed (e.g., TAM, UTAUT, TPACK) and distinguished from related competencies like 'digital literacy' across HE disciplines. This dual approach seeks to provide a nuanced understanding of the current state and trajectory of AI literacy research in HE.

A kutatást támogatta: Project no. 146998 has been implemented with the support provided from the National Research, Development and Innovation Fund of Hungary, financed under the OTKA-FK funding scheme.

PEDAGOGICAL AI COMPETENCE IN HIGHER EDUCATION: VALIDATION OF A NEW SCALE AND THE USE OF PROMPT ENGINEERING FOR ASSESSMENT

**ATTILA RAUSCH *, KATALIN PÁLVÖLGYI BADITZNÉ **,
ILDIKÓ BABÓCSY CHOGYELKÁNÉ ***, GULNARA DUISHEKEEVA *,
LÁSZLÓ HORVÁTH ***

* Eötvös Loránd University Institute of Education

** Eötvös Loránd University Institute of Romance Studies

*** Eötvös Loránd University Educational and Talent Development Office

Kulcsszavak: AI literacy; higher education; needs assessment

The emergence of generative artificial intelligence (AI) tools has introduced both opportunities and challenges for education, raising concerns around ethics, data privacy, and academic integrity (Zawacki-Richter et al., 2019; Abdurrohman, 2025; Zhao, 2025). Despite growing interest, AI's pedagogical impact in higher education remains underexplored (O'Dea & O'Dea, 2023), and current digital competence frameworks (e.g. DigCompEdu, Redecker & Punie, 2017; AI-TPACK, Ning et al., 2024) offer limited insights into how AI can be pedagogically integrated. To address this gap, our study developed and validated the AICompEdu framework, a model focused on AI-supported pedagogical competencies in higher education. We embedded this framework into a university-wide needs assessment survey among lecturers at a major Hungarian university ($N = 649$; $\approx 18\%$ response rate). The sample covered a broad range of disciplines; 49.6% of respondents identified as female, and over half lacked formal pedagogical training. Confirmatory factor analysis (CFA) supported our four-factor model of pedagogical AI competence ($CFI = 0.990$; $TLI = 0.986$; $RMSEA = 0.058$), comprising: (1) AI-supported professional and collaborative work ($\alpha = 0.818$); (2) AI-enhanced student engagement and learning support ($\alpha = 0.774$); (3) AI-driven personalization and assessment ($\alpha = 0.892$); and (4) developing students' AI literacy and responsible AI use ($\alpha = 0.811$). Overall, self-assessed competence levels were low ($M < 3$ on a 6-point scale), with the lowest scores reported for personalization and assessment ($M = 1.67$; $SD = 1.064$). To explore this critical area further, we conducted a focused study on the role of prompt engineering: a key skill in using large language models (LLMs) for AI-driven assessment design. We examined university lecturers' knowledge, perceptions, and use of prompt engineering in assessment contexts. While only 14.1% reported actual use, their interest is growing. Differences emerged across disciplines, with the highest engagement in informatics, law, special education, and teacher training faculties. Our findings reveal critical gaps in pedagogical AI competence, particularly in the design and personalization of assessment. By linking large-scale competence data with practical insights into prompt engineering practices, the study highlights urgent needs for targeted professional development and ethical AI integration in higher education assessment.

HIGHER EDUCATION STUDENTS' PERCEPTIONS, USE AND ADOPTION INTENTIONS FOR AI – A COMPARATIVE STUDY BETWEEN AZERBAIJAN AND HUNGARY

JEYRAN GASIMOVA, LÁSZLÓ HORVÁTH

Eötvös Loránd University Institute of Education

Kulcsszavak: technology acceptance; artificial intelligence; higher education students

This comparative study explored factors influencing higher education students' perceptions, use, and adoption intentions regarding generative artificial intelligence (AI) tools in Azerbaijan (AZ) and Hungary (HU). As AI integrates into academia, understanding cross-cultural student perspectives is vital for developing tailored educational strategies. The research employed the Technology Acceptance Model (TAM; Davis, 1989), extended with constructs including digital literacy, privacy concerns (anxiety), attitudes toward AI, and usage frequency. A quantitative survey was administered online to university students in Azerbaijan and Hungary. Data were analyzed using descriptive statistics, independent samples t-tests (Welch's t-test due to the violation of equal variances according to the Levene's test) and multiple linear regression. Measurement scales were adapted from established sources: perceived usefulness, ease of use, and digital literacy from Kemp et al. (2024); privacy concerns from Li and Huang (2020); attitudes from Al-Zahrani and Alasmari (2024); and behavioral intention from Kemp et al. (2024) and Strzelecki & ElArabawy (2024). Significant differences emerged between the two student groups. Azerbaijani students reported statistically significantly higher perceived usefulness (AZ M = 4.08 vs HU M = 3.70), perceived ease of use (AZ M = 3.92 vs HU M = 3.73), positive attitudes towards AI (AZ M = 3.90 vs HU M = 3.64), privacy-related anxiety (AZ M = 3.40 vs HU M = 3.11), digital literacy (AZ M = 3.39 vs HU M = 3.09), and behavioural intention to use AI (AZ M = 3.99 vs HU M = 3.72) compared to their Hungarian counterparts. Azerbaijani students also reported significantly higher frequency of AI use across various tasks; the most common use for both was information gathering (AZ M = 4.17, HU M = 3.38), and the least common was video editing/creation (AZ M = 1.95, HU M = 1.20). A regression model predicting behavioural intention was significant ($F(6, 398) = 181, p < .001, R^2 = 0.728$), identifying perceived usefulness ($\beta = 0.597, p < .001$) and positive attitudes ($\beta = 0.317, p < .001$) as the strongest predictors across both groups. Perceived ease of use, digital literacy, anxiety, and country of origin were not significant predictors of intention. The study highlights notable differences in AI perception and engagement between Azerbaijani and Hungarian students, suggesting the need for context-specific institutional approaches. However, the core drivers of adoption intention (perceived usefulness and positive attitudes) appear consistent, offering common ground for educational strategies aimed at fostering effective and responsible AI integration in diverse higher education settings.

HÁTRÁNYOS HELYZET, ÁLLAMI GONDOSKODÁS – NEVELÉSSZOCIOLÓGIAI ÉS SZOCIÁLPEDAGÓGIAI MEGKÖZELÍTÉSEK

Elnök: *Jancsák Csaba*
Szegedi Tudományegyetem

Opponens: *Nagy Gábor Dániel*
Szegedi Tudományegyetem

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

A sajátos nevelési igényű gyermekek gondozásának összetettsége: A nevelőszülők tapasztalatai és kihívásai Magyarországon

Kothencz János
Gál Ferenc Egyetem

Az állami gondoskodásban élő fiatalok iskolai teljesítményének változása a klasszikus „gyermekotthoni” ellátástól a „nevelőszülői” gondoskodásig

Kothencz János, Lőrinczi János
Gál Ferenc Egyetem

Sebezhető ifjúság – NEET és PNEET

Jancsák Csaba
Szegedi Tudományegyetem
Sánta Tamás Csaba
Szegedi Tudományegyetem IKIKK

Dél-alföldi roma fiatalok oktatási életútja, jövőorientációi és értékpreferenciái

Mezei Tímea
Szegedi Tudományegyetem IKIKKTFK
Jancsák Csaba
Szegedi Tudományegyetem

HÁTRÁNYOS HELYZET, ÁLLAMI GONDOSKODÁS – NEVELÉSSZOCIOLÓGIAI ÉS SZOCIÁLPEDAGÓGIAI MEGKÖZELÍTÉSEK

JANCSÁK CSABA

Szegedi Tudományegyetem

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A napjaink világát jellemző társadalmi és gazdasági válságfolyamatok új sebezhetőségeket jelentenek a HH/HHH gyermekek életvilágában. A szimpózium első előadásában bemutatott, nevelőszülők körében végzett kvantitatív (N = 1259) kutatás arra világít rá, hogy a nevelőszülői rendszer miképpen ágyazódik be a tágabb társadalmi struktúrákba, és milyen új kihívások jelentek meg a scenárióban. A kutatás eredményei rámutatnak a Magyarországon a sajátos nevelési igényű gyermekeket gondozó nevelőszülők által tapasztalt kihívások sokrétű jellegére: A válaszadók által jelzett megnövekedett munkaterhelés, érzelmi megterhelés és anyagi terhek tükrözik a nevelőszülői családokra nehezedő összetett követelményeket a speciális ellátás biztosítása során. A második előadás kiinduló kérdése szerint: a klasszikus gyermekotthoni ellátásról a nevelőszülői gondoskodásra való áttérés folyamata során kimutatható-e javulás az iskolai teljesítményben azoknál a gyerekeknél, akik nevelőcsaládokban élnek? Az előadás empirikus találatát három kérdőíves adatfelvétel jelenti (2005 N = 1716; 2022 N = 1259; 2024 N = 207). A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a nevelőszülői családban jóval kedvezőbbek a nevelés feltételei, mint a korábbi nevelőotthoni elhelyezés esetében voltak: a több figyelem, segítség, kedvezőbb minta és motiváció teszi sikeresebbé a gondozottak iskolai pályafutását. A következő előadás a magyarországi NEET fiatalok (*Not in Education, Employment or Training*) tématerületen folytatott kérdőíves vizsgálat (N = 319) eredményeit prezentálja. Az e körbe tartozó, az oktatási intézmények és munkapiac számára egyaránt „láthatatlan” fiatalok kutatásmódszertani szempontokból igen nehezen fellelhetők és két, a mélyebb megismerést támogató fogalommal írhatóak le (NEET, PNEET). A kutatás eredményei szerint a tartós NEET-léthez leginkább három tényező járul hozzá: a primer szocializáció minősége, az ebből eredő gyenge másodlagos szocializáció, valamint a magyar oktatási rendszer és a munkaerőpiac szelektív jellege. A PNEET csoport esetében súlyos elsődleges és ebből fakadóan másodlagos szocializációs hiányosságok rajzolódtak ki, amelyek jelentős oktatási és munkaerőpiaci sebezhetőséghez vezetnek. A szimpózium utolsó előadásának empirikus forrása a dél-alföldi roma fiatalok körében történt kérdőíves adatfelvétel (N = 322). A kutatás érdeklődésének homlokterében a kulturális hagyományokról alkotott vélekedések, a fiatalok oktatási életútjának, közösségi életének, társadalmi értékpreferenciáinak és jövőképeinek mélyebb megismerése állt. Az eredmények alapján azt állapítható meg, hogy a kirajzolódó változások hasonlóak a többségi társadalom ifjúsága esetében a kilencvenes évektől kezdődően az ezredfordulóig lezajlott ifjúsági korszakváltás dimenzióihoz. A szimpózium az előadásokkal és az azt követő megbeszéléssel, vitával a kutatási tények alapján történő innovációk, a kihívásokra adható válaszok megszületéséhez kíván adalékokkal szolgálni.

A kutatást támogatta: ÁGOTA Alapítvány, Gál Ferenc Egyetem, Szegedi Tudományegyetem, SZTE IKIKK Társadalmi Felelősségvállalás Kompetenciaközpont

A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK GONDOZÁSÁNAK ÖSSZETETTSÉGE: A NEVELŐSZÜLŐK TAPASZTALATAI ÉS KIHÍVÁSAI MAGYARORSZÁGON

KOTHENCZ JÁNOS

Gál Ferenc Egyetem

Kulcsszavak: SNI; állami gondoskodás; nevelőszülők

Az előadás a fizikai, mentális vagy viselkedési fogyatékkal élő gyermekek megfelelő gondozásának és támogatásának mélyebb mintázatait és összefüggésrendszerét mutatja be a nevelőszülői rendszer és a gyermekvédelmi jogszabályok kontextusában. Az előadás empirikus forrását a „Nevelőszülők 2022” című, magyarországi nevelőszülők körében végzett kérdőíves vizsgálat (N = 1259) adatbázisa jelenti. (A kutatási minta reprezentatív a magyar nevelőszülői populációra.) A kutatás nevelésszociológiai szemszögből vizsgálja ezen kihívások tágabb következményeit a nevelőszülői rendszerre és a társadalom egészére nézve. A kutatási tények alapján arra világít rá, hogy sürgető szükség van a fokozott anyagi támogatásra, a szakellátáshoz való jobb hozzáférésre, valamint a nevelőszülők és a szakemberek közötti megerősített együttműködésre a kiszolgáltatott gyermekek jólétének és fejlődésének védelme érdekében. A kutatás eredményei rámutatnak a Magyarországon a sajátos nevelési igényű gyermekek gondozó nevelőszülők által tapasztalt kihívások sokrétű jellegére. A résztvevők által kiemelt megnövekedett munkaterhelés, érzelmi megterhelés és anyagi terhek tükrözik a nevelőszülői családokra nehezedő összetett követelményeket a speciális ellátás biztosítása során. Ezeket a kihívásokat tovább súlyosbítja az elfogadó társadalmi környezet hiánya, valamint a megfelelő egészségügyi és oktatási szolgáltatásokhoz való elégtelen hozzáférés. Szociológiai szempontból ezek az eredmények ahhoz szolgálnak adalékokkal, hogy a nevelőszülői rendszer miképpen ágyazódik be a tágabb társadalmi struktúrákba. A kutatás eredményei azt hangsúlyozzák, kulcsfontosságú, hogy a politikai döntéshozók, a gyakorlati szakemberek és a kutatók együttműködjenek a kutatásban azonosított kihívások kezelésében, és hatékonyabb stratégiákat dolgozzanak ki a nevelőszülők és a sajátos nevelési igényű gyermekek támogatására. Ehhez holisztikus megközelítésre van szükség, amely figyelembe veszi a gyermek fejlődésére és jólétére gyakorolt többszintű befolyást, valamint a tágabb társadalmi tényezőket, amelyek alakítják e kiszolgáltatott népességcsoport életvilágát. A fogyatékkal élő és krónikus betegségben szenvedő gyermekek igényeinek fokozott figyelembevételre, valamint a nevelőszülők számára a magas színvonalú ellátáshoz szükséges erőforrások és támogatás biztosítása hozzájárulhat egy mindenki számára igazságosabb és befogadóbb társadalom megteremtéséhez.

AZ ÁLLAMI GONDOSKODÁSBAN ÉLŐ FIATALOK ISKOLAI TELJESÍTMÉNYÉNEK VÁLTOZÁSA A KLASSZIKUS „GYERMEKOTTHONI” ELLÁTÁSTÓL A „NEVELŐSZÜLŐI” GONDOSKODÁSIG

KOTHENCZ JÁNOS, LŐRINCZI JÁNOS

Gál Ferenc Egyetem

Kulcsszavak: állami gondoskodás; iskolai életút; nevelőszülők

Az oktatásszociológiai kutatások egyértelműen bizonyítják, hogy az iskolai előmenetelnek döntő szerepe van abban, hogy a fiatalok milyen képzettséget tudnak szerezni és ezzel milyen munkaerőpiaci pozíciókat tudnak elérni, ami meghatározza az elérhető életszínvonalukat és társadalmi beilleszkedésüket is. A családjukból kiemelt gyermekek esetében különösen fontos az iskolai sikeresség, a jó tanulmányi eredmény, hiszen számukra – támogató, segítő családi háttér hiányában – talán ez a legfontosabb kitörési lehetőség. A klasszikus „gyermekotthoni” ellátásról a nevelőszülői gondoskodásra való áttéréssel felvetődik a kérdés, hogy kimutatható-e javulás az iskolai teljesítményben azoknál a gyerekeknél, akik nevelőcsaládokban élnek. A kérdés megválaszolásához három empirikus kutatás: az „Állami gondoskodásban élő fiatalok 2005” – országos személyes lekérdezéssel végzett kérdőíves kutatás (N = 1716), a „Nevelőszülők Magyarországon 2022” (N = 1259) országos személyes lekérdezéssel végzett kérdőíves kutatás és a „Nevelőszülők és neveltjeik 2024” a Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató nevelőszülőiből és a hozzájuk tartozó gyermekek 207 fős véletlen mintáján személyes lekérdezéssel végzett pilot kutatás adatait vetettük össze. Az eredmények azt mutatják, hogy vizsgált mintákon 2005-ről 2024-re a 10–18 éves korcsoportban nagymértékben, 45%-ról 14,6%-ra csökkent az évet ismételt tanulók aránya, ezzel párhuzamosan csökkent az iskolai kudarcok mértéke is. Az iskolába járóknak 2005-ben 36,9%-a volt 14 éves vagy fiatalabb, de majdnem kétszer annyian jártak általános iskolába, (69,9%) mint ahogy azt az életkoruk indokolta volna, ez 2024-re úgy változott meg, hogy a 14 éves vagy fiatalabbak aránya 60,5% és a 10–18 éveseknek csak 61,4%-a jár általános iskolába, alig többen annál, amit az életkoruk indokoltta tesz. A középiskolás korosztály iskolatípus szerinti átrendeződése is figyelemre méltó: míg 2005-ben a 10–18 évesek 23,5%-a szakmunkásképző/szakiskolai képzésben vett részt, ez az arány 2024-re 11,9%-ra csökkent, ugyanakkor a szakközépiskolai tanulók aránya több, mint négyszeresére, (4,2%-ról 18,6%-ra) a gimnáziumba járóké pedig több, mint háromszorosára (2%-ról 6,7%-ra) nőtt. Mindez azt mutatja, hogy a nevelőszülői családban jóval kedvezőbbek a nevelés feltételei, mint a korábbi – különösen a nevelőotthoni – elhelyezés esetében voltak. A több figyelem, segítség, kedvezőbb minta és motiváció teszi sikeresebbé a gondozottak iskolai pályafutását. A pozitív tendenciák mellett azonban a 2022-ben végzett nevelőszülői kutatás eredményei rámutattak arra is, hogy a családjukból kiemelt gyermekek közül sokaknak a nevelőszülői családi környezetben is problémát okoz a tanulás, az iskolai környezetbe való beilleszkedés, ezért az esélyek növelése érdekében további kutatásokra és a kutatási eredményekre alapozott beavatkozásokra van szükség.

SEBEZHETŐ IFJÚSÁG – NEET ÉS PNEET

JANCSÁK CSABA *, SÁNTA TAMÁS CSABA **

* Szegedi Tudományegyetem; ** Szegedi Tudományegyetem IKIKK

Kulcsszavak: hátrányos helyzet; fiatalok; NEET

A NEET fiatalok (*Not in Education, Employment or Training*) életvilága nemzetközi szinten elismert kutatási téma; a legutóbbi évtizedben három alapvető kutatás is született e témában (Sissions & Jones, 2012; Sloman 2014; Elder 2015). A 2023-ban indult kutatásunk kiindulópontja, hogy a téma holisztikus szemléletet igényel, amely számos területet érint, beleértve az oktatáskutatást, az ifjúság- és társadalompolitika világát, a székéné aktorait és stakeholdereit vizsgáló további társadalomtudományokat, és ebből fakadóan konkrétan az esélyteremtés, valamint a gyermek- és ifjúsági jogok rendszerét és intézményeit. Az előadás a program aktuális eredményeit tárja elénk, amely a magyarországi fiatalok két különleges csoportjára fókuszál: a NEET fiatalokra és a velük szorosan összefüggő „potenciális NEET” (PNEET) fiatalokra. A kérdőíves kutatásban 319 fiatal vett részt, a nemek aránya kiegyenlített volt (159 férfi és 160 nő), az átlagéletkoruk 19 év. A megkérdezettek többsége (260 fő) a kutatás idején állami gondoskodásban élt, ami nevelőszülői vagy otthoni ellátást jelentett szociális szakemberek támogatásával. Az előadás empirikus alapját a fent leírtak szerint létrehozott adatbázis képezi. Az előadásban a kulturális források, az iskolai életút, a családi és kortárs kapcsolatok és a jövőre vonatkozó tervek vonatkozásában mutatjuk be elemzéseink eredményeit. A NEET csoportba tartozó fiatalokra jellemző az alacsony iskolai teljesítmény és a korábban megszakított iskolai életút. Magyarországon a NEET státusz gyakran nem csupán átmeneti. A tartós NEET-léthez leginkább három tényező járul hozzá: a primer szocializáció minősége, az ebből eredő gyenge másodlagos szocializáció, valamint a magyar munkaerőpiac szelektív jellege (és a konjunktúra változásai). A PNEET csoport esetében súlyos elsődleges és ebből fakadóan másodlagos szocializációs hiányosságok rajzolódtak ki előttünk, ami jelentős oktatási és munkaerőpiaci sebezhetőséghez, és végső soron a NEET létbe való „csúszáshoz”, illetve „beleragadáshoz” vezethet.

DÉL-ALFÖLDI ROMA FIATALOK OKTATÁSI ÉLETÚTJA, JÖVŐORIENTÁCIÓI ÉS ÉRTÉKPREFERENCIÁI

MEZEI TÍMEA *, JANCSÁK CSABA **

* Szegedi Tudományegyetem IKIKK TFK

** Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: roma fiatalok; hátrányos helyzet; ifjúsági korszakváltás

A hátrányos helyzetű fiatalok hazánk egyik legsebezhetőbb és legkiszolgáltatottabb csoportját alkotják; ezen populáción belül a roma fiatalok aránya kiemelkedően magas (Orsós, 2015; Zolnay, 2015; Bihari, 2021; Trendl, 2021; Varga-Csovcsis, 2021). Az elmúlt évtizedekben a roma közösségek társadalmi kihívásaival számos hazai kutatás foglalkozott (pl. Fejes & Szűcs, 2018; Forray, 2022). Mindezek ellenére az inklúziós folyamatokban csak kevés előrelépés történt. A jelen munka célja kérdőíves adatfelvételünk alapján létrehozott adatbázis elemzése által a dél-alföldi roma ($n_1 = 197$) és nem roma ($n_2 = 125$) fiatalok kulturális hagyományainak, oktatási életútjának, közösségi életének, társadalmi értékpreferenciáinak, jövőképének és célorientációinak feltárása. Eredményeink alapján azt konstatálhattuk, hogy a résztvevők oktatási életútja azonos a kutatásokban leírt helyzettel és kihívásokkal, miközben szocioökonómiai háttérük szintúgy kedvezőtlen képet mutat. Ugyanakkor az ifjúsági korszakváltás jelenségre utalnak a kutatás további eredményei. A megkérdezett roma fiatalok 23,4%-a tervezi a felsőoktatási továbbtanulást. A vizsgált fiatalokra erős és magasán értékelt kortársi kapcsolatok jellemzők. A roma fiatalok körében magas a házasságkötésre (78%) és családalapításra (77%) irányuló jövőbeli szándék, ugyanakkor az általuk tervezett gyermekszám átlaga viszonylag alacsony (1,7 fő). A roma közösség hagyományai iránti elkötelezettség erősebbnek mutatkozik, mint a nyelvhasználat iránti, és a roma fiatalok több mint fele nem tekinti alapvető fontosságúnak a hagyományok ápolását. A minta alapján a résztvevők különösen nagyra értékelik az univerzális értékeket (mint a családi biztonság, boldogság és egyenlőség), valamint a posztmaterális értékeket (mint a szabadság és az élet élvezete). E változások hasonlóak a többségi társadalom ifjúsága esetében a kilencvenes évektől kezdődően az ezredfordulóig lezajlott korszakváltás dimenzióihoz. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak a roma közösségek, az önkormányzatok és az oktatási intézmények fejlesztéséhez, valamint a kulturális, oktatási és képzési szolgáltatások hatékonyabb specifikációjához és a témakörben folytatott további kutatásokhoz.

MOTIVÁCIÓ ÉS IDENTITÁS A ZENEOKTATÁS KÜLÖNBÖZŐ SZÍNTEREIN: DIÁKOK ÉS TANÁROK PERSPEKTÍVÁI

Elnök: *Józsa Gabriella*
Károli Gáspár Református Egyetem

Opponens: *Szabó Norbert*
MATE Neveléstudományi Intézet

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

Az ének-zene tanórai motiváció nemzetközi összehasonlításban

Tormáné Kiss Bernadett, Józsa Krisztián
Szegedi Tudományegyetem

A családi háttér hatása a zenei pályaválasztásra

Héjja Bella Emerencia
Magyar Táncművészeti Egyetem

Józsa Gabriella
Károli Gáspár Református Egyetem

Váradi Judit
Debreceni Egyetem

Motivációk és tapasztalatok a felnőttek alapfokú zeneoktatásában

Pótfi Melinda, Váradi Judit
Debreceni Egyetem

Józsa Gabriella
Károli Gáspár Református Egyetem

Vonós-húros tanárok önmeghatározása a művész–tanári identitáskettősség mentén

Pető Áron, Váradi Judit
Debreceni Egyetem

Józsa Gabriella
Károli Gáspár Református Egyetem

MOTIVÁCIÓ ÉS IDENTITÁS A ZENEOKTATÁS KÜLÖNBÖZŐ SZÍNTEREIN: DIÁKOK ÉS TANÁROK PERSPEKTÍVÁI

JÓZSA GABRIELLA

Károli Gáspár Református Egyetem

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

Az ének-zene tantárgy iránti motiváció csökkenése, a zeneművészeti szakköznevelő iskolát választó diákok más szakmák felé fordulása és a zenepedagógusok egyensúlyozása a tanári és művészi pálya között évtizedekre visszanyúló probléma. Az okok feltárása az oktatáskutatás egyik markánsan fejlődő területe lett. Szimpóziumunk előadásait az említett kutatói érdeklődés és a zenekutatás iránti elkötelezettség fűzi egybe. Az első előadásban magyarországi felső tagozatos és középiskolás diákok ének-zene tantárgy iránti motivációját vizsgálják a szerzők egyrészt más tantárgyi attitűdökkel összehasonlítva, másrészt nagymintás vizsgálatukban bemutatják, hogy a magyar tanulók motivációs mintázatai mennyiben mutatnak hasonlóságot vagy eltérést nemzetközi összehasonlításban. Az eredmények azt mutatják, hogy mind magyar, mind nemzetközi viszonylatban az ének-zene tantárgy tanulói megítélése a legalacsonyabb, mely sürgetővé teszi az új módszertanok kidolgozását és alkalmazását. A második előadás a zeneművészeti szakköznevelő iskolába járó tanulók pályaválasztását vizsgálja. Számos kutatás foglalkozik a családi háttér továbbtanulásra gyakorolt hatásával, ami a zenetanulás esetében többek között a hangszerválasztást és a gyakorlást is befolyásolhatja. Az előadásban a szerzők a családi háttér, azon belül is a szülők támogató szerepét tárják fel a továbbtanulásban, a zenei pálya választásában. A harmadik előadás az alapfokú zenei képzésben részt vevő felnőttek – vagyis 18. életévüket betöltött személyek – zenetanulási motívumait tárja fel. A kutatás jelenlegi fázisában a szerzők a zenetanulással összefüggő tapasztalatokra és élményekre fókuszálnak. Eredményeik rámutatnak arra, hogy milyen különbségek vannak az előzetes tapasztalatok, élmények állításaiból képzett alskálákban a tanult zenei műfajnak. Többek között megerősítik a már korábbi kutatási eredményeket, miszerint a klasszikus zenét tanulók motivációjára jelentős hatása van a zenetanárnak. A negyedik előadás kilép a zenetanulás témaköréből és a zenetanárok felé fordul. 2024-ben a zenepedagógusok körében végzett országos vizsgálatban részt vevő vonós-húros tanszak oktatóival foglalkozik. A szociodemográfiai jellemzők közlésén túl a művészeti oktatás kettős hatásának ismeretében arra keresik a választ a szerzők, hogy zenetanári pályájuk során melyik identitásuk az erősebb: a tanári vagy a művészi. Az előadásban választ kapunk arra, hogy milyen tényezők befolyásolják ezt az önmeghatározást.

AZ ÉNEK-ZENE TANÓRAI MOTIVÁCIÓ NEMZETKÖZI ÖSSZEHASONLÍTÁSBAN

TORMÁNÉ KISS BERNADETT, JÓZSA KRISZTIÁN

Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: ének-zene tanóra; tanulási motiváció; elvárás-érték elmélet

Az iskolai zenei nevelés motivációs hátterének vizsgálata az utóbbi években egyre hangsúlyosabbá vált. A tanulók ének-zene órákhoz való viszonyulása nemcsak a művészeti nevelés szempontjából releváns, hanem a tantárgyi motiváció általános vizsgálatának is fontos területe. McPherson és O'Neill (2010) nyolc ország (Brazília, Dél-Korea, Finnország, Hong Kong, Izrael, Kína, Mexikó, USA) részvételével vizsgálta az énekórai motivációt. A vizsgálat elméleti keretét az elvárás-érték modell adja (Eccles & Wigfield, 2002), amely szerint a tanulók tantárgyi motivációját a feladat értékének megítélése, az észlelt nehézség és saját kompetenciaérzetük határozza meg. Az eredmények alapján több országban is kevésbé tartották érdekesnek, fontosnak az éneket, mint más tantárgyakat, különösen a felsőbb évfolyamokon. Különbséget mutattak ki továbbá a nemek között, illetve a motivációt befolyásolta az iskolán kívüli zenei nevelés is. A magyar kutatási előzmények is hasonló tendenciákat mutatnak (pl. Csíkos, 2012; Janurik, 2007; Janurik & Józsa, 2018). Előadásunkban egy keresztmetszeti vizsgálat eredményeit mutatjuk be, mely a nyolc országra kiterjedő vizsgálat magyar adaptációja. Célja, hogy feltárja a magyar felső tagozatos és középiskolás tanulók motivációját az ének-zene órák iránt, összehasonlítva azt más tantárgyakkal, figyelembe véve a nemek közötti eltéréseket, valamint a zeneiskolai háttér hatását. Megvizsgáljuk, mennyiben mutatnak hasonlóságot vagy eltérést a magyar tanulók motivációs mintázatai a korábban vizsgált országokhoz képest. Az adatgyűjtés online kérdőív segítségével történt, amelyet összesen 4073 tanuló töltött ki az 5–12. évfolyamról. A diákokat az eredeti vizsgálatához hasonlóan három korcsoportba soroltuk: 5–6., 7–8. és 9–12. évfolyam. Az ének-zene mellett vizsgáltuk a magyar, matematika, testnevelés, természettudomány és rajz tantárgyakat. Az eredmények alapján az ének-zene tantárgy a tanulók megítélése szerint alacsonyabb értéket képvisel, mint a többi vizsgált tantárgy, hasonlóan a nemzetközi tendenciához. Az énekórához kapcsolódó kompetenciaérzet közepes szinten helyezkedik el: a tanulók nem érzik magukat különösebben jónak belőle, és ez az önértékelés is csökken a felsőbb évfolyamokon. Ugyanakkor az énekórákat könnyűnek tartják, nehézség szempontjából a legalacsonyabb értéket kapta minden évfolyamszinten. A három dimenzió együttese arra utal, hogy az ének-zene tantárgy nem képvisel a tanulók szemében kiemelt jelentőséget, és nem társítanak hozzá erőteljes belső motivációs tartalmat, még akkor sem, ha nem érzik kihívásnak annak teljesítését. Az eredmények lehetővé teszik a magyar tanulók motivációjának az összehasonlítását a korábbi nemzetközi vizsgálatokkal. Emellett rávilágítanak arra, hogy az ének-zene oktatásban szükségeszerű a módszertani megújulás. A nemi és a zenei előképzettség szerinti különbségek ismerete hozzájárulhat a differenciált oktatás tervezéséhez, valamint a tanárképzés tartalmi fejlesztéséhez.

A CSALÁDI HÁTTÉR HATÁSA A ZENEI PÁLYAVÁLASZTÁSRA

HÉJJA BELLA EMERENCIA *, JÓZSA GABRIELLA **, VÁRADI JUDIT ***

* Magyar Táncművészeti Egyetem

** Károli Gáspár Református Egyetem

*** Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: zeneművészeti szakgimnázium; szülői támogatás; kulturális tőke

A gyermek életében a család jelenti az elsődleges szociális közeget, amelynek szerepe rendkívül sokrétű. A családi minták elsajátítása mellett a kulturális értékek átadásában is jelentős szerepet tölt be (Anderson & Barton-Wales, 2019), így például a művészeti nevelésben és a művészetekhez való attitűd kialakításában. A nevelés során a szülői hatások közvetlen és közvetett módon érvényesülnek, különösen a művészeti nevelés területén. Ebben a kontextusban fontos tényezőt jelent a családtagok korábbi vagy jelenlegi művészeti – különösen zenei – tevékenysége, az otthoni zenehallgatási szokások, a háztartásban fellelhető hangszerek száma, valamint a közösen végzett zenei tevékenységek (Custodero, 2006; Zdinski, 2013; Váradi, 2023). Emellett kiemelkedő jelentőségű a zene családon belüli megítélése és annak különböző megjelenési formái. Mindezt alátámasztja Bourdieu tőkeelmélete is, amely szerint a kulturális tőke – a humán tőke mellett – meghatározó szerepet tölt be. A transzgenerációs hatásokat tekintve (Samuel, 2014) a pályaválasztás szempontjából szintén kiemelt szerepe van a családnak (Hargreaves & Marshall, 2003). Jelen kutatásunk célja a zeneművészeti szakgimnáziumban tanulók (N = 306) zenei pályaválasztási jellemzőinek feltérképezése. A vizsgálat kitér a pályaválasztást befolyásoló személyekre és tényezőkre, különös tekintettel a családi miliő művészeti vonatkozásaira, valamint a szülőknek gyermekük művészeti tevékenységében betöltött szerepére. A szülői támogatásban kétféle támogatást különített el a faktoranalízis: a szülői támogatást (Cronbach- α = 0,84) és teljes szülői bevonódást (Cronbach- α = 0,62). Az eredmények – korábbi kutatásokat megerősítve – rámutatnak a fiatalok meghatározó szerepére saját pályaválasztásukban, amelyet leginkább az édesanyák, majd az édesapák befolyása követ. Utóbbiak esetében megfigyelhető, hogy a magasabb iskolai végzettség pozitív összefüggést mutat a gyermek zenetanulás iránti motivációjával. A zenetanulást támogató családi környezet hatása kiemelkedő jelentőségű a fiatalok pályaaorientációjában. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján megfigyelhető, hogy miközben a szórakoztató zenei képzés népszerűsége növekszik és ezzel párhuzamosan a tanulói létszám is emelkedik, addig a klasszikus zenei képzésben résztvevők száma csökkenni kezdett. Ez a tendencia annak ellenére figyelhető meg, hogy az alapfokú művészetoktatásban szintén növekedést mutat a tanulói létszám. Ennek hatása elsőként a felsőoktatási felvételi számokban válik érzékelhetővé, később pedig a zenei pályán jelentkező tanárhány formájában jelentkezhet. Vizsgálatunk jelentősége, hogy a ritkábban kutatott zeneművészeti szakgimnazisták továbbtanulásával foglalkozunk. Eredményeink hasznos információval szolgálhatnak a pályaválasztással foglalkozó szülőknek és pedagógusoknak egyaránt.

MOTIVÁCIÓK ÉS TAPASZTALATOK A FELNŐTTEK ALAPFOKÚ ZENEOKTATÁSÁBAN

PÓTFI MELINDA *, JÓZSA GABRIELLA **, VÁRADI JUDIT *

* Debreceni Egyetem; ** Károli Gáspár Református Egyetem

Kulcsszavak: felnőttkori zenetanulás; alapfokú művészetoktatás; formális zeneoktatás

A felnőttkori zenetanulás motivációinak és élményeinek vizsgálata egyre nagyobb figyelmet kap a zeneoktatás és az andragógia területén (Pótfi & Váradi, 2024). A kutatások szerint a felnőtt tanulók elsősorban belső motivációból kezdenek el zenét tanulni, például az önkifejezés, a személyes fejlődés és a zene örömeinek megtapasztalása céljából (Köhler et al., 2021). A tanulás célja gyakran nem szakmai előmenetel, hanem inkább az élethosszig tartó tanulás részeként értelmezett önfejlesztés, élménykeresés és érzelmi gazdagodás (Hallam, 2010). Számos tanulmány hangsúlyozza, hogy a zenei tanulás pozitív hatással van a kognitív képességekre, különösen az idősebb felnőttek körében (Bugos et al., 2007; Kraus & Chandrasekaran, 2010). Emellett a zenehallgatás és -tanulás szignifikáns szerepet játszik a stresszcsökkentésben és az általános jóllét növelésében (Perkins & Willamon, 2014). Fontos tényező a szociális és családi kapcsolatok erősödése is, különösen a közös zenei tevékenységek és fellépések révén (Creech & Hallam, 2010). Kutatásunk újdonsága abban rejlik, hogy egy alig vizsgált célcsoport – az alapfokú zenei képzésben részt vevő felnőttek – motivációit és tapasztalatait térképezi fel. Olyan tanulókat vizsgáltunk, akik vagy felnőttkorukban, azaz 18 éves koruk betöltése után kezdtek zenét tanulni formális keretek között, vagy már gyermekkorukban elindultak ezen az úton, de a zenetanulást felnőttként is aktívan folytatják. A kutatásban 196 fő, alapfokú művészetoktatási intézményben tanuló felnőtt válaszait elemeztük, amelyeket online kérdőíves módszerrel gyűjtöttünk össze országos szinten. Célunk az alapfokú művészetoktatási intézményekben zenét tanuló felnőttek motivációs hátterének feltárása, jelenleg azonban elsősorban zenetanulással kapcsolatos tapasztalataikra és élményeikre koncentrálnunk. Az adatok statisztikai elemzése során faktoranalízist végeztünk, melynek eredményeként négy faktort azonosítottunk: (1) személyes fejlődés és élményszerűség (Cronbach- α = 0,80); (2) belső motiváció és örömforrás (Cronbach- α = 0,83); (3) támogató tanári szerep (Cronbach- α = 0,72); (4) szereplési tapasztalatok (Cronbach- α = 0,64). Az eredmények azt mutatják, hogy azoknál, akik jelenleg is tanulnak, a személyes fejlődés és élményszerűség ($t = 2,04$, $p = 0,04$), valamint a szereplési tapasztalatok ($t = 3,03$, $p < 0,01$) erősebben vannak jelen, mint azoknál, akik már nem folytatnak tanulmányokat. A klasszikus és népzenei műfajt tanulókkal szemben az egyéb (pl. könnyűzene, pop, rock, historikus zene stb.) lehetőséget választók erősebb személyes fejlődésről és élményszerűségről ($F = 3,04$, $p = 0,03$) számoltak be. Mindemellett a klasszikus zenét tanulók esetében az óra és a zenetanár személye meghatározó a zenetanulásban, szemben az egyéb kategóriát választókkal ($F = 5,60$, $p < 0,01$). A kutatás további elemzései újabb összefüggések feltárását teszik lehetővé. A vizsgálat egyik legfőbb értéke, hogy a felnőttkori tanulás egy specifikus területén – a zenetanulásban – valósít meg országos szintű motivációkutatást.

VONÓS-HÚROS TANÁROK ÖNMEGHATÁROZÁSA A MŰVÉSZ–TANÁRI IDENTITÁSKETTŐSSÉG MENTÉN

PETŐ ÁRON *, JÓZSA GABRIELLA **, VÁRADI JUDIT *

* Debreceni Egyetem; ** Károli Gáspár Református Egyetem

Kulcsszavak: vonós-húros tanár; zenetanári identitás; pályaszocializáció

Az identitás kialakulása a tanulás végeredményeként (Wenger, 1988) és a pályaszocializáció elemként fontos vizsgálati terület ahhoz, hogy minél jobban megérthessük a zenetanárok működését a gyakorló tanárok megkérdezésével. Mivel az európai zenészképzés hagyományosan az előadói készségek fejlesztésére helyezi a hangsúlyt (Ballantyne & Grootenboer, 2012; Szabó et al., 2023), különösen fontos a tanári identitás építése is, látva, hogy a zenei felsőoktatás hallgatói is inkább művészként határozzák meg önmagukat (Chua, 2018). A képzőintézmények törekvésein (Szentés, 2016) túl az identitás kialakítása élethosszig tartó feladat (Silva, 2014), így lehetőség nyílik a pályakezdő tanárok esetében fejleszteni, erősíteni ezt. A kutatások azt találták, nehéz szétválasztani a zenész/művész és tanári identitást (Chua, 2018; Pető & Váradi, 2024), hiszen az identitás fejlődése fluid folyamat (Wagoner, 2015), amelynek következtében a kutatások a két identitás egymásra hatását hangsúlyozzák (Bernard, 2005; Dawe, 2007; Dubaz-Bükülmez et al., 2022). Vizsgálatunk során a Magyar Zenei Tanács (MZT) 2024 őszén készített kutatásának (Zsoldos et al., 2024) adatbázisából végeztünk elemzést. A célunk az volt, hogy az országos kutatás eredményeit a vonós-húros tanszak tanáraitra ($N = 120$) szűkítve is megvizsgáljuk. A vizsgálat kérdőíve demográfiai és munkavállalói kérdéseken túl vizsgálta a tanárok oktatással, tanítással kapcsolatos véleményét, elégedettségét, önmeghatározását és lelki jóllétét. Előadásunkban az önmeghatározásra fókuszálunk. Elemzésünk során egy- és többváltozós statisztikai eljárásokat használtunk. A faktoranalízis két alskálája esetében a tanár faktor (Cronbach- $\alpha = 0,72$) lényegesen több háttérváltozóban mutatott szignifikáns különbséget, mint a zeneművész faktor (Cronbach- $\alpha = 0,67$). Eredményeink alátámasztják a két identitásállapot szétválasztásának nehézségét, ugyanakkor számos tényező lehet hatással arra, miként élik meg a tanárok azokat. Vizsgálatunk jelentősége abban rejlik, hogy ennek a területnek mélyebb megértése a pályaszocializáció során adhat segítséget támogatva a mentorok, a befogadó intézmények és a képző intézmények munkáját.

AZ ISKOLAI TANÁRKÉPZŐK KÉPZŐVÉ VÁLÁSÁNAK TÁMOGATÁSÁRA SZOLGÁLÓ, EGYÜTTMŰKÖDÉSRE ÉPÜLŐ RENDSZERMODELL KIALAKÍTÁSA ÉS VIZSGÁLATA

Elnök: *Kattein-Pornói Rita*
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Opponens: *Fűzi Beatrix*
Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

Az iskolai tanárképzők kutatásának szintézise

Czető Krisztina, Rapos Nóra
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

Takácsné Kárász Judit
Károli Gáspár Református Egyetem BTK

Vörös Ildikó
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

A designkutatás folyamatába ágyazott módszerek az iskolai tanárképzők identitásalakulásának vizsgálatában

Tókos Katalin, Lénárd Sándor
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

Nagy Krisztina
Evangelikus Hittudományi Egyetem Valláspedagógia Tanszék

Tóth-Pjeczka Katalin
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

A tanárszakos hallgatók pályaidentitásának alakulása a pályaszocializációs gyakorlatok során

Lénárd Sándor, Czető Krisztina
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

Czirfusz Dóra, Horváth András, Horváth Orsolya
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

A képzővé válás érdekében végzett, határátlépő együttműködésre épülő képzésfejlesztés – egy designkutatás rendszere

Rapos Nóra, Tókos Katalin
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

Péter Petra, Szilvási Csenge
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

AZ ISKOLAI TANÁRKÉPZŐK KÉPZŐVÉ VÁLÁSÁNAK TÁMOGATÁSÁRA SZOLGÁLÓ, EGYÜTTMŰKÖDÉSRE ÉPÜLŐ RENDSZERMODELL KIALAKÍTÁSA ÉS VIZSGÁLATA

KATTEIN-PORNÓI RITA

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A tanárképzést érintő változások, szakpolitikai reformok eredményeként a tanárok képzésében megszorodtak az alternatív tanulási útvonalak, s kiszélesedett a képzők köre is (White, 2019). A tanárhiány növekedését a politikai döntéshozók a gyorsított és iskolai foglalkoztatással, vagy iskolai közegbe helyezett képzésekkel igyekeznek enyhíteni. Ennek eredménye, hogy egyre többen azonosítják az iskolában dolgozó tanárokat képzőként, miközben ők tanárként saját diákjaik tanítását is változatlanul ellátják. Ez új elvárást jelent a tanárok felé: legyenek „kettős identitású szakemberek”, hiszen mind az iskolai tanulók, mind a tanárjelöltek tanulását támogatniuk kell (White & Berry, 2022). Ebben a folytonos határátlépést jelentő folyamatban kell állandóan újrapozícionálnuk magukat, értelmezni szerepeiket, azaz identitástranszformációs munkát végezniük (Dengerink et al., 2015; Kaasila et al., 2023), hiszen bizonyos értelemben „szakértőből kezdővé válnak” (Kaasila et al. 2023). Szimpóziumunkban erre az összetett problémára reagálunk. Kutatásunk fókuszterülete egy konkrét képzésfejlesztés – A pályaismereti és pályaszocializációs gyakorlatok – kapcsán az érintett szereplőkkel való együttműködés keretei közt, a képzővé válásuk, a tanárképző közösséggé válás támogatásához kapcsolódó együttműködő rendszermodell kialakítása és vizsgálata. Kutatásunk designkutatás, mert ez keretet biztosít az oktatási/képzési gyakorlatban felmerülő összetett problémák megoldására tett törekvések támogatására és a kutatás adta lehetőségek összekapcsolására. Ciklikus működési elve emellett lehetőséget kínál az elmélet és gyakorlat összekapcsolására, új elméletek és gyakorlatok létrehozására (Kelly, 2008). Az első (elméleti) előadás rámutat, hogy a tanárképzők vonatkozásában a szakmai tanulás tartalma és elvárásrendszere még mindig kevésbé definiált (Ping et al., 2018). Legkevesbé feltárt az, hogy mit jelent iskolai tanárképzőnek lenni, és hogyan zajlik az átmenet a két szerep között (Swennen et al., 2010). Valamint bemutatja az irodalomfeltárásunkra épített elméleti keretrendszerünket, amely összekapcsolja a szakmai tanulás és identitásváltozás folyamatát. A második előadás a designkutatás módszertani apparátusát, a harmadik a szereplőkkel való együttműködésben végzett folyamatot mutatja be (elméleti előadások), amely keretei közt a képzővé válás, képzői együttműködésre épülő támogató rendszermodell kialakítása és vizsgálata zajlott. A negyedik (empirikus) előadás a tanárszakos hallgatók pályaidentitásának alakulását vizsgálja a pályaszocializációs gyakorlatok során. A négy előadás segítségével arra kívánjuk felhívni a figyelmet, hogy a tanárképzés szereplői és az ő tanulása, identitásváltozásuk komoly innovációs potenciálként is értelmezhető lenne a képzésfejlesztésben. Valamint rá kívánunk mutatni arra is, hogy tanárképzőnek lenni, azzá válni professzió.

AZ ISKOLAI TANÁRKÉPZŐK KUTATÁSÁNAK SZINTÉZISE

CZETŐ KRISZTINA *, TAKÁCSNÉ KÁRÁSZ JUDIT **, VÖRÖS ILDIKÓ *,
RAPOS NÓRA ***

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK; ** Károli Gáspár Református Egyetem BTK;

*** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: szakmai tanulás; identitás

Az iskolai tanárképzők kettős identitásának értelmezése azért is jelentős (White & Berry, 2023), mert a tanárrá válás, a tanítani tanulás megértésében az utóbbi két évtizedben az identitás és az identitásalakulás központi kategóriává vált. Továbbá a tanárok szakmai fejlődését és tanulását feltáró kutatásokban egyre hangsúlyosabban jelenik meg a tanárok szakmai tanulásának összekapcsolása az identitásfejlődéssel (Boylan, 2017; Garner & Kaplan, 2018; Rapos et al., 2020). A tanári szakmai fejlődés modelljeit vizsgáló kutatások egyik egyre hangsúlyosabbá váló kritikája ugyanakkor, hogy e modellek elsősorban a szakmai tanulás diszkrét epizódjaira és nem a hosszabb távú szakmai tanulásra/fejlődésre fókuszálnak. A tanári szakmai tanulás és a szakmai identitás fogalmak összefonódását több tényező is ösztönzi. A szakmai identitás a személyes és kontextuális rendszerek dinamikus kölcsönhatásában írható le, ami magába rejti a különböző énpozíciókat, alidentitásokat és a jelentésadás és értelmezés állandóságát. Továbbá a tanárrá válás egy folyamat, amelyben a személy válaszokat keres a szakmai identitás kérdéseire, melyre a válaszok szükségszerűen a kontextus értelmezéséhez, új tudások megszerzéséhez kötődnek, amely így a szakmai tanulás fogalmát is elhozza. Elméleti előadásunkban a szakmai identitás és a tanulás összekapcsolódásával foglalkozunk. Kutatásunkban a szakmai fejlődés és tanulás fogalma alatt olyan egyéni szintű változás-folyamatot értünk, amely személyes és kontextuális tényezők komplex és dinamikus hatásrendszerének eredményeként jön létre és egyéni és társas helyzetekben, gyakran nem tudatosan megy végbe, eredménye pedig tartós és multidimenziós, egyedi mintázatokkal jellemezhető (vö. Rapos et al., 2020.). Az identitás és tanulás fogalmak értelmezésében több közös pont is feltárható (nyílt végű rendszerek, dinamizmus és kontextusba ágyazott egyediség). Kihívást jelent ugyanakkor, hogy hiányoznak olyan integratív szemléletű modellek, amelyek a komplex, dinamikus tanulási folyamatokat együtt tudják kezelni a szakmai identitás témáival. Előadásunk egy olyan lehetséges komplex modellt vázol fel, amelyik (1) a képzői identitásalakulás folyamatában értelmezi a személyes és kontextuális tényezők kölcsönösségét, továbbá (2) a szakmai tanulás és az identitásváltozás folyamatát is annak kölcsönösségében ragadja meg. Modellünkben a tanárképzői identitás dimenzióit megragadó, heurisztikus modellekre építünk: Egyrészt Andreassen és mtsai. (2019) elméleti keretrendszerére, ami tudatosan ötvözi a személyes és kontextuális elemek kölcsönösségét az identitásalakulás során; másrészt Richter és mtsai. (2021) vizsgálatára, amely árnyalja a személyes diszpozíciók tartalmát, így ráirányítja a figyelmet a személyes nézetek, meggyőződések szerepére, amit személyes pedagógiaként értelmezhetünk.

A DESIGNKUTATÁS FOLYAMATÁBA ÁGYAZOTT MÓDSZEREK AZ ISKOLAI TANÁRKÉPZŐK IDENTITÁSALAKULÁSÁNAK VIZSGÁLATÁBAN

TÓKOS KATALIN *, NAGY KRISZTINA **, TÓTH-PJECZKA KATALIN *,
LÉNÁRD SÁNDOR ***

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK;

** Evangélikus Hittudományi Egyetem Valláspedagógia Tanszék

*** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: identitáskonstrukció; designkutatás; módszertani keret

Az iskolai tanárból tanárképzővé válást a kapcsolódó irodalmak átmenetként (Murray & Male, 2005), tanulási- és identitáskonstrukciós folyamatként (Beijaard et al. 2023) írják le, amely személyes és kontextuális tényezők kölcsönhatásaként formálódik (Andreasen et al., 2019), s feszültségekkel terhelt (Kaasila et al., 2023). Ennek a szakmai tanulási és identitásképzési folyamatnak, összekapcsolódásnak a mechanizmusai, támogatása azonban nagyrészt feltáratlan terület (Richter et al., 2021). Mindez kihívás elé állítja a tanárképző programokat is, hiszen lényeges, hogy maga a képzési program hogyan válik támogató, nyitott, dinamikus, együttműködésre épülő tanulási környezetté (Rapos et al., 2022). Szorosabban pedig: 1) kik az iskolai tanárképzők, hogyan pozicionálják magukat; 2) hogyan értelmezik szerepüket/szerepeiket; 3) milyen identitásproblémák azonosíthatók az új kihívás során (Kaplan & Garner, 2018); s végül 4) mindezek támogatására milyen rendszermodell alakítható ki. A fentiek vizsgálatához a fejlesztésalapú designkutatás illeszkedett legjobban (Plomp & Nieveen, 2007), amely ciklikus kutatás révén megkönnyíti az elméleti betekintések integrálását a gyakorlati képzési beavatkozásokkal (Kelly, 2008). Célja kutatáson alapuló megoldásokat találni az oktatási gyakorlat összetett problémájára, és bővíteni ismereteinket ezen beavatkozások jellemzőiről. Az együttműködés négy szakértői mintavétellel választott iskola 12 pedagógusa (iskolai képzők) és hat egyetemi tanárképző közt jött létre. Az egyetemi képzők egy közös kutatócsoport tagjai, melyen belül tudatosan került kiválasztásra négy kolléga, akik az iskolák közvetlen egyetemi képzőiként kapcsolódtak az iskolákhoz. Az elméleti előadás során bemutatjuk, hogy a designkutatás kialakításánál hogyan vettük figyelembe az iterativitást, az értékelő visszacsatolást és participativitást (Kelly, 2008), ismertetjük az exploratív és interpretatív szakaszokhoz (Design Council, 2005) kapcsolt tervezés lépéseit, módszereit, visszacsatolási pontokat. A 2024. őszén kezdődő, három éves longitudinális vizsgálat első, exploratív szakaszában az iskolai tanárképzőktől három kutatási eszköz (félig strukturált-, fókuszcsoportos- és vezetői interjúk) segítségével gyűjtöttünk bemeneti adatokat. Ezek célja a személyes tapasztalatok, szerepértelmezés feltárása, s ezek alapján a fejlesztés tartalmi elemeinek, struktúrájának kialakítása. Az interpretatív szakaszban mind az iskolákhoz kapcsolódó egyetemi oktatók, mind az iskolai képzők reflektív naplót vezettek. A fejlesztés során képződött egyéb anyagokat, mint pl. *journey-map*, Q-módszer, perszóna-állítás is adatforrásként értelmeztük. A designkutatás folyamatába ágyazottan nemcsak az identitás támogatását felvonultató módszertani változatosságot, egy termék vagy eszköz (képzés) fejlesztését mutatjuk be, hanem abba való elméleti betekintést is, hogyan történik a közös tanulás egy adott probléma feloldása mentén, és hogyan lehet javítani a tanulás folyamatait.

A TANÁRSZAKOS HALLGATÓK PÁLYAIDENTITÁSÁNAK ALAKULÁSA A PÁLYASZOCIALIZÁCIÓS GYAKORLATOK SORÁN

**LÉNÁRD SÁNDOR *, CZIRFUSZ DÓRA **, HORVÁTH ANDRÁS **,
HORVÁTH ORSOLYA **, CZETŐ KRISZTINA ***

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK;

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: pályaszocializáció; pályaidentitás; hallgatók szakmai tanulása

A hazai tanárképzésben a pályaismereti és pályaszocializációs gyakorlatok képzésbe építése (8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet) jelentősen átalakította a képzés tanulási környezetét. Az alábbi kutatás célja annak vizsgálata, hogy a pályaszocializációs gyakorlatok hogyan alakítják a hallgatók szakmai identitáskonstruálásának folyamatát. A szakmai identitás témája a tanárképzés területén különböző megközelítésekben jelenik meg (Knowles, 1992; Nias, 1989; Goodson & Cole, 1994; Volkmann & Anderson, 1998; Cooper & Olson, 1996; Kerby, 1991; Olsen 2023). Ezek a kutatások feltárták, hogy a szakmai identitás alakulásában a képzésnek is jelentős szerepe van, továbbá, hogy a tanári szakmai identitás al-identitásokból áll. A tanárképzés elején a hallgatók a pályaválasztás és pályaválasztási motiváció felől próbálják megérteni önmagukat (Anspal et al., 2011), motivációik saját korábbi iskolai tapasztalataikhoz és a tanári pályához kapcsolódó szerepekhez, kompetenciákhoz kapcsolódnak. A kutatási kérdések arra irányulnak, hogy milyen tényezők vannak kapcsolatban a hallgatók tanári szerep- és feladatértelmezésére a pályaszocializációs gyakorlatok ideje alatt, milyen nézetek kapcsolódnak a tervezett tanítási gyakorlathoz, és ezek hogyan változnak a kurzusok során. A kutatás longitudinális, a hallgatók bemeneti kérdőívet töltöttek ki a pályaszocializációs gyakorlatok megkezdésekor (2024. február) és kimeneti kérdőívet a gyakorlatok végén (2025. május). Az egyes kutatási szakaszokban fókuszcsoporthoz interjúk készülnek a hallgatókkal. Ebben az előadásban a kutatás első longitudinális eredményeit mutatjuk be, mert most nyílik elsőként mód arra, hogy ugyanazon hallgatók pályaszocializáció előtti és utáni adatait összehasonlítsuk. A bemeneti mintakeretet a 2024-ben a tanárképzést folytató egyetemeken pályaszocializációs gyakorlatot kezdő hallgatók jelentették. A kutatás jelenlegi fázisában a bemeneti kérdőív adatai állnak rendelkezésre 7 felsőoktatási intézményből (N = 375). A bemeneti mérést kitöltők döntő többsége nő (68,5%), zömében 18-20 év közötti (79,0%). Májusban, a szorgalmi időszak végén kerül sor a kimeneti kérdőív felvételére ugyanezekben a felsőoktatási intézményekben. Előadásunkban az eredmények összehasonlítását ismertetjük. A bemeneti kérdőív válaszai alapján a hallgatók úgy gondolják, hogy tanárként a tanításon kívül a nevelés is a feladatuk (4,6 átlagérték az ötfokozatú skálán), csakúgy, mint a tanulók értékeinek, erkölcsi normáinak formálása (4,2 átlag). A tanulókhöz való hozzáállásuk szempontjából a tanulók felől érkező kritikát elfogadhatónak tartják (4,5 átlag), és fontosnak tartják a tanulók kívánságainak figyelembevételét (4,3 átlag). A tanárképzés számára az jelenti a kihívást, hogy segítsék a hallgatókat abban, hogy a tanári pályához kapcsolódó elvárásaikat felismerjék, tudatosítsák.

A KÉPZŐVÉ VÁLÁS ÉRDEKÉBEN VÉGZETT, HATÁRÁTLÉPŐ EGYÜTTMŰKÖDÉSRE ÉPÜLŐ KÉPZÉSFEJLESZTÉS – EGY DESIGNKUTATÁS RENDSZERE

**RAPOS NÓRA *, PÉTER PETRA **, SZILVÁSI CSENGE **,
TÓKOS KATALIN ***

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK;

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: identitásváltozás; partnerség; képzésfejlesztés

A design alapú kutatások fontos jellemzője, hogy az egyént és a környezetet rendszerként értelmezik (Barab, 2012). A folyamatos szakmai fejlődés és tanulás, a partneriskolai tanárok kompetenciáinak fejlődése, személyes szakmai identitásuk, tanárképzői szerepük megerősítése, a tanárképzők közösséggé válása nem képzelhető el az iskolák és a felsőoktatási intézmények közötti jól megalapozott partnerségek nélkül (Lillejord, 2016). Ennek a dinamizmusnak a megértése a képzővé válásban is jelentős szerep kap, hiszen a tanárképzés kapcsán meghatározó a szereplők kontextuális meghatározottsága, s az erre az állandó határátlépésre épülő együttműködés. A partnerséget gyakran olyan "harmadik térnek" (*third space*) is tekintik, amelyek „határátlépést” hoznak létre, olyan helyeknek, ahol a találkozások ugyan nem mindig sikeresek, de ha a különböző kultúrák képesek együttműködni, gyökeresen új megoldások, innovációk születhetnek (Halász, 2020). Az iskolai tanárképzők képzővé válása kutatásában többlet jelentősége van ennek a határátlépést biztosító harmadik térnek: 1) segíthet az egyetem és a gyakorlatok közti határok átlépésében; 2) segíti az iskolai képzőket a kettős identitásukhoz (vö. Murray, 2022, elsődleges, másodlagos tanítás) kapcsolódó határátlépésben (Li et al., 2024); 3) lehetőséget teremt olyan tervezett tanulási terek kialakítására, ahol a formális képzés tervezettség és a gyakorlat kontextualizáltsága egyszerre lehet jelen. Elméleti előadásunkban azt a kutatási keretrendszert és az ez alapján kidolgozott működési keretet mutatjuk be, amiben az iskolai képzők lehetőséget kapnak a tanári és képzői identitásuk összekapcsolására annak érdekében, hogy átlássák a másodlagos tanításhoz kapcsolódó képzői világot, tudásrendszert (vö. Li et al., 2024). Ehhez szolgált harmadik térként a pályaszocializációs gyakorlatok átalakítása. Határátlépésnek tekintettük a résztvevők tanulási folyamatát az elsődleges osztálytermi tanári tanítástól a másodlagos tanárképzőként történő tanításig. A résztvevők határközvetítőkként tevékenykedtek, és a pályaszocializációs gyakorlatot határobjektumként használtuk ebben a folyamatban. A bemutatásra kerülő határátlépési helyzet egy három rétegű értelmezési tartományra épült, mely meghatározta az együttműködés folyamatát: 1) hallgatói tanulás támogatásának feltárása; 2) tanári/képzői tevékenységek feltárása a hallgatói tanulás támogatásához; 3) a képzővé válás, tanulás támogatásának értelmezése. Ezt a folyamatot egészíti ki Li és munkatársainak (2024) az a megközelítése, miszerint a képzővé válás folyamatában szükséges az elkötelezettség megteremtése, a tudásgyarapítás és a gyakorlat fejlesztése. Előadásunk során megismerhető lesz egy olyan egyedi, a partneri együttműködésre épülő designkutatási keretrendszer és képzésfejlesztési folyamat, ahol iskolai és egyetemi képzők együttesen alakították a képzővé válást támogató rendszermodell egyes elemeit.

AZ ÓVODA–ISKOLA ÁTMENET NÉZŐPONTJAI A NEVELÉSTÖRTÉNET, PEDAGÓGUSKÉPZÉS ÉS AZ INTÉZMÉNYI GYAKORLATOK TÜKRÉBEN

Elnök: *Kéri Katalin*
Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Opponens: *Klein Ágnes*
Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

Az óvó- és tanítónőképzés egyesítésének terve a századfordulón

Patyi Gábor
Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Szabályozott átmenet – Az óvodából iskolába lépés intézményi keretei és pedagógiai vonatkozásai (1962–1969)

Németh Dóra Katalin
Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Óvoda–iskola átmenet: új kihívások és megoldási lehetőségek

Varga László
Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Németh Krisztina
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Iskolaérettség – elmélet, gyakorlat és döntési kompetenciák hazai és nemzetközi kitekintésben

Maximovics Veronika, Kissné Zsámboki Réka
Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

AZ ÓVODA–ISKOLA ÁTMENET NÉZŐPONTJAI A NEVELÉSTÖRTÉNET, A PEDAGÓGUSKÉPZÉS ÉS AZ INTÉZMÉNYI GYAKORLATOK TÜKRÉBEN

KÉRI KATALIN

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A szimpóziium célja az óvoda–iskola átmenet kérdéskörének vizsgálata a pedagógusképzés, az oktatástörténet, az intézményi elvárások és a gyermeki szükségletek tükrében. Az első előadás neveléstörténeti fókuszról mutatja be a hazai óvó- és tanítónőképzés egyesítésének törekvéseit. A kutatás a dokumentumelemzés módszerét alkalmazva törvényi szövegek, tanügyi kongresszusok kiadott dokumentumai alapján és korabeli pedagógiai sajtócikkek segítségével vizsgálja az óvó- és tanítónőképzés egyesítésének gondolatát, amely a 19–20. század fordulóján járt legközelebb a megvalósuláshoz. Az egyesített óvó- és tanítónőképzést is magában foglaló kísérleti képzés Eperjesen indult el 1897-ben. Az előadás – többek között – kitér a képzés bevezetésével és fogadtatásával kapcsolatos dilemmákra, vitákra is. A második előadás a 20. század közepére kalauzolja el a hallgatóságot, amikor az óvoda–iskola átmenet és az óvoda iskolaelőkészítő szerepe kiemelt kérdés lett. A kutatás az 1960-as évek óvónőképzésének dokumentumait vizsgálta a soproni képzőben, feltárva a szocialista ideálokat és az iskolaelőkészítést. A vizsgálat módszere a dokumentumelemzés volt, amely szelektív mintavétellel történt. A bemutatott időszakban (1962–1969) az óvoda iskolaelőkészítő szerepe hangsúlyos volt, az átmenet támogatása leginkább az iskolai elvárásokhoz való alkalmazkodáson keresztül történt. A vizsgált dokumentumok korhű jelleggel mutatják be a szocialista gyakorlatot és az elvárásokat, segítve a mai átmenet támogatásának újragondolását. A harmadik előadás az óvoda–iskola átmenet napjainkban is aktuális és kiemelt problémakörét, az ún. „óvoda iskolásításának” és „az első osztály óvodásításának” dilemmáját igyekszik körüljárni. A kutatás célja az átmeneti problémák, az óvodapedagógusok attitűdjeinek, tapasztalatainak feltérképezése, javaslatok megfogalmazása. Az empirikus vizsgálat kvalitatív stratégia mentén, online kérdőív kitöltésével történt. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak az átmenetben tapasztalható problémák megoldásához, főként a családok és pedagógusok közötti párbeszéd, a gyermeki szükségletek figyelembevételének elsődlegessége és hatékonyabb intézményi együttműködés területén. A negyedik előadás az iskolaérettség összetett kérdéskörével foglalkozik. A kutatás célja a hazai és nemzetközi gyakorlatok feltérképezése az óvoda–iskola átmenet megvalósításának tükrében. A dokumentumelemzésen alapuló kutatás szakirodalmi forrásokra, jogszabályi dokumentumokra és empirikus kutatási eredményekre építve megállapítja, hogy a nemzetközi példák jó kiindulási alapot jelenthetnek ahhoz a hazai szemléletváltáshoz, amelyben az óvoda–iskola átmenet gyermekközpontúvá, rugalmassá és valóban inkluzívá válhat, a döntés pedig – a gyermekek érdekeit szem előtt tartva – a szülők, a pedagógusok közös felelőssége és kompetenciája lesz.

AZ ÓVÓ- ÉS TANÍTÓNŐKÉPZÉS EGYESÍTÉSÉNEK TERVE A SZÁZADFORDULÓN

PATYI GÁBOR

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Kulcsszavak: óvónőképzés; tanítónőképzés; 19–20. század fordulója

Hazánkban a tanítók/kisdedóvók képzése a kezdetektől elkülönült intézményrendszer keretében, különböző tanulmányi idővel és tantervi keretek között zajlott. Az alapvető elkülönülés ellenére a múltban számos alkalommal felmerült a két képzési forma részleges vagy teljes egyesítésének gondolata. A kérdéskör komolyabb formában az 1848. nyarán lezajlott első egyetemes tanítógyűlésen vetődött fel, ahol a kisdedóvás és az elemi tanítás szakemberei egy szakosztály keretében munkálták ki elképzeléseiket (Kelemen, 2008). A dualizmus korának kezdetén, Eötvös József második miniszteri tevékenységéhez kapcsolódva ismét felmerült az egyesítés szándéka. Eötvös a népoktatási törvénytervezetében foglalt javaslata értelmében (29.§) a kisdedóvodák igazgató tanítója lehetett volna minden olyan tanító(nő), aki legalább fél éves óvodai gyakorlattal rendelkezett (Morlin, 1896). A megszavazott törvényből végül az óvodára vonatkozó rendelkezések kimaradtak. A 19–20. század fordulójának időszakában merült fel ismét az óvó- és tanítóképzés egyesítésének gondolata. Az 1891. évi XV. törvénycikk megszavazását követően sorra nyíltak az új tanintézetek, miközben az óvodák és óvónői álláshelyek száma jóval kisebb mértékben emelkedett (Patyi, 2010). A századvégen óvónői végzettséggel sokan vállaltak tanítói állást. Az óvónői túlképzés által eredményezett helyzet vezetett az egyesítés gondolatának széles körben való elterjedéséhez. A gondolat hívei a megvalósulásától részben az óvónői felesleg levezetését, részben pedig a tanítóhiány enyhítését várták (Gábris, 1996). Az egyesítés téma volt a második egyetemes tanügyi kongresszuson is (1896.), ahol a küldöttek egyaránt támogatták az elgondolást. Az 1897–1898. tanévtől az eperjesi kisdedóvóképzőben kísérleti jelleggel olyan pedagógusokat képeztek, akik egyszerre kaptak óvónői és tanítónői bizonyítványt. Az óvónőképzők többsége támogatta az egyesítést, a megvalósítással kapcsolatban azonban két felfogás alakult ki. A formai egyesítés hívei egy intézmény és épület, de eltérő tanterv keretében, míg a szerves egyesítés hívei egységes tanterv szerint képezték volna a tanítványokat (Gábris, 1990, 1996). A korabeli tanítóközösség körében nem akadt lelkes támogatója az elképzelésnek (Neszt, 2019). Morlin Emil, a magyar kisdednevelés krónikása 1896-ban az alábbi gondolatokat fogalmazza meg: „Ugyancsak ezután kell még döntenie a képesített és alkalmazást nem nyerő kisdedóvónők számának növekedése következtében felmerült azon kérdés felett, vajon a tanítónő- és óvónő-képzést nem kellene egyesíteni?” (Morlin, 1896, p. 135). Előadásunkban röviden kitérünk a kérdéskör 20. századi utóéletére is. Témánk feldolgozásának módszere a dokumentumelemzés, melynek alapvető forrásai a törvénytörvény, a tanügyi kongresszusok kiadott dokumentumai és a korabeli pedagógiai sajtó hasábjai voltak.

SZABÁLYOZOTT ÁTMENET – AZ ÓVODÁBÓL ISKOLÁBA LÉPÉS INTÉZMÉNYI KERETEI ÉS PEDAGÓGIAI VONATKOZÁSAI (1962–1969)

NÉMETH DÓRA KATALIN

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Kulcsszavak: szocialista pedagógia; óvoda–iskola átmenet; iskolaelőkészítés; óvónőképzés; módszertani levél

A 20. század közepén az óvodai és iskolai nevelés közötti átmenet és az óvoda iskolaelőkészítő szerepe kiemelt pedagógiai kérdéssé vált, mely számos, az óvodapedagógia tartalmát szabályozó dokumentumban és módszertani levélben megjelent. Az 1950-es évek végén és az 1960-as évek elején országos szinten is nagy hangsúlyt kaptak azok a reformok, amelyek az óvoda–iskola kapcsolatát és az iskolai előkészítést kívánták hangsúlyozni. A kutatás célja, hogy az 1960-as évek óvónőképzésének dokumentumaiban – különös tekintettel a Soproni (Felsőfokú) Óvónőképző Intézet irataira – feltárjuk a korszak pedagógiai elvárásait, valamint az országos és helyi szintű gyakorlatok közötti összefüggéseket. Kiemelt figyelmet fordítunk a szocialista pedagógiai ideálok és az iskolaelőkészítő szerep megjelenésére, különös tekintettel az 1964-es Módszertani Levélre, amely a korszakban egyedülálló módon közelíti meg az iskolai előkészítés kérdését, mintegy előrevetítve a 21. századi pedagógiai szemléletet. A kutatás során dokumentumelemzés (Cohen et al., 2007) és szelektív mintavétel alkalmazásával dolgoztunk, az 1962 és 1969 közötti időszak dokumentumait vizsgálva. A következő kutatási kérdéseket foglalmaztuk meg: Hogyan jelentek meg az óvoda–iskola átmenet kérdései az országos és a soproni dokumentumokban? Milyen pedagógiai elvárások fogalmazódtak meg az óvónőképzés és az iskolai előkészítés tekintetében? Hogyan tükrözték a dokumentumok a szocialista pedagógia elemeit? Milyen szerepe volt a vizsgált dokumentumoknak az iskolai előkészítés szerepének újragondolásában, és hogyan jelentek meg a 21. századi pedagógiai elvek? Kutatásunk eredményeként megállapítható, hogy az 1960-as évek hivatalos dokumentumaiban az óvoda iskolaelőkészítő szerepe kiemelt hangsúlyt kapott, amely az intézményi levelezésekben és szakmai irányelvekben is tetten érhető. A Művelődésügyi Minisztérium és a Soproni (Felsőfokú) Óvónőképző Intézet közötti kommunikációban az átmenet támogatása nem az óvoda és iskola közötti együttműködésen, hanem az iskolai elvárásokhoz való alkalmazkodáson keresztül jelent meg. A vizsgált dokumentumok hozzájárulnak ahhoz, hogy árnyaltabb képet kapjunk a szocialista pedagógia intézményi gyakorlatáról és az óvodapedagógusokkal szembeni szakmai elvárásokról, valamint segíthetnek a mai pedagógusképzésben is újragondolni az átmenet támogatásának lehetőségeit.

ÓVODA–ISKOLA ÁTMENET: ÚJ KIHÍVÁSOK ÉS MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK

VARGA LÁSZLÓ *, NÉMETH KRISZTINA **

* Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

** Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: óvoda–iskola átmenet; intézményi együttműködés; kvalitatív kutatás; pedagógiai innováció

Az óvoda–iskola átmenet kérdésköre a neveléstudomány egyik legjelentősebb, folyamatosan újraértelmeződő területe. Az óvoda–iskola átmenet az oktatási rendszerek egyik sarkalatos pontja, amely meghatározó szerepet játszik a gyermekek későbbi iskolai pályafutásában és jólétében. A társadalmi és gazdasági változások, a digitalizáció hatásai, valamint a szülői és intézményi elvárások fokozatos átalakulása új kihívások elé állítják az óvodapedagógusokat, a tanítókat és a családokat. Különösen kiemelt problémakörként jelenik meg az ún. „óvoda iskolásítása” és „az első osztály óvodásítása” dilemmája, amely a gyermekek fejlődési szükségletei és az oktatási elvárások közötti egyensúly keresését teszi szükségessé. A kutatás célja, hogy feltérképezze az óvoda–iskola átmenet során jelentkező problémákat, valamint az óvodapedagógusok attitűdjét, tapasztalatait és javaslatait az átmenet gördülékenyebbé tétele érdekében. A vizsgálat kvalitatív módszertanon alapul: egy online kérdőív segítségével gyűjt adatokat óvodapedagógusoktól, amelyben a résztvevők véleményt formálnak az átmenet kihívásairól, megoldási lehetőségeiről, valamint saját tapasztalataikat is megosztják. A kérdések többek között arra irányulnak, hogy milyen nyomást éreznek az óvodai nevelés „iskolásítására”, milyen formában valósul meg az intézmények közötti együttműködés, és melyik pedagógiai megközelítést tartják leginkább célravezetőnek a zökkenőmentes átmenet biztosítására. A kutatás célja továbbá a jó gyakorlatok azonosítása és azok elemzése, amelyek hozzájárulhatnak az átmenet sikerességéhez. A kutatás eredményei hozzájárulnak az óvodai és iskolai nevelés közötti szakadék csökkentéséhez, elősegítik a szakmai párbeszédet, valamint alapot nyújtanak jövőbeni fejlesztésekhez és innovatív pedagógiai megoldásokhoz. A vizsgálat eredményei hangsúlyozzák a gyermeki szükségletek figyelembevételének elsődlegességét, az intézmények közötti hatékonyabb együttműködés fontosságát, és új perspektívákat nyitnak az óvoda–iskola átmenet aktuális kérdéseinek kezelésében.

ISKOLAÉRETTSÉG – ELMÉLET, GYAKORLAT ÉS DÖNTÉSI KOMPETENCIÁK HAZAI ÉS NEMZETKÖZI KITEKINTÉSBEN

MAXIMOVICS VERONIKA, KISSNÉ ZSÁMBOKI RÉKA

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Kulcsszavak: óvoda-iskola átmenet; iskolaérettség; nemzetközi összehasonlítás; mérési gyakorlat; döntési kompetenciák

Az iskolaérettség kérdésköre a magyar köznevelés egyik legösszetettebb témája, amely az utóbbi években – a pandémiát követően és az új törvényi szabályozási környezetben – fokozott figyelmet kapott. A 2020-ban bevezetett iskolaérettségi vizsgálatok, az Oktatási Hivatal döntési hatásköre, valamint az Óvodai nevelés országos alapprogramjának 2025-ös módosításai jelentősen átalakították az óvoda–iskola átmenet szakmai, intézményi gyakorlatát és a szülői hatásköröket. A kutatás célja az iskolaérettség fogalmának elméleti újraértelmezése, az iskolaérettségi vizsgálatok gyakorlatának feltérképezése, valamint az átmenet nemzetközi modelljeinek elemzése. A kutatás kvalitatív szemléletű, összehasonlító elemzésen alapul, amely szakirodalmi források, szabályozási dokumentumok, pedagógiai programok és empirikus kutatási eredmények vizsgálatát ötvözi. Röviden bemutatásra kerülnek a hazai vizsgálati módszerek: az óvodapedagógusi megfigyelés, a klasszikus pszichológiai vizsgálatok (pl. Goodenough-teszt, Raven-mátrix, Bender–A, Frostig), valamint a standardizált pedagógiai eszközök (DIFER, GMP, TIP-1, újabban MABC-2) alkalmazási gyakorlata. A kutatás rámutat arra, hogy a vizsgálatok eszközrendszere nem alkot koherens rendszert, ami az iskolaérettség megítélésében további bizonytalanságot okoz. A nemzetközi összehasonlítás – Ausztria, Anglia és Finnország gyakorlatain keresztül – azt mutatja, hogy azokban az oktatási rendszerekben, ahol az iskolaérettséget döntéstámogató folyamatként értelmezik, jobban érvényesülhet a fokozatosság, a gyermek fejlődés egyéni ütemének elfogadása, valamint a szülő és pedagógus közös felelőssége. A hazai gyakorlat során – gyakran az intézményi érdekeket szem előtt tartva – a szülők szerepe formálissá, az óvodapedagógus kompetenciája és a gyermekek érdeke másodlagossá válik. Az előadás egyik újszerű tartalmi eleme a piaci alapú szolgáltatások keretében kínált iskolaérettségi vizsgálatok igénybevételeinek bemutatása. Az eredmények alapján elmondható, hogy egyre több szülő fordul magánszolgáltatókhoz, hiszen az egységes mérési protokoll hiánya, a törvényi szabályozásból érzékelhető ad hoc jellegű intézkedések, a szülői kompetenciákkal kapcsolatos dilemmák bizalmatlanságot generálnak, rendszerszinten pedig erősítik az esélyegyenlőtlenségeket, illetve a párhuzamosan létező, szabályozatlan, piaci alapú szolgáltatásokat. A kutatás összegző következtetései szerint az iskolaérettséghez kapcsolódó pedagógiai döntések nem értelmezhetők pusztán jogtechnikai aktusokként. A közös nevező megalkotása, az iskolaérettség fogalmának és szemléletének újragondolása, valamint a szülők–pedagógusok–intézmények együttműködésének erősítése elengedhetetlen a valóban gyermekközpontú és mindenki számára méltányos óvoda–iskola átmenet megvalósításához.

A TÖRTÉNELEMDIDAKTIKAI FELADATFEJLESZTÉS MEGKÖZELÍTÉSEI ÉS MÓDSZEREI

Elnök: *Kojanitz László*
Oktatási Hivatal

Opponens: *Kaposi József*
Pázmány Péter Katolikus Egyetem

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

Empirikus kutatás a történelmi empátia és történelmi gondolkodás területén

Kojanitz László
Oktatási Hivatal

Fodor Richárd
Mathias Corvinus Collegium, Pázmány Péter Katolikus Egyetem

A történelmi empátia fejlesztését célzó tanórai feladatok tervezésének lehetőségei és kihívásai

Kojanitz László
Oktatási Hivatal

A történelem-tankönyves képi világgal kapcsolatos fogalmak

Vajda Barnabás
Selye János Egyetem Tanárképző Kar

A kérdésorientált, forrásközpontú, multiperpektivikus történelem feladatok fejlesztésének módszertani kérdései és relevanciája

Tóth Judit
Pécsi Tudományegyetem

A TÖRTÉNELEMDIDAKTIKAI FELADATFEJLESZTÉS MEGKÖZELÍTÉSEI ÉS MÓDSZEREI

KOJANTZ LÁSZLÓ

Oktatási Hivatal

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A szimpózium célja, hogy három kutatási és fejlesztési projekt példain keresztül bemutassa a történelmi gondolkodás komplex fejlesztésének lehetőségeit és kihívásait középiskolai kontextusban. A bemutatott kutatások és fejlesztések az iskolai gyakorlatra reflektálva kínálnak javaslatokat a tanulói gondolkodásfejlesztésre. A történelmi gondolkodás fejlesztése a 21. századi kulcsfontosságú kompetenciák sorába illeszkedik. Az első előadás egy nagymintás empirikus vizsgálat eredményeit mutatja be, amely 1104 magyar középiskolás történelmi empátiáját, episztemológiai gondolkodását és történelemtanuláshoz fűződő attitűdjét vizsgálta kvantitatív és kvalitatív módszerekkel. A történelmi empátiát egy döntési szituáció értelmezésén keresztül mérték. Az eredmények azt mutatják, hogy a történelmi empátiához kapcsolódó tanulói képességek az életkor előrehaladtával fejlődnek, és pozitív kapcsolatban állnak az episztemológiai érettséggel és az attitűdökkel. Szignifikáns eltérések mutathatók ki a kutatásban résztvevő tanulócsoportok között, ami a tanári munka fejlesztő hatásával áll összefüggésben. A második előadás célja annak feltárása, hogy miként alakíthatók ki olyan tanórai feladatok, amelyek elősegítik a történelmi empátia különböző komponenseinek – kontextualizálás, nézőpontváltás, döntési alternatívák mérlegelése – megjelenését. A kvalitatív esettanulmány keretében 14–18 éves diákok egy 1956-os döntési szituáció elemzésén dolgoztak csoportosan, eltérő szereplők nézőpontjait összevetve. Az eredmények alapján az előzetes tudás, a világos kérdésstruktúra és a tanári facilitáció elengedhetetlen a történelmi empátia kibontakozásához, míg az anakronisztikus nézőpontok korlátozhatják azt. A harmadik előadás egy Erasmus+ projekt keretében fejlesztett multiperspektivikus tananyagot mutat be, amely digitális környezetben támogatja a kritikus forráselemzést és az önreflexiót. A tananyag a kommunista kultúrpolitika cenzúragyakorlatát dolgozza fel cseh, lengyel és magyar forrásokon keresztül. A feladatok a történelmi gondolkodás különböző dimenzióit (forráskritika, nézőpontváltás, episztemológiai tudás) célozzák. A tananyag illeszkedik a nemzetközi történelmi gondolkodás-modellekhez, és jól adaptálható tanórai használatra. A negyedik előadás a képi történelmi források iskolai alkalmazásának problémáit és lehetőségeit vizsgálja. A kutatás 50 történelemtankönyv képhasználatának összehasonlító elemzésén alapul, különös figyelmet fordítva a képi forrásjellegű didaktikai elemek céljaira és értelmezhetőségére. Az előadás rámutat, hogy a pusztá szemléltetés nem elegendő; a vizuális információ feldolgozása magasabb rendű gondolkodási műveleteket igényel. A tanulók gyakran nehezen verbalizálják a képi tartalmakat, ami célzott fejlesztési igényt jelez. Az előadás a vizuális nevelés és történelmi megértés kapcsolódási pontjaira építve javaslatot tesz a képi források hatékonyabb pedagógiai alkalmazására. A szimpózium egésze a történelmi megismerés három kulcselemének – történelmi empátia, forráselemzés és vizualitás – pedagógiai alkalmazását kívánja előmozdítani, hozzájárulva a történelemtanítás és a tanárképzés gyakorlatainak gazdagításához.

EMPIRIKUS KUTATÁS A TÖRTÉNELMI EMPÁTIA ÉS TÖRTÉNELMI GONDOLKODÁS TERÜLETÉN

KOJANITZ LÁSZLÓ *, FODOR RICHÁRD **

* Oktatási Hivatal; ** Mathias Corvinus Collegium, Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: történelmi megismerés; történelmi gondolkodás; történelmi empátia

2024-ben a kutatócsoportunk nagymintás empirikus kutatást végzett a magyar középiskolások történelmi empátiájának fejlettsége témájában. A vizsgálatban 10., 11. és 12. évfolyamos középiskolások vettek részt (N = 1104). A kutatás vizsgálta a diákok történelmi empátiás képessége, episztemológiai gondolkodása és a történelemtanuláshoz való attitűdje közötti összefüggéseket. A történelmi empatikus képességek mérése egy történelmi szituáció rekonstruálásán keresztül a történelmi gondolkodás területéhez kapcsolódik. A történelmi episztemológiai gondolkodást értékelő kérdőív a történelmi megértés területét célozza, míg a diákok történelemtanulással kapcsolatos attitűdjének vizsgálata a történelmi tudat jellemzőiről adhat képet (Seixas, 2017; Rüsen, 2004). Kutatásunkban tehát a történelmi empátiát a történelmi megismerés komplexitásában vizsgáltuk, lehetőséget adva a történelmi gondolkodás, a történelmi megértés és történelmi tudat közötti kapcsolatok feltárására is. A kutatás a tanári munka hatásának vizsgálatára is kitért. A kutatás kvantitatív és kvalitatív módszereket ötvözt, német kutatók által fejlesztett és Hollandiában is alkalmazott mérőeszközt (Hartmann & Hasselhorn, 2008) adaptáltak magyar nyelvre. Emellett egy magyar történelmi témát feldolgozó változatot is kipróbáltak. A tanulók feladatmegoldó stratégiáit a hangos gondolkodás módszerével vizsgálták. Az online mérőeszköz több részből állt: előzetes történelmi ismeretek felidézése; szövegértést ellenőrző kérdések megválaszolása; egy döntési szituáció történelmi empátiát igénylő értelmezése; a történelmi tudásra vonatkozó episztemológiai nézetek megítélése; véleményalkotás a történelemoktatás kötelezőségéről. Az eredmények azt mutatják, hogy a magyar diákok képesek alkalmazni történelmi empátiás képességeiket új feladathelyzetekben. A történelmi empátia az életkorral fejlődik és árnyaltabbá válik. Pozitív összefüggések mutathatók ki a diákok történelmi empátiás képessége, episztemológiai gondolkodása és a történelemtanuláshoz való attitűdje között. A kutatás szignifikáns különbségeket mutatott ki az egyes tanulócsoportok teljesítménye között a történelmi empátiás képesség és az episztemológiai gondolkodás terén is. Ez pedig a tanári munka meghatározó szerepére utal a diákok történelmi gondolkodásának fejlesztésében.

A TÖRTÉNELMI EMPÁTIA FEJLESZTÉSÉT CÉLZÓ TANÓRAI FELADATOK TERVEZÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI ÉS KIHÍVÁSAI

KOJANITZ LÁSZLÓ

Oktatási Hivatal

Kulcsszavak: történelmi empátia; feladatfejlesztés; gondolkodási protokoll

A történelmi empátia fejlesztése kiemelkedő szerepet tölt be a történelmi gondolkodás formálásában, mivel hozzájárul a múlt szereplőinek döntései mögötti érvek, értékrendek és szándékok megértéséhez. A fogalom egyaránt magában foglal kognitív és affektív elemeket, és a történelmi kontextusba ágyazott nézőpontváltásra épül. A nemzetközi szakirodalom (pl. Endacott & Brooks, 2013; Hartmann & Hasselhorn, 2008) hangsúlyozza a tanulói kontextualizáló és értelmező képességek célzott fejlesztésének szükségességét, ugyanakkor a gyakorlati megvalósítás során számos pedagógiai nehézség merül fel. A kutatás célja olyan tanórai feladatok tervezésének és kipróbálásának vizsgálata volt, amelyek elősegítik a történelmi empátia komponenseinek (kontextualizálás, nézőpontváltás, múltbeli alternatívák mérlegelése) megjelenését középiskolai tanulók gondolkodásában. A vizsgálatban 14–18 éves tanulók vettek részt, akik egy 1956-os döntéshelyzetet feldolgozó történelmi feladatsort oldottak meg hármas csoportokban. A feladat egy fiktív történelmi szituációra épült, amelyben a diákok különböző szereplők nézőpontját megjelenítő állításokat elemeztek és vetettek össze. A gondolkodási folyamatokat videón rögzítettük, és kvalitatív tartalomelemzést alkalmaztunk a tanulói diskurzusok értelmezésére. A tanulók akkor tudtak árnyalt módon behelyezkedni a múlt szereplőinek helyzetébe, ha elegendő előzetes tudással rendelkeztek, és a feladat világos kérdésstruktúrával támogatta gondolkodásukat. A történelmi empátia szempontjából releváns elemek (pl. alternatív döntési lehetőségek mérlegelése, érvek ütköztetése) leginkább strukturált csoportos munka során jelentek meg. Ugyanakkor a jelenkori nézőpont dominanciája és az anakronisztikus értékítéletek gyakran nehezítették az autentikus történelmi gondolkodást. A történelmi empátiát fejlesztő feladatok tervezése során kulcsszerepe van a történelmi kontextus pontos megértésének, a tanulói gondolkodás segítésére alkalmas kérdéseknek és a tanári facilitációnak. Az eredmények hozzájárulhatnak a történelemtanítás reflektívabbá tételéhez, valamint a tanárképzésben is hasznosíthatók a történelmi nézőpontváltás tanításának modellálásában.

A TÖRTÉNELEM-TANKÖNYVEK KÉPI VILÁGGAL KAPCSOLATOS FOGALMAK

VAJDA BARNABÁS *, JESZENSZKI KORNÉLIA **

* Selye János Egyetem Tanárképző Kar;

** Selye János Egyetem Tanárképző Kar Történelemdidaktika Doktori Program

Kulcsszavak: képi forrás; történelemtankönyv; didaktikai cél; képi zsáner

Az előadás a képi történelmi források iskolai célú felhasználását és didaktikai hasznát vizsgálja. Igyekszik újradefiniálni és didaktikai összefüggéseibe helyezni a forrásjellegű képi didaktikai elem fogalmát. Az előadás a képek iskolai célú felhasználása kapcsán körüljárja a képi forrásjellegű didaktikai elemek stratégiai céljait, feladatait, lehetőségeit és korlátait. Figyelmet szentel minden olyan didaktikai elemnek, ami kép formájában kerül a tanulók elé, akár egyszerű, akár bonyolult képről van szó. Az előadás, amelynek alapjául a szerző tankönyvkutatása és nemzetközi szakirodalom szolgál, a történelemtankönyves képek újragondolása részeként eljut a képi forrás-zsáner fogalmáig. Az előadás alapjául szolgáló kutatás körülbelül 50 történelemtankönyv vizsgálatán alapul: régebbiek és újabbak, magyar, szlovák, cseh, német, lengyel és angol nyelvűek. A történelemtankönyvekben található képek funkciói és céljait tekintve az újabb tankönyvkutatómunkáim és a gyakorlati tanításból eredő tapasztalataim is azt a meggyőződésemet erősítik, hogy komoly hiányosságok vannak általában az iskolai történelmi források, és különösen a képi források tényleges tanulási haszna terén. Többek között felmerül a kérdés, hogy miért baj a pusztán szemléltetés, tehát a vizuális elemek feldolgozás nélküli megtekintése. Az általános pedagógiai szakirodalom úgy látja, hogy a vizuális kommunikáció fejlesztése nagyon fontossá vált az iskolában, és ez alatt nemcsak a rajztanárok munkáját értik, hanem természetesen az összes többi iskolai tantárgyat is. Ugyanakkor a képek értelmezése gondot okoz a tanulóknak. „Gyakori tapasztalat – fogalmaz Geisbühl Tünde kutató mestertanár –, hogy a tanulók számára nehézséget jelent a képek, látványok verbális megfogalmazása”, egyúttal rámutat, hogy a képi információk tudatosabb és magasabb szintű értelmezése „más tantárgyak és műveltségterületek számára sem nélkülözhető.” Aki figyeli napjaink magyar és nem magyar nyelvű történelemtanítását, láthatja, hogy a történelemtanításban alkalmazott képek kapcsán nemcsak a hordozóeszközök (tankönyvek, vizuális lehetőség, digitális eszközök stb.) drámai változásairól beszélhetünk, hanem egy oktatásfilozófiai változás tanúi is vagyunk. Michael Oakeshott filozófus (1901–1990) szerint a képi források eszmetörténeti kontextusa az, hogy a mai iskola erőltetett módon az aktualizálásra és a mindennapokra koncentrál az örök érvényű dolgok helyett, miközben az iskola figyelmét erőteljesen a verbálisról a vizuálisra terelődött. Ezt az általam nagyon igaznak vélt tézist az elmúlt évtizedekben tovább igazolta az a közkeletű pedagógiai tévképzet, hogy a digitális és/vagy online tananyagok eleve jobbak, hatékonyabbak, mert „érdekesebbek”, mint az analóg pedagógiai környezet. Az „érdekesség” és az „élmény” kétségkívül fontos eleme a vizuális nevelésnek, bármely tantárgy keretében kerül sor rá. De ha egy kép nem alkalmas élményszerzésre akár technikai, akár didaktikai előkészítetlenség miatt, akkor hogyan lesz belőle élmény?

A KÉRDÉSORIENTÁLT, FORRÁSKÖZPONTÚ, MULTIPERSPEKTIVIKUS TÖRTÉNELEM FELADATOK FEJLESZTÉSÉNEK MÓDSZERTANI KÉRDÉSEI ÉS RELEVANCIÁJA

TÓTH JUDIT

Pécsi Tudományegyetem

*Kulcsszavak: feladatfejlesztés; történelmi gondolkodás; multiperspektivitás; történelem
tantárgy*

A történelem olyan, a hatékony információszerzéshez és forráselemzéshez szükséges készségeket kínál, amelyek a 21. században nélkülözhetlenné váltak, hiszen a jelen (a jövő) egyik kihívása a kritikus információfeldolgozás képességének kialakulása. A 21. századi készségek a történelem tantárgy keretrendszerén belül a történelmi gondolkodás fejlesztését jelentik elsősorban. Ez a mentális tevékenység idegen a mindennapi gondolkodásunktól (Wineburg, 2001), ezért ennek fejlesztése célzott, tudatosan kialakított módszerekkel lehetséges. Egy Erasmus + projekt keretein belül cseh, lengyel, magyar és szlovák történelemtanárok digitális, tanórai használatra szánt, multiperspektivikus szemléletet támogató tananyagokat készítettek történelemből, melyek a történelmi gondolkodás fejlesztésére alkalmasak. A történelmi tudás árnyalt tudás kialakítására a tartalmi kulcsfogalmak fejlesztése mellett az értelmező kulcsfogalmak (Seixas & Morton, 2013), az episztemológiai tudás fejlesztése is szükséges (Rozendal & van Boxtel, 2023). A történelmi megismerésben a történelmi források kritikai elemzése, a forrásokban talált információk összevetése, kontextusba helyezése játszik szerepet (Wineburg, 1991). VanSledright (2011) szerint a történelmi tudást a módszertani / stratégiai tudás (*strategic knowledge*) is meghatározza. A történelmi vizsgálódáson alapuló új tudás adja a történelem tanulásának legfőbb célját (Wineburg, 2018). A bemutatott tananyag a Historiana felületén jött létre, melyben a diákok a „Milyen betekintést nyújtanak a források a csehszlovákiai, magyarországi és lengyelországi kultúra cenzúrájába?” kérdésre keresik a választ különböző feladatokon keresztül. A tananyagban szereplő források (karikatúrák, irodalmi idézetek, hivatalos dokumentumok, médiarészletek) különböző nézőpontokat mutatnak be (pl. állampárt, zenészek, írók). Taxonómiailag változatosak, és segítik, hogy a diákok maguk is megértsék a szocializmus cenzúrájának hatásait, következményeit. A feladatok az információkeresésen túl a források ütköztetését (*corroboration*), valamint az önreflexiót is elvárják. A kutatás elméleti és gyakorlati relevanciája abban rejlik, hogy a feladatfejlesztés során a történelemdidaktikában ismert koncepciók alkalmazásával készült. Oktatási szempontból a tananyag elősegíti a 21. századi készségek fejlesztését – kritikus gondolkodás, forráselemzés –, és könnyen adaptálható, személyre szabható. A jövőben célszerű lenne olyan tanártovábbképzések biztosítása, melyek a történelem tantárgyon belüli magasabb gondolkodási műveletek fejlesztésére (és mérésére) irányuló feladatok készítésére irányulnak, túlmutatva a tradicionálisnak vélt, csupán a reprodukív tudás (tartalmi kulcsfogalmak) elsajátítását célzó szemléleten.

AZ OKTATÓI TELJESÍTMÉNY ÉS MUNKA JELLEMZŐI KÖZÉP-KELET-EURÓPÁBAN

Elnök: *Kovács-Nagy Klára*
Debreceni Egyetem

Opponens: *Dorner Helga*
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

A segítő szakmák oktatóinak digitális munkavégzése és a munka–magánélet konfliktusa

Berei Emese Beáta
Emanuel Egyetem

Az oktatók produktivitását meghatározó tényezők a Kárpát-medencében

Kovács-Nagy Klára
Debreceni Egyetem

Moravec Marianna
Nyíregyházi Egyetem

Hideg-Fehér Gabriella
Pécsi Tudományegyetem

Határon túli kiválóság? Oktatók teljesítménye a Kárpát-medencei magyar felsőoktatásban

Pallay Katalin
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Demeter-Karászi Zsuzsanna, Pusztai Gabriella
Debreceni Egyetem

Oktatói mobilitási motivációk és a nemzetközi akadémiai beágyazottság

Dusa Ágnes Réka
KINCS

Dabney-Fekete Ilona
Debreceni Egyetem

AZ OKTATÓI TELJESÍTMÉNY ÉS MUNKA JELLEMZŐI KÖZÉP-KELET-EURÓPÁBAN

KOVÁCS-NAGY KLÁRA
Debreceni Egyetem

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A felsőoktatást jellemző globális jelenségek, mint a tömegesedés és nemzetköziesedés, továbbá a hallgatókért, kiválóságért és forrásokért való versengés, a korábban kiszámíthatónak tekinthető akadémiai karriert bizonytalanná, töredezetté tette, az oktatók körében pedig jelentős diverzifikálódást, rétegzettséget és különbségeket eredményezett. Ugyanakkor azt is láthatjuk, hogy intézménytípusonként, főleg azok céljai és elvárásai, valamint a kutatási produktivitás szerint, jelentős különbségek vannak a karrierjük hasonló állomásán lévő, de különösen a magasan és alacsonyabban teljesítő senior és junior oktatók, illetve az egyes tudományterületek képviselői között. A teljesítményértékelési rendszerek és a menedzserizmus megjelenését kritizáló oktatók a tudományos szabadság és autonómia elvesztése, a tudományos munka árucikké történő degradálása miatt emelnek szót. Ugyanakkor azok az oktatók, akik elfogadták és beépítették ezt szakmai identitásukba, a számszerűsíthető, egyértelmű kritériumok alapján transzparenssé vált oktatói karrierút lehetőségét vizionálják ezáltal. A szimpóziium előadásainak célja, hogy bemutassa öt közép-kelet-európai országban (Magyarország, Szlovákia, Románia, Szerbia és Ukrajna) végzett empirikus kutatásunk eredményeit az oktatói teljesítmény, illetve munkajellemzők vonatkozásában. Arra kerestük a választ, hogy milyen intézményi tényezők és munkajellemzők befolyásolják az oktatók elsősorban kutatáshoz és nemzetközi mobilitáshoz kapcsolódó teljesítményét, milyen különbségek vannak ezekben országonként. Külön hangsúlyt fektetünk a teljesítményértékelési rendszerek okozta stressz hatásának, illetve a munka–magánéleti konfliktusok és a munkaórák számának vizsgálatára egy speciális oktatói almintában, melyek szintén összefüggésben állnak a teljesítménnyel. A szimpóziium előadásai ezekre a kérdésekre adnak választ 2023-ban végzett online kérdőíves vizsgálatunk elemzése alapján (N = 821). Az adatbázisnak a *Central and Eastern European Teachers in Higher Education* (CEETHE) nevet adtuk. A kérdőíves adatfelvétel célpopulációja két hátrányos helyzetű magyarországi régió felsőoktatási intézményeinek oktatói voltak, míg a szlovákiai, ukrainai, romániai és szerbiai határon túli intézmények vizsgálatakor a kisebbségi magyar intézményeket céloztuk meg. A mintánk Magyarországon és a kisebbségi magyar intézményekben reprezentatív az intézményi és kari arányokra, míg a határon túli többségi intézményekben elsősorban a kisebbségi magyar oktatókat reprezentálja. A szimpóziium előadásai elméleti szinten hozzájárulnak azokhoz a szakmai diskurzusokhoz, melyek az oktatói teljesítményt befolyásoló tényezőket vizsgálják a menedzseri szemlélet térhódítása után a felsőoktatásban. Gyakorlati oldalról pedig hozzájárulnak azokhoz az intézményi törekvésekhez, melyek célul tűzik ki az oktatói teljesítmény széleskörű, transzparens és igazságos mérhetővé tételét, s az oktatók munkakörülményeinek javítását.

A kutatást támogatta: A publikáció megjelenését "A munkaképesség, a munka- és életminőség egyéni és társadalmi fenntarthatóságában szerepet játszó sport és testedzés kérdéseinek vizsgálata az egészséges és biztonságos társadalomért (multidiszciplináris kutatási ernyőprogram)" projekt és az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíja támogatta.

A SEGÍTŐ SZAKMÁK OKTATÓINAK DIGITÁLIS MUNKAVÉGZÉSE ÉS A MUNKA–MAGÁNÉLET KONFLIKTUSA

BEREI EMESE BEÁTA

Emanuel Egyetem

Kulcsszavak: segítő szakmák; digitális munkavégzés; munka-magánélet konfliktus

A felsőoktatók munkakörülményeinek vizsgálata során Kinman (2014) számbavette azokat a változásokat, amelyek a múlt század óta a társadalmi és politikai átalakulások miatt bekövetkeztek az akadémiai környezetben. Az oktatói és kutatói munkát korábban kevés stressz és kihívás jellemezte, a XXI. századra mindez megváltozott és a felsőoktatók a magas kockázatoknak kitett csoportba kerültek az egészségügyi dolgozókkal együtt (Kinman 2014). A felsőoktatási kutatások terén az utóbbi időszakban a digitális eszközhasználat társadalmi jelenséggé vált, a digitális munkavégzés (*teleworking*) viszonylag új kutatási terület napjainkban. A segítő szakmák szakembereinek képzése rendre megjelenik a felsőoktatási diskurzusok középpontjában, viszont az oktatók munkahelyi kihívásai ritkán vizsgált terület, miközben olyan szakembereket képeznek, akiket fel kell készíteni súlyos egyéni és családi élet-, illetve krízishelyzetek kezelésére. Erre csak olyan oktatók képesek, akik maguk is „jól” vannak, s hatékonyan tudják végezni munkájukat. Jelen előadás célja feltárni a segítő szakmák oktatóinak digitális munkaki hívásait. A következő kérdésekre kerestük a választ: Melyek a digitális munkavégzéssel kapcsolatos szubjektív percepcióik? A digitális munkavégzés hogyan befolyásolja a munka–családi élet közötti konfliktusokat? A kvantitatív nemzetközi adatokat öt ország felsőoktatási intézményeinek oktatói körében gyűjtöttük 2023-ban (N = 821). A teljes adatbázisból a segítő szakmákban dolgozó oktatói almintát vizsgáltuk, amely 315 válaszadót tartalmazott. Közülük 114 férfi oktató, 193 nő, 33 romániai, a többi magyarországi, szlovákiai, szerbiai és ukrániai. Az oktatók digitális percepcióit leíró kilenc változót faktoranalízisnek vetettük alá. Három faktor rajzolódott ki, amelyeknek a következő nevet adtuk: előnypercepció, hátránypercepció, digitálisszupererő-percepció. ANOVA teszt segítségével azt az eredményt kaptuk, hogy a romániai oktatók szignifikánsan magasabbra értékelik a digitális eszközök használatának hátrányait, mint a többi ország oktatói; a minimális óraszámot dolgozó oktatók összességében szignifikánsan magasabbra értékelik a digitális technológia előnyeit. A korrelációs teszt eredményei szerint a digitális előnyök észlelőire kevésbé, a hátrányok észlelőire inkább jellemzők a munka–magánéleti konfliktusok. Az oktatók munkavégzésében tehát fontos szempont a technológia előnyeinek az észlelése, a digitális kihívások csökkentése a munkaszervezés alapját kell, hogy képezze. Eredményeink alapján olyan prevenciós és/vagy edukációs programok, intézkedések bevezetése javasolt a vizsgált felsőoktatási intézményekben, amelyek segítik a segítő szakmák oktatóit abban, hogy miként tudják úgy használni munkavégzésükhöz a digitális eszközöket, hogy a munka ne okozzon konfliktusokat a magánéletükben.

AZ OKTATÓK PRODUKTIVITÁSÁT MEGHATÁROZÓ TÉNYEZŐK A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

**KOVÁCS-NAGY KLÁRA *, MORAVECZ MARIANNA **,
HIDEG-FEHÉR GABRIELLA *****

* Debreceni Egyetem; ** Nyíregyházi Egyetem; *** Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: oktatói produktivitás; munkahelyi stressz- és erőforrások; Kárpát-medence

Az elmúlt évtizedekben olyan jelentős változások zajlottak a felsőoktatásban, melyek átalakították az oktatók munkáját és teljesítményük értékelését. A 90-es években lezajlott európai reformhullámok célja a közsféra szervezeti hatékonyságának növelése volt, melynek érdekében egy erőteljes menedzserizmus indult meg az egyetemeken. Ez az oktatói munkában az oktatás és a kutatás minőségének, illetve átláthatóságának elszámoltathatóságában jelent meg (Teelken, 2018). Előadásunkban az oktatói produktivitást meghatározó demográfiai, intézményi tényezőket és munkajellemzőket tárjuk fel öt közép-kelet-európai ország (Magyarország, Szlovákia, Románia, Szerbia és Ukrajna) felsőoktatási intézményeiben a munkakövetelmények és források (JD-R) elmélete (Bakker & Demerouti, 2014) alapján. Az elmélet a munkahelyi jellemzőket két kategóriába sorolja, amelyek negatívan korrelálnak egymással: a (negatív) munkakövetelményekre és munkához kapcsolódó erőforrásokra, melyek közvetlen hatással vannak a munkavállaló stresszszintjére, motivációjára, illetve egészségére, valamint szervezeti kimenetellel is jellemezhetők. A munkakövetelményekhez tartoznak azok a sajátosságok, amelyek erőteljes fizikai és/vagy pszichés (kognitív vagy érzelmi) terheket jelentenek, ebből kifolyólag nagyfokú erőfeszítést igényelnek a feladatok teljesítéséhez. A munkahelyi erőforrások azok a munkahelyi jellemzők, amelyek szükségesek a kitűzött munkacélok megvalósításához, hozzájárulnak a munkaörömhöz, az elkötelezettséghez és a motivációhoz. Kutatásunkban a munkaterhelést, a teljesítményértékelést, az oktatói szerepek sokféleségét, a munka–magánéleti konfliktusokat, az érzelmi kimerültséget, a munkahelyi zaklatást, a heti munkaidőt és a munkahelyi bizonytalanságot munkakövetelményeknek, míg a vezetői támogatást, a jó munkakörülményeket, a társas támogatást, a fejlődési lehetőségeket és a munkaelkötelezettséget erőforrásoknak tekintettük. A produktivitást a munkateljesítmény azon részének tekintjük, mellyel az oktató elsősorban a felsőoktatási intézmények nemzetközi kontextusban mérhető hatékonyságát emeli (Utami & Viozeza, 2021) a kutatói munka legfontosabb indikátoraival (publikációk, konferenciaszereplések, pályázatok). A korábbi kutatások a JD-R elméletet elősorban a jóllét, illetve a munkaelégedettség összefüggésében vizsgálták, a produktivitás vonatkozásában ez hiátusnak számít. Elemzéseinkhez a CEETHE 2023 adatbázist használtuk fel. Faktor- és főkomponens elemzést, Kruskal-Wallis tesztet és lineáris regressziót alkalmaztunk. Kutatásunk legfontosabb eredménye, hogy egyedüli stresszforrásként a teljesítményértékelés okozta stressz csökkentti; a kor, a magasabb beosztás és a tudományos fokozat pedig növeli az oktatói produktivitást. Eredményeink alapján fontos lenne a teljesítményértékelési rendszerek formáinak és a következményeinek folyamatos felülvizsgálata – bevonva az oktatókat is, illetve nagyobb hangsúlyt fektetni a fiatal oktatók támogatására a pályaelhagyás megelőzése érdekében.

HATÁRON TÚLI KIVÁLÓSÁG? OKTATÓK TELJESÍTMÉNYE A KÁRPÁT-MEDENCEI MAGYAR FELSOÓKTATÁSBAN

**PALLAY KATALIN *, DEMETER-KARÁSZI ZSUZSANNA **,
PUSZTAI GABRIELLA ****

* II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola; ** Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: oktatói teljesítményértékelés; intézményi kultúra; kisebbségi oktató

A 21. század erősen pluralizálódott társadalmi környezete és a felsőoktatás rétegzettsége miatt nagyon eltávolodhatnak egymástól a felsőoktatási intézményi kultúrák. A felsőoktatásban tapasztalható átalakulások következményei között kiemelkedő szerepet játszik a teljesítményértékelés bevezetése. Az oktatók összetétele, munkaterhelése és karrierkilátásai nagy különbségeket mutatnak az oktatási igényeket kielégítő, illetve a nemzetközi élvonalba törekvő egyetemek esetén. Az oktatók számos egyéni és intézményi tulajdonságának eredményességre gyakorolt hatását már vizsgálták, de a kisebbségi helyzetet kevésbé került a kutatások középpontjába, így aligha találunk eredményeket arra vonatkozóan, hogy a kisebbségi oktatókat milyen tényezők támogatják a magasabb teljesítmény elérésében. A kisebbségi és többségi társadalomhoz tartozó oktatók felsőoktatási eredményessége, intézményi kultúrája és teljesítményének megítélése eltérő kiinduló feltételek mellett valósul meg. A kisebbségi helyzethez gyakran sajátos nyelvi, kulturális és társadalmi kontextus társul, amely különféle akadályokat, de akár erőforrásokat is jelenthet az oktatói pályán. Mindez indokoltá teszi annak vizsgálatát, hogy a kisebbségi és többségi származású oktatókat milyen tényezők segítik vagy éppen hátráltatják abban, hogy teljesítményük megfeleljen a felsőoktatásban érvényesülő egyre erősebb elvárásoknak. Kutatásunk célja annak vizsgálata, hogy az Európai Unió keleti határvidékén dolgozó kisebbségi és többségi származású oktatók esetén milyen intézményi kultúra van pozitív hatással a magasabb teljesítményre. Feltételezésünk szerint különbség várható a kisebbségi és többségi oktatók között abból a szempontból, hogy milyen intézményikultúra-percepció van hatással az eredményességre. Kutatásunkban öt Kárpát-medencei ország (Magyarország, Románia, Ukrajna, Szlovákia és Szerbia) határmenti térségeiben lévő felsőoktatási intézmények oktatóira fókuszáltunk. Kutatásunk alapját a CEETHE (*Central and Eastern European Teachers in Higher Education*) adatbázis képezte, mely összesen 812 főt számlál, melyből 514-en többségi magyarok; autochton kisebbségi csoportban összesen négy országban 115-en Ukrajnában, 113-an Romániában, 36-an Szlovákiában, 40-en pedig Szerbiában oktatnak és élnek. Többváltozós logisztikus regresszió segítségével megvizsgáltuk, hogy a különböző szociodemográfiai háttérváltozók, az intézményi kultúrakonstrukció, a kulturális tőke és a kisebbségi lét hogyan hat az oktatói és a kutatói eredményesség összmutatójára. Eredményeink alapján kijelenthetjük, hogy a kisebbségi oktatók körében az egyéni felelősségen alapuló intézményikultúra-percepció jobban támogatja a kiemelkedő eredményességet, továbbá, hogy a kisebbségi intézményekben dolgozó oktatók nagyobb valószínűséggel érik el a teljesítményértékelés során támasztott eredményeket. Összességében megállapítható, hogy a kisebbségi lét tapasztalataiból fakadó reziliencia fontos erőforrásként járulhat hozzá a felsőoktatási sikerekhez.

OKTATÓI MOBILITÁSI MOTIVÁCIÓK ÉS A NEMZETKÖZI AKADÉMIAI BEÁGYAZOTTSÁG

DUSA ÁGNES RÉKA *, DABNEY-FEKETE ILONA **

* KINCS; ** Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: Felsőoktatás; nemzetköziesedés; oktatói mobilitás

A nemzetközi oktatói mobilitás és akadémiai beágyazottság kutatása a globális felsőoktatás átalakulásának fényében vált fontossá. A mobilitás egyszerre válasz külső elvárásokra és belső motivációkra, mint a szakmai fejlődés, kapcsolati tőke bővítése vagy karrierépítés (Teichler, 2004; Kim, 2009). A beágyazottság nemcsak fizikai mobilitást, hanem tartós tudományos együttműködések is magában foglal (Marginson & van der Wende, 2007). Vizsgálatunk azt elemzi, milyen tényezők határozzák meg az oktatók nemzetközi orientációját és kapcsolatrendszerének minőségét. Empirikus kutatásunk öt ország területére terjedt ki, célpopulációja két hátrányos helyzetű magyarországi régió, valamint a határon túli (szlovákiai, ukrainai, romániai, szerbiai) magyar felsőoktatási intézmények. A három magyarországi kar és a háború sújtotta ukrainai intézmények kivételével sikerült tízszázalékos, intézményi és kari szempontból reprezentatív mintát gyűjteni (N = 821). Oktatóknak tekintettük az egyetemek és főiskolák főállású, oktatási és kutatási tevékenységet is végző munkatársait. Elemzésünk három fő pilléren nyugszik: az oktatók nemzetközi mobilitásának motivációi, a nemzetközi beágyazottságuk, valamint a két jelenség közötti összefüggések feltérképezése. SPSS programmal végeztünk klaszter-, kereszttábla- és ANOVA elemzéseket. Eredményeink szerint a mobilitás fő motivációi közé tartozik a közös kutatás és publikálás külföldi partnerekkel, a kurzusok tartalmának bővítése és a nemzetközi pályázatokban való részvétel. Kevésbé jelentős a közös tananyag- és programfejlesztés. Eredményeink szerint a felsőoktatásban oktatók számára a legfontosabb mobilitást motiváló tényezők a külföldi partnerekkel való közös kutatások és publikációk létrejötte; a kurzusok ismeretanyagának bővítése; a közös pályázatok létrehozása. A közös tananyagok létrehozása és a közös oktatási programok létrehozása iránti törekvések nem jelentősek. A nemzetközi beágyazódás mérésekor figyelembe vettük a nemzetközi oktatói-kutatói mobilitáson túl a külföldi hallgatók oktatásában való részvételt, a nemzetközi tevékenységekhez való attitűdöt és a nemzetközi tudományos tevékenységet. Összesen nyolc kérdést felhasználva K-means klaszter-analízist végeztünk, hogy megnézzük, milyen csoportok alakulnak ki a nemzetközi tudományos beágyazódást tekintve. Négy típus különült el. Eredményeink alapján öt motiváló tényező értékelésében tért el szignifikánsan e négy oktatói klaszter véleménye. Kutatásunk különösen fontos, mert olyan régiókra fókuszál, amelyek gyakran kimaradnak a nemzetközi felsőoktatási hálózatokból. A határon túli magyar intézmények és kelet-magyarországi régiók vizsgálata hozzájárul egy kevésbé kutatott populáció mobilitási mintázatainak megértéséhez, rávilágítva a nemzetközi integráció lehetőségeire és akadályaira. Az eredmények tudományos és felsőoktatás-politikai szempontból is hasznosíthatók, különösen az európai felsőoktatás peremterületein dolgozók támogatásának tervezésekor.

SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK OKTATÁSÁNAK KIHÍVÁSAI ÉS LEHETŐSÉGEI A NEVELÉS-OKTATÁS KÜLÖNBÖZŐ SZÍNTEREIN

- Elnök: *Macher Mónika*
Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és Kogníció
Gyógypedagógiai Intézet, MTA-ELTE Autizmus és Tanulási
Akadályozottság Szakmódszertani Kutatócsoport
- Opponens: *Gelencsérné Bakó Márta*
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus
Neveléstudományi Intézet Gyógypedagógiai Tanszék

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

A tanári ráhangoltság társas kapcsolati dimenziójának vizsgálata a szociometriai szerepek tükrében 3. évfolyamos együttnevelő osztályközösségekben

Horváth Endre

Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és Kogníció
Gyógypedagógiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem
Neveléstudományi Doktori Iskola

Szenczi Beáta

Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és Kogníció
Gyógypedagógiai Intézet

Szekeres Ágota

Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és Kogníció
Gyógypedagógiai Intézet, MATE Kaposvári Campus Neveléstudományi
Intézet Gyógypedagógiai Tanszék, MTA-ELTE Autizmus és Tanulási
akadályozottság Szakmódszertan Kutatócsoport

A duális szakképzésben oktatók felkészültsége a sajátos nevelési igényű tanulók gyakorlati oktatására

Berényi Diana

BKSZC Mándy Iván Szakképző Iskola és Szakiskola, Eötvös Loránd
Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet,
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola,
MTA-ELTE Autizmus és Tanulási Akadályozottság Szakmódszertan
Kutatócsoport;

Lénárd Sándor

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Szekeres Ágota

Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és Kogníció
Gyógypedagógiai Intézet, MATE Kaposvári Campus Neveléstudományi
Intézet Gyógypedagógiai Tanszék, MTA-ELTE Autizmus és Tanulási
akadályozottság Szakmódszertan Kutatócsoport

Tanulásban akadályozott fiatalok identitásalakulása egy Pest vármegyei szakiskolában

Farkas Rebeka

Losontzi István Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény,
Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Kollégium

Berényi Diana

BKSZC Mátyás Iván Szakképző Iskola és Szakiskola, Eötvös Loránd
Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai
Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori
Iskola,
MTA-ELTE Autizmus és Tanulási Akadályozottság Szak módszertan
Kutatócsoport;

Székely Ágota

Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés Kogníció
Gyógypedagógiai Intézet, MATE Kaposvári Campus Neveléstudományi
Intézet Gyógypedagógiai Tanszék, MTA-ELTE Autizmus és Tanulási
Akadályozottság Szak módszertan Kutatócsoport

Eltérő tantervű iskolában és együttnevelésben oktatott tanulásban akadályozott diákok beszédfeldolgozási sajátosságai

Macher Mónika

Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és Kogníció
Gyógypedagógiai Intézet; MTA-ELTE Autizmus és Tanulási
Akadályozottság Szak módszertani Kutatócsoport

Földi Fanni

Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és Kogníció
Gyógypedagógiai Intézet; MTA-ELTE Autizmus és Tanulási
Akadályozottság Szak módszertani Kutatócsoport, Szegedi
Tudományegyetem IKIKK Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő
mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport

SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK OKTATÁSÁNAK KIHÍVÁSAI ÉS LEHETŐSÉGEI A NEVELÉS-OKTATÁS KÜLÖNBÖZŐ SZÍNTEREIN

MACHER MÓNKA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet,
MTA-ELTE Autizmus és Tanulási Akadályozottság Szakmódszertani Kutatócsoport

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A szimpózium célja, hogy különböző empirikus kutatásokon keresztül bemutassa a sajátos nevelési igényű (SNI) és ezen belül a tanulásban akadályozott tanulók nevelésének-oktatásának aktuális kihívásait és lehetőségeit a köznevelés és szakképzés különböző szinterein. A bemutatott kutatások a társas viszonyok, az identitásfejlődés, a tanulást támogató képességek, valamint a pedagógusok és oktatók felkészültségének aspektusaiban vizsgálják az érintett tanulócsoportok helyzetét. Az első előadás a tanári ráhangoltság vizsgálatával azt tárja fel, hogy az osztálytanítók által azonosított tanulói szerepek milyen mértékű egyezést mutatnak a tanulók által kijelölt szociometriai szerepekkel harmadik évfolyamos együttnevelő osztályokban. A vizsgálatban részt vevő tanítók jellemzően a jól látható, pozitív társas viselkedésekhez kapcsolódó szerepeket azonosították pontosan, és az SNI tanulók esetében a negatív szerepek felismerésében mutatkoznak eltérések a szociometriai adatokhoz képest. Az eredmények felhívják a figyelmet a tanári ráhangoltság fejlesztésének fontosságára, különösen az együttnevelés kontextusában. A második előadás a duális szakképzés szakoktatóinak felkészültségét vizsgálja az SNI tanulók gyakorlati oktatására. Félig strukturált interjúk és dokumentumelemzés révén feltárja, hogy a szakoktatók általában csekély gyógypedagógiai tudással rendelkeznek, és leginkább gyakorlati tapasztalatok révén tájékozódnak. Az inkluzív szakképzés támogatásához elengedhetetlen a célzott továbbképzés, valamint a gyógypedagógus–szakoktató szakemberek együttműködés erősítése. A harmadik előadás tanulásban akadályozott fiatalok identitásfejlődésének sajátosságait vizsgálja három életterületen (szabadidő, szerelem, munka). A kérdőíves vizsgálat kimutatta, hogy az autonóm döntéshozatal és az identitásformálódás eltérő mintázatokat mutat, a támogató társas környezet pedig kulcsfontosságú az önállóság fejlődésében. A kutatás gyakorlati tanulsága, hogy a pedagógiai programoknak érdemes tudatosan fejleszteniük az identitásépítéshez szükséges kompetenciákat. A negyedik előadás a beszédfeldolgozás teljesítményének különbségeit elemzi eltérő tantervű iskolában és együttnevelésben tanuló tanulásban akadályozott diákok körében. A négyféle diagnosztikus mérőeszköz segítségével végzett vizsgálat rámutatott arra, hogy a beszédfeldolgozás bizonyos területein az eltérő oktatási környezetben oktatott tanulók más teljesítménymintázatot mutatnak. Az eredmények alátámasztják a beszédfeldolgozás célzott vizsgálatának és a differenciált anyanyelvi nevelésnek a szükségességét. A szimpózium oktatáskutatói relevanciája abban áll, hogy eltérő nézőpontokból járul hozzá az együttnevelés hatékonyságának és feltételrendszerének megértéséhez, kiemelt figyelmet fordítva az SNI tanulók célzott támogatására.

A TANÁRI RÁHANGOLTSÁG TÁRSAS KAPCSOLATI DIMENZIÓJÁNAK VIZSGÁLATA A SZOCIOMETRIAI SZEREPEK TÜKRÉBEN 3. ÉVFOLYAMOS EGYÜTTNEVELŐ OSZTÁLYKÖZÖSSÉGEKBEN

HORVÁTH ENDRE *, SZENCZI BEÁTA **, SZEKERES ÁGOTA ***

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet,
Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola,
MTA-ELTE Autizmus és Tanulási akadályozottság Szak módszertani Kutatócsoport;

** Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és
Kogníció Gyógypedagógiai Intézet;

*** Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet,
MATE Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet Gyógypedagógiai Tanszék, MTA-ELTE
Autizmus és Tanulási akadályozottság Szak módszertani Kutatócsoport

Kulcsszavak: tanári ráhangoltság; társas kapcsolatok; szociometria

Az inkluzív pedagógiai gyakorlat szempontjából kiemelten fontos, hogy a pedagógusok felismerjék tanítványaik osztályközösségen belüli társas szerepeit. A nemzetközi szakirodalomban megjelenő tanári ráhangoltság új perspektívát kínál a diákok közötti kapcsolatok és társas mintázatok megértésére (pl. Hamm et al., 2011; Marucci et al., 2018), ám ezen belül kevés kutatás vizsgálja konkrétan, hogy a pedagógusok mennyire képesek felismerni tanítványaik tényleges, kortársak által jelzett társas szerepeit. Jelen kutatás célja annak feltérképezése, hogy az osztálytanítók által azonosított tanulói szerepek milyen mértékű egyezést mutatnak a tanulók által kijelölt szociometriai szerepekkel. A kutatásban 4 harmadik évfolyamos (N = 123 tanuló) osztály, valamint az őket oktató 8 tanító vett részt. Bekerülési kritérium volt, hogy minden osztályközösségnek legalább egy fő sajátos nevelési igényű (SNI) tanuló legyen tagja a vizsgálatkor (n = 12). A tanulói társas szerepek feltárása 20 kérdéses Mérei-féle többszempontú szociometriai kérdőív segítségével történt, míg a tanítók a tanulókra vonatkozó szerepeket egy strukturált pedagógus-kérdőív kitöltése során jelölték. Mindkét adatfelvétel az oktatási intézményekben zajlott, asztali számítógépen. Az egyes szerepek közötti egyezéseket szerephasonlósági mutatókkal és faktoranalízissel vizsgáltuk. A tanítói és tanulói szerepjelölések között közepes erősségű pozitív kapcsolat volt kimutatható ($r_s = 0,56$; $p < 0,001$), ugyanakkor a pedagógusok lényegesen több szerepet azonosítottak, mint ahányat a tanulók szociometriai adatai tükröztek ($W = 2126,5$; $p < 0,001$). A tanítók jellemzően a jól látható, pozitív társas viselkedésekhez kapcsolódó szerepeket (pl. népszerűség, szorgalom) azonosították pontosan. Az SNI tanulók esetében a szociometriai adatok több negatív szerepet jeleztek, míg a tanítók kevesebb pozitív, de több negatív szerepet jelöltek. Az SNI tanulókra vonatkozó tanító–tanuló szerepegyezés pozitív szerepek esetén magasabb, negatív szerepeknél alacsonyabb volt. Az eddigi eredmények arra utalnak, hogy a vizsgálatban részt vevő tanítók részben képesek azonosítani tanítványaik közösségen belüli társas szerepeit, főként a jól látható viselkedésformák alapján. A pedagógiai észlelés azonban torzulhat – különösen az SNI tanulók esetében –, ami az inkluzív nevelés szempontjából kiemelt figyelmet igényel. A tanári ráhangoltság célzott fejlesztése és a szociometriai módszerek tudatosabb alkalmazása elősegítheti a pontosabb társas észlelést, és hozzájárulhat az inkluzív pedagógiai gyakorlat megerősítéséhez.

A DUÁLIS SZAKKÉPZÉSBEN OKTATÓK FELKÉSZÜLTSGE A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK GYAKORLATI OKTATÁSÁRA

BERÉNYI DIANA *, LÉNÁRD SÁNDOR **, SZEKERES ÁGOTA ***

* BKSZC Mátyás Iván Szakképző Iskola és Szakiskola,
Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet,
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola,
MTA-ELTE Autizmus és Tanulási Akadályozottság Szakmódszertan Kutatócsoport;
** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet;
*** Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés Kogníció Gyógypedagógiai Intézet,
MATE Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet Gyógypedagógiai Tanszék,
MTA-ELTE Autizmus és Tanulási Akadályozottság Szakmódszertan Kutatócsoport

Kulcsszavak: duális szakképzés; szakoktatók; gyógypedagógia

Az inkluzív szakképzés (Kong et al., 2025) fejlesztése az Európai Unió oktatáspolitikájának egyik kiemelt célja, különösen a sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók munkaerőpiaci és társadalmi integrációjának elősegítése érdekében. A nemzetközi kutatások hangsúlyozzák, hogy az SNI fiatalok gyakran elkülönítve vesznek részt a szakképzésben (Blanck et al., 2025; European Agency, 2024), ami csökkenti beilleszkedési esélyeiket. A duális képzés lehetőséget kínál e fiatalok számára a valós munkatapasztalat megszerzésére, azonban befogadásuk sikeressége jelentős mértékben a szakoktatók felkészültségétől és a támogató rendszerek meglététől függ. A hazai szakképzésben e téren kevés dokumentált tapasztalat és kutatási eredmény áll rendelkezésre. Kutatásunk célja a szakképzés hazai sajátosságainak feltérképezése, különös hangsúlyt fektetve a gyakorlati oktatás során alkalmazott speciális támogatási formák, valamint a meglévő hiányosságok és fejlesztési lehetőségek feltárására. A kutatás alanyai budapesti székhelyű, aktív munkaerőpiaci szereplőknél dolgozó, gyakorlati szakoktatói tevékenységet végző személyek turizmus-vendéglátás és mezőgazdaság-erdészet ágazatban. A mintában részt vett 10 fő (6 férfi, 4 nő), 31–71 életév közötti, 3–35 év gyakorlati és SNI tanulók oktatásával kapcsolatos tapasztalattal rendelkező szakoktató. A kutatásban dokumentumelemzéssel és félig strukturált interjúk felvételével dolgoztunk. A dokumentumelemzésben megvizsgáltuk a jogszabályban meghatározott, szakoktatói tevékenység végzéséhez szükséges végzettség megszerzéséhez kapcsolódó képzések, a MKIK által előírt kamarai gyakorlati oktatói képzés, és a szakoktató alapképzési szak képzési és kimeneti követelményeit. Az interjúkat pedig kvalitatív tartalomelemzéssel dolgoztuk fel az Atlas.ti tartalomelemző-szoftver segítségével. A vizsgálat eredményei szerint a szakoktatók képzésük során nem, vagy csak minimálisan szereztek elméleti gyógypedagógiai ismereteket. Az SNI tanulók fogyatékosági típusairól, jellemzőiről és egyéni sajátosságairól leginkább gyakorlati tapasztalatból vagy gyógypedagógus kollégák tájékoztatása alapján rendelkeznek információval. Bár a speciális szükségleteket többnyire felismerik, és segítő szándék minden esetben megjelenik, megfelelő elméleti és gyakorlati tudás hiányában önállóan nem tudnak szakszerű támogatást nyújtani. A legnagyobb akadályozó tényezőként a speciális ismeretek és a szakmai segítség hiányát jelölték meg. Ugyanakkor a résztvevők nyitottak a fejlődésre, hogy a jövőben szakszerűbben támogathassák az SNI tanulókat a gyakorlati oktatásban. Támogatásukra érdemes lenne gyógypedagógiai témájú továbbképzések szervezése, a küldő iskola és az ott dolgozó gyógypedagógus, valamint a partnercég és az ott dolgozó szakoktató közötti együttműködés erősítése. Megoldási javaslat lehetne a jelenlegi szakoktatói képzések átdolgozása, bővítése releváns tartalmakkal, vagy akár olyan támogató szakemberek képzése, akik majd támogatják ezen területen a szakoktatókat.

TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT FIATALOK IDENTITÁSAKULÁSA EGY PEST VÁRMEGYEI SZAKISKOLÁBAN

FARKAS REBEKA *, BERÉNYI DIANA **, SZEKERES ÁGOTA ***

* Losontzi István Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Kollégium;

** BKSZC Mándy Iván Szakképző Iskola és Szakiskola,
Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet,
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola,
MTA-ELTE Autizmus és Tanulási Akadályozottság Szakmódszertan Kutatócsoport;

*** Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet,
MATE Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet Gyógypedagógiai Tanszék, MTA-ELTE
Autizmus és Tanulási Akadályozottság Szakmódszertan Kutatócsoport

Kulcsszavak: identitásfejlődés; serdülőkör; autonómia

A tanulásban akadályozott fiatalok identitásfejlődésének megértése nemcsak tudományos, de gyakorlati szempontból is kulcskérdés. A serdülő- és fiatal felnőttkor az identitásformálódás kritikus időszaka, amely különösen összetett kihívásokat jelent a fiatalok számára (Erikson, 1991). Az alacsony önértékelés, a korlátozott döntési lehetőségek és az erőteljes szülői vagy pedagógiai irányítás befolyásolhatja az autonóm identitásfejlődést (Marcia, 1966). Célunk volt (1) feltárni a tanulásban akadályozott fiatalok identitásfejlődésének sajátosságait három meghatározó életterületen (szabadidő, szerelem, munka), (2) összehasonlítani az egyes területeken megjelenő identitásállapotokat, valamint (3) rámutatni a támogató környezet – különösen a szülői és társas támogatás – lehetséges szerepére az autonóm döntéshozatal és az identitásformálódás folyamatában. A kutatásban egy szakiskola 44 tanulásban akadályozott tanulója vett részt (18 fiú, 26 lány), életkoruk 15 és 23 év között volt. A vizsgálat módszereként az identitás négy állapotát mérő EOMEIS-2 kérdőíven alapuló eszközt alkalmaztuk, amelyet Szekeres (2008) a Biegelhauer és Szabó (2003) által készített magyar adaptáció alapján dolgozott át a mintának megfelelően. A vizsgálat az ideológiai aspektusból a munkával kapcsolatos, az interperszonálisból a szabadidőre, barátságra és párkapcsolatra vonatkozó kérdésekre koncentrált. A kérdőívet kiegészítették nyitott és félig nyitott kérdések, valamint Harter (1988) elmélete alapján Szabó (2002) által kidolgozott, a társas és szülői támogatottságot vizsgáló állítások. Az adatok az identitásfejlődés területenként eltérő mintázataira utalnak. A szabadidő kapcsán a válaszadók többsége tudatos választásokkal és aktív kereséssel jellemezte önmagát, ami arra utal, hogy ezen a területen nagyobb autonómiát élveznek, és kevésbé hatnak rájuk külső elvárások. A szerelem világában a személyes tapasztalatok szerepe erősödik: a válaszok egy lassú, de stabil érési folyamatot tükröznek, amelyben a fiatalok fokozatosan alakítják ki saját elképzeléseiket és kapcsolódási mintáikat. A munka területén sokan már kialakult szakmai elképzelésekről számoltak be, ugyanakkor több válasz utalt még bizonytalanságra, illetve arra, hogy a döntések gyakran külső irányítással, strukturált környezetben születnek. Az oktatási és fejlesztési programoknak kulcsszerepe lehet a fejlődés támogatásában, különösen az autonóm döntéshozatal, a jövőtervezés és a társas kompetenciák fejlesztése terén. Emellett az interdiszciplináris megközelítés – a pedagógia, a pszichológia és a szociális munka összekapcsolása – hatékonyabb támogatást nyújthat a tanulásban akadályozott fiatalok számára.

ELTÉRŐ TANTERVŰ ISKOLÁBAN ÉS EGYÜTTNEVELÉSBEN OKTATOTT TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT DIÁKOK BESZÉDFELDOLGOZÁSI SAJÁTOSSÁGAI

MACHER MÓNIKA *, FÖLDI FANNI **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet;
MTA-ELTE Autizmus és Tanulási Akadályozottság Szakmódszertani Kutatócsoport,

** Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet;
MTA-ELTE Autizmus és Tanulási Akadályozottság Szakmódszertani Kutatócsoport,
Szegedi Tudományegyetem IKIKK Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök
fejlesztése kutatócsoport

Kulcsszavak: beszédészlelés; beszédmegértés; tanulásban akadályozott tanulók

A tanulók képességeinek pontos megismerésében fontos szerepe van a pedagógusoknak és a pedagógiai diagnosztikai eljárásoknak. A gyógypedagógusok segítséget nyújthatnak a nehézségek okainak felismerésében mind az együtt-, mind a különnevelés során. A tanulásban akadályozott tanulóknál gyakori a beszédfeldolgozási zavar, az észlelés akusztikai, fonetikai, fonológiai és a megértés szemantikai szintjein egyaránt. Macher (2013) kutatása alapján feltételezhető, hogy az együttnevelésben és az eltérő tantervű iskolában oktatott tanulásban akadályozott tanulók beszédfeldolgozása különböző mértékű elmaradást mutat. A vizsgálatok célja annak feltárása volt, hogy felismerhető-e valamilyen jellegzetes mintázat a beszédfeldolgozás teljesítményében a különböző intézményben tanuló diákok között. Kutatásunkban a 4. osztályos tanulásban akadályozott tanulók beszédfeldolgozási képességeinek változását elemezzük az eltérő tantervű iskolában ($n = 34$; átlagéletkor 11,3 év) és az együttnevelésben ($n = 39$, átlagéletkor: 10,9 év) tanuló diákok között. Annak érdekében, hogy a beszédfeldolgozás minden szintjéről információt kapjunk, négy mérőeszközt alkalmaztunk: a GMP beszédészlelési és beszédmegértési teljesítmény teszt sorozatot (Gósy, 2006), TROG-H tesztet (Lukács et al., 2011), a Meixner-féle szókincs-, szótanulás-vizsgálatot (Kuncz, 2007) és a Meixner-olvasólapot (Sipos, 2017). A TROG-H tesztben az eltérő tantervű iskolában tanuló diákok átlagosan 12, az együttnevelésben tanuló diákok 13 blokkot teljesítettek. A diákok közötti különbségek során szignifikánsan jobban teljesítették az együttnevelésben tanuló diákok az A (főnév), C (Melléknév) és Q (Nem csak X, de Y is) blokkokat. A hibák mintázata mind a két csoportnál jellemzően szórványos. A GMP eljárásban a GMP6, vagyis a természetes mondatok azonosításánál az eltérő tantervű általános iskolában tanuló diákok szignifikánsan magasabb eredményt értek el ($t = 4,28$, $p < 0,01$), mint az együttnevelésben tanuló diákok. A GMP többi altesztje során nem kaptunk szignifikáns különbséget a két csoport teljesítménye között. A szótanulás során az első visszamondásnál ($t = 2,01$, $p < 0,05$), és a felejtésnél ($t = 2,07$, $p < 0,05$) az együttnevelésben tanuló diákok szignifikánsan többet hibáztak. A szóolvasás vizsgálatánál egy altesztben, a magánhangzók olvasásában ($t = 2,38$, $p < 0,05$) hibáztak szignifikánsan többet az együttnevelésben tanuló diákok. Az eredmények alapján elmondható, hogy a beszédfeldolgozás különböző területein számottevő eltérések tapasztalhatók a tanulók között. A beszédfeldolgozás képessége összefügg a szövegértéssel, a szövegalkotással és az iskolai teljesítménnyel, ezáltal a feltárt különbségek segíthetnek a megfelelő anyanyelvi nevelés módszerei és a célzott támogatás kialakításában.

OKTATÁSI EGYENLŐTLENSÉGEK OKAINAK FELTÁRÁSA LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLATOK EREDMÉNYEI SEGÍTSÉGÉVEL

Elnök: *Molnár Gyöngyvér*
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet,
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Opponens: *Kovács Kristóf*
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

Longitudinális megközelítések az oktatási egyenlőtlenségek feltárásában Európában: szisztematikus szakirodalmi áttekintés

Tóth Edit
Szegedi Tudományegyetem Pedagógiai Értékelés és Tervezés Tanszék

Munkácsy Balázs
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola,
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Oktatási egyenlőtlenségek vizsgálata magyarországi longitudinális kutatásokban: szisztematikus szakirodalmi áttekintés

Munkácsy Balázs
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola,
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Tóth Edit
Szegedi Tudományegyetem Pedagógiai Értékelés és Tervezés Tanszék

Az oktatási szelekció és annak hatása a tanulók szövegértés-fejlődésére az általános iskolában

Molnár Gyöngyvér
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Tóth Edit
Szegedi Tudományegyetem Pedagógiai Értékelés és Tervezés Tanszék

Intézmények és osztályok közötti különbségek változása longitudinális kontextusban: egy induktív gondolkodás-vizsgálat eredményei

Pásztor Attila
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Molnár Gyöngyvér
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

OKTATÁSI EGYENLŐTLENSÉGEK OKAINAK FELTÁRÁSA LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLATOK EREDMÉNYEI SEGÍTSÉGÉVEL

MOLNÁR GYÖNGYVÉR

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet,
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

Az oktatási egyenlőtlenségek nem támogatják a magas minőségű oktatási rendszer kialakítását és akadályozzák az oktatási potenciál kibontakoztatását (Hanuschek & Wössman, 2006; OECD, 2007, 2010). A korai szelekció növelheti a társadalmi háttér alapján történő iskolaválasztás lehetőségét, ami egyrészt az iskolákon belüli különbségek csökkenéséhez, másrészt az iskolák közötti különbségek növekedéséhez vezethet (Tóth et al., 2010). A magyar oktatási rendszer egyedülálló abban, hogy nemcsak az iskolák, hanem az iskolákon belüli osztályok között is szelektál a diákok között (Csapó et al., 2008, 2009), azaz a szelekció mind iskolai, mind osztályszinten zajlik. A folyamat nagyrészt a diákok családi háttérén (Horn, 2013), valamint a szülők által hozott stratégiai döntéseken (Berényi, 2022) alapul. A szimpózium célja Az oktatási egyenlőtlenségek elemzését lehetővé tevő longitudinális adatbázisok feltérképezése című, nemzetközi kooperációban megvalósuló Horizont projekt első éves eredményeinek áttekintése. Az első évben megvalósuló munka célja azon, elsősorban célzott beavatkozásokkal módosítható változók, tényezők azonosítása, melyek közrejátszanak az oktatási egyenlőtlenségek kialakulásában. A szimpózium első előadása egy nemzetközi konzorciumban megvalósuló munka eredményét összegzi, amelynek keretein belül a vonatkozó angol nyelvű szakirodalom szisztematikus áttekintése valósult meg. A második előadás a magyar iskolarendszerben jelentkező, hazai és nemzetközi folyóiratokban publikált tudományos munkák elemzését mutatja be. A szakirodalom feltárása, elemzése mindkét esetben alapvetően ugyanazt a szigorú rendszert követte, a PRISMA protokoll szerint valósult meg. A szimpózium második két előadásában bemutatásra kerülő empirikus kutatási eredmények a Szegedi Műhelyben megvalósuló Longitudinális Program 2011-ben induló mintájának (N = 6755) átfogó adatbázisát felhasználva adnak egy átfogó képet az iskolák és osztályok között megjelenő különbségek alakulásáról egy, az iskolában explicit fejlesztett terület, az olvasás-szövegértés, valamint egy expliciten nem fejlesztett terület, az induktív gondolkodás vonatkozásában. A szakirodalmi elemzések eredményei többek között rávilágítanak az oktatási egyenlőtlenségek kutatása kapcsán megjelenő területi egyenlőtlenségekre, a rendelkezésre álló adatok különbözőségeire, felvetik a kimeneti változóként használt adatok validitásának és összehasonlíthatóságának problémakörét és egyértelműen kijelölik a nemzetközi szintű, oktatási egyenlőtlenségekre fókuszáló longitudinális vizsgálatok tervezésének és megvalósításának szükségességét. Az empirikus kutatások eredményei a vizsgált területtől függetlenül megerősítik a korábbi, jellemzően keresztmetszeti adatokon alapuló kutatások eredményeit, miszerint a szelekció következtében jelentkező teljesítménykülönbségek nemcsak az iskolák között, hanem osztályszinten is meghatározóak, valamint a különbségek a teljes általános iskolai időszakban fennmaradnak.

A kutatást támogatta: A kutatást a Horizont Európa program keretében a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (2020-2.1.1-ED-2023-00277), valamint az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta (KOZOKT2021-16).

LONGITUDINÁLIS MEGKÖZELÍTÉSEK AZ OKTATÁSI EGYENLŐTLENSÉGEK FELTÁRÁSÁBAN EURÓPÁBAN: SZISZTEMATIKUS SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

TÓTH EDIT *, MUNKÁCSY BALÁZS **

* Szegedi Tudományegyetem Pedagógiai Értékelés és Tervezés Tanszék;

** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola,
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Kulcsszavak: oktatási egyenlőtlenségek; szisztematikus szakirodalmi áttekintés; európai kutatások

Az oktatási egyenlőtlenségek súlyos kihívást jelentenek Európa-szerte: nemcsak a diákok esélyeit korlátozzák, hanem a társadalmi mobilitást és a gazdasági fejlődést is visszafogják. Bár keresztmetszeti kutatások sora kimutatta már különböző társadalmi háttértényezők és a tanulási eredmények közötti együtt járást, a hosszabb távú folyamatok és a hátrányok egymásra rakódása csak longitudinális adatokkal ragadható meg. Jelen szisztematikus szakirodalomfeltárás (*scoping review*) célja, hogy azonosítsa és elemezze az európai országok közoktatási rendszereiben különböző társadalmi háttérű csoportok között megjelenő egyenlőtlenségek (szocioökonómiai státusz, etnikai hovatartozás, területi jellemzők, migrációs státusz és nem) alakulását leíró longitudinális kutatásokat, amelyek lektorált folyóiratcikkek vagy szakpolitikai jelentések formájában jelentek meg. Négy tudományos adatbázisban (ERIC, PsycINFO, Scopus, RePEc/IDEAS) végzett kulcsszavas keresést követően 5204 tanulmányból 3732-t az absztrakt áttekintését, 1311-et a teljes szöveg áttekintését követően zártunk ki, így 161 releváns tanulmányt azonosítottunk. Azt vizsgáltuk, hogy ezek (1) melyik régiók oktatási rendszereire, mely (2) életkori szakaszokra, (3) kimenetekre fókuszálnak, az egyenlőtlenségek (4) milyen társadalmi jellemzőire, (5) milyen kutatási kérdések mentén, milyen módszertannal koncentrálnak. A legtöbb kutatás Nyugat- és Észak-Európából származik, Kelet- és Kelet-közép Európa alulreprezentált – különösen a koragyermekkorai szakaszt érintő és az intervenciók hatásait vizsgáló kutatások tekintetében. A legtöbb vizsgálat (66%) az alapfokú képzésben fennálló egyenlőtlenségek jellemzőivel foglalkozik, 35%-uk az alsó középfokra koncentrálnak, az iskola előtti szakasz a publikációk 5%-ában jelenik meg. A vizsgálatok elsősorban a szocioökonómiai háttér összefüggéseit elemzik (43%). A nemek szerinti egyenlőtlenségek (28%) és az etnikai különbségek (21%) vizsgálata gyakori, míg a területi (5%) és illetve az egymást erősítő, interszekcionális jellegű (4%) hátrányokat vizsgáló kutatások kifejezetten ritkák vizsgálata ritkább. A vizsgált kimenetek között a tanulmányi teljesítmény a leggyakoribb (80%) ennél lényegesen ritkábbak a tanulmányi eredményt (12%) és a szociális és érzelmszabályozási képességeket vizsgáló kutatások (8%). A tanulmányok többsége egyszerű összefüggésvizsgálatot prezentál elsődleges elemzésként (44%), emellett nagy számban fordulnak elő leíró vizsgálatok (15%), összehasonlító (14%) és oksági (12%) elemzések is. Eredményeink alapján több területen is indokolt lenne a kutatási fókusz kiszélesítése: szükség van átfogóbb longitudinális vizsgálatokra Kelet-Európában, illetve nagyobb figyelmet érdemelnének a korai életszakaszban, óvodában és általános iskolában végzett kutatások, a többdimenziós (interszekcionális, szinergikus) hátrányok, valamint azok az elemzések, amelyek konkrét oktatáspolitikai beavatkozások hosszabb távú hatásait vizsgálják.

OKTATÁSI EGYENLŐTLENSÉGEK VIZSGÁLATA MAGYARORSZÁGI LONGITUDINÁLIS KUTATÁSOKBAN: SZISZTEMATIKUS SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

MUNKÁCSY BALÁZS *, TÓTH EDIT **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola,

MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport;

** Szegedi Tudományegyetem Pedagógiai Értékelés és Tervezés Tanszék

Kulcsszavak: oktatási egyenlőtlenségek; magyarországi longitudinális kutatások; szisztematikus szakirodalmi áttekintés

Az iskolai évek során tapasztalt egyenlőtlenségeknek az élet számos területére kiterjedő hosszú távú hatásai vannak. Ezek létrejöttének és alakulásának megértéséhez olyan longitudinális vizsgálatok szükségesek, amelyek lehetővé teszik a tanulók képességfejlődésének elemzését. Az előadás célja azon longitudinális adatfelvételeken alapuló, rangos fórumokon publikált kutatások céljainak és módszertani jellemzőinek szisztematikus elemzése, amelyek a magyarországi oktatási rendszerben jelentkező társadalmi hátrányok és oktatási kimenetek összefüggéseit vizsgálják. Az azonosított publikációkat (1) a vizsgált hátránydimenziók, (2) a vizsgált kimeneti változók, (3) a kutatási kérdések tárgya, (4) a kutatások módszertani kerete és adatkezelésének jellemzői mentén elemezzük. Szisztematikus szakirodalmi áttekintésünkben a 2004 és 2024 közötti időszakban magyar és angol nyelven megjelent, legalább két mérési időpontot tartalmazó kvantitatív vizsgálatokra fókuszáltunk, amelyek öt hátránydimenzió mentén (szocioökonómiai státusz, etnikai hovatartozás, területi jellemzők, migrációs státusz és nem) jellemzik az oktatási egyenlőtlenségeket a közoktatásban. A feltárást a MATARKA és Scopus adatbázisokban kulcsszavas kereséssel, a Munkaerőpiaci Tükör és 13 „A” MTA-besorolású hazai folyóirat áttekintésével, valamint hólabda-módszeres kereséssel végeztük. A szűrés során a PRISMA módszert követve 29 releváns tanulmányt azonosítunk. A tanulmányok többsége vizsgált különbségeket szocioökonómiai háttér mentén ($n_{SZ} = 21$), elsősorban a szülői iskolázottságot alkalmazva indikátorként. A földrajzi elemzések ($n_F = 7$) alapját leggyakrabban a lakóhely valamilyen közigazgatási besorolása képezte. Az etnikai és nemek szerinti különbségek gyakran másodlagos szerepet kaptak ($n_E = 7$, $n_N = 8$), míg a migrációs háttér vizsgálata rendkívül ritka ($n_M = 2$) volt. Öt olyan kimeneti kategóriát azonosítunk, amivel kettőnél több longitudinális elemzésen alapuló tanulmány is foglalkozik hazánkban: kimagasló a szövegértési és matematikai képességet együttesen vizsgáló tanulmányok száma (10 db). A második leggyakrabban monitorozott kimenet az előrehaladás–lemorzsolódás (6 db). Emellett több tanulmány is foglalkozik az elért iskolai végzettséggel és a tanulási motiváció alakulásával. A longitudinális adatok többségét átlagos időbeni változások követésére használták, az ismételt mérési lehetőségek kínálta elemzési potenciál jellemzően kihasználatlan maradt. Oksági modellezést ritkán (3 db), prediktív elemzést nem azonosítottunk. A hiányzó adatok dokumentálásában és kezelésében jelentős módszertani hiányosságokat találtunk. A vizsgált tanulmányok egyharmada – jellemzően hazai folyóiratokban megjelent vagy nem lektorált publikációk – egyáltalán nem közölt ilyen adatot, pedig a mintatervezés alapján legtöbbször indokolt lett volna. Az áttekintés eredményei kiindulópontként szolgálhatnak jövőbeli longitudinális vizsgálatok koncepcionális és módszertani megalapozásához.

AZ OKTATÁSI SZELEKCIÓ ÉS ANNAK HATÁSA A TANULÓK SZÖVEGÉRTÉS- FEJLŐDÉSÉRE AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN

MOLNÁR GYÖNGYVÉR *, TÓTH EDIT **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet,

MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport;

** Szegedi Tudományegyetem Pedagógiai Értékelés és Tervezés Tanszék

Kulcsszavak: oktatási egyenlőtlenségek; longitudinális kutatások; olvasás-szövegértés

A magyar oktatási rendszer szelektív jellege már a 2000-es évek elején nemzetközi figyelmet kapott (OECD, 2001), amit később több kutatás is megerősített (Balázsi et al., 2007; OECD, 2007, 2010; Tóth et al., 2010). A rendszerváltás utáni társadalmi-gazdasági átalakulás következtében megnőtt az iskolaválasztás szabadsága, aminek hatására csökkentek az iskolán belüli, és növekedtek az iskolák közötti különbségek (Csapó et al., 2008, 2009). A szelekciós folyamatokat monitorozó elemzések azonban többnyire keresztmetszeti adatgyűjtésre épülnek, hiányterületnek számítanak az alapfokú oktatás egészét átfogó longitudinális elemzések. Jelen elemzés célja annak feltárása, miként alakulnak az iskolák és osztályok közötti teljesítménykülönbségek az általános iskolai évek során egy olyan kognitív területen, az olvasás-szövegértés területén, amely az iskolai oktatás során explicit fejlesztésre kerül, sőt az alsó tagozaton külön tantárgy keretein belül kiemelt figyelmet is kap. Elemzésünk a Szegedi Iskolai Longitudinális Program (Csapó, 2014) keretében gyűjtött adatokra épül. A kutatásban a 2011-ben tanulmányaikat megkezdő tanulókat követtük nyomon az általános iskola nyolc évfolyamán. 73 iskola 131 osztályának 2., 4., 6. és 8. évfolyamos tanulója ($N = 1628$) oldotta meg a szövegértéstesztet (Hódi et al., 2020, 2025). Az elemzésekbe azon tanulók adatait vontuk be, akik mind a négy mérési ponton megoldották a tesztet. A tesztek azonos szövegeket tartalmaztak, de a felsőbb évfolyamokon az értelmező és értékelő gondolkodást igénylő itemek aránya magasabb volt. Emiatt a tanulói teljesítmények közös képességskálán történő értelmezéséhez Rasch-modellt alkalmaztunk. A mérőeszköz megbízhatósága megfelelő volt ($EAP/PV = 0,88$). Az iskolák és osztályok közötti különbségek elemzéséhez varianciaanalízist alkalmaztunk. Az iskolák közötti különbségek F -értékei rendre: 2. évfolyamon $F = 5,05$; $\eta^2 = 0,19$; 4. évfolyamon $F = 5,37$; $\eta^2 = 0,20$; 6. évfolyamon $F = 5,72$; $\eta^2 = 0,21$; 8. évfolyamon $F = 5,32$; $\eta^2 = 0,20$ ($p < 0,01$). Az osztályok közötti eltérések szintén szignifikánsak, és 6. évfolyamig erősödő trendet mutatnak: 2. évfolyamon $F = 3,63$; $\eta^2 = 0,24$; 4. évfolyamon $F = 4,13$; $\eta^2 = 0,27$; 6. évfolyamon $F = 5,72$; $\eta^2 = 0,27$; 8. évfolyamon $F = 4,13$; $\eta^2 = 0,27$ ($p < 0,01$). Az eredmények alapján megállapítható, hogy mind osztály-, mind iskolai szinten már második évfolyamon is jelentősek a szelekciós hatások, sőt tovább erősödnek a 6. évfolyamig. 6. és 8. évfolyam között enyhe csökkenés figyelhető meg, ami részben a hatosztályos gimnáziumokba való átlépéssel, azaz a rendszerbe beépített további szelekciós ponttal magyarázható. Adataink alapján a teljesítménykülönbségek nem csupán iskolák között, hanem osztályszinten is jelentősek, és ezek a különbségek a teljes általános iskolai időszakban fennmaradnak. Ez komoly kihívás elé állítja a magyar oktatási rendszer méltányossági törekvéseit, és felhívja a figyelmet a szelekció mérséklését célzó beavatkozások szükségességére.

INTÉZMÉNYEK ÉS OSZTÁLYOK KÖZÖTTI KÜLÖNBSÉGEK VÁLTOZÁSA LONGITUDINÁLIS KONTEXTUSBAN: EGY INDUKTÍVGONDOLKODÁS-VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI

PÁSZTOR ATTILA *, MOLNÁR GYÖNGYVÉR **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet,
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport;
** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola,
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Kulcsszavak: szelekció; longitudinális kutatások; induktív gondolkodás

Az induktív gondolkodás kulcsfontosságú szerepet játszik a megismerési és tanulási folyamatokban, a fluid intelligencia egyik meghatározó faktoraként értelmezhető (Kovacs & Conway, 2016). Jelentősége ellenére fejlesztése kevésbé jelenik meg expliciten a tantervekben és a mindennapi iskolai gyakorlatban. Számos korábbi kutatás rámutatott arra, hogy a tanulók induktív gondolkodást mérő teszteken nyújtott teljesítménye alapján jelentős eltérések figyelhetők meg az egyes intézmények, valamint az intézményeken belüli osztályok között is, ami az iskolarendszerben működő erőteljes szelekciós mechanizmusokra utal (Csapó, 2003; Molnár & Csapó, 2011; Pásztor, 2016; Tóth et al., 2010). A rendelkezésre álló eredmények azonban keresztmetszeti vizsgálatokból származnak, így kevés ismeretünk van arról, hogyan alakulnak ezek a hatások longitudinális kutatási elrendezésben. A jelen kutatás célja az intézmények és osztályok közötti különbségek elemzése egy induktív gondolkodást mérő, longitudinális vizsgálat eredményei alapján. A kutatás mintáját a Szegedi Longitudinális Program V. kohorszának tanulói alkották. A mérések a diákok 3., 5. és 7. évfolyamában zajlottak, az elemzésekben azon tanulók eredményei szerepeltek, akiknek mindhárom mérési pontban volt kitöltése ($N = 2150$, lányok aránya 51,2%, intézmények száma 88, osztályok száma 154). A tesztek figuratív, valamint számsorozatokból, illetve figuratív és számanalógia feladatokból álltak. A mérések online módon, iskolai számítógéptermekekben zajlottak az eDia platform használatával (Molnár & Csapó, 2019). A három időpontban eltérő, de horgonyitemekkel összekapcsolt tesztekkel történt az adatfelvétel, a tanulói teljesítmények közös képességskálán történő kifejezéséhez Rasch-modellt alkalmaztunk. A tesztek megbízhatósága megfelelő volt, $EAP/PV = 0,94$. Az intézmények és az osztályok közötti különbségek jellemzésére a varianciaanalízisből származtatható F értéket használjuk. Az intézményi különbségek esetében az értékek a következőképpen alakultak: 3. évfolyam, $F = 5,735$; $\eta^2 = 0,19$, 5. évfolyamon $F = 7,317$; $\eta^2 = 0,24$, míg 7. évfolyam $F = 9,196$; $\eta^2 = 0,28$ ($p < 0,01$). Az értékek alapján már harmadik évfolyamon is jelentősek a szelekciós hatások, amelyek tovább erősödnek a 7. évfolyamig, ahol már kilencszeres az intézmények közötti különbség az intézményeken belüli átlagos különbségekhez képest. Az osztályok közötti különbségek kapcsán az F értékek szintén magasak és növekvő tendenciát mutatnak: 3. évfolyamon $F = 4,347$; $\eta^2 = 0,25$, 5. évfolyamon $F = 5,541$; $\eta^2 = 0,30$, míg 7. évfolyamon $F = 6,801$; $\eta^2 = 0,34$ ($p < 0,01$). Adataink a korábbi keresztmetszeti kutatások eredményeivel összhangban azt mutatják, hogy a tanulók induktív gondolkodás feladatokon nyújtott teljesítményei alapján a szelekciós hatások már a közoktatás első szakaszában is jelentősek, melyek az évek előrehaladtával tovább erősödnek, valamint az intézményeken belül további szelekció történik az osztályok szintjén is.

A PEDAGÓGIATÖRTÉNET KUTATÁSÁNAK ÉS TANÍTÁSÁNAK KIHÍVÁSAI A DIGITÁLIS VILÁGBAN

Elnök: *Molnár–Kovács Zsófia*
Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Opponens: *Kéri Katalin*
Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógia

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

A nevelés múltja a digitális jelenben – pedagógiatörténeti tárgyak tanítása a felsőoktatásban

Molnár–Kovács Zsófia
Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

A 19. századi iparoktatás diskurzusának kutatómódszertani kihívásai

Vörös Katalin
Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Gyógypedagógia-történeti kutatások a digitális világban: módszertani kihívások és új lehetőségek

Hodász Kata
Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Memoárok az online és offline térben. A TikTok mint primer neveléstörténeti forráshordozó

Maisch Patrícia
Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

A PEDAGÓGIATÖRTÉNET KUTATÁSÁNAK ÉS TANÍTÁSÁNAK KIHÍVÁSAI A DIGITÁLIS VILÁGBAN

MOLNÁR-KOVÁCS ZSÓFIA

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A pedagógiatörténet-írás és a pedagógiatörténet mint egyetemi tárgy tanítása – a digitális kor beköszöntével – mélyreható elméleti átrendeződést, szemléletváltozást mutat. A diszciplináris határok átlépésével párhuzamosan a pedagógiatörténeti kutatások forrásbázisa és értelmezési kerete, valamint a pedagógiatörténeti tudás felsőoktatási közvetítésének formái és módszerei is átalakulóban vannak. A szimpózium célja a pedagógiatörténeti kutatások új perspektíváinak és lehetőségeinek feltérképezése, különös tekintettel a digitális fordulat által generált elméleti, módszertani és forráshasználati kihívásokra. Az előadások azt vizsgálják, miként alakítják a pedagógiatörténet kutatását és oktatását a digitális technológiák, az online és közösségi médiatartalmak, valamint a felsőoktatásban zajló paradigmaváltás. A szimpózium előadásai változatos módszertani megközelítéseket alkalmaznak: a dokumentumelemzés mint közös alapvetés mellett megjelenik az egodokumentumok és audiovizuális források kritikai vizsgálata, a mikrotörténeti perspektíva érvényesítése, valamint a digitális forráskörök pedagógiatörténeti kontextusba ágyazott értelmezése is. Az első előadás a pedagógiatörténeti tárgyak tanításának behatóbb vizsgálatára helyezi a hangsúlyt a felsőoktatásban, kiemelten a Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézetben folyó képzések vonatkozásában. Dokumentumelemzés segítségével a történeti fókuszú képzési tartalmakban azonosítható – egyúttal a digitális kor kihívásaira reflektáló – szemléletváltozást és megoldáskeresési lehetőségeket tárja fel. A szimpózium második előadása a dualizmus kori szakoktatás kutatómódszertani kihívásait kívánja bemutatni az iparoktatás korabeli diskurzusának elemzésén keresztül. A téma historiográfiájának rövid elemzését követően a forrásvesztés és forrásbővülés kérdéseit is érintve kerül bemutatásra az oktatáspolitikai-történeti kutatások módszertani megújulási lehetősége a digitalizációval is összefüggésben. A harmadik előadás a gyógypedagógia-történeti kutatás digitalizációval összefüggő módszertani kihívásait és lehetőségeit elemzi, különös tekintettel a forráshasználat kritikai és reflexív újraértelmezésére. A pécsi Állami Gyógypedagógiai Iskola esettanulmányán keresztül arra világít rá, miként tehetők hozzáférhetőbbé és értelmezhetőbbé a történeti összefüggések a digitális forráskörök révén, a mikro- és makroszintű kutatási szintek összekapcsolása mentén. A negyedik előadás a TikTok két tartalomgyártója, Lily Ebert és Tova Friedman holokauszt túlélők videóinak, illetve memoárjuknak (dokumentum)elemzésével azt járja körbe, hogy a közösségi média hogyan hasznosítható a nevelés- és mikrotörténeti kutatásokban primer forrásként. A kor igényeihez és lehetőségeihez alkalmazkodó, azokkal együtt pulzáló metodikai és forrástani megközelítések, a paradigmaváltással együtt megújuló egyetemi kurzusok bizonyítják a pedagógiatörténet relevanciáját a 21. század felsőoktatásában.

A NEVELÉS MÚLTJA A DIGITÁLIS JELENBEN – PEDAGÓGIATÖRTÉNETI TÁRGYAK TANÍTÁSA A FELŐOKTATÁSBAN

MOLNÁR-KOVÁCS ZSÓFIA

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: pedagógiatörténet tanítása; problémátörténet; tanárképzés

A neveléstörténet mint egyetemi tárgy tanításának jelentős hagyományai vannak a magyar felsőoktatásban. Az oktatásügy változásai – például a tanulási környezet vagy az elvárt tanári kompetenciák tekintetében, az átalakuló társadalmi igényekkel együtt – ugyanakkor folyamatos kihívás elé állítják az érintett felsőoktatási szereplőket (Pukánszky, 2011; Fischerné Dárdai et al., 2015; András et al., 2016). A PTE BTK Neveléstudományi Intézetében működő Nevelés- és Művelődéstörténeti Tanszék tantárgyfelelősi körébe tartozó kurzusok tanítása, kutatása és fejlesztése a pécsi pedagógiai műhely berkeiben nagy hagyományokkal és jelentős eredményekkel bír. A tanszék, mint szakmai műhely, egyedülállónak tekinthető Magyarországon, mert jelenleg a neveléstörténet mint tudományág egyetlen vidéki önálló tanszéke. Az elmúlt 20 év során a tanszékhez kapcsolódó tantárgyak köre jelentős átalakuláson ment keresztül. Példaként érdemes kiemelni a Problématörténet és komparatív ismeretek című – a tanárképzés pedagógiai-pszichológiai modulját 2022-től erősítő – szemináriumot, mely pályaismereti és pályaszocializációs gyakorlattal egészül ki, és célja: „Korunk kihívásai és annak problémátörténeti megközelítésében a múlt és jelen oktatási-nevelési rendszere közötti párhuzamok, kapcsolatok, ill. a fejlődéstörténeti csomópontok feltárása” (Problématörténet és komparatív ismeretek tantárgyleírás, PTE BTK, Pécs, 2022). A kutatás célja, hogy a Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézetében folyó képzések (Pedagógia alapképzési szak, Neveléstudomány mesterképzési szak, osztatlan és rövid ciklusú tanárképzés pedagógiai-pszichológiai modulja) példáján keresztül feltárja a pedagógiatörténeti fókuszú képzési tartalmakban tetten érhető – és a felmerülő kihívásokra adott válaszként megjelenő – szemléletváltozást és megoldáskeresési alternatívákat. A paradigmaváltás nyomon követésének igénye nem előzmények nélküli. Kiemelten Kéri Katalin nevéhez fűződik a pécsi tanárképzésben megmutatkozó – a digitális és virtuális tér kihívásaira választ kereső – neveléstörténeti tantárgyfejlesztések (ön)reflektív szintetizálása a 21. század első két évtizedének vonatkozásában (Kéri, 1996, 2014, 2021; lásd még Kéri et al., 2013; Vörös, 2015). A vizsgálat fő kérdése tehát az, hogy a paradigmaváltással összhangban milyen módszertani és tartalmi tendenciák körvonalazódnak, melyek ki is jelölik a jövőbeli tantárgy-pedagógiai fejlesztések irányvonalait a pécsi egyetemi pedagógiatörténeti tantárgyfejlesztésekben. A vizsgálat módszertanát tekintve elsősorban a dokumentumelemzés módszere (tantárgyleírások, kurzustematikák, hallgatói önreflektív esszék, pedagógiai naplók elemzése) kerül előtérbe. Az eredmények azt mutatják, hogy az online tanulástámogató színterekre épülő, gyakorlatorientált képzési forma hatékonyabban támogatja a komparatív és multiperspektivikus látásmód formálását. A pedagógiatörténet tanításának a megújításához ugyanakkor új kutatómódszertani eljárások és források bevonása szükséges.

A 19. SZÁZADI IPAROKTATÁS DISKURZUSÁNAK KUTATÁSMÓDSZERTANI KIHÍVÁSAI

VÖRÖS KATALIN

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: iparoktatástörténet; historiográfia; 19. század

A szakoktatás, illetve iparoktatás története nem tartozik a neveléstörténetírás főáramlatához, sokáig meglehetősen kevés és változatos színvonalú munka foglalkozott a kérdéssel. Az elmúlt években azonban egyre több kutató kezdte el felfedezni magának az adott területet és hozott mind szemléleti, mind módszertani megújulást vizsgálatai révén (Bódy, 2006; Nagy A., 2010, 2014, 2017; Nagy P. T., 1994, 2000, 2011; Székely & Sanda, 2015, 2022; Stummeret al., 2013, 2024 stb.). A társadalmilag szervezett oktatás formáival és intézményeivel kapcsolatos vizsgálatokat jelentős tematikai módszertani bővülés jellemezte az elmúlt évtizedekben (Depaepe, 2004; Tenorth, 1997, 2001; Németh & Szabolcs, 2001; Nóbik, 2013.). Az iparoktatás történetének kutatása iránti fokozott érdeklődés, ha késve is, de kapcsolódik a (nevelés)történeti kutatások 20. század második felétől nemzetközi szinten is kibontakozó megújulásához, fellendüléséhez. A szakoktatás történetének vizsgálata révén a nevelés „normál útjához” képest eltérő, marginalizált csoportok és intézmények kerülhetnek a figyelem középpontjába, illetve jelentősen árnyalhatja egy korszak oktatási sajátosságairól kialakított képünket. A 19. századi iparoktatás diskurzusa egyre inkább sokszólamúvá vált; a kormányzati szereplők, a szaktárcák mellett, a politikai és gazdasági elit képviselőin túl a különböző szakértői csoportok (szaktanárok, egyesületek stb.) is részeseivé váltak. A szakmai diskurzust a tanoncoktatás, illetve a középfokú iparoktatás alapvetően két területre bontja, de a felmerülő kérdések és problémák nem minden esetben húznak éles határokat a két terület narratív sémái között. Jelen előadás célja, hogy az iparoktatás történetének historiográfiai áttekintését követően rámutasson a téma kutatásának forrástani és módszertani kihívásaira, illetve azok változásaira. A klasszikus levéltári források és iskolai értesítők mellett a sajtótermékek és sokszor esetleges visszaemlékezések jelentőségét is hangsúlyozva a kutatások új lehetőségei is előtérbe kerülnek. A digitalizáció ugyanis forradalmi módon alakítja át és tágítja a történeti kutatások lehetőségeit. Az iparoktatás diskurzusa kapcsán korábban elvégzett jellemzően klasszikus diskurzuselemzések kvantitatív vizsgálatokkal is kiegészülhetnek, így segítve a téma kutatásának metodikai megújulását is.

GYÓGYPEDAGÓGIA-TÖRTÉNETI KUTATÁSOK A DIGITÁLIS VILÁGBAN: MÓDSZERTANI KIHÍVÁSOK ÉS ÚJ LEHETŐSÉGEK

HODÁSZ KATA

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: gyógypedagógia-történet; iskolatörténet; digitalizáció

A gyógypedagógia- és a fogyatékoságtörténet-írás az elmúlt években új kutatási lendületet vett, amely szorosan összefügg a digitális források és eszközök szélesedő hozzáférhetőségével. A digitalizáció nem csupán technikai segítségként jelenik meg az adatgyűjtés és a forráshozzáférés terén, hanem új kutatói kérdések, interdiszciplináris kapcsolódások és módszertani reflexiók alapjául is szolgálhat. Jelen kutatás célja egy olyan módszertani szemléletmód körvonalazása, amely lehetővé teszi a digitálisan elérhető források kritikai és reflektált feldolgozását, hozzájárulva a gyógypedagógia-történet megújuló elméleti és kutatómódszertani kereteihez. Az előadás központi kérdése: hogyan képesek a digitális eszközök és adatbázisok új dimenziókat nyitni a makroszintű gyógypedagógia-történeti kutatásban, és miként segíthetik az intézményi mikrovizsgálatok kontextusba helyezését? A vizsgálat alapjául egy konkrét esettanulmány szolgál: a pécsi Állami Gyógypedagógiai Iskola (1946–1966) történeti feltárása, amelyben a hagyományos levéltári források (pl. igazgatói beszámolók, jelentések, jegyzőkönyvek és szülői levelezések) digitalizált anyagokkal (pl. rendeltetárakkal, közgyűlési jegyzőkönyvekkel, korabeli sajtóforrásokkal és más adatbázisokkal) kerülnek kiegészítésre. A kutatás során különbséget teszünk a mikro- és makroszintű vizsgálatok digitális potenciálja között: míg a mikrotörténeti feltárás kéziratos és helyben őrzött dokumentumokat kíván, addig a makroszintű, strukturális összefüggések vizsgálata erősen támaszkodhat digitális forráskörökre. Ezek a források a kontextusteremtés, az összehasonlító gyógypedagógia-történeti vizsgálatok és az intézmények közötti viszonyrendszerek rekonstruálása szempontjából különösen relevánsak. A kutatás eredményei megerősítik, hogy a digitális világ eszközei nem helyettesítik, hanem kiegészítik a hagyományos történeti kutatás módszereit. A digitalizált források – különösen a makroszintű struktúrák feltárásában – új tartalmi és elméleti meglátásokat tesznek lehetővé, ugyanakkor rávilágítanak a digitális korlátokra is (pl. kontextusvesztés, forrástorzulás veszélye). Az előadás tehát nem technológiai fejlesztések bemutatására törekszik, hanem a történeti kutatás és a digitális világ összekapcsolódásának gyógypedagógia-történeti lehetőségeit kívánja feltárni. A kutatás elméleti jelentősége abban áll, hogy a digitális források áttekintésével elősegíti a gyógypedagógia-történet intézményi narratíváinak kritikai, reflektív újraértelmezését; gyakorlati relevanciája pedig a történeti forráshasználat megújuló módszereinek szintetizálásában és gyógypedagógia-történeti alkalmazhatóságának bemutatásában érhető tetten.

MEMOÁROK AZ ONLINE ÉS OFFLINE TÉRBEN. A TIKTOK MINT PRIMER NEVELÉSTÖRTÉNETI FORRÁSHORDOZÓ

MAISCH PATRÍCIA

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: neveléstörténet; egodokumentum; mikrotörténet

A 21. század technikai vívmányai, a digitalizáció, a digitális tartalmak újrakeretezik nem csupán a források fellelhetőségét, de a (történeti) kutatásról és a neveléstörténet tanításáról-tanulásáról való gondolkodásunkat is. Az elmúlt évek, különösen a világjárvány okozta változás új kutatási irányokat és eredményeket hozott a pedagógiai, neveléstudományi kutatásokban, azok forrásaiban és elérhetőségében, melyek sok esetben még értelmezésre és elemzésre várnak. Jelen kutatást a gyakorlati tapasztalat, a felhasználói mellett az oktatói-kutatói érdeklődés indítja. Nevelés- és művelődéstörténeti kurzusaimon módszertani és forrástani elemként alkalmazom a közösségi médiát, azon belül is a TikTOKot, mely tömör információival – kellő forráskritikával használva – olyan primer forrásokhoz, (mikro)történeti adalékokhoz juttatja a felhasználókat, melyeket a neveléstörténet (egyelőre) kevésbé vizsgál, használ. A TikTok edukatív jellegű tartalomgyártói szegmensét képezik a történelmi személyek (leszármazottai, kutatói) vagy civilek, például holokauszt túlélők által vezetett fiókok. Ez utóbbiak (nevelés)történeti-edukatív jelleggel beszélnek a II. világháború mikrotörténetéről. A kutatás módszer- és forrástani megközelítésben, feltérképező jelleggel vizsgálja, hogy ezek a csatornák hogyan alkalmazhatók (és értelmezhetők) primer forrásként. Ehhez fontos megvizsgálni, hogy a tartalomgyártók hogyan váltak ismertté, milyen jellegű videókat közölnek, van-e interakció a követők és a tartalomgyártó között – és ha igen, milyen témákra fókuszálva. Primer forrásként két, a TikTOKon népszerű tartalomgyártó, Lily Ebert (1923–2024) és Tova Friedman (1938–) videóinak elemzésére, téma szerinti csoportosítására és összehasonlítására irányul a fókusz. Mindkét profil viszonylag nagy követőbázissal rendelkezik (Lily Ebert: 2 millió, Tova Friedman: 520 ezer) és rendszeresen tesznek közzé posztot (Lily Ebert fiókját halála után dédunokája, Dov Forman vezeti), mely releváns eredmények születését előjelzi. A vizsgált személyek tekintetében további közös pont, hogy memoárjuk könyvként is megjelent (Lily fogadalma, 2021; Auschwitz lánya, 2023), ezek szintén a kutatás primer forrásai. A kutatói kérdésekkel összhangban előfeltevésként megfogalmazható, hogy a TikTok-fiókok népszerűsége az offline sikernek köszönhető, illetve, hogy a tartalomgyártói tevékenység az írott egodokumentum virtuális kiteljesedése, folytatása. A szekunder forrásokat a közösségi média, a digitalizáció és pedagógia párhuzamát érintő kutatások (Benedek, 2024; Szűts et al., 2024; Priger et al., 2022), valamint az egodokumentumokat – (nevelés)történeti perspektívában – tárgyaló szakirodalom (Gyáni, 2019; Kövér, 2011; Maisch, 2021; Szűts-Novák, 2024) jelentik. A kutatás eredményei várhatóan közelebb visznek a közösségi média neveléstörténeti, mikrotörténeti hasznának, forrástani lehetőségeinek megismeréséhez, az offline és online források közös hasznosíthatóságához.

KÜLÖNBÖZŐ ADDIKTOLÓGIAI PROBLÉMÁK ÉS RIZIKÓTÉNYEZŐK ALAKULÁSA A FELSŐ TAGOZATOS ÉVEK SORÁN – A BUDAPESTI LONGITUDINÁLIS KUTATÁS EREDMÉNYEI ALAPJÁN

Elnök: *Paksi Borbála*
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Opponens: *Széll Krisztián*
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

A Budapesti Longitudinális Kutatás keretében serdülők körében végzett vizsgálatsorozat célja és módszertani háttére

Paksi Borbála
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Eisinger Andrea
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet,
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Demetrovics Zsolt
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet;
Flinders University Institute for Mental Health and Wellbeing, College of
Education, Psychology and Social Work

A játékhasználati zavar tünetei, az eszképzizmus és a depresszió tünetei közötti összefüggések – serdülők longitudinális vizsgálata

Király Orsolya
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet;
Centre of Excellence in Responsible Gaming, University of Gibraltar;

Katz Dana, Koncz Patrik
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet;
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola;

Paksi Borbála
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Demetrovics Zsolt
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet;
Flinders University Institute for Mental Health and Wellbeing, College of
Education, Psychology and Social Work

Serdülők problémás közösségimédia-használatának kapcsolata önértékelésükkel és hiperaktív-figyelemzavaros tüneteikkel – longitudinális vizsgálat

Koronczai Beatrix

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet

Paksi Borbála

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Eisinger Andrea

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet,

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Demetrovics Zsolt

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet;

Flinders University Institute for Mental Health and Wellbeing, College of Education, Psychology and Social Work

A rumináció és a depresszív tünetek kapcsolata serdülőkorban – prospektív vizsgálat

Szőke Júlia, Eisinger Andrea

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet,

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Paksi Borbála

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Demetrovics Zsolt

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet;

Flinders University Institute for Mental Health and Wellbeing, College of Education, Psychology and Social Work

Kököneyi Gyöngyi

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet;

NAP3.0-SE Neuropszichofarmakológiai Kutatócsoport, Nemzeti Agykutatási Program, Semmelweis Egyetem

KÜLÖNBÖZŐ ADDIKTOLÓGIAI PROBLÉMÁK ÉS RIZIKÓTÉNYEZŐK ALAKULÁSA A FELSŐ TAGOZATOS ÉVEK SORÁN – A BUDAPESTI LONGITUDINÁLIS KUTATÁS EREDMÉNYEI ALAPJÁN

PAKSI BORBÁLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

SZIMPÓZIUM ÖSZEFOGLALÓ

Háttér: Az addikciós zavarokat a legsúlyosabb népegészségügyi problémák között tarjuk számon. Mivel a területen folytatott kutatások túlnyomó többsége keresztmetszeti vizsgálat, nagyon keveset tudunk ezeknek a zavaroknak a természetes lefolyásáról, a problémák kialakulási folyamatának mechanizmusairól, illetve azon tényezőkről, amelyek meghatározóak lehetnek a tekintetben, hogy az adott viselkedés problémás, addiktív jelleget ölt-e, vagy sem. Jelen szimpózium közvetlen előzménye az ONK-n 2023-ban, a kutatás első eredményeiből tartott szimpóziumunk. A szimpózium célja/jelentősége: A szimpózium empirikus keretét adó Budapesti Longitudinális Kutatás (*Budapest Longitudinal Study* – BLS) a függőség kockázatát hordozó magatartások (pl. dohányzás, alkohol-, illetve drogfogyasztás, problémás videójáték-, illetve közösségi média használat) kialakulása szempontjából érzékeny fejlődési periódusban lévő két korosztályban – a serdülők és fiatal felnőttek körében – követte nyomon a változásokat. A BLS vizsgálat meghatározó jelentőségű a különböző addiktív zavarok természetének és oki magyarázatának feltárásában. Hasonló vizsgálat nemzetközi viszonylatban sem készült. A kutatás alapvetően járulhat hozzá az addikciós jelenségek kialakulási mechanizmusainak, lefolyásának megismeréséhez, s ezáltal a prevenció és terápiás programok tudományos megalapozásához. Jelen szimpózium célja a BLS kutatás serdülő mintáján kapott, az iskolai prevenció programok tudományos megalapozását közvetlenül segítő újabb kutatási eredmények bemutatása.

A kutatást támogatta: Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (KKP126835)

A BUDAPESTI LONGITUDINÁLIS KUTATÁS KERETÉBEN SERDÜLŐK KÖRÉBEN VÉGZETT VIZSGÁLATSOROZAT CÉLJA ÉS MÓDSZERTANI HÁTTERE

PAKSI BORBÁLA *, EISINGER ANDREA **, DEMETROVICS ZSOLT ***

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet;

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet,

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola;

*** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet;

Flinders University Institute for Mental Health and Wellbeing,

College of Education, Psychology and Social Work

Kulcsszavak: serdülők; longitudinális vizsgálat; kutatási elrendezés

Háttér/célkitűzés: A legsúlyosabb népegészségügyi problémák között számontartott addiktológiai problémákról egyre több információnk van, mégis keveset tudunk a problémák kialakulásának okairól, lefolyásáról, mivel a kutatások legtöbb esetben már a probléma megjelenését követően készülnek. A Budapesti Longitudinális Kutatás (*Budapest Longitudinal Study* – BLS)* kutatás erre a hiányosságra reflektált. A BLS serdülő populációban végzett kutatássorozatának alapkérdése, hogy olyan, átmeneti, jelentős változásokkal járó időszakokban, mint amilyen a serdülőkör, hogyan alakul a függőség kockázatát hordozó magatartások lefolyása. A kutatás longitudinális elrendezése lehetőséget ad arra, hogy megértsük, milyen tényezők befolyásolják a problémás/addiktív mintázatok megjelenését, az adott zavar tartós vagy átmeneti jellegének hátterét. Módszerek: A kutatás a 2018/2019-es tanévben indult és a 2022/2023-es tanévben zárult. A kutatás kiinduló adatfelvétele a budapesti közoktatási intézmények 5. évfolyamos osztályaiban nappali tagozaton tanuló diákok iskolatípus, tankerület és fenntartó szerint rétegzett, bruttó 6075 fős véletlen mintáján készült. Az 1. hullámban 103 feladatellátási helyen 178 osztály 2126 tanulója sikerült megkérdezni. A tervezetthez képest mindössze 40%-os mintaelérés ellensúlyozására a 2. hullámban az 5. évfolyamon kiegészítő mintát indítottunk. A kutatás tervezett nettó mintanagysága a kiinduló 5. évfolyamon ≈ 5300 fő, a záró 8. évfolyamon pedig ≈ 2300 fő volt. Az adatfelvétel az első és második hullámban az iskoláktól független kérdezőbiztosok közreműködésével, csoportos önkitöltős eljárással, papír alapú kérdőívek segítségével történt. A későbbi hullámokban – a Covid járvány, ill. az iskolaváltások miatt – az adatfelvételt összességében 5 féle adatgyűjtési technika kombinációjával végeztük. A kutatás teljes folyamatában nagy hangsúlyt fektettünk a mintakopás minimalizálására. Módszertani eredmények: A kiegészítő minta, valamint a vegyes adatfelvételi technika alkalmazásával a 8. évfolyamos nettó mintát 2588 főre sikerült növelnünk, ami meghaladja a végső minta tervezett nagyságát. A fő és a kiegészítő mintában 5. évfolyamon és a 8. évfolyamon kapott válaszokat 2170 tanuló, a főmintában elért 5. 6. és 8. évfolyamon diákok válaszait pedig 1222 fő esetében tudtuk összeilleszteni. A mintakiesések miatti torzulások korrigálására az illesztett minták súlyváltozóinak képzése során többdimenziós longitudinális súlyozást alkalmaztunk. Konklúzió: A mintakopás csökkentése érdekében tett erőfeszítések és az alkalmazott súlyozási eljárás biztosítja az egyes hullámok, illetve a longitudinális minta eredményeinek populációra való általánosíthatóságát.

A JÁTÉKHASZNÁLATI ZAVAR TÜNETEI, AZ ESZKÉPIZMUS ÉS A DEPRESSZIÓ TÜNETEI KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉSEK – SERDÜLŐK LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLATA

**KIRÁLY ORSOLYA *, KATZ DANA **, KONCZ PATRIK **,
PAKSI BORBÁLA ***, DEMETROVICS ZSOLT ******

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet;
Centre of Excellence in Responsible Gaming, University of Gibraltar;

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet;
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola;

*** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet;

**** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet;

Flinders University Institute for Mental Health and Wellbeing, College of Education, Psychology
and Social Work

*Kulcsszavak: serdülők; longitudinális kutatás; játékhazsnálati zavar; mentális egészség,
eszképiamus, depresszió*

Háttér: A növekvő kutatási érdeklődés ellenére a játékhazsnálati-zavar (GD) lefolyása és a mentális egészséggel való kapcsolata továbbra sem tisztázott. Ahogy a videójáték-hazsnálat egyre elterjedtebbé válik a serdülők körében, elengedhetetlen, hogy jobban megértsük annak pszichológiai hatásait. Célkitűzés: A jelen előadás azt vizsgálja, hogy a játékhazsnálati zavar és a depresszió tünetei, valamint az eszképiamus motiváció (azaz a játék mint a mindennapi nehézségek elöl való menekülés) hogyan függnék össze egymással az idő előrehaladtával a serdülőkör során. Módszer: Az elemzés a Budapesti Longitudinális Kutatás (BLS)* négy tanéven keresztül követett serdülő mintájának három adatfelvételi hullámában (T1: 2018–19; T2: 2019–20; T3: 2021–2022) válaszoló 5. 6. és 8. évfolyamos tanulók illesztett mintáján készült, az aktív játékosokra fókuszálva (N = 943; 547 fiú, 394 lány). Többszoportos cross-lagged panel modellt alkalmaztunk a játékhazsnálati zavar tünetei, valamint a depresszió tünetei és az eszképiamus közötti kétirányú összefüggések feltárására. Eredmények: A játékhazsnálati zavar tünetei, a depresszió tünetei és az eszképiamus motiváció közepes erősségű stabilitást mutattak mindhárom időpontban. A fiúknál a korai GD tüneteket a T2-ben megnövekedett eszképiamus és depressziós tünetek követték. A kiindulási eszképiamus előre jelezte a T2-es GD tüneteket, míg a T2-es depressziós tünetek későbbi GD tüneteket és eszképiamus motivációt jeleztek előre. A lányoknál a korábbi depressziós tünetek előre jelezték a későbbi GD tüneteket, míg a korai GD tünetek elsősorban a T2-es eszképiamus növekedését vetítették előre. A T2-es depressziós tünetek előre jelezték a T3-as eszképiamus motivációt. Minden cross-lagged összefüggés gyenge hatásméretű volt. Következtetések: Az eredmények nemi sajátosságokat tárnak fel a játékhazsnálati-zavar tüneteinek és a mentális egészséggel az összefüggéseiben. Összességében a GD tünetei erősebb előrejelzői voltak a későbbi mentális egészségügyi nehézségeknek a fiúknál, míg a depresszió erősebben jelezte előre a későbbi GD tüneteket a lányoknál. Az eszképiamus inkább következményként, mint előrejelzőként jelent meg a modellben. Ezek az eredmények hangsúlyozzák a játékhoz kapcsolódó viselkedések és a pszichológiai működés együttes monitorozásának fontosságát a korai intervenció támogatása érdekében a serdülőkörben.

SERDÜLŐK PROBLÉMÁS KÖZÖSSÉGIMÉDIA-HASZNÁLATÁNAK KAPCSOLATA ÖNÉRTÉKELÉSÜKKEL ÉS HIPERAKTÍV-FIGYELEMZAVAROS TÜNETEIKKEL – LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLAT

**KORONCZAI BEATRIX *, PAKSI BORBÁLA **, URBÁN RÓBERT *,
EISINGER ANDREA ***, DEMETROVICS ZSOLT ******

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet;

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet;

*** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet,

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola;

**** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet;

Flinders University Institute for Mental Health and Wellbeing, College of Education, Psychology
and Social Work

*Kulcsszavak: problémás közösségimédia-használat; ADHD; önértékelés, serdülők,
longitudinális kutatás*

Háttér és célkitűzés: A korábbi kutatási eredmények a problémás közösségimédia-használat (PKH) és önértékelés, illetve az ADHD-tünetek kapcsolatára vonatkozóan vegyesek. A Budapesti Longitudinális Kutatás (BLS) keretében lehetőségünk nyílt a különböző addiktológiai problémák és kockázati tényezők kapcsolódásának, időbeli lefutásának tanulmányozására. Az előadásunk célja a problémás közösségimédia-használat (PKH), az önértékelés és az ADHD-tünetek közötti összefüggések időbeli változásának feltérképezése serdülőkorban lévő gyermekek esetén. Módszer: Az elemzés a Budapesti Longitudinális Kutatás (BLS)* négy tanéven keresztül követett serdülő mintájának három adatfelvételi hullámában (T1: 2018–19; T2: 2019–20; T3: 2021–2022) válaszoló 5. 6. és 8. évfolyamos tanulók illesztett mintáján készült (N = 1222; 587 fiú, 627 lány). Mérőeszközként a Bergen Közösségimédia-függőségi Skála, a Rosenberg Önértékelési Skála és a Képességek és Nehézségek Kérdőív Hiperaktivitás alskála itemeit alkalmaztuk. Cross-lagged panel modell elemzést használtunk a változók időbeli kapcsolatának vizsgálatára. Eredmények: Az ADHD-tünetek mértéke szignifikánsan előrejelezte a későbbi PKH-tünetek mértékét mindkét időpontban (T1-ről T2-re és T2-ről T3-ra), miközben a PKH-tünetek mértéke nem jósolta be az ADHD-tünetek intenzitását. A kiindulási önértékelés (T1) kizárólag a T2-ben és a T3-ban mért önértékelés mértékét jelezte előre szignifikánsan. Ugyanakkor a T2-ben mért önértékelés előrejelezte a T3-ban mért PKH- és ADHD-tünetek intenzitását. A kiindulási (T1) PKH-tünetek mértéke bejósolta a T2-ben mért önértékelést, míg a következő mérési időpontban talált PKH mértéke csak a T3-ban talált PKH-t tüneteket jelezte előre. Következtetések: Az eredmények szerint az ADHD-tünetek valószínűleg okai és nem következményei a PKH-nak. Az alacsony önértékelés ugyanakkor a fiatalabb életkorban a PKH következményeként jelent meg, míg később – feltehetően a kompenzációs mechanizmuson keresztül – előzményként a PKH mértékét illetően.

A RUMINÁCIÓ ÉS A DEPRESSZÍV TÜNETEK KAPCSOLATA SERDÜLŐKORBAN — PROSPEKTÍV VIZSGÁLAT

**SZÓKE JÚLIA *, PAKSI BORBÁLA **, EISINGER ANDREA *,
DEMETROVICS ZSOLT ***, KÖKÖNYEI GYÖNGYI ******

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet;

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola;

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet;

*** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet;

Flinders University Institute for Mental Health and Wellbeing, College of Education, Psychology
and Social Work;

**** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet;

NAP3.0-SE Neuropszichofarmakológiai Kutatócsoport, Nemzeti Agykutatási Program,
Simmelweis Egyetem

Kulcsszavak: serdülők; depressziós tünetek; rágódás, aggódás; prospektív vizsgálat

Háttér és célkitűzések: Már gyermek- és serdülőkorban is megfigyelhető, hogy a rágódó gondolatok magasabb jelenléte előre jelzi a negatív hangulati állapot emelkedését, valamint szerepet játszhat a depresszív tünetek kialakulásában és fenntartásában. Más megközelítések arra hívják fel a figyelmet, hogy a depresszió hozzájárulhat a rumináció fokozódásához, ezáltal a két konstruktum között kölcsönös kapcsolat feltételezhető. Jelen előadás célja, hogy megvizsgáljuk a rumináció és a depresszív tünetek közötti prospektív kapcsolatot irányát. Módszer: Az elemzés a Budapesti Longitudinális Kutatás (BLS)* négy tanéven keresztül követett serdülő mintájának három adatfelvételi hullámában (T1: 2018–19; T2: 2019–20; T3: 2021–2022) válaszoló 5. 6. és 8. évfolyamos tanulók illetett mintáján készült. A rágódó és aggodalmaskodó gondolatok előfordulását a Nem Produktív Gondolatok Kérdőív Gyerekeknek (NPTQ-C) mérőeszközzel, a depresszív tüneteket pedig az Epidemiológiai Kutatási Központ – Depresszióskála rövidített változatával (CES-D-R10) mértük. Az elemzésbe azoknak a résztvevőknek az adatait vontuk be, akik mindhárom hullámban érvényes válaszokkal rendelkeztek a kérdőívek mentén. A végső minta összesen 1191 tanulóból (52% lány, átlagéletkor az első mérési pontban: 10,71 év, SD = 0,52) állt. Eredmények: Cross-lagged panel modell elemzést végeztünk a nem, életkor, illetve a célváltozók keresztmetszeti kapcsolatának és időbeli stabilitásának kontrollálása mellett. Az elemzés alapján az első hullámban mért rumináció magyarázta a második hullámban mért depressziós tüneteket ($\beta = 0,088$, $p = 0,028$, $R^2 = 0,255$), valamint a második hullámban mért rumináció előre jelezte a harmadik hullámban mért depressziós tüneteket is ($\beta = 0,131$, $p = 0,002$, $R^2 = 0,306$). Ugyanakkor a fordított irányú hatások is szignifikánsnak bizonyultak: az első hullámban mért depressziós tünetek előre jelezték a második hullámban mért ruminációt ($\beta = 0,172$, $p < 0,001$, $R^2 = 0,323$), a második hullámban mért depressziós tünetek pedig előre jelezték a harmadik hullámban mért rágódó gondolatok előfordulását ($\beta = 0,080$, $p = 0,023$, $R^2 = 0,363$). Következtetések: Longitudinális elrendezésben vizsgálva a rumináció és a depresszív tünetek közötti összefüggést, eredményeink rámutatnak arra, hogy a két jellemző között kétirányú kapcsolat feltételezhető. A rumináció kognitív sérülékenységi faktorként működhet a depresszív tünetek kialakulásában, ugyanakkor a depresszív tünetek jelenléte is hozzájárulhat a későbbi rágódó gondolatok fokozott jelenlétéhez serdülőkorban.

OKTATÁSI UTAK ÉS ESÉLYEK KISEBBSÉGI MAGYAR KÖZÖSSÉGEKBEN KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN

Elnök: *Pallay Katalin*
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Opponens: *Tódor Imre*
Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

**Családi háttér vs. teszt nyelve? A kisebbségi magyar diákok eredményeit
magyarázó háttértényezők a PISA 2022 adatok alapján**

Papp Z. Attila
HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet

**A tanulási motiváció és érzelmi tényezők szerepe a kisebbségi magyar
matematikaoktatásban: A vajdasági iskolák alsó tagozatos diákjainak
perspektívája**

Kovács Elvira
Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar

Kárpátaljai kompetenciamérés szociodemográfiai dimenziói

Pallay Katalin
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

**Otthon tanulni és otthon maradni? Tanulmányi eredményesség és földrajzi
immobilitás kisebbségi és többségi magyar hallgatók körében**

Sütő Zsuzsanna
HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet

OKTATÁSI UTAK ÉS ESÉLYEK KISEBBSÉGI MAGYAR KÖZÖSSÉGEKBEN KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN

PALLAY KATALIN

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A kelet-közép-európai magyar kisebbségi közösségek oktatási helyzetének empirikus vizsgálata kiemelt jelentőségű a nevelésszociológia és kisebbségpedagógia terén. A kisebbségi létből fakadó oktatási kihívások mindennapos tapasztalatot jelentenek a külföldi magyar közösségek számára. Jelen szimpózium négy előadása a Kárpát-medence különböző régióiból nyújt betekintést a magyar kisebbségi tanulók és hallgatók tanulmányi eredményességét, oktatási esélyeit és jövőtervezését alakító tényezőkbe. A szimpózium első előadása a 2022-es PISA-felmérés adataira építve vizsgálja a kisebbségi magyar tanulók teljesítményét Romániában, Szerbiában és Szlovákiában. A kutatás célja, hogy feltárja: vajon a családi háttér vagy a teszt nyelve bír-e nagyobb magyarázóerővel a kompetenciamérésben elért eredmények mögött. A lineáris regresszióval végzett elemzés hozzájárul a nyelvi oktatás hatékonyságáról folytatott diskurzustól. A második előadás a vajdasági magyar tannyelvű iskolák alsó tagozatos tanulóinak matematikatanulási motivációját vizsgálja. A kutatás rávilágít arra, hogy a tanulási motiváció kialakulásában döntő szerepe van az érzelmi biztonság, a tanító személyiségének és az órák élményszerűségének. A kisebbségi oktatási kontextusban a tantárgyi attitűdök kialakulása különösen érzékeny a tanulói közérzetre és szociális tapasztalatokra. A harmadik előadás egy kárpátaljai, digitális kompetenciamérés eredményeit mutatja be, amely a magyarországi OKM rendszerére épült, de kiegészült kisebbség-specifikus kérdésekkel. A tanulmány szociodemográfiai és iskolai háttértényezők összefüggéseit elemzi a tanulók matematikai, szövegértési és nyelvi eredményeivel. A lineáris regressziós eredmények rámutatnak, hogy a családi háttér, az iskolai stabilitás és az anya külföldi munkavállalása markáns hatást gyakorol a tanulmányi teljesítményre. A negyedik előadás a közép-európai magyar felsőoktatási hallgatók földrajzi immobilitását és tanulmányi eredményességét elemzi. A kutatás azt vizsgálja, milyen tényezők segítik elő, hogy a fiatalok a diploma megszerzése után helyben maradjanak, és ezáltal megtérüljön az oktatásba fektetett egyéni és közösségi erőforrás. Az eredményesség társadalmi hasznosulásának egyik alapvető mozzanata a helyben maradás, különösen a kisebbségi felsőoktatási intézmények fenntarthatósága és a közösségi utánpótlás szempontjából. A vizsgálat rávilágít arra is, hogy a tanulmányi elköteleződés mellett milyen további feltételek szükségesek ahhoz, hogy az eredményes hallgatók a szülőföldjükön képzeljék el a jövőjüket. A szimpózium előadásai egyszerre reflektálnak a hosszabb távon ható oktatáspolitikai folyamatokra és a jelenkor sajátos kihívásaira – különösen a háborús helyzet, a migráció és az identitásörzés kontextusában. Eredményeink betekintést nyújtanak a kisebbségi oktatás helyzetébe, továbbá hozzájárulnak a nevelésszociológiai és kisebbségpolitikai elméletek mélyebb, árnyaltabb, pontosabb megértéséhez is.

CSALÁDI HÁTTÉR VS. TESZT NYELVE? A KISEBBSÉGI MAGYAR DIÁKOK EREDMÉNYEIT MAGYARÁZÓ HÁTTÉRTÉNYEZŐK A PISA 2022 ADATOK ALAPJÁN

PAPP Z. ATTILA

HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet

Kulcsszavak: családi háttér; PISA; kompetencia

Bevett oktatásszociológiai megközelítés az oktatási rendszert a társadalmi integrációt támogató eszközként definiálni, és megvizsgálni, hogy a beazonosítható kisebbségi csoportok oktatási részvétele és sikere milyen mértékben mutat hasonlóságot az adott társadalom általános trendjeivel. A korábbi évek a PISA jelentéseiben azonban csak elvétve jelenik meg a kisebbségi tanulók iskolai teljesítménye, a többségiekkel való összevetése, és az iskolaválasztás, a kisebbségi nyelvek presztízsének, használatának, az egyes államok kisebbségpolitikájának fontos kérdései utalás főleg értelmezés szinten sem köszönnek vissza. Az előadásban először a Kárpát-medencei kisebbségi magyar tanulók idősoros iskolai kompetenciáit ismertetem a nemzetközi PISA-mérések alapján, amelyből kiderül, hogy a nagyobb külföldi magyar kisebbségi csoportok iskoláztatását is biztosító román és szerb oktatási rendszerek a nemzetközi OECD országok szintje alatt, míg Szlovákia az OECD átlag körül teljesít. Míg Romániában a legutóbbi mérés során külön magyar almintát is kérdeztek, a másik két országban ez nem történt meg, ám a teszteket magyar tannyelven tanulók is kitöltötték. A relatív alacsonyabb elemszámnak köszönhetően e két ország esetében, illetve Románia korábbi mérései során is a kapott értékek magasabb statisztikai hibahatár mellett értelmezendők, mégis lehetséges idősoros adatokat is vizsgálni. Sőt, a PISA-mérés háttéradatai azt is lehetővé teszik, hogy a nem anyanyelven tanuló magyar fiatalok képességeiről is valamilyen képet kapjunk. Az iskolai kompetenciák értelmezése során azonban lényeges különféle háttértényezőket, elsősorban a családi hátteret is figyelembe venni. A 2022-es jelentésből például kiderül, hogy a matematikai teljesítményeket az OECD országok szintjén 15 százalékban befolyásolja a diákok családi háttere, az előadásban szereplő három ország közül pedig ez Szerbiában 13, a másik két országban pedig 25 százalék. Annak érdekében, hogy a teszt nyelvének családi háttértől is független tiszta hatását mérni tudjuk, a PISA-elemzési eljárásokkal konform (visszatevéses súlyokat alkalmazó) lineáris regressziós modellt állítunk fel, és górcső alá vesszük, hogy az egyes országokban a különféle kompetenciaterületeken a családi háttérnek avagy a teszt nyelvének lesz-e nagyobb mértékű tiszta hatása.

A TANULÁSI MOTIVÁCIÓ ÉS ÉRZELMI TÉNYEZŐK SZEREPE A KISEBBSÉGI MAGYAR MATEMATIKAOKTATÁSBAN: A VAJDASÁGI ISKOLÁK ALSÓ TAGOZATOS DIÁKJAINAK PERSPEKTÍVÁJA

KOVÁCS ELVIRA

Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar

Kulcsszavak: tanulási motiváció; érzelmi tényezők; matematikaoktatás

Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy milyen tényezők befolyásolják az alsó tagozatos tanulók matematikatanulási motivációját a vajdasági magyar kisebbségi oktatás keretein belül. A tanulói motiváció vizsgálata különösen indokolt ebben a tanulási szakaszban, mivel az ekkor kialakuló tantárgyi attitűdök és tanulási szokások hosszú távon befolyásolhatják az iskolai pályafutást. A vizsgálat elméleti háttérét a motivációtudomány eredményei és tanuláslélektani modellek adták, különös tekintettel az érzelmi biztonság, az önszabályozás és a szociális viszonyulások tanulásra gyakorolt hatásaira. A kutatásban 364 tanuló vett részt Szabadka város és a környező települések magyar tannyelvű általános iskoláiból. Az adatfelvétel kérdőíves módszerrel történt, amely a matematika tantárgyhoz való viszonyulást, az órák élményszerűségét, a tanítók személyéhez való kötődést, valamint a szorongás jelenlétét vizsgálta. Az adatok statisztikai feldolgozását korreláció- és faktorelemzés segítségével végeztük. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a tanulók motivációja szorosan összefügg a tanulási környezet érzelmi jellemzőivel, valamint azzal, hogy a tantárgy mennyire válik belsővé és személyesen jelentőssé a gyermek számára. Az alsó tagozatos korosztály érzékenyen reagál a tanórai légkörre, a pedagógus személyiségére és az órák élményszerű tartalmaira. A kutatás hozzájárul a kisebbségi oktatás jobb megértéséhez, különösen azokban a régiókban, ahol a tanulók többnyelvű és kulturálisan összetett közegben tanulnak. Az eredmények gyakorlati hasznosíthatósága abban rejlik, hogy a tanítók tudatosabban alakíthatják a matematikaórák érzelmi és módszertani környezetét, ezáltal elősegítve a tanulói motiváció fenntartását és erősítését. Az eredmények arra is rávilágítanak, hogy a tanulói motiváció nem csupán a tantárgyhoz vagy a tananyaghoz kötődik, hanem szorosan összefügg az iskolai élményekkel, a közérzettel, valamint a tanulási környezetben kialakuló kapcsolatokkal is. A kutatás segít feltárni, hogyan teremthető meg az a támogató tanulási környezet, amely a kisebbségi helyzetben élő kisiskolások hosszú távú iskolai sikerességének egyik alapfeltétele.

KÁRPÁTALJAI KOMPETENCIAMÉRÉS SZOCIODEMOGRÁFIAI DIMENZIÓI

PALLAY KATALIN

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Kulcsszavak: kompetenciamérés; Kárpátalja; társadalmi háttértényezők

Az előadás célja annak feltárása, hogy a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolák tanulóinak tanulmányi teljesítményét – különösen a szövegértés, matematika, valamint az ukrán és angol nyelvi kompetenciák terén – milyen szociodemográfiai, kulturális és oktatási háttértényezők befolyásolják. A vizsgálat kiemelten foglalkozik a kisebbségi létből fakadó sajátos körülmények hatásaival. A kutatás a Bourdieu-féle kulturálistőke-elmélet, a társadalmi mobilitás és a nyelvi hátránykompenzáció elméleti megközelítéseit ötvözi, emellett az Országos Kompetenciamérés (OKM) koncepciójára támaszkodik. Figyelembe veszi a migráció, a szülői jelenlét hiánya és az iskolai stabilitás pedagógiai hatásait. A mérés Kárpátalja magyar tannyelvű iskoláiban történt, az OKM mintájára, digitális formában. A kutatási mintát 6. és 8. osztályos tanulók képezik (N = 1082). Az adatfelvétel az OKM háttérkérdőívének adaptálásával, néhány kisebbségi-specifikus kérdés hozzáadásával történt. A tanulók képességpontjait, csakúgy mint a magyarországi mérés esetében, az Oktatási Hivatal számította ki. Az adatok elemzése során leíró statisztikákon túl lineáris regresszióelemzést alkalmaztunk az eredmények és háttérváltozók közötti szignifikáns összefüggések feltárására. A tanulmányi eredményeket leginkább a szülők iskolai végzettsége – különösen az anyáké –, az iskolai stabilitás, a tantárgyak iránti attitűd, valamint a nyelvismeret befolyásolta. Negatív hatást mutatott az anya külföldi munkavállalása, a kulturális tőke hiánya, mint például a kevés könyv otthon, valamint a nyelvi hátrány, mint például az ukrán nyelv ismeretének hiánya vagy kétnyelvűségből fakadó nehézségek. A különórák és korrepetálások általában a tanulási nehézségek indikátorai voltak. A kutatás rámutat arra, hogy a tanulmányi teljesítményt a tantárgyi tudáson túl komplex társadalmi és családi tényezők is alakítják. Az eredmények segíthetik a célzott pedagógiai beavatkozásokat, hozzájárulhatnak az esélyteremtőbb oktatási gyakorlat kialakításához, és alapot adnak a jövőbeni standardizált mérések fejlesztéséhez Kárpátalján. A kutatás nem csupán helyi, hanem regionális és nemzetközi összehasonlításokra is lehetőséget kínál.

OTTHON TANULNI ÉS OTTHON MARADNI? TANULMÁNYI EREDMÉNYESSÉG ÉS FÖLDRAJZI IMMOBILITÁS KISEBBSÉGI ÉS TÖBBSÉGI MAGYAR HALLGATÓK KÖRÉBEN

SÜTŐ ZSUZSANNA

HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet, Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: földrajzi immobilitás; felsőoktatási hallgatók; tanulmányi eredményesség

A földrajzi immobilitással foglalkozó nemzetközi tudományos diskurzus mára tényként kezeli, hogy az egyén humán tőkéje összefüggést mutat immobilitási törekvéseivel. A kutatások közös tapasztalat, hogy helyben maradási törekvéseknek nem kedveznek a sikeresebb felsőoktatási tanulmányok. A magasabb presztízsű egyetemeken magasabb osztályzattal diplomát szerzők mobilitási esélyei nagyobbak, mivel az ő migrációs hozamuk magasabb, kockázataik pedig alacsonyabb lehetnek, mint kevésbé eredményes társaiké. Az elvándorlás, főként a diplomás migráció jelentő társadalmi és gazdasági problémákat generál a kisebbségi és a többségi közösség esetében is. Az asszimilációnak például leginkább az alacsonyabb iskolai végzettségűek vannak kitéve. Ezért a közösségek gazdasági és társadalmi jóléte szoros kapcsolatban áll a felsőoktatási intézményekkel rendelkező térségek humántőke-fejlesztésével, amit leginkább a diplomások megtartása garantál. Ennek ellenére a helybenmaradásról, vagyis a földrajzi immobilitásról eddig alig születettek vizsgálatok a szóban forgó régiók esetében. Vizsgálatunk relevanciáját tovább növeli, hogy a jelenség nemzetközi szakirodalmában leginkább a munkavállaló, felnőtt népesség immobilitási jellemzőiről születnek kutatások, a felsőoktatási hallgatói életkori kohorsz vizsgálata viszonylag ritkán kerül a kutatások fókuszába. Tanulmányunkban arra vállalkozunk, hogy azonosítsuk azokat a tényezőket, melyek támogatják a közép-európai magyar nemzetiségű felsőoktatási hallgatókat immobilitási terveik kialakításában. Elemzésünkben a bevett szociodemográfiai és szociokulturális tényezőkön túl a hallgatók tanulmányaival és annak eredményességével szorosan összefüggő tényezők vizsgálata kerül érdeklődésünk középpontjába. Empirikus adataink egy nemzetközi kérdőíves adatfelvételre támaszkodnak. A kvantitatív, valószínűségi mintavételen alapuló adatfelvétel Magyarország, Ukrajna, Románia, Szlovákia és Szerbia magyar nyelvű felsőoktatási intézményeinek hallgatói körében történt 2019-ben (N = 2210). Többváltozós és logisztikus regressziós elemzéseink eredményei azt mutatják, hogy az immobilitási törekvések és a felsőoktatási eredményesség közötti kapcsolat összetett, és az eredményesség különböző dimenzióiban eltérő mintázatok rajzolódnak ki. Az immobilitásra törekvő hallgatók kevésbé veszélyeztetettek a lemorzsolódás szempontjából, nagyobb mértékű tanulmányi elköteleződést és tanulmányi elégedettséget jellemző rájuk, illetve elszántabbak is a tanulmányaik befejezésére. Ugyanakkor az objektív teljesítménymutatók – TDK dolgozat, kutatócsoporti tagság, konferenciárésztétel stb. – alapján e csoport eredményessége elmarad a nem immobilitásra törekvőkéitől. Eredményeink a közép-európai felsőoktatási hallgatók migrációs döntéseit vizsgáló tudományos diskurzushoz járulnak hozzá és kézzelfogható eredményekkel szolgálhatnak a regionális fejlesztéspolitikában és az oktatáspolitikai döntéshozatalban egyaránt.

ANYANYELVI INTERVENCIÓKUTATÁSOK: A MESÉLÉS MINT A MEGÉRTÉS ÉS A SZÜLŐI ÖSZTÖNZÉS KÖZVETŐJE

Elnök: *Pintér Henriett*
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Opponens: *Tóth Edit*
Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

**Segíti-e az illusztráció a mese megértését? Óvodások körében végzett szövegértés-
vizsgálat kétféle közvetítéssel**

Pintér Henriett, Gál Franciska
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

**Atipikus fejlődésmentű gyermekek körében alkalmazott mese- és
beszédintervenció harmadik próbavizsgálata**

Pintér Henriett, Kovács Johanna, Gál Franciska
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Szülőket ösztönző mesecsomag program ismételt validitásvizsgálata

Haga Orsolya
Gyöngyszem Tagóvoda, Budapest

Gál Franciska, Pintér Henriett
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

**Szülői edukáció pilotvizsgálata atipikus gyermeket nevelő
szülők körében**

Gál Franciska, Ferencz Eliza, Kriston Noémi, Szabó Kitti, Pintér Henriett
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

ANYANYELVI INTERVENCIÓKUTATÁSOK: A MESÉLÉS MINT A MEGÉRTÉS ÉS A SZÜLŐI ÖSZTÖNZÉS KÖZVETŐJE

PINTÉR HENRIETT

Semmelweis Egyetem Pető András Kar

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A mesemondás, a történetmesélés mind a hazai, mind a nemzetközi kultúrában hagyományosan beágyazódott tevékenysége a családi és az intézményes nevelésnek (Bajzáth, 2020). A gyermek számára a meshallgatás eszköz belső képteremtéséhez, figyeleméhez, gondolkodásához és beszédének fejlődéséhez (Dankóné, 2004). A mesét kísérő képek, illusztrációk a szöveg megértését segíthetik, emellett az olvasói élmény átéléséhez járulhatnak hozzá (Kalmár, 2003). Megoszlik ugyanakkor a szakemberek véleménye, hogy szükségesek-e a képek a mese közvetítéséhez, vagy elegendő a dajkanyelven közvetített mese a belső képteremtéshez és a megértéshez (l. Csizmadia, 2023). Az otthoni környezetben folyó közös mesélés, mesekönyv-olvasás jelentős hatással lehet a gyermekek mesemondására; a grammatikai szerkezetek beépülésével pedig a spontán beszédük fejlődésére (Marjanovič-Umek et al., 2012). Az otthoni keretek között zajló mesélés lehetőséget teremt a szülőnek a gyermekével együtt a teljes átélés, a tevékenységbe való belemerülés állapotának megtapasztalására (Csíkszentmihályi, 1997). A gyermekkel töltött mese- vagy játékidő mérésével kimutatható, hogy a pozitív érzelmek mértéke szorosan összefügg a szülő önbizalmának erősödésével, ami az általános életelégedettség emelkedéséhez is vezethet (Shoshani & Yaari, 2021). A szimpóziум négy olyan előadásból áll, amelyek a mesélésben rejlő innovatív lehetőségek validitásvizsgálatait ismertetik. Két előadás óvodáskorú gyermekek körében folytatott kutatásra koncentrál. Az első előadás olyan kutatást mutat be, amely a mese megértését vizsgálja két közvetítésmódban: illusztrációval kísérve és illusztráció nélkül. A második előadás egy mese- és beszédintervenciós vizsgálatról számol be atipikus fejlődésmenetű gyermekek körében. Azt vizsgálja, hogy a mesékhez kapcsolódó képek közül hogyan képes kiválasztani a gyermek a releváns képet. A másik két előadás a szülőkre irányuló mesekutatásokat mutat be. A harmadik előadás a szülők ösztönzésének mintázatait ismerteti. A vizsgálat arra irányul, hogyan lehet a szülőket bevonni egy otthoni környezetben zajló közös mesefoglalkozásba. A negyedik előadás egy edukációs célú, szülőket bevonó meseprogram validálását ismerteti. A szimpóziumban bemutatott kutatások szeretnék hozzájárulni ahhoz, hogy a családpolitikai és a nevelési programok kiemelten támogassák a szülőket abban, hogy – a szakemberek mentorálásával – tudatosan alakítsanak ki pozitív élményeket a gyermekükkel folytatott közös mesélés során, erősítve ezen keresztül is a családi kohéziót.

SEGÍTI-E AZ ILLUSZTRÁCIÓ A MESE MEGÉRTÉSÉT? ÓVODÁSOK KÖRÉBEN VÉGZETT SZÖVEGÉRTÉS-VIZSGÁLAT KÉTFÉLE KÖZVETÍTÉSSEL

PINTÉR HENRIETT, GÁL FRANCISKA

Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Kulcsszavak: anyanyelv-pedagógia; mesekutatás; óvodáskor

A hazai kutatásokban a mesélésnek többféle módjáról számolnak be. A fejből mesélés a bemutatás erejét adja a hangzó beszéden keresztül (l. Papp, 2018). Vannak olyan kutatások is, amelyek az illusztráció előnyeiről számolnak be: a képek a történetek lényegét segítik megérteni és érzéseket közvetítenek a hallgató felé (Csizmadia, 2023). Az illusztráció az esztétikai élmény mellett megvilágít és támogatja a gondolkodást (Kalmár, 2003). Jelen előadásunkban egy olyan kutatásról számolunk be, amely arra a kérdésre keresi a választ, hogy kimutatható-e különbség az óvodások szövegértésében, ha illusztrációval, vagy illusztráció nélkül mesélnek nekik. A kutatás mérőeszköze két magyar népmese (A macskacica és A tulipánna változott királyfi), az azokhoz kapcsolódó képek, valamint a mesék megértését ellenőrző kérdések voltak. A vizsgálatban 25 öt-hat éves tipikus fejlődésmentű óvoda vett részt, akik két csoportban hallgatták a mesét: az A csoportban (13 fő) a mesét illusztrációval kísérve, a B csoportban (12 fő) illusztráció nélkül. Vizsgálatunk adatait a mesélés utáni kérdésekre adott válaszok adták. Helyesnek minősült (1 pont) a kulcsszó említése, valamint a cselekményre reflektáló válasz, helytelennek (0 pont), ha a gyermek válasza nem kapcsolódott a meséhez, vagy nem válaszolt. Kutatásunkban megfigyelést alkalmaztunk, konkrét szempontok alapján: az aktivitás és a reakciók figyelése a mesehallgatás alatt, valamint a beszélgetés során a gyermekek válaszreakcióinak jegyzőkönyvbe rögzítése, értékelése, később az adatok elemzése. A mese megértésének különbségének megállapítását (illusztrációval – illusztráció nélkül) függetlenségvizsgálattal, χ^2 próbával számítottuk ki. Az eredmény alapján ($\chi^2(df = 1) = 10,4876$ és $p = 0,0012$) arra a következtetésre jutottunk, hogy a két változó nem független egymástól: kapcsolat van a mese kétféle közvetítésének módja és a válaszok helyessége között, amit Reök (1985) is megállapít: a mese főbb eseményeit követő illusztráció hozzájárul a mese cselekményének követéséhez és megértéséhez. Eredményeink szerint a gyermekek mindkét csoportban képesek voltak fenntartani a figyelmüket a mese hallgatása közben. A mese kétféle közvetítése között a szövegértés teljesítményében szignifikáns különbség mutatkozott: jobban teljesítettek az illusztrációval kísért mesélésben részt vevő gyermekek, mint azok, akiknek a mesét csak a hangzó beszéddel közvetítették. A kis mintán elvégzett eredmény ugyan nem általánosítható következtetéseket enged, de megerősíti azokat a nemzetközi agykutatásokat (l. Hutton et al., 2019), amelyek az illusztráció szövegértést segítő szerepét támasztják alá.

ATÍPIKUS FEJLŐDÉSMENETŰ GYERMEKEK KÖRÉBEN ALKALMAZOTT MESE- ÉS BESZÉDINTERVENCIÓ HARMADIK PRÓBAVIZSGÁLATA

PINTÉR HENRIETT, KOVÁCS JOHANNA, GÁL FRANCISKA

Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Kulcsszavak: anyanyelv-pedagógia; mesekutatás; atipikus fejlődésmenet

Az előadás olyan mese- és beszédintervenció vizsgálatot mutat be, amely atipikus fejlődésmenetű gyermekek beszédértésének fejlesztésére irányul. A kutatás alapját O'Neill és mtsai. (2018) metaanalíziséből kiindulva Tönsing (2014) mese- és beszédintervenció kutatása képezte, amely alkalmasnak bizonyult hazai viszonylatban hasonló intervenció kipróbálására (l. Pintér & Gál, 2024). A kutatás célja olyan mese- és beszédintervenció kipróbálása, ami alkalmas lehet a nem vagy alig beszélő, illetve artikulációs nehézségekkel küzdő gyermekek hallás utáni szövegértésének fejlesztésére. A beszédintervencióhoz egyénfókuszú, kevés elemszámú kutatási elrendezést alkalmaztunk, melyet négy fázisban bonyolítottunk le. Az első alapházis öt foglalkozásból állt. Alkalmanként 1–1 mesét hallgatott meg a gyermek, majd 4–4 kép közül választotta ki a meséhez kapcsolódót. Ezt követte az első intervenciós fázis. A gyermek a megismert mesék közül négyet hallgatott meg: foglalkozásonként egyet-egyet. A mesélés egymás után kétszer zajlott, ezt követte a képek kiválasztása. Helytelen választás esetén harmadszori előadásra is lehetőség nyílt, annak érdekében, hogy a gyermek még egy esélyt kaphasson a megfelelő kiválasztásra. Ezt követően mind az alap-, mind az intervenciós fázist ismételtük. A válaszadás képre mutatással valósult meg. Helyes válasz: a mesében megjelenő cselekvőt és cselekvést ábrázoló képre mutatott. Helytelen válasz: a gyermek által megjelölt kép a mese megfelelő szereplőjét inadekvát cselekvés közben mutatta be, vagy ha további két, a meséhez nem illeszkedő cselekvőt és cselekvést jelenített meg. Kutatási kérdéseink: (1) Alkalmasak-e a kiválasztott mesék a gyermekek beszédértésének ellenőrzésére? (2) Alkalmasak-e a képek a gyermekek válaszainak ellenőrzésére? A vizsgálatba két atipikus fejlődésmenetű óvodás gyermeket (F és G) vontunk be. Az adatok feldolgozásához két független értékelő egyezését vettük figyelembe a Cohen-féle kappa mutató alapján: (1) rámutatás a képekre, (2) a mesék megbízhatósága (3) a vizsgálati eljárás menete. A független értékelők videófelvevételek és a foglalkozások jegyzőkönyvei alapján értékelték a szempontokat. Eredményeink szerint erős egyezést mutatott a gyermek rámutatása a képekre ($\kappa = 0,94$) és a vizsgálati eljárás menete ($\kappa = 0,96$). A mesék kiválasztása közepes egyezést mutatott ($\kappa = 0,61$; standard hiba: 0,0073; $p > 0,001$), ami hasonló eredményt mutatott az első két vizsgálatosorozatban is. Ez arra enged következtetni, hogy a beszédértés fejlesztésére a meséket szükséges egyszerűsíteni. A videóelemzések eredményei szerint (1) a cselekvő-cselekvés gyakrabban szerepeljenek a mesékben azért, hogy a gyermekek számára egyértelműbbé váljon a kapcsolódó képi megjelenítés. (2) A mese után konkrétan kérdezzünk rá arra, hogy melyik kép ábrázolja a cselekvőt és a cselekvést. Vizsgálatunk hozzájárulhat a bizonyítékalapú gyakorlat folyamatának modellezéséhez, valamint a kevés elemszámú egyénfókuszú vizsgálatok pontosabb kidolgozásához.

SZÜLŐKET ÖSZTÖNZŐ MESECSOMAG PROGRAM ISMÉTELT VALIDITÁSVIZSGÁLATA

HAGA ORSOLYA *, GÁL FRANCISKA **, PINTÉR HENRIETT,**

*Gyöngyszem Tagóvoda, Budapest; * Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Kulcsszavak: anyanyelv-pedagógia; szülő–gyermek mesélés; szülői ösztönzés

A szülők otthoni történetmesélése elősegíti gyermek intenzív anyanyelvi fejlődését és hozzájárul a tanulási előmenetének alakulásához (l. Loredana et al., 2024). Ugyanakkor a szülőkhöz lezajló pozitív élmények megélése a gyermekkel folytatott közös meseolvasás közben (Csíkszentmihályi, 1997) szinte alig feltárt területe az anyanyelv-pedagógiai kutatásoknak (Soshani et al., 2021). Kutatásunk célja olyan, szülőket ösztönző, gyermekükkel közösen folytatott mesecsomag ismételt kipróbálása, amely otthon, családi környezetben alkalmazható. Kutatásunk kérdései: (1) Megbízhatóan működnek-e a szülőket ösztönző mesecsomagban a mesefeladatok a szülők ösztönzésére? (2) Milyen elemei rajzolódnak ki a szülői ösztönzésnek az otthoni meseolvasás során? (3) Hogyan élték meg a szülők a gyermekükkel való közös mesélést? Méréseszközünk egyrészt a három napra lebontott mese és a hozzá kapcsolódó szülő-gyermek közös feladatok, másrészt a független értékelők számára kidolgozott, megbízhatóságot ellenőrző kódrendszer. A szülők opcionálisan készíthettek videofelvételt a gyermekükkel közös foglalkozásról, melyet a szülők ösztönzésére illesztettünk a mesecsomagba. Mintánkba nyolc szülőt és kisiskolás korú gyermekét vontuk be, akik speciális nevelési-oktatási intézményben tanulnak. Adataink a két független értékelő egyezésmutatójából, a mesecsomagban szereplő feladatok kitöltési hajlandóságából, a részvételi bevonásból (önként vagy szakember bevonásával), a mesecsomag visszaküldésének időtartamából (egy vagy két héten belül) és a szülői visszajelzésekben tevődtek össze. Az adatokat esettanulmány formájában dolgoztuk fel a szülői ösztönzések mintázatai alapján, a mérőeszköz megbízhatóságát Cohen-féle kappa mutatóval számítottuk ki. Eddigi eredményeink szerint a két értékelő közötti megbízhatóság minden szülő esetében legalább jó.

SZÜLŐI EDUKÁCIÓ PILOTVIZSGÁLATA ATIPIKUS GYERMEKET NEVELŐ SZÜLŐK KÖRÉBEN

**GÁL FRANCISKA, FERENCZ ELIZA, KRISTON NOÉMI,
SZABÓ KITTI, PINTÉR HENRIETT**

Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Kulcsszavak: anyanyelv-pedagógia; mesekutatás; szülői edukáció

A szülők mindennapi életében a mesélés, a történetek alkotása hozzájárulhat a gyermek anyanyelvének intenzív fejlődéséhez, ráadásul megerősítője lehet a szülő-gyermek közötti interszubjektív kapcsolatnak is (l. Loredana et al., 2024). Kutatásunk célja olyan szülőket nevelő mesélési eljárás validálása, amely képekkel segíti a szülőket és gyermeküket a szabadszavas mesemondásban. Kutatási kérdésünk: Megbízhatóan működik-e a vizsgálat elrendezése: (a) a szülő bevonása a mesemondásba, (b) a szülő felkészítése, nevelése a szülő mesemondása a felkészítés után? Vizsgálatunkban a SEPAK Intenzív Intervallum Konduktív Nevelés Csoportjában konduktív nevelésben részesülő 3 éves gyermek és szülője, valamint 4 éves gyermek és szülője vettek részt. MÉRŐESZKÖZÜNK nyolc A/3-as méretű kép (illusztráció) volt a szabadszavas meséléshez; a kutatási elrendezés megbízhatóságának elemzéséhez megfigyelési szempontsort alkalmaztunk. A három szakaszra tervezett vizsgálatban a szülők nyolc foglalkozáson vettek részt. Az első szakaszban – a mese-edukáció előtt – a két szülő külön-külön mesélt a vizsgálat vezetőjének; ennek célja az volt, hogy felmérjük a szülők képekkel támogatott mesemondását: hány mondattal, hány szóval mesél, mely képeket alkalmazza. A második szakaszban a vizsgálatvezető – az edukáció folyamatában – a képekhez kapcsolódóan ajánlásokat tett az otthoni környezetben jól kialakítható szabadszavas mesélésről, többek között a mese szó- és kifejezés-használatáról, a képekben rejlő mesélésről és a figyelem fenntartásáról. A vizsgálatvezető a képekhez kapcsolódóan további két mesét mondott a annak érdekében, hogy a szülőnek többféle mesemintája legyen a képekhez. A harmadik szakaszban a két szülő külön-külön mesélt a képek alapján a gyermekének. A kutatásban a szülők megfigyeléséhez strukturált jegyzőkönyvet és videofelvételeket készítettünk. A szülők viselkedésének alakulásához tartalomelemzést végeztünk; a szülők számára alkalmazott edukációs célú mesélés megbízhatóságát két független értékelő egyezéssel mutatója (*interrater reliability*) alapján számítottuk ki. A szülők szabadszavas mesemondásához leíró statisztikai eljárást alkalmaztunk (például a mondatok és szavak száma). Eredményeink szerint a jelenlegi vizsgálati elrendezés megbízhatóan működött ($\kappa = 100\%$). A két független értékelő videóelemzése szerint az edukáció előtt és után a mondatok számában szinte alig mutatkozott különbség: az edukáció előtt 39, az edukáció után 42 mondatosak voltak a szülők meséi. Vizsgálatunk eredményei megegyeznek Harmati-Papp és mtsai. (2021) kutatási eredményeivel. A felnőttekhez irányított beszéd mennyiségileg kevesebb, mint a gyermekekhez irányított beszéd. Hosszabban és részletesebben beszél gyermekéhez a szülő, mint a felnőttöz, valamint lassabb beszédtempóban beszél, többször ismételi. Vizsgálatunkban összetett mondat szerkezeteket használtak a szülők gyermeküknek való mesélés során, valamint bővebb szókincs jellemezte azt.

AZ EGÉSZSÉGGKOMPETENCIA FEJLESZTÉSE ÓVODÁSKORBAN

Elnök: *Podráczky Judit*
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Opponens: *Nagy Lászlóné*
Szegedi Tudományegyetem

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

Intervencióval kísért egészségnevelési programok az óvodában – nemzetközi kitekintés

Fináncz Judit, Podráczky Judit, Csima Melinda
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Soós Evelin
Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

A „Story-based Assessment of Multidomain Understanding and Practice in Health” (SAMU) mérőeszköz fejlesztése

Podráczky Judit, Fináncz Judit, Csima Melinda
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Józsa Krisztián
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet,
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Óvodások egészségkompetenciájának vizsgálata a SAMU alkalmazásával

Csima Melinda, Fináncz Judit, Podráczky Judit
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Józsa Krisztián
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet,
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

A szülői egészségműveltség szerepe az óvodás gyermekek egészségtámogató szokásrendszerének alakításában

Keresztes Viktória
Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Doktori Iskola,
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet;

Csima Melinda, Podráczky Judit, Fináncz Judit
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Soós Evelin
Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

AZ EGÉSZSÉGGOMPETENCIA FEJLESZTÉSE ÓVODÁSKORBAN

PODRÁ CZKY JUDIT

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

Miközben a kora gyermekkori egészségnevelés hosszú távon is meghatározó jelentősége a hazai intézményes nevelés számára már régóta evidencia, sem egészségnevelési szttenderdekkel, sem a gyermekek egészségkompetenciáját mérő valid eszközzel nem rendelkezünk, és arra is kevés a rálátásunk, hogy a nemzetközi térben az óvodák milyen egészségnevelési célú intervenciókat valósítanak meg. Ezt igyekszik kompenzálni kutatásunk, amelynek keretében első lépésként a nemzetközi szakirodalomban fellelhető intervenciókat tekintettük át, ezt követően az óvodás korosztályt célzó egészségnevelési szttenderdek hazai adaptációjára tettünk kísérletet, majd ezek tapasztalatait felhasználva mérőeszközt dolgoztunk ki a gyermekek egészségkompetenciájának feltérképezésére. Szimpóziiumunk ennek a munkának a folyamatát és főbb eredményeit mutatja be. Az első előadás annak a szisztematikus szakirodalmi áttekintésnek a módszertanát és eredményeit foglalja össze, amelybe 3–6 éves gyermekek számára kialakított, intézményes keretek között megvalósuló, egészségnevelési intervenciót szolgáló programokat vontunk be. Az elemzés eredményei hozzájárultak az óvodások egészségkompetenciájának feltérképezésére alkalmas mérőeszköz kialakításához, amelynek koncepcionális alapját és a fejlesztés állomásait a második előadás foglalja össze. Ennek az előadásnak a címe a mérőeszköz neve, amit igyekeztünk úgy kitalálni, hogy mozaikszóként magyarul és angolul is legyen jelentése. A magyar SAMU elnevezés a játékos kerettörténetben szereplő kisfiúra utal, egyúttal a *“Story-based Assessment of Multidomain Understanding and Practice in Health”* rövidítése is lehet (SAMU), amely így alkalmas a nemzetközi térben való publikálásra. A létrehozott vizsgálati eszközzel történt első adatfelvétel főbb eredményeit ismerteti a szimpóziium harmadik előadása, amelyből jól körvonalazódnak azok a részterületek, amelyek az óvodai szokásalakítást orientálhatják. Az egészségtámogató magatartásformák kialakításáért az óvoda nagyon sokat tehet, ugyanakkor meghatározó a család szerepe, így ezen a területen különösen nagy a jelentősége a családi és az intézményi hatásrendszer közelítésének. A negyedik előadás ezért a szülői egészségműveltséget helyezi a középpontba. Ebben a témakörben kevés a hazai kutatási előzmény, olyan kontextusban pedig egyáltalán nincs, amely a szülők egészségműveltsége és gyermekeik egészségszokásai közötti összefüggésekre fókuszálna. Eredményeink alapján szimpóziiumunk legfőbb üzeneteként azt fogalmazhatjuk meg, hogy az óvodai szokásalakítás a gyermekek egészségkompetenciájának pontos ismeretében differenciáltabban és hatékonyabban tervezhető. Emellett az óvodai egészségfejlesztés koncepcionális kereteit célszerű oly módon újragondolni, hogy abban a szülői egészségműveltség erősítése is integrált, hangsúlyos elemként jelenjen meg.

A kutatást támogatta: A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

INTERVENCIÓVAL KÍSÉRT EGÉSZSÉGNEVELÉSI PROGRAMOK AZ ÓVODÁBAN – NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

**FINÁNCZ JUDIT *, PODRÁ CZKY JUDIT *, SOÓS EVELIN **,
CSIMA MELINDA ***

* Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

** Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: egészségnevelési programok; intervenciók; hatásvizsgálatok

A koragyermekkori intézményes nevelésről számos tanulmány kimutatta, hogy nagyobb hatást gyakorol az egyén életútjának alakulására, mint a köznevelés későbbi szakaszai (Vandenbroeck et al., 2018; Ansari et al., 2019), továbbá régóta ismert tény, hogy az egészséggel kapcsolatos szokások már kisgyermekkorban formálhatók, mielőtt a gyermek felismerné azok hatásait (Petosa et al., 1985; Sofianopoulo et al., 2021). Az ÓNOAP az óvodai nevelés általános feladatai között elsőként nevesíti az egészséges életmód alakítását, amely immanens módon szövi át a mindennapi pedagógiai gyakorlatot. Az ebben az életszakaszban kialakított egészségtámogató szokások tartós hatással bírnak, hozzájárulva az egészségben eltöltött életévek számának növekedéséhez, valamint az életminőség hosszú távú javulásához (OECD, 2013; WHO, 2021). Szisztematikus áttekintésünk célja a 3–6 éves gyermekekre irányuló, intézményes keretek között megvalósuló intervencióval kísért egészségnevelési programok elemzése volt. Kutatási kérdéseinket a PICO (2022) modellnek megfelelően építettük fel, melyek az intervenciók által megcélzott egészségnevelési területekre, azok komplexitására, az intézményi környezet sajátosságaira, valamint az egészségfejlesztés módszertanára és eredményességére irányultak. Kutatásunkat a PRISMA (2020) protokoll alapján végeztük. A vizsgálati minta meghatározása a 2013–2022 között publikált Scopus, ERIC és WoS adatbázisokban található „health education” OR „health promotion” AND „preschool” OR „kindergarten” kulcsszavak alkalmazásával történt. Az 1535 találatból 14 tanulmány bizonyult relevánsnak a beválasztási kritériumoknak megfelelően. A tanulmányok kritikai értékeléséhez és az esetleges torzítások minimalizálásához a Cochrane-féle torzítási kockázat értékelési kritériumait alkalmaztuk (Higgins et al., 2016). Az áttekintett tanulmányok alapján a szomatikus egészséggel összefüggő tartalmak (fizikai aktivitás, ülő életmód, táplálkozás, elhízás) dominanciája körvonalazódik, miközben jelentős az értelmezési keretek heterogenitása az egészségnevelési tartalmak területén. A vizsgált intervenciókban a holisztikus megközelítés csak korlátozottan érvényesült; a mentális és szociális egészséggel, valamint a rizikómagatartásokkal kapcsolatos dimenziók csupán marginálisan jelentek meg. Az intervenciók hatásvizsgálata során a gyermekek egészséggel kapcsolatos tudásának, illetve a programok eredményességének értékelése jellemzően piktogramok alkalmazásával történt. A rövidebb időtartamú és ismeretközpontú intervenciók kevésbé bizonyultak hatékonynak, ugyanakkor a szülők bevonása, továbbá a változatos, életkornak megfelelő játékos tevékenységek hozzájárultak az egészségtámogató szokások kialakulásához. Az intervenciók által megcélzott egészségnevelési területek és az alkalmazott módszerek szisztematikus áttekintése hozzájárul az óvodáskorú gyermekek egészségkompetenciáját vizsgáló mérőeszköz kidolgozásához, ezzel együtt a hazai óvodai egészségnevelés további fejlesztéséhez.

A „STORY-BASED ASSESSMENT OF MULTIDOMAIN UNDERSTANDING AND PRACTICE IN HEALTH” (SAMU) MÉRŐESZKÖZ FEJLESZTÉSE

**PODRÁCZKY JUDIT *, FINÁNCZ JUDIT *, CSIMA MELINDA *,
JÓZSA KRISZTIÁN ****

* Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet;

** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet,

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: egészségnevelési standardok; egészségkompetencia vizsgálata; mérőeszköz-fejlesztés

A kora gyermekkori egészségnevelés jelentőségére és hosszú távú hatásaira számos nemzetközi vizsgálat (OECD, 2019; Palladino et al., 2016) mutatott rá, és az egészséges életmódra nevelés a hazai óvodai nevelésben is frekvenciát talált terület. Ennek ellenére az óvodás gyermekek egészségkompetenciájának vizsgálata és fejlesztése a hazai tudományos diskurzusban méltatlanul kevés figyelmet kapott. A nemzetközi egészségnevelési standardok, valamint az óvodai környezetben megvalósult egészségnevelési programok áttekintése alapján kidolgoztunk egy olyan mérőeszközt, mely alkalmas lehet a 4–6 éves korosztály egészségkompetenciájának vizsgálatára. Előadásunk célja ennek megfelelően annak a fejlesztési folyamatnak a bemutatása, melynek során a vizsgálati eszközt kialakítottuk. A nemzetközi szakirodalomból kiindulva az alábbi egészségnevelési területekhez rendeltünk standardokat: táplálkozás; fizikai aktivitás; testtudatosság (növekedés és fejlődés); sérülések megelőzése és biztonság; kockázatkerülő magatartás (alkohol, dohány és egyéb kábítószer); mentális, érzelmi és szociális egészség; személyi higiéné és közösségi egészség. Ezt követően a standardokhoz indikátorokat kapcsolunk, melyek köré játékos kerettörténetet építettünk, egy Samu nevű kisfiú főszereplésével. A mérőeszköz tartalmi validálása során a felkért szakértő óvodapedagógusok nyolc kritérium alapján értékelték a mérőeszközt, így a szakmai kontroll eredményeként az eredetileg 150 itemből álló mérőeszköz 143 itemre csökkent. Pilot vizsgálatunk keretében a történethez kapcsolódóan a gyermekek kétszemélyes vizsgálati helyzetben oldották meg a játékba ágyazott feladatokat, melynek során piktogramok alkalmazásával kellett döntést hozniuk az adott szituációk egészséges vagy egészségtelen, illetve helyes vagy helytelen voltáról, valamint kiválasztaniuk az adekvát válaszreakciókat. A gyermekek döntéseit a vizsgálatot végző személy (pedagógus vagy végzős hallgató) értékelőlapra rögzítette. A vizsgálati szituációban a gyermekek szociális viselkedését is megfigyeltük, ennek eredményeit a DIFER mérésekhez kapcsolódó „Szociális viselkedés értékelése” táblázat alapján értékeltük. Emellett a gyermekekről szociodemográfiai háttéradatokat is gyűjtöttünk (nem, életkor, anya és apa iskolázottsága, idősebb testvér jelenléte a családban). A pilot tapasztalatai nyomán sor került a mérőeszköz finomhangolására: néhány képet kicseréltünk és néhány instrukciót pontosítottunk a feladatok könnyebb megértése érdekében. A gyermekek újdonságként élték meg a vizsgálati helyzetet, a feladatvégzés során motiváltak és kíváncsiak voltak. A mérőeszköz-fejlesztés eredményeképpen létrejött egy új, megbízható és érvényes mérőeszköz, amely alkalmas a 4–6 éves gyermekek egészségkompetenciájának vizsgálatára, egyúttal kiindulópontként szolgálhat annak differenciált fejlesztésére.

ÓVODÁSOK EGÉSZSÉKGOMPETENCIÁJÁNAK VIZSGÁLATA A SAMU ALKALMAZÁSÁVAL

**CSIMA MELINDA *, FINÁNCZ JUDIT *, JÓZSA KRISZTIÁN **,
PODRÁ CZKY JUDIT ***

* Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet,

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: egészségmagatartás; egészségkompetencia; szokásalakítás

Az egészségmagatartás alakulásában meghatározó szerepet játszanak a szokások, ezért kiemelt a jelentősége annak, hogy milyen egészségtámogató, illetve egészségkárosító szokások vannak jelen automatizmusként az egyén életében (Fournier et al., 2017a). Számos kutatás mutatott rá arra, hogy a kora gyermekkorban megalapozott napi rutinok, szokások hatékonyan támogatják az egészség megőrzését (Fournier et al., 2017b; Miller et al., 2017). Lally és Gardner (2013) elméleti és empirikus alapokon nyugvó áttekintése jó kiindulási alapot szolgáltat a célzott szokásalakításhoz, különös figyelmet szentelve az egészségtámogató szokásokra. Kutatásunk célja az óvodáskorú gyermekek egészségkompetenciájának feltárása az általunk fejlesztett SAMU mérőeszköz alkalmazásával az óvodai szokásalakítás támogatása érdekében. A vizsgálatra 2023 tavaszán, 192 gyermek bevonásával került sor. Eredmények: a táplálkozás területén az élelmiszerek egészséges/egésztelen voltát a gyermekek nagy része helyesen ítéli meg, a választás indoklása azonban a gyermekek negyedének nehézséget okoz. Bizonyos esetekben a gyermek választása saját preferenciáit tükrözi, melyet megerősítenek az indoklások (“azért egészséges, mert szeretem”). Ebbe a körbe tartozik pl. a chips, a kóla és a hamburger. A terítéshez szükséges eszközöket a gyermekek helyesen választják ki, de figyelemre méltó, hogy 15,6%-uk szerint a telefonnak is helye van étkezésnél az asztalon. Az étkezéshez kapcsolódó szokások közül a gyermekek többnyire tisztában vannak a kézmosás és a szalvétahasználat szükségességével, negyedük azonban a TV előtti étkezést és az étkezés közbeni telefonhasználatot is helyesnek véli. A gyermekek jellemzően jól felismerik azokat a tevékenységeket, amelyek segítenek az egészség megőrzésében, érdekes azonban, hogy ide sorolják a telefon-, monitor- és tablethasználatot is. A főbb testrészeket és érzékszerveket többségük helyesen azonosítja, ellenben kevesen tudják megnevezni azok funkcióit. Nagy biztonsággal (> 90%) ki tudják választani az egészségmegőrzésben szerepet játszó szakembereket, de ennél alacsonyabb arányban azonosítják a balesetveszélyes helyzeteket (pl. vízbe esés: 75%). Szinte mindegyikük tudja, hogy a balesetmegelőzés érdekében a zebrán kell átkelni, ugyanakkor a gyermekek fele nincs tisztában a biciklizéshez szükséges védőfelszerelés funkciójával. A kockázatkerülő magatartást tekintve 80–90%-ban ki tudják választani azokat a háztartásban előforduló termékeket, amelyek lenyelése vagy belélegzése káros, illetve ugyanilyen biztonsággal választják ki azokat a helyszíneket, amelyek egészséges környezetet jelentenek számukra. Figyelemre méltó, hogy 79,2%-uk van tisztában azzal, hogy gyógyszert csak felnőtt jóváhagyásával vehet be. Vizsgálatunk eredményei összességében kedvező képet mutatnak a gyermekek egészségkompetenciájáról, azonban ráirányítják a figyelmet azokra a területekre, amelyekre az óvodai szokásalakítás folyamatában érdemes nagyobb figyelmet fordítani.

A SZÜLŐI EGÉSZSÉGMŰVELTSÉG SZEREPE AZ ÓVODÁS GYERMEKEK EGÉSZSÉGTÁMOGATÓ SZOKÁSRENDSZERÉNEK ALAKÍTÁSÁBAN

**KERESZTES VIKTÓRIA *, CSIMA MELINDA **, PODRÁCZKY JUDIT **,
SOÓS EVELIN ***, FINÁNCZ JUDIT ****

* Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Doktori Iskola,
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet;

** Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet;

*** Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: egészségműveltség; egészségtámogató szokások; szokásalakítás

A koragyermekkorai egészségtámogató magatartásformák megalapozása meghatározó a későbbi életminőség alakulásában. E preventív és fejlesztő jellegű folyamatban kiemelt szerepet töltenek be a szülők és a pedagógusok, akiknek egészséggel kapcsolatos tudása, attitűdjei és kompetenciái alapvetően befolyásolják az általuk közvetített egészségértéket és egészségkultúrát. A jelenség tudományos megragadására született meg az egészségműveltség koncepciója, ami az egyén azon képességeit jelöli, melyek alkalmassá teszik az egészséggel kapcsolatos információk megszerzésére, értelmezésére és alkalmazására (Ratzan & Parker, 2000). A lakossági vizsgálatokat követően egyre nagyobb hangsúly került a speciális részpopulációk egészségműveltségének feltárására (Vann et al., 2013; Hsu et al., 2019), így a kisgyermeket nevelő szülők egészségműveltsége is az érdeklődés fókuszába került (Sántha, 2021). A szülői egészségműveltség vizsgálatok elsősorban annak differenciáló tényezőire, illetve ezzel összefüggésben a gyermekek egészséggel kapcsolatos ismereteire fókuszáltak (Bánfai et al., 2022); a gyermekek szokásrendszerével kapcsolatos összefüggések feltárására ezidáig nem került sor. Kutatásunk célja a szülők egészségműveltségének, gyermekeik egészségtámogató szokásrendszerének, valamint az ezek közötti összefüggések feltárása volt, a következő hipotézisből kiindulva: a magasabb egészségműveltséggel rendelkező szülők gyermekei fejlettebb szokásrendszert mutatnak. Kérdőíves vizsgálat keretében 598 óvodás gyermeket nevelő szülőt kérdeztünk meg 2024-ben gyermekeik napi rutinjával és szokásrendszerével kapcsolatban. A mérőeszköz a szociodemográfiai kérdések mellett az egészségműveltség megismerésére alkalmas standardizált kérdőívet (HLS-EU-Q16) is tartalmazott. Eredményeink azt mutatják, hogy az óvodás gyermeket nevelő szülők egészségműveltsége kedvezőbb a teljes lakossághoz képest (magyar és nemzetközi viszonylatban egyaránt), mely összefügghet azzal, hogy a kisgyermekes szülők gyakrabban kerülnek kapcsolatba az egészségügyi ellátórendszerrel a gyermekgondozás és az esetleges betegségek kapcsán. Problémát jelent számukra a médiából származó információk kiszűrése és megértése, a másodlagos orvosi szakvélemény szükségességének megítélése, valamint az orvos és a gyógyszerész utasításainak megértése. A gyermekek egészségtámogató szokásait tekintve, eredményeink szerint ötéves kor felett a rutinszerű cselekvések nagyobb mértékben épültek be a szokásrendszerbe ($p < 0,05$), továbbá a lányok egészségtámogató szokásai fejlettebbek, mint a fiúké ($p < 0,001$). A magasabb egészségműveltségű és iskolázottabb szülők gyermekei kedvezőbb mutatókkal rendelkeznek az együttműködést, következetességet és tudatosságot igénylő szokások terén (napirenddel kapcsolatos szabályok, balesetmegelőzés, médiaeszközök korlátozása: $p < 0,05$). A szülői egészségműveltség fejlesztése hozzájárulhat a gyermek egészségtámogató szokásainak fejlődéséhez, megalapozva ezzel a felnőttkori testi, lelki és szociális egészséget.

KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK AZ INKLÚZIÓ ÚTJÁN – PSZICHOPEDAGÓGIAI VÁLASZOK AZ OKTATÁSBAN

Elnök: *Pongrácz Kornélia*
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai
Kar

Opponens: *Ladnai Attiláné*

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

**Tudás és attitűd az ADHD-s tanulók támogatásában: Nemzetközi kutatások
szintézise**

Pongrácz Kornélia
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

...más iskolába szerintem még rosszabb volna neki

Szentpétery-Nagy Melinda, Szekeres Ágota
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

A jogi tudás és a pedagógusi attitűd szerepe az inkluzív nevelés megvalósításában

Reményi Tamás
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

**Gyógypedagógus hallgatók ADHD-val kapcsolatos attitűdjeinek és ismereteinek
vizsgálata – egy pilot kutatás eredményei**

Pongrácz Kornélia, Kása Andrea, Tóth Zsuzsanna
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK AZ INKLÚZIÓ ÚTJÁN – PSZICHOPEDAGÓGIAI VÁLASZOK AZ OKTATÁSBAN

PONGRÁCZ KORNÉLIA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A szimpózium célja, hogy különböző kutatási megközelítések mentén vizsgálja az inkluzív nevelés kihívásait, különös tekintettel a pedagógusok attitűdjeire, jogi felkészültségére, valamint a hátrányos helyzetű tanulókat érő intézményi kizárási mechanizmusokra. A kutatási eredmények fontos elméleti és gyakorlati tanulságokat kínálnak a pedagógusképzés, a továbbképzések és az oktatáspolitikai fejlesztések számára. Reményi Tamás: A jogi tudás és a pedagógusi attitűd szerepe az inkluzív nevelés megvalósításában: A kutatás célja a pedagógusok jogi felkészültségének és attitűdjeinek vizsgálata a viselkedésszavart mutató tanulók inklúziója során. Elméleti kerete a gyermekjogok, inkluzív oktatás és jogi szabályozás. Kérdőívek, interjúk és dokumentumelemzések alapján a kutatás hiányos jogi ismereteket, rendszerszintű problémákat és az interdiszciplináris együttműködés fontosságát tárta fel. Eredményei célzott oktatáspolitikai fejlesztéseket indokolnak. Szentpétery-Nagy Melinda, Szekeres Ágota: "... más iskolába szerintem még rosszabb volna neki": Célunk egy roma család helyzetének bemutatása, amelynek SNI gyermekét egy formálisan integráló, de etnikai alapon szegregált iskolából egyéni tanrendbe sorolva zárnak ki az oktatásból. A 17 családdal készült interjúk feldolgozása tematikus tartalomelemzéssel történt. A bemutatott eset rávilágít, miként fokozzák egymást a szelekciós mechanizmusok és a különböző intézményi kizárási formák. Az elemzés a két tényező metszetében – etnicitás és SNI – tárja fel az oktatási szegregáció hatásait egy érintett család mindennapjaira. Pongrácz Kornélia: Tudás és attitűd az ADHD-s tanulók támogatásában: Nemzetközi kutatások szintézise: Az előadás egy szisztematikus irodalmi áttekintés eredményeit mutatja be, amely 18 nemzetközi tanulmány alapján elemzi a pedagógusok ADHD-val kapcsolatos attitűdjeit és ismereteit. Az eredmények szerint a megfelelő tudás csökkentheti a tévhitet, javíthatja a hozzáállást, és elősegíti az evidenciaalapú stratégiák alkalmazását. A pedagógusoknak nagy szüksége lenne specifikus képzésekre, egyrészt azért, hogy gyarapodjon az ADHD-val kapcsolatos tudásuk, másrészt nyitottabbá váljanak az ADHD tüneteit mutató gyermekek támogatása iránt. Pongrácz Kornélia, Kása Andrea, Tóth Zsuzsa: Gyógypedagógus hallgatók ADHD-val kapcsolatos attitűdjének és ismereteinek vizsgálata – egy pilot kutatás eredményei: A kvantitatív pilot kutatás célja a gyógypedagógus hallgatók ADHD-val kapcsolatos attitűdjeinek, ismereteinek és viselkedéskezelési stratégiáinak feltérképezése az ASKAT, az ASE és saját szerkesztésű kérdések segítségével. Vizsgáljuk a mérőeszközök magyar nyelvű változatainak érthetőségét és megbízhatóságát is. A kutatás egy későbbi, pedagógusok körében tervezett nagyobb mintás vizsgálat próbalekérdezéseként kerül megvalósításra. A pilot során nyert adatok lehetőséget adnak arra, hogy a pedagógusképzések során olyan célzott programokat fejlesszünk ki, amelyek hozzájárulnak az ADHD-s tanulók hatékonyabb és befogadóbb oktatásához.

A kutatást támogatta: ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Kari Kiválósági Keret

TUDÁS ÉS ATTITŰD AZ ADHD-S TANULÓK TÁMOGATÁSÁBAN: NEMZETKÖZI KUTATÁSOK SZINTÉZISE

PONGRÁCZ KORNÉLIA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Kulcsszavak: ADHD; pedagógusok; attitűd és ismeretek

A figyelemhiányos hiperaktivitászavar (ADHD) a leggyakoribb gyermekpszichiátriai zavarok közé tartozik, előfordulási gyakorisága 5–7% közé tehető (Balázs, 2022). Ennek következtében a köznevelésben dolgozó pedagógusok munkájuk során találkozhatnak olyan tanulóval, aki az ADHD tüneteit mutatja. A szisztematikus szakirodalmi áttekintés célja annak feltárása volt, hogy a pedagógusok az ADHD-val kapcsolatban milyen ismeretekkel és attitűdökkel rendelkeznek, valamint azok milyen faktorokkal mutathatnak összefüggést. A vizsgálat elméleti háttérét az ADHD komplex neurobiológiai és pedagógiai értelmezése adja, különös tekintettel a viselkedés- és érzelemszabályozási tünetek környezetre gyakorolt hatásaira (DuPaul & Langberg, 2015; Barkley, 2015), valamint az inkluzív pedagógia és pedagógusi kompetencia elméletek keretében értelmezett tudás–attitűd kapcsolat szolgált alapul (Avramidis & Norwich, 2002). A szakirodalmi keresést az EBSCO Academic Search Complete adatbázisban végeztem 2024-ben a 2014 és 2024 között megjelent, angol nyelvű, lektorált tanulmányok körében. Az előszűrést követően 18, a beválogatási kritériumoknak megfelelő tanulmány elemzésére került sor. A beválogatott kutatások jellemzően kvantitatív módszerekkel (kérdőíves mérés) dolgoztak, leggyakrabban alkalmazott mérőeszközként a KADDS és az ASKAT kérdőívek kerültek alkalmazásra. A pedagógusok jelentős része hiányos ismeretekkel rendelkezik az ADHD-ról, különösen a diagnosztika és a támogatási lehetőségek terén. Az ADHD-s tanulók jelenlétét gyakran stresszként élik meg, attitűdjük pedig gyakran ambivalens vagy negatív. A kutatások többsége ugyanakkor pozitív összefüggést mutatott ki az ADHD-val kapcsolatos ismeretek szintje és a befogadóbb, nyitottabb attitűd között. Az ismeretek mértéke továbbá gyakran összefüggést mutatott a pedagógusok képzettségi szintjével, képzéseken való részvételével, valamint kulturális háttérrel. Ezzel szemben a tanítási tapasztalat és az ADHD-specifikus ismeretek vagy attitűdök közötti kapcsolat nem egyértelmű. Az áttekintés alapján megállapítható, hogy a pedagógusok ADHD-val kapcsolatos ismereteinek és attitűdjeinek fejlesztése kulcsfontosságú az inkluzív gyakorlatok erősítéséhez. Az eredmények gyakorlati jelentőséggel bírnak a pedagógusképzés és továbbképzés tartalmi fejlesztése szempontjából. A vizsgálat továbbá hangsúlyozza a validált mérőeszközök – például az ASKAT kérdőív – hazai adaptációjának fontosságát, hogy a magyarországi pedagógusok körében is megbízható vizsgálatok valósulhassanak meg. Mindez hozzájárulhat az ADHD-s tanulók hatékonyabb támogatásához és az inkluzív oktatás előmozdításához.

... MÁSKOLÁBA SZERINTEM MÉG ROSSZABB VOLNA NEKI

SZENTPÉTERY-NAGY MELINDA, SZEKERES ÁGOTA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Kulcsszavak: ADHD támogatás; oktatási szegregáció; etnikai szelekció

Az esettanulmány célja bemutatni egy Heves vármegyei roma család sajátos nevelési igényű (SNI) és ADHD-val élő gyermekének oktatási pályáját. A bemutatás kritikai megközelítést követ: a marginalizált csoportok tapasztalatai érvényes tudásformák, amelyek megértése nélkülözhetetlen a társadalmi igazságtalanságok feltárásához. Az elemzés fókuszában a hatalmi pozíciókból fakadó diszkriminatív gyakorlatok – például a fejlesztési szükségletek bagatellizálása vagy az iskolaváltás akadályozása – és az oktatási egyenlőtlenségek (homogén tanulói közösségek, alacsony pedagógiai elvárások, szegregáció) összefonódása áll (Connor et al., 2016). Az esettanulmány egy 17 családot érintő kvalitatív kutatás része. A vizsgált család tapasztalatain keresztül kirajzolódik egy roma sajátos nevelési igényű tanuló lehetséges oktatási pályája, az óvodától az egyéni tanrendes státuszig. Az elemzés tematikus tartalomelemzéssel történt (Braun & Clarke, 2006). A tanuló viselkedéskérdései már óvodáskorban jelentkeztek, de a korai fejlesztés elmaradt. Iskolai pályája során egyre inkább elszigetelődött, a pedagógusok nem tudták beilleszteni a közösségbe, így egyéni tanrendbe került. Bár korábban SNI-státuszt kapott, az ADHD megállapítása után sem részesült célzott figyelem- és önszabályozás-fejlesztésben. E hiány következtében elmaradtak azok az alapvető készségek, amelyek az önálló életvezetéshez szükségesek. A gyógypedagógiai támogatás tartós hiánya növeli a felnőttkori pszichés zavarok, szerhasználat és kriminalizáció kockázatát (Katzman et al., 2017). A legtöbb hazai vizsgálat a hátrányos helyzetre vagy az SNI-re fókuszál; ez az elemzés ezek metszetére – etnikai hovatartozás és SNI – helyezi a hangsúlyt. A prevenció kiemelten fontos, mivel a társadalmi leszakadás és a roma közösségeket érő cigányellenesség a személyiségfejlődésre nézve önmagában is romboló hatású – ezt a gyógypedagógiai támogatás hiánya tovább súlyosbítja. A tényezők összeadódása veszélyezteti a társadalmi integrációt és a lelki egészséget. A célzott beavatkozás lehetőséget kínál a lemorzsolódás, a későbbi szerhasználat és kriminalizáció megelőzésére.

A JOGI TUDÁS ÉS A PEDAGÓGUSI ATTITŰD SZEREPE AZ INKLUZÍV NEVELÉS MEGVALÓSÍTÁSÁBAN

REMÉNYI TAMÁS

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Kulcsszavak: inkluzív nevelés; viselkedészavar; pedagógusi attitűd

A kutatás célja annak vizsgálata, hogy a pedagógusok jogi felkészültsége, valamint a jogi szabályozásokhoz való viszonyulásuk milyen mértékben befolyásolja a viselkedészavaros tanulók inklúzióját a köznevelési intézményekben. Különösen fontos kérdésként merült fel, hogy a pedagógusok mennyire vannak tisztában a vonatkozó jogi háttérrel, és ez hogyan hat a gyakorlatban alkalmazott pedagógiai megoldásokra, attitűdökre és a tanulókhöz való viszonyra. A kutatás elméleti keretét három fő terület adja: a fogyatékoság medikális, társadalmi és ésszerű alkalmazkodási modelljei (Ahrbeck & Rauch, 2004); az inkluzív oktatás elméleti alapjai és nemzetközi szabályozásai (United Nations, 2006); valamint a hazai köznevelési rendszer és gyermekvédelmi jogszabályi környezete. A kutatás fókuszában a viselkedészavarokhoz kapcsolódó fogalmi és diagnosztikai bizonytalanságok, a pedagógusok szerepértelmezése és a jogi szabályozások alkalmazhatósága állt (Reményi, 2021). A módszertan kvalitatív és kvantitatív elemeket ötvözött. A minta köznevelési intézmények pedagógusaiból, intézményvezetőiből és szülőkből állt. Az adatgyűjtés kérdőíves felméréssel, félig strukturált interjúkkal, valamint intézményi dokumentumok (házirendek, pedagógiai programok, SZMSZ-ek) hermeneutikai elemzésével történt. A kvantitatív adatok statisztikai elemzésére leíró és összefüggésvizsgáló statisztikai eljárásokat alkalmaztunk, míg a kvalitatív anyagokat kódolással és tematikus tartalomelemzéssel dolgoztuk fel. A kutatás eredményei rávilágítanak arra, hogy a pedagógusok jelentős része hiányos jogi ismeretekkel rendelkezik, különösen a viselkedészavaros tanulók jogairól, ellátási lehetőségeiről és a megfelelő iskolai eljárásokról. A dokumentumelemzés szerint a jogszabályi hivatkozások gyakran formaiak, és nem tükröznék valóságos befogadó attitűdöt. Ahol azonban magasabb szintű jogi tudatosság és gyermekközpontú szemlélet figyelhető meg, ott a viselkedészavarral élő tanulók integrációja is sikeresebb. A kutatás azt is megállapította, hogy az interdiszciplináris együttműködések jellemzően ad hoc jellegűek, nem rendszerszerűek, ami gyengíti a befogadó iskolai környezet kialakításának esélyeit. Elméleti szempontból a kutatás hozzájárul a pedagógusok jogi kompetenciáinak újraértelmezéséhez, valamint a viselkedészavarokkal kapcsolatos szakmai és jogi fogalomhasználat tisztázásához. Oktatási relevanciája abban áll, hogy rámutat: az inklúzió megvalósítása nem kizárólag infrastrukturális kérdés, hanem attitűdbeli, képzési és szabályozási szinten is fejlesztést igényel. A kutatás javaslatokat fogalmaz meg a pedagógusképzésbe beépítendő jogi és gyermekjogi ismeretek bővítésére, a befogadó nevelési gyakorlatot támogató intézményi protokollok kidolgozására, valamint egy koherens, gyermekjogi alapú oktatáspolitikai irányvonal kialakítására.

GYÓGYPEDAGÓGUS HALLGATÓK ADHD-VAL KAPCSOLATOS ATTITÚDJEINEK ÉS ISMERETEINEK VIZSGÁLATA – EGY PILOT KUTATÁS EREDMÉNYEI

PONGRÁCZ KORNÉLIA, KÁSA ANDREA, TÓTH ZSUZSA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Kulcsszavak: ADHD; hallgatók; attitűd és ismeretek

A kutatás elsődleges célja két angol nyelvű mérőeszköz – az ASKAT (*ADHD-specific Knowledge and Attitudes of Teachers*) és az ASE (*ADHD School Expectation Questionnaire*) egyik alskálájának – magyar nyelvi adaptációja. A pilotkutatás során vizsgáljuk az eszközök nyelvi érthetőségét, kulturális megfelelőségét és belső konzisztenciáját. További célunk a gyógypedagógus hallgatók ADHD-val kapcsolatos ismereteinek, attitűdjeinek és viselkedéskezelési stratégiáinak feltárása, egy későbbi, nagyobb mintás pedagógusvizsgálat megalapozásaként. A kutatás elméleti alapját az a megközelítés képezi, amely szerint az ADHD-s tanulók befogadó és eredményes oktatásához a pedagógusok megfelelő ismeretei, valamint nyitott és elfogadó attitűdje kulcsfontosságú. Számos nemzetközi kutatás igazolja, hogy az ADHD-val kapcsolatos tudás növekedése hozzájárul a pedagógusok attitűdjeinek pozitív irányú változásához, valamint növeli az evidenciaalapú viselkedéskezelési stratégiák alkalmazásának hajlandóságát (Toye et al., 2019; Mulholland et al., 2015; Strelow et al., 2020). Ezzel szemben a hiányos vagy téves ismeretek gyakran negatív beállítódással és az ADHD-s tanulók elutasításával járhatnak együtt (Shroff et al., 2017; Alshareef et al., 2023). A tudás és attitűd közötti kapcsolatot több vizsgálat is megerősítette, kiemelve, hogy a pedagógusok felkészültsége és szemlélete egyaránt meghatározza, hogyan viszonyulnak az ADHD-s tanulókhoz (Liang & Gao, 2016; Strelow et al., 2020). Az adatfelvétel 2025 júniusában valósul meg online kérdőív formájában, az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar hallgatóinak körében. A mérőeszközök: ASKAT (Mulholland et al., 2015); ASE kérdőív egyik alskálája (Dort et al., 2020); saját szerkesztésű demográfiai kérdések. A kérdőívek magyar változatainak belső konzisztenciáját (Cronbach alfa) és strukturális jellemzőit SPSS programmal elemezzük. A nemzetközi irodalom alapján feltételezzük, hogy a hallgatók ismeretei hiányosak, főként a viselkedéses tünetek felismerésére korlátozódnak (Alshareef et al., 2023; Shroff et al., 2017). Attitűdjeik összességében pozitívak lehetnek, ugyanakkor a viselkedéskezelési kihívásokkal kapcsolatosan bizonytalanság mutatkozhat (Mulholland et al., 2015; Liang & Gao, 2016). Várhatóan az ismeretek és a pozitív attitűdök között pozitív korreláció lesz megfigyelhető, továbbá ezek előre jelezhetik a viselkedéstámogatási stratégiák iránti nyitottságot (Strelow et al., 2020). A kutatás hozzájárul a gyógypedagógusképzés fejlesztéséhez, különösen az ADHD-val kapcsolatos tudás és attitűdformálás terén. A mérőeszközök sikeres adaptációja lehetővé teszi későbbi, szélesebb körű pedagógusvizsgálatok lebonyolítását, amelyek megalapozhatják a célzott képzési és továbbképzési programok kidolgozását.

A SZÜLŐI BEVONÓDÁS HATÁSA A FELSŐOKTATÁSI HALLGATÓK PÁLYAFUTÁSÁRA

Elnök: Pusztai Gabriella
Debreceni Egyetem

Opponens: Jancsák Csaba
Szegedi Tudományegyetem Alkalmazott Társadalomtudományok
Tanszék

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

Az egyetemisták típusai a szülők iskolai és otthoni bevonódása mentén

Csák Zsolt
Debreceni Egyetem

Az anyai és apai bevonódás hatása az egyetemisták eredményességére

Fényes Hajnalka, Csák Zsolt
Debreceni Egyetem

Szülői bevonódás szerepe az extrakurrikuláris tevékenységekben

Millódi-Simon Zsófia, Kovács-Nagy Klára
Debreceni Egyetem

A szülői bevonódás és a hallgatók munka iránti elkötelezettségének összefüggései egyetemisták körében

Kocsis Zsófia
Debreceni Egyetem

A SZÜLŐI BEVONÓDÁS HATÁSA A FELSŐOKTATÁSI HALLGATÓK PÁLYAFUTÁSÁRA

PUSZTAI GABRIELLA
Debreceni Egyetem

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A szülői bevonódás vizsgálata hagyományosan elsősorban az általános iskolás korosztály nevelésének és tanulmányi támogatásának kontextusában kerül előtérbe, miközben a felsőbb oktatási szinteken betöltött szerepe csökkenő fontosságúnak tűnik. A nemzetközi szakirodalom ugyanakkor egyre több empirikus bizonyítékkal szolgál arra, hogy a szülői bevonódással járó teljesítményelőnyök nem szűnnek meg az általános iskolát követően, hanem az oktatási rendszer magasabb szintjein, a közép- és felsőoktatásban is érdemben érvényesülhetnek (Wartman & Savage, 2008; Hamilton et al., 2018; Dotterer, 2022). Ennek ellenére e hosszútávú hatások vizsgálata még mindig alulreprezentált a felsőoktatás-kutatásban, különösen hazai viszonylatban. A szimpózium előadásai a szülői bevonódás felsőoktatásban tanuló fiatalokra gyakorolt hosszútávú hatásait vizsgálják, különböző dimenziók és indikátorok mentén. A szimpózium előadásai öt országra kiterjedő felsőoktatási hallgatói adatbázisra támaszkodva, retrospektív módon térképezik fel a hallgatók által érzékelt középiskoláskori szülői bevonódást, valamint annak következményeit a tanulmányi előmenetelre, tanórán kívüli aktivitásra és munkavállalási attitűdökre. Az első előadás a szülői bevonódás különböző mintázatai alapján képzett hallgatói csoportokat mutat be, kiemelve az anyai és apai szerepek közötti különbségeket az otthoni és iskolai dimenziókban. A második előadás e bevonódási formák felsőoktatási eredményességre gyakorolt hatását elemzi, és rámutat a tanulmányi szocializáció kiemelt szerepére, különösen az apai bevonódás kontextusában. A harmadik előadás a szülői bevonódás és a tanórán kívüli részvétel kapcsolatát vizsgálja nemek és társadalmi háttér szerint, és rávilágít arra, hogy a támogató szülői háttér különösen a hátrányos helyzetű hallgatók esetében bír kiemelt jelentőséggel. A negyedik előadás a szülői nevelési attitűdök és a fiatalok munkához való hozzáállása közötti összefüggésekre fókuszál, bemutattva, hogy az otthoni szocializációs minták hogyan járulhatnak hozzá a felelősségteljes munkavégzéshez és transzverzális készségek fejlődéséhez. A szimpózium célja, hogy hozzájáruljon a szülői bevonódás komplex értelmezéséhez, kutatási eredményekkel alátámasztott, korai fejlesztő gyakorlatok kidolgozásához, s a szülők felkészítésében rejlő gyakorlati jelentőség tudatosításához a tanulmányi pályáiv különböző területein, s ezzel segítse a célzott, támogató beavatkozások tervezését az oktatási egyenlőtlenségek csökkentése érdekében. A szimpózium újdonságértékét az adja, hogy a szülői bevonódás hosszútávú hatásait vizsgálja, különösen olyan dimenziók mentén, amelyek ritkán képezik empirikus kutatások tárgyát a felsőoktatási kontextusban.

A kutatást támogatta: MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program

AZ EGYETEMISTÁK TÍPUSAI A SZÜLŐK ISKOLAI ÉS OTTHONI BEVONÓDÁSA MENTÉN

CSÁK ZSOLT

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: otthoni és iskolai szülői bevonódás; hosszútávú hatás; szülői szerepek

Napjaink neveléstudományi diskurzusában a szülők meghatározó szereplőként jelennek meg a gyermek fejlődése és iskolai előmenetele szempontjából. Ez a szerep hangsúlyosan jelenik meg a szülői bevonódás fogalmában is. A szülői bevonódás minden olyan tevékenységet és attitűdöt magában foglal, amely közvetve vagy közvetlenül támogatja a gyermek tanulmányi előmenetelét (Epstein, 2002). Epstein (2002) hat bevonódási dimenziót különít el, ugyanakkor az empirikus kutatások többsége inkább a két fő szintér – az otthoni és iskolai bevonódás – mentén vizsgálja a jelenséget (Bhargava & Witherspoon, 2015; Ceglédi et al., 2024; Hill & Tyson, 2009; Kaplan Toren, 2013; Kim & Hill, 2015; Pusztai et al., 2023; Wang & Sheikh-Khalil, 2014). A szakirodalom különböző indikátorokat alkalmaz a szülői bevonódás operacionalizálására (Bacsikai et al., 2024; Kovács et al., 2022; Pusztai et al., 2023, 2024), egyes szerzők pedig tanulmányi szocializáció néven egy harmadik dimenziót is megkülönböztetnek (Hill & Tyson, 2009; Kim, 2018; Kim & Hill, 2015). A bevonódás sokrétűsége ellenére kevés vizsgálat irányul arra, hogy a különféle indikátorok mentén milyen mintázatok és tipológiák rajzolódnak ki. Kutatásunk célja annak feltárása volt, hogy a felsőoktatási hallgatók szüleinek – a hallgatók által a saját általános és középiskolás korukra visszatekintve – milyen bevonódási mintázatai azonosíthatók, és ezek alapján milyen csoportok különíthetők el a hallgatók körében. A megkérdezettek (N = 1336) retrospektíven értékelték mind az anyai, mind az apai bevonódást az otthoni és iskolai szintéren egyaránt. A kvótás mintavétel a karok és képzési területek szerint reprezentatív volt; az adatfelvétel Kelet-Magyarországon és a szomszédos országok határ menti régióiban zajlott. Az itemek kiválasztásához a releváns szakirodalmat vettük alapul. Az adatok feldolgozása során dimenzióredukciós eljárásokat (feltáró faktorelemzés és főkomponens-analízis), megbízhatósági vizsgálatokat, valamint K-means klaszterelemzést alkalmaztunk. A középiskolás korra vonatkozó otthoni bevonódás esetén mindkét szülő esetében három faktor rajzolódott ki. A tanulás fontosságáról való beszélgetés – a tanulmányi szocializáció egyik kulcseleme – az anyák esetében a mindennapi tevékenységekhez kapcsolódott, míg az apák esetében az érzelmi és értékközvetítő bevonódás részévé vált. A faktorok és főkomponensek mentén végzett klaszterelemzés négy csoportot azonosított. A szülői bevonódás mintázatai alapján elkülönültek azok a hallgatók, akiknél mindkét szintéren intenzív vagy alacsony volt a szülői bevonódás. Emellett két további típust azonosítottunk: (1) az iskolai szintéren aktív, közös szabadidős tevékenységeket is végző szülők gyermekei, valamint (2) az iskolai szintéren inaktív, ám érzelmi és értékközvetítő otthoni bevonódást mutató szülők gyermekei. Kutatásunk hozzájárul a szülői bevonódás pontosabb méréséhez, valamint a nemi különbségek és a bevonódási formák összefüggéseinek mélyebb megértéséhez.

AZ ANYAI ÉS APAI BEVONÓDÁS HATÁSA AZ EGYETEMISTÁK EREDMÉNYESSÉGÉRE

FÉNYES HAJNALKA, CSÁK ZSOLT

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: szülői bevonódás; felsőoktatási eredményesség; oktatási egyenlőtlenségek

Kutatásunkban a felsőoktatási hallgatók által érzékelt, középiskolás kori szülői bevonódás jelenlegi felsőoktatási eredményességükre gyakorolt hatását vizsgáljuk. A szakirodalom Epstein és munkatársai (2002) nyomán az otthoni és iskolai bevonódást különíti el, míg újabb kutatások (Hill & Tyson, 2009; Kim & Hill, 2015) egy harmadik dimenziót is azonosítanak: a tanulmányi szocializációt. Ez a bevonódási forma főként középfokon, a tanulmányi pályaorientáció szempontjából válik hangsúlyossá. Számos empirikus kutatás – köztük metaanalízisek – igazolta a szülői bevonódás különféle formáinak pozitív hatását a tanulmányi eredményességre (Bacsikai et al., 2024; Bhargava & Witherspoon, 2015; Hill & Tyson, 2009; Kaplan Toren, 2013; Kim & Hill, 2015; Kovács et al., 2024). Egyes tanulmányok kifejezetten az apai bevonódás kedvező hatásait emelik ki (Kim, 2018; Kim & Hill, 2015; McBride et al., 2005), amely hazai viszonylatban még alulhasznosított erőforrás (Csák, 2023a, 2023b; Csák & Fényes, 2023). Kutatásunk újszerűsége abban rejlik, hogy a szülői bevonódás felsőoktatási eredményességre gyakorolt hatását vizsgálja, valamint elkülönítetten elemzi az anyai és apai bevonódás szerepét. A kvótás mintavételen alapuló kérdőíves vizsgálatban 1334 hallgató vett részt Kelet-Magyarországon és több határ menti térségben; a minta képzési területek szerint reprezentatív. Hipotézisünk szerint a középiskolás években érzékelt szülői bevonódás – különösen az apai és anyai oldalon – pozitív összefüggést mutat a felsőoktatási eredményességgel. Az elemzés során dimenzióredukációs eljárásokat alkalmaztunk: az iskolai bevonódás mentén főkomponenseket, míg az otthoni bevonódás esetén háromfaktoros struktúrát azonosítottunk feltáró faktorelemzéssel. Bár az anyai és apai bevonódás hasonló faktorstruktúrát mutatott, a tanulmányi szocializációt mérő item az apák esetében az értékközvetítő-érzelmi, míg az anyák esetében a mindennapi támogatói bevonódás részét képezte. A fő elemzési módszerünk többlépcsős lineáris regresszió volt, ahol a bevonódási mutatókon túl kontrollváltozókat is bevontunk. A függő változó a hallgatók által megítélt felsőoktatási eredményesség volt, ötfokú Likert-skálán mérve. Eredményeink alapján a legerősebb hatást a tanulmányi szocializációt – azaz a tanulás fontosságáról való szülői kommunikációt – tartalmazó otthoni bevonódási faktor gyakorolta. Ez összhangban áll a nemzetközi szakirodalom középfokú oktatásra vonatkozó eredményeivel. Ugyanakkor az anyai tanulmányi szocializáció szignifikáns hatása eltűnt, amikor a hallgatók egyéni változóit is figyelembe vettük. Kutatásunk egyik legfontosabb megállapítása, hogy a középiskolás korban érzékelt szülői bevonódás a felsőoktatási sikerességhez is hozzájárul. Eredményeink alapján indokolt lenne olyan fejlesztőprogramok kialakítása, amelyek a hátrányos helyzetű szülőket célozzák meg, különös tekintettel a tanulás értékének tudatosítására és az apák bevonódásának erősítésére.

SZÜLŐI BEVONÓDÁS SZEREPE AZ EXTRAKURRIKULÁRIS TEVÉKENYSÉGEKBEN

MIKLÓDI-SIMON ZSÓFIA, KOVÁCS-NAGY KLÁRA

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: szülői bevonódás; extrakurrikuláris tevékenységek; nemek közötti különbségek

A szülői bevonódás tanulói eredményességre és fejlődésre gyakorolt pozitív hatását széles körben igazolják a nemzetközi és hazai kutatások (Hill et al., 2004; Pusztai, 2020), különösen akkor, ha a szülői részvétel támogató és partneri jellegű (Epstein, 1980). Ugyanakkor a szülők szerepe a tanórán kívüli, extrakurrikuláris részvétel előmozdításában kevésbé feltárt terület. Különösen ellentmondásos a társadalmi-gazdasági háttér és a nemek közötti különbségek szerepe ezen a téren (Fredricks et al., 2006; Markos, 2020). Kutatásunk célja annak feltárása volt, hogy a szülői bevonódás különböző formái milyen hatást gyakorolnak a felsőoktatásban tanuló hallgatók tanórán kívüli aktivitására. Különös figyelmet fordítottunk a nemi eltérésekre, a szülők iskolai végzettségére, valamint a család anyagi helyzetére. A vizsgálat elméleti keretét Joyce Epstein (1980) hatdimenziós szülői bevonódási modellje biztosította, amely a szülői részvételt egy komplex, többkomponensű rendszerként értelmezi. Kutatási hipotéziseink szerint a nemi különbségek összefüggnek a szülői támogatás mértékével: a női hallgatók nagyobb eséllyel vesznek részt tanórán kívüli programokban. Emellett feltételeztük, hogy a magasabb társadalmi státuszú, iskolázottabb és jobb anyagi helyzetű szülők aktívabban vesznek részt gyermekük oktatási támogatásában, ami elősegíti a hallgatók extrakurrikuláris bekapcsolódását. Végezetül azzal a feltevessel éltünk, hogy a szülői bevonódás hiánya negatívan befolyásolja a tanórán kívüli részvétel valószínűségét. A kutatás 2023-ban zajlott kvantitatív kérdőíves módszerrel, a Kárpát-medence öt országában (Magyarország, Románia, Szlovákia, Szerbia és Ukrajna), 1336 egyetemi hallgató bevonásával. Az adatfelvétel rétegzett mintavételi eljárással történt. A statisztikai elemzés során klaszterelemzést, keresztábra-elemzést, Kruskal–Wallis-próbát és lineáris regressziót alkalmaztunk. Eredményeink szerint a szülők iskolai végzettsége és a család anyagi helyzete szignifikánsan befolyásolja a hallgatók extrakurrikuláris részvételét. A nemi különbségek is markánsak: míg a női hallgatók elsősorban szakkollégiumi tevékenységekben, addig a férfiak inkább sportegyesületi részvételben aktívabbak. A hátrányosabb helyzetű hallgatók körében egyértelműen kimutatható volt, hogy az aktív, támogató szülői bevonódás jelentősen növeli a tanórán kívüli részvétel esélyét. Kutatásunk gyakorlati jelentősége abban rejlik, hogy rámutat: a szülői bevonódás célzott ösztönzése – különösen hátrányos helyzetű hallgatók esetében – hatékony eszköz lehet az esélyegyenlőtlenségek csökkentésére a tanórán kívüli lehetőségekhez való hozzáférésben. Ugyanakkor az eredmények általánosíthatóságát korlátozza a minta összetétele és az önkéntes részvétel miatt kialakuló önszelekciós torzítás.

A SZÜLŐI BEVONÓDÁS ÉS A HALLGATÓK MUNKA IRÁNTI ELKÖTELEZETTSÉGÉNEK ÖSSZEFÜGGÉSEI EGYETEMISTÁK KÖRÉBEN

KOCSIS ZSÓFIA

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: szülői bevonódás; hallgatói munkavállalás; munkaattitűdök

A munkaadók körében egyre nagyobb értéket képviselnek a transzverzális készségek, mint a megbízhatóság, az interperszonális kompetenciák, a kezdeményezőkészség és a munkához való hozzáállás. A pályakezdő egyetemisták körében ugyanakkor e készségek gyakran hiányosan vannak jelen. A hazai kutatások elsősorban a hallgatók munkavégzésének gyakoriságára és annak tanulmányi hatásaira összpontosítanak (Kocsis, 2024), a nemzetközi szakirodalom ugyanakkor hangsúlyosan tárgyalja a szülői bevonódás szerepét a fiatalok munkához való hozzáállásának formálásában. A munkával kapcsolatos értékeket – így a munkamorált és az ahhoz kapcsolódó attitűdöket – jelentős mértékben alakítja a családi szocializáció, különösen a szülőkkel való kapcsolat, a szülők munkaattitűdje és a családban végzett munka (Barling et al., 1998; Cemalcilar et al., 2018; Lopez, 2001; Young & Friesen, 1992). Kutatásunk célja a hallgatói munkavállalás, a munkamorál és a szülői bevonódás közötti összefüggések feltárása volt. A munkamorál és munkaorientáció méréséhez Leenders és mtsai. (2017) vizsgálatát vettük alapul. Azt feltételeztük, hogy az erős munkamorált elősegíti a családban végzett munka, továbbá hogy a munkamorál szoros összefüggést mutat a hallgatói munkavégzéssel. A megkérdezett hallgatók 27,1%-a hetente, 20%-a havonta, 27,6%-a pedig évente néhány alkalommal dolgozik az egyetem mellett. Szignifikáns kapcsolat mutatkozott: a heti rendszerességgel dolgozó hallgatók 68,2%-a szerint szülei munkához való hozzáállása hatással volt saját munkaértékeikre ($p = 0,006$). Ezt követően csak a dolgozó hallgatók adatait elemeztük; közülük 78%-ot gyakran vagy nagyon gyakran bevontak a szüleik a házimunkába. Továbbá megfigyelhető volt, hogy a szülői befolyást erősebben érzékelő dolgozó hallgatók körében nagyobb arányban fordult elő a munka iránti erőteljes elkötelezettség. Eredményeink összhangban állnak a nemzetközi kutatásokkal, ugyanakkor a jövőbeli kutatásoknak érdemes lenne a szülői bevonódás további dimenzióit – például a szülők iskolai önkéntes munkáját vagy az otthoni tanulás támogatását – is vizsgálni. E tényezők elemzése azonban kívül esett a jelenlegi kutatás fókuszán.

A SZOCIÁLPEDAGÓGIA NÉHÁNY AKTUÁLIS KÉRDÉSE

Elnök: Sárkány Péter
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem GTK

Opponens: Tamáska Máté
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

Tanulási környezetek, a tudás demokratizálódása és a szimbólumok hatása a fiatalok értékrendjére

Dobó Marianna
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem GTK

Átalakuló közösségek a felsőoktatásban

Pacsuta István
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem GTK

A szakmai-etikai mandátum politikai és vallási kontextusa

Sárkány Péter
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem GTK

Iskolai szociális segítség és a pedagógusszerep újragondolása – neveléstudományi és társadalmi kihívások metszéspontján

Farmosi Andrea
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem GTK

A SZOCIÁLPEDAGÓGIA NÉHÁNY AKTUÁLIS KÉRDÉSE

SÁRKÁNY PÉTER

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem GTK

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A társadalmi változások és az oktatási-nevelési rendszerek átalakulása egyre összetettebb kihívások elé állítják a szociális és pedagógiai szakmákat. A szimpóziум négy előadása eltérő fókuszok mentén, de összefüggő módon tárja fel a fiatal generációk társadalmi beágyazottságát, a közösséghez való viszonyukat. Az első előadás az iskolai szociális segítők szerepét vizsgálja a pedagógusok szakmai identitásának és szerepfelfogásának alakulásában. Az együttműködés újfajta megközelítéseket hozott az iskolai problémakezelésbe. Az iskolai szociális segítő jelenléte elősegíti a tanárok érzékenyebb és differenciáltabb problémakezelését, valamint bővíti a pedagóguskompetencia-modell szociális irányát. Az interdiszciplináris együttműködés kulcsszerepet játszhat abban, hogy az iskolák hatékonyabban reagáljanak a mai társadalmi kihívásokra. A második előadás a fiatalok közéleti és közösségi részvételének változó mintázatait elemzi. Az ifjúsági politikai szocializáció gyenge, a közösségi részvétel gyakran formális, elköteleződés nélküli. A digitalizáció, a memókultúra és az információs túltelítettség elbizonytalanítja a fiatalokat abban, hogyan kapcsolódhatnak értelmes módon a társadalomhoz. A kutatás 2018 és 2023 között zajló empirikus vizsgálatokra épül, és arra mutat rá, hogy a valódi ifjúsági részvétel előfeltétele a partnerségen alapuló, hiteles közösségi működés. A harmadik előadás felsőoktatásban tanuló hallgatók közösségi értékei és szabadidőstruktúrája közötti összefüggéseket vizsgálja. A 2020-as ifjúságkutatás eredményeire támaszkodva kijelenthető, hogy a hallgatók elkötelezettek a közösségi értékek iránt, de szabadidős tevékenységeik inkább családi és baráti kapcsolatokra, valamint passzív, egyéni elfoglaltságokra fókuszálnak. A kutatás rámutat, hogy a közösségi részvétel minősége – és nem csupán gyakorisága – határozza meg a társas jóllétet. Emellett megállapítható, hogy az online közösségek inkább információs és érzelmi, mintsem mély társas kötődést biztosító funkciókat töltenek be. Elképzelhető, hogy a digitális korban szükség van a közösség fogalmának újraértelmezésére, hiszen annak szerveződése, funkciója is változáson ment át a közelmúltban. A negyedik előadás a szociálpedagógia elméleti dimenzióival foglalkozik. A szakmai-etikai mandátum értelmezése régóta vitatott kérdés, különösen abban a tekintetben, hogy lehet-e a szociálpedagógiának politikai vagy vallási felhatalmazása. Az előadó álláspontja szerint, bár a szociálpedagógia nem rendelkezik formális politikai vagy felekezeti mandátummal, ezekkel a dimenziókkal mégis szoros, többszintű kapcsolatban állhat. A politikai és vallási kontextusok formálhatják a szakmai önértelmezést, de nem határozhatják meg kizárólagosan annak irányvonalát. A négy előadás közös metszéspontja a társadalmi integráció: hogyan tudnak a fiatalok értelmesen kapcsolódni a közösségeikhez, és milyen szakmai, intézményi, illetve társadalmi keretek segítik vagy gátolják ezt a kapcsolódást.

A kutatást támogatta: Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

TANULÁSI KÖRNYEZETEK, A TUDÁS DEMOKRATIZÁLÓDÁSA ÉS A SZIMBÓLUMOK HATÁSA A FIATALOK ÉRTÉKRENDJÉRE

DOBÓ MARIANNA

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem GTK

Kulcsszavak: értékrend; tanulási környezet; szimbólum

Az oktatási rendszerben a közéletnek és a közösségi szerepvállalásnak értelmezései az elmúlt évtizedekben ellentmondásos szövegkörnyezetbe kerültek. Közös pont, hogy a társadalomban való léthez szükséges normákat, szabályokat társas kapcsolatokban sajátítjuk el, valamint, hogy ezek a tanulási formák időről időre módosulnak a külső környezet változásának kényszerítő eredményeként. A tanulási környezetek változásai, a digitalizáció, a mesterséges intelligencia térhódítása a tanulást és az alkalmazkodóképességet egyaránt kihívás elé állítja. A fiatalok gyenge érdekérvényesítő képességgel rendelkeznek Európa-szerte, kevésbé tudnak a felnőtt társadalomra nyomást gyakorolni. A fiatalok számára a közösséghez való tartozás nem eredményezi azonnal vagy egyértelműen a közösségért végzett feladatok vállalását. Tényleges partnerség nélkül továbbra is lényegtelenné válik, hogy a fiatal része-e ifjúsági szervezetnek, és továbbra sem lesz a társadalomnak valódi haszna a formálisan működő ifjúsági szervezetekből. Előadásom főbb kérdéskörei: Hogyan lehet megtalálni az utat a fiatalokhoz, hiszen a szupraindividualitás és a szimbólum alapú gondolkodás kombinációja figyelhető meg, valamint a mémesedés és az ingertöbblet is szétfeszíti a korábbi kereteket. A tanulási folyamatban az alkalmazkodóképesség a sikeresség kritériumának tekinthető-e? Mennyiben érhetők tetten az értékrendek változásai, a közéleti szerepek elsajátításának hiányossága? Hogyan segíti elő a politikai szocializáció az egyéni állampolgári és szervezeti aktivitást? Ebben a folyamatban mely szervezeti működési modellek a leghatékonyabbak? Miért részese és miért nem részese a fiatal a helyi közösségi életnek? Az előadásom alapját egyrészt az EU ifjúsági rendezőelvei, az ifjúságpolitikai modellek változásai, másrészt kutatásaim adják: politikai szocializáció a közép- és a felsőoktatásban, fiatalok demokráciaképe (2018–2023). Menni vagy maradni? – középiskolás fiatalok jövőképe, esélyegyenlőség és társadalmi beilleszkedés (2019–2022), önkormányzatok ifjúsági stratégiái (2008-tól folyamatosan).

ÁTALAKULÓ KÖZÖSSÉGEK A FELSŐOKTATÁSBAN

PACSUTA ISTVÁN

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem GTK

Kulcsszavak: ifjúságkutatás; értékvizsgálat; közösség

A társadalmi integráció szempontjából kiemelten fontos kérdés, hogy a felnövekvő nemzedékek – különösen a felsőoktatásban tanuló fiatalok, akik közül sokan a jövő értelmiségi rétegét képezik majd – miként kapcsolódnak a tágabb társadalmi struktúrához. Mintánkat a 2020-as ifjúságkutatás (a Társadalomkutató Kft. engedélyével) nappali tagozaton tanuló hallgatói jelentették, $N = 966$ fő. Korábbi eredményeink alapján elmondható, hogy a felsőoktatásban tanuló hallgatók elkötelezettebbek a közösségi értékek iránt, mint a magyar ifjúság általános mintája. Az emberi kapcsolatokhoz való viszonyulásuk, valamint az értékválasztásaik alátámasztják, hogy közösségorientált attitűd jellemzi őket. Jelen kutatás arra irányul, hogy ezek az attitűdök – melyek korábbi vizsgálatok alapján értékpreferenciák és vélekedések szintjén már igazolást nyertek – vajon a szabadidős tevékenységek szintjén, azaz a konkrét viselkedéses szinten is megjelennek-e. Eredményeink alapján elmondható, hogy a hallgatók szabadidejük nagy részét családjuk és barátaik társaságában töltik. Ez a közvetlen társas kapcsolatok fontosságára utal, azonban a következő leggyakoribb szabadidős tevékenységek már inkább passzív, egyéni jellegűek – például audiovizuális tartalmak fogyasztása vagy számítógépezés –, amelyek a közösségi részvétel szempontjából kevésbé aktív formák. Ezekben a kérdésekben igazodnak a teljes ifjúsági mintához. (Domokos et al., 2020) A szabadidős tevékenységek közösségi mintázatai nem mutatnak egyértelmű kapcsolatot a társas elégedettséggel. Míg a családi és baráti kapcsolatok általában pozitívan hatnak a jólétre, az online közösségi terek nem minden esetben növelik az élettel való elégedettséget. Arra következtetünk, hogy nem csupán a közösségi részvétel gyakorisága számít, hanem annak minősége is. Egy mélyebb, elkötelezettebb közösségi élmény sokkal erősebben befolyásolja a fiatalok társas jólétét, mint a felszínes, vagy csak funkcionális kapcsolatok. Az adatbázis lehetőséget adott arra is, hogy a különböző közösségekkel kapcsolatos bizalom szintjét mérjük. Az online térben működő közösségek gyakran inkább instrumentális célt szolgálnak – információszerzésre vagy gyors érzelmi reakciókra épülnek –, és ritkán biztosítanak mély társas beágyazottságot. Ugyanakkor megfigyelhető, hogy a hátrányos helyzetű hallgatók körében magasabb szintű bizalom jellemző, ami kompenzációs mechanizmusként értelmezhető, és az összetartozás iránti fokozott igény megnyilvánulására utalhat. A hagyományos értelemben vett közösségek – amelyek stabil, értékalapú és kölcsönös elköteleződésen nyugvó rendszerek – helyét egyre gyakrabban veszik át hálózatszerű, rugalmasabb kapcsolati formák. Bár ezek a kapcsolatok nem feltétlenül negatívak, társadalmi integrációs szempontból új kihívásokat jelentenek, és megkövetelik a közösségi lét új értelmezési kereteinek kialakítását.

A SZAKMAI-ETIKAI MANDÁTUM POLITIKAI ÉS VALLÁSI KONTEXTUSA

SÁRKÁNY PÉTER

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem GTK

Kulcsszavak: szakmai mandátum; politikai dimenzió; vallási-felekezeti dimenzió

A szociálpedagógia és a politika, valamint a vallás viszonyának elemzése egyidejű a szociális szakmák kialakulásával. A szakirodalom aránylag gyakran visszatér ennek viszonyának a tisztázásához (Merten 2001; Lallinger & Grieger 2007). Az ezzel kapcsolatos szakmai elemzések az elmúlt időszakban Magyarországon is felélénkültek elsősorban szakpolitikai indíttatásból vagy egyházak növekvő szerepvállalása miatt (Krémer 2021; Gehrig et al., 2021; Fischl 2023; Bányai 2024). A szakirodalomban egyértelmű, konszenzusos álláspont nem áll rendelkezésünkre. A szerzők egy része a politikai felhatalmazás szükségességére hívja fel a figyelmet, hiszen a szociálpedagógia vagy a szociális munka elég szorosan kötődik a különféle társadalmi berendezkedésekhez, illetve az aktuális politikai vonatkozásokhoz. Ha a szociális szakmák hatékonyak szeretnének lenni, hangsúlyozzák az ez iránt elköteleződött szerzők, akkor mindenképp érdemes a politikai mandátumot megfogalmazni és felvállalni. A szakma végső soron a gyermekek, a fiatalok és a marginalizált csoportok érdekei mentén fejt ki a tevékenységét. A különböző erőforrások igénybevétele az életlehetőségek javítását célozza meg. Ennek érdekében a helyi- és az általános társadalompolitikai döntésekkel konfrontálódik (Kusche & Krüger 2001). Innen nézve a politikai felhatalmazás határozott és világos körvonalazása magától értetődő szakmai előfeltételnek tűnik. Ezzel szemben a politikai felhatalmazást elvitató szerzők arra hívják fel a figyelmet, hogy a szociális szakmának nem lehet politikai mandátuma. Nem világos ugyanis, hogy honnan eredhet ez a felhatalmazás (Merten, 2001). Az emberi jogok értelmezése is szorosan összefügg az emberről, a társadalomról és a világról alkotott elképzeléseinkkel (Staub-Bernasconi, 2007). Ennek megfelelően a zsidó-keresztény hagyomány is erőteljesen kapcsolódhat a szociális szakma tudományos kifejtéséhez és hozzájárulhat a szociálpedagógia normatív alapjainak a tisztázásához. Nyilvánvaló, hogy ez a feladat megköveteli többek közt a keresztény indíttatású szakmafelfogás sajátosságainak körvonalazását (Kleiner, 2017). A történeti és elméleti szempontokat elemző előadás a szakmai-etikai mandátum politikai és vallási vonatkozásait vizsgálja meg. A szakmaelméleti és szakmaetikai elemzések révén arra kíván rámutatni, hogy a szociálpedagógia nem rendelkezhet külön politikai vagy hitéleti-vallási mandátummal, de ettől függetlenül több szinten szerves kapcsolatban állhat a politikai és vallási dimenzióval. Az aktuális politikafilozófiai vagy a felekezeti-vallási irányzatok befolyásolhatják a szociálpedagógia önértelmezését, de ez semmiképp sem jelentheti azt, hogy a szociálpedagógia egy bizonyos politikai vagy vallási irányzat által meghatározott mandátummal rendelkezne.

ISKOLAI SZOCIÁLIS SEGÍTÉS ÉS A PEDAGÓGUSSZEREPE ÚJRAGONDOLÁSA – NEVELÉSTUDOMÁNYI ÉS TÁRSADALMI KIHÍVÁSOK METSZÉSPONTJÁN

FARMOSI ANDREA

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem GTK

Kulcsszavak: iskolai szociális segítés; pedagógus szerepek; kompetenciák

A pedagóguspálya napjainkban olyan társadalmi és neveléstudományi kihívásokkal szembesül, amelyek újfajta szerepfelfogást és szakmai együttműködések igényelnek. A digitalizáció, a tanulói szocializáció átalakulása, valamint a mentális és szociális problémák iskolai megjelenése – mint az iskolai erőszak, a motiválatlanság és a lemorzsolódás –, nagyon aktuális kérdések az iskolákban is (Györgyi & Nikitscher, 2012). Ma már nem elegendő a hagyományos módszerekre támaszkodni, új technikákat is érdemes bevezetni a pedagógiában, amelyek segítenek a problémás helyzeteket különféle szempontok szerint is kezelni (Orgoványi-Gajdos, 2020). A tanári kompetenciák kibővítése, különösen a szociális dimenzió integrálása, egyre fontosabbá válik a nevelés hatékonyságának biztosításához (Nagy & Szabóné, 2018). A 2018-ban bevezetett iskolai szociális segítés (Gyvt. 40. §) új szereplőt hozott a köznevelésbe, amely különféle szakmai és identitásbeli kérdéseket vetett fel a pedagógiai gyakorlatban (Piczil, 2022). Az előadás azt vizsgálja, hogy az iskolai szociális segítő jelenléte milyen módon befolyásolja a pedagógusok szerepfelfogását, problémakezelését és szakmai identitását. A kutatás egri tipikus és atipikus iskolák összehasonlításával, a család- és gyermekjóléti központ statisztikáinak elemzésével, pedagógusinterjúkkal és esettanulmányokkal dolgozik. Célja annak feltárása, hogy az interdiszciplináris együttműködések – különösen a szociális és pedagógiai határterületeken – miként járulhatnak hozzá a tanári kompetenciák fejlődéséhez (N. Tóth, 2017). A vizsgálat előzetes eredményei azt mutatják, hogy az iskolai szociális segítő támogatása segíti a tanárok problémamegoldó gondolkodását, az érzékenyítést, valamint a differenciált módszerek alkalmazását. Az együttműködés révén a pedagógusok új szakmai nézőpontokat és megoldási stratégiákat sajátítanak el (Barczy, 2001; Mihály, 2002), ami igazolhatja a pedagóguskompetencia-modell szociális irányú bővítésének szükségességét (Mrázik, 2012; Pintér, 2016). Az előadás rávilágít arra, hogy a jövő pedagógusainak már másfajta készségekre és szakmai támogatásra van szükségük, mint korábban. A pedagógus és az iskolai szociális segítő közös munkája kulcsszerepet játszhat abban, hogy az iskolák hatékonyabban reagáljanak a 21. századi kihívásokra.

A FIZIKAI AKTIVITÁS PROTEKTÍV SZEREPE A FIATALOK EGÉSZSÉGES ÉLETVITELÉBEN

Elnök: *Simon István Ágoston*
Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Opponens: *Bognár József*
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

Az adaptív úszóedzésen résztvevő gyermekek fizikai aktivitása

Simonné Kajtár Gabriella
Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar;
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Simon István Ágoston
Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Óvodáskorúak fizikai aktivitásának és testtömegének összefüggései az egészséges életmód kialakításának tükrében

Herpainé Lakó Judit
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Természettudományi Kar

A gyermekek úszással kapcsolatos belső motivációját támogató úszásoktatói magatartás jelentősége az egészséges életvitel kialakításában

Simon István Ágoston, Fekete Adél
Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Simonné Kajtár Gabriella
Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar;
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Tartásjavítás testkontrollfejlesztéssel középiskolai tanulók körében

Bácskay-Abonyi Barbara, Bognár József, Antal Katalin
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Természettudományi Kar

Simon István Ágoston
Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

A FIZIKAI AKTIVITÁS PROTEKTÍV SZEREPE A FIATALOK EGÉSZSÉGES ÉLETVITELÉBEN

SIMON ISTVÁN ÁGOSTON

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

Napjaink fiataljaira ható magas követelményrendszer, a digitalizált életforma előtérbe helyezi a sedens életmódot elősegítő tevékenységeket, s ennek következtében életmódjukban háttérbe szorul a fizikai aktivitás (Soós, 2022). Állításunkat hazai és nemzetközi serdülők körében végzett kutatások is alátámasztják, melyek rámutatnak, hogy a fiataloknak csak kis hányada teljesíti az egészség szempontjából ajánlott fizikai aktivitási szintet (Derzsi et al., 2022; Németh, 2022; Hoteit et al., 2024; Rosioară et al., 2025). A rendszeres testmozgás természetes megerősítőként pozitív és protektív hatással van az egészségre, ezért kiemelten fontos minden olyan tevékenység támogatása, amely elősegíti a gyermekekben a rendszeres testedzés iránti pozitív szemlélet és belső motiváció kialakulását. Szimpóziumunk célja olyan tevékenységek bemutatása, amelyek protektív, fejlesztő hatást fejtenek ki az egészséggel kapcsolatban, illetve elősegítik a rendszeres testedzés iránti elköteleződés és belső motiváció kialakítását. A testedzés iránti igény kialakítását minél fiatalabb életkorban kell elkezdeni olyan adekvát mozgásokkal, mint az úszás, amelynek célja az úszás megszerettetése és a rendszeres testedzés iránti igény kialakítása. A célok megvalósításához a belső motivációt támogató oktatói magatartás szükséges. Első előadásunkban bemutatjuk, hogy milyen mértékben jelennek meg a soproni úszásoktatások során a belső motivációt támogató oktatási módszerek és nevelői attitűdök. Három különböző szervezet által megvalósított úszásoktatási gyakorlat összehasonlítása előremutató eredményeket hozott. A család és a szülői példamutatás kiemelkedő szerepet játszik a rendszeres testmozgás iránti igény kialakulásában, különösen az óvodás korosztály esetében. Ebben az életszakaszban a gyermekekre jelentős hatást gyakorolnak a tekintélyi személyek – szülők, nagyszülők és pedagógusok –, akik meghatározó módon befolyásolhatják a fizikai aktivitás iránti elköteleződésüket (Gombocz & Trencsényi, 2007). Második előadásunkban az egri óvodás korosztály sportolási szokásain keresztül mutatjuk be a szülői és nagyszülői példamutatás eredményességét, valamint a szerző kitér a fizikai inaktivitás és az elhízás közötti összefüggésre is. A serdülők körében egyre hangsúlyosabban van jelen a sedens életmód (Soós, 2022), amely elősegíti a fizikai inaktív életmód kialakulását. Ennek következtében egyre gyakoribbá válnak a mozgásszervrendszert érintő problémák, valamint az elhízás és a cukorbetegség kialakulása is. (Ferenczi & Lenténé, 2021). Harmadik előadásunkban egy olyan mozgásprogramot mutatunk be, amelynek napi alkalmazása hatékonyan hozzájárult a serdülők helyes testtartásának kialakításához, fejlesztéséhez. A fizikai aktivitás nem csak a megelőzés, hanem a posztrehabilitáció kiegészítő tevékenysége is (Simon, 2015). A szimpózium záróelőadása annak bemutatására fókuszál, hogy az egészségügyi problémákkal élő gyermekek az adaptív úszás mellett milyen mértékben vesznek részt egyéb testedzésben.

AZ ADAPTÍV ÚSZÓEDZÉSEN RÉSZTVEVŐ GYERMEKEK FIZIKAI AKTIVITÁSA

SIMONNÉ KAJTÁR GABRIELLA *, SIMON ISTVÁN ÁGOSTON **

* Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar,
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola;

** Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Kulcsszavak: fizikai aktivitás, tudatos életvitel, adaptív úszás; egészségtudatosság

A digitalizáció és a felgyorsult életvitel jelentősen átalakította az alfa és Z generáció életmódbeli szokásait. A mindennapjaikban egyre inkább előtérbe kerülnek az ülő életmódot támogató tevékenységek, miközben a rendszeres testmozgás háttérbe szorul. A fizikai inaktivitás növekvő tendenciájára a HBSC kutatások is rávilágítanak: a diákok mindössze 21,3%-a végez elegendő mennyiségű testmozgást (Ember, 2018; Németh, 2022). A rendszeres testmozgás az életminőség alapvető meghatározója (Ember, 2018), és protektív hatása van az élet minden területére gyermek- és felnőttkorban egyaránt. Aki rendszeresen sportol, egészségét és egészségtudatosságát tekintve eredményes azáltal, hogy aktívan tesz azért, hogy egészséges legyen (Kovács & Nagy, 2017). A pozitív hatást kiváltó mozgástevékenységek közé sorolható az úszás, amely szerteágazó hatásrendszere révén hatékony prevenciós és rehabilitációs eszköz. (Demeter & Peja, 2011). Az adaptív úszás, mint a prevenció és a rehabilitáció egyik leghatékonyabb eszköze, sajátosságai révén lehetőséget biztosít a gyermekek komplex személyiségfejlesztésén túl a pszichomotoros képességek, az egészségi állapot és a fizikai teljesítőképesség fejlesztésére (Bognár, 2023). Az adaptív úszás korszerű szemléletében fő célként jelenik meg az úszóedzéseken résztvevő tanulók egészségtudatos magatartásának kialakítása, a tudatos, a fizikai aktivitást fókuszba állító életvitelre történő felkészítés. Kutatásunk célja felmérni, hogy az úszóedzésen résztvevő gyermekek milyen egészségmagatartással rendelkeznek, valamint egy féléves egészségfejlesztési program hatással van-e az egészségmagatartásukra. Előadásunkban a kutatásunk első lépését mutatjuk be, amely során a tanulók fizikai aktivitását vizsgáltuk meg az alábbi hipotézisek bizonyításán keresztül: A gyermekek nagyobb százaléka inaktív életmódot folytatott az adaptív úszás előtt. A gyermekek a heti egy vagy két úszóedzésen kívüli fizikai aktivitása alacsony szintet mutat. A tanulók többsége a fizikai aktivitás területén tudatos, ezzel elősegítve elváltozásuk, egészségük javításának megvalósítását. A hipotézisek bizonyítására kvantitatív kérdőíves módszert alkalmaztunk, amelynek mintáját az úszóedzéseken részt vevő soproni 9–16 éves gyermekek adták (N = 176). Az eredmények alapján elmondható, hogy a megkérdezettek 67%-a rendszeresen sportolt az úszás előtt, s ezt a szokását megtartotta az úszás mellett is. Az adaptív úszáson részt vevők 52,3%-a tisztában van az elváltozása, betegsége következményeivel, s tudja, hogy milyen mozgásokat végezhet, valamint az úszóedzésen résztvevők 46,4%-a elkötelezett a felnőttkori testmozgás iránt. A kutatás eredményei segítséget nyújtottak abban, hogy a továbbiakban a tanulók számára meghatározott egészségfejlesztési programban mely területek legyenek relevánsak. Az úszóedzésre járó fiatalok az átlagnál jobb egészségmagatartással rendelkeznek, és nagyrésztük tudatosan készül az iskola utáni időszakra, az egészséges felnőtt életre.

ÓVODÁSKORÚAK FIZIKAI AKTIVITÁSÁNAK ÉS TESTTÖMEGÉNEK ÖSSZEFÜGGÉSEI AZ EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD KIALAKÍTÁSÁNAK TÜKRÉBEN

HERPAINÉ LAKÓ JUDIT

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Természettudományi Kar

Kulcsszavak: fizikai aktivitás; szülői, nagyszülői mintaadás; egészségtudatosság

Az értékközvetítő folyamatok elsődleges színtere a család, mely fontos szerepet játszik a testkultúrához, egészségkultúrához kapcsolódó értékek kialakításában is. Az életmódbeli minták gyermekkorban alakulnak ki, amikor az egészséghez való hozzáállás még kedvező (Forrai, 2002; Bak et al., 2004). Gombocz János és Trencsényi László (2007) szerint a folyamatosan példaként szolgáló szülői viselkedés, a mindennapok során közvetített minta sokkal nagyobb hatással van a gyermek személyiségének fejlődésére, mint a tervezett nevelő hatások. A hangoztatott elvek kevésbé fontosak, mint maga az élet gyakorlata. Éppen ezért érdemes a gyermekek nevelése során minél fiatalabb kortól előtérbe helyezni a fizikai aktivitást. Óvodáskorúaknál a szülőkkel, nagyszülőkkel közösen végzett mozgás akár életre szóló mintát eredményezhet. Kutatásunk során arra kerestük a választ, hogy az óvodáskorú gyermek testtömege és az aktivitás-inaktivitás között milyen összefüggéseket találunk; a szülők sportolási szokásai hogyan befolyásolják a gyerekek sportolási szokásait; illetve a család szocioökonómiai státusza és a gyermek testtömege között milyen összefüggések fedezhetők fel. Kutatásunk célsorozatjának megismerésére szóbeli kikérdezéssel zajló kérdőíves kutatást, valamint testsúly- és testmagasságmérést végeztünk 3–7 év közötti egri óvodások körében. A kikérdezéskor és méréskor az óvónő és a gyermek egyik szülője is jelen volt. A válaszadó 252 fő óvodáskorú gyermek közül 134 fő (53,2%) fiú, 118 fő (46,8%) lány volt. A sportolási szokások és a BMI életkor szerinti percentilis értékek között szoros összefüggést tapasztaltunk. A sovány kategóriába tartozó gyerekek 86,5%-a (32 fő), a normál testsúlyúak 81,3%-a (122 fő) szokott szüleivel sportolni, mely értékek szignifikánsan magasabbak, mint a túlsúlyos társaiké, akiknek csupán 66,2%-a (43 fő) sportol szüleivel ($\chi^2 = 9,8$, $df = 4$, $p = 0,028$). A sovány gyerekek 59,5%-a (22 fő), a normál testsúlyúak 63,3%-a (95 fő) nyilatkozta, hogy a szülei sportolnak, míg a túlsúlyos gyerekek esetében csupán a szülők 43,1%-a sportol ($\chi^2 = 7,68$, $df = 2$, $p = 0,021$). A túlsúlyos gyerekek 92,3%-a (60 fő), míg az egészséges, normál kategóriába tartozó gyerekek 12,7%-a (19 fő), a sovány kategóriába tartozók 13,5%-a (5 fő) hátrányos helyzetű családban él ($\chi^2 = 137,1$ $df = 2$ $p < 0,001$). A kutatásunk igazolja, hogy az alacsonyabb jövedelemmel rendelkező családok körében az elhízás nagyobb valószínűséggel fordul elő. A gyerekek egészségtudatos magatartásának kialakításában kiemelt szerepe van az elsődleges szocializációs színtérnek, a családnak, illetve a másodlagos színtér szereplőinek a köznevelési intézményeknek. Mivel a rendszeres fizikai aktivitás bizonyítottan primer prevenció eszköz bizonyos betegségek megelőzésében, így elengedhetetlen a fizikai aktivitást, sportolást támogató intézkedések és kormányzati szintű programok minél szélesebb körű kiszélesítése és a hozzáférés korlátlan biztosítása is.

A GYERMEKEK ÚSZÁSSAL KAPCSOLATOS BELSŐ MOTIVÁCIÓJÁT TÁMOGATÓ ÚSZÁSOKTATÓI MAGATARTÁS JELENTŐSÉGE AZ EGÉSZSÉGES ÉLETVITEL KIALAKÍTÁSÁBAN

**SIMON ISTVÁN ÁGOSTON *, SIMONNÉ KAJTÁR GABRIELLA **,
FEKETE ADÉL ***

* Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar;

** Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem
Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: belső motiváció, sikeres oktatás; pozitív értékelés; úszásoktatás

Az úszással mint terápiás, illetve egészségmegőrző tevékenységgel számos hazai (Arany et al., 2023; Demeter & Peja, 2011; Simon, 2015) és nemzetközi (Wiazewicz & Zawadzki, 2014; Corew & Cox, 2018) publikáció foglalkozik. Az eredményes oktatás és a sportág, a testedzés iránti elköteleződés sikerességének, a belső motivációt fókuszba állító módszertan oktatásban betöltött szerepének vizsgálata még kevés publikációban szerepel (Minkels et al., 2023). A belső motiváció kialakításában meghatározó szerepet tölt be az edző, az oktató, aki megfelelő módszerek és eszközök alkalmazásával törekszik a gyermekek úszással kapcsolatos motivációs szintjének fenntartására, növelésére. A kutatásunk célja a belső motiváció kialakítását és fenntartását támogató edzői, oktatói magatartás vizsgálata a különböző jellegű úszásoktatások során. A kutatásban három hipotézis bizonyítására törekedtünk: Az úszásoktatás folyamán kifejezett figyelmet fordítanak az oktatók a belső motiváció fenntartására és fejlesztésére. Az úszásoktatás során a játékos tevékenységek nagy szerepet töltenek be. Az eszközhasználat is kiemelt szerepet kap, mivel a gyermekeknek így könnyebb a tevékenységet végrehajtani, ezáltal több a sikerélmény. Az úszóedzők a belső motivációs tényezőkre helyezik a hangsúlyt, igyekeznek a gyerekben felkelteni a belső érdeklődést. Külső tényezők kevésbé kapnak szerepet a foglalkozások során. A vizsgálat alapsokaságát a soproni Lőver Uszodában úszásoktatást végző szervezetek oktatói adták, amelyből véletlenszerű kiválasztással 13 főt figyeltünk meg (12 nő, 1 férfi, átlag életkor = 21,46 ±2,066) Bíró (2007) és Simon és Kajtár (2010) kategoriális megfigyelésének adaptált változatával. A 17 kategóriát tartalmazó megfigyelést két személy végezte. A Scott-féle megbízhatósági együttható ($\pi = 0,89$ és $0,94$) megfelelt a kritériumoknak. Az eredmények alapján elmondhatjuk, hogy a vizsgált oktatók törekedtek a belső motivációt támogató elsődleges tevékenységek minél nagyobb arányú megvalósítására az oktatás során, ugyanis az ösztönzés (44,1 %), a pozitív tevékenységértékelés (17,9%), a játék (23,7%) magas arányt mutatott az oktatási időszakban. A másodlagos támogató tevékenységek közül az eszközhasználat emelkedett ki, amely minden vizsgált szervezetnél meghaladta az 51%-ot. A segítségadás (43,3%) és a hibajavítás segítségadással (27,6%) is magas értéket mutatott. Az eredmények elemzésével bizonyítottuk a hipotéziseinket, ellenben a pozitív eredmények ellenére fontosnak tarjuk, hogy a továbbképzéseken az előadók nagyobb hangsúlyt fektessenek a belső motivációt támogató tevékenységek megismertetésére, illetve hangsúlyozni kell azok nagyobb mértékű alkalmazását, ezzel sikerélményhez juttatva a gyermekeket, ami a belső motiváció fejlesztését, fenntartását segíti elő.

TARTÁSJAVÍTÁS TESTKONTROLLFEJLESZTÉSEL KÖZÉPISKOLAI TANULÓK KÖRÉBEN

**BÁCSKAY-ABONYI BARBARA *, BOGNÁR JÓZSEF *, ANTAL KATALIN *,
SIMON ISTVÁN ÁGOSTON ****

* Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Természettudományi Kar

** Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Kulcsszavak: testtartásjavítás, tartáskorrekció; erőállóképesség; intervenció

A fejlett társadalmakban a gépesített, digitalizált életvitel elősegíti az ülő életmód kialakítását és csökkenti a mozgással eltöltött időt. Az okoseszköz-használat, az oktatással, tanulással eltöltött idő mennyisége elősegíti az egyre nagyobb arányban előforduló tartásgyengeséget, illetve az SMS-nyak kialakulását, amelynek egyik megelőző tevékenysége a fizikai aktivitás, azon belül a testtartásjavítás. A kevesebb képernyő- és okoseszköz-használat, valamint a fizikai aktivitás növelésének hatására kevesebb alvásprobléma tapasztalható a tizenéves serdülők között. Hrafnkelsdottir és munkatársai (2020) 315 fő, átlagosan 15,8 éves serdülő felmérését követően hasonló megállapításra jutottak. Az iskolai testnevelésoktatás egyik feladata, célja a testtartásfejlesztés. Az évek során a tartáskorrekció folyamatosan átalakult, így az erősítő-nyújtó feladatok mellett a testtartás, testtudatosság fejlesztésének fontossága is egyre nagyobb teret kapott (Schmidt et al., 1999; Muscolino, 2004; Perjés, 2005). Kutatásunk célja az általunk kidolgozott tartásjavítást fejlesztő módszer eredményességének bemutatása az iskolai testnevelésoktatás keretei között. A vizsgálat mintáját a Gödöllői Premontrei Szent Norbert, Sylvester János Protestáns Gimnázium és Szent László Gimnázium kilencedikes és tizedikes osztályainak tanulói adták, N = 152 fő (80 fő leány, 72 fő fiú). Átlagéletkor $M = 16,12 \pm 0,64$ év. Létrehoztunk egy vizsgálati (nvcs = 75) és egy kontroll (nkcs = 77) csoportot. A kutatás első lépésében előadást hallgattak meg a tanulók a legjellemzőbb tartáshibákról és következményeiről, valamint a megelőzési lehetőségekről, majd bemeneti felmérést végeztünk el a hasizmok és a felső hátizmok erőállóképességét megmérve a Magyar Gerincgyógyászati Társaság 12 tartásfelmérő feladatát felhasználva. A vizsgálati csoport tagjai hét héten keresztül telefonos emlékeztető segítségével naponta többször tartáskorrekciót alkalmaztak magukon, amelynek napi gyakoriságát rögzíteni kellett. Emellett hetente kaptak további fejlesztő mozgásfeladatokat a napi rutinjaik helyes tartáspozícióban való végzésére. A hét hetes erősítő-nyújtó feladatok programját átadtuk a testnevelő tanároknak, melyeket hetente kétszer-háromszor végzett mind a VCs (75 fő), mind a KCs (77 fő). A kutatás kimeneti mérését kiegészítettük egy kérdőívvel, amely segítségével felmértük, hogy mennyire sikerült a tanulóknak megtartani a helyes testtartást egy nap folyamán. A két csoport erőálló képességének fejlődése hasonlóan alakult, de figyelembe kell venni, hogy a VCs kiindulási értékei lényegesen magasabbak voltak, mint a KCs végső eredményei. A hátizomgyakorlatok végrehajtási ideje mindkét csoportban szignifikánsan fejlődött: VCs: 117,31 sec-ról 140,59 sec-ra ($p = 0,002$) KCs: 92,79 sec-ról 118,47 sec-ra ($p < 0,001$), a hasizmok erőállóképessége nem szignifikánsan fejlődött (VCs: 389,29 sec-ról 400,00 sec-ra; KCs: 330,22 sec-ról 352,69 sec-ra).

A HANGOS OLVASÁSI FLUENCIA JELLEMZŐI ÉS ÖSSZEFÜGGÉSEINEK VIZSGÁLATA MÁSODIK OSZTÁLYOSOK KÖRÉBEN. AZ OLVASÁS PONTOSSÁGA

Elnök: *Steklács János*
Pécsi Tudományegyetem BTK

Opponens: *Szenczi Beáta*
Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és
Kogníció Gyógypedagógiai Intézet;

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

A hangos olvasás hibáinak jellemzői második évfolyamos diákoknál

Hoss Alexandra
Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

A hangos olvasás jellemzői alsó tagozaton – Tipikus tévesztések és fejlesztési lehetőségek

Fogarassy Nikolett
Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK Nyelvtudományi és Finnugor
Intézet

Huszár-Samu Nóra
Eötvös József Főiskola

Az iskolai teljesítmény tanítói megítélése az olvasási fluencia és a szövegértés tükrében második évfolyamon

Sipos Zsóka
Apor Vilmos Főiskola

Volentér-Kis Orsolya
Szegedi Tudományegyetem Neurológiai Klinika

Megakadások jellemzői második osztályos tanulók hangos olvasásában

Bóna Judit
Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK Nyelvtudományi és Finnugor
Intézet

A HANGOS OLVASÁSI FLUENCIA JELLEMZŐI ÉS ÖSSZEFÜGGÉSEINEK VIZSGÁLATA MÁSODIK OSZTÁLYOSOK KÖRÉBEN. AZ OLVASÁS PONTOSSÁGA

STEKLÁCS JÁNOS
Pécsi Tudományegyetem BTK

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

Az olvasási fluencia a dekódolási folyamatok automatizáltságára utal, olyan képességre, amely lehetővé teszi, hogy az olvasó figyelme a megértésre és az olvasás monitorozására összpontosuljon (Razinski et al., 2011). Megkülönböztethető hangos és néma fluencia. A hangos olvasás fluenciáját három fő komponens határozza meg: az olvasás ideje, pontossága és prozódiaja (Hudson et al., 2020). A szakirodalom szerint a fluencia az egyik legerősebb előrejelzője a szövegértés sikerességének. A tanulók fluenciája megbízhatóan jelzi olvasási fejlettségüket és várható fejlődési pályájukat, amely szoros összefüggést mutat tanulási képességeikkel és iskolai teljesítményükkel (Chall, 1983; Kim, 2020; Samuels, 2006; Steklács, 2024). A szimpóziium a magyar alsó tagozatos diákok körében ezen a területen végzett kutatásaink eredményeiből mutat be néhányat. Az első előadás az olvasási hibák jellemzőit mutatja be 658 második évfolyamos tanuló adatai alapján. A kvalitatív és kvantitatív elemzések révén részletes képet kapunk a tipikus tévesztésekről és ezek kategóriáiról. A hibázások rendszerezése elősegíti a tanulási nehézségek azonosítását és megalapozza a célzott fejlesztési javaslatokat. A második előadás fókuszában a hangos olvasás során megjelenő megakadások állnak, különös tekintettel azok típusaira és strukturális jellemzőire. A kutatás bemutatja az újraindítások, ismétlések, szótorzulások és bizonytalansági szünetek elemzését, valamint ezek kapcsolatát a szövegértési teljesítménnyel. A részletes elemzések alapján kirajzolódnak azok a nyelvi és kognitív tényezők (pl. szóhossz, morfológiai komplexitás), amelyek meghatározzák a megakadások kezelésének sikerességét. A harmadik előadás a tipikus tévesztések pedagógiai értelmezésére, illetve a fejlesztési lehetőségekre fókuszál. A hangos olvasási hibák elemzése nemcsak diagnosztikus célokat szolgál, hanem megalapozhatja a személyre szabott intervenciót is. Az előadás bemutatja azokat a pedagógiai lehetőségeket, amelyek célzottan segítik a pontosságot, a tempót és a prozódia fejlesztését, hozzájárulva ezzel a sikeres szövegértéshez. A negyedik előadás az iskolai teljesítmény tanítói megítélését állítja a vizsgálat középpontjába, összevetve azt a tanulók objektíven mért olvasási eredményeivel. Az eredmények szerint a tanítói értékelés gyakran magasabbra pozicionálja a tanulókat, mint ahogyan azt a mért fluencia- és szövegértési mutatók indokolnák. Ez rámutat arra, hogy a pedagógiai percepciót számos torzító tényező befolyásolhatja. A szimpóziium előadásai rávilágítanak arra, hogy a hangos olvasási fluencia részletes feltérképezése kulcsfontosságú az iskolai olvasástanítás és a szövegértés szempontjából. Az eredmények gyakorlati relevanciája több szinten is megmutatkozik: egyrészt hozzájárulnak az olvasástanítás módszertani, szemléleti megújításához, másrészt alapot szolgáltathatnak diagnosztikus eszközök fejlesztéséhez és célzott fejlesztőprogramok kialakításához a fluencia terén.

A kutatást támogatta: A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta. Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport, MTA-PTE, SZKF2022-12/2022

A HANGOS OLVASÁS HIBÁINAK JELLEMZŐI MÁSODIK ÉVFOLYAMOS DIÁKOKNÁL

HOSS ALEXANDRA

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: olvasási fluencia; szövegértő olvasás; alsó tagozat

Az olvasás készség-, majd eszközszintű elsajátítása alapvető feltétele a hatékony szövegértés kialakulásának. Az írott nyelv megértése nem csupán nyelvi és kognitív alapképességek, például a fonológiai tudatosság, munkamemória és szókincs meglétét feltételezi, hanem egy olyan fokozatosan felépülő tanulási folyamatot is, amelynek hatékony fejlesztésében hangsúlyos szerepet kap a pedagógiai tudatosság, a célok strukturájához illeszkedő módszertan és a nyelvi szintek egymásra épülő fejlesztése (Csépe, 2014; Demeter, 2022). E folyamat központi eleme az olvasástechnika, olvasási fluencia, vagyis az olvasás pontosságának, sebességének és kifejezőkészségének együttes fejlődése, amely közvetlenül befolyásolja a tanulók szövegértési teljesítményét (Fuchs et al., 2001; Kuhn et al., 2010). Mindezek miatt különösen fontos feltérképezni a kezdő olvasók tipikus olvasási hibázásait, mivel ezek gyakran a dekódolás automatizálásának hiányosságaira, illetve az olvasás alfolyamatainak fejletlenségére utalnak (Rasinski, 2012). Jelen előadás célja, hogy egy országos kutatásban rögzített hangos olvasási mintán feltárja és bemutassa 658 fő második évfolyamos tanuló olvasási hibázásainak sajátosságait, különös tekintettel az olvasás pontosságának jellemzőire. A kutatásban 31 osztály vett részt. A tanulók egy 144 szóból álló történetet olvastak fel hangosan, majd egy hat kérdésből álló szövegértési feladatsort oldottak meg. Az olvasási hibák rögzítése és előzetes kódolása logopédusokból és nyelvészekből álló szakértői csoport által történt. A hibákat egy részletes kategóriarendszer alapján osztályoztuk, többek között: kihagyás, betűtévesztés, reverzió, elővételezés, perszeveráció, betoldás, szótorzulás, ismétlés, szócserek, kombinációs hibák, valamint teljes szókihagyás vagy megtagadás. Az előzetes eredmények alapján megállapítható, hogy a kezdő olvasók esetében gyakoriak a morfológiai és ortográfiai hibák, valamint a fluenciával kapcsolatos problémák (Sipos & Volentér-Kis, 2024). Megfigyelhetők olyan hibázások is, amelyek a szöveg kontextusára adott túlzott előfeszítési válaszként értelmezhetők – ez a jelenség a szófelismerés és a pragmatikai feldolgozás fejlődési útvonalaait is érinti. Az eredmények alátámasztják, hogy az olvasási hibázások elemzése során különös figyelmet kell fordítani a fonológiai tudatosság, a szókincs, a nyelvtani szerkezetek, valamint a pragmatikai tudás fejlesztésére. Ez nemcsak az olvasás elsajátítása, hanem a korai intervenciók hatékonysága és az olvasási nehézségek prevenciója szempontjából is kiemelkedően fontos (Torgesen, 2000). Az eredmények hasznosíthatók a fejlesztőpedagógiai gyakorlatban, az olvasástanítás differenciálásában és a tanítóképzés módszertani szemléletének gazdagításában is.

A HANGOS OLVASÁS JELLEMZŐI ALSÓ TAGOZATON – TIPIKUS TÉVESZTÉSEK ÉS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK

FOGARASSY NIKOLETT *, HUSZÁR-SAMU NÓRA **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK Nyelvtudományi és Finnugor Intézet

** Eötvös József Főiskola

Kulcsszavak: olvasási fluencia; hangos olvasás; fejlesztés

Az olvasási készség fejlődése az alsó tagozatos években alapvetően meghatározza a későbbi tanulási sikerességet, különösen az anyanyelvi és szövegértési kompetenciák megalapozása szempontjából. A hangos olvasás során előforduló hibák – például hangtévesztések, szótorzítások, szótagkihagyások – nem csupán a dekódolási automatizmusok hiányát, hanem a fonológiai tudatosság fejletlenségét is jelezhetik (Ehri, 2005). A hibamintázatok megfigyelése és rendszerezése lehetőséget teremt az egyéni fejlődési utak azonosítására, valamint a célzott pedagógiai beavatkozások megalapozására (Vellutino et al., 2004; Steklács, 2009). A magyar nyelv morfofonológiai jellemzői tovább árnyalják a hibák értelmezését (Meixner, 2000). Empirikus kutatásunkban második osztályos tanulók hangos olvasási teljesítményét elemezzük. A hibákat nyelvi jellemzők és típusok szerint kategorizáljuk. A célunk nem csupán a tipikus olvasási hibák gyakoriságának feltárása, hanem az ezek mögött meghúzódó tanulási nehézségek és fejlesztési szükségletek azonosítása is. A hibamintázatok alapján azonosítottuk azokat a jelzéseket, amelyek már korai életkorban figyelmeztethetnek az atipikus olvasásfejlődésre, így megelőző, prevenciós célú beavatkozásokat is tervezhetünk. A kutatás eredményei alapján az előforduló hibák elkülöníthető mintázatokat mutatnak, amelyek összekapcsolhatók az olvasási részképességeinek fejlettségével. Az elemzés során kirajzolódott, hogy a tipikus hibák egy része rendszeresen visszatérő, tanulónként eltérő módon jelentkezik, ami alátámasztja az olvasás személyre szabott fejlesztésének szükségességét. Az előadás egyik kiemelt célja, hogy a feltárt hibamintázatokra építve fejlesztési lehetőségeket mutasson be a tanítók és fejlesztőpedagógusok számára. A tipikus hibák értelmezésével olyan gyakorlatok és módszertani javaslatok is bemutatásra kerülnek, amelyek a pontos olvasás, a prozódia és az olvasási tempó fejlesztését célozzák. A kutatás alapján készülő tervezett fejlesztési javaslatcsomag differenciáltan alkalmazható a tanulók egyéni szükségleteihez igazítva, támogatva ezzel a sikeres olvasásfejlődésüket. Az eredmények hasznosíthatók tanítóképzésben, fejlesztőpedagógiai képzésekben, valamint diagnosztikus mérőeszközök fejlesztésében is.

AZ ISKOLAI TELJESÍTMÉNY TANÍTÓI MEGÍTÉLÉSE AZ OLVASÁSI FLUENCIA ÉS A SZÖVEGÉRTÉS TÜKRÉBEN MÁSODIK ÉVFOLYAMON

SIPOS ZSÓKA *, VOLENTÉR-KIS ORSOLYA **

* Apor Vilmos Katolikus Főiskola

** Szegedi Tudományegyetem Neurológiai Klinika

Kulcsszavak: olvasási fluencia; alsó tagozat; pedagógus megítélése

A tanulói teljesítmény pedagógiai értékelésének objektivitása évtizedek óta számos kérdést vet fel a jelenlegi iskolai gyakorlat mentén (Csapó, 2002; Falus & Szűcs, 2022). Formalizált mérések hiányában a tanítók, tanárok percepcióját számos tényező torzíthatja (Hercz, 2007; Szabó, 2014), melyek közül kiemelhető a rokonszenven túl a sztereotípiák meghatározó volta, a holdudvar-hatás, a pedagógiai közeg hatása, illetve az engedékenységi kérdéskör. Hazai országos kutatás nyomán elmondható, hogy az olvasási gyengeség esetében az arra rászoruló tanulók jelentős része, mintegy kétharmada nem részesül a nehézségei enyhítését célzó ellátásban (Sipos, 2023). Jelen előadás arra keresi a választ, hogy egyrészt mennyire illeszkedik a tanulói teljesítmény értékelése a mért olvasási eredményekhez, illetve találhatók-e tendenciák, beazonosítható torzító tényezők azokban az esetekben, ahol ebben jelentős eltérés tapasztalható. A kutatás 21 általános iskola 31 osztályának 658 második évfolyamos tanulójának olvasására irányult. A diákok egy 144 szóból álló mesét olvastak, amit hat értésellenőrző kérdés követett. A mért változók az értésen túl az olvasás ideje, pontossága és prozódiaja voltak. A diákok osztályfőnökei háttérkérdőívet töltöttek ki, amely tartalmazta a tanulók teljesítményének pedagógusi megítélését is egy tízes skálán olvasásra, matematikára, valamint iskolai összteljesítményre vonatkozóan. Az eredmények alapján elmondható, hogy a teljesítmények megítélése a skála felső harmadába tolódott, a tanulók közel 60%-ának teljesítményét nyolc vagy annál magasabb pontszámra értékelte a pedagógus. Az összteljesítmény megítélését a matematikában tapasztalt teljesítmény némiképp erősebben befolyásolta ($r_s = 0,919$, $p < 0,01$), mint az olvasásban tapasztalt ($r_s = 0,890$, $p < 0,01$). Az olvasást mérő változók közül mindegyik értékelés az olvasási idővel mutatta a legerősebb korrelációt. A gyenge olvasási teljesítményt mutató diákok közül a magas olvasási idővel rendelkezők 57,3%-a (47 fő), a magas hibaszámmal olvasók 42,9%-a (27 fő), a prozódiai elemeket kevésbé használók 65,0%-a (126 fő), az értésellenőrző kérdések alapján gyengén teljesítők 52%-a (26 fő) kapott a tanítótól az olvasási teljesítményére közepesnél magasabb értékelést. Ezen esetek részletes elemzése adalékul szolgál az olvasástanulásban lemaradó gyermekek korai azonosításához a figyelmet azokra a tényezőkre irányítva, amelyek leginkább torzítják a valós olvasási teljesítmény percepcióját.

MEGAKADÁSOK JELLEMZŐI MÁSODIK OSZTÁLYOS TANULÓK HANGOS OLVASÁSÁBAN

BÓNA JUDIT

Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK Nyelvtudományi és Finnugor Intézet

Kulcsszavak: olvasási fluencia; hangos olvasás; megakadások

Az előadás célja, hogy bemutassa, milyen megakadások fordulnak elő a második osztályos magyar gyermekek hangos olvasásában, ezeknek milyen jellemzőik vannak, illetve hogyan függenek össze a szövegértéssel. A hangos olvasás folyamatossága meghatározó feltétele az olvasásértésnek, és fontos szerepet játszik az olvasási zavarok diagnosztizálásában és az olvasási technikák fejlesztésében (Alt & Samuels, 2011). Az olvasás folyamatosságának vizsgálata ugyanis azt mutatja meg, hogy mennyire automatizálódott a dekódolási folyamat, azaz képes-e az olvasó a mentális folyamatait a megértésre és az olvasás monitorozására összpontosítani (Kamil et al., 2011). A fluenciáról a hangos olvasás során a tempó és a szünettartás jellemzői mellett a különböző megakadások és a tévesztések vizsgálata ad képet. Kevés információnk van arról, hogy a magyar anyanyelvű második osztályos gyermekek megakadásainak milyen jellemzői vannak hangos olvasás során, illetve ezek hogyan befolyásolják a szövegértési teljesítményt. A jelen előadás ezt vizsgálja több mint 600 második osztályos gyermek hangfelvételein. A kutatás során második osztályos gyermekeknek kellett egy rövid szöveget felolvasniuk, majd szövegértést vizsgáló kérdésekre válaszolniuk. A felolvasásokból kigyűjtött megakadásokat a következő szempontok szerint elemeztem: a megakadások típusai és gyakorisága, illetve a leggyakoribb típusok, az újraindítások és ismétlések jellemzői. Megvizsgáltam az újraindított és megismételt szavak szófaját, szótagszámát, morfológiai felépítését. Elemeztem az újraindítások és ismétlések szerkezetét is: az újraindítás esetén a szókezdet és a megszakítási pont közötti hangok és szótagok számát, az újraindított elemek ismétlésének számát, illetve az ismétlések esetén az ismételt elem kiejtésének számát is. Az eredményeket összevetettem a gyermekek szövegértési teljesítményére kapott pontszámaival. Az eredmények azt mutatják, hogy a megakadások gyakorisága összefüggést mutat a szövegértési teljesítménnyel. Az, hogy milyen jellemzői vannak az egyes megakadásoknak, azaz hogyan oldják fel a gyermekek az újraindítások és az ismétlések segítségével az olvasási bizonytalanságokat, szintén összefüggésben áll a szövegértési teljesítménnyel. Az újraindítások és az ismétlések szempontjából meghatározó a szóhosszúság, a szavak morfológiai felépítése és ismertsége, illetve a kontextus is. Az eredmények arra hívják fel a figyelmet, hogy az olvasásfejlesztés során még hangsúlyosabb figyelmet kell fordítani a szókincs, a fonológiai és morfológiai tudatosság, illetve a pragmatikai készségek fejlesztésére is.

A kutatást támogatta: Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport, MTA-PTE, SZKF2022-12/2022

FELNŐTTKORÚ FOGYATÉKOS SZEMÉLYEK: KIHÍVÁSOK ÉS TÁMOGATÁSI LEHETŐSÉGEK

- Elnök: *Szekeres Ágota*
Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK, Magyar Agrár- és
Élettudományi Egyetem, MTA-ELTE Autizmus és Tanulási
akadályozottság Szak módszertani Kutatócsoport
- Opponens: *Kiss Renáta*
Szegedi Tudományegyetem, MTA-SZTE Digitális Tanulási
Technológiák Kutatócsoport

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

A felnőtt fogyatékos személyek életminőségének vizsgálata – fókuszban az intellektuális képességzavar

Gelencsérné Bakó Márta
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus
Neveléstudományi Intézet Gyógypedagógiai Tanszék

Tóth-Szerecz Ágnes
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus
Neveléstudományi Intézet; Pécsi Tudományegyetem BTK Oktatás és
Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

A joga hatásai az intellektuális képességzavarral élő fiatal felnőttekre

Ladnai Attiláné
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus
Neveléstudományi Intézet Gyógypedagógiai Tanszék

Felnőttkorú személyek pedagógiai szakszolgálati vizsgálatának tapasztalatai a pályaválasztás realitásának tükrében

Demeter Gáborné
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus
Neveléstudományi Intézet Gyógypedagógiai Tanszék

Önálló életvitelt támogató alkalmazások intellektuális képességzavarral élő fiatal felnőttek számára

Gróf Anita, Ladnai Attiláné
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus
Neveléstudományi Intézet Gyógypedagógiai Tanszék

FELNŐTTKORÚ FOGYATÉKOS SZEMÉLYEK: KIHÍVÁSOK ÉS TÁMOGATÁSI LEHETŐSÉGEK

SZEKERES ÁGOTA

Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem,
MTA-ELTE Autizmus és Tanulási akadályozottság Szakmódszertani Kutatócsoport

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A szimpóziium célja átfogó képet adni a felnőttkorú fogyatékos személyek életminőségéről, a támogatási lehetőségekről, valamint a kihívásokról. Az előadások egymást kiegészítve mutatják be a társadalmi integráció, a holisztikus testi-lelki jólét támogatása, a digitális támogatás és a pedagógiai vizsgálatok aktuális kérdéseit, hozzájárulva az inkluzív szemlélet és a célzott szakmai beavatkozások fejlesztéséhez. Az első előadás a felnőttkorú intellektuális képességzavarral élő fogyatékos személyek életminőségét vizsgálja a San Martin skála alkalmazásával, különös tekintettel az intézményi ellátásról a közösségi szolgáltatásokra való áttérés folyamatára. A kutatás feltárja az életminőség különböző dimenzióit és a társadalmi elfogadás mértékét is, kiemelve a támogatott lakhatás előnyeit, valamint a társadalmi integráció kihívásait. Az eredmények hangsúlyozzák a participatív szemlélet fontosságát és a társadalmi edukáció szerepét az esélyegyenlőség előmozdításában. A második előadás egy szisztematikus irodalmi áttekintést nyújt a jóga hatásairól intellektuális képességzavarral élő fiatal felnőttek körében. A testtudat, az érzelmi önszabályozás és a neuroplaszticitás elméleteire alapozva mutatja be a jóga fizikai, pszichés és társas előnyeit. Bár az eredmények ígéretesek, a vizsgálatok heterogenitása és a mérőeszközök standardizálatlansága korlátozza az általánosíthatóságot, ugyanakkor a jóga adaptálhatósága és biztonságossága révén ígéretes fejlesztési eszköznek bizonyulhat. A harmadik előadás a pedagógiai szakszolgálatok felnőttkorú fogyatékos klienseinek képességvizsgálati eredményeit mutatja be a pályaválasztás realitásának tükrében. Az esettanulmányok elemzése rámutat a pályadöntés kritikus pontjaira, ahol az önismeret és a képességekhez illeszkedő pályaut hiánya akadályozza a sikeres életutat. Az előadás hangsúlyozza a pedagógusképzés fejlesztésének szükségességét a reális pályaaorientáció támogatására, valamint a felnőttkori vizsgálatok pedagógiai visszacsatoló szerepét. A negyedik előadás a digitális eszközök és alkalmazások szerepét vizsgálja az intellektuális képességzavarral élő felnőttek önálló életvitelének támogatásában. A prezentáció célja, hogy a mindennapi élet különböző területein – például közlekedés, problémamegoldás, kommunikáció – használható applikációkat teszteljen, és feltárja azok alkalmazhatóságát és fejlesztési igényeit, hozzájárulva ezzel a célzott, gyakorlati támogatási lehetőségek bővítéséhez. A szimpóziium oktatáskutatói relevanciája abban rejlik, hogy a bemutatott kutatások és fejlesztések egységes keretbe helyezik a felnőttkori fogyatékos személyek támogatását. Az életminőség, a testi-lelki jólét támogatása, a digitális kompetenciák és a pedagógiai vizsgálatok összekapcsolása lehetőséget teremt az inkluzív oktatási és fejlesztési modellek kidolgozására, melyek célzottan támogatják az érintettek társadalmi integrációját és önálló életvitelét. A szimpóziium hozzájárul a szakmai diskurzus bővítéséhez, a módszertani megújuláshoz, valamint a szakemberek és a döntéshozók közötti együttműködés előmozdításához.

A FELNŐTT FOGYATÉKOS SZEMÉLYEK ÉLETMINŐSÉGÉNEK VIZSGÁLATA – FÓKUSZBAN AZ INTELLEKTUÁLIS KÉPESSÉGSZAVAR

GELENCSÉRNÉ BAKÓ MÁRTA *, TÓTH-SZERECZ ÁGNES **

* Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet
Gyógypedagógiai Tanszék;

** Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet;
Pécsi Tudományegyetem BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: életminőség; társadalmi participáció; egyenlő esélyek

A 2001. évi népszámláláskor jelent meg először az életminőség kérdése az értelmi fogyatékos népességre vonatkozóan. Létszámuk ekkor közel hatvanezer fő volt. A 2011. évi népszámlálásban a pszichoszociális fogyatékos „mentális sérülés” kategóriában 42 779 főt regisztráltak, akik harmada intézeti keretek között élt (KSH, 2014). Kutatásunk célja (1) megismerni az intézményi ellátástól a közösségi szolgáltatások igénybevételére való áttérés folyamatát, (2) a fogyatékos felnőtt (főként intellektuális képességszavarral érintett) személyek lakhatásával kapcsolatos vélekedéseket, valamint (3) feltárni a különböző ellátási formában élő fogyatékos személyek életminőségét San Martin skálával. A szakirodalom alapján jelentős a kezdetet megalapozó 1993. évi III. törvény, de gyökeres változást az intézménytelenítés fókuszba helyezése indított (Mansell et al. 2007; Kozma et al., 2016; Bugarszki et al., 2013). Ezt a folyamatot igazolta a kiváltás hazai és nemzetközi tapasztalata is (Könczei & Hernádi, 2011; Papp, 2012; Szirmai & Váradi, 2012; Kondor, 2018). Kutatásunk kvantitatív módszertan alapján valósul meg leíró és matematikai statisztikai elemzéssel. Mintánk két területet ölel fel. Az egyik terület az intellektuális képességszavarral érintett felnőtt fogyatékos személyek életminőségét vizsgálja a San Martin skála alkalmazásával, melyet 24 személlyel készítettünk el azonos arányban a különböző ellátási területekről: család, támogatott lakhatás, intézményi ellátás (8–8–8 fő). Az adatfelvétel személyes formában valósult meg. Kutatásunk másik területe a fogyatékos személyek megítéléséről adott kép, online kérdőív megválaszolásával (n = 198), melyben kitértünk az elfogadásukra a lakóhely, a pályaválasztás, a munkahely és a lakhatás kapcsán. A vizsgálat átfogó képet nyújt a fogyatékos személyek élethelyzetének különböző dimenzióiról. A San Martin-skála eredményei feltárták az életminőség mutatóit, valamint a különbségeket és hasonlóságokat az egyes csoportok között. A támogatott lakhatásban élők több dimenzióban – így a személyes fejlődés és a kapcsolatok terén – kiemelkedően magas pontszámokat értek el. A támogató attitűdű munkahelyeken dolgozók válasza nyitottságot tükröznek, ugyanakkor fokozott bizonytalanságot jeleznek a társadalmi integráció, különösen a munka és lakhatás összefüggéseinek megítélésében. Az eredmények azt mutatják, hogy a fogyatékos személyekkel szembeni egyenlő esélyek iránti igény független a válaszadók társadalmi státuszától. A társadalmi részvétel előmozdítása érdekében elengedhetetlen a különböző társadalmi csoportok célzott edukációja. Ez csak olyan participatív szemlélet mentén valósulhat meg, amely aktív szerepet biztosít az érintetteknek életkörülményeik és szolgáltatásaik alakításában. Bár a szemléletváltás kulcsfontosságú, a társadalmi szintű folyamatok gyorsítása szintén szükséges a változások eléréséhez.

A JÓGA HATÁSAI AZ INTELLEKTUÁLIS KÉPESSÉGZAVARRAL ÉLŐ FIATAL FELNŐTTEKRE

LADNAI ATTILÁNÉ

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet Gyógypedagógiai Tanszék

Kulcsszavak: jóga; intellektuális képességzavar; fiatal felnőttek

Jelen szisztematikus áttekintés célja annak feltárása, hogy milyen hatásokkal bír a jóga alkalmazása intellektuális képességzavarral (IKZ) élő 18–35 éves fiatal felnőttekre. Hazai források megerősítik az integrált, holisztikus megközelítés fontosságát az IKZ-val élő személyek fejlesztésében, kiemelve a testi-lelki egészség egyensúlyának támogatását és a társadalmi integráció elősegítését (Horváth & Hadarics, 2021; Dunás-Varga et al., 2021; Szabó, 2015). A jóga ezen elvek mentén illeszkedik a modern gyógypedagógiai és rehabilitációs stratégiákba, hozzájárul az életminőség javításához. Az összegyűjtött eredmények átfogó képet kívánnak nyújtani a vizsgált intervenciók jellemzőiről, ezzel megalapozva egy magyar mintán végzendő empirikus kutatást. Az elméleti háttérrel a testtudat, a figyelem és az érzelmi önszabályozás fejlődésében kulcsszerepet játszó elméleti integrációs modell (Gard et al., 2014), a szenzomotoros tanulás elmélete (Shumway-Cook & Woollacott, 2007) és a neuroplaszticitás hatásait kihasználó mozgásalapú fejlesztési eljárások adják. E modellek különösen relevánsak a célcsoport tekintetében, hiszen esetükben a motoros, kognitív és pszichoszociális funkciók fejlesztése kiemelten szükséges. Az áttekintés 2025 tavaszán valósult meg öt adatbázis (PubMed, Scopus, Web of Science, PsycINFO és ERIC) áttekintésével a PRISMA-irányelvek (Page et al., 2021) alapján. Összesen 389 releváns rekord került beazonosításra. A duplikátumok eltávolítása és a címszavas, majd teljes szöveges szűrés után végül 18 tanulmány került bevonásra az elemzésbe. A tanulmányok módszertani minőségét a Joanna Briggs Institute kritikus értékelő eszközeivel vizsgáltuk, specifikus értékelőlapok alkalmazásával. Ez lehetővé tette a torzítások kiszűrését és az érvényesség növelését. A tanulmányok az alábbi szempontok mentén kerültek összehasonlításra: életkor, IQ-szint, lakhatás, a jóga típusai (pl. hatha, kundalini), az alkalmazás gyakorisága, az intervenció módszertana, a mérési eszközök és a kimutatott hatások. A tanulmányok jelentős többsége pozitív hatásokat mutatott ki a fizikai funkciók (pl. egyensúly, izomerő – Pailoor et al., 2024), a pszichés állapot (pl. szorongás, érzelmszabályozás – Allison et al., 2021; Reddy et al., 2021), valamint a társas kompetencia és önrendelkezés (Desai et al., 2020) terén. A szisztematikus áttekintés megerősíti, hogy a jóga ígéretes beavatkozási forma az intellektuális képességzavarral élő fiatal felnőttek holisztikus fejlesztésében, különösen a mozgás, a testtudat, az autonómia és a társas viselkedés terén. A módszertani heterogenitás, a standardizált mérőeszközök hiánya és az alacsony elemszám azonban korlátozzák az eredmények általánosíthatóságát. Összegzésként elmondható, hogy a jóga adaptálható, biztonságos és alacsony sérülésveszélyű módszer, amely lehetőséget ad az egyéni képességekhez igazított gyakorlásra, így ideális eszköz lehet a célcsoport számára (Lányiné 2009, Fábíán et al., 2019).

FELNŐTTKORÚ SZEMÉLYEK PEDAGÓGIAI SZAKSZOLGÁLATI VIZSGÁLATÁNAK TAPASZTALATAI A PÁLYAVÁLASZTÁS REALITÁSÁNAK TÜKRÉBEN

DEMETER GÁBORNÉ

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet Gyógypedagógiai Tanszék

Kulcsszavak: felnőttkor; képességvizsgálat; életút

A pedagógiai szakszolgálatok szakértői bizottságainak ellátási hatóköre kiterjed a felnőttkorú kliensekre is, azonban ők a gyakorlatban – a gyermekkorúak ellátásához képest – jóval kisebb arányban jelennek meg. Ugyanakkor a képességvizsgálatok eredményeinek elemzése, összehasonlítása alkalmas arra, hogy esetükben az egyéni életutak és ezen belül kiemelten a pályaválasztás realitásának szempontját is megvizsgáljuk. Az előadásban a felnőttkori képességvizsgálatok eredményeit, a vizsgálatokban részt vevő személyek képességprofiljának összehasonlító elemzését mutatom be a pályaválasztási döntés realitásával összefüggésben. A téma háttérében kizárólag jogszabályi hivatkozásokkal találkozunk (A pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet, A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. Törvény), mely a hazai pedagógiai szakszolgálati eljárásrendet szabályozza. Szakmai jellegű publikációk terén a téma kutatása újszerű, nincs – a kutatás céljának megfelelő – releváns szakirodalmi előzménye. Mindezt indokolja, hogy a felnőtt vizsgálatoknak nincs vármegyei szintű hagyománya, ez a lehetőség még csak szűk körben ismert. A kutatási mintát azok a felnőtt személyek alkották (összesen 12 fő), akik az elmúlt három tanévben Baranya vármegye területén vizsgálati kérelmet nyújtottak be a pedagógiai szakszolgálatokhoz. Az előadásban ebből a mintából kiválasztott négy – eltérő kimenetelhez vezető, azonban a kutatás célja alapján összehasonlítható – esettanulmány kerül bemutatásra, kifejezetten a pályaut sikere és kudarcai, a pályaválasztási döntés realitása tükrében. Módszertani szempontból az adatfelvétel részben interjú, megfigyelés, dokumentumelemzés, részben pedig képességvizsgáló eljárások alkalmazásával történt. Az esettanulmányok elemzése feltárta az egyes vizsgálati kérelmek konkrét célját, a vizsgálati eredmények alapján kirajzolódó egyéni képességprofil és az eddigi életúton átélt kudarcok/sikerek arányát, okait. Az eredmények értelmezése minden esetben a korábbi pályadöntéssel összefüggésben történt. A kutatás rámutat, hogy a felnőttkori képességvizsgálatok eredményei értékes visszajelzést adnak az iskolai nevelés korábbi szakaszairól, különösen a pályaaorientáció terén. Az esettanulmányok azonosítják azokat a kritikus pontokat, ahol a pályaválasztás megalapozottsága – az önismeret és a képességekhez igazodó pályaut – sérül. Ez alátámasztja a pedagógusképzésben a reális pályaaorientáció támogatásának szükségességét. A felnőttkori vizsgálatok új megközelítést kínálnak, mivel visszacsatolnak az iskolai pályaaorientáció minőségére. Eredményei beépíthetők pályaaorientációs tanácsadásba és tanárképzésbe, segítve a pedagógusokat a pályadöntést veszélyeztető tényezők felismerésében.

ÖNÁLLÓ ÉLETVITELT TÁMOGATÓ ALKALMAZÁSOK INTELLEKTUÁLIS KÉPESSÉGZAVARRAL ÉLŐ FIATAL FELNŐTTEK SZÁMÁRA

GRÓF ANITA, LADNAI ATTILÁNÉ

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet Gyógypedagógiai Tanszék

Kulcsszavak: okoseszközök; alkalmazások; életvitel támogatása

A XXI. század társadalmi és digitális kihívásai új válaszokat sürgetnek az intellektuális képességzavarral (IKZ) élő személyek nevelése és utógondozása terén. Kiemelten fontossá vált azoknak a készségeknek a fejlesztése, amelyek segítik a fiatal felnőtteket az online és offline eszközök önálló, rugalmas használatában, annak ellenére, hogy kognitív nehézségeik jelentős akadályokat jelentenek. A kutatás célja olyan digitális alkalmazások azonosítása és kipróbálása volt, amelyek gyakorlati támogatást nyújtanak az IKZ-val élő fiatal felnőttek számára a közlekedés, a problémamegoldás és a kommunikáció területén. A vizsgálat elméleti kereteit az inkluzív nevelés és a támogatott önállóság paradigmái adták (Florian, 2008; Schalock et al., 2002). Az IKZ-val élő emberek számára az információs társadalomban való eligazodás nemcsak kognitív, hanem társadalmi kihívás is. A kutatás illeszkedik a digitális kompetenciafejlesztés (European Commission, 2020) és a személyre szabott pedagógiai technológiák irányvonalához, külön figyelmet fordítva a funkcionális, adaptív eszközhasználatra. A vizsgálat ezen szakaszában kvalitatív módszereket alkalmaztunk. Először *desk research* keretében tártuk fel a releváns hazai és nemzetközi alkalmazásokat, amelyek segíthetik az IKZ-val élő fiatalokat. Ezután 12 érintett fiatal felnőttel és 4 segítő szakemberrel készítettünk félig strukturált interjúkat, hogy mélyebb rálátást nyerjünk az eszközhasználati szokásokra és elvárásokra. A harmadik fázisban gyakorlati alkalmazástesztelést végeztünk, az eredményeket pedig tartalomelemzéssel értékeltük. Az interjúk alapján szempontrendszer alakítottunk ki az alkalmazások értékeléséhez, amelyben hangsúlyt kapott a nyelvi egyszerűség, a vizuális támogatás és a testreszabhatóság. A kutatás három alkalmazási területet azonosított: közlekedés (pl. egyszerűsített Google Maps, hangvezérlés), biztonság és problémamegoldás (pl. Red Panic Button, ÉFOÉSZ applikáció), valamint kommunikáció és tanulástámogatás (pl. SeeingAI, Modern Olvasó, ChatGPT). A használhatóságot leginkább a vizuális egyszerűség, az ismételhetőség és a digitális asszisztencia jelenléte befolyásolta. Az eredmények alapján algoritmuskártyák készültek, amelyek konkrét segítséget nyújtanak az eszközhasználatban. A vizsgálat rávilágított arra, hogy az IKZ-val élő személyek számára kialakított digitális támogatási lehetőségek jelenleg hiányosak: a legtöbb applikáció inkább érzékszervi vagy mozgásszervi fogyatékoságokra fókuszál (Alper & Raharinirina, 2006). Kutatásunk elméleti és gyakorlati szinten is hozzájárul a gyógypedagógiai eszköztár bővítéséhez, különösen az inkluzív digitális eszközhasználat fejlesztéséhez. Javasoljuk egy célcsoport-specifikus szempontrendszer kidolgozását, amely segíti a szakembereket az applikációk kiválasztásában, bevezetésében, az oktatásban pedig új utakat nyit az önállóságra nevelés és a személyre szabott digitális támogatás terén.

INKLUZÍV OKTATÁSI SZÍNTEREK ÉS GYAKORLATOK A KÖZNEVELÉSBEN ÉS A FELSŐOKTATÁSBAN

Elnök: *Varga Aranka*
Pécsi Tudományegyetem

Opponens: *Tóth Norbert*
Debreceni Egyetem

SZIMPÓZIUM- ELŐADÁSOK

Kortársmentorok munkájának értékelése egy kutatás-fejlesztési folyamat végéhez érve

Varga Aranka, Horváth Gergely
Pécsi Tudományegyetem

A Gandhi Gimnázium bikulturális tanulási környezetének hatása az egyéni mobilitási utakban

Csovcsics Erika
Pécsi Tudományegyetem

A felsőoktatási inkluzivitás egy lehetséges vizsgálati modellje – a CHARM-EU Inklúziós Tipplista alapján készült oktatói kérdőív eredményei

Tószegi Zsófia Júlia
Pécsi Tudományegyetem

Roma szakkollégiumok, mint felsőoktatási inkluzivitást támogató non-formális közösségek

Varga Aranka, Trendl Fanni
Pécsi Tudományegyetem

INKLUZÍV OKTATÁSI SZÍNTEREK ÉS GYAKORLATOK A KÖZNEVELÉSBEN ÉS A FELSŐOKTATÁSBAN

VARGA ARANKA

Pécsi Tudományegyetem

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A szimpózium előadásai a magyarországi oktatási rendszerben megfigyelhető egyenlőtlenségekre válaszul született törekvéseket veszik górcső alá. Az előadók olyan köznevelési és felsőoktatási gyakorlatokat vizsgáltak, melyek az oktatási szinterek befogadóbbá tételét célozták. A kutatások a hátrányos helyzetű és/vagy cigány/roma diákok, valamint a neurodivergens hallgatók iskolai előrehaladásának összetevőit, hátterét tárták fel. Az első előadás egy jelenleg is zajló mentorprogramban kortársmentori szerepben tevékenykedő cigány/roma középiskolások megélését mutatja be. A vizsgált kortársmentorok hasonló hátterű általános iskolás társaikat támogatták az elmúlt években, tapasztalataikkal segítve megfontolt pályaválasztásukat. A folyamat során többször felvett fókuszcsoporthoz tartozó interjúk arra mutattak rá, hogy a kortársmentorálás a mentoráló diák számára is előnyökkel járt, erősítve pozitív pszichológiai tőkéiket. A második előadás egy cigány/roma nemzetiségi intézmény indulásának éveit mutatja be. A vizsgált kordokumentumok és pedagógiai program szerint az iskola alapításkori célkitűzése nem a felzárkóztatás, hanem a felszabadítás volt, vagyis az egyenrangú két kultúrához való egészséges kötődés kialakítása, továbbá a középosztályi habitusnak a kisebbségi habitusba való beépítésén és összeegyeztetésén keresztül. Az előadásban volt diákokkal felvett félig strukturált narratív interjúk (N = 20) tanulságain keresztül kaphatunk képet arról, hogy a megélt tapasztalatok és hozzáadott pedagógiai értékek miként járultak hozzá az interjúalanyok jelenlegi élethelyzetéhez. A harmadik és negyedik előadás az inkluzív pedagógiai jellemzők meglétét vizsgálják a felsőoktatás gyakorlatában. Egy magyarországi tudományegyetem hallgatói és oktatói körében (N = 370) végzett kérdőíves felmérés eredményei alapján kaphatunk képet arról, hogy a hallgatói sokszínűséget, az egyre diverzebbé váló hallgatói igényeket hogyan kezelik az oktatók és mindez mennyiben támogatja a diákok tanulmányi előremenetelét. Az eredmények szerint az oktatók több mint fele kevés tapasztalattal rendelkezik a neurodivergens hallgatók támogatása terén, ami az ismeret és a praxis közti szakadékot mutatja. Szintén széttartó értékeket mutatnak a kurzusok tartalmának és nézőpontjainak sokszínűségére vonatkozó adatok. A nyílt kérdésre adott válaszok tematikus elemzése is alátámasztja, hogy a neuroetika szempontjából fontos protektív faktor egy informális egyetemi térben működő érdekvédelmi műhely, ahol az érintett hallgatók érzelmi, szociális és tanulásmódszertani kompetenciáikat fejleszthetik. A másik felsőoktatásra irányuló előadás a Roma Szakkollégiumi Hálózat szakkollégistái között (N = 182) végzett online kérdőíves vizsgálat egy szeletét mutatja be. A felmérés eredményei alapján arra következtethetünk, hogy a roma szakkollégiumok mint non-formális terek hídszerepet töltenek be a család és az egyetem között, roma közösségi tőke mozgósításával csökkentve a társadalmi mobilitás árát és a lemorzsolódást.

A kutatást támogatta: A szimpózium a Magyar Tudományos Akadémia: MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja által támogatott (SZKF-11/2021). A kutatások az MTA-PTE „Oktatási Esélyekért!” Kutatócsoportban valósultak meg.

KORTÁRSMENTOROK MUNKÁJÁNAK ÉRTÉKELÉSE EGY KUTATÁS- FEJLESZTÉSI FOLYAMAT VÉGÉHEZ ÉRVE

VARGA ARANKA, HORVÁTH GERGELY

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: kortársmentorálás; inklúzió; kutatás-fejlesztés

Az oktatási esélyegyenlőtlenség kérdések mind a hazai, mind a nemzetközi oktatáskutatói diskurzusban fókuszban vannak (Kende & Szalai, 2018; Fehérvári, 2024). Szakmapolitikai javaslatok (European Commission, 2020a, 2020b) sürgetik az oktatás minden szintjén egyre inkább hátrányba kerülő cigány, roma és/vagy hátrányos helyzetű csoportok (Kende & Szalai, 2018; Kende, 2021) helyzetének javítását. Előadásunk egy olyan, négy tanév időtartamában (2021/2022–2024/2025) megvalósuló közoktatásfejlesztési kutatás egy aspektusára fókuszál, amely a korai iskolaelhagyás megelőzését célozta (Fehérvári, 2015; Fehérvári et al., 2021; Varga et al., 2024). Vizsgálódásunkhoz a komplex fejlesztés egy elemét, a kortársmentorálást választottuk ki (Karcher & Berger, 2016; Seerey et al., 2021; O’Sullivan, 2021), amely a 2023/2024-es tanévtől zajlott. A kortársmentorálás által az oktatásban hátrányban lévő (Bocsi et al., 2023) általános iskolás, pályaválasztás előtt álló diákok döntését céloztuk segíteni. Fejlesztésünkben a kortársmentorálást olyan középiskolás diákok végezték, akikre a mentorált diákokhoz hasonlóan jellemző a bikulturalizmus (Nguyen & Benet-Martínez, 2013; Stogianni et al., 2021). Arra voltunk kíváncsiak, hogy vajon a különböző szereplők (mentoráltak, kortársmentorok, megvalósítók) miként értékelik a kortársmentorálás eredményeit, milyen, a programból eredő előnyöket és kihívásokat emelnek ki. Arra is keressük a választ, hogy vajon a programban részt vevő kortársmentorok milyen jelentőséget tulajdonítanak bikulturalitásuknak és a hasonló környezetből érkező diákok segítségének. Vizsgálatunk épít a triangulációra. A kortársmentorokkal bemeneti felmérés készült (2023. dec.–2024. jan.) félig strukturált interjú formában ($n_1 = 20$, $n_2 = 20$), majd az első mentori félév végén ($n = 2$), illetve a program zárásakor (2025. máj.) ($n = 1$) fókuszcsoportos interjúkat készítettünk. A kortársmentorok munkájának értékeléséhez elemeztük a program találkozóinak vonatkozó jegyzőkönyveit ($n = 3$). Félig strukturált interjúk készültek a kortársmentorokat felkészítő roma szakkollégistákkal és a programelem koordinátorával ($n = 3$). Adatainkat tartalomelemzési eljárásnak vetettük alá, melyet két független kódoló végzett. Vizsgálatunk rámutat a kortársmentorok csatlakozásának, bevonódásának és percepcióinak legfontosabb jellegzetességeire. Eredményeink összhangban vannak a bikulturalizmust vizsgáló újabb szakirodalom eredményeivel, a bikulturalitás előnyeit erősítik meg. A bikulturális kortársmentorok tudatosítják szerepüket, hasonló körülmények közül érkező társaik számára olyan mentorálást szeretnének biztosítani, amit ők is kaptak (hasonló méltányos programok keretében) vagy, éppen ellenkezőleg, nélkülöztek. Az eredmények egyúttal rámutattak arra is, hogy a kortársmentorálás a mentoráló diák számára is előnyökkel járt, erősítve pozitív pszichológiai tőkéiket (Varga et al., 2020). A program megvalósítóival készített interjúk a kortársmentorálás további fejlesztését segítik a hatékonyság jegyében.

A GANDHI GIMNÁZIUM BIKULTURÁLIS TANULÁSI KÖRNYEZETÉNEK HATÁSA AZ EGYÉNI MOBILITÁSI UTAKBAN

CSOVCSICS ERIKA

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: bikulturális kompetenciák; részleges asszimiláció; kultúraazonos pedagógia

Az európai és magyarországi romákat sújtó társadalmi egyenlőtlenségek mérséklése évtizedek óta kiemelt cél, mégis korlátozott eredmények születtek, különösen az oktatási egyenlőtlenségek és szegregáció területén (Brüggemann & Friedmann, 2017; European Union FRA, 2023). A domináns kultúra szemszögéből megfogalmazott deficitnarratívák elmélyítik az elkülönülést, miközben a roma kultúra értékeit figyelmen kívül hagyják (Yosso, 2005). Ezzel szemben a bikulturális megközelítések, amelyek a kisebbségi identitást és közösségi tőkét elismerik, bizonyítottan kedvezően hatnak a tanulási eredményekre és a társadalmi mobilitásra (többek között: LaFromboise et al., 2017; Safa & Umaña-Taylor, 2021). A Gandhi Gimnázium – az első roma nemzetiségi középiskolaként – 1994-es alapításakor új megközelítést hozott a roma fiatalok oktatásába. Nem asszimilációt, hanem felszabadítást célzott (Freire, 2025; Young, 2022): a roma és többségi kultúra egyenrangú jelenlétére törekedve a bikulturális kompetenciák erősítésében látta a társadalmi integráció lehetőségét. További célja volt a roma identitás pozitív erősítése a középosztályi habitus beépítésével a partneri szülői kapcsolatok és társadalmi tőke biztosításán keresztül. Az előadásban bemutatott kutatás célja a Gandhi Gimnázium létrejöttének társadalmi és pedagógiai kontextusának feltárása, valamint az első két évfolyam diákjainak narratíváján keresztül az intézmény pedagógiai gyakorlatának elemzése. A vizsgálat dokumentumelemzést (alapító iratok, pedagógiai programok stb.) tartalmaz a szakirodalom alapján kialakított szempontrendszer alapján. Ezt egészíti ki az 1994–95-ös évfolyam húsz tanulójaival felvett félig strukturált narratív interjú tartalomelemzése, melynek fókuszai: támogató és akadályozó tényezők; reziliencia; hálózatok; habitusváltozás. Az eddigi eredmények alátámasztják, hogy a kisebbségi közösségi tőkékre (Yosso, 2005) építő kultúraazonos pedagógia (Ladson-Billings, 2006) a közösségi hálózatok – a beás és a romani nyelvek, valamint a roma népismeret oktatása, a partneri tanári és szülői kapcsolatok révén – elősegítették a tanulási előrehaladást, csökkentették az intergenerációs mobilitással járó feszültségeket (Bereményi & Durst, 2024), hozzájárultak a reziliencia kialakulásához és sikeresen támogathatták a részleges asszimilációs stratégiákat (Portes & Zhou, 1993). A volt diákok narratívái egyértelművé tették, hogy a Gandhi Gimnáziumban megélt tapasztalatok és hozzáadott pedagógiai értékek jelentősen hozzájárultak az interjúalanyok jelenlegi helyzetéhez. A kutatás eredményei megerősítik, hogy az elismerő, kultúraazonos pedagógia és a kialakított kapcsolati hálózatok kulcsszerepet játszanak a roma fiatalok sikeres mobilitásában, ugyanakkor a lemorzsolódott diákokkal készített interjúk rávilágítanak az intézmény korai kihívásaira is.

A FELSŐOKTATÁSI INKLUZIVITÁS EGY LEHETSÉGES VIZSGÁLATI MODELLJE – A CHARM-EU INKLÚZIÓS TIPPLISTA ALAPJÁN KÉSZÜLT OKTATÓI KÉRDŐÍV EREDMÉNYEI

TÓSZEGI ZSÓFIA JÚLIA

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: felsőoktatás inklúzió; vizsgálati modell és eszközök; speciális szükséglet és neurodivergencia

Az inkluzív kiválóság területén végzett felsőoktatási kutatások eredményei alátámasztják, hogy a fogyatékoságtudomány emberjogi-szociális modelljére való paradigmaváltás lehetővé tenné, hogy a speciális szükségletű egyetemi hallgatóknak ne csak a szűken definiált 1%-a részesüljön az esélyegyenlőségi intézkedésekből (Baker & Leonard, 2017; Bujtendijk et al., 2019). A PTE Támogató Szolgálatára már informális keretek között is figyelmet szentel a neurodivergens egyetemi polgároknak, s a deficitközpontú, felzárkóztató szemlélet helyett a biodiverzitás elfogadását, az agyi huzalozásbeli változatok előnyeire alapozó ismeretátadási és értékelési formákat, valamint az egyetemes tanulásszervezést tekinti hatékony stratégiáknak (Armstrong, 2011; Bracken & Novak, 2019; Doyle, 2020). Az előadásban bemutatott kutatás célja, hogy feltárja az oktatói és hallgatói attitűdöket és tapasztalatokat a CHARM-EU konzorcium Inklúziós Tipplistája alapján összeállított kérdőív segítségével (Fazekas, 2021). A vizsgálat 2023 tavaszán a doktori kutatásom részét képezte. A tipplista egyetemi inklúzióra tett javaslatainak 10 pilléréhez tartozó kérdéseket magyar nyelvre fordítottuk, majd beemeltük egy inklúziós mérőeszközbe, melyet 312 kitöltővel validáltunk. Az állításokat 3 dimenzióban 5 pontos Likert-skálán értékelték a PTE-s hallgatók (N = 262), ebből speciális szükségletű (n = 80). Az oktatói kérdőívvel pedig egy pilot-kutatást végeztünk PTE-s oktatók körében (N = 108). A konvergens párhuzamos tervezés módszerével elemeztük a különböző inklúziós indexekre vonatkozó hallgatói és oktatói kérdőív ugyanazon itemre vonatkozó adatait (Lochmiller & Lester, 2017). Jelen előadás a konvergenciát és divergenciát mutató inklúziós indexek bemutatására fókuszál a PTE kontextusában. A kutatás eredményei közül kiemelendő, hogy együttállás mutatkozik a hallgatói sokszínűség elismerésében (O: 4.08 / H: 4.33), valamint abban, hogy az oktatók kíváncsiak a hallgatói visszajelzésekre (O: 4.7 / H: 4.31). Széthúzó eredményeket tapasztaltunk a többféle értékelési lehetőség biztosítása terén (O: 3.5 / H: 4.3), valamint abban, hogy az oktatók figyelembe veszik-e a neurodivergens hallgatók képzési igényeit (O: 4.1 / H: 3.74). Szembetűnő, miszerint a PTE-s oktatók 22%-a nem gondolja, hogy feladata volna a differenciálás és az alternatív értékelési módok biztosítása. A tananyagok hozzáférhetőségének megítélésében is eltérés mutatkozik (O: 4.07 / H: 3.66). Az oktatók 53%-a beismeri, hogy kevés tapasztalattal rendelkezik a neurodivergens hallgatók támogatása terén, ami az ismeret és a praxis közti szakadékot mutatja. Szintén széthúzó értékeket mutatnak a kurzusok tartalmának és nézőpontjainak sokszínűségére vonatkozó adatok. A nyílt kérdésre adott válaszok tematikus elemzése is alátámasztja, hogy a neuroetika szempontjából fontos protektív faktor egy informális egyetemi térben működő érdekvédelmi műhely (elektív Csodisz kurzus), ahol az érintett hallgatók érzelmi, szociális és tanulásmódszertani kompetenciáikat fejleszthetik.

ROMA SZAKKOLLÉGIUMOK MINT FELSŐOKTATÁSI INKLUZITÁST TÁMOGATÓ NON-FORMÁLIS KÖZÖSSÉGEK

VARGA ARANKA, TRENDL FANNI

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: roma szakkollégium; non-formális tanulási tér; inkluzív felsőoktatási környezet

Az oktatási expanzió következtében egyre több olyan diák kerül a felsőoktatásba, akik családjukból, közösségükből elsőként vállalkoznak a diplomaszerezésre, és így egyetemi időszakuk számtalan kihívással terhelt (Durst & Bereményi, 2023; Bocsi, 2025). A cigányként, romaként definiált kisebbség iskolázottsági helyzete európai és hazai viszonylatban a különböző programok ellenére továbbra is elmarad az össznépeségtől (Salgado-Orellana et al., 2019; Rutigliano, 2020) és alulreprezentáltak a felsőoktatásban is (Morley, 2020; Serradell et al., 2022; Varga et al., 2024). Az előadásban bemutatott kutatás a társadalmi mobilitás útját járó, nagyjából cigány, roma egyetemisták tanulási tereinek funkcióit kívánta feltárni. Vizsgálatunk 2023-ban zajlott és a magyarországi egyetemekhez kapcsolódó valamennyi roma szakkollégium (N = 11) hallgatói populációját (300 fő) vont be (N = 182) kérdőíves adatfelvételébe. Kérdésünk, hogy milyen képzeteket társítanak a válaszadók a formális tanulásuk keretét jelentő egyetemhez, és milyeneket ahhoz a non-formális közösséghez (roma szakkollégium), mely felsőoktatási előrehaladásukat inkluzív eszközökkel támogatja. Milyen hasonlóságok és különbségek mutatkoznak a két térhez való viszonyulásban? Jelen elemzésünk az „egyetem” és a „roma szakkollégium” szavakra adott asszociációkat (881, illetve 893) dolgozta fel kvalitatív módon (tematikus és valencia vizsgálattal), három független kódoló segítségével. A kódolás eredményeit leíró statisztikákkal mutatjuk be, elemezve a két tanulási tér asszociációkból kirajzolódó funkcióit. Az egyetemi asszociációk mintegy fele (48,9%) a formális tér fogalmai, szereplői; 15,9%-ban jelentek meg nem formális fogalmak, szereplők; a szavak egyharmada (32,%) pedig személyes érzelmek, cselekvések. A szakkollégiumra asszociált szavak döntő többsége (82,7%) a non-formális tér jellemzőit mutatták: az élményalapúságra, cselekedet-orientáltságra irányulnak. Válaszadóink percepciójában az egyetemhez társított szavak 54,6%-a volt pozitív, míg a szakkollégium szavainak 85,8%-a. A szakkollégiumhoz szinte alig (1,8%) társult negatív töltetű szó, míg az egyetem percepciójában ez 10,2%. Az asszociációkban kiugró a szakkollégium közösségi funkciója az egyéb támogató funkciók mellett („közösség” (90), „család” (37), „családias” (4), „otthon” (7), „összetartozás” (12), „összetartás” (22), „szeretet” (18), „biztonság” (15), „elfogadás” (15)). Mindezek alapján arra következtethetünk, hogy a roma szakkollégiumok mint non-formális terek hídszerepet töltenek be a család és az egyetem között, roma közösségi tőke (Boros et. al., 2022) mozgósításával csökkentve a társadalmi mobilitás árát és a lemorzsolódást (Trendl, 2024). Vizsgálatunk cigány, roma egyetemisták példáján keresztül arra mutat rá, hogy az egyetemi terekben működő non-formális kisközösségek fontos eszközei a felsőoktatási inklúciónak, hozzájárulva az elsőgenerációs személyek sikeres előrehaladásához, mobilitásuk pozitív megéléséhez.

A PTE OSZTATLAN TANÁRSZAKOS HALLGATÓI ÁLTAL 2014 ÉS 2025
KÖZÖTT VÉGZETT KÖZÖSSÉGI PEDAGÓGIAI GYAKORLATOK VIZSGÁLATA

ÁCS MARIANNA

Pécsi Tudományegyetem BTK NTI

Kulcsszavak: tanárképzés; közösségi pedagógiai gyakorlat; tanári kompetencia

Az osztatlan tanárszakok képzési és kimeneti követelményeit tartalmazó 8/2013. (I. 30.) EMMI-rendelet előírta a tanári képzésben résztvevők számára a pedagógiai közösségi gyakorlat teljesítését. A 2021. december 29-ig hatályos rendelet szerint „a képzéssel párhuzamos közösségi pedagógiai gyakorlat (...) közösségi szolgálat, mely egy adott tanulói korosztály tanórán kívüli, szabadidős tevékenységének (táboroztatás, szakkörök, érdeklődési körök stb.) szervezési, vezetési programkészítési, közösségépítési területeken nyújt tapasztalatokat”. Ebből adódóan a közösségi pedagógiai gyakorlatok jelentős részét különféle non-formális tanulási terekben – múzeumokban, levéltárakban, könyvtárakban, erdei iskolákban, tanodákban, oktatással, neveléssel foglalkozó egyesületekben stb. – végezték el a hallgatók. Az említett rendeletet az 531/2021. (IX. 15.) Korm. rendelettel, valamint a 64/2021 ITM-rendelettel módosították, így a felsőoktatásban 2022 szeptemberétől belépő tanárszakos hallgatóknak már nem kell közösségi pedagógiai gyakorlatot teljesíteni a képzés során. Átfogó kutatási célom, hogy feltárjam a 2014 és 2025 között a PTE-n közösségi pedagógiai gyakorlat hasznosulását a tanárképzésben. Feltételezem, hogy a közösségi pedagógiai gyakorlatokon részt vett hallgatók – a választott helyszínek fő tevékenységei okán is – felkészültek a 21. század olyan kihívásaira, mint az élethosszig tartó tanulás, az információs társadalomból fakadó igényekre való adekvát válaszadás, a környezeti nevelés vagy a társadalmi egyenlőtlenségekből való hátrányok leküzdése. A nonformális tanulási terekben folyó tanulásszervezés során szerzett tapasztalataik, az ott megismert és alkalmazott innovatív módszerek, új taneszközök s újfajta tanulásszervezési módok (Garadnai, 2014; Simonkay, 2017) inspirálóan hatottak a hallgatókra, s elősegítették tanári kompetenciáik fejlődését. Az előadás során választ keresek arra, hogy milyen tanulási tereket preferáltak a hallgatók, befolyásolta-e őket ebben, hogy választ reméltek a fentebb említett 21. századi kihívásokra. Érdekel az is, hogy a hallgatók a reflektív naplóikban mit emeltek ki a non-formális tanulási terekben folytatott pedagógiai tevékenységeik közül, amelyek meghatározóak voltak a tanári kompetenciáik fejlődésében. További cél, hogy feltárjam a fogadó intézmények oldaláról is a közösségi pedagógiai gyakorlat hasznosulását, a hallgatók tevékenységéről való visszajelzését. A vizsgálat forrásai a PTE Pedagógusképző Központjának irattárában lévő Befogadó nyilatkozatok, Teljesítési igazolások és Reflektív naplók, valamint a Neptun ide vonatkozó adatsora. Az adatok egy részét kvantitatív adatelemzéssel, a szöveges tartalmakat pedig kvalitatív tartalomelemzéssel vizsgálom (Csíkos, 2020; Sántha, 2009; Szabolcs, 2001).

IDENTITY STYLES AND SMARTPHONE USE: RELATIONSHIP WITH ACADEMIC MOTIVATION AND ACHIEVEMENT IN TVET STUDENTS

ACHUODHO HAMPHREY OUMA *, BETTINA PIKÓ **

* University of Szeged Doctoral School of Education

** University of Szeged Department of Behavioral Sciences

Kulcsszavak: identity styles, academic motivation; academic achievement; smartphone addiction

The increasing integration of digital technologies into daily life has reshaped how young people navigate identity, learning, and social interaction, particularly in technical and vocational education and training (TVET) settings. This study examines the role of identity processing styles and smartphone addiction on academic motivation and achievement among automotive engineering students in Kenyan public TVET institutions. Drawing on Erikson's Psychosocial Theory and Self-Determination Theory, the study explores how informational, normative, and diffuse-avoidant identity styles interact with smartphone use patterns to shape students' motivational orientations and academic outcomes. A cross-sectional survey was employed, involving 509 students from selected TVET colleges. Standardised instruments assessed identity processing styles, smartphone addiction, academic motivation, and self-reported academic performance. Data were analysed using correlation and hierarchical regression techniques to determine the predictive and mediating relationships among the variables. The findings indicate that students with an informational identity style showed a significant positive relationship with intrinsic academic motivation ($r = .69, p < .001$) and academic achievement ($r = .59, p < .001$). Regression analysis confirmed that informational identity significantly predicted academic achievement ($\beta = .427, p < .001$) and smartphone addiction ($\beta = .182, p = .001$). In contrast, the diffuse-avoidant style was negatively associated with smartphone addiction ($r = -.38, p < .001$) and positively with academic motivation ($r = .29, p < .01$). Although it showed a weak, non-significant relationship with academic achievement in the initial model ($\beta = -.073, p = .075$), it became significant when smartphone addiction was included as a mediator ($\beta = -.110, p = .011$). The normative style also showed a positive association with academic achievement ($\beta = .292, p < .001$) and a negative association with smartphone addiction ($\beta = -.235, p < .001$). Smartphone addiction was a significant negative predictor of academic achievement ($\beta = -.107, p = .005$). Therefore, smartphone addiction partially mediated the relationship between identity styles (especially diffuse-avoidant and normative) and academic performance. The study revealed that students with diffuse-avoidant and normative identity styles are more prone to smartphone addiction, which negatively impacts academic performance. While informational and normative styles support self-regulation and learning, diffuse-avoidant styles are linked to emotional reliance on smartphones, reducing motivation and focus. To address these challenges, TVET institutions should promote identity development, self-regulation, and digital wellness through psychosocial programs, academic counselling, and smartphone use interventions to foster motivated and resilient learners.

STEM ÉS OKTATÁSI ROBOTIKA KELET-ÁZSIÁBAN ÉS SZINGAPÚRBAN: INNOVÁCIÓK, KIHÍVÁSOK ÉS TANULSÁGOK A 21. SZÁZADI KÉSZSÉGFEJLESZTÉSBEN

AKNAI DÓRA ORSOLYA

IKT MasterMinds Kutatócsoport

Kulcsszavak: STEM; robotika; Délkelet-Ázsia

Az elmúlt évtizedben Kelet-Ázsia iskoláiban növekvő jelentőséggel bír a STEM és az oktatási robotika összekapcsolása. Ez a tendencia nemcsak társadalmi igényekre válaszol, hanem mintaként szolgálhat más országok számára. A 21. századi munkaerőpiaci készségek (Trilling, 2018) fejlesztése került előtérbe, amit az országok oktatáspolitikája is támogat. A kutatás célja annak feltárása, hogy a STEM-oktatás és az oktatási robotika miként járul hozzá a 21. századi kompetenciák fejlesztéséhez, hogyan illeszkednek ezek a pedagógiai megközelítések a kulturális és társadalmi sajátosságokhoz, valamint milyen megoldásokat kínálnak, amelyek releváns tapasztalatokkal szolgálhatnak hazánk számára is. A kutatás módszere szisztematikus irodalmi áttekintés volt, amely során a PRISMA alapelveket követtük (Page et al., 2021), és a ScienceDirect, PubMed, ERIC adatbázisokat, valamint a vizsgált országok oktatási minisztériumainak hivatalos dokumentumait használtuk fel. Az *'Educational robotics'*, *'STEM'* *'East/Asia/Japan/Korea/China/Singapore'* kulcsszavak kombinációjával kerestünk. A 2015–2025 között megjelent tanulmányokat elemeztük, kizárva azokat, amelyek (1) nem kapcsolódtak szorosan a témához, vagy (2) nem angol nyelven jelentek meg. Összesen 15 releváns szakirodalmat vizsgáltunk át. Elemzésünk három fő kutatási kérdésre épült: (1) Milyen szerepet játszik a STEM és az oktatási robotika a kreativitás, a kritikus gondolkodás, és a problémamegoldás fejlesztésében a Távol-Kelet iskoláiban? (2) Hogyan illeszkednek a délkelet-ázsiai országok STEM- és robotika oktatási módszerei a helyi sajátosságokhoz? (3) Milyen kihívások jelennek meg az infrastruktúra és a pedagógusképzés terén, és milyen megoldások alkalmazhatók ezekre? Japánban állami támogatású kutatások (Matsuura & Nakamura, 2021) vizsgálják a STEM és robotika hatását, különös figyelemmel a kreativitás és a problémamegoldás fejlesztésére. Más országokban (pl. Indonéziában, Malajziában, Szingapúrban) interdiszciplináris, együttműködésen alapuló pedagógiai módszereket alkalmaznak, amelyek erősítik a tanulók természettudományos és technológiai érdeklődését, miközben illeszkednek a kulturális sajátosságokhoz (Research Report, 2024; Trinh et al., 2024). Nemzetközi kutatások (Mwangi, 2022; Cahyono et al., 2021) is alátámasztják, hogy a robotikai tevékenységek növelik a STEM iránti elköteleződést, valamint a csapatmunka és problémamegoldó képességek fejlődését, különösen az alsóbb évfolyamokon. Ugyanakkor az infrastruktúra hiánya, a pedagógusképzés korlátai és a nem megfelelő tananyagok komoly akadályokat jelentenek. Ezek megoldására egységes tantervi irányelvek és célzott pedagógusképzési programok bevezetése folyik (Arafat et al., 2024; Jiea, Hanipah & Sharifah, 2018). Előadásunkban bemutatjuk, hogy a STEM és az oktatási robotika integrált alkalmazása növeli a diákok munkaerőpiaci alkalmazkodóképességét, együttműködési készségeit, Kelet-Ázsia példái pedig a pedagógusképzésbe illesztés és a tantervi háttér jelentőségét igazolják.

AZ „ÚJ KOR” VÍVMÁNYAI – A VILÁGKIÁLLÍTÁSOK ÉS AZ OKTATÁS KAPCSOLATA A 19. ÉS A 20. SZÁZAD FORDULÓJÁN

ALBRECHT ZSÓFIA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

Kulcsszavak: világkiállítás; oktatás; múzeum

A nemzetközi vásárok, világkiállítások alkalmával a résztvevő országok kultúrájuk és gazdaságuk legújabb (mű)remekeit igyekeztek bemutatni. A világkiállítások története sok szempontból jól kutatott téma, azonban a világkiállításokkal és a magyar részvétellel összefüggésben az oktatásügy vizsgálata még bőven szolgáltat feltárandó és megválaszolandó kérdéseket. Most egy, a világkiállítások oktatási pavilonjaihoz kapcsolódó, korábbi kutatásunkat folytatjuk. Az 1862-es londoni világkiállítás szervezőbiztosai két kiállítási osztály, a 15. sz. Fotográfiai készülékek és fényképészet, valamint a 29. sz. Oktatási munkák és felszerelések [No. 15, *Photographic apparatus and photography*; No. 29, *Educational works and appliances*] esetében különálló részleget javasoltak, ahol a két téma köré tömörülnének a kiállító nemzetek. Sajnálatos módon a felvetést nem sikerült érdemben megvalósítani, sőt, a tervezett tér töredékét kapták meg. Az 1867-ben Párizsban rendezett világkiállításon kapott hangsúlyosabb szerepet a gyermekek és a felnőttek oktatása [*Classe 89. Matériel et méthodes de l'enseignement des enfants*; *Classe 90. Bibliothèques et matériel de l'enseignement donné aux adultes dans la famille, l'atelier, la commune ou la corporation*]. Ekkor Magyarország még mindig nem teljesen önállóan volt jelen – a kiállítás előkészületeinek idején folytak az osztrák–magyar kiegyezésről szóló tárgyalások. Ez volt azonban az első alkalom, hogy a magyar kiállítókról külön katalógust nyomtattak. Az 1873-as bécsi világkiállításon számos díjat és kitüntetést szereztek a magyarok (végre önálló jogon), de oktatásügyünk számára a legfontosabb hozadék egy nemzeti oktatási múzeum létrehozásának kezdeményezése volt. Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum elődintézményét végül 1877-ben nyitották meg; sajnos eredeti gyűjteménye, amely nagyrészt az 1873-as bécsi kiállítás tárgyaitra épült, ma már nem azonosítható. Wlassics Gyula Vallás- és Köznevelési miniszterségének (1895–1903) idejére esett az 1900-as párizsi világkiállítás, amely az egyik legsikeresebb Magyarország világkiállításokon való részvétele szempontjából. Wlassics egy francia nyelvű, a magyar oktatást bemutató kötetet adatott ki. Rendelkezett arról is, hogy az Országos Tanszermúzeum igazgatója, Staub Mór (1842–1904) is megtekintse a kiállítást. Staub részletes jelentése 1901-ben Tanszerek és iskolaberendezések az 1900. évi párizsi nemzetközi kiállításon címmel jelent meg. Kutatásunk az oktatásügynek a világkiállítások történetében való megjelenésébe ágyazva, Staub Mór tanulmányának, illetve más, elsődleges források, fennmaradt fotográfiák, és a korabeli sajtó segítségével, a forráskutatás és tartalomelemzés módszerével arra keresi a választ, hogy melyek azok a progresszív, irányadó trendek a századfordulón, amelyek meghatározzák a magyar, illetve a nemzetközi gondolkodást a jövő (nemzedék) iskolájával kapcsolatban, és vajon napjainkban azonosítható-e ezen törekvéseknek a lenyomata.

A DÚDOLÁS ELŐNYEINEK FOKOZÁSA ÉNEKHANG BEMELEGÍTÉSÉNél

ALTORJAY TAMÁS

Szegedi Tudományegyetem JGYPK

Kulcsszavak: dúdolás, orrszipka; felhangok

Cél: Kutatásunkban két részben eltérő énekhang bemelegítési gyakorlatsor hatását vetettük össze a felvett magánhangzók FFT hangképének elemzésével. Elméleti háttér: a gyakorlatsorok kialakításánál: (1) a nem lineáris második szintű hangképzési modell, (2) a részben zárt toldalékcsoves gyakorlatok, (3) az enyhe lágyszájpad nyitás énekhangra gyakorolt pozitív hatásának tapasztalatait, kutatásainak eredményeit alkalmaztuk. Módszer: Két, független énekhang bemelegítési alkalmat szerveztünk magánének hangképzésben részesülő egyetemei hallgatók számára. A bemelegítések előtt és után is felvettük az [ú, ó, ü, ő, á] magánhangzókat hosszan tartva G4 – nők – és G3 – férfiak – hangmagasságon énekelve. Ezt követően az első bemelegítésnél megadott, kvint hangterjedelmű dallammal zárt szájas, majd nyitott szájas dúdolás következett. A dúdolások után a felvételnél énekelt magánhangzók [m] és [n] mássalhangzóval képezve szótagot folytattuk a bemelegítést. A bemelegítések során bejártuk a résztvevő teljes hangterjedelmét. A második alkalommal – azonos dallamot és szöveges skálákat alkalmazva – a dúdolások helyett az általunk kifejlesztett orrszipkába – száraz szabad véggel, illetve vízbe merített szabad véggel dúdoltak a résztvevők. A hangfelvételeket Siegview hangelemző programmal elemeztük a hangintenzitást és a felhangok minőségét jellemző paraméterekre. Rögzítettük továbbá a bemelegítés során bejárt hangterjedelmet is. Az eredményeket SPSS programmal, statisztikai elemzéssel (páros t-próba) vetettük össze. Eredmények: A hangintenzitás növelésére mindkét bemelegítés előnyös. Az orrszipkás már szignifikáns mértékben. A felhang-torzítás (*total harmonic distortion*) csökkentésére az ajak-csücsörítéses magánhangzóknál az orrszipkás bemelegítés szignifikánsan előnyösebb, míg az egyszerű dúdolás az [á] magánhangzónál okozott szignifikáns felhang – *signal / noise ratio* erősödést. A bemelegítés során bejárt hangterjedelem az orrszipkás változatnál szignifikánsan nagyobb volt, mint a dúdolásosnál. Relevancia: A kísérletbe 31 hallgatót sikerült bevonni. 25 fő mindkét bemelegítésben részesült, hat hallgató csak az egyikben. A korlátozott létszám ellenére javasolható a „száraz” és „nedves orrszipka” alkalmazása, kipróbálása a hangterjedelem fejlesztésére, és az ajak-csücsörítéses magánhangzók felhangjainak kiterjesztésére.

A FELSŐOKTATÁS ÉS AZ IPARI PARTNEREK EGYÜTTMŰKÖDÉSE A TANULÁSI ÖKOSZISZTÉMÁK FEJLESZTÉSÉBEN – EGY REGIONÁLIS EGYETEM PÉLDÁJA

BACSA-BÁN ANETTA

Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: felsőoktatás; tanulási ökoszisztéma; stakeholderek

A tanulás egyre inkább hálózatos, együttműködésen alapuló folyamatként értelmezhető, amelyben a formális oktatási intézmények csak egy – bár kulcsfontosságú – szereplőt jelentenek (Király, 2019). A tanulási ökoszisztéma megközelítése lehetőséget kínál a felsőoktatási intézmények harmadik missziós feladatainak – különösen a vállalati kapcsolatok mentén megvalósuló együttműködések – újragondolására. Az előadásban bemutatott felsőoktatási intézmény mint regionális alkalmazott tudományok egyeteme, több éve működtet olyan gyakorlatorientált ipari tantárgyakat, amelyek tartalmát és működését vállalati partnerekkel közösen alakítja ki. E tantárgyak nemcsak oktatási, hanem tudástranszfer-funkciót is betöltenek, hiszen a piaci szereplők közvetlen tudáshordozóként jelennek meg a tanulási folyamatban. Az egyetem ilyen típusú kezdeményezéseit esettanulmányként vizsgálva kvalitatív tapasztalati szintű elemzést végeztünk. Az adatgyűjtés során oktatói és partneri konzultációk tapasztalataira, valamint a hallgatók visszajelzéseire támaszkodtunk, különösen a 2022 és 2024 közötti kurzusok kapcsán. Az eredmények azt mutatják, hogy az ipari partnerek jelenléte a képzésben elősegíti az autentikus tanulási környezetek kialakítását (Herrington & Oliver, 2000), valamint fokozza a szakmai relevanciát és a hallgatói elköteleződést. A résztvevők szerint a közös tantárgyak hozzájárulnak a munkavégzéshez szükséges gyakorlati kompetenciák fejlődéséhez, a pályaorientáció megerősítéséhez, valamint a helyi munkaerőpiaci kapcsolódáshoz. Elméleti keretként a Triple Helix modell (Etzkowitz & Leydesdorff, 2000), valamint a tanulási ökoszisztéma szemlélet (Benneworth et al., 2017; Tynjälä, 2008) szolgált. A vizsgált példa megerősíti, hogy a felsőoktatási intézmények képesek közvetítő csomópontként működni az ipar, az oktatás és a társadalom között – amennyiben nyitott, rugalmas tanulási struktúrákat és együttműködési platformokat kínálnak. Az ipari tantárgyak nemcsak a tanulók, hanem a vállalati szereplők szempontjából is tanulási térként funkcionálnak. Az előadás célja, hogy hozzájáruljon a felsőoktatás és ipari szereplők közötti tudástranszfer-formák értelmezéséhez, és javaslatokat tegyen arra, hogyan építhetők be e tanulási formák fenntartható módon az egyetemi struktúrákba.

SZEMÉLYES ERŐSSÉGEK A SZAKMAI IDENTITÁS SZOLGÁLATÁBAN: LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLAT SZAKOKTATÓ HALLGATÓK KÖRÉBEN

BACSA-BÁN ANETTA, CSER VALÉRIUS ANTALNÉ

Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: pozitív pedagógia; szakoktatók; erősségek vizsgálata

A kutatás célja annak feltárása volt, hogy a felsőoktatásba belépő és végzős szakoktató hallgatók miként értékelik saját erősségeiket a pozitív pszichológia keretében értelmezett karakterjellemzők mentén, és hogyan változnak ezek a jellemzők a képzési időszak alatt. A vizsgálat háttérét a pozitív pszichológia (Seligman, 2011), valamint a *strengths-based* pedagógia elmélete képezte, amely az egyéni tehetségek és pozitív jellemvonások pedagógiai hasznosítására épít (Louis, 2009). Az előadás különös figyelmet fordít arra, hogy az erősségekre építő fejlesztés miként jelenik meg egy felsőoktatási intézmény szakoktató képzésében, és hogyan járul hozzá a hallgatók szakmai identitásának és önismeretének formálódásához. A longitudinális vizsgálatban két évfolyam ($N = 113$) szakoktató hallgatói vettek részt, akik képzésük első és utolsó (6.) félévében töltötték ki az adaptált Seligman kérdőívet (Seligman, 2007). Az online adatfelvétel során 24 erősség önértékelésére került sor, és ezek változásait párosított t-próbákkal és faktorelemzéssel vizsgáltuk. A minta nemek és specializációk szerint is reprezentálta a szakoktatóképzésben részt vevő populációt. A kvantitatív eredmények azt mutatják, hogy a hallgatók körében a leggyakrabban megjelenő top erősségek a tudásszomj, szorgalom, érdeklődés, hitelesség, őszinteség, ítélőképesség, kritikus gondolkodás voltak. Megkérdeztük azt is, hogy milyen erősségeik fejlesztését várják a képzéstől, ahol első helyeken az önkontroll, megbocsátás, megfontoltság szerepelt. A végzős évfolyamnál szignifikáns növekedés mutatkozott az értelmes cél, remény, optimizmus, találékonyság, csapatmunka, lojalitás, vezetői képességek előfordulásában ($p < 0,05$), míg a korábbi top erősségek (kíváncsiság, tudásszomj, ítélőképesség) továbbra is az élen szerepeltek a hallgatók erősségei között: a szépség és a tökéletesség elfogadása, a játékosság és humor, a megbocsátás erősségek kevésbé változtak. Az eredmények alapján feltételezhető, hogy a képzés során egyes oktatási módszerek (pl. reflektív napló, kooperatív feladatok, mentorálás) erőteljesebben támogatják az intraperszonális és interperszonális kompetenciák fejlődését. A kutatás elméleti jelentősége abban áll, hogy a *strengths-based education* (Rath, 2007; Seligman, 2007) magyar kontextusban történő adaptálását empirikus adatokkal támasztja alá, és igazolja azt a feltevést, hogy az erősségekre építő pedagógiai megközelítés hatékonyan fejleszti a tanulók önismeretét és elköteleződését. Oktatási szempontból a képzésbe integrált pozitív pszichológiai alapú önismereti gyakorlatok bevezetése – például a személyes erősségek azonosítása és célzott fejlesztése – hozzájárulhat a hallgatók rezilienciájának és tanulási motivációjának növeléséhez. A kutatás eredményei elősegíthetik egy olyan pedagógusképzési modell kialakítását, amely nemcsak a szaktudásra, hanem a személyes fejlődés támogatására is fókuszál.

A TANÁRKÉPZÉS INTERKULTURÁLIS DIMENZIÓI: A REZILIENCIA ÉS A KULTURÁLIS ÉRZÉKENYSÉG KAPCSOLÓDÁSAI EGY TERVEZETT EMPIRIKUS VIZSGÁLAT TÜKRÉBEN

BAJZÁTH ANGÉLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: reziliencia; interkulturális nevelés; tanárképzés

A tanári pálya fenntarthatóságának egyik kulcskérdése a szakmai jóllét és a kulturálisan sokszínű oktatási környezetekhez való alkalmazkodás képessége. A tervezett kutatás célja annak feltárása, hogy a tanári reziliencia és az interkulturális kompetencia miként kapcsolódik egymáshoz, illetve hogyan erősíthetik ezek a kompetenciák a pedagógusok személyes és szakmai megküzdőképességét, különösen az inkluzív nevelési környezetekben. A tanári reziliencia olyan komplex, dinamikusan fejlődő képességként értelmezhető, amely személyes (önszabályozás, önhatékonyság), szakmai (kollegialitás, vezetés) és morális (hivatástudat) tényezők interakciójából épül fel (Day & Gu, 2014; Mansfield et al., 2016). Az interkulturális kompetencia pedig olyan attitűdökből, tudásokból és készségekből áll, amelyek lehetővé teszik a tanárok számára, hogy reflektíven és érzékenyen viszonyuljanak a kulturális különbségekhez (Deardorff, 2006; Banks, 2021). A két kompetenciaterület kapcsolata egyelőre kevésbé vizsgált, különösen a tanárképzés és a szakmai pálya fenntarthatóságának metszéspontjában. A kutatás elméleti alapját a tanári identitás (Beauchamp & Thomas, 2009), a professzionális tőke (Hargreaves & Fullan, 2012), valamint az interkulturális nevelés és reziliencia elméletei képezik. A tervezett vizsgálat közvetlenül épít a MECEC (*Mapping Intercultural Competence in Early Childhood Education*, Erasmus+ KA2, 2018-1-HU01-KA203-047710) és az IECEC (*Intercultural Education in Early Childhood*, Erasmus+ KA2, 2020-1-HU01-KA203-078810) nemzetközi kutatási projektek eredményeire, amelyek az interkulturális attitűdök és pedagógiai gyakorlatok koragyermekkori intézményi kontextusait tárták fel. A most induló kutatás ezeket a tapasztalatokat kívánja továbbgondolni és kiterjeszteni: gyakorló pedagógusok, tanárképzős hallgatók és tanárképző oktatók körében történő adatgyűjtéssel, nemzetközi összehasonlításra is lehetőséget adó kutatási terv alapján. A módszertan vegyes megközelítést alkalmaz: kvantitatív eszközökkel (*Intercultural Development Inventory, Teacher Resilience Scale*), valamint kvalitatív módszerekkel (interjúk, fókuszcsoportok, reflexív naplók) dolgozunk. A cél egy olyan elméletileg megalapozott és empirikusan validált fejlesztési modell kidolgozása, amely hozzájárul a tanárképzés tartalmi megújításához, az inkluzív nevelés gyakorlatának elmélyítéséhez és a pedagóguspálya vonzerejének fenntartásához.

EMBERI TANULÁS A DIGITÁLIS KORBAN – ENAKTIVISTA PERSPEKTÍVÁBÓL

BALOGH BRIGITTA

Partiumi Keresztény Egyetem

Kulcsszavak: tanuláselmélet; enaktivizmus; digitális tanulási környezet

A kognitív tudományban a 20. század második felében megjelentek a “megtestesült elme” (*embodied mind*) felfogásai, amelyek a kogníció, illetve a tanulás testi beágyazottságát, a testi tapasztalatoktól való elválaszthatatlanságát hangsúlyozzák. Ezen belül az egyik legradikálisabbnak számító irányzat az enaktivizmus, amely a kogníciót, illetve a tanulást az élő szervezet és a környezete közötti interakcióként határozza meg, és egy történeti jellegű, a tanuló lény és az őt magába foglaló környezet közös teremtő tevékenységére fókuszáló elméleti modellt nyújt számunkra. Az enaktivista tanuláselmélet számos téren termékeny szempontokat nyújt a pedagógia számára: egyrészt az egyedi tanulási útvonalakat az alternatív elméleteknél több szempontból pontosabban leíró, a személyesség mélyrétegeit sokkal jobban megragadó modellt; a konnektivizmussal szemben a tanulás mint hálózatepítés háttérfeltételeinek pontosabb számbavételét; a konstruktivizmussal szemben pedig az adaptivitás mint magyarázó elv helyettesítését a kreativitás elvével. Ugyanakkor erős kihívás elé állítja a gondolkodásról alkotott hagyományos és kortárs elképzeléseket is: egyrészt a reprezentacionizmust, mivel tagadja, hogy a szervezetet és a környezetet el lehetne különíteni egymástól (és hogy az elmében valamiféle előre adott külvilág képe tükröződhetne); másrészt tagadja, hogy a gondolkodás lényege a szimbólumok kombinálásában állna (lévén szerinte a szimbólumok egy sokrétegű, testileg, társas módon és történetileg meghatározott tapasztalatkomplexum puszta felszíne). Úgy tűnik, a digitális tanulási környezetek és főként a mesterséges intelligencia robbanásszerű elterjedése új fénybe állítja az enaktivista megközelítés jelentőségét, hiszen ebben a közegben átértelmeződnek mind a személyes tudás, mind általában a tanulás érvényben lévő fogalmai, és olyan kérdésekre kell válaszolnunk, mint hogy mi különbözteti meg (vagy megkülönbözteti-e egyáltalán valami) az emberi tanulást a gépitől, illetve van-e valami, ami a kogníció univerzumában továbbra is humán specifikum maradhat. Elméleti kutatásomban arra keresem a választ, hogy az enaktivista tanuláselmélet klasszikusai (H. Maturana, F. Varela, E. Thompson, E. Rosch stb.) és az elmélet filozófiai és kognitív tudományi előfutárai (elsősorban H. Bergson és M. Merleau-Ponty vonatkozó munkái) tudnak-e számunkra olyan elméleti fogódzókát nyújtani, amelyek segíthetnek pontosabban artikulálni az emberi tanulás jellegzetességeit, s vele a pedagógia feladatait a megváltozott tanulási környezetben. Módszerem a teoretikus elemzés, fő elemzési szempontjaim pedig a következők: a) a gondolkodás mibenlétéről adott leírások; b) a személyesség jelentőségéről és a tudás autenticitásáról alkotott elképzelések; c) a testi beágyazottság szerepének megítélése a tanulás értelmezésében; d) pedagógiai kamatoztathatóság a jelenkori digitális tanulási környezetek kontextusában.

A kutatást támogatta: Partiumi Keresztény Egyetem

TANULÁS, MOZGÁS, CSELEKVÉS. ADALÉKOK PETŐ ANDRÁS KONDUKTÍV NEVELÉSFILÓZÓFIÁJÁNAK TÖRTÉNETI KONTEXTUALIZÁLÁSÁHOZ

BALOGH BRIGITTA, FÖLDESI RENÁTA

Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Kulcsszavak: konduktív nevelés; kogníció; cselekvés

A konduktív pedagógia elméleti alapjainak kutatását új helyzet elé állította Pető András Filozófia című művének felfedezése és kiadása, amely számos olyan kérdést tárgyal, amelyek közvetlenül vagy közvetetten pedagógiai relevanciával bírnak. Az egyik ilyen kérdés az ember mint tanulásra képes lény kognitív funkciói és személyiségfejlődése, valamint testi létezése és (mozgás)tapasztalatai közötti, a Filozófiában részletesen és több szempontból tárgyalt kapcsolat. A kutatás célja, hogy a teoretikus, illetve összehasonlító elemzés módszerével hozzájáruljon Pető vonatkozó nézeteinek eszmetörténeti kontextualizálásához. A kutatás két különálló, de egymással összefüggő szegmensből áll, amelyek közül az egyik filozófiatörténeti-ismeretelméleti-tanuláselméleti, a másik pedig pedagógiatörténeti jellegű. Előbbi a mozgás, a testiség, a cselekvés, a kogníció és a személyes fejlődés kapcsolatának szerteágazó irodalmából Henri Bergson és Maurice Merleau-Ponty elméleti örökségére fókuszál, tekintettel arra, hogy Bergson munkásságának Pető filozófiájára gyakorolt hatása közvetlenül is kimutatható, Merleau-Ponty észleléselemlete pedig (noha a Petőre gyakorolt közvetlen hatás egyelőre nem igazolt, de nem is zárható ki) számos ponton árnyalja arra vonatkozó tudásunkat, pontosan hol is helyezhetők el Pető vonatkozó nézetei a 20. századi kogníciókutatás palettáján. Elemzési szempontjainkat a három szerző releváns elképzeléseinek kulcsfogalmai és ezek egymáshoz való viszonya képezik, és pedig Bergsonnál a mozgáspszichológia modellje, a motorikus és a tiszta emlékezet közötti megkülönböztetés, valamint az „életlendület” fogalma, Merleau-Ponty-nál a percepció és az észlelésmódok által meghatározott preperszonális szubjektum fogalmai, Petőnél pedig az „állati pszichomotorium” és az „énszerű struktúrák” kapcsolatának gondolata, valamint a mozgástapasztalat és a személyiségfejlődés kapcsolatát leíró elmélet. A pedagógiatörténeti szegmens középpontjában szintén a személyiségfejlődés, a mozgástapasztalat és a cselekvés kapcsolatának vizsgálata áll, tekintettel arra, hogy a konduktív nevelés értelmezésében a tanulásalapú fejlesztő munka a koncepció kidolgozásának kezdete óta a célszerű, intencionált tevékenységre való képességek elsajátítását jelentette. Pető és kortársai szerint ugyanis – itt különösen A. R. Lurija, A. Ny. Leontyev és J. Piaget hatása érzékelhető – a motoros képességek fejlődését leginkább a problémamegoldó aktivitás fogja irányítani, azaz nem a mozgás maga, hanem a mozgás célja lesz a valódi indikátor. Ebben a perspektívában az aktivitás a körülöttünk lévő világhoz való alkalmazkodásban testesül meg, és így valódi „humán akciónak” tekinthető, hasonlóan az alternatív pedagógiákból jól ismert megközelítésekhez E. Claparède, M. Montessori és A. Ferrière nyomán. A kutatás pedagógiatörténeti szegmensében alkalmazott elemzési szempontok mindezek alapján az aktivitás, a tapasztalatszerzés, a cselekvésselmény és a kapcsolódás fogalmai, illetve ezek összefüggései.

A kutatást támogatta: Semmelweis Egyetem Pető András Kar

MI ÁLLHAT A BÁNTALMAZÓ TANÁRI MAGATARTÁS MÖGÖTT? EGY FELTÁRÓ KUTATÁS ELSŐ EREDMÉNYEI

BALOGH ZOLTÁN

Pécsi Tudományegyetem BTK

Kulcsszavak: bántalmazó tanár; iskolai bántalmazás; szisztematikus szakirodalmi áttekintés

Az iskolai kortárs bántalmazás (*peer bullying*) egy több mint fél évszázada kutatott terület, azonban létezik egy kevesebb figyelmet kapott szegmens is, mégpedig a tanár részéről történő bántalmazás (Gusfre et al., 2023). Fontos a témával foglalkozni, hiszen ezek a különféle bántó cselekedetek rendkívül negatív hatással bírnak többek között az elszenvedő diákok fizikai és mentális egészségére (Krugman & Krugman, 1984; Delfabbro et al., 2006; Modin et al. 2015; Yen et al., 2015;), tanulmányi teljesítményükre (Datta et al., 2017; Delfabbro et al., 2006;), és az iskolára vonatkozó attitűdjükre is (Krugman & Krugman, 1984; Datta et al., 2017; Fromuth et al., 2015; D'Hondt et al., 2015). A kutatás célja a tanári bántalmazás jellemzőinek feltárása az elkövető pedagógusok oldaláról. A kutatás első szakasza során szisztematikus irodalmi áttekintést végeztem mind a nemzetközi, mind a hazai neveléstudományi diskurzusban a PRISMA (Paget et al., 2021) protokoll alapján. Először három releváns szakirodalmi áttekintést azonosítottam (Gusfre et. al., 2023; Heekes et. al., 2022; Scharpf et. al., 2023) majd ezek háttéroidalmaiban (N = 176) olyan tanulmányokat kerestem, amelyek az elkövető tanárok önbevallásain alapulnak, valamint az előforduláson felül betekintést nyerünk tetteikhez kapcsolódó attitűdjeikbe, motivációikba, belső mechanizmusaikba is. A szakirodalmi áttekintés során 11 releváns tanulmányt azonosítottam, amelyek a tanári bántalmazást az elkövetők perspektívájából vizsgálták. Az elemzés alapján a tanári bántalmazás hátterében gyakran alacsony szintű önkontroll, kiégés és alacsony énhatékonyság áll. A szakirodalom feldolgozása után a félig strukturált interjú adatfelvételi módszeréhez kérdéseket és vizsgálati szempontokat állítottam össze. A pilot interjú egy korábban bántalmazó pedagógussal készült. A pilot interjú során arra kerestem választ, hogy a feltárt jellemzők megjelennek-e, s ha igen, miképp, valamint arra is, hogy sikerül-e azonosítani új, eddig kevésbé hangsúlyos jellemzőket. Az interjú transzkriptálását követően kódoltam azt, majd triangulációval (Sántha, 2015), egy szenior és egy junior kutató bevonásával megerősítettük a kapott eredményeket. A pilot interjú eredményei alapján úgy tűnik, hogy a szisztematikus irodalomáttekintés során feltárt jellemzők mentén megragadhatók azok a dimenziók, melyek alapján jellemezhetővé válnak a bántalmazást elkövető tanárok. Emellett releváns elemzési szempontként is szolgálhatnak a következő fázisban tervezett interjúk értelmezéséhez, elemzéséhez. A kutatás második szakaszában 36 félig strukturált interjú készül bántalmazó tanárokkal. Mivel tanári bántalmazásra irányuló prevenció és intervenció hiányterületnek számít (Baumgarten et al., 2023; Fromuth et al., 2015; McEvoy, 2005), a harmadik szakasz célja egy önvizsgálati kérdőív kidolgozása a bántalmazásra hajlamosító tényezők (korai) felismerésére pedagógusok körében.

TÁRSAS KÉSZSÉGEK FEJLESZTÉSE 10–11 ÉVESEK KÖRÉBEN: EGY DRÁMAALAPÚ, KOMMUNIKÁCIÓFÓKUSZÚ ISKOLAI FEJLESZTŐPROGRAM BEMUTATÁSA

BALOGH-PÉCSI ANETT

Széchenyi István Egyetem

Kulcsszavak: asszertív kommunikáció; drámaalapú fejlesztés; megküzdési stratégiák; társas problémamegoldás

Az utóbbi évtizedben számos országban egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a társas készségeket fejlesztő programok, az iskolai prevenciós törekvések, amelyek fókuszában a szociális készségek fejlesztése (pl. hatékony kommunikáció, együttműködés, proszociális viselkedés) áll. A társas kapcsolatok alakulását jelentős mértékben befolyásolja a szociális és érzelmi képességek nem megfelelő működése, ezért kiemelten fontos az intézményes keretek közötti fejlesztés. Kutatásunk célja egy iskolai, egy tanéven átívelő, kommunikációfókuszú, drámapedagógiai módszereket is alkalmazó fejlesztőprogram kidolgozása 10-11 éves ($n = 18$) tanulók számára, amely a szociálisprobléma-megoldás, az asszertív kommunikáció és a megküzdési stratégiák együttes fejlesztését célozza meg. Az előadásban a kutatás elméleti háttere, az alkalmazott mérőeszközök és a kontrollcsoportos ($n = 28$) empirikus kutatás eredményeinek ismertetése mellett részletesen bemutatjuk a fejlesztőprogramot: a keretrendszert, az egyes modulokat, a foglalkozások felépítését, valamint a fejlesztési célokhoz illesztett gyakorlatokat. A résztvevők három – megfelelő megbízhatósági mutatókkal rendelkező – kérdőívet töltöttek ki a program előtt és után (*Assertiveness Questionnaire*, AQ, Gaumer-Erickson et al., 2016; Balogh-Pécsi & Kasik, 2020; *Social Problem-Solving Inventory-Revised*, SPSI-R, D’Zurilla et al., 2002; Kasik et al., 2010; *Ways of Coping Questionnaire*, WCQ, Folkmann & Lazarus, 1988; Rózsa et al., 2008). Az eredmények alapján az egyéves, 18 alkalomból, kéthetente 90 perces foglalkozásból álló program a kísérleti csoportban három területen eredményezett szignifikáns változást: a problémamegoldó stílusok közül jelentősen csökkent az impulzivitás, illetve a megküzdési módok közül az elkerülő–menekülő stratégia, valamint növekedett a konfrontálódás gyakorisága. Az asszertivitás mindhárom terület esetében jelentős magyarázó erővel bír. Az eredmények azt mutatják, hogy a kommunikációfókuszú, drámaalapú fejlesztés hatékony eszköze lehet a serdülőkorra jellemző társas nehézségek kezelésének, megelőzésének.

TECHNOCRACY OR TRANSFORMATION? DISSECTING SDG 4'S VISION FOR EDUCATION

BALQEES AL MANDHARI

Eötvös Loránd University Doctoral School of Education,

Kulcsszavak: Sustainable Development Goal 4; educational transformation; educational governance

Sustainable Development Goal 4 (SDG 4) plays a central role in defining global education priorities and shaping national policy frameworks. Although it presents a commitment to inclusive and equitable quality education, questions remain about how its vision is constructed, whose interests it reflects, and how its aims are translated into practice. This paper critically examines SDG 4 to assess whether it promotes a transformative approach to education or reinforces a limited, technocratic framework shaped by global accountability mechanisms. Using critical discourse analysis, the study investigates how core documents—SDG 4 targets and indicators, UNESCO's Education 2030 Framework for Action, and selected World Bank education strategies—frame the meaning of “quality education.” Drawing on policy sociology and postcolonial theory, the analysis explores how these texts prioritize economic growth, measurable outcomes, and global comparability, while marginalizing alternative educational values rooted in ethics, justice, and local knowledge. Data was collected from official global education policy documents and thematically analyzed using Braun and Clarke's approach, with particular attention to recurring discourses around skills, inclusion, accountability, and sustainability. Findings indicate that while SDG 4 includes progressive language—especially in Target 4.7, which addresses education for sustainable development, global citizenship, and human rights—these transformative aims are often weakly defined, lack measurable indicators, and receive limited implementation. In contrast, more easily quantifiable goals like literacy and digital competencies receive far greater policy attention. The influence of actors such as the World Bank is evident in the framing of education as human capital development, reinforcing a performance-oriented approach. The paper argues for a reimagining of global education goals that support diverse, holistic, and context-sensitive visions of education, offering a critical reflection on how current frameworks simultaneously enable and constrain educational futures.

A TANULÓI EREDMÉNYESSÉGET BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK A ROMÁNIAI MAGYAR KISEBBSÉGI OKTATÁSBAN

BARABÁS ANDREA

Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem

Kulcsszavak: előkészítő osztály, extrakurrikuláris; kisebbségi oktatás; tanulói eredményesség

A tanulói eredményesség vizsgálata során egyes kutatók a tanuló személyes jellemzőit, a tanuláshoz való viszonyát, a motiváció tanulmányi eredményekre gyakorolt hatását elemzik (Balogh, 1998; 2000; Csapó, 1998, 2004; Pintrich & De Groot, 1990; Cohen et al., 2009; Ceglédi & Máth, 2013; Fejes & Józsa, 2005), mások a tanulók családi hátterének, az iskolán belüli/iskolán kívüli befolyásoló tényezőit próbálják feltárni (Bourdieu, 1979; Coleman et al, 1966, Bacskai, 2015; Bacskai & Ceglédi, 2022; Bray, 1999, 2010; Fehérvári, 2016; Garami, 2014; Jansen et al., 2021; Pusztai, 2004, 2009, 2015; Széll, 2015; Kiss & Toró, 2024). Kutatásunkban azokat a makro-, mezo- és mikroszintű tényezőket elemezzük, amelyek a romániai magyar diákok országos kompetenciaméréseken elért eredményeit befolyásolhatják. A következő kérdésekre keressük a választ: Azok a tanulók, akik előkészítő osztályba is jártak, nagyobb arányban érnek-e el átlag feletti eredményeket, mint akik nem jártak előkészítő osztályba? A tanulói eredményesség és a településtípus között kimutatható-e összefüggés? Az iskolai és iskolán kívül elérhető extrakurrikuláris tevékenységeknek kimutatható-e pozitív hatása a kompetenciamérések eredményeire nézve? Van-e jelentősége a család szocio-ökonomiai helyzetének a tanulói eredményesség alakulásában? Előadásunkban a Kovászna megyei negyedikes, magyar nyelven tanuló diákok kompetenciaméréseken elért eredményeit és a befolyásoló tényezők összefüggéseit elemezzük. A saját készítésű háttérkérdőív és a kompetenciamérések eredményei alapján létrehozott adatbázisra (KOV-ET-OM-2017) alapozzuk kutatásunkat. Eredményeink azt mutatják, hogy azok a gyerekek, akik előkészítő osztályba jártak, nagyobb arányban kerülnek az átlag feletti kategóriába, mint azok, akik nem jártak előkészítő osztályba. Kutatásunkban szignifikáns összefüggés mutatható ki az árnyékoktatás területén fellelhető tevékenységek és a tanulók mérési eredményei között mindhárom kompetencia területen. A szülői és iskolai háttér mellett hogyan alakulnak a gyermekek eredményei, abban nagy szerepe van a településtípusnak is, a környezet adottságainak (Garami, 2014). Eredményeink összhangban vannak azokkal a kutatásokkal, melyek arra világítanak rá, hogy erőteljesen megmutakozik a tanulók iskolai teljesítménye és a szocio-ökonomiai státusza közötti összefüggés (Bradley & Corwyn, 2002; Róbert, 2004; Pusztai, 2004, 2009; Széll, 2015, Li & Qiu, 2018; Kiss & Toró, 2024). A vizsgált makro-, mezo- és mikroszintű tényezők és a tanulói eredményesség között kimutatható összefüggések elemzése közelebb visz ahhoz, hogy jobban megértsük a kompetenciamérések eredményeinek alakulását. A kutatási eredményeink nyomán megfogalmazásra kerülő javaslatok nagy mértékben hozzájárulhatnak az oktatási stratégia alakításához és a tanulói eredményesség javításához.

A FAIR PLAY KÖTELESSÉGETIKAI ÉS ERÉNYETIKAI ÉRTELMEZÉSE

BARCSI TAMÁS

Pécsi Tudományegyetem, Állam-és Jogtudományi Kar

Kulcsszavak: fair play; erényetika; kötelességetika

Célok: A fair play fogalmát két etikai irányzat, a kötelességetika és az erényetika felől is vizsgálhatjuk. A fair play fogalmának többféle meghatározása létezik, de ezek általában kiemelik a játékszabályok betartásának fontosságát. Ezt úgy is megfogalmazhatjuk, hogy a fair play elvének megfelelően viselkedő sportoló betartja a sporttevékenység vonatkozásában előírt kötelességeket. A legfontosabb ilyen kötelesség az emberi méltóság tiszteletének megvalósítása. **Elméleti keret:** A felvilágosodás nagy filozófusa, Immanuel Kant Az erkölcsök metafizikájának alapvetése című művében megállapítja, hogy az ember és általában minden eszes lény öncélként létezik, és nem pusztán eszközként, amely egy másik akarat tetszés szerinti használatára szolgál. Az Olimpiai Charta az olimpiai alapelvek között említi az emberi méltóság megőrzését (2. alapelv). **Módszerek:** A kutatás módszertana kvalitatív módszertanra épül. A szakirodalom alapján a probléma etikai-filozófiai elemzése valósul meg. **Eredmények:** Sikerorientált társadalmunkban gyakori, hogy az egyén a másokban csupán céljai eléréséhez szükséges eszközt lát. A kanti etika alapján önmagunk eszközként használata is elfogadhatatlan, miközben napjainkban számos kultúrkritikus szerint az öntárgyasítás, önkizsákmányolás is egyre általánosabbá válik. A sportban mindezek a jelenségek fokozottan jelen vannak. A sporttevékenységben, főként a versenysportban, fontos szerepe van a sikernek, hiszen a sportoló a lehető legjobb eredményre törekszik. Ezzel addig nincs probléma, amíg a sikerre reálisan tekint a sportoló, azaz a sikert a lehetőségeihez és a képességeihez mérten fogja fel. A sikerorientált társadalomban azonban nagy a nyomás: csak a győzelem számít, ez pedig irreális teljesítmények kitűzéséhez, illetve a „siker minden áron” szemléletéhez vezet, amelyből könnyen el lehet jutni az emberi méltóság sérelmét megvalósító magatartásokhoz. Az emberi méltóság tiszteletben tartása, illetve az ezen túli kötelességek, szabályok betartása a fair play alapját adja, de a fair play ennél többet jelent: megvalósítása szükséges ahhoz, hogy a sport játékjellege ne vesszen el, illetve, hogy a sport a fizikai kiválóság mellett az erkölcsi kiválóságot is megtestesítő embereszményt mutathasson fel. A fair play-re törekvő játékost erények jellemzik. Előadásomban a platóni kardinális erényekből (igazságosság, bátorság, mértékletesség, bölcsesség) kiindulva a sportolók számára elengedhetetlen erényeket értelmezem. Az erények elsajátításában alapvető szerepe van a nevelésnek, a példamutatásnak. **Elméleti és oktatási relevanciák:** A döntéshozók számára fontos feladat, hogy különböző kezdeményezésekkel (kampányok, oktatási anyagok stb.) felhívják a figyelmet a fair play fontosságára. Előadásomban a fair play megvalósításának kérdéseit a mediatizált társadalom sajátosságait figyelembe véve tárgyalom, és bemutatok néhány, a fair play népszerűsítését szolgáló jó gyakorlatot.

HALLGATÓI KREATIVITÁS ÉS AZ MI-ALAPÚ OKTATÁSI KÖRNYEZET ÖSSZEFÜGGÉSEI FLOWALAPÚ MEGKÖZELÍTÉSben

**BARNUCZ NÓRA *, CEGLÉDI SZABOLCS **, STRIHÓ KRISZTINA *,
DOMINEK DALMA LILLA ***

* Nemzeti Közszolgálati Egyetem; ** Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, hallgatói attitűd; felsőoktatás, módszertan, jó gyakorlatok; flow, kompetenciák, áramlási állapot

A mesterséges intelligencia (MI) térnyerése nagymértékben érinti az oktatást, melyhez Magyarország 2020–2030-as Mesterséges Intelligencia Stratégiája mintaként szolgál. Ez a terv hangsúlyozza, hogy az oktatásnak fel kell készülnie az MI által vezérelt változásokra, és a képzést a változó munkaerőpiachoz kell igazítani (Khan & Pirzada, 2013). Az MI-n alapuló alkalmazások gyors társadalmi befogadása a felsőoktatás részéről történő hozzáállás és megközelítés megváltoztatását igényli, ami rugalmasságot, lendületet és kreativitást kíván a tanároktól. Az információs társadalom gyors változásai nehézségeket okoznak az oktatásmódszertanban, főként a tanárok hozzáállása, megközelítése és a módszertani eszközök használata tekintetében (McGinnity & Whelan, 2009; Mourshed et al., 2010). Az előadás egy felsőoktatási intézmény hallgatóival végzett kreativitásvizsgálat és MI-alapú oktatási alkalmazások jellemzőit tárgyalja. Emellett vizsgálja az MI-alapú gyakorlatokkal kapcsolatos tanulmányok és tapasztalatok megállapításait. Az előadás kiemeli a hallgatók MI-vel kapcsolatos innovációkhoz való felkészültségét, valamint az MI-alapú jó gyakorlatokkal kapcsolatos tapasztalatokat. A kutatás két szakaszból állt: a kutatás első szakaszában a Tóth-féle Kreativitás Becslés Skála (TKBS) teszt került alkalmazásra egy 132 fős egyetemi hallgatói mintán. Az SPSS program segítségével végzett statisztikai elemzés célja a kreativitás különböző dimenzióinak összefüggésvizsgálata volt bizonyos háttérváltozókkal (Mann–Whitney U- és Kruskal-Wallis H-próbák). Az eredmények kiindulópontként szolgáltak a második kutatási szakaszhoz, amely a Mesterséges Intelligencia és Flow Tanulási Kérdőív (MIFTK) alapján feltárja a hallgatók által (n = 92) az MI-alapú eszközök oktatásban preferált használatának kari eltéréseit digitális és/vagy MI-vel támogatott oktatási környezetben. Azt vizsgáltuk, hogy találunk-e összefüggést a kreativitást jelző dimenziók és a digitális és/vagy MI-vel támogatott oktatási környezet között kari megkülönböztetésben. Azt feltételeztük, hogy a játékosság, az energikusság, a kíváncsiság (kreativitást jelző dimenziók), valamint a digitális és/vagy az MI-vel támogatott oktatási környezet között szignifikáns összefüggés van. Az eredmények szerint szignifikáns összefüggést tapasztaltunk az említett kreativitást jelző dimenziók és a hallgatók tanórai bevonódása között (magas flow állapot), ami arra utal, hogy a hallgatók az MI-alapú technológiát kedvező tanulási eszköznek tekintik. Fontos szem előtt tartani, hogy érdemes egy olyan jövő felé haladni, ahol az MI kiegészíti, nem pedig helyettesíti az emberi kreativitást (Kobis, 2021; Lockhart, 2024). Ennek tükrében a jövőbeli kutatási irány célja annak vizsgálata, hogy hogyan módosul a kreatív teljesítmény, ha a hallgatók MI-alapú eszközöket/szoftvereket használnak tanórai feladatok során, illetve hogyan értékeli saját kreatív szerepüket egy ilyen közegben.

A kutatást támogatta: A TKP2021-NKTA-51 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021-NKTA pályázati program finanszírozásában valósult meg.

KISEBBSÉGI TANTERV ÉS DIDAKTIKAI TUDATOSSÁG: KOVÁSZNA ÉS HARGITA MEGYE MAGYAR TANNYELVŰ ELEMI OSZTÁLYAIBAN TÖRTÉNŐ ZENEI NEVELÉS VIZSGÁLATA

BARTALIS IZABELLA

Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem

Kulcsszavak: elemi oktatás; kurrikuláris és extrakurrikuláris zenei nevelés; kisebbségi magyar Zene és mozgás tanterv

A társadalom a művészeti nevelést a kurrikuláris keretek között, az iskolai rendszerben megszerezhető műveltséggel azonosítja. Ezért olyan zenei készségek és képességek fejlesztése szükséges, amelyek hatással vannak a személyiség harmonikus fejlődésére, a szociális képességek kialakulására, valamint az esztétikai nevelés kompetenciájának kibontakoztatására (Dohány, 2010). Tanulmányunkban arra szeretnénk választ kapni, hogy a Kovászna és Hargita megyei elemi osztályokban tanító pedagógusok milyen mértékben tulajdonítanak fontosságot a zenei nevelésnek, élnek-e a formális és non-formális oktatás keretein belül a zene által nyújtott lehetőségekkel, és ha igen, akkor milyen innovatív módszereket alkalmaznak az iskolai oktatás alsó tagozatában, hogy a ma gyermekei számára az értékes zenét érthetővé tegyék. Kutatásunkat egy kvalitatív előkutatással indítottuk 2018 őszén, majd ezt követően egy saját készítésű kérdőívet küldtünk ki a Hargita és Kovászna megye iskoláiba, amelyben a tanítók teljeskörű lekérdőztetésére törekedtünk. A 141 kitöltött választ a KovHarZen21 elnevezésű adatbázisba rendeztük és az SPSS programot használva feldolgoztuk. Eredményeink rávilágítanak arra, hogy az elemi osztályokban a tanítók rendelkezésére állnak a jól strukturált, szakszerű Zene és mozgás tantervek, ha még hiányosan is, biztosítottak a Zene és mozgás tankönyvek, amelyeket a tanító az általa alkalmazott szolmizációs módszer függvényében választhat ki tanulóinak. A Kovászna és Hargita megyei tanítók a magyar zenei anyanyelvünknek köszönhetően a magyarországi Kodály-koncepciót – amely a relatív szolmizáció általi hallásfejlesztés módszerén alapul –, és a romániai román nyelvű Zene és mozgás Tanterv által előírányozott Dalcroze-módszert, amely az újlatin és kelet-szláv eredetű abszolút szolmizációt alkalmazza, az Orff-módszerrel ötvözi, amely a tanítóra bízva egyaránt teret enged az abszolút és relatív szolmizáció használatának, alkalmazzák a zenei nevelési folyamatban. Feltételezésünk, miszerint a tanítók élnek az integrált oktatás elvével és alkalmazzák a zenét más tantárgyak keretében, beigazolódott. Eredményeink alapján elmondhatjuk, hogy műveltségterületeként, és azon belül tantárgyanként, változik a zene integrálásának minőségi szintje, alkalmazásának célja. Megfigyelhettük, hogy a válaszadó tanítók osztályaiban tanuló diákok az iskola keretében történő extrakurrikuláris tevékenységek közül, ahogyan feltételeztük, a néptáncfoglalkozásokat részesítik előnyben. A zenei nevelés pozitív, fejlesztő hatására számos zenepedagógiai szakirodalmi forrás utal (Kiss, 2010; Mark, 2002; Shouldice, 2013; Szűcs, 2017; Váradi, 2017). Mindezt hangsúlyozni kell, szükséges megteremteni annak lehetőségét, hogy a tanítók a megfelelő tantervek és tankönyvek mellett elsajátíthassák a zene tanításához szükséges alapismereteket, kompetenciákat és zenemódszertani képzettséget, hogy a megfelelő felkészültséggel magabiztosan zeneértő, zeneérző és zenebefogadó generációt nevelhessenek.

SMOKING AND DRINKING PREVALENCE AMONG HIGH SCHOOL STUDENTS: COMPARISON OF HUNGARIAN AND MONGOLIAN YOUTH

BAYARJARGAL UUGANBAYAR *, BETTINA PIKÓ **

* University of Szeged Doctoral School of Education

** University of Szeged Department of Behavioral Sciences

Kulcsszavak: adolescence; high school students; substance use

Adolescent substance use is a priority in health education and a prevailing challenge for schools. Preventing adolescents' health risk behaviors needs an understanding of their cultural background and social circumstances. Collecting worldwide data on youth's smoking and drinking provides a useful tool to make cross-country comparisons in order to better understand these background variables. However, we know less about health risk behavior trends in regions like Central Asia, including Mongolia. While in most Asian countries smoking and drinking is less frequent compared to the European averages, there is need of monitoring the tendencies. The aim of this study is to examine adolescent health risk behaviors (smoking and drinking) in samples of Mongolian and Hungarian high school students (from 9th to 12th grades). Using measurements from the Health Behavior in School-aged Children (HBSC) study, we collected data from a sample of Mongolian adolescents (N = 312, mean age: 16.85 years, SD: 1.04) from Ulaanbaatar and Provinces, and a sample of Hungarian adolescents (N = 320, mean age: 16.32 years, SD: 1.06) from Szeged. The questionnaires contained measurements on the prevalence of smoking and drinking, social support (Multidimensional Scale of Perceived Social Support, MSPSS, Zimet et al., 1988), SES self-assessment, religiosity and parental control (Cottrell et al., 2007; Pikó et al., 2009). Besides descriptive statistics, correlation analyses were applied to detect associations between substance use and other variables. According to chi-square tests, there is a relationship between each type of substance use and the country. The lifetime prevalence rate of smoking was 29.8% among Mongolian adolescents and 50.9% among the Hungarians, and the monthly prevalence rate was 13.1% in the Mongolian sample and 30.6% in the Hungarian one ($p < .001$ in both cases). There was a greater contrast between the samples in terms of alcohol use: lifetime prevalence was 24.7% among Mongolian adolescents and 88.1% among the Hungarians ($p < .001$). Monthly prevalence rates were the following: 11.2% (Mongolian adolescents), 50.6% (Hungarian adolescents) ($p < .001$). Gender differences were found only in Mongolian smoking rates. The findings of correlation analyses showed some relevant country differences and similarities. For example, parental control did not play a role in Mongolian adolescents' substance use, while it was a relevant protective factor against Hungarian youth's smoking. Social support, on the other hand, showed a negative relationship with youth's substance use in both samples. In addition, there was a positive correlation between SES self-assessment and parental control. Further, religiosity did not provide any protection in either country. Our study highlights some differences and similarities in adolescent substance use which may be useful in developing school health education programs, taking into account both the cultural differences and trends of globalization.

AZ ÓVODÁSKORI INTÉZMÉNYI ÉS EXTRAKURRIKULÁRIS ZENEI NEVELÉS ÉLMÉNYPEDAGÓGIAI SZEMPONTÚ ELEMZÉSE

BEDE FANNI ANNA *, ENDRÓDY ORSOLYA **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Intézet

** Eötvös Loránd Tudományegyetem Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

*Kulcsszavak: koragyermekkor; élménypedagógia; zenei nevelés, Kodály koncepció;
extrakurrikuláris zenei kezdeményezések*

Jelen kutatás fókuszában az intézményi és az extrakurrikuláris zenei kezdeményezések módszertani leírásainak feltérképezése, élménypedagógiai szempontú elemzése áll. Az élménypedagógia főbb jellemzőinek mentén értelmezi az intézményi és az extrakurrikuláris zenei nevelés módszertanát. Arra keressük a választ, hogy hogyan jelennek meg az óvodai és az extrakurrikuláris zenei tevékenységek módszertani leírásaiban az élménypedagógia által használt módszerek és eszközök. A vizsgálat során először áttekintettük az élménypedagógia elméleti háttérét és legfőbb jellemzőit, majd a következő dokumentumokat elemeztük: az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjának (2025) zenei nevelésre vonatkozó fejezete, Forrai Katalin „Ének az óvodában” c. módszertani kötete, valamint a Magyar Zene Háza, a Művészetek Palotája, és a budapesti Operaház óvodáskorú gyermekeknek szóló programkínálatainak internetes leírásai. A kutatás során krippendorffi deduktív tartalomelemzést alkalmaztunk. (Krippendorff, 1995) Az elemzést az „élmény”, „szociális és érzelmi képességek”, „interaktivitás”, „improvizáció”, „kreativitás”, és „szülői részvétel” címkékkel végeztük. Az elemzéshez saját szempontsort alakítottunk ki. Megállapítottuk, hogy az óvodai zenei nevelés módszertani leírásaiban megtalálható az élménypedagógia szemléletmódja, továbbá a feltérképezett extrakurrikuláris zenei kezdeményezések alapelvei megegyeznek Kodály zenepedagógiájának alapelveivel, és e módszertanok fókuszában is élményalapú nevelés áll. Az eredmények arra engednek következtetni, hogy az óvodai zenei nevelés módszertanának egyik célja a zenei érdeklődés felkeltése, mely az élménypedagógia módszerein keresztül érvényesül. Másrészt, hogy az extrakurrikuláris zenei kezdeményezések az élménypedagógia eszközeit, módszereit alkalmazva egészítik ki az óvodai zenei nevelés módszertanát. A kutatás relevanciáját igazolja, hogy egyre több tudományos igényű tanulmány jelenik meg az extrakurrikuláris zenei nevelésre vonatkozóan (Váradi, 2020), azonban az egyes extrakurrikuláris zenei kezdeményezésekről még nem született átfogó élménypedagógiai szempontú elemzés, mely a koragyermekkor zenei nevelés fejlődését támogatná.

KOMPLEX MEGKÖZELÍTÉS ALKALMAZÁSA A GERONTOLÓGIAOKTATÁSBAN

BENE ÁGNES *, BARTHA BEATRIX *, BALÁZS KATALIN **

* Debreceni Egyetem Egészségtudományi Kar

** Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet

Kulcsszavak: gerontológia, ageizmus; segítő szakmák, felsőoktatás; intergenerációs aktivitás

A társadalom előregedésével (pl. KSH, 2022) egyre nő az őket ellátó rendszerek szakember-utánpótlásában az elvárás, hogy oktatásuk során felkészüljenek a szakemberek az idősellátásra. A segítő szakmákban esetlegesen megjelenő ageizmus (pl. Wyman et al., 2018), azaz a kor alapú sztereotípezálás nemcsak az ellátás minőségét, de az ellátás hatékonyságát is ronthatja. A Karon geriátriai szakmai ismereteket és gerontológiai szakmai ismereteket szereznek a hallgatók. A Pozitív Idősödés 1. és Geriátriai readaptáció tankönyvek csoportmunka keretében történő feldolgozása mellett intergenerációs aktivitások jelennek meg. A hallgatók olyan programokon vesznek részt, ahol közvetlenül tudnak bekapcsolódni idősek csoportos fizikai aktivitásába, pl. közös gyaloglásba vagy Szenior örömtáncba. A kutatás célja feltárni a Kar gerontológiai kurzusain az idősekkel szembeni hallgatói attitűdöket és véleményüket a gerontológia új szemléletű oktatásáról a 2023/2024 második félévben. Módszerek: A kevert módszertanú kutatásban a kérdőívben sztenderd skálákon vizsgáltuk az ageizmus megjelenését a félév elején (n = 311). Alkalmaztuk Wong és Law Érzelmi Intelligencia Skáláját (WLEIS-HU, 2021), a Kogan-féle (1961) Idősek Iránti Attitűd skálát, a Fraboni Ageizmus Skálát (FSA, 1990), és az Idősödés Iránti Aggodalom Skálát (AAS, 1993). Majd a félév végén szöveges visszajelzést kértünk ugyanezen hallgatóktól a kurzust érintő tapasztalataikról, írásban (n = 210). Eredmények és következtetések: Az eredmények alátámasztják, hogy a megkérdezettek legerősebb félelmei az idősödéssel járó fizikai változásokra vonatkoznak, amit maguktól az idősektől való félelem követ. Ezen eredmények a gerontológiai és geriátriai szakmai ismeretek átadásának szükséglete mellett az idősekkel szembeni sztereotípiák és előítéletek kezelésének szükségességét hangsúlyozzák. Eredményeink alapján hatékony módszer lehet az időskorúak közvetlen megismerése és annak megtapasztalása, hogy az idősek csoportja heterogén, különböző életutakkal, szükségletekkel és sok erőforrással. Az intergenerációs programok iránt nyitottabbak a hallgatók, más kutatásokkal összevetve a kérdőíves adatokat. Továbbá a hallgatók arról számoltak be, hogy az intergenerációs aktivitásokon való részvétel egyértelműen hasznos, több esetben az önbevallás alapján pozitív attitűdváltozást eredményezett az idősekre vonatkozóan. Több vélemény javasolja a tárgy oktatását minden felsőoktatási szakon.

METAKOGNITÍV TUDATOSSÁG GAZDASÁGTUDOMÁNYI ALAPSZAKOS HALLGATÓK KÖRÉBEN

BEDZSULA BÁLINT, VIDA MÁTYÁS JÓZSEF

Eötvös Loránd Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar

Kulcsszavak: metakognitív tudatosság; önszabályozott tanulás; felsőoktatás

A felsőoktatásban tanuló hallgatók eredményessége jelentős részben múlik azon, mennyire képesek reflektíven és tudatosan szabályozni saját tanulási folyamataikat. Az önszabályozott tanulás (SRL) elmélete szerint a tanulási sikeresség egyik kulcsfaktora a metakognitív tudatosság, azaz az egyén tudása saját gondolkodási folyamatairól, valamint azok tervezésének, monitorozásának és értékelésének képessége (Schraw & Dennison, 1994). A tanulási önszabályozás szerepe különösen felértékelődik napjaink tömegoktatásában, ahol az egyéni tanulási mintázatokra kevésbé reflektáló képzési környezetekben a hallgatóknak önálló stratégiákat kell alkalmazniuk (Broadbent & Poon, 2015). Az empirikus kutatás célja, hogy feltárja a metakognitív tudatosság egyes dimenzióit gazdaságtudományi alapszakos hallgatók körében. A vizsgálatban 396, tanulmányaik végéhez közeledő hallgató vett részt az ELTE Gazdaságtudományi Karán. A kutatás mérőeszközeként a Schraw és Dennison (1994) által kidolgozott Metacognitive Awareness Inventory (MAI) magyar nyelvű változatát alkalmaztuk, amelynek hazai adaptációját Phavadee és Tóth (2024) validálták. A kérdőív nyolc alskálán keresztül két fő metakognitív tényezőt mér: a kognícióval kapcsolatos tudást (deklaratív, procedurális, feltételes), illetve a kogníció szabályozását (tervezés, információkezelés, monitorozás, hibajavítás, értékelés) (Bártolo-Ribeiro et al., 2016). A dimenziók közötti különbségek feltárására Friedman-próbát, majd párosított Wilcoxon-próbát alkalmaztunk, a p-értékeket Holm-korrekcióval módosítva. Az előzetes eredmények alapján a válaszadók körében a Feltételes tudás dimenzió kiemelkedő értéket mutatott, jelezve, hogy a hallgatók tudatosan képesek felismerni, mikor és miért érdemes alkalmazni egy adott tanulási stratégiát. A szabályozási dimenziók közül a Hibajavítás értéke volt a legmagasabb, ami arra utal, hogy a résztvevők viszonylag hatékonyan reagálnak megértési problémákra, és képesek alternatív megközelítést választani. A kutatás következő szakaszában klaszterelemzés segítségével kívánjuk azonosítani a tanulási profilokat, valamint vizsgálni a háttérváltozók (pl. nem, tanulmányi teljesítmény, elsőgenerációs státusz, munkavégzés) szerinti eltéréseket. A személyorientált megközelítések – mint amilyet Tuononen és munkatársai (2022) is alkalmaztak – lehetőséget nyújtanak a tanulói különbségek mélyebb megértésére, és alapot adnak célzott, adaptív tanulástámogatási megoldások kidolgozásához. A MAI kérdőív magyar verziójának alkalmazása e téren is hiánypótló, és elősegíti a hazai felsőoktatásban a metakognitív tudatosság fejlesztését célzó beavatkozások tervezését.

A CSALÁDI SZEREPEKKEL ÉS MUNKAVÁLLALÁSSAL KAPCSOLATOS FELFOGÁSOK ÖSSZEFÜGGÉSE A GYERMEKVÁLLALÁSI HAJLANDÓSÁGGAL

BENCZE ÁDÁM *, MARKOS VALÉRIA **

* Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományi Tanszék

** Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

Kulcsszavak: foglalkoztatás; gyermekvállalás; család

A női munkavállalás és a gyermekvállalási hajlandóság közötti kapcsolat széles körben kutatott téma és hosszú múltra tekint vissza, ugyanakkor miközben a kapcsolat tényét már számos kutatás alátámasztotta, a kapcsolat irányában ellentmondásosak a kutatási eredmények, melyek térben és időben egymással ambivalens viszonyokra mutattak rá a két tényező között. Egyes országokban és időszakokban a női munkavállalást és a gyermekvállalást egymást erősítő tényezőként azonosítják, más országokban és időszakokban pedig egymás ellen ható tényezőkként (Örsal & Goldstein, 2018; Zhou & Kan, 2019; Hanappi & Lipps, 2019; Marynissen et al., 2020). Jelen előadásban a huszonéves magyar fiatalokat elemezzük a meglévő, valamint a tervezett gyermekszám és a családi, valamint munkával kapcsolatos szerepekhez köthető attitűdök kapcsolatát nemi bontásban keresztábra és ANOVA elemzésekkel. Elemzésünkhöz a magyarországi 15 és 29 év közötti fiatalokat reprezentáló Magyar Ifjúság Kutatás 2020 (N = 8000) adatbázisát használtuk, melyet leszűkítettünk a 20 és 29 év közötti fiatalokra (n = 5680). A kutatási kérdéseink, hogy a különböző családi szerepfelfogásokkal és munkavállalással kapcsolatos attitűdök hogyan függenek össze a gyermekvállalási hajlandósággal. Hipotéziseink szerint a hagyományosabb szerepeket preferáló és a munkavállalással kapcsolatban kedvezőbb kilátásokat észlelő fiatalok terveznek több gyermeket. Eredményeink szerint a „hagyományosabb” családmódot és a „tradicionális” családi szerepeket valló huszonéves fiatalok magasabb meglévő gyermekszámot és nagyobb gyermekvállalási hajlandóságot mutatnak. A tudatos gyermektelenséget tervezők huszonévesek „modernebben” gondolkodnak a nemi szerepekről, és a szülővé válás munkahelyi karriert befolyásoló hatásairól negatívabban vélekednek. A meglévő gyermekszámokat figyelembe véve a munkahelyi bizonytalanság és a munkakeresés vélt egyéni és lokális nehézségei nagyobb arányban érintik a nagycsaládos huszonéves fiatalokat. A tervezett gyermekek tekintetében viszont a nem nagycsaládos, huszonéves fiataloknál a munkahellyel kapcsolatos biztonság és a vélt kedvező munkakeresési lehetőségek a nagycsalád tervezését segítik elő. Mindezek alapján érdemes lenne a fiatalok edukációjában hangsúlyosabb helyet találni a családi életéről történő diskurzusoknak, különös tekintettel a családon belüli szerepek és a gyermekvállalás hatásainak a témaköreire. A gyermekvállalási hajlandóság és a nagycsaládban gondolkodó fiatalok arányainak növekedését a foglalkoztatottság témakörében segíthetik a munkahely biztonságát és a kedvező munkakeresési lehetőségeket támogató társadalmi kezdeményezések.

AZONOSSÁGOK ÉS KÜLÖNBBSÉGEK A RENDSZERVÁLTOZÁS UTÁNI SZAKKÉPZÉSI POLITIKÁKBAN. MAGYARORSZÁG ÉS LENGYELORSZÁG ESETE.

BENKE MAGDOLNA
Debreceni Egyetem, CHERD

Kulcsszavak: szakképzés, kihívások, forgatókönyvek; szakképzés; kihívások

1990 körül a volt szocialista országokban a tervutasításos rendszerek összeomlása rendkívüli kihívások elé állították a szakképzési ellátó rendszereket. Az előadás vizsgálja, hogy a kezdeti sokk után mennyiben tért el egymástól a szakképzés Magyarországon és Lengyelországban. Az előadás több szempontú megközelítéssel mutatja be a szakképzést érintő főbb kihívásokat, így a szakképzés fejlődését a presztízs, a duális képzés, az irányítás és a szociális partnerek bevonása alapján vizsgálja (Benke & Rachwal, 2022). Kiemelt kérdés, hogy az új szakképzési forgatókönyvek (Cedefop, 2020) közül melyik alkalmazásának van esélye a közeli jövőben. Vizsgálati terepként azért esett a választás erre a két országra, mert a rendszerváltás kezdetén a reformok legsikeresebb végrehajtói közé tartoztak. Másrészt a gazdasági szerkezet, a rendszerváltás utáni privatizáció jellege és a szakképzési politika különbözősége miatt érdekes eseteket képeznek az összehasonlításhoz. Lengyelországban a gyors sokkterápia, a nehézipar súlya, annak leépülése után a munkanélküliség magasabb szintje miatt a szakképzés leértékelődése, és ezzel párhuzamosan az általános oktatás felértékelődése nagyobb mértékben jelentkezett, mint az elhúzódó átalakuláson átesett Magyarországon. A rendszerváltás után a lengyel oktatási rendszer „általánosabbá” vált, míg a magyar megőrizte a viszonylag erős szakképzést. Mindkét országban erősen centralizált a szakképzés, de Lengyelországban a szakképző iskolák működtetéséért továbbra is az önkormányzatok felelősek. Egyik országban sem központi téma a szociális partnerek szerepének vizsgálata a szakképzésben. Magyarországnak több tapasztalata van a duális szakképzés terén, ami megmagyarázza, hogy a kutatók miért hívták fel a figyelmet bizonyos problémákra (Györgyi, 2021), például a szakképzésben tanulók elméleti és általános ismereteinek csökkenésére. Lengyelország ezzel szemben a széles körű bevezetés küszöbén áll, és a várakozásban, különösen a duális szakképzés nem német típusú, sajátos lengyel változatával kapcsolatban a vélemények pozitívabbak (Wołodźko et al., 2021). A plurális szakképzési modellnek egyik országban sincs reális esélye a közeljövőben.

METAVERZUM-SZERŰ OKTATÁSI KÖRNYEZETEK A FELSŐOKTATÁSBAN: LEHETŐSÉGEK ÉS KIHÍVÁSOK A VIRTUÁLIS VILÁGOK OKTATÁSI INTEGRÁCIÓJÁBAN

BÉNYEI JUDIT, BAKK ÁGNES KAROLINA

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

Kulcsszavak: metaverzum; felsőoktatás; tanulási környezet

Célok: Az előadás célja a metaverzumhoz kapcsolódó technológiák felsőoktatási integrációjának feltérképezése oktatási és kutatási szakemberek szemszögéből. Különösen arra fókuszál, hogy a virtuális világok milyen módon támogathatják az élményalapú tanulást, valamint milyen akadályok állnak az alkalmazásuk előtt. A kutatás célja továbbá, hogy gyakorlati és elméleti szempontból is hozzájáruljon a metaverzum-szerű környezetek pedagógiai felhasználásának megértéséhez. **Elméleti keretek:** A kutatás a digitális tanulási környezetek, a konstruktivista tanuláselmélet, valamint a technológia és társadalom viszonyának kritikai elemzése mentén épül fel (Butler & Sellbom 2002; Zhang et al.; Key et al. 2021; 2022; Haque et al., 2023). A metaverzum fogalmát mint „folyékony” és sokféleképpen értelmezett konstrukciót közelíti meg, amely egyszerre technológiai, társadalmi és oktatási, de mindenképpen ambivalens jelenség (Ball, 2022; Tlili et al., 2022; Mengoni et al., 2024; Maghaydah et al., 2024; Almeman et al., 2025). **Módszerek:** A kvalitatív kutatás keretében a németországi Goethe Intézet által 2022–2023 között, a metaverzum értelmezéséről, oktatási és kulturális felhasználásáról és szabályozásáról végzett kutatásának szűkített elemzését mutatjuk be. Az előadás keretében 20 felsőoktatási szakemberrel készült félig strukturált interjú elemzésére kerül sor. A résztvevők VR, AR, interaktív technológiák és oktatáspolitikai területén dolgoznak. A toborzásuk kifejezetten a szakmai területen szerzett tapasztalataik függvényében, hólabda-módszerrel és célzott kiválasztással történt. Az adatokat Braun és Clarke (2022) tematikus elemzési protokollja alapján dolgoztuk fel, kódolással és tematizálással. **Eredmények:** Az interjúk elemzése nyolc fő tematikus kódcsoporthoz tárt fel: metaverzum-definíciók, technológiai affordanciák, oktatási és művészeti potenciál, testet öltés (*embodiment*), hozzáférhetőség, szociális hatások, értékorientáltság és új paradigmák. A résztvevők szerint a metaverzum technológiák új lehetőségeket teremtenek a tapasztalati tanulás, a társas interakció és a marginalizált hangok megjelenítése terén. Ugyanakkor jelentős akadályokat is azonosítottak, köztük a technológiai infrastruktúra hiányát, a digitális kompetenciák hiányosságait, adatvédelmi aggályokat, valamint a tantervi integráció nehézségeit. **Elméleti és oktatási relevanciák:** A kutatás hozzájárul a metaverzum-technológiák pedagógiai értelmezéséhez és segíti az oktatási döntéshozókat, platformfejlesztőket és oktatókat a kritikai beágyazásban.

A kutatást támogatta: A kutatási anyag elemzését a németországi Goethe-Institut megbízására és azzal együttműködve végeztük.

MAGASAN KVALIFIKÁLT NŐI VEZETŐK A MUNKÁBAN ÉS A CSALÁDI ÉLETBEN

BERECZ RÉKA *, ENGLER ÁGNES **

* Debreceni Egyetem

** Debreceni Egyetem, Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Kulcsszavak: női vezetők; munka–magánélet egyensúly; család és karrier

Előadásunk célkitűzése, hogy megismerjük a munka és a magánélet összeegyeztethetőségének lehetőségeit, az optimális egyensúly esélyességét a közép- és felsővezető nők esetében. A munka és a magánélet közötti kapcsolatok vizsgálatával az 1950–1960-as évektől foglalkoztak részletesebben (Dén-Nagy, 2013), különösen a kétkeresős családmoddell elterjedése után, amikor is a nők nagy száma lépett be a munkaerőpiacra, a hagyományos nemi szerepek változását előidézőve (Hakim, 2002, Brough et al., 2020; Engler & Pári 2021, 2022). Mivel a fizetettlen háztartási munkájuk mellett a munkahelyi feladataiknak is eleget kellett tenniük (Spéder, 2011; Tardos & Paksi, 2021), a szférák közötti egyensúly kialakítása komoly kihívás elé állítja a női vezetőket (Nagy, 2017). A munkából magánéletbe, illetve a magánéletből a munkába jövő pozitív vagy negatív folyamatok jelentős befolyással lehetnek a másik terület eseményeire (Nagy et al., 2018; Drjenovszky & Sztáray Kézdy, 2023), hiszen a két terület nem választható el egymástól (Nagy, 2017, Lewis & Beauregard, 2018). Az előadás témáját képező kutatásunk feltáró kvalitatív kutatás, melyben félig struktúrált interjút készítettünk tíz olyan női vezetővel, akik felsőfokú végzettséggel rendelkeznek, közép- vagy felsővezető beosztásban dolgoznak és gyermek(ek)et nevelnek. Az elemzését megelőzően három fő elemzési szempontot alakítottunk ki, melyek a (1) munka, karrier, (2) család, magánélet, (3) munka és magánélet egyensúly dimenziói alkottak. Az előadás során kutatási kérdésünk, vajon tudatosan alakult-e a munka és a magánélet egyeztetése a pályakezdés elején (K1), fennáll-e esetükben a munka és a magánéleti események szívgárgása (K2), és hogyan járulhat hozzá a munkahely a munka–magánélet egyensúly kialakításához (K3). Eredményeink alapján elmondható, hogy a pályakezdés elején a két terület összehangolása nem volt tudatos interjúalanyainknál, ugyanakkor ma már sokkal jobban figyelnek a balansz kialakítására (K1). A két területet ugyanakkor nem lehet élesen elválasztani egymástól, a vezető nők esetében a szakmai pályafutás során a munka többször elnyomta a magánélet területét (K3). Az egyensúly kialakításához az alanyok munkahelyei is hozzájárulnak, így például a vezetői beosztás keretei között megengedhető mértékben rugalmas munkaidőt, otthoni munkavégzést biztosítva számukra (K3). Eredményeink hozzájárulnak a családpedagógia, a családi életre nevelés, a munkaszociológia eredményeihez, továbbá felhívják a figyelmet a kvalifikált nők karriertervezésének, a női vezetővé válásnak, valamint a szülői és munkavállalói szerepek összeegyeztetésének problémáira.

TEACHERS' BELIEFS ABOUT CREATIVITY: AN UMBRELLA REVIEW

ENIKŐ ORSOLYA BERECKZI, YIXIN ZHANG

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: creativity; teachers' beliefs; umbrella review

This presentation offers a comprehensive synthesis of current research on K–12 teachers' beliefs about creativity, exploring how these beliefs shape classroom practices across cultural and disciplinary contexts. Despite international consensus on the importance of fostering creativity in education (OECD, 2023; Vincent-Lancrin et al., 2019), meaningful classroom integration remains uneven. Teachers' beliefs—defined as their implicit and explicit understandings about teaching, learning, and students (Fives & Buehl, 2012)—function as cognitive filters that shape how they define creativity, recognize creative students, and select instructional strategies (Berezcki & Kárpáti, 2018; Rubenstein et al., 2018). The presentation draws on an umbrella review (Aromataris et al., 2015) synthesizing findings from 80 empirical studies published between 1991 and 2023, extending three major prior systematic reviews (Andiliou & Murphy, 2010; Berezcki & Kárpáti, 2018; Mullet et al., 2016). We conducted systematic searches in ERIC and PsycINFO using combinations of belief-, creativity-, and teacher-related keywords, complemented by hand-searching creativity-focused journals, forward citation tracking, and reference list checks. Studies were screened independently by two raters using predefined inclusion and exclusion criteria, followed by full-text review and thematic coding. Our analysis combined deductive coding using existing conceptual frameworks (Berezcki & Kárpáti, 2018) and inductive coding to identify emerging themes (Oliver & Sutcliffe, 2012), allowing us to capture both well-established and novel patterns across diverse contexts. Key findings highlight that teachers often define creativity primarily through novelty and divergent thinking, underestimating contextual appropriateness. Biases such as “product bias” and “digital product bias” (Berezcki & Kárpáti, 2021) steer focus toward visible outputs, while beliefs about malleability vary between growth and fixed views (Karwowski, 2014; Pavlović et al., 2013). Achievement, gender, and age biases further shape perceptions of creative students (Gralewski & Karwowski, 2013; Taylor et al., 2023; Urhahne, 2011). A persistent “creativity gap” is evident between teachers' positive beliefs and their limited implementation of creativity-fostering practices, shaped by systemic barriers and misaligned beliefs. Encouragingly, targeted interventions like professional development can support belief change and increase creative self-efficacy (Anderson et al., 2022). This presentation concludes by calling for clearer, research-based definitions of creativity across curricula; stronger integration of creativity into assessment frameworks; and sustained professional learning. Future research should adopt mixed-methods approaches, incorporate student perspectives, and pursue cross-cultural comparisons using shared frameworks.

A kutatást támogatta: This project was funded by the Hungarian National Research, Development and Innovation Office (grant PD OTKA – PD – 138723). The views expressed are those of the authors and do not necessarily reflect those of the funding agency.

EGY AKCIÓKUTATÁS TAPASZTALATAI: ARÁNYOSSÁG TANÍTÁSA VIZUÁLIS TÁMOGATÁSSAL HETEDIK OSZTÁLYBAN

BERECZKI ILDIKÓ *, CSÍKOS CSABA **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem TTK

** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: arányossági gondolkodás; akció kutatás; vizuális reprezentációk

Az arányos gondolkodás a matematika tanulásának egyik alapvető pillére, és számos mindennapi helyzetben is kulcsfontosságú. A tanulók sikeressége eltérő ezen a területen. Az arányossági gondolkodást befolyásolja, hogy a feladatok diszkrét vagy folytonos mennyiségként szerepelnek (Vanluydt, 2020). A vizualizáció-reprezentációk hatékony eszközt jelentenek a matematikatanulás támogatásában (Schoenherr et al., 2024), ezért célunk egy olyan tanítási program kidolgozása volt, amely különböző vizualizációk alkalmazásával fejleszti az arányos gondolkodást. A tanulmány egy akció kutatás eredményeit mutatja be, amelyben vizuális reprezentációk intenzív használatát alkalmaztuk három iskola 7. évfolyamos tanulóival ($N = 60$). A részt vevő tanárok véleményezését figyelembe véve dolgozták ki az öt tanítási órára vonatkozó óraterveket. A kísérlet során minden tanórát videóra rögzítettünk, a tanárok pedig minden óra után reflexiókat írtak. Ezekben nemcsak az osztálytermi tapasztalataikról számoltak be, hanem saját nézeteik és meggyőződéseik változásáról is. A kísérlet előtt és után a tanulók számolási készségeket és arányossági gondolkodást mérő tesztet töltöttek ki (Cronbach-alfa értékek: 0,81–0,85 között), valamint egy adaptált változatot a matematikatanulással kapcsolatos meggyőződéseket vizsgáló kérdőívből (MRBQ). Az eredmények azt mutatják, hogy a tanulók teljesítménye nőtt a diszkrét mennyiségeket tartalmazó feladatok esetén ($p < 0,05$, Cohen-d értékek: 0,23–0,39, közepes hatás), míg a folytonos mennyiségek esetén nem volt szignifikáns változás. A válaszok alapján csökkent a tanulók órák alatti szorongása ($p = 0,048$), és kevésbé érezték megterhelőnek a matematika tanulását ($p = 0,043$) az akció kutatás után. A kísérletet követően szívesebben alkalmaztak vizualizációt a feladatmegoldás során ($p = 0,026$), és úgy érezték, hogy tanáraik jobbnak tartják őket matematikából ($p = 0,003$). A tanári reflexiós naplókban pozitív visszajelzések születtek a megváltozott meggyőződésekről, és a részt vevő tanárok úgy ítélték meg, hogy a módszer más témákra is kiterjeszthető, például a törtek tanítására.

A kutatást támogatta: MTA-SZTE Metakogníció Kutatócsoport

EGYÉNI SZEREPEK ÉS HÁLÓZATOSODÁS A HAZAI EGYETEMI TANÁRKÉPZÉS FENNTARTHATÓSÁGI ÉS GLOBÁLIS NEVELÉSI FOLYAMATAIBAN

BÉRES TAMÁS *, MÓNUS FERENC **, SAÁD JUDIT *,
HUSZÁR ZSUZSANNA ******

* Nyíregyházi Egyetem; ** Debreceni Egyetem;

*** Eötvös Loránd Tudományegyetem; **** Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: fenntarthatóságra nevelés; globális nevelés; tanárképzés

A tanárképző intézmények fontos szerepet töltenek be a fenntarthatósági célok tudatosításában és megvalósításában, a jövő generációjának szemléletformálásban. A leendő pedagógusok értékrendje, multiplikátor szerepük következtében (Bourn, 2015), jelentősen befolyásolhatja a fenntarthatósági szemlélet terjedését és megvalósulását a társadalomban. Kutatásunkban a fenntarthatóságra nevelés és a globális nevelés hazai felsőoktatási gyakorlatát vizsgáltuk, fókuszba helyezve, hogy az oktatók egyéni szerepvállalása, valamint az egyetemi oktatási és tudományos térben meglévő kapcsolathálózatok támogató, vagy éppen gátló hatással vannak-e egymásra, illetve milyen szakmai-kutatási együttműködések indukálnak. Elemzési szempontjaink között szerepelt az oktatók egyéni szerepvállalása, valamint a kapcsolathálók és szakmai együttműködések jelenléte az egyetemi oktatási és tudományos térben. Arra kerestük a választ, hogy a résztvevők milyen elképzeléseket fogalmaznak meg az együttműködés és a hálózatosodás lehetőségeiről, és hogyan jelennek meg ezek a tényezők a fenntarthatóságra és globális nevelésre irányuló oktatási tevékenységben. Az előadás egy nemzetközi kutatás magyarországi adataira épül. A visegrádi országokban végzett kvalitatív kutatás magyarországi adatfelvétele során hat tanárképzést folytató egyetem 25 oktatójával félig strukturált interjút készítettünk (Brooks et al., 2015). Az interjúk elemzéséhez a Braun és Clarke (2022) által kidolgozott tematikus elemzés módszerét alkalmaztuk. A kódolási folyamatot két kutató végezte az interszubjektív megbízhatóság biztosítása érdekében. A fenntarthatóság folyamataival kapcsolatos hallgató–oktató–kutató kapcsolati háromszög rendszerének jelenléte a vizsgált egyetemeken leginkább ott érezhető, ahol az intézményi stratégia és támogató légkör egy halmazt alkot az oktató személyes motivációjával, valamint a szakmai tevékenységével. Az érintett intézmények fontos lépéseket tettek a szakmai hálózatépítés felé, pl. Magyar Egyetemek Fenntarthatósági Platformja, fenntarthatósághoz kapcsolódó közös kurzusok, vagy közös szakok kidolgozása. Utóbbihoz tartozik például a természettudomány–környezettan, az ún. „Z-szak” indítása, mely egy újabb lehetséges kapocsként értelmezhető a tanárképző intézmények közös gondolkodási folyamatában. A kutatás eredményei rávilágítanak, hogy a fenntarthatósági nevelés területén látható egyetemi integrációs folyamatok akkor válhatnak tartóssá és erőssé, ha az egyéni és szervezeti motivációs tényezők felerősítik egymást, így megerősödhet a háttérét adó szakmai közösség, valamint a fenntarthatósági nevelést, szemléletformálást támogató intézményi környezet. Eredményeink hozzájárulnak a hazai tanárképzés fenntarthatósági folyamatainak javításához, új irányok kijelöléséhez és olyan innovatív módszertani és szervezeti megközelítések irányába vihetik a gondolkodást, amelyek elősegíthetik a területen elindult értékalapú és rendszerszintű megközelítések erősítését.

NAVIGATING THE NUANCES: MODERATING FACTORS IN PARENTIFICATION’S EFFECT ON ACADEMIC PERFORMANCE

ISTVÁN BERKES *, BETTINA PIKÓ **

* Szegedi Tudományegyetem

** Szegedi Tudományegyetem SZAOK Magatartástudományi Intézet

Kulcsszavak: parentification, academic achievement, resilience, coping skills; emotional parentification; instrumental parentification

This narrative review presentation examines the intricate relationship between parentification and academic performance, with strong emphasis on the moderating factors that shape this complex dynamic. Parentification can be defined as a process where children assume parental roles and responsibilities in their family. Based on the literature, two major types of parentification can be described. One is emotional parentification where children provide emotional support for their parents, resolve conflicts between family members, or function as a confidant for a parent. The other is instrumental parentification, where the child is responsible for maintaining the household, doing household chores, or managing financial matters. While evidence shows that parentification can hinder academic focus, attendance, and cognitive function through chronic stress and emotional burden, particularly in its emotional form, instrumental parentification may also foster significant skills such as resilience, responsibility, coping skills, and organizational abilities, potentially leading to academic gains. It can be stated that the impact of parentification on academic achievement is highly variable and depends on several key moderating factors. These include the type and extent of parentification, the child’s age—which is closely related to the age-appropriate tasks the child has to do—, and their individual perception within the caregiving role depending on whether it’s perceived as burdensome or valued. Furthermore, the influence of external support systems like teachers, mentors, the cultural context regarding family roles, and the overall family dynamics, including parental functioning and whether parents acknowledge the child’s contributions, significantly modify outcomes. This analysis underscores that the link between parentification and academic achievement is often indirect and mediated by these multifaceted factors, highlighting their importance for comprehensive research and targeted interventions.

A kutatást támogatta: Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A SZOCIALISTA TANTEREM TÁRGYI KÖRNYEZETE: A MAGYAR ÉS LENGYEL SZEMLÉLTETÉSI GYAKORLAT AZ 1973. ÉS 1975. ÉVI TANESZKÖZÜGYI KONGRESSZUS DOKUMENTUMAIBAN

BERTA-SZÉNÁSI PANNA
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: tanterem; szocializmus; lengyel-magyar oktatásügyi kapcsolatok

A kutatás elsődleges célja az 1973-as és 1975-ös Taneszközügyi Kongresszus dokumentumainak elemző vizsgálatán keresztül feltárni a szocialista Magyarország és Lengyelország tanteremszervezési és szemléltetési gyakorlatának főbb irányait és típusait. Emellett célunk a magyar és a lengyel oktatáspolitikai törekvések összehasonlítása ezen a területen, különös tekintettel a két ország közötti oktatásügyi kapcsolatokra. A vizsgálatok elméleti keretét a komparatív pedagógia és az oktatáspolitikai történeti megközelítései adják. A szocialista blokk oktatási rendszereinek összehasonlítása, valamint a nemzetközi pedagógiai kapcsolatok vizsgálata révén mélyítjük a tanteremszervezés és a szemléltetés ideológiai és gyakorlati kontextusának megértését. Kiemelten fontos a magyar-lengyel oktatásügyi együttműködés sajátosságainak feltárása a szocializmus azon időszakában, amikor megfigyelhetőek oktatásügyi szakmai törekvések a pedagógiai innovációk megélénkülésében. A kutatás elsődleges módszere a dokumentumelemzés. Vizsgálatunk fókuszában az 1973-as és 1975-ös Taneszközügyi Kongresszus összefoglaló dokumentumai állnak. Ezen túlmenően a Köznevelés folyóiratban 1958-1978 között megjelent, releváns tanulmányok is elemzésre kerülnek, különös tekintettel a lengyel oktatásüggyel és a magyar-lengyel oktatási kapcsolatokkal foglalkozó írásokra. Az elemzés során kvalitatív tartomelemzési eljárásokat alkalmazunk a tematikus egységek, a hangsúlyos irányok és a megjelenő különbségek azonosítására. Az előzetes vizsgálatok alapján feltételezzük, hogy a Taneszközügyi Kongresszus dokumentumai rávilágítanak a szocialista országok oktatástechnológiai fejlesztéseinek közös prioritásaira, ugyanakkor a nemzeti sajátosságokból adódó eltérések is kimutathatók a tantermi szemléltetés terén. A Köznevelés folyóirat elemzése várhatóan konkrét példákat fog szolgáltatni a magyar-lengyel oktatásügyi együttműködésre, beleértve a módszertani tapasztalatcserét és az esetleges eszköztranszfereket. A részletes elemzés eredményeként árnyalt képet kaphatunk a két ország tanteremszervezési és szemléltetési gyakorlatának hasonlóságairól és különbségeiről. A kutatás eredményei elméleti szempontból hozzájárulnak a neveléstudományi kutatás azon törekvéséhez, hogy megértse a múlt oktatáspolitikai döntéseinek és gyakorlatának hatásait a jelenre. A szocialista időszak tanteremszervezési és szemléltetési törekvéseinek feltárása, valamint a magyar-lengyel összehasonlítás rávilágít azokra a strukturális és ideológiai tényezőkre, amelyek formálták a "tegnap iskoláját". Ezen ismeretek birtokában a kutatás segíthet azonosítani azokat a tanulságokat és örökségeket, amelyek relevánsak lehetnek a "ma iskolájának" kihívásaira és a "jövő iskolájának" alakítására. Az eredmények rámutathatnak olyan bevált vagy éppen elkerülendő gyakorlatokra a taneszközfejlesztés, a pedagógusképzés és a nemzetközi együttműködések terén, amelyek a jövő innovatív és hatékony oktatási környezetének megteremtését szolgálhatják.

5. ÉVFOLYAMOS TANULÓK HIBÁKKAL KAPCSOLATOS NÉZETEI A MATEMATIKATANULÁS KONTEXTUSÁBAN

BIRÓ FANNI *, CSÍKOS CSABA **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: hibakultúra; tanulói nézetek; matematikatanulás

Bizonyos oktatási helyzetekben szükséges a hibázás elkerülése, ugyanakkor a tanulási folyamat során értékesek is lehetnek a hibák; ennek ellenére a diákok és a pedagógusok általában nem használják ki a bennük rejlő lehetőségeket (Pan et al., 2020). Wong és Lim (2022) kutatásukban azt találták, hogy ha a tanulók szándékosan követnek el hibákat, majd kijavítják azokat, az nemcsak hatékonyabb felidézést eredményez, hanem elősegíti a tanultak magasabb szintű alkalmazását is, alátámasztva, hogy a hibák tudatos bevonása a tanulásba különösen hatékony stratégia lehet. Az osztálytermi hibakultúrát nemcsak kognitív, hanem affektív tényezők is alakítják (Steuer et al., 2013), és az, hogy a diákok hogyan viszonyulnak a hibákhoz, messzemenő következményekkel jár a viselkedésükre és teljesítményükre nézve. Magyarországon eddig nem vizsgálták a diákok hibázással kapcsolatos nézeteit a matematikatanulás kontextusában, ezért a jelen kutatás célja – a mérőeszközünk megbízhatóságának értékelésén túl – újszerű, gyakorlatközpontú betekintést nyújtani az 5. évfolyamos tanulók hibákról alkotott nézeteibe. A mintát 2247 ötödik évfolyamos tanuló alkotta. A diákok egy 35 állításból álló, ötfokú Likert-skálás online kérdőívet töltöttek ki, melynek reliabilitása megfelelőnek bizonyult (Cronbach- α = 0,89). Feltárási faktoranalízissel (KMO = 0,94) hat tényezőt azonosítottunk a mérőeszközön belül: (1) kitartás a hibák leküzdésében, (2) a hibák mint a tanulás eszközei, (3) a hibák elhallgatása, (4) a hibák összebeismerése, (5) a hibák demotiváló hatása és (6) hibázást követő reziliencia. A leíró statisztikák azt mutatták, hogy bár a diákok felismerik, hogy a hibázás a tanulás forrása lehet ($M = 3,92$), egyidejűleg hajlamosak rejtegetni a hibáikat osztálytársaik és tanáraik előtt is ($M = 3,18$). Ezek az eredmények azt sugallják, hogy az osztálytermi szociális és affektív tényezők visszatarthatják a tanulókat a hibákkal való nyílt szembenézésről. A diákok nézeteinek megismerése lehetőséget teremt arra, hogy feltárjuk a tanulást támogató osztálytermi hibakultúra kialakításának jelenlegi akadályait, elősegítve ezzel a hibázásban rejlő lehetőségek kihasználását. Előadásunkban a kvantitatív eredmények részletes ismertetése mellett a mérés gyakorlati jelentőségét is bemutatjuk.

A kutatást támogatta: A kutatást az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

KULTÚRA, HATALOM, LEGITIMITÁS: A PÁVA-VITA ÉS A NÉPZENE POZÍCIÓHARCAI A KULTURÁLIS MEZŐBEN

BÍRÓ ISTVÁN FERENC

Tokaj-Hegyalja Egyetem

Kulcsszavak: kulturális mező; népzene legitimációja; Páva-vita (1981); zenei értékhierarchia

Elemzésünkben az 1981-es Páva-vita kulturális és neveléstudományi jelentőségét vizsgáljuk Pierre Bourdieu kulturális mezőelméletének alkalmazásával. A kutatás célja, hogy feltárja a klasszikus, valamint a népzene között fennálló érték- és pozícióharcot a késő Kádár-kor kulturális intézményrendszerében, különösen a népzenei paradigma átrendeződésének tükrében. A vizsgálat középpontjában az áll, hogy miként zajlik a kulturális tőkéért folytatott küzdelem a mező szereplői között, és hogyan válik a népzene önálló, legitim kulturális értékke a hivatalos intézményekben és a közművelődés terében. A kutatás során a kvalitatív dokumentumelemzés módszerét alkalmaztuk, a vitasorozat szövegeit, korabeli sajtómegjelenéseit és szakmai hozzászólásait elemezve. Az elméleti keretet Bourdieu kulturálismező-fogalma biztosította, amely a domináns és dominált kulturális szereplők pozícióharcát, valamint a kulturális tőke különféle formáit és konvertálhatóságát értelmezi. A kutatás fő hipotézise az, hogy a Páva-vita nem pusztán egy műsor körüli polémia, hanem a népzene kulturális újrapozicionálásának nyilvános fóruma volt, amelynek révén a klasszikus és a népzenei műfaj közötti kulturális hierarchia megkérdőjeleződött. Az eredmények igazolták, hogy a vita keretében megfogalmazott álláspontok – például az autenticitás és a népművészet műfaji határainak védelme – hosszú távon hozzájárultak a népzene elismertségének növekedéséhez, és megteremtették az alapját annak, hogy a népzene ne csupán folklorisztikai vagy oktatási segédanyagként, hanem élő kulturális gyakorlatként jelenjen meg. A vita során és annak következményeként a közönség ízlésének formálódása, a klasszikus zenei intézményrendszer és a népzenei mozgalom közötti diskurzus, valamint a köznevelési és közművelődési szempontok ütköztetése mind hozzájárultak ahhoz, hogy a kulturális mezőben új egyensúlyi pozíciók alakuljanak ki. A tanulmány újdonsága, hogy a Páva-vitát nem elszigetelt polémiaaként, hanem mint kulturális újrendeződési folyamatot értelmezi, ahol a népzene legitimációjáért folyó diskurzus tükrözi a késő Kádár-kor ideológiai, társadalmi és nevelési dilemmáit is. Az elemzés rámutat továbbá arra is, hogy a közönség ízlésformálódása és az intézményi alkalmazkodás hogyan járult hozzá a kulturális mező részleges újraegyensúlyozásához, megteremtve a népzene saját jogú, autonóm kulturális pozícióját.

KISGYERMEKEK KOMPLEX KÉSZSÉGFEJLESZTÉSÉNEK TÁMOGATÁSA A BÖLCSŐDÉBEN: KISGYERMEKNEVELŐK PEDAGÓGIAI GYAKORLATÁNAK VIZSGÁLATA

BIRÓ RITA ZSÓFIA

Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK

Kulcsszavak: kisgyermekkori fejlődés, korai intervenció; bölcsődei nevelés-gondozás; pedagógiai attitűd

Célok: A kisgyermekkori fejlődés támogatása a bölcsődei nevelés-gondozás egyik kiemelt feladata, amely pedagógiai eszközök, dokumentációs eljárások és nevelői attitűdök tudatos alkalmazását igényli. A vizsgálat célja annak feltárása volt, hogy a kisgyermeknevelők milyen módszerekkel és eszközökkel segítik a gyermekek egyéni sajátosságainak megismerését, fejlődésük nyomon követését, valamint kompetenciáik kibontakoztatását, különös tekintettel a spontán tanulási helyzetekre és az egyéni érési utakra. **Elméleti keretek:** A kutatás elméleti megalapozottságát a kompetenciaalapú és segítő pedagógiai megközelítések adják, amelyek a gyermekek személyiségfejlődését támogató nevelői attitűdökre és a gondozási-nevelési helyzetekben megvalósuló egyéni reagálásra épülnek. Kiemelt hangsúlyt kapnak a gyermek jóllétére és bevonódására vonatkozó nemzetközi elméletek (pl. Laevers & Declerq), valamint a fejlődési mikrofülke koncepciója, amely a gyermekre ható kapcsolati, szokásbeli és tárgyi környezet kölcsönhatásait értelmezi. A spontán érés támogatásának szemlélete szerint a nevelési folyamatot a gyermek kezdeményezéseire, érdeklődésére és érési ritmusára építve kell alakítani. **Módszerek:** A kutatás kvantitatív, keresztmetszeti kérdőíves vizsgálat formájában valósult meg. A célcsoport 92 kisgyermeknevelőből állt, akik online kérdőív útján szolgáltatott adatokat. A kérdőív három fő szakaszra tagolódott: (1) fejlődéstámogató módszerek és attitűdök; (2) alkalmazott pedagógiai eszközök és dokumentációs gyakorlatok; (3) demográfiai háttérváltozók. Az adatfeldolgozás során leíró statisztikai eljárásokat alkalmaztunk (gyakoriságok, százalékos megoszlások), különös figyelemmel a válaszok szakmai mintázataira. **Eredmények:** A válaszadók döntő többsége a gyermekek fejlődésének támogatásában elsődlegesnek tekinti az önálló kezdeményezésen alapuló tevékenységeket, a kortárs interakciókra épülő játékhelyzeteket, valamint az érzelmi biztonságot nyújtó nevelői jelenlétet. A gyermekmegismerés leggyakoribb módja a megfigyelés; a strukturáltabb dokumentációs eszközök (pl. esettanulmány, fejlődési napló) alkalmazása háttérbe szorul. A pedagógiai eszköztárban a válaszadók hiányosságokat jeleztek a komplex készségfejlesztő játékok elérhetősége és ismerete terén. Az attitűdszintű támogatás jelentősége elméleti szinten hangsúlyosan jelenik meg, ugyanakkor a gyakorlati alkalmazásban kevésbé tudatosul. **Elméleti és oktatási relevanciák:** Az eredmények rámutatnak arra, hogy a kisgyermeknevelői gyakorlatban kiemelt szerepet kell kapnia a tudatos, attitűdalapú pedagógiai jelenlétnek, valamint a korszerű eszközkészlet és dokumentációs kultúra fejlesztésének. A kutatás hozzájárul a kisgyermeknevelők alapképzésének és továbbképzési programjainak szakmai megalapozásához, valamint a bölcsődei nevelés minőségének fejlesztéséhez a játékalapú tanulás és a koragyermekkori intervenció eszközein keresztül.

ÉRTÉKPREFERENCIÁK MAGYARORSZÁGON – KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ ISKOLAI VÉGZETTSÉG VÁLTOZÓJÁNAK ALAKÍTÓ EREJÉRE

BOCSI VERONIKA

Debreceni Egyetem GyGyK

Kulcsszavak: értékpreferenciák; iskolai végzettség; társadalmi egyenlőtlenségek

Az értékek olyan kulturális kódoknak tekinthetők, amelyek az adott közösség gondolkodásában az egyes viselkedési formákat, magatartáselemeket jó vagy rossz kategóriába sorolják, követendőnek vagy elítélendőnek minősítik. S bár a fogalomhoz kapcsolódó elméleti és empirikus megközelítések különböznek (Rokeach, 1973; Super, 1995; Schwartz, 2003; Inglehart, 2008) az értékek kutatása a társadalomtudományok egyik alapvető iránya. Nevelésszociológiai aspektusból nézve kiemelt fontossággal bír a szocializációban megfigyelhető transzmissziós folyamat (Yi et al., 2004), a társadalmi mobilitással összefüggő értékhatár, illetve az egyes társadalmi csoportok habitusához (Bourdieu, 1978) köthető preferenciák. A nemzetközi összehasonlító vizsgálatok segítségével beazonosíthatjuk a magyar társadalom értékpreferenciáinak alapvető, inkább túlélő, szekuláris és zártabb vonásait (Inglehart, 2008; Keller, 2009), és az is nyilvánvalónak tűnik, hogy az iskolai végzettség mentén az értékpreferenciák mintázatai eltérnek (Koshy et al., 2023). Előadásunkban arra vállalkozunk, hogy az értékpreferenciák különbségeit az iskolai végzettség változójának felhasználásával elemezzük. Elemzésünk során az EVS ötödik hullámának adatbázisát használtuk fel (N = 59438), amiből leválasztottuk a magyar almintát (n = 1514), majd az adatbázisból kiemeltük a 30 év alattiakat, hogy az iskolai végzettség hatásait el tudjuk különíteni (n = 1220). A lekérdezés során hat érték fontosságát mérték fel négyfokozatú skála segítségével: család, barátok, szabadidő, politika, munka és vallás. Kutatási kérdéseink a következők voltak: 1. Hogyan térnek el a hazai értékpreferenciák az EVS átlagától? 2. Milyen eltérések rajzolódnak ki az iskolai végzettség (alapfok, középfok, felsőfok) mentén az EVS adatbázisában és a magyar almintában? 3. Hogyan alakul a magyar almintában az iskolai végzettség alakító ereje a lineáris regressziós modellekben, ha más független változókat is felhasználunk (nem, életkor, anyagi helyzet, politikai identitás önjellemzése, vallásosság, településnagyság és gyermekek száma)? A kapott adatok alapján az adatbázis egészében és a magyar almintában az értékek sorrendje szinte megegyezik (az utóbbiban a munka megelőzi a barátok fontosságát, míg az EVS-ben ezek egyenlő pozíciót foglalnak el), eltérés mutatkozik ugyanakkor a politika és a vallás átlagában. Az iskolai végzettség az egyes értékek fontosságát mindkét mintában szignifikáns módon alakítja, kivételt a család képez a magyar almintában. A magyar almintában a középfokú végzettségűek és a diplomások értékei a politika kivételével együtt mozognak, míg az alacsony végzettségűek a vallást értékelik magasabbra. A regressziós modellekben a barátok, a politika és a vallás kapcsán lehet kimutatni az egyes végzettségek szignifikáns hatásait.

A kutatást támogatta: Felhasznált adatbázis: EVS (2022). European Values Study 2017: Integrated Dataset (EVS 2017). GESIS Data Archive, Cologne. ZA7500 Data file Version 5.0.0, doi:10.4232/1.14320

A *PEACE EDUCATION* (BÉKÉRE NEVELÉS) REPREZENTÁCIÓJA A HAZAI NEVELÉSTUDOMÁNYI DISKURZUSBAN EGY SZISZTEMATIKUS FÓKUSZÁLT SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS ALAPJÁN

BODNÁR BARBARA ANITA

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: békére nevelés; kooperatív paradigma; adaptációs lehetőség

A *Peace Education* (PE – békére nevelés) egy olyan transzdiszciplináris diskurzusként jelent meg az 1970-es években, melynek mindenkori célja az oktatáson keresztül történő igazságos, fenntartható és békés társadalom megteremtése (Pineda et al., 2019). Mélyen kidolgozott elméleti alapokon nyugvó szakirodalma tükrözi továbbá a diskurzus rendszerszemléletét és kritikai aspektusát (Freire, 1970; Galtung, 1969, 1976; Reardon, 1988; Bajaj, 2015). A kritikai megközelítés úgy tekint az oktatásra, mint a társadalmi átalakulás egyik kulcseszközére, amely nemcsak a konfliktusok kezelésében segíthet, hanem hozzájárulhat a mélyen gyökerező, strukturális erőszak felszámolásához (Galtung, 1969), valamint a hosszú távú, pozitív béke megteremtéséhez (Kester et al., 2019). A pedagógiai gyakorlaton keresztül történő béke megteremtéséhez egyik hatékony eszközként a kooperatív tanulásszervezést emelik ki a nemzetközi szakirodalomban (Deutsch, 1993; Johnson & Johnson, 2005). A kooperatív tanulásszervezés paradigmatis jellegét is rámutat a kirekesztő és a rendszerszintű erőszakot (Galtung, 1969) közvetítő tanulási struktúrákra, és azok demokratikus dekonstrukciójának szükségességét tűzi ki célul kooperatív struktúrák kialakításával (Arató, 2014). A békére nevelés és a békepedagógia a hidegháború idején kapott kiemelt figyelmet a hazai diskurzusban, azonban a korszak ideológiai irányzata mindenekelőtt a szocialista internacionalizmus népszerűsítésére törekedett (Széchy, 1986). Mindezek alapján kutatásom célja a békére nevelés nemzetközi diskurzusa hazai reprezentációjának feltárása volt egy szisztematikus fókuszált szakirodalmi áttekintéssel (Kolnhofer-Derecskei et al., 2023) keresztül, amely a PRISMA protokoll lépései szerint valósult meg (Page et al., 2021). Ennek keretén belül öt hazai neveléstudományi folyóirat 2000 és 2024 között publikált tanulmányainak (N = 114) manuális vizsgálatát végeztem el, majd a PRISMA szűrés eredményeiből relevánsnak vélt tanulmányok (n = 18) tartalomelemzését. A tartalomelemzés három fő kategóriát rajzolt ki a hazai diskurzusban: a demokráciára és a demokratikus állampolgárságra nevelés (1), a környezeti nevelés és a fenntarthatóság pedagógiájának (2), valamint az iskolai erőszak, zaklatás és a konfliktuskezelés (3) hazai megközelítéseit. A feltáró kutatás eredményei rámutattak a kritikai rendszerszemlélet hiányára. A kutatás folytatásaként a Bajaj (2015) által összeállított kulcskompetenciákat és a kooperatív paradigmát (Arató, 2014) alapul véve egy megfigyelési szempontrendszert és egy kérdéssort dolgoztam ki, amely a pedagógiai gyakorlat PE-alapú megfigyelését teszi lehetővé. A kutatás relevanciája, hogy javaslatot kínál egy olyan pedagógiai szempontrendszerre, amely összefűzi a kooperatív paradigma és a békére nevelés célrendszerét, lehetővé téve annak integrálását a hazai intézményrendszer pedagógiai gyakorlatába.

A KÖZÉPISKOLAI TÖRTÉNELEM-, HON- ÉS NÉPISMERET, ÁLLAMPOLGÁRI ALAPISMERETEK TANKÖNYVEK ROMOLÓGIAI VONATKOZÁSÚ TANANYAGTARTALMAI A SZÁMOK TÜKRÉBEN

BORBÁNDI BÁLINT

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: tankönyvelemzés; kisebbségkép; cigányság

Terestyéni Tamás és munkatársai 2002-ben összesen 83 középiskolai – gimnáziumoknak és szakképző iskoláknak szánt – történelem- és társadalomismeret (állampolgári ismeretek) tankönyvben (Terestyéni, 2004, 2005), míg Balázs Anna és munkatársai 2014-ben összesen 53 általános- és középiskolai történelem-, állampolgári ismeretek, ember- és társadalomismeret, valamint etika tankönyvben (Balázs et. al., 2014) vizsgálták a cigányokkal, romákkal kapcsolatos tananyagtartalmakat mennyiségi és minőségi szempontból. Jelen előadás arra vállalkozik, hogy a Terestyéni Tamás és munkatársai által alkalmazott kvantitatív módszertant (terjedelemelemzés, témaelemzés stb.) átemelve vizsgálja meg a 2020-as Nemzeti alaptanterven alapuló, 2024/2025. tanév köznevelési tankönyvjegyzékén szereplő gimnáziumi és szakközépiskolai történelem-, hon- és népismeret, állampolgári alapismeretek tankönyveket. Összesen 28 db középiskolai tankönyv kvantitatív szempontú elemzésére került sor. A tankönyvekhez tartozó munkafüzetek nem képezik részét jelen vizsgálati mintának, mivel elemzésük sajátos, a tankönyvekhez képest részben eltérő szempontrendszer igényel. A vizsgálat célja, hogy feltárja a pozitív és negatív tendenciákat a 2002-es és 2014-es vizsgálatokhoz képest a romológiai tananyagtartalmak vonatkozásában. Az elemzett tankönyvek közül már több is tartalmaz a cigánysággal kapcsolatos átfogó, korszakokon átívelő – a tankönyvekkel szemben támasztott kritériumokat szem előtt tartva – következetesnek tekinthető tananyagokat. A történelemtankönyvek esetében témaeltolódás figyelhető meg. Míg a korábbi vizsgálatok jellemzően középf- és koraujkori témákhoz kapcsolódó említéseket találtak, addig a jelenlegi tankönyvek sokkal inkább 19–20. századi fókuszúak. Összefoglalóan elmondható, hogy a korábbi kutatásokhoz képest tapasztalt pozitív irányú tendenciák mellett további mennyiségi és minőségi változtatásokra, javításokra van szükség a hazai tankönyvekben ahhoz, hogy a köznevelésben tanuló diákok multiperspektivikusan, árnyaltan ismerkedhessenek meg a cigányság történetével, kultúrájával, szokásaival.

A MAGYARORSZÁGI NÉPMŰVÉSZETI OKTATÁS ALAKULÁSA A NOMÁD NEMZEDÉKTŐL AZ EZREDFORDULÓIG

BORBÁS KATALIN

SZÁMALK-Szalézi Technikum és Szakgimnázium

Kulcsszavak: népművészet oktatása; népművészeti oktatók képzése; szakszerűsödés

Az etnográfiai atlaszokra Magyarország közel két évszázaddal ezelőtt a színes népművészetével került fel, amelynek kialakult identitásformáló és gazdasági vetülete is. Az azóta eltelt időben – hol erősebben, hol visszafogottabban – az oktatásügyben szintén jelen volt értékteremtő szerepe. A népi kézművesség oktatásával foglalkozó intézmények alapítása rendre visszatért a magyar neveléstörténetben (Verebélyi, 2024). Ilyen intézményalapítási fellendülés történt a rendszerváltozás időszakában, amelyben a Nomád nemzedék, a népművészetet az 1970-es években felfedező városi, értelmiségi fiatalok csoportjának tagjai jelentős szerepet vállaltak (Cseh, 2020). Erősítette ezt a folyamatot az 1990-es évek elején a beszűkülő szakképzőiskolai hálózat, amely mögül kiléptek az addig gyakorlati helyként és későbbi munkahelyként szolgáló nagy ipari vállalatok (Báthory, 2001; Kaudersné, 2003), aminek következtében rengeteg fiatal került az általános iskola elvégzését követően képzettség nélküli, kilátástalan helyzetbe (Slézia, 2008). A rendszerváltozás átalakuló ideológiai környezetében helyét kereső közművelődési szakma bekapcsolódott a társadalomformáló folyamatokba, felelősségének érezve a fiatalok oktatását, és felhasználva azt a szakköri és felnőttképzési tudást, amely már addigra, éppen a városi fiatalság népművészeti érdeklődése miatt, már a birtokában volt (Petrás, 2002; Slézia, 2008). Kutatásomban levéltári adatok és interjúk alapján tártam fel a Budapesti Művelődési Központ által alapított népművészeti szakmaoktató szakiskolai képzés kialakulását, és az egyetlen olyan magyarországi iskola, a Felsőfokú Népi Játék- és Kismesterség Szakoktató Képző történetét, amely a népművészeti oktatók felsőfokú képzését a zászlajára tűzve főiskolai státusra törekedett. Feltárom azokat az akadályokat, amik akkor és azóta is gátjai a népi kézművesség oktatói tanári rangra emelkedésének saját szakmájuk égisze alatt. A népművészeti oktatás történetének áttekintése egyben emléket állít a 2024-ben, 95 éves korában elhunyt népi iparművész iskolaalapítónak, a méltatlanul elfeledett Petrás Annának. Igazgatóként és szakoktató tanárként olyan szakmai közösséget hozott létre iskolájában, ahonnan követőiskolák alapítói kerültek ki, és az általa kidolgozott tanmeneteket az 1990-es években több intézmény adoptálta. Népi játszóházvezetői kurzusa, ahol a játék és a népi kismesterségek eszköztárának segítségével oktató, nevelő szakembereket képeztek, nívó volt a pedagógus-továbbképzések kínálatában.

SZÜLŐK ÉS PEDAGÓGUSOK MEGÍTÉLÉSE AZ ALSÓ TAGOZATOS TANULÓK ÉRZELMI ÉS VISELKEDÉSI PROBLÉMÁIRÓL

BORBÉLYOVÁ DIANA, NAGYOVÁ ALEXANDRA

Selye János Egyetem

Kulcsszavak: érzelmi zavarok, viselkedési problémák; SDQ kérdőív; alsó tagozat

A normától való eltérések – legyenek azok internalizáló (pl. szorongás, lehangoltság) vagy externalizáló (pl. agresszió, dühkitörés) jellegűek – jelentős hatást gyakorolhatnak a tanulók iskolai teljesítményére, szociális beilleszkedésére és általános jóllétére. Mivel ezek a tünetek nemcsak a családi, hanem az iskolai környezetben is megmutatkozhatnak, különösen fontos annak vizsgálata, hogy a gyermek viselkedéséről alkotott szülői és pedagógusi vélemények mennyiben egyeznek meg, vagy térnek el egymástól. A viselkedéskérdések hátterében genetikai és környezeti tényezők komplex kölcsönhatása állhat. Az iskolai környezet szerepe kiemelt: a pedagógusok kulcsszereplői lehetnek a problémák korai felismerésének és megfelelő kezelésének. A jelen vizsgálat célja az volt, hogy feltárja, milyen mértékben tér el a szülők és a pedagógusok megítélése az alsó tagozatos tanulók viselkedéséről a szlovákiai magyar tanulók körében. A vizsgálatban 353 gyermek vett részt, akikről mind az édesanyák, mind az osztályfőnökök kitöltötték a Képességek és Nehézségek Kérdőívet (SDQ – *Strengths and Difficulties Questionnaire*; Goodman et al., 2000). Az SDQ kérdőív szerkezeti validitása és megbízhatósága mindkét értékelői csoport esetében megfelelőnek bizonyult. Az eredmények alapján kimutatható, hogy a pedagógusok és szülők értékelései közepes szintű egyezést mutatnak. Az eltérések feltehetően az észlelés kontextusának különbségéből, valamint az eltérő normákból és elvárásokból fakadhatnak. A nemek szerinti bontás nem mutatott szignifikáns különbségeket egyik értékelői csoport esetében sem, bár tendenciáiban a fiúk körében a viselkedési, míg a lányok körében az érzelmi tünetek előfordulása tűnt gyakoribbnak, különösen a szülők véleménye alapján. Eredményeink fontos implikációkat hordoznak az iskolai gyakorlat számára. A szülői és pedagógusi észlelések együttes vizsgálata kulcsfontosságú a probléma komplex megértéséhez, és a differenciált pedagógiai beavatkozások tervezéséhez. Ajánlásaink között szerepel, hogy az alsó tagozatban is rutinszerűen alkalmazzák az SDQ-hoz hasonló standardizált eszközöket, valamint hangsúlyt kell fektetni a szülőkkel való együttműködés fejlesztésére, és a tanítók, iskolapszichológusok továbbképzésébe is integrálni kell az érzelmi és viselkedési zavarokkal kapcsolatos ismereteket. A vizsgálat újdonsága, hogy elsőként vetette össze magyar nemzetiségű szlovákiai alsós tanulók esetében a szülők és pedagógusok megítélését, és rávilágított azokra a gyakorlati különbségekre, amelyek a mindennapi nevelési helyzetek értelmezésében és megoldási stratégiáiban is szerepet játszhatnak. A kutatás hozzájárulhat egy sokkal pontosabb, árnyaltabb kép kialakításához a gyermeki viselkedési és érzelmi problémák megértésében, és alapot nyújthat jövőbeli longitudinális és kvalitatív vizsgálatokhoz.

A kutatást támogatta: Projekt č. 003UJS-4/2025 (Az óvodások és az alsó tagozatos tanulók tanulási kompetenciáinak mérése)

A KOMPLEX TANULÓMEGISMERÉS LEHETŐSÉGEI AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN: A RAJZOT TANÍTÓ, RAJZOT NEM TANÍTÓ KÖZISMERETI TANÁROK ÉS A TANULÁST SEGÍTŐ SZAKEMBEREK

BREDÁCS ALICE *, SZAKÁLOS SZIRINGA **

* Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Zeneművészeti Intézet;

** Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar,

Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: rajztanárok, közismereti tanárok, tanulást segítő szakemberek; együttműködés, tanulómegismerés, közösségi reziliencia; adaptív nevelési stratégia, vizuális nevelés

A kutatás célja a rajztanárok, a közismereti tantárgyakat oktató pedagógusok és a tanulást segítő szakemberek közötti kompetencia-kapcsolatok és együttműködés feltérképezése, különös tekintettel a tanulók megismerésére és fejlesztésére. A vizsgálat központi problémája abból indul ki, hogy az iskolák szakemberei gyakran zárt közösségekben dolgoznak, így tapasztalataik megosztása, a tanulók komplexebb megismerése és támogatása háttérbe szorul (Fazekas & Horváth, 2019). A pedagógusok eszköztára a tanulók megismerésére korlátozott, elsősorban az időhiány, a megfelelő vizsgálati módszerek szűkossége, valamint a legújabb pedagógiai szemléletek és ismeretek hiánya miatt. Ezzel szemben a segítő szakemberek szélesebb körű eszközökkel rendelkeznek a tanulók megismerésére, azonban ők főként kontrollált vizsgálati környezetben és egyéni keretek között találkoznak a diákokkal. Ennek következtében nem tapasztalják közvetlenül a tanulók intézményi környezetben mutatott viselkedését, társas kapcsolataik minőségét vagy aktuális érzelmi állapotukat. A szakszolgálatok szakemberei és a pedagógusok közötti kommunikáció leggyakrabban szakvélemények és diagnózisok formájában történik, ami korlátozza az érdemi párbeszéd kialakulását. Márpedig a tanulók aktuális állapotának, életeményeinek pontos felmérése, valamint a lehető legkomplexebb kép megalkotása elengedhetetlen a személyre szabott támogatás tervezéséhez és megvalósításához (Bredács & Szakálos, 2024). A rajztanárok a verbális kommunikáció mellett a tanulók vizuális kommunikációra épülő munkáit is értelmezni tudják, ezért kiemelt szerepük lehetne a tanulók megismerésében. Hipotézisünk, hogy a hatékony, komplex tanulómegismerés érdekében érdemes lenne a kooperációt erősíteni. Hipotézisünket Longstaff és munkatársai (2010) modelljére alapoztuk. Ez az átfogó és rendszerezett mutatókkal rendelkező modell más közösségi reziliencia elképzelések alapjául is szolgálhat. A modell mutatói: 1. A forrásbiztonság (forrásműködés, források redundanciája, források diverzitása), 2. adaptív képesség (intézményes emlékezet, innovatív tanulás és a személyes és szervezeti összekapcsoltság). A közismereti tanárok, a rajztanárok és az oktatást segítő szakemberek szakmai kapcsolatát és kooperációjuk minőségét online kérőívekkel vizsgáltuk. A tanulók részére papír alapú mérőeszközcsoomag készült. Az eredmények azt mutatják, hogy a szakemberek a rövid távú feladatokra fókuszálnak, a rajztanárok a mélyebb tanulómegismerést tartják fontosnak. A megoldáskeresés során hangsúlyos a kooperatív módszerek kidolgozása és a vizuális kultúra szerepének bővítése. Ennek feltétele, hogy a rajztanárok felismerjék és kihasználják tantárgyuk potenciálját, és nyissanak az innovatív mérőeszközök alkalmazása felé. Egy reziliens közösségben fontos a vegyes problémamegoldó csoportok kialakulása, ahol közismereti tanárok, rajztanárok és segítő szakemberek együtt dolgoznak. A horizontális tanulás kulcsa a hierarchiától független, egymástól való tanulás.

SZAKOKTATÓ BA SZAKOS HALLGATÓK DIPLOMA UTÁNI TERVEI

BUDAI GÁBOR

Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: szakoktatói pályatervek; pedagóguspálya; szakképzés

Célok: A kutatás célja annak feltérképezése, hogy a szakoktató BA szakos végzős hallgatók milyen terveket és attitűdöket fogalmaznak meg a diploma megszerzését követően. Kiemelt figyelmet kapott a pedagóguspályával kapcsolatos szándék, a továbbtanulási elképzelések, valamint a munkaerőpiaci várakozások vizsgálata. **Elméleti keretek:** A vizsgálat elméleti alapját a tanárképzés motivációs elméletei és a pályaszocializáció folyamatai adják. A szakoktatói identitás formálódásával kapcsolatos hazai és nemzetközi szakirodalom, valamint a duális szakképzési rendszer oktatói szereplehetőségei képezik a kiindulási pontot. **Módszerek:** A kutatás kvantitatív módszerekkel, online kérdőíves adatfelvétellel zajlott 2025 májusában. A kérdőívet 120 fő kapta meg, közülük 100 fő töltötte ki. A vizsgálatban olyan hallgatók vettek részt, akik 2022-ben kezdték felsőoktatási tanulmányaikat, és 2025 júniusában fejezik be képzésüket. A saját összeállítású kérdőív zárt és nyitott kérdéseket tartalmazott, amelyek a pályaválasztási motivációkra, a szakmai tervek, valamint a szakképzéssel való jövőbeni kapcsolat formáira irányultak. Az adatok elemzése leíró statisztikai módszerekkel, SPSS program használatával történt. **Eredmények:** Az előzetes eredmények alapján a válaszadók többsége elkötelezett a tanári pálya iránt, és tervezi a szakképző intézményekben való elhelyezkedést. A leggyakoribb motivációk között szerepelt a szakmai előrelépés és a személyes fejlődés iránti igény. Jelentős arányban jelenik meg a továbbtanulási szándék, elsősorban mesterképzés keretében. Ugyanakkor bizonytalanság is megfigyelhető a pedagógusi szerepvállalás gyakorlati megvalósíthatóságával kapcsolatban. **Elméleti és oktatási relevanciák:** A kutatás hozzájárulhat a szakoktatói képzés tartalmi és támogató elemeinek fejlesztéséhez, különös tekintettel a pályaorientáció és a mentori szerepek megerősítésére. Az eredmények visszajelzést adhatnak a képző intézmények számára a hallgatói pályatervek és elvárások alakulásáról, ezzel támogatva a tanárképzés gyakorlatorientáltabbá tételét.

A kutatást támogatta: Dunaújvárosi Egyetem

HALLGATÓK FIZIKAI AKTIVITÁSÁNAK JAVÍTÁSA AZ EGYETEMI HONLAPOK SEGÍTSÉGÉVEL

BUTOR BARBARA

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: egyetemi hallgatók; fizikai aktivitás; honlapok

Az információs és kommunikációs technológia gyors fejlődése az élet minden területét megváltoztatta. Átalakította a tanulási, kommunikációs, információszerzési szokásainkat és nagy kihívás elé állította az oktatás területét is (Pankász, 2016; Varga, 2018). A mai egyetemisták már beleszülettek ebbe a digitális világba, ők a Z-, vagy Net-generáció tagjai (Guld, 2022). Naponta több órát töltenek internetezéssel, a kommunikációjuk, információszerzésük legfontosabb eszköze, a felsőoktatásban, köznevelésben is rendszeresen használják (Stohl, 2021). A gyorsan, könnyen elérhető információkat részesítik előnyben. A folyamatos online jelenlét szabadidőstruktúrájukat is átalakította, háttérbe szorítva a többi tevékenységet, így a sportolást is (Leiszter, 2011). Több tanulmány beszámol, arról, hogy a korral egyre kevesebben mozognak (Kith et al., 2014; Kosztin & Balatoni, 2021). Egyetemre érve elmondható, hogy a hallgatók többsége szinte csak a kötelező testnevelés órán sportol (Kaj et al., 2015). Az egyetemek egyik fontos feladata, hogy a rendszeres fizikai aktivitást lehetővé tegyék a hallgatóiknak. Kutatásom célja, az egyetemi honlapok átfogó, újszerű elemzésével bemutatni, hogyan jelenítik meg a testnevelésre, sportra vonatkozó információkat. 2023-ban 37 magyarországi egyetem honlapját vizsgáltam meg. Kutatási módszerem a tartalomelemzés volt, melynek során az egyetemek honlapján a testnevelésre, sportolásra vonatkozó információk megjelenítését, elérhetőségét, valamint tartalmát vizsgáltam. Az eredményekből kiderült, hogy csak 1 egyetem nyitó oldalán szerepel a sport, 15 egyetem esetében 2., 7 egyetem esetében 3. lépésben találhatóak meg az információk. 14 egyetem esetében nem található információ a testnevelésről, sportról a honlapokon. Ezt követően azt vizsgáltam, hogy mely keresőszavak alatt találhatóak meg ezen információk. Leggyakoribb keresőszavak a Hallgatóknak, Egyetemi élet voltak. A honlapokon megjelenő információk tartalmára vonatkozóan megállapítható, hogy naprakész, pontos, fontos információkat tartalmaznak mind a testnevelés órákra, mind a szabadidő eltöltésére, eseményekre vonatkozóan is. Eredményeim alapján elmondható, hogy nehezen, több lépésben érhetők el a testnevelésre, sportolásra vonatkozó információk az egyetemek honlapján. Úgy vélem, hogy a hallgatók fizikai aktivitásának javítása érdekében fontos lenne, hogy azon a felületen és olyan módon legyenek feltüntetve a számukra fontos testnevelésre, sportra vonatkozó információk, amelyet a Z-generáció legtöbbször használ, vagyis az egyetemi honlapok nyitóoldalán és a Sport keresőszó alatt, hogy könnyen megtalálják a hallgatók a számukra fontos tartalmakat. Az egyetemek felelőssége nagy, mert itt van utoljára lehetőség arra, hogy a rendszeres fizikai aktivitás beépüljön a hallgatók életébe.

MI-ÚTTÖRŐK A SZAKKÉPZÉSBEN

BÜKKI ESZTER *, MANOJLOVIC HELÉNA **

* Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

** Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Műszaki Pedagógia Tanszék

Kulcsszavak: szakképzés; mesterséges intelligencia; tanári szakmai fejlődés

A ChatGPT 2022 novemberi bemutatását követően széles körben elérhetővé vált generatív mesterséges intelligencia (MI) eszközök nyomán az elmúlt években különösen megerősödött az a nézet, miszerint az MI forradalmasíthatja az oktatást. Jelentősen hatékonyabbá, személyre szabottabbá és hozzáférhetőbbé teheti ugyanis a tanítási és tanulási folyamatot a pedagógiai tervezés, differenciálás, tartalomgenerálás, értékelés, tanulói adatelemzés vagy az együttműködő tanulás támogatásával, illetve a rutin és adminisztratív feladatok automatizálásával (Celik, 2022). Az integráció ugyanakkor sokrétű kihívást is jelent, illetve számos etikai, jogi és társadalmi kockázatot is magában hordoz (Pelletier et al., 2022). A szakképzés számára pedig az MI nemcsak eszköz, hanem fontos tananyagtartalom is (kellene legyen), hiszen alkalmazása egyre inkább beépül minden szakmába (Attwell et al., 2020). A felfokozott várakozások ellenére a magyarországi szakképzésben (is) egyelőre kevés kézzelfogható változás látható, és kevésbé ismert, hogy a gyakorlatban hogyan jelenik meg az MI az iskolákban és az oktatói munkában. Korábbi igényfelmérésünk (Bükki & Manojlovic, 2024) alapján a hazai szakképzésben oktatók alapvetően pozitívan viszonyultak az MI-hez, de csak kis részüik alkalmazott MI-eszközöket a tanításban. Nemzetközi kutatások arra is rámutatnak, hogy a tanári MI-eszközhasználat jellemzően eltér oktatási szint és tantárgy szerint: míg az általános és középiskolai tanárok főként tartalomkészítésre használják az MI-t, addig a felsőoktatásban inkább tudományos-technikai célokra, és a hallgatók aktív MI-használatát is támogatják (Diliberti et al., 2024; Galindo-Domínguez et al., 2024). Kutatásunkban egy Erasmus+ projekt (VETAssIst) keretében vizsgáltuk az MI-használat jellemzőit a négy partnerországban. Előadásunkban a hazai eredményeket mutatjuk be. Fő kutatási kérdéseink: 1) Milyen céllal és hogyan használják jelenleg a mesterséges intelligenciát a szakképzésben oktatók? 2) Mi motiválja, támogatja, illetve akadályozza az MI-eszközhasználatot? 3) Mutat-e eltérést az MI-eszközhasználat egyéni és szervezeti jellemzők szerint? Az adatgyűjtést kérdőíves felmérés, valamint félig strukturált interjúk segítségével végeztük. Az online kérdőív linkjét elküldtük minden hazai szakképző intézménynek, az interjúk vizsgálat mintavétele kényelmi és hólabda-módszerrel történt. Kvantitatív adatainkat leíró és összehasonlító statisztikai módszerekkel, az interjúk átiratait tematikus kódolással elemeztük. Eredményeink feltárják a mesterséges intelligencia hazai szakképzésben történő alkalmazásának aktuális helyzetét. Az MI-úttörők példája innovatív pedagógiai alkalmazásokat mutat, ugyanakkor továbbra is jelentős akadály az ismerethiány, az intézményi támogatás korlátozottsága, valamint a technikai-infrastrukturális korlátok. Eredményeink iránymutatást adhatnak szakpolitikai beavatkozások tervezéséhez és hozzájárulnak egy e-learning képzés kidolgozásához.

A kutatást támogatta: Az Európai Bizottság Erasmus+ programja (projektazonosító: 2024-1-HU01-KA220-VET-000253387)

THEORETICAL PERSPECTIVES ON STUDENT ENGAGEMENT IN FLIPPED CLASSROOMS

CHAMINTSETSEG MYAGMARKHORLOO *, ANITA HABÓK **

* University of Szeged Doctoral School of Education

** University of Szeged Institute of Education,
MTA-SZTE Digital Learning Technologies Research Group

Kulcsszavak: flipped classroom; student engagement; constructivism

The flipped classroom (FC) model has attracted growing interest in higher education for its capacity to promote student engagement by moving direct instruction outside the classroom and dedicating class time to active, collaborative learning. Despite its widespread use, theoretical clarity remains uneven regarding how flipped classrooms influence engagement. This study explores how flipped classroom pedagogy influences student engagement in higher education, with a focus on two core areas: (1) the theoretical frameworks supporting engagement research, and (2) the impact of flipped instruction on the four dimensions of student engagement—behavioral, emotional, cognitive, and agentic. Student engagement is commonly defined as a multidimensional construct that includes behavioral, emotional, and cognitive components (Fredricks et al., 2004), with agentic engagement—students’ constructive contribution to their learning—recognized as a critical fourth dimension (Reeve & Tseng, 2011). The most often cited frameworks for conceptualizing student engagement in flipped classrooms are constructivism, self-determination theory (Deci & Ryan, 2000), and engagement theory, according to the analysis. Flipped environments that prioritize learner autonomy, active knowledge construction, social interaction, and motivation are designed using these theoretical models as guide. Following PRISMA 2020 guidelines (Page et al., 2021), 25 empirical studies published between 2015 and 2024 were analyzed. The findings suggest that flipped classrooms generally support behavioral and cognitive engagement when supported by strategies such as gamification, scaffolded learning, formative feedback, and peer collaboration. Emotional engagement outcomes are more mixed, often depending on instructional design quality and the presence of social and emotional support mechanisms. Agentic engagement—while theoretically aligned with flipped pedagogy—was the least explored, indicating a key gap in current research. Overall, this review emphasizes how crucial it is to base the implementation of flipped classrooms on sound theoretical frameworks in order to promote engagement in all four dimensions. It urges a more comprehensive and nuanced method of creating and evaluating flipped learning environments, one that emphasizes student agency as a crucial component of academic success and recognizes the interdependence of engagement dimensions.

A kutatást támogatta: Doctoral School of Education, University of Szeged The research was conducted with the support of the ADVANCED 150100 project, funded by the Ministry of Culture and Innovation of Hungary through the National Research, Development, and Innovation Fund (ADVANCED_24), and the Humanities and Social Sciences Cluster of the Centre of Excellence for Interdisciplinary Research, Development, and Innovation at the University of Szeged. AH is a member of the Digital Learning Technologies Incubation Research Group.

OTTHONRÓL HOZOTT ESÉLYEK: TANULÓI TELJESÍTMÉNY ÉS TÁRSADALMI HÁTTÉR A PISA 2022 MÉRÉS HÁROM ORSZÁGÁBAN

CSAJKOS BALÁZS JÁNOS, KOVÁCS-NAGY KLÁRA

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Kulcsszavak: 2022-es PISA-mérés; szociokulturális háttér; matematikai kompetencia

A tanulmány középpontjában a szociokulturális háttértényezők tanulmányi eredményességre (matematika kompetenciaeredményeire) gyakorolt hatásának feltérképezése áll a PISA 2022 mérés adatainak felhasználásával. A kutatás három ország (Magyarország, Ausztria és Észtország) tanulóit hasonlítja össze, feltárva azokat a társadalmi és kulturális tényezőket, amelyek a tanulói teljesítmény szignifikáns különbségeit magyarázzák. Az elemzés célja, hogy belelássunk, milyen mértékű a társadalmi háttér szerepe az iskolai teljesítményben, illetve mennyiben képesek az egyes országok oktatási rendszerei kompenzálni a hátrányos helyzetből fakadó deficitet. A vizsgálat újszerűsége abban rejlik, hogy szeretnénk megvizsgálni, mekkora szerepe van a társadalmi háttérnek ott, ahol az oktatási rendszerek eltérő esélykiegyenlítő képességgel bírnak, az első olyan PISA-mérés segítségével, amely a COVID-19 világjárvány után készült. A kutatás során kvantitatív módszertant alkalmaztunk, a PISA 2022 mérés adatbázisára építve ($N = 18741$). A statisztikai elemzés során faktor- és főkomponenselemzést, ANOVA-t és lineáris regressziót alkalmaztunk. Magyarországon esetében a szülők iskolai végzettsége és az otthoni kulturális tőke rendkívül erős faktora a tanulói teljesítménynek. Az adatok alapján a magas iskolai végzettséggel rendelkező szülők gyermekei átlagosan 1300 ponttal jobban teljesítettek matematikából, mint azok, akiknek szülei csak alacsony végzettséggel rendelkeztek. A családi háttér által meghatározott különbségek felerősödnek az oktatási rendszer jellege miatt, amely kevésbé képes kiegyenlíteni a hátrányokat. Ausztria esetében a vizsgálat kimutatta, hogy a legalacsonyabb és a legmagasabb végzettségű szülők gyermekei között átlagosan 1008 pontos különbség van a teljesítményben. Az osztrák rendszer ugyan biztosít egyes kompenzáló mechanizmusokat, ezek azonban, úgy tűnik, nem elegendőek a társadalmi egyenlőtlenségek hatásainak csökkentésére, főleg az alsó társadalmi rétegekből érkező tanulók esetében. Észtország ezzel szemben kivételt képez. A PISA-eredmények alapján itt a szociokulturális háttér és a tanulói teljesítmény közötti kapcsolat lényegesen gyengébb. Ez arra utal, hogy az észt oktatási rendszer jobban képes kiegyenlíteni a tanulók közötti társadalmi különbségekből fakadó hátrányokat. Az inkluzív oktatáspolitikai, az esélyteremtő beavatkozások, valamint a digitális eszközökkel támogatott egyéni tanulási utak hozzájárultak ahhoz, hogy a szociálisan hátrányos helyzetű tanulók is eredményesebben teljesítsenek. Összességében a vizsgálat arra a konklúzióra jutott, hogy a szociokulturális háttér minden vizsgált országban szignifikánsan befolyásolja a tanulmányi eredményességet, azonban az oktatási rendszerek különböző mértékben képesek ezt a hatást ellensúlyozni. Eredményeink alapján érdemes lenne feltérképezni és adaptálni a hazai viszonyokra azokat az oktatáspolitikai beavatkozásokat, melyek hozzájárulnak a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentéséhez az oktatásban.

A TESZTMEGOLDÁSI ERŐFESZÍTÉS TARTALOMFÜGGŐ MINTÁZATAI ELSŐÉVES EGYETEMISTÁK KÖRÉBEN: HÁROM KOGNITÍV TERÜLET ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE

CSÁNYI RÓBERT *, MOLNÁR GYÖNGYVÉR **

* MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet,
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Kulcsszavak: tesztmegoldási erőfeszítés; logfile analízis; alacsony téttel bíró tesztek

A tanulók kognitív képességeinek mérése során kapott eredményeket különböző affektív tényezők is befolyásolhatják, többek között a tesztmegoldási erőfeszítés alacsony mértéke (Wise et al., 2014). Az alacsony tesztmegoldási erőfeszítés nemcsak a teljesítmény torzításához vezethet, hanem a teszteredmények érvényességét is veszélyezteti (Finn, 2015; Soland et al., 2019). Számos kutatás utal arra, hogy a tesztmegoldási erőfeszítés több tényezőtől függ: részben a vizsgázó személyéhez, részben szituatív és tartalmi tényezőkhez köthető (Eklöf et al., 2014; Rios & Soland, 2022). A kutatás célja annak vizsgálata, hogy a tesztmegoldási erőfeszítés mennyiben tekinthető stabil, személyre jellemző viselkedésnek, illetve mennyiben befolyásolja a teszt tartalom típusa. A vizsgálatban elsőéves egyetemi hallgatók vettek részt ($N = 1748$). A három vizsgált terület adatfelvétele két mérési napon történt: az első napon a matematikai gondolkodás és a problémamegoldó képesség, a második napon az olvasás-szövegértés teszt került kiközzetítésre. Az adatgyűjtés számítógép-alapú formában zajlott az eDia platformon (Molnár & Csapó, 2019), amely lehetőséget biztosított a logadatok rögzítésére. Jelen kutatásban ezek közül a feladatmegoldásra fordított idő alapján határoztuk meg a tesztmegoldási erőfeszítés mértékét az NT30 módszerrel (Bulut et al., 2023). Az intraklassz korrelációs együttható ($ICC = 0,24$; $p < 0,001$) alapján a tesztmegoldási erőfeszítés mérsékelten, de szignifikánsan személyhez köthető. Ez azt jelzi, hogy az egyének között léteznek stabil különbségek az erőfeszítésben, azonban a variancia nagyobb részét feltehetően a tartalmi kontextus vagy egyéb szituatív tényezők magyarázzák. A Friedman-teszt a három kognitív terület tesztmegoldási erőfeszítése között szignifikáns különbségeket jelzett ($p < 0,001$). A páronkénti Wilcoxon-próbák Bonferroni-korrekcióval igazolták, hogy minden összehasonlított pár között szignifikáns eltérés mutatkozott ($p < 0,001$). Az átlagos erőfeszítés értékek sorrendje a következő volt: szövegértés (0,953) < matematika (0,974) < problémamegoldás (0,985). A legnagyobb hatásnagyság a problémamegoldás és szövegértés összehasonlításában mutatkozott ($r = 0,45$), ami közepesen erős mértékű eltérésnek tekinthető. A matematika–szövegértés ($r = 0,32$) és problémamegoldás–matematika ($r = 0,18$) párokban kisebb, de szignifikáns hatásnagyságok voltak megfigyelhetők. A kutatás oktatási vonatkozásai tekintetében kiemелendő, hogy a tesztmegoldási erőfeszítés nem kizárólag személyhez kötött, hanem a feladat tartalmi jellegén is múlik. Ennek megfelelően az értékelési eszközök tervezésekor érdemes figyelembe venni az elköteleződést elősegítő, komplexebb feladattípusok motivációs hatását.

A kutatást támogatta: A kutatást MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázata támogatta (KOZOKT2021-16).

„EZ A LEHETŐSÉG ADÓDOTT” – A MAGYARORSZÁGON TANULÓ DOKTORI HALLGATÓK SZOCIALIZÁCIÓJÁNAK NEMZETKÖZI ASPEKTUSAI

CSEREKLYE ERZSÉBET

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

Kulcsszavak: doktori hallgatók szakmai szocializációja; nemzetközi doktori hallgatók; ösztöndíjprogramok

A prezentációban a Magyarországon tanuló magyar és nemzetközi doktori hallgatók szakmai szocializációjának (Weidmann, 2020) nemzetközi vonatkozású aspektusait mutatom be. A nemzetközi doktori hallgatók gyakran küzdenek anyagi nehézségekkel (Laufer, 2018; Abdelghaffar & Eid, 2025) és elszigeteltek (López-Duarte et al., 2022), ami sokszor párosul a támogatás hiányával (Chen, 1999; Laufer, 2018; Pumaccachua, 2022; Zhang, 2016), és az intézményi transzparencia hiányával (Wallace, 2022). Bár a külföldön végzett tanulmányokat nehéz élethelyzetként azonosítják a hallgatók (Evans et al., 2011), pozitív hatásuk van a tanulmányokkal való elégedettségre (Mihut, 2022), a tanulmányok elvégzésére (Ogden et al., 2023) is. Az adatgyűjtés a doktori hallgatók szakmai szocializációjának teljes folyamatát feltáró kutatás részeként valósult meg. 54 doktori hallgatóval készült félig strukturált interjúk: 19 magyar, 9 nigériai, 10 kínai és 16 dél-kelet-ázsiai válaszadót vontunk be az interjúk kutatásba, 18 egyetemről, 9 tudományterületről. Az interjúk a jelenleg (2025. március–június) zajló kvantitatív adatfelvétel elméleti megalapozását szolgálták. Az interjúkat átírás után hibrid (deduktív és induktív) tematikus elemzéssel dolgoztuk fel (Fereday & Muir-Cochrane, 2006; Proudfoot 2022), MaxQDA szoftver használatával, amely lehetővé tette a kutatás elméleti alapjainak igazolását és az adatok alapján formálódó új mintázatok felismerését is. A doktori iskolák nemzetköziesítéshez kapcsolódóan három témakört azonosítottunk: (1) az ösztöndíjprogramok szerepe és a hozzájuk kapcsolódó egyenlőtlenségek kérdései, (2) a nemzetközi hallgatókat által tapasztalt kulturális alapú nehézségek a felsőoktatásban, és (3) a nemzetközi tapasztalatok szerepe a doktori hallgatók karrierterveiben. Az eredményeink rámutatnak, hogy bár az ösztöndíjnak vitathatatlan szerepe van abban, hogy főleg az első generációs nemzetközi, de hazai hallgatók is beléphetnek a doktori képzésbe, az ösztöndíj fogalmát és az általa biztosított lehetőségeket főként a nemzetközi hallgatók gyakran félreértik, ami hosszabb távon nem várt anyagi és kulturális nehézségekhez, izolációhoz vezet, ami szorongást és stresszt okoz a hallgatók számára. A megküzdési stratégiáik között megtalálható a támogató kortárs csoportok létrehozása, erős szakmai identitás kialakítása és az egyéb kulturális identitások háttérbe kerülése. A doktori hallgatók karrierútjának tervezése komplex folyamat, amelyet befolyásolnak a felsőoktatásban szerzett tapasztalatok, a személyes ambíciók és a munkaerőpiaci viszonyok is. Sok doktorandusz a felsőoktatási és az egyéb szektorokban párhuzamosan képzei el karrierjét, de ezt a származási ország kultúrája és a felsőoktatás anyagi helyzete is jelentősen befolyásolja. A hallgatók szerint a doktori folyamat során szerzett nemzetközi tapasztalatok (pl. projektekben való részvétel, külföldi részképzések) nagy mértékben javítják a hallgatók munkaerőpiaci esélyeit.

TÉNYLEG CSAK SZERENCSEM VOLT? AZ IMPOSZTOR PROFIL KÉRDŐÍV 15 ITEMES VÁLTOZATÁNAK VALIDÁLÁSA MAGYARORSZÁGI EGYETEMISTÁK KÖRÉBEN MAGYAR ÉS ANGOL NYELVEN

CSEREKLYE ERZSÉBET *, BARTEK MÁRIA **, KASZA GEORGINA *,
SZILÁGYI SZILÁRD ******

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK; ** Eötvös Loránd Tudományegyetem

*** Tempus Közalapítvány; **** Nemiségtudományi Intézet Nonprofit Kft

Kulcsszavak: imposztor jelenség; validálás; egyetemisták

Az imposztor jelenség olyan pszichológiai állapot, amelyben a magas teljesítményt nyújtó egyének kétségbe vonják saját képességeiket, sikereiket külső tényezőknek tulajdonítják, és attól tartanak, hogy intellektuális csalóként lelepleződnek (Clance & Imes, 1978; Kolligian & Sternberg, 1991). A jelenség különösen gyakori a felsőoktatásban és az első generációs diplomások körében (Durst et al., 2022), így a pedagógusképzésben részt vevő hallgatók kiemelten érintettek (Cokley et al., 2015; King & Cooley, 1995; Sims & Cassidy, 2018; Chakraverty, 2022). Korábbi kutatásunkban elvégeztük az Imposztor Profil Kérdőív (IPP30) magyar nyelvű, 15 tételes, hatfaktoros változatának belső koherencia-ellenőrzését, amely megfelelő pszichometriai mutatókat mutatott (Ibrahim et al., 2022; Csereklye et al., 2024). A prezentációban a második adatfelvételünk eredményeit ismertetjük. Ennek az adatfelvételnek a célja a 15 itemes IPP skála magyar és angol nyelvű változatának validálása volt egy nagyobb, magyarországi egyetemi hallgatókból álló mintán. Célunk volt továbbá az imposztorjelenség pszichológiai összefüggéseinek feltárása újonnan bevont mérőeszközök alkalmazásával. A kérdőívet online formában töltötték ki a résztvevők, összesen 795 válaszadónk volt, 149 angol nyelvű és 646 magyar nyelvű válaszadó, 182 férfi, 564 nő, és 11 válaszadó ettől eltérő kategóriába sorolta magát. 527 válaszadó alapképzésben, 118 mesterképzésben, 31 doktori képzésben és 9 más típusú képzésben vett részt. A válaszadók képzési területe alapján bölcsészképzés (179), pedagógusképzés (155) gazdasági képzés (104), és egészségtudomány (80) alkotják a legnagyobb válaszadói csoportokat, de 14 tudományágból érkezett válasz. Az adatok elemzéséhez megerősítő faktorelemzést, reliabilitás- és validitásvizsgálatokat végzünk, valamint korrelációkkal vizsgáljuk a kérdőív konvergens érvényességét. Eredmények: A 15 itemes IPP skála hatfaktoros szerkezete a bővített mintán is megerősítést nyert, a faktorok belső megbízhatósága továbbra is megfelelő ($p < 0,001$, CFI = 0,968, TLI = 0,955, RMSEA = 0,0542, SRMR = 0,0397). Az eredmények összhangban vannak a korábbi kutatással: a pedagógusképzésben részt vevő hallgatók továbbra is magasabb imposztor pontszámokat érnek el, és az imposztorjelenség szoros összefüggést mutat a társadalmi mobilitással (Durst et al., 2022; Csereklye, 2024). Következtetések: A magyar nyelvű, rövidített, 15 itemes IPP skála a második adatfelvétel esetében is megbízhatóan méri az imposztor jelenségben való érintettséget. Az új mérőeszközök integrálásával a további elemzések várhatóan hozzájárulnak az imposztor jelenség differenciáltabb megértéséhez, különös tekintettel a pedagógusképzésben tanulók pszichológiai sajátosságaira és a társadalmi mobilitás szerepére.

ÚJ UTAKON: PEDAGÓGUSOK CIVIL SZFÉRÁBAN VALÓ ELHELYEZKEDÉSE PÁLYAELHAGYÁS UTÁN

CSERNÉ PEKKEL MÁRTA

Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: pályaelégedettség; pedagóguspálya; pályaelhagyó

A magyar oktatási rendszer számos kihívással küzd; ezek közül az egyik legsúlyosabb az egyre inkább fokozódó tanárhiány. Ennek hátterében nem csupán azok állnak, akik ugyan megszerezték pedagógusi végzettségüket, de soha nem helyezkedtek el a pályán, illetve akik nyugdíjba vonultak, hanem azok a szakemberek is, akik tudatosan elhagyják hivatásukat. A pedagóguspálya elhagyása mára mindennapos jelenséggé vált. Számos hazai és nemzetközi kutatás (McKinsey, 2007; Bacsa-Bán, 2019a, 2019b) rámutat arra, hogy a tanári pályát arányaiban többen hagyják el, mint más értelmiségi foglalkozásokat. A pályaelhagyás mögött összetett okok húzódnak meg: a munkakörülmények kedvezőtlen változása, lakóhelyváltás, egészségi problémák, családi élethelyzetek átalakulása, illetve új szakmai lehetőségek. A döntés általában nem egyetlen tényező következménye, hanem több hatás együttes jelenléte formálja, miközben az érzelmi tényezők is jelentős szerepet kapnak. Emellett intézményi szintű körülmények – például a tantestületi légkör, a társadalmi és anyagi elismerés hiánya, a tanulói viselkedés, a szülői együttműködés elmaradása, valamint a megnövekedett munkaterhek – szintén hozzájárulhatnak a pálya elhagyásához (Bacsa-Bán, 2021). Előadásunkban egy 200 fős mintán alapuló empirikus kutatás eredményeit mutatjuk be: a pályaelhagyás hátterét, valamint oktatási rendszerből való kilépés társadalmi és gazdasági következményeit. Eredményeink alapján a pályaelhagyás mértéke és jellege jelentős eltéréseket mutat az oktatás különböző szegmenseiben. A nyelvtanárok és szakképzést folytató pedagógusok gyakran találnak munkát a versenyszférában, a gazdaság különböző ágazataiban vagy a termelésben, ahol keresett tudással rendelkeznek. Regionális különbségek is megfigyelhetők: a nagyvárosok több alternatívát kínálnak, ezért a pályaelhagyás aránya magasabb ezeken a területeken. További eltérések tapasztalhatók az egyes iskolatípusok tekintetében, valamint az oktatott tanulók életkora is befolyásoló tényező. Több szakirodalomban is az olvasható (Sass et al., 2012; Veroszta, 2012; Sági, 2015), hogy azok, akik fiatalabb korosztállyal dolgoznak, jellemzően ritkábban döntenek a pálya elhagyása mellett. Azonban jelen vizsgálati eredmények ennek ellentmondanak. A válaszok alapján kirajzolódik, hogy bár a pedagógusok sokszor nem a diplomájuknak megfelelő területen helyezkednek el, a tanári pálya során megszerzett készségek – mint az empátia, a szervezőképesség vagy a kommunikáció – fontos erőforrásként jelennek meg a civil szférában is.

AZ OKTATÓI MUNKA ÉRTÉKELÉSE A FELSŐOKTATÁSI MINŐSÉGFEJLESZTÉSBEN – NÉZŐPONTOK ÉS DILEMMÁK

**CSILLIK OLGA *, DARUKA MAGDOLNA *,
ESZES FRUZZSINA **, PONGOR-JUHÁSZ ANNA ORSOLYA ****

* Budapesti Corvinus Egyetem; ** Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: oktatói munka értékelése; felsőoktatás; minőségfejlesztés

A felsőoktatás minőségfejlesztésében kulcsszerepet játszik az oktatói munka értékelése, ugyanakkor a tanítás minőségének mérése rendkívül összetett feladat. A szakirodalom az oktatói munka értékelését többdimenziós, komplex folyamatként írja le. Calaguas (2013) a tanári munka értékelése szempontjából a személyiség, a tantárgyi szakértelem, a tanítási stílus és osztálytermi menedzsment, valamint a diákokkal való kapcsolatteremtési képesség dimenzióit különíti el. Simonson és mtsai (2022) hangsúlyozzák, hogy a megbízható tanári munkát értékelő rendszerek több forrásból (hallgatók, kollégák, önértékelés, tanulói teljesítményről szóló adatok) származó adatokat integrálnak, és az értékelés célja nem csupán a minősítés, hanem a tanárok szakmai fejlődésének támogatása kell, hogy legyen. Spooen és mtsai. (2013) szerint a hallgatói értékelések csak triangulációval együtt értelmezhetők megbízhatóan. Boring és mtsai. (2016) igazolták, hogy a hallgatói értékelések torzításokat hordozhatnak, ezért indokolt a komplex, többszatszornás megközelítés. Előadásunkban bemutatott kutatásunk célja, hogy feltárja az oktatói munka értékelésével kapcsolatos nézeteket egy hazai felsőoktatási intézmény különböző szereplőinek körében, visszajelzést adjon egy már működő értékelési rendszerről, és hozzájáruljon az értékelési rendszer megalapozott fejlesztéséhez, újragondolásához. A kvalitatív kutatás keretében hat egyéni, félig strukturált interjút készítettünk az intézmény vezetőivel, valamint tizenhárom fókuszcsoportos beszélgetést folytattunk (összesen 63 fő részvételével), amelyeken oktatók, hallgatók, intézetvezetők, és óralátogatásokat végző oktatásmódszertani szakértők vettek részt. A beszélgetések és interjúk anyagát tematikus tartalomelemzéssel dolgoztuk fel. A résztvevők szerint az oktatói munka értékelésének fejlesztéséhez világos célokra, átlátható eljárásokra és fejlesztő szemléletű gyakorlatokra van szükség. A jelenlegi rendszer teljesítményértékelő és szankcionáló funkcióját elutasítják; ehelyett a visszajelzés fejlesztő és támogató szerepét erősítenék. Javaslatként megfogalmazódott egy olyan intézményi tanárkép kialakítása, amely világos alapelvárásokat és kontextusfüggő minőségi szempontokat is tartalmaz. A hallgatói kérdőívek megújítását szükségesnek látják: differenciált, felhasználóbarát eszközökre van igény, amelyek nem torzítanak, és nem az oktatók feladata a kitöltésre motiválás. Az intézményi értékelés során az aggregált adatok, a fejlesztő célú óralátogatások és az oktatói portfólió bevezetése támogatottságot élvez. Az értékelési adatokat nem pontozásra, hanem tanulási és fejlesztési célokra kell használni. A szereplők a kommunikációs és adatkezelési folyamatok átláthatóságának javítását is kulcskérdésnek tartják. Kutatásunk hozzájárul a hazai felsőoktatásban alkalmazott oktatói értékelési gyakorlatok újragondolásához, és empirikus alapot kínál a sokszempontú, fejlesztő célú, kontextusérzékeny értékelés rendszerszintű bevezetéséhez.

RAJZFILMEK A NEVELÉSBEN - A HÉTKÖZNAPISÁG NARRATÍVÁINAK ALKALMAZÁSA AZ EMPÁTIÁRA ÉS INKLÚZIÓRA NEVELÉSBEN

CSISZÁR ALBERT, ENDRÓDY ORSOLYA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: multiperspektivikus szemlélet; inklúzió; nevelés

Ez az előadás az animációs rajzfilmsorozatok, különösen az úgynevezett „*slice of life*” („az élet egy szelete”) műfaj pedagógiai lehetőségeit vizsgálja az empátia és a befogadás fejlesztésének eszközeként az oktatás különböző színterein. Az ilyen típusú animációs narratívák gyakran a hétköznapi élethelyzetek és az érzelmi tapasztalatok hiteles, árnyalt bemutatására fókuszálnak, amelyen keresztül a tanulók és történeteket figyelők képesek lehetnek mélyebb érzékenységgel és megértéssel viszonyulni a különféle társadalmi valóságokhoz és nézőpontokhoz. Az ilyen jellegű történetmesélés nemcsak a személyes kapcsolódás lehetőségét teremti meg, hanem hozzájárulhat ahhoz is, hogy a diákok képesek legyenek azonosulni mások érzéseivel, dilemmáival, illetve kulturális hátterével. A prezentáció középpontjában Miyazaki Hayao munkásságának pedagógiai vonatkozásai állnak, ugyanakkor kitekintést nyújt más jelentős animációs alkotók és műhelyek (például a japán anime és a nyugati animációs filmművészet) történetmesélési technikáira is. A bemutató rávilágít arra, hogy ezek az alkotások miként segíthetik elő a kulturális sokszínűség tudatosítását, a konfliktusok békés kezelésére való képesség fejlődését, valamint a kritikai és reflektív gondolkodás megerősítését, különösen a köznevelés és a tanárképzés területén. Az előadás konkrét példák és rövid jelenetelemzések segítségével mutatja be, hogyan alkalmazható az animáció mint oktatási eszköz a tanulói elköteleződés fokozására, valamint az érzelmi intelligencia fejlesztésére. Kiemelt figyelem irányul arra is, hogyan hat az animáció az osztálytermi légkörre, a tanár–diák interakciókra, valamint a befogadóbb és empatikusabb tanulási közösség kialakítására. Végül a prezentáció a digitális és jövőorientált technológiák, így az interaktív média és a virtuális valóság (VR) integrációs lehetőségeit is körül járja, amelyek az inkluzív, élményalapú oktatás következő lépcsőfokát képviselhetik. Az előadás célja, hogy felhívja a figyelmet az animációs tartalmak sokoldalúságára, valamint ösztönözze azok tudatos, pedagógiai célú alkalmazását a 21. századi oktatásban.

EXPLORING MUSIC PERCEPTION SKILLS AND THEIR RELATIONSHIP WITH SPEECH SOUND DISCRIMINATION IN EARLY CHILDHOOD WITH ONLINE DIAGNOSTIC ASSESSMENT

ZSUZSA BUZÁS CSONTOSNÉ *, SZABINA FARCÁDI *, ÁGNES MARÓDI **

* Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary;

** Bonifert Domonkos Primary School, Szeged

Kulcsszavak: early childhood; music perception; speech sound discrimination

While there are several research studies on musical skills and methodologies in general, there is less research on these topics in early childhood, with little information available on the development of rhythmic skills and their sensitive periods. The aim of our research is to investigate the development of rhythm, tempo and timbre perception and their relationship to the development of speech sound discrimination in early childhood. Moog's (1976) study showed that infants aged 18–24 months are able to synchronize their movements to the beat of music for short periods of time. In Baruch and Drake's research, infants aged 2–4 months could track small changes in tempo at a beat frequency of 600 ms, which is the same as the adult tempo preference interval. The development of rhythmic skills is an accelerating and then gradually slowing process that is most intense in the preschool years, but it is crucial that the development of rhythmic skills is present in the first three years of life. Speech sound perception is a skill that develops spontaneously with speech acquisition (Fazekasné, 2021). Our study involved 32 children aged 30–48 months (47.3% boys). Our online tests developed on the Electronic Diagnostic Measurement System (eDia) were used to assess children's musical and speech sound perception skills in a day-care setting. The tests' musical characteristics—timbre, rhythmic and tonal sets—corresponded to age-specific musical ability levels. The reliability of the test, Cronbach's $\alpha = .781$, was found to be adequate, i.e. the test is suitable for measuring the musical perception skills of the age group. The mean achievement of the children on the music perception test was 69.28% (SD = 19.32). The achievement on the rhythm perception subtest was 55.6%, (SD = 24.8) and 68.14%, (SD = 16.6) on the tempo perception subtest, while the best performance was on the timbre perception subtest (83.95%, SD = 19.32). Regarding rhythmic skills, spontaneous development in early childhood is significant between the ages studied. Children aged 3.5 years performed significantly better than younger age groups on the tempo perception subtest ($F = 4.359$, $p = .05$) and on the rhythm subtest ($F = 4.291$, $p = .005$). A correlation was found between the children's achievements between the results of the rhythm and tempo subtests ($r = 0.482$, $p < 0.05$), and on the rhythm test and the speech sound discrimination test ($r = .497$, $p < .001$). The rhythmic perception processes are complex, and the levels of skill development are crucial, the importance of which we wanted to draw attention to in the early sensitive period.

INVESTIGATING SONG KNOWLEDGE AMONG 10- TO 14-YEAR-OLD STUDENTS IN HUNGARIAN MAINSTREAM SCHOOLS

ZSUZSA BUZÁS CSONTOSNÉ *, ÁGNES MARÓDI **

* Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary

** Bonifert Domonkos Primary School, Szeged

Kulcsszavak: song; primary school music education; online assessment

The ability to sing and the ability to speak are interconnected in many ways, and language and music share several similarities in their systems, structures, acquisition processes, and sensitive periods. The process of learning songs not only develops musical abilities but can also contribute to the development of important language skills. In mainstream schools, choirs based on the Kodály concept promote the learning of music and songs through active and collective singing. When teaching songs to upper grader students, it is important to consider the physiological changes that occur during adolescence, such as pubertal voice mutation and changes in vocal quality (Asztalos, 2015). These changes can impact students' motivation to sing and to study vocal music. Our study involved 224 upper grader students (58.03% female). The online test was aligned with age-appropriate components and the music curriculum in mainstream schools. The test's reliability (Cronbach's $\alpha = .851$) was appropriate. The test consisted of three subtests: 1) recognizing songs from music notation (nine items; Cronbach's $\alpha = .754$), 2) recognizing songs from lyrics (ten items; Cronbach's $\alpha = .77$), and 3) music knowledge (seven items; Cronbach's $\alpha = .606$). Correlation analysis revealed strong correlations between the whole test and the music notation and music knowledge subtests ($r = .909$ and $r = .806$, respectively). No significant differences were found among the upper grades on either the whole test or the subtests. In both the test and the subtests, girls scored significantly higher than boys. Specifically, girls outperformed boys on the test ($F = 3.553$, $p < .001$), song recognition from sheet music ($F = 2.748$, $p = .006$), song lyrics ($F = 2.254$, $p = .025$), and the music knowledge subtest ($F = 3.754$, $p < .001$). Performance on the song knowledge test was significantly correlated with music schooling ($r = .484$). The presence of a choir at the institution contributed to significantly better results on the test, as well. Motivation towards singing was also strongly correlated to test scores. Of the variables included in the regression model, student attendance at a music school explains the highest variance of the test performance (21.29%), the institution's choir contributes 6.04%, while maternal education explains only 1.5%. Together, these three variables account for 27.97% of the variance. The results of our research can contribute to a comprehensive understanding of students' knowledge of songs and the factors that influence it. Despite the central role of singing in the Hungarian music curriculum, no study has examined the role of songs among upper-grade students using a national sample. Our study aimed to address this gap.

TANULÓK ÖKOSZORONGÁSÁRA IRÁNYULÓ KUTATÁSOK A NEMZETKÖZI PEDAGÓGIAI SZAKIRODALOMBAN: SZISZTEMATIKUS ÁTTEKINTÉS

CZIRA BEÁTA *, KOROM ERZSÉBET **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet Oktatáselmélet Tanszék,
MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport.

Kulcsszavak: környezeti nevelés; ökoszorongás, tanulók; PRISMA, szisztematikus irodalmi áttekintés

A Föld erőforrásainak túlzott használata súlyos és globális problémákhoz vezet, melynek hatékony kezelésére együttes fellépésre és az egyéni felelősségvállalás megerősödésére lenne szükség (Varela-Losada, 2015). A környezeti nevelés kulcsszerepet játszik a fenntarthatóság előremozdításában a környezeti tudás, az attitűdök és a cselekvési készségek fejlesztése által (Monroe & Krasny, 2016). A környezeti problémák súlyosbodásával párhuzamosan megjelent az ökoszorongás, ami a környezet pusztulása miatt kialakuló krónikus stresszt és aggodalmat jelenti (Clayton et al., 2017). Bár a fogalom értelmezése nem egységes a tudományban, egyre gyakrabban használják különböző érzelmek, például a klímaszorongás, ökológiai gyász vagy az ökológiai bánat gyűjtőfogalmaként. Az összetett érzés már a fiatalok körében is egyre gyakrabban megjelenik, ezért a pszichológia mellett a környezeti nevelésnek kulcsfontosságú szerepe van a jelenség felismerésében és kezelésében (Léger-Goodes et al., 2022). Az előadásban bemutatásra kerülő feltáró munka egy átfogó, a környezeti nevelés hatásának vizsgálatára irányuló kutatás része. Célja, hogy a nemzetközi neveléstudományi szakirodalom szisztematikus áttekintésével aktuális képet adjon az ökoszorongás vizsgálatáról tanulók körében, bemutassa a vizsgálati és/vagy fejlesztési módszereket és a további kutatásra váró pedagógiai kérdéseket. A szakirodalmi feltárást a PRISMA protokoll alkalmazásával végeztük három adatbázisban (Scopus, Web of Science, PubMed), keresőszavak (*eco-anxiety, education, student*) és szinonimáik megfelelő beállításával. A releváns cikkek szűrésének kritériumai a publikáció nyelve (*English*), típusa (*article*) és a megjelenési időszak vége (2024) voltak. A kizárási kritériumok beállítása után a Scopusban 26, a WoS-ban 10, a PubMed-ben 3 találat volt. A duplikációk kizárása és az olvasást követő szelektálás után 10 tanulmány került részletes feldolgozásra. Az elemzési szempontok között szerepelt a megjelenés ideje, helye, a kutatás mintája, módszerei, eredményei, limitációi. Az eredmények jelzik, hogy az ökoszorongás témakörét elsősorban a pszichológia vizsgálja, de egyre nagyobb jelentőséget kap a környezeti nevelés felőli megközelítés is, elsősorban az USA-ban és Európában. A vizsgálatokban széles életkori spektrum (5 évesektől az egyetemistákig) jelenik meg. A főbb témák az érzelmi reakciók, megküzdési stratégiák feltárása, az oktatás szerepének fontossága, a Földet érintő ökológiai válsággal kapcsolatos nézetek és cselekvési reakciók megismerése, a tanári szerepvállalás és hatás feltárása. Többségében felmérések zajlottak (a kvantitatív módszerek mellett kvalitatív alkalmazása is gyakori), és csak néhány esetben kapcsolódott a kutatás oktatási, fejlesztési programhoz. Az ökoszorongással foglalkozó pedagógiai kutatások feltárása elősegíti a további nemzetközi és hazai oktatáskutatásokat, valamint megalapozhatja az ökoszorongás kezelését támogató oktatási módszerek kidolgozását.

TANÁRI NÉZETEK A MESTERSÉGES INTELLIGENCIÁRÓL: A TECHNOLÓGIAHASZNÁLAT TÁRSAS, TECHNOLÓGIAI ÉS PEDAGÓGIAI ASPEKTUSAINAK VIZSGÁLATA

CZIRFUSZ DÓRA *, HORVÁTH LÁSZLÓ **, MISLEY HELGA **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

** Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

*Kulcsszavak: mesterséges intelligencia; tanári nézetek; társas–technológiai–pedagógiai
használhatóság*

A mesterséges intelligencia (MI), illetve kifejezetten a generatív MI eszközök (pl. ChatGPT) rohamos fejlődése alapvetően alakítja át az oktatást, új lehetőségeket és komoly szakmai vitákat hoznak a pedagógiai diskurzusba (Or, 2025; Alexandrowicz, 2024). Bár az MI alkalmazásának pedagógiai előnyei (pl. személyre szabott tanulás, a tanulói bevonódás növelése, adminisztratív terhek csökkentése) is lehetnek, azonban a sikeres integráció túlmutat a hozzáféréseken. A tanárok aktív és reflektív részvétele, a komplex iskolai–társadalmi környezet figyelembevétele elengedhetetlen (Bergdahl & Sjöberg, 2025). A tanárok MI-elfogadását a TAM modellek mentén több kutatás vizsgálta, melyek szerint a használatot leginkább az érzékelt hasznosság, könnyű használat, a társas támogatás és az infrastrukturális feltételek befolyásolják (Zhao et al., 2025; Azzam & Charles, 2025). Mindemellett továbbra is kihívásokat jelentenek az etikai aggályok, a hozzáférési egyenlőtlenségek, és az MI pedagógiai beágyazásának komplexitása, amelyek megoldása nélkül az MI-ben rejlő potenciál nehezen aknázható ki teljesen (Filiz et al., 2025). Kutatásunkban a magyar köznevelésben és szakképzésben dolgozó tanárookra, oktatókra fókuszáltunk. Egy online kérdőíves vizsgálat keretében (2025 elején) tártuk fel az MI-vel kapcsolatos nézeteiket, a társas, pedagógiai és technológiai hasznosíthatóságra vonatkozó meglátásaikat, illetve MI kompetenciájukat. A tisztított minta 3551 fő. A válaszadók 74,7%-a nő, 17,5%-a 40 év alatti, 71,3%-a 40–60 év közötti, 11,2%-a 60 év feletti; 20,1% tanító, 28% általános iskolai tanár, 9,8% gimnáziumi tanár, 14,6% szakképzésben dolgozó közismereti tanár, 17,7% szakmai tanár/szakoktató/gyakorlati oktató, 9,8% egyéb munkakörben dolgozik. A nézetek feltárására az MI-vel kapcsolatos metaforát kértünk a kitöltőktől, ezeket elemeztük egy komplex természetesnyelv-feldolgozási folyamat során, amely magyar lemmatizációt, TF-IDF és n-gram elemzést, érzelim- és szemantikaelemzést és témamodellezést (LDA) foglalt magában. A társas–technológiai–pedagógiai hasznosíthatóságra, illetve az MI kompetenciára vonatkozó skálák pszichometriai mutatóit vizsgáltuk (megerősítő faktorelemzés), illetve az attitűdtételek segítségével sajátos mintázatokat mutató csoportokat alakítottunk ki (klaszterelemzés). A tanári metaforák négy fő témába rendeződtek: MI mint (1) segítő/támogató, (2) tudásforrás, (3) automatizációt és átalakulást előidéző tényező, illetve (4) kockázati tényező vagy szükséges rossz. Bár ezek a témák inkább pozitív, pragmatikus attitűdöket sugallnak, az érzelelemzés kiemelte a szorongás, szkepszis és a szakmai autonómia elvesztésének mintázatait. Az előadásban bemutatjuk a kialakított skálákat és azok legfontosabb összefüggéseit. Az eredmények hozzájárulnak ahhoz, hogy a tanárképzés és -továbbképzés, illetve az oktatáspolitikai támogatni tudja az MI bevezetését és alkalmazását a pedagógusok attitűdjéhez és igényeihez igazodva.

A kutatást támogatta: A 146998 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, az OTKA-FK pályázati program finanszírozásában valósult meg.

INTERCULTURAL COMMUNICATION: THE LINK BETWEEN INTERNATIONAL STUDENTS' ATTITUDES TOWARD HOST CULTURE AND ENGLISH PROFICIENCY

ILONA DABNEY-FEKETE *, ÁGNES RÉKA DUSA **

* University of Debrecen, Institute of Educational Studies and Cultural Management

** Mária Kopp Institute for Demography and Families

Kulcsszavak: intercultural communication; international students; cultural integration

This presentation explores the relationship between international students' attitudes toward Hungarian culture and their English proficiency at a large regional university in Hungary. The internationalization of Hungarian higher education has unique characteristics (Kozma & Polónyi, 2022), including the appeal of health-related programs to foreign students, particularly from non-European countries (Pusztai et al., 2016). The university we studied is notable for having a high proportion of international students from outside Europe, which presents more significant cultural differences and challenges for both incoming students and those representing the host culture. Starting university can be overwhelming for young people (Tinto, 1987; Andres & Carpenter, 1997; Hopmeyer et al., 2022), and these challenges are amplified when studying abroad. Smith and Khawaja (2011) categorized international students' struggles, with language barriers being among the most significant. These barriers affect learning, social relationships, and everyday interactions with locals. Language proficiency is closely tied to how much a student is willing or able to engage with the host culture (Ward & Masgoret, 2004; Murphy-Lejeune, 2002). In Hungary, where the local language is not a global lingua franca, this issue becomes more pronounced. In December 2021, we launched an online survey via the Neptun academic system to collect data from international students. Due to a low response rate, in-person follow-ups were also conducted. The data collection was complicated by the post-lockdown period following COVID-19. Though the sample was not random, the results provide valuable insights into the university's international student population. After data cleaning, we had a final sample of 434 students, and the data were analyzed using SPSS. In this presentation, we focus on a block of the survey measuring receptivity to Hungarian culture. Cluster analysis revealed four distinct groups based on their cultural openness: Introverted Tasters (137 students), Extroverted Omnivores (124 students), Local-Meeting Xenophiles (59 students), and Cultural Dieters (106 students). Introverted Tasters show cautious openness to Hungarian culture, while Omnivores engage enthusiastically with all cultural elements. Xenophiles seek contact with Hungarian people, whereas Dieters are the most isolated from the host culture. All respondents were enrolled in English-language programs, but there were significant differences in their English proficiency. We measured language proficiency in general English skills and academic English proficiency. Our findings show that Cultural Dieters are most confident in general English skills, while Extroverted Omnivores report the highest difficulty with academic English. These results highlight the complex relationship between language proficiency and cultural engagement, showing how language skills can facilitate or hinder cultural integration for international students.

EPISZTEMOLÓGIAI NÉZETEK ELEMZÉSE MESTERSÉGES INTELLIGENCIA SEGÍTSÉGÉVEL: ÚJ LEHETŐSÉGEK A TÖRTÉNELMI GONDOLKODÁS ÉRTÉKELÉSÉBEN

DANCS KATINKA

Szegedi Tudományegyetem; MTA-SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport

Kulcsszavak: automatizált értékelés; történelemdidaktika; mesterséges intelligencia

A történelemmel kapcsolatos episztemológiai nézetek mérése kapcsán számos kritika merült fel, ami a kvalitatív adatgyűjtésre irányította a figyelmet, mellyel a mérőeszközök fejlesztéséhez hasznos információk gyűjthetők és finomíthatók a témára vonatkozó eredmények. A kvalitatív adatok elemzése sok erőforrást igénylő feladat, azonban a szükséges idő és az értékelők száma csökkenthetőnek tűnik a mesterséges intelligencia (MI) bevonásával. Az MI oktatási használatát tárgyaló munkák rendre kiemelik az automatizált értékelést, mint a technológia egyik oktatási felhasználását. Az eredmények azonban ellentmondásosak (I. Fuller et al., 2024; Mizumoto & Teng, 2025), mivel az automatizált értékelés eredményességére hatással van az elemzési lépések pontos megadása és a megfelelő értékelőskála kiválasztása (Awidi, 2024). Kutatásunkban olyan folytonos szövegek elemzését végeztük a ChatGPT segítségével, amelyeket egyetemi hallgatók írtak. Az esszében a történelemmel kapcsolatos nézeteikre kellett reflektálniuk úgy, hogy kijelentésekre, idézetekre reflektáltak. A kurzus résztvevői közül, akik pedagógia és pedagógia minor képzésben tanuló hallgatók voltak, 10 fő rendelkezett reflexióval és adott engedélyt munkája elemzésére. Az elemzés értékelőtáblázat segítségével történt. A táblázatban naiv, szubjektív és árnyalt szintekhez kapcsolódóan lehetett értékelni a kijelentéseket nyolc szempont mentén. Az egyes értékelőcellákba rövid leírás is került az oda sorolható szövegek tartalmáról. Az elemzés során a cellákhoz 0 és 2 közötti érték hozzárendelésére kértük a programot attól függően, hogy a szövegben egyáltalán nem, impliciten vagy expliciten jelent meg az adott szempont. Ezt követően elvégeztük az elemzést bináris értékeléssel is, ahol csak akkor adhatott pontot az értékelő és az MI is, ha expliciten szerepelt az adott szempont a szövegben. Az emberi értékelő eredményeivel való összevetés során nem találtunk szignifikáns összefüggést a két globális értékelés között. Ezt követően megvizsgáltuk a naiv, szubjektív és árnyalt kategóriák értékelése közötti egyezést. Eredményeink szerint szignifikáns együttjárás ($r = 0,69$, $p = 0,03$) mutatható ki a naiv állítások értékelésében. A másik két esetben nem találtunk kapcsolatot a változók között. Megvizsgáltuk a bináris pontozás esetén készített értékeléseket is. Ebben az esetben sem a globális értékelések, sem a naiv, szubjektív és árnyalt kategóriák értékelése között nem találtunk szignifikáns korrelációs kapcsolatot. Eredményeink szerint fenntartásokkal érdemes kezelni a ChatGPT szövegelemző képességét az episztemológiai nézetek kapcsán. A naiv nézetek esetben talált elfogadható egyetértés arra mutat, hogy ezen típusú nézetek kategorizálására használható lehet a program, ha 0-tól 2-ig terjedő skálán végzi az értékelést. Az eredmények nemcsak a történelemtantárgy mérés-értékelési gyakorlatának fejlődéséhez járulnak hozzá, hanem a gyakorló pedagógusok számára is hasznosak lehetnek a tanulói fejlődés nyomonkövetésében.

A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

A HAZAI KÖZÉPISKOLAI KOLLÉGIUMOK TÖRTÉNETI VIZSGÁLATA EGY KOMPARATÍV ELEMZÉS TÜKRÉBEN

DANCSHÁZY-NAGY ÁGNES

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: kollégiumpedagógia; kollégiumtörténet; módszertani fejlődés

Ahhoz, hogy megértsük a jelenben működő középiskolai kollégiumi tevékenységek fontosságát, szükséges ismerni, hogyan alakultak ki, hogyan változtak, s milyen átalakulásoknak kellene történnie ebben az intézménytípusban, hogy modernizációs folyamatok indulhassanak el. Alap kutatásomhoz kötődő, forráselemzéseken alapuló előadásomban szeretném bemutatni, hogyan változott a kollégiumok, bentlakásos intézmények, diákotthonok funkciója és szerepe az elmúlt évtizedek során, illetve, hogy ezekhez a funkciókhoz milyen pedagógiai tevékenységek és szerepek társulnak. Ezen folyamatok kronológiáját és koherenciáját kísérem meg rendszerezni előadásomban. A kollégiumi nevelés hagyományaival azért indokolt foglalkozni – hívja fel a figyelmet Pálvölgyi Ferenc „A kollégiumi nevelés évszázadai” (2007) című írásában – mert az e tradicionális intézményekhez kapcsolódó iskolakoncepciók eredményei messze felülmúlják más megoldások pedagógiai hatékonyságát. A mai, hazai középiskolai kollégiumi intézményrendszer 1957-es megalakulását követően zajló története jól szakaszokra bontható a megjelenő problémafókuszok mentén (Kapor, 2011). Ezekhez a szakaszokhoz kapcsoltam a Kollégiumi közösség kialakítása (Szvétek, 1960), a Kollégiumi neveléstan (Benedek, 1997) és a Pedagógusszerepek vizsgálata, pedagógustevékenységek feltárása a Közép-dunántúli régió középfokú kollégiumaiban (Pribék, 2020) dokumentumokat, melyek jól reprezentálják az adott korszakban megjelenő módszertani és szemléletbeli fókuszokat és prioritásokat. A szövegek feldolgozása során a Voyant Tools szövegelemző rendszert használtam, ahol a kulcsfogalmak és egyes logikai egységek mentén történt a kódolás. A program sokféle fájlformátumot tud kezelni, a dokumentumok feltölthetők és korpuszok készülhetnek, mely által különböző szövegek és korpuszok összehasonlítására is lehetőség nyílik. (Ilyefalvi 2023). Az elemzések során célt az adott korra jellemző pedagógiai mintázatok feltárása kollégiumpedagógiai tevékenységek és kollégiumpedagógusi szerepek tekintetében, illetve egy vélt módszertani fejlődési útvonal feltárása az egyéni és közösségi nevelés szempontjából megközelítve. Nagyon fontosnak tartom, hogy a középiskolai kollégiumokról minél többször és minél több fórumon essen szó, bemutatva azt, hogy milyen lehetőségek rejlenek ebben az utóbbi időszakban ismét háttérbe szoruló speciális pedagógiai színtérben. Céljaim szerint a történeti áttekintés, komparatív elemzés során kirajzolódik az a kép, amely azokat a nevelési, pedagógiai folyamatokat mutatja be, amelyek a hazai középiskolai kollégiumi nevelés során kialakultak, követve az aktuális társadalmi szerkezetet, igényeket.

CONCEPTUAL MODELS IN THE ASSESSMENT OF DIGITAL READING COMPREHENSION: INSIGHTS FROM A SYSTEMATIC REVIEW

DANG HONG THUY *, ANITA HABÓK **

* University of Szeged Doctoral School of Education

** University of Szeged Institute of Education, MTA-SZTE Digital Learning Technologies Research Group

Kulcsszavak: digital reading; assessment models; English education

The increasing prominence of digital texts in education necessitates a reconceptualization of reading comprehension and its evaluation. As learners face challenges when engaging with non-linear, multimodal, and interactive content, traditional print-based models of reading comprehension present limitations. This study employs the systematic literature review method with the PRISMA protocol (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses). The database searches were limited to peer-reviewed publications in English from the last decade from 2015 to 2025. The relevant search terms included “digital reading” OR “online reading” AND “English” to identify 24 empirical studies that examine the theoretical models and frameworks that underpin the assessment of digital reading comprehension (DRC) in English language education. Findings reveal that theories and frameworks can be classified into four main groups: interactive reading models, cognitive processing models, cognitive load theories, and novel digital literacy frameworks. In several studies (e.g., Singer & Alexander, 2017; Zhang, 2024), researchers have utilized multiple models, acknowledging that a single theoretical framework may be inadequate to comprehensively capture the complexity of DRC. Kintsch’s (1998) Construction–Integration model is the most frequently adopted framework, conceptualizing reading comprehension as a hierarchical process of meaning construction which includes surface, text-base, and situation models. This model emphasizes integration of prior knowledge and active creation of meaning. Cognitive Load Theory (Sweller, 2011) was also used in multimedia learning research, emphasizing the design of interactive digital texts that balance cognitive demands with learning goals to reduce extraneous load in digital reading environments. More recent models involving the Computer–Assisted Interactive Reading Model (Bahari et al., 2021) and Coiro’s Multifaceted Heuristic (Coiro, 2021) address explicitly task complexity, metacognitive engagement, and digital affordances in digital reading environments. While these models offer valuable insights, the review also exposes a lack of unified conceptualization designed to DRC assessment. It is necessary to develop integrated theoretical approaches that reflect both cognitive processing and digital literacy dimensions. By mapping the theoretical landscape, this review provides a foundation for designing construct-aligned instruments in DRC research and practice.

A kutatást támogatta: The research was conducted with the support of the ADVANCED 150100 project, funded by the Ministry of Culture and Innovation of Hungary through the National Research, Development, and Innovation Fund (ADVANCED_24), and the Humanities and Social Sciences Cluster of the Centre of Excellence for Interdisciplinary Research, Development, and Innovation at the University of Szeged. AH is a member of the Digital Learning Technologies Incubation Research Group.

BARTÓK BÉLA ÉS A SZÁZADFORDULÓ TECHNIKAI ÚJÍTÁSAI – PEDAGÓGIAI ANTROPOLÓGIAI MEGKÖZELÍTÉSBEN

DARU ANDREA

Magyar Táncművészeti Egyetem

Kulcsszavak: pedagógiai antropológia; századforduló művészete; technológia

A századforduló technikai újításai közé tartoznak a hang- és képrögzítő eszközök, melyek a különböző művészeti ágak működése mellett a magánéletre és a tágabb társadalmi és kulturális folyamatokra is nagy hatást gyakoroltak. Hazánkban elsőként Bartók Béla Kodály Zoltánnal karöltve kezdte használni a fonográfot az újonnan felfedezett őseredeti magyar népdalok és népzene rögzítéséhez, de nem sokkal később a magyar nóta és egyéb külföldi szórakoztató zenék lemezeken történő sokszorosítása és tömeggyártása gyökeresen formálta át szélesebb körben az előadói és zenefogyasztási kultúrát. A fényképezés pedig a gyűjtőutak mellett a századforduló emberének kapcsolattartási szokásaiban, a magánélet emlékeinek vizuális dokumentálásában játszott nagy szerepet. Ebből a folyamatból kiindulva kutatásomban arra vállalkoztam, hogy a tisztán klasszikuszenei nézőpont mellett, azon túllépve azt vizsgáljam, hogy Bartók magánéletében és munkásságában milyen új technológiai eszközöket ismert és használt, zenei és tágabb társadalmi szempontból milyen hatása volt az általa használt új technológiai eszközöknek az ő életére, valamint hogy ő maga hogyan reflektált ezeknek az eszközöknek az alkalmazhatóságára és a társadalomra gyakorolt hatására. Munkám elméleti fókuszában az a felvetés állt, hogy ezek a hatások egy tágabb pedagógiai értelmezésben új, rejtett összefüggéseket tárnak fel. Elméleti megközelítésemben ugyanis a tágabb pedagógiai értelmezés az iskolai kereteken kívül álló, informális pedagógiai tereket és megnyilvánulásokat jelenti. Friedrich Kron értelmezése alapján (1997) a főbb elemzési szempontjaim az enkulturáció, szocializáció, nevelés és tanulás-tanítás informális értelmezésben jelennek meg. Ezen belül pedig a filozófiai-pedagógiai antropológia (Wulf & Zirfas, 2014) megközelítése nyomán igyekeztem számba venni minden olyan performatív, szimbolikus cselekvést, melynek során Bartók a hangrögzítésről alkotott véleményét és tapasztalatait átörököltette a környezetének. Ezt az elemzési rendszert kvalitatív tartalomelemzés segítségével Bartók írásos történeti dokumentumain (levelei, írásai és a róla szóló emlékezések) alkalmaztam. A kutatás eredményeként világossá vált, hogy Bartóknak a hangrögzítésnek nem csak a klasszikus zenében való terjesztésében volt nagy szerepe. Bár a Gépzene c. írásában (Bartók, 1937, p. 10) ezen eszközöknek többnyire a társadalomra és a művészetre gyakorolt negatív hatása miatti aggodalmát fejezte ki, mégis úgy tűnik, hogy élvezettel használta a különféle új eszközöket, és használatukat környezetével is igyekezett megkedveltetni. Idősebb gyermekének, Bélának a jövőjét alapozta meg azzal, hogy az új technológiák alkalmazását megtanította számára, de igencsak szimbolikus az is, hogy hosszú éveken keresztül a Magyar Rádió szponzoráló koncertjét maga Bartók adta, mellyel kifejezte a rádió pedagógiai jellegéről alkotott pozitív véleményét, hangsúlyozva a magaskultúra közvetítő jellegének jelentőségét (Bartók, 2004, p. 183).

A NEVELÉSTUDOMÁNY MAGYARORSZÁGON 1945 ÉS 1960 KÖZÖTT

DARVAI TIBOR

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Kulcsszavak: sztalinizáció, desztalinizáció; Rákosi-korszak, Kádár-korszak; oktatáspolitikai

1948–1949-re Magyarország is egypártrendszerű szovjet típusú diktatúrává vált, ahogyan a kelet-közép-európai országok is. A politikai-ideológiai keret egységes volt egészen az 1989–1990-es rendszerváltozásig, azonban annak tartalma és iránya gyakran változott. 1948 és 1960 között több politikai fordulat is történt mind a Szovjetunióban, mind ennek megfelelően a kelet-közép-európai régióban, így Magyarországon is. Az első politikai változás a szocialista-kommunista rendszer kiépítésének időszakában történt az 1940-es évek végén és az 1950-es évek elején. E változás a sztalinizáció kifejezésével írható le. Ez azt jelentette, hogy a korábbi társadalmi berendezkedés minden eleme tiltottá vált, ahogyan a kortárs nyugati típusú demokratikus berendezkedés is, hiszen ezek eltértek a szovjet mintától. A második radikális változást Nyikita Hruscsov 1956-os hatalomátvétele idézte elő. Hruscsov desztalinizációt hirdetett a politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális és tudományos élet minden területén, opponálta a korábbi sztálinista mintát, de a szocialista keretet továbbra is megtartotta. A desztalinizációs hullám még a forradalom előtt elérte Magyarországot is. Kutatásunkban azt vizsgáljuk meg, hogy az 1950-es évek eleji sztalinizációs és az 1950-es évek második felében megjelenő desztalinizációs minta hogyan jelent meg a magyar neveléstudományon belül. Ennek keretében az alábbi kérdésekre keressük a választ: Melyek voltak a magyar neveléstudomány legfőbb jellemzői az 1950-es évek elején és az 1950-es évek végén? Ezen belül milyen különbségek és hasonlóságok jellemezték az 1950-es évtized elején és az évtized végén neveléstudományát? A neveléstudomány mely részei voltak a legrelevánsabbak az 1950-es években? Történt-e ebben változás? A tudománypolitikai történet leírásához az oktatáspolitikai-történetre alkalmazott politikatudományi megközelítést alkalmazzuk. A neveléstudomány belső logikájának megértéséhez pedig a neveléstudomány képviselőinek szakmai-tudományos teljesítményét, illetve az egyetemi-akadémiai rendszerben az általuk elfoglalt pozíciókat vizsgáljuk meg. Eredményeink szerint az 1950-es évek második felében a Magyarországon is megjelenő desztalinizáció hatására a neveléstudomány jelentősen megváltozott az 1950-es évek elejének időszakához képest. E változás egyik elemének tekinthető, hogy az 1950-es évtized elején kizárt neveléstudósok visszajöhettek és dolgozhattak a neveléstudományon belül (pl. Kiss Árpád). A változás második eleme nemcsak a neveléstudományban zajlott le, hanem a neveléstudomány és a pszichológia viszonyában is. Amíg az 1950-es évek elején a pszichológiát diszkreditálták a tudomány minden területéről, mondván a pszichológia eredendően burzsoá, tehát nem szovjet eredetű diszciplína, addig az 1950-es évek végére a desztalinizáció hatására a diszkreditáció megszűnt, és ha bizonyos keretek között is, de legitim módon lehetett azt művelni. Ennek eredményeként a neveléstudomány területén megjelentek a neveléslélektan kutatói.

A MATEMATIKA TANULÁSÁNAK MOTIVÁCIÓI KÉRDŐÍV (*MATHEMATICS MOTIVATION QUESTIONNAIRE*) ADAPTÁLÁSA KÖZÉPISKOLÁSOK KÖRÉBEN

D. NAGY FRUZSINA *, KOROM ERZSÉBET **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet Oktatáslélektan Tanszék,
MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport.

Kulcsszavak: motiváció, matematika tanulása; kérdőív adaptálása, középiskola

A matematikatanulási motivációnak fontos szerepe van a középiskolai matematikatanulmányi eredményben, és a felsőoktatási szakválasztásnak is előrejelzője lehet (pl. León et al., 2015; Musu-Gillette et al., 2015). Összefüggésben állhat továbbá a természettudományos tantárgyak tanulásában elért teljesítménnyel is. A matematikatanulási motiváció szerepét, prediktív erejét középiskolások, illetve egyetemisták körében tervezzük vizsgálni. Ennek első lépéseként a Matematika tanulási motivációi (*Mathematics Motivation Questionnaire*, Fiorella et al., 2021) kérdőívet adaptáltuk magyar nyelvre. A kérdőív a *Science Motivation Questionnaire* (SMQ, Glynn et al., 2009) átdolgozásával készült. 19 itemből áll, melyek ötfokú Likert-típusú skálán mérnek. Öt dimenziója van: intrinzik motiváció (3 item), önszabályozás (4 item), énhatékonyság (4 item), hasznosság (4 item), valamint a teszt-szorongás (4 item). Az elemzést vezérlő kutatási kérdéseink: (1) Megfelelő-e a kérdőív magyar változatának reliabilitása? (2) Az empirikus adatok igazolják-e a kérdőív eredeti struktúráját? (3) Van-e különbség a motivációban a háttérváltozók szerint? A mérőeszköz adaptálása tizenegyedik évfolyamos tanulókkal zajlott. A vizsgálatban egy kisvárosi gimnáziumának kettő, illetve egy nagyvárosi gimnáziumának három osztálya vett részt ($N = 127$, 55% fiú, átlagéletkor = 17,25 év). A mintában 70 tanuló középszinten, 43 emelt szinten, 14 pedig tagozaton tanulta a matematikát. A tanulók papíron töltötték ki a kérdőívet, valamint egy háttérkérdőívet (demográfiai adatok, matematika tanult szintje). Az adatfelvétel kb. 20 percet vett igénybe. A megerősítő faktoranalízis illeszkedésmutatói igazolták az eredeti, ötdimenziós struktúrát ($CFI = 0,937$, $RMSEA = 0,0768$). Az alskálák reliabilitása (Cronbach-alfa: 0,79–0,93) és a teljes kérdőívé (Cronbach-alfa = 0,89) is megfelelő. A teszt-szorongás dimenzió itemeinek skáláját az eredeti vizsgálathoz hasonlóan nem invertáltuk, így ezen itemeknek a skálával negatívan kell korrelálniuk. Ennek az elvárásnak a 2. item („Izgulok, hogyan fogok teljesíteni a matematikadolgozatokon.”) nem tesz eleget. A javítása érdekében ezt a kérdőívtételt átfogalmazzuk. A kérdőív elődje, az SMQ eredményeinek értelmezésekor a szerzők ún. motivációs szinteket határoztak meg. Az adaptált kérdőív jellemzéséhez ezeket a szinteket alkalmazzuk, figyelembe véve az itemek számát és a teszt-szorongás alskála fordított irányát. Ez alapján a vizsgált tanulók motivációja magas. Az intrinzik motiváció, énhatékonyság és hasznosság alskálák esetén szignifikáns különbségeket mutattunk ki a matematika tanult szintje alapján (a középszinten tanulóknak kevésbé motiváltak ezen alskálák mentén); míg az önszabályozás és teszt-szorongás alskáláknál a diákok neme alapján (a lányoknál ezen értékek magasabbak). Az adaptált kérdőív jól működik a magyar mintán, reliabilitásmutatói megfelelőek. A kutatás folytatásaképpen kémiát tanuló egyetemi hallgatók körében alkalmazzuk a teljesítmény lehetséges prediktoraként.

A MESTERSÉGES INTELLIGENCIA ALAPÚ PROGRAMOK HASZNÁLATÁVAL KIEGÉSZÍTETT JELENLÉTI KÉPZÉSEKBEN GYÚJTOTT TAPASZTALATOK

**DOMINEK DALMA LILLA *, CEGLÉDI SZABOLCS **, SZÜTS ZOLTÁN **,
KAPUSI VANESSZA **, BARNUCZ NÓRA ***

* Nemzeti Közszolgálati Egyetem; ** Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: MIFTK kérdőív; mesterséges intelligencia; flow

A mesterséges intelligencia (MI) az elkövetkező években még inkább beépül a globális oktatási rendszerekbe. Ahogy a technológiai fejlődés és az oktatás egyre inkább közeledik egymáshoz, az MI egyre hatékonyabban tudja majd támogatni a tanulókat és az oktatókat (Cardona et al., 2023). A tanulási környezet és a tanulási szokások várhatóan jelentősen megváltoznak az MI és a technológiai fejlődés eredményeként (Merino-Campos, 2025). Az oktatási eredmények javítása érdekében az MI képes lesz személyre szabott tanulási szolgáltatásokat nyújtani, amelyek figyelembe veszik a tanulók egyéni igényeit, képességeit és fejlődését (Vorobyeva et al. 2025). A tanulók saját tempójukban tanulhatnak majd, a tanterv pedig alkalmazkodik az egyéni erősségekhez és gyengeségekhez, növelve a hatékonyságot és a motivációt, és csökkentve a lemorzsolódási arányt. Az MI folyamatosan elemzi és értékeli a tanulók teljesítményét, valós idejű visszajelzést ad, amely többek között segít a hibák gyors felismerésében és kijavításában (Hwang et al., 2020). A tanulási eredmények egyre inkább a megszerzett kompetenciákra és készségekre összpontosítanak, mivel az MI objektíven méri ezeket, biztosítva a valós tudás és készségek elsajátítását. Az előadás az MI tantermi órák során mért hatásának eredményeit mutatja be. A vizsgálatához a validált Mesterséges Intelligencia és Flow Tanulási Kérdőívet alkalmaztuk (MIFTK), mely felsőoktatási környezetben mérte a hallgatók tanórákon átélt, MI-vel felépített tanórai élményeit (N = 74). Azt vizsgáltuk, hogyan befolyásolja az MI-vel támogatott tanulási környezet a hallgatók tanórai bevonódását (flow állapot). Hipotézisünk szerint a hallgatók magas tanórai bevonódást jeleznek az MI-vel támogatott oktatási környezetben mindkét faktor mentén (elmélyülés és egyensúly). A Mann–Whitney U-próba alapján az elmélyülés és az egyensúly faktorokban, valamint az összesített pontszámok esetében a flow-élmény százalékos elemzése rámutatott, hogy a hallgatók nagy arányban kerültek tartós flow-állapotba a vegyes módszertannal támogatott tanóra ideje alatt, ugyanakkor az MI-faktor nem váltott ki tartós flow állapotot. Eredményeink arra utalnak, hogy az MI-eszközökkel támogatott tanulási környezetek hatékonysága oktatói módszertani tényezőkhez köthető, amely kiemeli a pedagógiai támogatás szerepét az optimális tanulási élmény kialakításában. A kutatás hozzájárul a digitális pedagógia és a motivációs pszichológia határterületeinek empirikus feltáráshoz, rávilágítva arra, hogy a technológiai eszközök beágyazása önmagában nem garantálja a belső motivációt támogató tanulási élményt. Az eredmények arra engednek következtetni, hogy a digitális kompetencia szintjét emelni szükséges és előzetes képzéseket kell tartani nemcsak az oktatóknak, hanem a hallgatóknak is ahhoz, hogy a teljes bevonódás megtörténhessen a tanórákon.

A kutatást támogatta: A TKP2021-NKTA-51 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021-NKTA pályázati program finanszírozásában valósult meg.

SZERVEZETI VÁLASZOK EGYÉNI TERHEKRE: MENTÁLIS JÓLLÉT ÉS KIÉGÉS A ROMÁN NEMZETISÉGI OKTATÁSBAN

DUDOK FANNI, DUDOK RÉKA

Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: mentális jóllét; román nemzetiségi pedagógusok; humánerőforrás-menedzsment

A kutatás a magyarországi román nemzetiségi pedagógusok mentális jóllétének és kiégésének összefüggéseit vizsgálja a humánerőforrás-menedzsment (HRM) és az intézményi támogatás tükrében. A téma aktualitását az adja, hogy a nemzetiségi pedagógusok olyan egyedi kihívásokkal szembesülnek – például a kétnyelvű oktatás, kulturális identitás megőrzése vagy a strukturális diszkrimináció –, amelyek fokozott pszichés megterhelést jelentenek számukra. A dolgozat elméleti keretét a JD-R modell, a társadalmi csereelmélet, valamint a jóllét multidimenzionális értelmezése biztosítja. A kutatás központi kérdése, milyen tényezők befolyásolják a román nemzetiségi pedagógusok mentális jóllétét és kiégési kockázatát, valamint hogy milyen szerepet játszhat a HR-szemléletű intézményi támogatás ezek enyhítésében. Feltételeztük, hogy a magasabb szintű szervezeti támogatás és támogató vezetés pozitív kapcsolatban áll a mentális jólléttel, míg az alacsony énhatékonyság és a munka–magánélet egyensúlyának hiánya növeli a kiégés valószínűségét. A vizsgálat során vegyes módszertanú megközelítést alkalmaztunk: egy kvantitatív kérdőív és kvalitatív félig strukturált interjúk segítségével térképeztük fel a pedagógusok mentális jóllétének állapotát, kiégésük szintjét, valamint a HR-szemléletű támogatás meglétét vagy hiányát az intézményekben. A kérdőíves eredmények alapján kimutatható, hogy a román nemzetiségi pedagógusok jelentős része közepes vagy magas fokú érzelmi kimerültséggel, elégedetlenséggel és kiégésre utaló tünetekkel küzd, különösen azok, akik alacsony énhatékonysággal és munka–magánélet egyensúlyhiánnyal jellemezhetők. A WHO Jóllét Index és az Élettel való Elégedettség Skála eredményei alátámasztják, hogy a mentális jóllét és a pszichológiai egészség szoros összefüggést mutat az intézményi támogatás és a támogató vezetés meglétével. Az interjúk során feltárt intézményi tapasztalatok azt mutatják, hogy bár a pedagógusok részéről egyértelmű igény mutatkozik a pszichés jóllétet célzó intézkedésekre, a HR-funkciók gyakran csak informális módon jelennek meg az iskolákban. Ugyanakkor a fenntartók és intézményvezetők részéről elhangzott válaszok alapján kirajzolódik a stratégiai szemlélet iránti nyitottság, különösen a továbbképzések és az egyéni támogatási formák terén. A pedagógusok és vezetők jövőképe gyakran eltérő: míg az előbbiek sokszor bizonytalanságot és túlterheltséget élnek meg, utóbbiak a lehetőségek kiaknázására és a közösségépítés szerepére helyezik a hangsúlyt. Az előadás egyik legfontosabb újdonsága a HRM-szemlélet adaptálása a nemzetiségi oktatás kontextusában, valamint a mentális jóllét és a szervezeti támogatás közötti kapcsolat komplex értelmezése. A kutatás hozzájárul ahhoz, hogy a nemzetiségi pedagógusok kiégésének prevenciója és jóllétének megőrzése ne csupán egyéni felelősségként jelenjen meg, hanem intézményi és rendszerszintű kihívásként is.

PSZICHOLÓGIAI JÓLLÉTI MINTÁZATOK SPECIFIKUS TANULÁSI ZAVARRAL ÉLŐ SERDÜLŐK KÖRÉBEN

DUDOK RÉKA *, PIKÓ BETTINA **

* Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

** Szegedi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar

Kulcsszavak: pszichológiai jóllét; tanulási zavar; iskolai kötődés

A specifikus tanulási zavarral élő serdülők multidimenzionális sérülékenysége nem csupán a tanulási teljesítmény területén, hanem az önértékelés, a társas beágyazottság és az iskolai integráció szintjén is megmutatkozik. A pszichológiai jóllét vizsgálatát célzó kutatások abból indulnak ki, hogy a jóllét nem redukálható az egyéni pszichés erőforrásokra, hanem azok és a társas–intézményi kontextus dinamikus kölcsönhatása eredményeként formálódik. Az iskolai környezet – mint kulcsfontosságú szocializációs színtér – jelentős hatást gyakorol a tanulók jóllétére, különösen a védőfaktoroként működő pszichoszociális tényezők, különösen iskolai kötődés és a társas támogatás révén. Kutatásunk fókusza tehát a tanulási nehézségek és a pszichológiai jóllét közötti kapcsolat feltérképezése az iskolai kontextusba ágyazva, ökológiai megközelítésben. A vizsgálatban 276 iskoláskorú tanuló vett részt (11–18 év között, átlagéletkor: 13,57 év, SD = 1,81), közülük 143 fő rendelkezett tanulási zavarral hivatalos diagnózis és szakvélemény alapján. A pszichológiai jóllétet az EPOCH-H kérdőív segítségével mértük; a prediktorváltozók között szerepelt az önbecsülés, önkontroll, proaktív megküzdés, reziliencia, társas támogatás, iskolai kötődés. Az adatok elemzésére útelemzést és K-közép klaszteranalízist alkalmaztunk. A tipikusan fejlődő csoportban a modell ($\chi^2 = 4,61$ df = 2 p = 0,100; CFI = 0,988; TLI = 0,948) a pszichológiai jóllét varianciájának 76,7%-át magyarázza, ami erős predikciós jelenlétet mutat. A főbb prediktorok közé tartozik a reziliencia ($\beta = 0,479$, p < 0,001), amely a legerősebb közvetlen hatást mutatja, valamint az étellel való elégedettség ($\beta = 0,283$, p < 0,001) és az iskolai kötődés ($\beta = 0,227$, p < 0,001). A specifikus tanulási zavarral küzdő csoport modellje ($\chi^2 = 2,59$ df = 2 p = 0,274; CFI = 0,997; TLI = 0,988) 75,8 %-os magyarázó erővel bír. A főbb prediktorok között az étellel való elégedettség ($\beta = 0,388$, p < 0,001) és az iskolai kötődés ($\beta = 0,267$, p < 0,001) emelkednek ki. A klaszteranalízis mindkét csoport esetében három jól elkülöníthető profilt azonosított, amelyek a pszichológiai jóllét, a társas támogatás, az iskolai kötődés, a proaktív megküzdés, a reziliencia és az önbecsülés mentén különböztek egymástól. Az eredmények arra utalnak, hogy ezek a csoportok eltérő érzelmi és társas erőforrás-profilokkal rendelkeznek, amelyek meghatározzák alkalmazkodási képességeiket és iskolai integrációjukat. A kutatás eredményei megerősítik, hogy a tanulási zavar diagnózisa nem csupán pedagógiai kihívás, hanem pszichológiai kockázati tényezőt is jelent, amely hosszú távon befolyásolja a tanulók iskolai jóllétét és életminőségét. A kutatás továbbá rávilágít az iskolai környezet preventív és támogató szerepére, valamint arra, hogy a pszichológiai jóllét célzott fejlesztése – különösen a védőfaktorok erősítése révén – elősegítheti a tanulási nehézségekkel élő serdülők sikereiből iskolai és társadalmi adaptációjához.

A HALLGATÓI MOBILITÁSI SZAKADÉK INTÉZMÉNYI ÉRTELMEZÉSE ÉS KEZELÉSE: KUTATÁSI EREDMÉNYEK ÉS GYAKORLATI VÁLASZOK AZ ERASMUS GAP PROJEKT KERETÉBEN

ERDEI LUCA ALEXA *, KASZA GEORGINA **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem;

** Tempus Közalapítvány

Kulcsszavak: nemzetközi hallgatói mobilitás; inkluzív gyakorlatok; intézményi perspektíva

A nemzetközi hallgatói mobilitásban való részvétel dinamikáját jelentősen befolyásolják a mikro-, mezo- és makroszinten megjelenő tényezők (Yemini & Sagie, 2015; de Wit & Altbach, 2021; Souto-Otero et al., 2023). Ebből kiindulva az Erasmus GAP elnevezésű Erasmus+ KA2 projekt célja egy olyan kutatás-fejlesztési folyamat megvalósítása volt, amely az európai felsőoktatási intézmények számára nyújt támogatást a hallgatói mobilitásban való részvétel egyenlőtlenségeinek feltárásában és csökkentésében. Előadásunk e kutatás-fejlesztési innovációs (KFI) projekt eredményeit mutatja be, amelyek a tudományos megalapozástól a gyakorlati eszköz kidolgozásáig terjednek. A projekt első szakaszában átfogó szakirodalmi áttekintésre került sor a *scoping review* módszerével (Arksey & O'Malley, 2005; Xiao & Watson, 2019), ahol 35 tanulmány alapján azonosítottuk azokat az akadályozó és támogató faktorokat, amelyek nemcsak az egyéni, hanem az intézményi és rendszerszintű dimenziókban is meghatározzák a mobilitási részvételt (Van Mol, 2017; Netz, 2021; Schnepf et al., 2022). A második szakaszban vegyes módszertanú empirikus kutatás valósult meg: kvantitatív kérdőíves adatgyűjtésre került sor mobilitási területen dolgozó stratégiai és operatív felsőoktatási szakemberek körében, míg a kvalitatív szakaszban félig strukturált interjúk készültek öt európai felsőoktatási intézmény négy érintetti csoportjával (Babbie, 2003; Creswell & Plano Clark, 2011; Sántha, 2013). A szakirodalmi áttekintés és a kérdőíves kutatás eredményei egyaránt rámutatnak arra, hogy a hallgatói mobilitásban való részvételt számos egymással összefüggő tényező befolyásolja. A mikro-, mezo- és makroszintű hatótényezők között a személyes motivációk, az intézményi támogatási rendszerek és a szakpolitikai környezet egyaránt meghatározók (Netz, 2021; de Wit & Altbach, 2021). A felmérés (N = 170) szerint az inkluzív mobilitás elvével sok intézmény egyetért, azonban a gyakorlati megvalósítást gyakran nehezíti a célzott adatgyűjtés, az erőforrások szűkössége és az intézményi együttműködés hiánya (Souto-Otero et al., 2023). A válaszadók pozitív példaként említették a személyre szabott támogatási formákat és a mobilitás alternatív típusait. A projekt eredményeként elkészült az Erasmus GAP Inclusivity Toolkit, amely strukturált, benchmarkolható és önértékelésen alapuló kérdéseket tartalmaz, és lehetőséget biztosít az intézmények számára mobilitási stratégiáik reflexív értékelésére. Az eszköz három fő egységből áll: (1) kontextuális háttér adatok, (2) benchmark-kérdések a mobilitási szakadék feltérképezésére, valamint (3) önértékelési kérdések az intézményi stratégiák és gyakorlatok vizsgálatára. Előadásunk célja az Erasmus GAP projekt főbb állomásainak bemutatása a szakirodalmi megalapozástól a gyakorlati eszközfejlesztésig, valamint annak ismertetése, hogy miként járulhat hozzá az Erasmus GAP Toolkit az európai felsőoktatási mobilitási gyakorlatok inkluzívabbá tételéhez.

EXPLORING THE STRUCTURE AND RELIABILITY OF A TEACHER RESILIENCE QUESTIONNAIRE AMONG PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN RWANDA

EDOUARD MUNZERO *, TÓTH EDIT **, ÁGNES HÓDI ***

* University of Szeged Doctoral School of Education

** University of Szeged Institute of Education

*** University of Szeged Juhász Gyula Faculty of Education

Kulcsszavak: teacher resilience; factor analysis; reliability; scale validation; primary education

Teacher resilience, defined as the capacity to maintain effective functioning in the face of professional challenges, is essential for teacher well-being, retention, and effectiveness (Beltman et al., 2011; Mansfield et al., 2012; Peixoto et al., 2020). This is particularly important in contexts such as Rwanda, where primary school teachers often work under challenging conditions, including large class sizes, heavy workloads, and limited resources (Zeitlin, 2021), yet little empirical research has examined their resilience. This study aimed to assess the factor structure and reliability of a teacher resilience questionnaire designed for use among Rwandan primary school teachers. Data were collected from 336 in-service teachers (59.2% female, 40.8% male; the majority aged 30 to 49) across diverse school types and regions in Rwanda. Participants completed a 72-item questionnaire measuring individual and contextual dimensions of resilience. Exploratory factor analysis using Principal Component Analysis with Varimax rotation revealed eight components that explained 58.8% of the total variance. Four interpretable dimensions emerged aligned with the theoretical framework, namely Professional Adaptability, Motivational Endurance, Emotional Regulation, and Relational Support. Reliability analysis showed acceptable to high internal consistency for most subscales, with Cronbach's alpha values of .816 for Motivational Endurance, .755 for Professional Adaptability, and .672 for Relational Support. Emotional Regulation showed lower reliability at .560, suggesting a need for further refinement. These findings offer preliminary evidence supporting the structural validity and internal consistency of the resilience instrument in the Rwandan context and provide a basis for future research on resilience patterns, protective factors, and professional development strategies for teachers in low-resource educational settings.

A kutatást támogatta: University of Szeged

SELF-EFFICACY RESEARCH IN TEACHER EDUCATION IN DEVELOPING COUNTRIES: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW

EI PHYU KYAW , ANGÉLA BAJZÁTH

Eötvös Loránd University Faculty of Education and Psychology

Kulcsszavak: self-efficacy; teacher education

According to Bandura, self-efficacy is the belief in one's ability to accomplish specific tasks or achieve goals. Teachers' self-efficacy impacts classroom management, teaching strategies, students' motivation, and handling difficulties. It has gained an increased interest in teacher education as it is related to increased perseverance, more successful teaching methods, and better student achievements. Consequently, a massive amount of study has been conducted on teachers' self-efficacy, and many of the studies are heavily focused on developed countries' contexts. This systematic literature review tried to explore the studies related to self-efficacy in teacher education mainly in developing countries, which frequently face limited resources in schools, large classroom sizes, and insufficient teacher training. Trying to understand how self-efficacy is studied in such a context helps to identify what kind of support is essential for both teachers and students. This study aims to explore the type of self-efficacy research carried out and the methodologies used, and to present key findings and the pathways for future research in this field. A literature search is conducted by using the Web of Science, ProQuest and Scopus databases. The inclusion criteria were peer-reviewed journal articles published between 2016 and 2025, written in English, and only from developing countries. 59 articles from Brazil, Cambodia, China, Ethiopia, Ghana, Indonesia, Iran, Jordan, Malaysia, Pakistan, the Philippines, South Africa, Spain, Thailand, and Turkey are reviewed. The participants included are in-service teachers in early childhood education, kindergarten, and elementary and secondary schools; student teachers; and teacher educators in teacher education of English, science, mathematics, STEM, physical education, and computer science. Regarding the methodology section, qualitative and quantitative methods, mixed-method studies, correlational studies, and experimental design were found. The findings showed there is a significant relationship between teaching self-efficacy and career preference in teaching, mentoring experiences, and implementing inclusive practices. Higher democratic values, the ability to inquire and solve problems, the reasons for professional preference, job satisfaction, work engagement, the use of different teaching strategies, teaching anxiety, burnout, instructional success, psychological well-being, teaching commitment, emotional regulation, professional development, higher levels of training, school-based practicums, sociocultural values, contextual factors, and self-efficacy are all associated with self-efficacy. Our review study gives an insight into self-efficacy studies in developing countries and research tools about self-efficacy studies in teacher education. It also contributes to encouraging local researchers to conduct more studies in the future.

A kutatást támogatta: Eötvös Loránd University Faculty of Education and Psychology

IKERTANULÓK AZ OSZTÁLYTEREMBEN

ENGLER ÁGNES *, PÁRI ANDRÁS **

* Debreceni Egyetem, Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

** Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Kulcsszavak: ikertanulók; pedagógiai munka; család és iskola együttműködése

Az ikrek különleges világával elsősorban az orvostudományok és a pszichológia foglalkozik, a neveléstudomány nem kezeli különleges, speciális tanulói csoportként az ikertanulókat. Ugyanakkor a családi és az intézményi szocializációjuk eltérően alakul a nem ikerpárokhoz képest (van Eijck & de Graaf, 1995; Métneki, 1997; Downey & Condrón, 2004; Métneki, 2005; Fortuna et al., 2010), amely befolyásolhatja a tanulmányi eredményességüket, magatartásukat, közösségi integrációjukat, a szülők és pedagógusok kapcsolatát. Az ikrek családi és iskolai életével foglalkozó hazai társadalomtudományi kutatások (pl. Drjenovszky et al., 2013; Bagdy, 2020; Hegedűs & Drjenovszky, 2020; Pári & Engler, 2023; Pári et al., 2024) nem tekintenek vissza nagy múltra, ám az ikerpárok számának dinamikus növekedése indokoltá teszi a figyelmet. Az ikerszületések gyakoribbá válása a világ legtöbb országában megfigyelhető, amelynek okai között találjuk az anyai életkor kitolódását (összefüggésben a nők képzettségének javulásával) és az asszisztált reprodukciós beavatkozások elterjedését (Monden et al., 2021). Az iskoláztatással kapcsolatos szülői döntések összetettebbek ikrek esetében (pl. eltérő vagy azonos osztály, iskola; képességek megítélése; szülői elvárások; Hay-Preedy, 2006; Kellner, 2009), és a pedagógusok oktatói és nevelői munkájában is újszerű feladatok mutatkozhatnak (pl. a pár tagjainak egyedi, és nem közös megítélése; egypetéjű párokra jellemző bezárkózás kezelése; Métneki, 2005; Bagdy, 2020). Kutatásunk célja az ikertanulók sajátosságainak vizsgálata, ennek érdekében olyan pedagógusokat kerestünk, akik pályafutásuk során legalább egy ikerpárral foglalkoztak. Kutatási kérdéseink az ikertanulók tanulmányi eredményességére, közösségi beilleszkedésére, a szülőkkel való kapcsolattartására irányultak. Az ország különböző részeiben hólabda módszerrel értük el az alanyokat, akikkel félig strukturált interjúk készültek. Összesen 91 interjú valósult meg, óvodában, általános iskolában és középiskolában dolgozó pedagógusokkal. Az interjúátiratokat kézi kódolással elemeztük. Előadásunkban arra keressük a választ, vajon az ikergyermek oktatása, nevelése különleges odafigyelést igényel-e, milyen pedagógiai tudás szükséges a velük való bánásmódban, az ikrek szüleivel történő együttműködésnek vannak-e sajátosságai. Eredményeink szerint az ikrek iskolai teljesítménye, magatartása, integráltsága nagymértékben függ a zigozitástól, a szülők nevelési stílusától, a családstruktúrától. A pedagógusok különleges tanulói csoportként tekintve rájuk azonosították azokat a problémákat, amelyek speciálisan az ikertanulóknál merülnek fel. Rámutattak továbbá azokra a hibákra, amelyeket a szülők önkéntelenül is elkövetnek, illetve azokra a területekre, ahol a szülők és pedagógusok együttműködésére fokozottan szükség van. Eredményeink úttörőnek mondhatók az ikertéma neveléstudományi megközelítésében; hozzájárulhatnak a pedagógiai munka segítéséhez, a szülők nevelési tevékenységéhez.

A kutatást támogatta: A kutatás az Innovációs és Technológiai Minisztérium KDP-2021 kódszámú Kooperatív Doktori Program Doktori Hallgatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

A MAGYAR MINT IDEGEN NYELV TANULÓINAK SZÓTÁRHASZNÁLATI SZOKÁSAI A MÁSODIK NYELVI MOTIVÁCIÓS ÉNRENDSZER TÜKRÉBEN

FAJT BALÁZS

Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem

Kulcsszavak: idegennyelv-tanulási motiváció; szótárak; magyar mint idegen nyelv

A magyar nyelv tipológiai sajátosságai (pl. agglutináló szerkezet, gazdag esetrendszer, indoeurópai nyelvektől való távolság) különösen indokoltá teszik a szótárhasználatot a nyelvtanulás során. Ráadásul a magyar nyelv sok esetben harmadik vagy negyedik nyelvként jelenik meg a tanulók életében, így a tanulók gyakran olyan nyelvi struktúrákkal találkoznak, amelyek merőben eltérnek korábbi nyelvtanulási tapasztalataiktól. Emiatt a második (vagy harmadik) nyelv tanulása során szerzett ismereteikre csak korlátozott mértékben tudnak építeni (vö. Henry, 2014). Mindezek fényében a szótárak szerepe a magyar mint idegen nyelvet tanulók esetében túlmutat a pusztán jelentéskeresésen: a tanulók számára a nyelvi rendszer feltérképezésének és az önálló tanulás megerősítésének eszközei is lehetnek. Ugyanakkor a szótárhasználat gyakorisága és tudatossága jelentős mértékben függ a tanulók belső indíttatásától, azaz nyelvtanulási motivációjuktól (Fajt et al., 2024). A motiváció pedig alapvetően meghatározza, hogy a nyelvtanulók mennyire aktívan és elkötelezetten vesznek részt a tanulási folyamatban, illetve mennyire hajlandók erőfeszítéseket tenni a fejlődés érdekében (Dörnyei, 2005). Ebből kiindulva a jelen előadás arra vállalkozik, hogy a szótárhasználat és az idegennyelv-tanulási motiváció összefüggéseit vizsgálja Dörnyei (2009) második nyelvi motivációs énrendszerét felhasználva. A modell három fő komponensből áll: az ideális második nyelvi énből, azaz a tanuló önmagáról alkotott jövőképből, amelyben (ideális esetben) a tanuló magát sikeres nyelvhasználóként képzei el; a szükséges második nyelvi énből, amely a külső elvárásokhoz és megfelelési kényszerhez kötődik; valamint a nyelvtanulási élményekből, amelyek a nyelvórákhoz, tanárokhoz és tanulási környezethez kapcsolódó tapasztalatokat foglalják magukban. A jelen kutatás célja az volt, hogy feltárja, milyen kapcsolat mutatható ki e három motivációs összetevő és a magyarul tanuló diákok szótárhasználati hajlandósága között. A kvantitatív adatgyűjtés során 76 egyetemi hallgató töltötte ki az online kérdőívet, akik magyar nyelvet tanulnak idegen nyelvként. Az eredmények azt mutatják, hogy az ideális második nyelvi én, vagyis a tanuló jövőbeli nyelvhasználói énképe jelzi előre a szótárhasználati hajlandóságot. Azok a tanulók, akik világos, belső motiváción alapuló célokat tűznek ki maguk elé, nagyobb valószínűséggel használnak szótárt rendszeresen és tudatosan. Az eredmények fontosak lehetnek a nyelvtanárok számára, ugyanis az ideális második nyelvi én erősítésén – így pl. önreflexív feladatokon, személyes célok megfogalmazásán vagy jövőorientált tanulási helyzeteken – keresztül elősegíthetjük a tanulók önállóbb, motiváltabb és hatékonyabb szótárhasználatát.

EGYÉNI KÜLÖNBSÉGEK ÖT KÜLÖNBÖZŐ KÖZÉPISKOLÁBAN: IDEGENNYELV-TANULÁSI MOTIVÁCIÓ ÉS SZORONGÁS

FAJT BALÁZS, VÉKÁSI ADÉL, BÁNHEGYI MÁTYÁS

Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem

Kulcsszavak: idegennyelv-oktatás; egyéni különbségek; közoktatás

Régóta köztudott tény, hogy az idegennyelv-tanulás eredményességét nagyban befolyásolja a tanulók motivációs szintje és szorongása (Dörnyei, 2005). A motiváció a nyelvtanulásra pozitívan hathat, a szorongás pedig jelentős gátló tényezőként jelenhet meg. Általános trendek mellett adott tanulási környezetekkel foglalkozó vizsgálatokra is szükség van (Csizér & Albert, 2020; Dörnyei & Ryan, 2015), hogy különböző tanulási környezetspecifikus összefüggéseket is feltárhassunk. Erre alapozva kutatásunk célja az volt, hogy empirikusan vizsgáljuk a tanulási környezet szerepét a nyelvtanulási motiváció és szorongás kapcsolata vonatkozásában: vizsgáltuk az iskolatípusok közötti különbségek hatását és az ezek mögött meghúzódó kontextuális tényezőket. A vizsgálat során kvantitatív módszerekkel, öt különböző középiskolatiszba járó tanulók (N = 1019) adatait elemeztük. Az iskolákat a 2023-ban a HVG-ben megjelent 2022. évi adatok alapján megalkotott középiskolai rangsorból választottuk ki. Ezzel a célunk az volt, hogy egymástól relatíve távolabb eső kategóriákba sorolható iskolákat válasszunk ki. A vizsgálatba bevontunk egy budapesti „elit” (a HVG-rangsor első 100-as listáján az első 5 hely egyikét elfoglaló) gimnáziumot, egy budapesti felső kategóriás, állami fenntartású (a HVG-rangsor első 100-as listájának közepén lévő) gimnáziumot, egy budapesti, egyházi fenntartású, átlagos (a HVG-rangsorban nem szereplő) gimnáziumot, egy budapesti átlagos, állami fenntartású (a HVG-rangsorban nem szereplő) szakgimnáziumot (n = 203), és egy vidéki, átlagos, állami fenntartású (a HVG-rangsorban nem szereplő) gimnáziumot. Az adatgyűjtés után a diákok motivációját és a szorongását kiváltó tényezőket több szempontból is elemeztük, figyelembe véve az egyéni háttérváltozókat és az iskolai környezet sajátosságait. Elméleti keretként Dörnyei (2005) második nyelvi motivációs érendszert alkalmaztuk. A vizsgált iskolák adatai alapján elmondható, hogy szignifikáns különbségek mutatkoznak az egyes iskolatípusok tanulói között: a fővárosi elitgimnáziumok diákjai általában nagyobb motivációval rendelkeznek, míg a szakgimnáziumok tanulóinál magasabb szorongásszint figyelhető meg. Eredményeink alátámasztják, hogy a tanulási környezet – beleértve a pedagógiai kultúrát és az iskolai elvárásokat – jelentős hatással van a nyelvtanulási attitűdökre. A támogató, pozitív tanulási légkör nemcsak a szorongás csökkentésében játszik szerepet, hanem a tanulók elköteleződését is erősítheti. Előadásunk során bemutatjuk az iskolatípusok közötti eltéréseket, valamint az eredmények oktatáspolitikai és nyelvpedagógiai implikációit is érintjük. Ezenkívül javaslatokat fogalmazunk meg olyan tanórai stratégiákra, amelyek elősegíthetik a motiváció növelését és a szorongás csökkentését.

A VAJDASÁGI MAGYAR CSERKÉSZET TÖRTÉNETE 1909 ÉS 1959 KÖZÖTT

FARKAS ZSUZSANNA
Pécsi Tudományegyetem BTK

Kulcsszavak: magyar cserkészzet; neveléstörténet; Vajdaság

Az előadás célja bemutatni a vajdasági magyar cserkészcsapatok működését az 1909 és 1959 közötti időszakban. A kutatás középpontjában egy olyan ifjúsági mozgalom regionális fejlődése áll, amely a 20. század első felében meghatározó szerepet játszott világszinten. A vizsgált korszak a mozgalom születésétől egészen a Savez Izviđača Srbije (Szerbiai Cserkészszövetség) 1959-es megalakulásáig tartó időszak, amely olyan történelmi fordulópontokat ölel fel, mint az első és második világháború és az impériumváltások. A cserkészzet 1908-ban Angliában alakult Baden-Powell vezetésével. A mozgalom gyors terjedésének háttérében az ifjúságnevelés új, aktív formái, valamint a közösségi és erkölcsi értékek hangsúlyozása álltak. A magyar cserkészzet bölcsője Délvidékhez, azon belül Nagybecskerekhez köthető, mivel Králik László piarista gimnáziumi tanár a Baden-Powell által írt Scouting for Boys című alapművét fordította le magyar nyelvre és közreadta az iskolai értesítő hasábjain. A korszakból fennmaradt tárgyi bizonyíték a Nagybecskereki Cserkészszerec zászlaja, amely arra enged következtetni, hogy a korszakban valamilyen cserkésztevékenység folyt a városban. Az első világháború a cserkészmozgalom a fejlődését megtörte, de a háborús viszonyok ellenére több településen folyt cserkészmunka. A háborút követően Magyarországon újrászerveződött a Magyar Cserkészszövetség, míg a Szerb–Horvát–Szlovén Királyságban megalakult a Savez Izvidnika i Planinika (Cserkészek és Hegymászok Szövetsége). A Vajdaságban élő magyar kisebbség több településen is alapított magyar nyelven működő cserkészcsapatot vagy jelentős magyar taglétszámú rajokkal működő csapatot. Az első cserkészcsapat Vajdaságban 1923-ban jött létre Zomborban, majd Szabadkán, Topolyán, Kanizsán és Bajmokon. A vajdasági magyar csapatok az 1925-ben létrehozott Dunabánsági cserkészkerülethez (Dunavska župa) tartozott, amely 1929 és 1941 között a Jugoszláv Királyság hivatalos cserkészszövetségének (Savez Skauta Kraljevina Jugoslavija) részeként működött. A Délvidék 1941-es visszacsatolását követően újabb magyar cserkészcsapatok alakultak, amelyek a Magyar Cserkészszövetség keretei között működtek tovább. A kutatás többnyelvű levéltári forrásokra, korabeli sajtóanyagokra, iskolai értesítőkre, személyes naplókra és a kutatott korszakban cserkészkedő személyekkel készült interjúkra támaszkodik. A források alapján jelenleg összesen 26 magyar nyelven működő cserkészcsapatot sikerült azonosítani a mai Vajdaság területén a vizsgált korszakból. A kutatás hozzájárul a vajdasági magyar közösségek neveléstörténeti, társadalomtörténeti vizsgálatához, és rávilágít arra, hogy a cserkészzet nem csupán ifjúsági tevékenység, hanem a társadalmi térben létezett/létezik, és működésére és szerepvállalására is hatással voltak a világtörténelmi események.

A KESZTHELYI NYÁRI EGYETEM 1934–36

FARKIS TÍMEA

Pécsi Tudományegyetem BTK

Kulcsszavak: az Erzsébet Tudományegyetem keszthelyi nyári egyeteme; az olasz nyelv és irodalom magyarországi oktatásának bevezetése

Előadásomban szeretném bemutatni az 1930-as és 1940-es évek magyar-olasz kulturális kapcsolatokat, különösen a magyar akadémiai közegekben, amelyek gróf Klebelsberg Kunó nyelvtörvényének és diplomáciai tevékenységének természetes következményeként alakultak ki. Az olasz nyelv tanításának bevezetése Klebelsberg Kunó nevéhez fűződik. Az általa képviselt oktatáspolitikai reformnak köszönhető az, hogy Magyarországon megjelent a közoktatásban az olasz nyelv és irodalom oktatása. Gróf Klebelsberg Kunó 1927. évi római látogatása alkalmával is előadásában bemutatta középiskolai reformját, külön hangsúlyozva az olasz nyelv és irodalom tantárgy bevezetésének jelentőségét, indokait. Az 1927-es olasz–magyar barátsági szerződés jegyzőkönyve nyomán került sor az első magyar nyelv és irodalom egyetemi tanszék megalapítására is Rómában. A szerződés eredményeként 1928-ban Rómában, a Palazzo Falconieriben megalakult a Magyar Akadémia, az 1929/30-as tanévben pedig a Római Athenaeumban a Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék. Előadásomban kitérek egy különleges esetre is, a nemzetközi nyári egyetem magyarországi megszületésére, amelynek tudományos tevékenysége szintén megérdemli a részletesebb tárgyalást. Megvizsgálom a történelmi, szociokulturális körülményeket, kitérek a tudományos szereplőkre, és a 20. századi olasz építészet magyarországi hatásának példaként bemutatom az épületet is, amely a diákok elszállásolására épült. A nyári egyetem alapítója, az első évek szervezője Koltay Kastner Jenő volt, a neves magyar italianista, tudós (1892–1985) volt, aki 1924–1940 között a Pécsi Erzsébet Tudományegyetem Olasz Tanszékének igazgatója is volt, majd 1936-tól Rómában tanított magyar szakos tanárként. A keszthelyi nyári egyetem 1947-ig fogadott hallgatókat nemzetközi kurzusaira, amelyek előadói neves professzorok voltak. Előadásomban bemutatom a nyári egyetem kurzusait, programját, az Erzsébet Tudományegyetem diákjóléti bizottságának működését, amely fontos szerepet játszott a nyári egyetem hallgatóinak kiválasztásában.

INTERCULTURAL COMMUNICATION IN INTERNATIONAL BACCALAUREATE DIPLOMA PROGRAMME: IS IB'S LANGUAGE A REQUIREMENT FAILING THE PERSIAN DIASPORA IN DUBAI?

FATEMEH FAROUGHI

University of Debrecen Doctoral Program on Educational Sciences

Kulcsszavak: digital literacy; heritage language preservation; intercultural communication

Education, like other societal aspects, faces immense pressure from rapid technological changes since the early 21st century. The increased intercontinental mobility of families and the large Persian diaspora in Dubai have created a generation of multilinguals where English dominates and Persian, the mother tongue, is least prevailing. Each generation develops unique linguistic characteristics, making their use of English or Persian distinctive (Gibson & Sodeman, 2014). A dilemma arises because parents in Dubai, often less proficient in English and technology than their children, are labeled "digital immigrants," while their children are "digital natives" (Prensky, 2001). However, parents' technological and English proficiency ranges from minimal to B2 fluency, highlighting a communication gap within households. Reflecting on previous research about generational slang and the use of metaphors in Persian literature teaching, this study explores how IBDP students of Persian heritage struggle to communicate with their parents. It examines how digital literacy, language dominance, and generational differences affect communication between Persian heritage students and their parents in Dubai, highlighting the challenges of preserving Persian and cultural identity in a predominantly English-speaking, tech-driven environment. The findings reveal that contrary to the beliefs of IB teachers, school management, and parents, the IB Language A curriculum is ineffective in preserving Persian as a mother tongue. Instead, English dominance as the instructional language undermines efforts to sustain Persian. During the 2024/2025 academic year, two groups of IBDP students completed two sets of questionnaires, distributed via snowball sampling. Of the 50 students contacted for each, only 30 fully completed responses were used for data analysis with SPSS. The use of snowball sampling and the low response rate were influenced by the unique cultural context, where sensitivities around language and identity affected participation. This generational and linguistic divide is further complicated by the digital revolution. While the younger generation in the UAE has widespread access to technology, their engagement is often unsophisticated, and digital literacy education remains limited (Martin, 2013). The gap between access and effective use reflects broader challenges in integrating digital literacy with linguistic preservation. Efforts to bridge this divide must consider not only access but also education that respects local culture and language to prevent cultural erosion and communication breakdowns. Fostering bilingual competence and digital fluency is essential for sustaining cultural identity in a globalizing world. Collaborative initiatives involving parents, educators, and policymakers are crucial to support intergenerational dialogue and reinforce the value of heritage languages alongside global ones.

TÉNYLEG FEJLESZTI A GYEREKEK KOGNITÍV KÉPESSÉGEIT A SAKKOZÁS? A NEMZETKÖZI SZAKIRODALOM SZISZTEMATIKUS ÁTTEKINTÉSE

FEHÉR PÉTER *, MEDVEGY ZOLTÁN **

* IKT MasterMinds Kutatócsoport

** Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem

Kulcsszavak: sakk; kognitív fejlesztés; szisztematikus irodalmi áttekintés

A sakkozás képességfejlesztő hatása régóta ismert a kutatók előtt. Az utóbbi években jelentős mértékben megnövekedett a sakkhöz kapcsolódó kutatások száma a legkülönbözőbb tudományterületeken (pszichológia – Gobet, 2018; döntéselmélet – Blanch et al., 2020; Medvegy et al., 2022; agykutatás – Franklin et al., 2020; Ortiz-Pulide, 2022; Singh, 2023; neveléstudomány – Costello, 2013; Sweller, 2024 és mások). Nálunk Duró Zsuzsa alapozta meg az empirikus kutatásokat, aki 5–7 éves gyerekek 250 fős mintáján végzett vizsgálatot (2007). Ugyanakkor publikáltak olyan eredményeket is, amelyek megkérdőjelezik a sakkoktatásnak tulajdonított pozitív hatásokat (Jerrim et al., 2016; Choi et al., 2025). Mivel a szakirodalomban kevés olyan kutatást találtunk, amely nagy mintán vizsgálja a sakk különböző kognitív képességekre gyakorolt hatásait, ezért célul tűztük ki egy ilyen vizsgálat megvalósítását. Kutatásunk elméleti háttérének megalapozására átfogó szakirodalmi feltárást végeztünk a PRISMA módszertan alkalmazására támaszkodva (Page et al., 2021). A feltárás során a ScienceDirect, a ResearchGate, az ERIC, és a Chess-Science adatbázisait használtuk (utóbbi a 2025. februári állapot szerint 1225 bejegyzést tartalmaz). Fontos szempont volt a lektorált folyóiratban való megjelenés, illetve új eredményeket közlő doktori disszertációkat is szemléltünk, elsősorban angol, esetlegesen orosz és spanyol nyelven is. Főbb kutatási kérdéseink: (1) Melyek azok a kognitív területek, ahol a sakkozás fejlesztő hatásai érvényesülhetnek? (2) Van-e nemek szerinti különbség az eredményekben? (3) Milyen nehézségekkel és kihívásokkal kell megbirkózni az empirikus kutatás tervezése és megvalósítása során? A kiválasztási szempontok alapján a részletesen elemzett mintába 12 tanulmányt vontunk be. Kizártuk azokat, amelyek (a) nem 15 év alatti diákokat vizsgáltak (b) nem empirikus kutatásra épülnek (c) 20 évnél régebbiek. A vizsgált tanulmányokból néhány eredményt a következőkben foglaltuk össze: (1) A két csoport összehasonlítása során (kísérleti és kontroll) a sakkoktatásban résztvevők szignifikánsan jobb eredményeket értek el rövid távú, fókuszált figyelem esetében; a monotonitástűrésben nem volt különbség (Thi-Chanh, 2025). (2) Szignifikánsan pozitív hatást sikerült kimutatni a matematikai problémamegoldás és a metakognitív elemek vizsgálata esetében (Kazemi et al., 2012), ugyanakkor az olvasással kapcsolatos területeken nem mutattak javulást. (3) A nemek teljesítménye között nem volt tendenciális különbség, bizonyos területeken az egyik, míg más esetekben a másik csoport teljesített eredményesebben (Gyarmathy, 2021). (4) A tanulmányokban szereplő kutatások időtartama változó, ami jelentősen befolyásolhatja az eredményeket. A kutatás eredményei arra mutatnak, hogy a sakkozás fejleszti a gyerekek gondolkodását, és pozitív hatást gyakorol az érintettek kognitív és metakognitív fejlődésére.

TANÁRI VISSZAJELZÉSEK A MOTIVÁCIÓS KLÍMA TÜKRÉBEN: A TANÁRI VISSZAJELZÉSI GYAKORLAT KÉRDŐÍV VALIDÁLÁSA KÍNAI KÖZÉPISKOLÁSOK KÖRÉBEN

FEJES JÓZSEF BALÁZS *, VÍGH TIBOR *, PENG DIYA **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Olvasás és Motiváció
Kutatócsoport; ** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: tanári visszajelzés; motivációs klíma; célelmélet, mindset

A tanuló teljesítményéről nyújtott részletes, informatív, a tanulási folyamatot megerősítő és továbbfejlesztő tanári visszajelzések jelentős mértékben növelhetik a tanulók motivációját (Ames, 1992; Koenka & Anderman, 2019). Számos validált mérőeszköz érhető el a tanári visszajelzések és a motiváció egyes jellemzői közötti kapcsolatok vizsgálatára (Brown et al., 2016; Carvalho et al., 2015, van der Kleij, 2019), ugyanakkor ezek nem fókuszálnak a visszajelzések és az osztálytermi motivációs klíma összefüggéseinek feltárására. Kutatásunk célja ezért a tanári visszajelzések motivációs szempontú vizsgálatára alkalmas kérdőív kidolgozása, amely Hattie és Timperley (2007) visszajelzések természetének és hatékony kezelésének modelljére, valamint Koenka és Anderman (2019) tanári visszajelzések motivációs hatásaira vonatkozó elveire épül. A fejlesztés négy szakaszban történt: kezdeti tételalkotás, tanulói workshopok, szakértői validáció, valamint pilot vizsgálatok. Jelen munkában az utolsó szakaszra fókuszálunk és célunk a kérdőív működésének vizsgálata 10. és 11. évfolyamos kínai tanulók ($N = 1079$) körében. A mérőeszköz hat visszajelzési típust, a feladatfókuszú, a specifikus, a korábbi teljesítményhez viszonyított, a továbbfejlesztést meghatározó, a normatív és a tanuló személyére vonatkozó visszajelzést fedti le. A strukturális validitást feltáró és megerősítő faktoranalízissel, a konvergens validitást korrelációval ellenőriztük. Az eredeti kérdőív struktúrája kirajzolódott ($KMO = 0,92$), bár a specifikus és a korábbi teljesítményhez viszonyított visszajelzés egy faktorba tömörült, ám az ötfaktoros ($\chi^2 = 902,49$, $p < 0,001$; $CFI = 0,92$, $TLI = 0,91$; $RMSEA = 0,04$) és hatfaktoros ($\chi^2 = 912,31$, $p < 0,001$; $CFI = 0,92$; $TLI = 0,91$; $RMSEA = 0,04$) modell illeszkedési mutatói között ($LR = -13,86$, $p = 1,00$) nem találtunk jelentős eltérést. Ezért az elméleti modell alapján elfogadtuk a hatfaktoros modellt, melyet az alsóhatár megfelelő reliabilitása ($0,69 \leq \text{Cronbach-}\alpha \leq 0,86$) és az azok közötti korrelációk ($-0,20 \leq r \leq 0,80$) is igazoltak. A divergens validitás ellenőrzésére Dweck (1999, 2006) tanári mindset vizsgálatára létrehozott kérdőívét ($\text{Cronbach-}\alpha = 0,91$), illetve Midgley és mtsai. (2000) tanári elsajátítási ($\text{Cronbach-}\alpha = 0,70$) és viszonyító cél ($\text{Cronbach-}\alpha = 0,67$) feltárására alkalmas mérőeszközt alkalmaztuk. Mindkét cél a korábbi teljesítményhez viszonyított visszajelzéssel ($0,31 \leq r \leq 0,33$), az elsajátítási cél a továbblépést támogató visszajelzéssel ($r = 0,51$) és a specifikus visszajelzéssel ($r = 0,44$), míg a teljesítménycél a normatív visszajelzéssel ($r = 0,44$) és a tanuló személyére vonatkozó visszajelzéssel ($r = 0,20$), a mindset pedig a feladatközpontú visszajelzéssel ($r = 0,29$) mutatott szignifikáns ($p < 0,01$) összefüggést, igazolva a visszajelzési típusok és a motivációs klíma egyes skálái közötti kapcsolatokat. Eredményeink alapján a létrehozott kérdőív alkalmas a tanári visszajelzések tanulói észlelésének és azok motivációs hatásainak feltárására, így alkalmazható a témával összefüggő jövőbeli kutatásokhoz.

A kutatást támogatta: A 1384400 számú projekt az Innovációs és Technológiai Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, az FK_21 „OTKA” Fiatal kutatói kiválósági pályázati program finanszírozásában valósult meg. A kutatást a Szegedi Tudományegyetem Interdiszciplináris Kutatásfejlesztési és Innovációs Kiválósági Központ (IKIKK) Humán és Társadalomtudományi Klaszterének Digitális Társadalom Kompetenciaközpontja támogatta. Fejes József Balázs a Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport tagja.

A MESTERSÉGES INTELLIGENCIA ALKALMAZÁSÁHOZ KAPCSOLÓDÓ OKTATÓI TUDÁSPROFILOK FELTÁRÁSA: EGY KÉRDŐÍVES KUTATÁS EREDMÉNYEI

FEKETE IMRE

Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia (MI); felsőoktatás; klaszterelemzés

A mesterséges intelligencia (MI) természetes nyelvi programozásra alkalmas platformjainak populáris térhódítása az oktatásban újfajta technológiai, pedagógiai és tartalmi tudás integrációját teszi szükségessé a tanári szerepben. Jelen kutatás célja az volt, hogy feltérképezze, milyen szinten állnak a felsőoktatásban tanító oktatók a mesterséges intelligencia alkalmazásához kapcsolódó technológiai-pedagógiai tudásdimenziók (MI-TPACK) terén, illetve milyen tényezők segíthetik e tudásterületek célzott fejlesztését az azonosított tudásszinteken. A nem reprezentatív, kényelmi mintás kvantitatív kutatás 256 oktató részvételével zajlott, akik egy 17 konstruktumból álló kérdőívet töltöttek ki. A kérdőív szigorú minőségellenőrzési eljárásoknak (pl. Cronbach-alfa mutató, megerősítő faktorelemzés) kellett megfeleljen. A kérdőív a TPACK és MI-TPACK komponensek mellett az MI-alkalmazás szempontjából releváns pszichológiai és környezeti tényezőket is mérte (pl. etikai érzékenység, önkéntesség, attitűd, intézményi támogatás) önbevallás alapján. Az elméleti keretet (többek között) a TPACK-modell MI-re specifikált változata, az MI-TPACK szolgáltatta, amely az oktatók technológiai, pedagógiai és tárgyi tudásának MI-eszközökkel történő integrálását vizsgálja olyan komponensek mentén, mint a tárgyi tudás, pedagógiai tudás, technológiai tudás, valamint ezek MI-kiterjesztései és metszetei (pl. MI pedagógiai tudás). Az MI-vel kapcsolatos konstruktumok alapján végzett klaszterelemzés három jól elkülönülő oktatói csoportot azonosított: kezdő (24%), haladó (56%) és szakértő (20%) MI-felhasználókat. A klaszterek szignifikáns eltéréseket mutattak minden MI-TPACK dimenzióban. Például a szakértők MI-TPACK tudása ötfokozatú Likert-skálán 4,11 volt, míg a kezdőké 1,44. Az MI-műveltség egyéb komponensei, mint az etikai tudatosság (szakértők: 3,67 vs. kezdők: 1,56) és a belső motiváció (önkéntesség: 4,54 vs. 3,10), szintén erős kapcsolatot mutattak a fejlettebb MI-TPACK tudással. Az eredmények alapján lineáris regressziós modelleket alkalmazva (magyarázandó változó: MI-TPACK) eltérő fejlesztési utak körvonalazódnak: a kezdőknél az általános technológiai-pedagógiai tudás (TPACK) erősítése, a haladóknál az intézményi feltételek (továbbképzések, technikai támogatás) bővítése, míg a szakértőknél a tudásmegosztás és mentorálás elősegítése lehet célravezető. A kutatás egyik implikációja, hogy klaszterenként eltérő, célzott tanárképzési és továbbképzési irányokat javasol az MI integrációja érdekében. A kutatás egyik fontos korlátja, hogy a kérdőív önbevalláson alapult, így az adatok torzíthatják a tényleges tudásszint és attitűd közti különbségeket. Ugyanakkor a minta nagysága és a kérdőív minőségbiztosítási eljárásai lehetővé tették a MI-hez kapcsolódó oktatói kompetenciák árnyaltabb megértését és a célzott fejlesztési javaslatok adatalapú megfogalmazását.

A kutatást támogatta: A Kulturális és Innovációs Minisztérium EKÖP-24 kódszámú egyetemi kiválósági ösztöndíj programjának a nemzeti kutatási, fejlesztési és innovációs alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

AZ ETIKA IMPLEMENTÁCIÓJA – A TANTÁRGYAT TANÍTÓ PEDAGÓGUSOK ATTITÚDJE, NÉZETEI ÉS KONTEXTUSÉSZLELÉSE

FENYŐDI ANDREA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: etika, általános iskola, implementáció; pedagógus, attitűd, nézetek, receptivitás

Az etika (korábban erkölcsstan) tantárgy 2013-as évi megjelenése az általános iskolai évfolyamokon szakpolitikai beavatkozás a rendszerbe, azaz implementáció. Egy implementáció sikerét jelezheti az érintett rendszer szereplőinek befogadásra való hajlandósága [*receptivity*], amelyre több tényező lehet hatással, például pedagógusoknak a tudásra, tanulásra, a program előnyeire és hátrányaira, alkalmazhatóságára vonatkozó nézetei; illetve a környezetből érkező támogatásra vonatkozó tapasztalatai (Cheng et al., 2022; Kwok, 2014; Pešková et al., 2019; Wong et al., 2021). Kutatásunk célja az volt, hogy tíz évvel a tantárgy bevezetése után képet kapjunk az etika implementációs helyzetéről az azt tanító pedagógusok meglátásain, észlelésein keresztül. A befogadásra való hajlandóságot az attitűd három dimenzióján (affektív, kognitív és viselkedéses) vizsgáltuk, majd összefüggés-vizsgálatokat végeztünk a pedagógusok nézeteire és az általuk észlelt körülményekre vonatkozó adatokkal. A kutatás alapsokasága a 2013 óta magyarországi általános iskolai évfolyamokon etikát/erkölcsant tanító pedagógusok. A kutató által fejlesztett kérdőívet 513-an töltötték ki. Kvantitatív elemzés során elvégeztük a vizsgált három terület egyváltozós elemzéseit (gyakoriságmutatók), majd dimenziócsökkentés céljából származtatott változókat és főkomponenseket hoztunk létre. Az összefüggések feltárásához az attitűdváltozók és a nézetváltozók/kontextusváltozók között SPSS-programmal Spearman- és Pearson-korrelációvizsgálatokat végeztünk. Az eredmények a pedagógusok inkább pozitív, de nem erősen pozitív viszonyulását jelzik az etika irányába. Az affektív komponens érte el a legmagasabb értéket. Az értékelő komponens esetében, bár a válaszadók általában az etika céljait fontosnak tartják, egy részük nem gondolja úgy, hogy ezeket külön tantárgy kereteiben kell megvalósítani. Míg a nézetek csak néhány komponensben mutatnak szignifikáns korrelációt az attitűddel, addig valamennyi kontextusfaktor korrelál mindegyik attitűdkomponenssel: tehát minél jobbnak érzékeli a pedagógus a környezet – elsősorban a tanulók – pozitív, támogató hozzáállását, minél jobban azonosul a tantárgyi koncepcióval, minél elégedettebb saját szakmai és a tanulók fejlődésével, annál pozitívabban viszonyul a tantárgyhoz és annak tanításához. A kutatás egyedisége abból ered, hogy fókuszában egy sajátos magyarországi innováció áll, és elsősorban a hazai, ennek az implementációnak a nyomon követésére irányuló vizsgálatok hiányát pótolhatja. Eredményeink azon nemzetközi kutatásokhoz is illeszkednek, amelyek az implementációs folyamat előrehaladtával pozitívabb pedagógusattitűdök kialakulását figyelték meg (Borbély, 2019; Lee, 2000; Shapiro, 2018; Yin et al., 2011). Kutatásunk kimutatta az attitűd kialakulásával összefüggő, belső és külső tényezőkre különülő komponenseket is (Cheng et al., 2022; Kim & Na, 2021; Pan & Wiens, 2024).

EXPLORING THE ROLE OF SPACE AND DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE EVOLUTION OF MUSEUM EDUCATION

FERDAOUS OTHMAN *, BEATRIX VINCZE **

Eötvös Loránd University

Kulcsszavak: museum education, spatial pedagogy, digital innovation; hybrid learning environments, informal learning

Museum pedagogy is being transformed in the 21st century by the confluence of spatial redesign and digital technology. This study examines the ways that spatial design and the emerging technologies of augmented reality and virtual reality converge as comingled educational forces within museums, reshaping learning processes, institution strategies and visitor engagement. In the context of global changes in education, the study positions museums as learning spaces that break down the formal and informal schooling dichotomy. The research objectives are threefold: to explore how spatial organization enhances multisensory and embodied learning; to examine how digital technologies shape education access and tailoring; and to establish new hybrid pedagogical approaches born of the intersection of physical and virtual spaces. The facilitative research questions are: How does spatial design function as a co-educator in museum learning environments? How do digital technologies enhance and support visitor learning and engagement? What institutional change and pedagogical models are emerging in hybrid museum settings? The research is conceptually grounded in Falk and Dierking's Contextual Model of Learning, which conceptualizes museum learning as dynamic negotiation among personal, sociocultural, and physical contexts. This model emphasizes the museum as an experiential learning space where physical space is a paramount pedagogical attribute. In addition, constructivist and embodied learning theories (Dewey, Piaget) inform the study in highlighting the value of active, situated, and sensorimotor engagement. The post-digital museum idea (Nikolaou, 2024) provides a lens for critically investigating the ways in which digital technologies disrupt and redefine traditional institutional functions. Using qualitative methods, the study looks at four museums: the Museum of the Future (Dubai), which has earned recognition for its speculative and immersive design approaches; the Natural History Museum (London), which combines AR and subject zones to enable scientific exploration; the National Museum of Emerging Science and Innovation (Tokyo), with its emphasis on interactivity and cross-disciplinary learning; and the California Academy of Sciences (San Francisco), which integrates sustainability, architecture, and online outreach to enable learning in depth. Through spatial analysis and institutional papers, the research expects to anticipate spatial flexibility and digital innovation towards supporting personalized, participatory, and inclusive learning. This point of convergence will perhaps demand novel teaching roles and interdisciplinary responses that transgress physical and virtual learning spaces. Theoretically, this study helps us learn about how museums are dynamic pedagogical institutions. Practically, it provides information on how spatial and digital convergence can be leveraged to increase informal learning and aid learner focused, technologically responsive educational models for the future.

A kutatást támogatta: Eötvös Loránd University (ELTE)

A MINDENNAPOS TESTNEVELÉS VIZSGÁLATA A DEBRECENI CSAPÓKERTI ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN

FINTOR GÁBOR *, CZIDOR CSABA **

* Debreceni Egyetem

** Csapókerti Általános Iskola

Kulcsszavak: mindennapos testnevelés; általános iskolai tanulók, attitűd; Nemzeti alaptanterv

Az általános iskolai tanulóknál az évek során kapott értékek meghatározzák felnőttkori életvitelüket is (Barnett et al., 2008; Minarro, 2009; Shepard et al., 2013, Bognár, 2019). Ebben a periódusban a tanulók testi, lelki, szellemi egészségében a rendszeres, a mennyiségileg és minőségileg is megfelelő testmozgás elengedhetetlen fontossággal bír (Gombocz, 2019; Révész & Csányi, 2015). A testnevelés tantárgynak tehát nagy a felelőssége, szerepe a felnövekvő generáció egészség tudatosságának kialakításában (Rétsági, 2014; Hamar, 2016). Előadásunk kiindulópontját a Testnevelés és sport műveltségi terület szaktanterveinek elemzése adja (Hamar & Petrovic, 2008; Hardman & Marshall, 2009; Rétsági & Csányi, 2014). A nemzeti alaptanterveket vizsgálva kijelenthető, hogy az egészségre nevelés területén a testnevelés mindig is kiemelt szerepet játszott. Ugyanakkor a mindennapos testnevelés 2012-es bevezetésével a tantárgy új dimenzióba került. A témakörben született eddigi vizsgálatok biztatóak (Fintor, 2019; Borbély, 2018; Moravec, 2021). Előadásunk célja a mindennapos testnevelés vizsgálata a debreceni Csapókerti Általános Iskola felső tagozatos diákjainak a körében három témakör mentén. A kutatási kérdések a testnevelésórák népszerűségére és kedveltségére, illetve a Nemzeti alaptantervre, valamint az iskolán kívüli sportolási szokások vizsgálatára irányultak. Az ehhez kapcsolódó hipotézisek érintik a nemek közötti különbségeket, a tantárgy megítélését, a tanulói eredményességet, a testnevelő tanár szerepét, a motivációs tényezőket és a szülői háttér jelentőségének vizsgálatát is. A kutatás önkitöltős kérdőíves adatfelvétellel történt egy korábban már validált kérdőív alapján (Fintor 2019), amelyben az iskola felső tagozatos diákjai (N = 197) vettek részt. Az eredményekből kiderül, hogy a diákok többsége kedveli a testnevelést, különösen, ha az órák játékosak és változatosak. A sportolás iránti elkötelezettség nemcsak az iskolai órákhoz kapcsolódik, hanem részben az iskolán kívüli szokásokhoz is. A testnevelésórák iránti kedveltséget nagymértékben befolyásolja a testnevelő tanár személyisége és az órák színvonala (élményközpontúsága). A válaszadó diákok több mint fele heti legalább három alkalommal sportol a testnevelés órán kívül (ebben a szülői példamutatásnak fontos szerepe van). Ugyanakkor meglepő eredmény (a korábbi kutatások tükrében), hogy a sportolás gyakorisága tekintetében nem mutatható ki szignifikáns különbség a fiúk és a lányok között. Eredményeink hozzájárulnak ahhoz, hogy átfogóbb képet kapjunk a minta diákjainak attitűdjéről, motivációjáról és szokásairól, melyek hosszú távon is meghatározzák egészségmagatartásukat. A testnevelés tantárgy oktatása semmivel nem pótolható eszközrendszer a tanulók teljes személyiségének pozitív irányú formálásában, amely együttal kulturális tőke is.

HUGO KÜKELHAUS ÉRZÉKELÉSFEJLESZTŐ JÁTÉKESZKÖZEINEK PEDAGÓGIAI JELENTŐSÉGE

FLISZÁR NÓRA *, VINCZE BEATRIX **, NÉMETH ANDRÁS **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Neveléstudományi Doktori Iskola;

** Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Neveléstudományi Intézet;

Kulcsszavak: játékpedagógia, élménypedagógia; reformpedagógia; érzékelésfejlesztés

Kutatásunk középpontjában Hugo Kükelhaus (1900–1984) érzékelésfejlesztő játékeszközei és pedagógiai jelentőségük áll. A 20. század közepétől zajló technikai-társadalmi fejlődés következtében érzékszerveink egyoldalú használata jellemző, különösen gyermekkorban, amikor a természetes környezeti ingerek hiánya akadályozza a testi-lelki fejlődést. Kükelhaus koncepciója erre kínál választ: olyan játékeszközöket alkotott, amelyek a gyermekek érzékszerveit teljes testüket bevonva aktivizálják, miközben a természet törvényeit élményszerűen teszik meg tapasztalhatóvá. Sajátosságuk a nagy méret és az, hogy a gyerekek maguk jönnek rá használatukra (Münch, 2009). Eszközei sikeresen alkalmazhatók kisgyermekkorban és gyógynevelésben is (Birk, 2021). Kutatásom célja Kükelhaus pedagógiája és játékeszközei elméleti alapjainak feltárása, valamint annak vizsgálata, hogyan illeszkedik koncepciója a (reform)pedagógiai hagyományokhoz. Összehasonlító elemzést végzek Fröbel és Montessori tanulástámogató eszközeivel. A kutatás kérdései: Hogyan értelmezhető az érzékelésközpontú pedagógia Kükelhaus koncepciójában? Milyen célok azonosíthatók az elgondolás alapján? Milyen típusú játékeszközöket fejlesztett ki? Hogyan illeszkednek ezek az játékeszközök a pedagógiai hagyományokba? A kérdések megválaszolása dokumentumok összehasonlító elemzésével történik. Elsődleges forrásként Kükelhaus írásai, másodlagos forrásként neveléstudományi szakirodalom és az elméletével kapcsolatos tudományos munkák szolgálnak. Fröbel adományai a gyermek isteni természettel való egységét segítik a játékon keresztül, míg Montessori eszközrendszere az önálló tapasztalatszerzést és érzékszervi fejlődést támogatja szenzitív periódusokra építve (Mikonya, 2014; Marshall, 2017). Kükelhaus játékeszközei ezekkel összhangban, de sajátosan, az élménypedagógia és a komplex érzékelési folyamatok integrálásával hatnak (Kükelhaus, 1968). Bár koncepciója német nyelvterületen széles körben ismert, Magyarországon kevésbé kutatott és alkalmazott. A vizsgálat várható haszna a kükelhausi szemlélet hazai nevelési gyakorlatba való beemeléseinek megalapozása, különös tekintettel a játékos tanulás, élmény-, játék- és múzeumpedagógia területeire.

A TANULÁSI CÉLÚ SZAKSZÖVEGOLVASÁS TANÁR SZAKOS HALLGATÓK KÖRÉBEN – KÉRDŐÍVFEJLESZTÉS ÉS PRÓBAMÉRÉS

FÖLDVÁRI ERIKA *, MOLNÁR EDIT KATALIN **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: pedagógusképzés; tanulási célú olvasás; felsőoktatás

A felsőoktatási tanulmányokhoz kapcsolódó anyanyelvi szakszövegek (tankönyvi, tudományos szövegek, források) megértése nemzetközi és hazai viszonylatban is nehéz a hallgatók számára (vö. pl. Hermida, 2009; Hercz et al., 2013). A nemzetközi szakirodalomban megjelennek törekvések a tanulási célú szövegértéshez kapcsolódó viselkedések, attitűdök, szükségletek diagnosztizálására, ám célzott, széleskörű empirikus hazai adatok hiányoznak. Ezért saját vizsgálatunkban tanár szakos hallgatókat célozva a szakszövegolvasásuk több szempontú feltérképezésére fejlesztettünk és próbáltunk ki kérdőívet. A szakirodalomban nem találtunk a szükséges hazai feltáró vizsgálat minden területét lefedő mérőeszközt, bár egyes elemeket vagy rövid kérdőíveket fel tudtunk használni inspirációként vagy saját kérdéssorunk elemeként. Saját fókuszcsoportos interjúnkra is támaszkodtunk. A kérdőív 165 iteme három fő kérdéskört vizsgál: (1) a kiadott szövegek észlelt jellemzői, (2) a hallgatók szakszövegértési-tanulási szokásai és stratégiái, tapasztalt kognitív és affektív nehézségeik, (3) az észlelt oktatói és intézményi támogatás jellemzői. A kérdőív tételei döntően zárt végű itemek Likert-skála vagy intenzitásskála hozzárendelésével. Az adatfelvétel anonim módon, kényelmi mintavétellel történt (N=35). A leíró statisztikai elemzések alapján úgy látjuk, hogy az itemek ritka kivételtől eltekintve jól értelmezhetők. Csak néhány esetben merül fel a nyelvi pontosítás szükségessége. A kérdőívben két olyan alskála szerepel, amelyet adaptáltunk korábbi mérőeszközökből. Az énképet vizsgáló alskála (Szenczi & Józsa, 2022 alapján) ezen az életkori mintán nem működött megbízhatóan. A tanulási célú olvasás attitűdjeit vizsgáló ISARA kérdőív (Isakson et al. 2016) magyar változata jó megbízhatóságúnak bizonyult (Cronbach alfa = 0,925), de a faktorstruktúrája az eredetitől eltér. A kérdőív további adatai igazolják, hogy a hallgatók tapasztalnak szakszövegértési nehézségeket, gyakori a problémák viszonylag homogén megítélése. A válaszokból egyértelműen kirajzolódik, hogy a hallgatók érzékelik a szükségességét a képességeik fejlesztésének, és ebben az intézmény és az oktatók szerepét is látják. A szöveg felszíni elemeire vonatkozó műveleteket nehezebbnek ítélik, míg a fogalmi struktúrához kapcsolódókat tipikusan nem nehéznek. A szövegértés segítésében az oktatói magyarázatot és az órai közös tevékenységeket érzik a leghasznosabbnak. A próbamérés tanulságai alapján véglegesíthető mérőeszköz alkalmas lesz a célzott szövegértési intervenciók és támogató pedagógiai gyakorlatok megtervezéséhez elengedhetetlen információ gyűjtésére.

PIONEEROK A NEMZETGYŰLÉSSEN: SLACHTA MARGIT ÉS KÉTHLY ANNA OKTÁSPOLITIKAI MEGNYILVÁNULÁSAI A NEMZETGYŰLÉSSEN A POLITIKAI LAPOK INTERPRETÁLÁSÁBAN

FRANK TAMÁS

Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Kulcsszavak: Slachta Margit; Kéthly Anna; oktatás, sajtó- és dokumentumelemzés

1920 januárjában tartottak nemzetgyűlési választást hazánkban. A módosult census miatt a választásra jogosultak aránya 6–7 százalékról 40 százalékra emelkedett. Ezekkel magyarázható vagy a közhangulattal, a Nemzetgyűlés tagja lett első női képviselőként Slachta Margit. A mélyen vallásos, keresztény feminista elveket valló, legitimista Slachta két éven át a kormányzópárt, a Keresztény Nemzeti Egyesülés Párt képviselőjeként szólalt fel a Nemzetgyűlésben, ahol a munkásügyi bizottság tagja is volt. A Szociális Missziótársulat vezetőjének, Farkas Edithnek a koncepcióváltása miatt – bár komoly támogatottsága volt Slachtának – a következő választáson már nem indulhatott, így a Horthy-korszak további éveiben a közpolitika színpadán betöltött szerepe megváltozott. Az 1922. évi nemzetgyűlési választásokon az ellenzéki Magyar Szociáldemokrata Párt színeiben induló Kéthly Anna szerzett mandátumot és vált a Nemzetgyűlés második női képviselőjévé. Bár a társadalmi és politikai gyökereik igen távoliak voltak egymástól, sok hasonlóság fedezhető fel az egymást követő választási ciklusban egymást követő képviselőnők életútjában. Mindketten sokgyermekes családba születtek és egzisztenciális okok miatt már fiatalon dolgozni kényszerültek. Slachta tanító és tanárképzéssel a pedagógia területén tevékenykedett, majd elmélyedt a patronázmunkában, valamint munkája mellett cikkeket írt és lapszerkesztőként is aktív volt: a Keresztény Nő (Magyar Nő) újságírója, majd szerkesztője lett. Kéthly a Nőmunkás és a Népszava újságírója, előbbi szerkesztője is egyben. Nemzetgyűlési tevékenységük, aktivitásuk kulcsfogalmai a nők szavazati joga, szociálpolitika, nők a munka világában és az oktatási kérdések. Mindketten az elveik mellett a végsőkéig kitartóak, állhatatosak voltak. Kutatásomban a két képviselőnő nemzetgyűlési aktivitásainak oktatáspolitikai aspektusát vizsgálom. Milyen koncepcionális és praxisközpontú felvetéseik, észrevételeik voltak? Hogyan reflektáltak a hatalom döntéseire kormánypárti és ellenzéki képviselőként, illetve a képviselőtársak megjegyzéseire? Az egymást követő nemzetgyűlési ciklus révén és a politikai mező hasonlósága okán összehasonlítható a két képviselőnő oktatáspolitikai nézete. A Horthy-korszak kezdete és első miniszterelnökének, Bethlen Istvánnak konszolidációs törekvései, valamint Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszterségének első fele jelzi a vizsgálandó időszakot: 1920. február – 1924. február. A korpuszt a Nemzetgyűlési Napló és az országos politikai orgánusok képezték. A kutatás módszertana kvalitatív tartomelemzés. Az eddigi eredmények alapján jól látható, hogy Slachta Margit a nemzetgyűlésben elvétele szólalt fel, bár a politikai periodikák előszeretettel idézték őt, továbbá mindkét politikust az ellenérdekelt politikai platform lapjai negatív konnotációban reprezentálták.

JÁTÉK, JÁTSZÁS ÉS TANULÁS: TAXONÓMIA A JÁTÉKALAPÚ MEGKÖZELÍTÉSEK (GBA) NEVELÉSTUDOMÁNYI DIFFERENCIÁLÁSÁHOZ

FRIDRICH MÁTÉ

Pécsi Tudományegyetem BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: játékalapú megközelítések; taxonómia; game-based learning, gamification, playful learning, edutainment

A jelen tanulmány a játék (*game*), a játszás (*play*) és a tanulás közötti interakciókat vizsgálja a neveléstudomány kontextusában azzal a céllal, hogy egy újszerű taxonómia révén rendszerezze és pontosítsa a játékalapú megközelítések (*Game-Based Approaches* – GBA) közötti különbségeket. A korábbi kutatásoktól eltérően – amelyek elsősorban a játékalapú tanulás (*game-based learning*) alkalmazása során a tanulási eredményekre fókuszáltak – jelen vizsgálat játék (*game*), a játszás (*play*) és a tanulás közötti interakciók azonosításával a játékalapú megközelítések közötti különbségeket hangsúlyozza. A kidolgozott taxonómia a játéktudás és az akadémiai tudás között fennálló összefüggéseket rendszerezi, és egyértelművé teszi, hogy a különböző játékos megközelítések miként támogatják az eltérő tanulási tapasztalatok kialakulását. A GBA Taxonómia célja, hogy felhívja a figyelmet a diskurzuson belül meglévő különféle megközelítések közötti eltérésekre, a játék (*game*), játszás (*play*) és tanulás kölcsönhatásának, valamint a kölcsönhatás komponenseinek azonosításán keresztül. A bemutatott taxonómia strukturált módot kínál a játéktudás és az akadémiai tudás viszonyának megértésére. Tisztázza, hogy az egyes játékalapú megközelítések miként támogatják a tanulási folyamatokat, meghatározva azok jellemzőit és működésmódját. A GBA Taxonómia hozzájárul annak megértéséhez, miként kapcsolódik a játéktudás és az akadémiai tudás az egyes elemek szintjén, valamint világossá teszi, hogy a különböző játékalapú tanulási megközelítések hogyan generálnak tanulási folyamatokat azok léptékét és természetét illetően. A taxonómia a kutatók számára is segítséget nyújt abban, hogy elhatárolják egymástól a konkrét játékalapú tanulási folyamatokat, játékokat és videojátékokat a tanulás és a játékmenet dinamikája szerint. A taxonómia elősegíti a GBA-rétegek azonosítását konkrét oktatási helyzetekben, és lehetőséget teremt azok célirányos fejlesztésére azáltal, hogy feltárja, mely taxonómiai elemek hiányoznak a jelentős és mélyreható tanulási eredmények eléréséhez. Jelen kutatás hozzájárul a játékalapú megközelítések diskurzusához az által, hogy egy szilárd elméleti-elemzési keretet kínál a játék (*game*), a játszás (*play*) és a tanulás közötti kapcsolatrendszer vizsgálatához és továbbfejlesztéséhez.

A kutatást támogatta: A tanulmány az Innovációs Technológiai Minisztérium EKÖP-24-3-II kódszámú Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI TANÁRKÉPZÉS ELSŐ ÉVEI A SZEGEDI PEDAGÓGIAI FŐISKOLA TÖRTÉNETÉNEK TÜKRÉBEN

FIZEL NATASA

Szegedi Tudományegyetem JGYPK

Kulcsszavak: tanárképzés; Szeged; pedagógiai főiskola

Előadásomban az 1947-ben elindított szegedi Pedagógiai Főiskola első évein keresztül mutatom be azt a hektikus időszakot, amely során (1964-re) kialakult és kiforrott az általános iskolai tanárképzés kétszakos és négy tanéves képzési rendszere. Jelenlegi eredményeim az első hét tanévre korlátozódnak, azaz az 1947–1953 közötti időszakra. A hét tanév alatt ugyanis háromféle különböző rendszerben tanultak a hallgatók, ami – értelemszerűen – nem csak a történetet bonyolította, hanem a hallgatói adatok feldolgozását is megnehezítette: 1947-ben és 1948-ban hároméves, kétszakos és kiegészítő szakos képzés indult az általános iskola 1–8. osztályára képesítve, 1949-ben hároméves, kétszakos és kiegészítő szakos képzés az 5–8. osztály tanítására képesítve, 1950–1953-ban pedig kétéves két-, illetve egyszakos képzések indultak szintén a felső tagozatra képesítve. Ahhoz, hogy megértsük az általános iskolai pedagógusok képzése körüli vitákat, mindenképpen meg kell vizsgálnunk az előzményeket is, azaz az általános iskola létrehozásának okait és körülményeit, így prezentációm bevezetéseként természetesen ezt az áttekintést is megteszem. Kutatásom során primer forrásként használtam fel a korszak legfontosabb folyóiratát, a Köznevelést, valamint a helyi lapokat, áttekintettem a megjelent jogforrásokat (törvényeket, rendeleteket, utasításokat), valamint mintegy 2000 hallgató (az összes nappalis hallgató) adatait vittem fel SPSS adatbázisba az SZTE Levéltárában megtalálható hallgatói anyakönyvek, szigorlati jegyzőkönyvek alapján (1947–1953). Korábbi kutatásaim során már elkészítettem a szegedi Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola hallgatóinak adatbázisát (N = 1937), így a két minta összevetésével lehetőség nyílt a hallgatói összetétel megváltozásának szisztematikus elemzésére is. Előadásomban az alábbi kérdésekre adok választ: Hogyan alakult át a korábbi polgári iskolai főiskola pedagógiai főiskolává az 1940-es évek végén Szegeden? Milyen változáson ment keresztül a képzés struktúrája, hogyan változtak meg a tantervi tartalmak, valamint a hallgatói összetétel? A polgári iskolai tanárság professzionalizációja után az általános iskolai tanárság esetében folytatódik-e a tendencia, vagy esetleg deprofesszionalizációs hatások érzékelhetők?

PÁLYAKEZDŐ DIPLOMÁSOK KOMPETENCIÁI

FÓNAI MIHÁLY *, NYILAS ORSOLYA **

* Debreceni Egyetem

** Nyíregyházi Egyetem

Kulcsszavak: kompetenciák; pályakezdő diplomás; felsőoktatás

Előadásunkban a pályakezdő diplomások kompetenciáit vizsgáljuk. A kompetenciák – beleértve a munkaerőpiaci kompetenciák – definiálására több megközelítés is kialakult a szakirodalomban. Előadásunkban az általánosabb kompetenciák (Filep et al., 2012; Szabó, 2014; Tóthné & Hlédik, 2014; Fényes et al., 2015; Varga et al., 2017; Nagyné & Gubán, 2018; Sipos et al., 2020) és a szűkebb kulcskompetenciák vizsgálatára törekszünk (Falus & Vajnai, 2012; Szabó, 2014; Derényi et al., 2018; Európai Unió Tanácsa, 2018; Szittné & Vass, 2023). A pályakezdők munkaerőpiaci beilleszkedésének fontos kérdése, hogy mennyiben rendelkeznek azokkal a kompetenciákkal, melyeket a munkaerőpiacon tőlük elvárnak (Kiss, 2010; Sági, 2013). Ennek lényeges vonása a képzés elméleties jellegének szembeállítása a munkaerőpiacon elvárt gyakorlatias tudással és kompetenciákkal. Előadásunk célja az, hogy a pályakezdő diplomások véleménye alapján összevessük azokat a kompetenciákat, melyekkel a frissdiplomások bírnak, a munkájukhoz általuk szükségesnek ítélt kompetenciákkal. Ennek kapcsán fontos limitáció, hogy a pályakezdők véleményét vizsgáljuk, és nem ismerjük a munkáltatók véleményét az elvárt kompetenciákról. Kutatási kérdésünk a szakirodalom és korábbi elemzéseink alapján a következő: Érvényesül-e a megszerzett és a szükséges kompetenciák közötti diszkrépancia a pályakezdők körében? Ehhez kapcsolódó hipotézisünk az, hogy a pályakezdők a munkájukhoz szükséges kompetenciákkal kevésbé rendelkeznek, mint amennyire azokat fontosnak tartják. A Diplomás Pályakövető Rendszer 2020-as adatfelvétele során 26 kompetenciát vizsgáltak a pályakezdők véleménye alapján. A vizsgálat arra irányult, hogy a pályakezdők mennyire tartanak fontosnak egyes kompetenciákat, és mennyire rendelkeznek azokkal. Az adatfelvétel során 9576 fő válaszolt. Előadásunk másodelemzésen alapul, a 2020-as DPR frissdiplomás adatbázisát elemezzük. Az adatfelvétel eredményei az alkalmazott súlyozási eljárás miatt reprezentatívak az adott években végzett hallgatók körében. Előadásunkban a DPR adatbázisa alapján azt az ellentmondást emeljük ki, mely a pályakezdő frissdiplomások válaszai alapján a „szükséges” és „birtokolt” kompetenciák lényeges eltérését mutatja. Az elemzésbe a kérdőívben szereplő 26 kompetenciát vontuk be, az alapmegoszlás átlagai is a jelzett eltéréseket jelzik. Elemzésünkhöz öt-öt faktort hoztunk létre. ANOVA elemzéssel a képzési szint, tagozat és a képzési terület hatását vizsgáltuk, melyek szignifikáns különbségeket mutattak.

A FELSŐOKTATÁSBAN DOLGOZÓ TANÁROK NÉZETEI AZ ÖLTÖZKÖDÉS ÉS KÜLSŐ SZEREPÉRŐL AZ OKTATÁSBAN ÉS A MUNKAHELYI ELŐMENETELBEN/VERSENYBEN

FÜLÖP MÁRTA

HUN-REN Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet,
Károli Gáspár Református Egyetem

Kulcsszavak: felsőoktatás, külső, öltözködés, munkahelyi verseny

A felsőoktatásban a külső és az öltözködés (együttesen a megjelenés) szerepét viszonylag kevés kutatás vizsgálta. Magyarországon nem felsőoktatási környezetben Nagyvárad (2009) vizsgálta, hogy tanárok és diákok szerint mennyire fontos a tanárok megjelenése. Hajdú és mtsai (2023) azt vizsgálták, hogy miként befolyásolja a hallgatói megítélést az oktatók öltözködése. Ebben a témakörben több hazai kutatás nem született. Külföldön is csak korlátozott számban (pl. Kashem, 2019; Olivér és mtsai, 2021). Egyik kutatás sem helyezte a középpontjába a megjelenés felsőoktatási munkahelyi versengésben betöltött lehetséges szerepét. Kutatás: A jelen kutatás egy 9 országot magába foglaló nemzetközi kutatás része, amely a testkép, megjelenés, öltözködés és a karrier kapcsolatát vizsgálta két foglalkoztatási szektorban (felsőoktatás, piaci felsővezetés) és három korcsoportban (-34, 35-55, 56+). A magyar kutatás specifikuma a külső, megjelenés és öltözködés szerepének a munkahelyi előmenetelben/versengésben betöltött szerepe. Az előadás a felsőoktatásra vonatkozó magyar kutatást ismerteti. Résztevők: Összesen 34 egyetemi oktató, 16 férfi és 18 nő, 25 és 35 év között (10), 35 és 56 éves (14), 56 év felett (10) vett részt a vizsgálatban Budapesten és vidéken.

Módszer: Félig strukturált interjú, amely a munkahelyi megjelenés jellegzetességeire, a felsőoktatásban a munkahelyi előmenetel/verseny és a megjelenés valamint a megjelenés és a tanári/hallgatói teljesítmény összefüggéseire vonatkozó nézetek és tapasztalatok feltárására irányult. Elemzés: Tematikus – tartomelemzés (Braun & Clarke, 2022).

Eredmények: A felsőoktatási intézményeknek általában nincs dresszkódja vagy azt nem tartatják be szigorúan. A külsőre és öltözködésre vonatkozóan mind a diákok (közvetlenül és Mark My Professor), mind a kollégák és munkahely vezetők (pl. tanszékvezető) rendszeresen tesznek megállapításokat. A válaszadók nagy többsége átgondolja, hogy mibe öltözzön az oktatáshoz, vizsgáláshoz, ünnepélyes alkalmakhoz, de ezt a saját személyiségéhez illeszti. A külső és öltözködés és az felsőoktatási előmenetel kapcsolatáról való gondolkodás különböző mintázatait találtuk: **a kettő között van kapcsolat** (diákértékelésekben, a beleillés/bele nem illés az öltözködésre vonatkozó normatív elvárásokba, a hátrányos /előnyös külső előny és hátrány jellege, személy percepcióval, munkamorál és intellektus megítélésével való kapcsolata); **a kettő között nincs kapcsolat**, mert a felsőoktatásban az intellektuális/szakmai/oktatási teljesítmény számít; a külső/öltözködés a **szociális készségekkel/megnyerő fellépéssel együtt** definitív versenyelőny; **az öltözködés a szakmai státusz kifejezése**.

A kutatás segíti a felsőoktatásban dolgozókat, hogy egy olyan, a felsőoktatásban a figyelem fókuszába kevésbé kerülő tényezőnek, mint a külső megjelenés, az oktatásban és munkahelyi versenyben betöltött szerepéről strukturáltan tudjanak gondolkodni

Kutatási támogatás: NKFIH- OTKA-K 135963

SPORTSZAKOS ÉS NEM SPORTSZAKOS EGYETEMISTÁK SPORTMOTIVÁCIÓJÁNAK, EGÉSZSÉGI- ÉS FITTSÉGI ÁLLAPOTÁNAK FELTÁRÁSA AZ EGÉSZSÉGMAGATARTÁS TÜKRÉBEN

FÜGEDI BALÁZS *, MOLNÁR ANITA **, BEREGI ERIKA ***

* Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

** Nyíregyházi Egyetem

*** Miskolci Egyetem

Kulcsszavak: sportmotiváció; egészségmagatartás; objektív és szubjektív egészségi állapot

Az egészségtudatos viselkedés, a megfelelő egészségkultúra pozitív hatást gyakorol a fizikai aktivitásra (Szakály et al., 2016). Ebben a motivációnak, mint kulcsfontosságú tényezőnek is kiemelt szerepe van (Bartha & Bácsné Bába, 2020). Ugyanakkor a középiskolai évekhez mérten az egyetemisták által végzett napi testmozgás mennyisége csökkenő tendenciát mutat (Maklári & Bartha, 2024), emellett megfigyelhető, hogy a nem sportoló hallgatók kevésbé elégedettek fizikai állapotukkal (Pfau & Mészáros, 2021). A kutatás célja feltárni és összehasonlítani a sportszakos és nem sportszakos egyetemi hallgatók sportmotivációját, szubjektív egészségi- és fittségi állapotát, továbbá összevetni a kapott önértékelési adatokat az objektív mérési eredményekkel. Szakértői mintavételt követően 146 fő vett részt a vizsgálatban (sportszakos hallgató: $n = 50$, nem sportszakos hallgató: $n = 96$). A vizsgálatban részt vevők átlagéletkora $21,33 \pm 2,19$ év, 35,9%-uk nő, 64,1%-uk férfi volt. A fittségi állapothoz köthető önminősítéshez kérdőíves adatfelvétel, ezen felül testtömegindex (BMI) és Cooper teszt alapján becsült maximális oxigén felvételi szint (becsült VO_2max) meghatározás történt. Az eredmények azt mutatták, hogy a nem sportszakos hallgatók 35,5%-a, a sportszakos hallgatók 81,3%-a ítélte meg jónak vagy nagyon jónak a teljesítőképességét, fittségét. A sportmotivációt tekintve mindkét csoportban magas ösztönző szerepe van az egészség megőrzésének, fejlesztésének. A nem sportszakos hallgatók átlagos BMI értéke ($24,02 \pm 4,89$) közel azonos a sportszakos hallgatókéval ($24,00 \pm 3,34$), ugyanakkor a Cooper teszt alapján becsült VO_2max értéke a sportszakosok esetében ($39,39 \pm 6,81$) lényegesen kedvezőbb a nem sportszakos hallgatókéhoz mérten ($28,22 \pm 9,79$). Megállapítható, hogy a teljesítőképességgel, fittséggel kapcsolatos önértékelés értékei és az objektív mérések eredményei összhangban vannak, alátámasztva a sportszakos hallgatók jobb állapotát e tekintetben, ami evidenciának tekinthető. Mindez az egészségnevelés fontosságára is felhívja a figyelmet a rendszeresen nem sportoló fiatalok esetében. Azonban kiemelendő, hogy a nem sportszakos hallgatók a sportszakosokhoz hasonló testtömegindex (BMI) értékekkel rendelkeznek. Ennek alapján feltételezzük az egészségtudatosságot a nem sportszakosok esetében is, melynek egészségnevelési aspektusait igyekszünk feltárni jelen kutatásunkban. Az eredmények tükrében a vizsgáltot érdemes bővíteni további objektív mérésekkel és nagyobb elemszám bevonásával. További kutatási területként javasolt a sportmotiváció fokozásának és az egészségmagatartás egyéb mérési lehetőségeinek feltárása.

AZ ASSZERTÍV, A PASSZÍV-AGRESSZÍV KOMMUNIKÁCIÓ ÉS A SZOCIÁLISPROBLÉMA-MEGOLDÁS KAPCSOLATA SERDÜLŐK KÖRÉBEN

GÁL ZITA *, NAGY MÁRIÓ TIBOR **, KASIK LÁSZLÓ *

* Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet

** Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet,
MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport

Kulcsszavak: passzív-agresszív kommunikáció; szociálisprobléma-megoldás; serdülők

Igen sok kutatás elemzi a serdülőkori kortársi problémák megoldási folyamatának kommunikációs-viselkedéses jellemzőit, vagyis azt, miként fejezik ki a problémát és a megoldási szándékot, illetve hogyan reagálnak a másik véleményére, szándékára problémahelyzetben. E kutatások igen kis hányada foglalkozik – feltehetően a stílus összetettsége miatt – a passzív-agresszív kommunikációs stílus megjelenési formáival, holott e stílus eszköztára ebben a korban rohamosan gazdagodik. Az elmúlt másfél évben két vizsgálatot szerveztünk 16 és 18 évesek ($n = 496$, $n = 325$) asszertív és passzív-agresszív kommunikációjának, valamint szociálisprobléma-megoldásának vizsgálatára. Az *Assertiveness Questionnaire* (Erickson et al., 2016) a másikkra figyelmet és a saját érdekek, szükségletek kifejezését méri – ezt csak a második vizsgálatban használtuk. A további kettőt mindkét kutatásban kitöltötték a diákok: a *Passive Aggression Scale* (Lim & Suh, 2022) a kritikusság, az ignorálás és a sabotálás módjait; a *Social Problem-Solving Inventory-Revised* (D’Zurilla et al., 2002) a negatív és a pozitív problémaorientációt, valamint a racionális, az impulzív és az elkerülő problémamegoldói stílust tárja fel. A kérdőívek megbízhatóan működtek mind a két mérés során. Mindkét életkori csoportban pozitív volt a kapcsolat a kritikusság–impulzivitás és az ignorálás–racionalitás között mindkét mérés alapján, ami jól tükrözi az adott passzív-agresszív kommunikációs forma és a kapcsolódó megoldói stílus során végbemenő hasonló kognitív-emocionális folyamatokat. Látensprofil-elemzéssel a 16 éveseknél két problémamegoldó profilt (vegyes, pozitív racionális), a 18 éveseknél hármat (vegyes, pozitív racionális, negatív elkerülő) azonosítottunk. Amásodik mérés eredményei alapján azok a serdülők, akik egy-egy problémahelyzetben nagyon figyelnek a másik szándékaira, kevésbé használnak passzív-agresszív kommunikációs formákat, azonban az asszertivitás másik faktorán (saját érdekek, szükségletek kifejezése) magas értéket elérők egy jelentős hányada gyakran alkalmazza az ignorálást mint passzív-agresszív formát. Bár az általános fejlődés- és szociálpszichológiai sajátosságok jól tetten érhetőek, az adatok az asszertív és a passzív-agresszív kommunikációs formák kapcsolódásáról és nem kizárólagosságukról tanúskodnak, ami felveti – a szociálisprobléma-megoldás esetében már régóta – a helyzet- és személyspecifikusság kérdését, illetve arra is felhívja a figyelmet, minek a fejlesztése történik egy-egy asszertivitás-fejlesztés során.

A kutatást támogatta: MTA-SZTE Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázat (Iskolai Kudarok Megelőzése Kutatócsoport). SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport. A Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja (Projekt száma: KOZOKT2025-21).

THE LONGITUDINAL RELATIONSHIP BETWEEN SCHOOL CLIMATE AND POSITIVE YOUTH DEVELOPMENT: A CROSS-LAGGED PANEL NETWORK ANALYSIS

GANGXUAN YUAN *, XIAOYU LI **, BETTINA PIKÓ ***

* University of Szeged Doctoral School of Education

** Jinan University School of Management

*** University of Szeged Department of Behavioral Sciences

Kulcsszavak: school climate; positive youth development; cross-lagged panel network

Although prior studies have linked overall school climate to positive youth development (PYD), it remains unclear which specific climate facets drive these reciprocal effects over time. Drawing on the Stage–Environment Fit (Eccles & Midgley, 1989) and the Relational Developmental Systems (Lerner, 2006) frameworks, this study examined bidirectional, component-level associations between seven dimensions of perceived school climate and the 5Cs (competence, confidence, connection, character, and caring) of PYD in Chinese adolescents. Methods: A total of 2,350 students ($M_{\text{age}} = 15.42$ years, $SD = 0.52$; 46% male) from three urban public schools in Shouguang, China, completed the Delaware School Climate Scale–Student (teacher–student relations, student–student relations, respect for diversity, school engagement, clarity of expectations, fairness of rules, bullying; Xie et al., 2016) and the PYD–Very Short Form (competence, confidence, character, caring, connection; Huang et al., 2022) at Fall Grade 10 (T1), Spring Grade 10 (T2), and Fall Grade 11 (T3). Missingness (<5%) was handled via multiple imputation by chained equations (MICE). Cross-lagged panel network (CLPN) models were estimated in R using LASSO-regularized correlations (Epskamp et al., 2012; Friedman et al., 2010). We computed node centrality (strength, expected influence), and bridge expected influence. Results: Autoregressive paths showed moderate to high stability ($\beta = 0.25$ – 0.67). The strongest cross-lagged associations were identified as follows: from T1→T2, teacher–student relations predicted competence ($\beta = 0.15$) and confidence ($\beta = 0.17$); fairness of rules predicted confidence ($\beta = 0.09$); low bullying predicted connection ($\beta = 0.10$). From T2→T3, confidence predicted student–student relations ($\beta = 0.24$), and connection predicted school engagement ($\beta = 0.14$). Bridge expected influence (EI) highlighted connection (Bridge EI_T1→T2 = 1.44; Bridge EI_T2→T3 = 2.23) as the strongest cross-domain node across both intervals. Conclusions: This component-level network analysis pinpoints the specific school climate facets that catalyze PYD dynamics. Interventions aimed at enhancing key bridge variables—particularly student connection and teacher support—may catalyze cascading benefits across both climate and developmental outcomes. These findings inform culturally attuned educational policies and positive youth development programs in Chinese secondary schools. Future work may test targeted interventions in randomized controlled trials and extend network models to include family and community variables.

JÖVŐKOMPETENCIA ÉS FEJLESZTÉSE – PEDAGÓGIAI TANULSÁGOK

GÁSPÁR TAMÁS

Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem

Kulcsszavak: jövőkompetencia; jövőtudatosság; fejlesztés

Cél: A kutatás célja a jövőkompetencia (*futures literacy*) fogalmi rendszerének árnyalása, mérési lehetőségeinek kidolgozása és tesztelése, valamint fejlesztésének tapasztalata empirikus vizsgálat alapján. Elméleti keret: A jövőkompetencia olyan humán anticipációs rendszer, amely az ezzel kapcsolatos képességeket tudatosan alkalmazza a jövő különböző használata érdekében: a tervezésen át a lehetőségekre való felkészülésig, sőt az „elképzелhetetlen” jövő elképzelésével a jelen nem megszokott értelmezéséig terjed. A *futures studies* keretében jelenleg elméleti rendszerének fő vonalai alakultak még csak ki, és ún. *Futures Lab*-ek keretében használatának esettanulmányait ismerjük. Mérési és kidolgozott fejlesztési lehetőségei azonban még hiányoznak. Jelen kutatás ehhez a kutatási részhez járul hozzá. Módszerek: A kutatás három dimenzióban vizsgálta a jövőkompetenciát. A képességek mérése egy nemzetközileg validált kérdőívvel kvantifikálja a jövőképessegek komponenseit. A jövő használata és a jövőtudatosság kvalitatív módszereket, fókuszcsoporthoz, megfigyelést, naplózást és interjút használt. A vizsgálat egyik része 70 fős hallgatói részvétellel dolgozott, a másik része pedig egy kis csoport – nyolc fő – egyéni megfigyelésével és követésével. Az adatfelvétel három ponton történt: egy teljes féléves kurzus során (kis csoport), három egynapos intenzív kurzusban, összevetve egy kontrollcsoporttal. A kutatás bemeneti, interim és kimeneti mérésekkel dolgozott. Elemzésként részben statisztikai elemzést, részben útelemzést és tartalomelemzést használt. Eredmények: A jövőkompetencia mindegyik elemében – jövőtudás, jövőképessegek, jövőtudatosság – határozott változás, fejlődés figyelhető meg a kontrollcsoporthoz képest. A teljes kurzusnál ez a változás stabilabb, az intenzívénél nagyobb az egyes komponensek amplitúdója a bemenet és kimenet között, de nagyobb a volatilitása is. A jövő használatában a zárt rendszerek (predikció, tervezés) a dominánsak, de megjelennek a változó jelenérzékelés elemei is. A jövőképessegekben az cselekvőképessegek és az alternatívákra való nyitottság a leginstabilabb és az összes többi képessegek fejlesztésének kulcsa. A jövőtudatosság értelmezésében, fajtáiban és mértékében az empirikus vizsgálat árnyalt képet alakított ki. Elméleti és oktatási relevanciák: Elméleti oldalról a kutatás segít a jövőkompetencia részkomponensei feltárásában, azok fajtáinak megkülönböztetésében és mérési tapasztalataiban. Oktatás tekintetében a nemzetközi szakirodalomban egyhangú az álláspont, hogy a jövőtudatosság fejlesztése a tágabb perspektíva kialakításával a jelenszemléletet befolyásolja; rendszerszerű és kreatív gondolkodást, továbbá a döntésekért való felelősséget és sokoldalú empátiát alakít ki. A kutatás ezeket az álláspontokat megerősítette.

A kutatást támogatta: Demján Sándor Kutatási Ösztöndíj

LAIKUS ÉS JOGÁSZI JOGI KULTÚRA OKTATÁSA ÉS FORMÁLÁSA AZ OKTATÁSI RENDSZER KÜLÖNBÖZŐ SZINTJEIN

GOLDFÁRTHNÉ VERES EDIT

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: jog oktatása; jogi kultúra; laikus és jogász jogi kultúra

A jogi kultúra Visegrády Antal (2003) meghatározása alapján négyelemű: írott jog és élő jog egymáshoz való viszonya, intézményi infrastruktúra, jogilag releváns magatartás modelljei és jogtudat. Keretrendszere alapján lehetővé válik egy-egy korszak vagy szakterület jogi kultúrájának elemzése, amelyet a felsőoktatás jogi kultúrájára adaptáltak. Az előadás a jog oktatására és a jogtudatra fókuszál, amelyek jelentős színtere az oktatás. Friedmann (1975) megkülönböztet belső jogi kultúrát (a jogászok jogi kultúráját) és a külső, laikus jogi kultúrát, amely a társadalomra vonatkozik, a nem jogi professziót művelő tagjainak jogi kultúráját és jogról való tudását jelenti. A laikus jogi kultúra oktatása az oktatási rendszer minden szintjén megjelenik (köznevelés, szakképzés, felsőoktatás). A jogászok jogi kultúrája a jogi képzés során formálódik. A jogtudat-kutatások egy része, amelyek visszatükrözik a jogi attitűdöt és jogról való tudást, felsőoktatási hallgatói célcsoportokban zajlott le. A laikus jogi kultúra formálása: A jog oktatása már az alapfokú oktatásban is megjelenik. A 2020-ban bevezetésre került új Nemzeti alaptanterv képzési szintekre fogalmaz meg kerettanterveket (alsó tagozat, felső tagozat, gimnáziumok, szakképzés, iskolarendszerű felnőttképzés stb.). Az oktatási rendszer különböző szintjein különböző jogágak oktatását láthatjuk, megfigyelhető logikai egymásra épülés, de inkább az látható, hogy különböző jogágakból egy-egy elem oktatását tűzi ki célul a NAT. Jogászok jogi kultúrája: Visegrády az intézményi infrastruktúra területéhez sorolja a jogász hivatás végzéséhez szükséges feltételek kialakítását is, így részletesen elemzem a 2019–2025 közötti reformokat és változásokat, a strukturális szintű változást jelentő "modellváltást", az állami finanszírozású helyek elosztási logikájának megváltoztatását és a felvételi szabályok átalakulását. A jogász hivatás műveléséhez szükséges kompetenciák képzése elemezhető a 2015-től érvényben levő képzési és kimeneti követelményrendszer alapján, amelynek teljes reformja valósult meg 2023-ban és új elvárt tanulási eredmények kerülnek kidolgozásra. Az előadás az elvárt és munkaerőpiaci kompetenciákat egy nemzetközi adatbázis, az ESCO kategóriái szerint mutatja vissza a képzési területen. Jogtudat-kutatások a felsőoktatásban: A jogtudat számos diszciplína kutatási kérdése: a jogtudomány, szociológia, pszichológia és antropológia egyaránt vizsgálja és elemzi a saját fogalmi keretei között, a tudományágra jellemző vizsgálati módszerekkel. A jogtudat-kutatások elméleti és módszertani kérdéseit is feszegető két hazai kutatás eredményeit is ismertetem (Gajduschek, 2016; H. Szilágyi, 2020), valamint az egyetemisták körében végzett jogtudat-kutatásokat (Visegrády, 1984, 1998; Kelemen, 2009; ELTE jogszociológiai vizsgálatok). A kutatási eredmények bemutatása mellett a módszertani kihívásokra és a kérdőívek korszakok közötti adaptálhatóságára is kitérek az előadásban.

ÓVODAPEDAGÓGUS HALLGATÓK HÁTTÉRPROFILJÁNAK ELEMZŐ VIZSGÁLATA

GOLYÁN SZILVIA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: óvodapedagógus-képzés; hallgatói profil; kompetencia

A pedagógusképzésbe való belépés és a hallgatók tanulmányi előképzettsége jelentős hatással van a képzés sikerességére és a későbbi szakmai teljesítményre (Balogh, 2017; Kovács, 2020). Az érettségi eredmények és a felvételi pontszámok egyaránt mérhető indikátorai az előképzettségnek, amelyhez szorosan kapcsolódik az idegen nyelvi kompetencia fontossága (Nagy, 2019; Tóth, 2021). A nemzetközi kutatások rámutatnak arra, hogy a nyelvi készségek fejlettsége jelentősen befolyásolja a tanulmányi előrehaladást és a szakmai kommunikáció hatékonyságát (Smith & Jones, 2018; Müller, 2022). A hazai pedagógusképzés specifikumait vizsgáló kutatások kevésbé térnek ki az óvodapedagógus-hallgatók hallgatói profiljának elemzésére, így a jelen vizsgálat fontos hiánypótló szerepet tölt be. A kutatás célja az óvodapedagógus-hallgatók (N = 231) demográfiai és tanulmányi profiljának feltárása – különös tekintettel az előzetes tanulmányi eredményekre, a felvételi pontszámokra, valamint a nyelvi kompetenciákra – , továbbá ezen jellemzők közötti összefüggések empirikus vizsgálata. Kvantitatív retrospektív adatfeldolgozás segítségével elemeztem a 2024-ben az ELTE TÓK budapesti képzési helyére felvételt nyertek adatbázisát. A mintában szereplő hallgatók érettségi eredményeit, felvételi pontszámait, valamint nyelvvizsgálók típusát és szintjét statisztikai módszerekkel vizsgáltam, figyelembe véve demográfiai változókat. Az elemzés többek között igazolta, hogy (1) a hallgatók között jelentős szóródás tapasztalható mind a tanulmányi eredmények, mind a nyelvi kompetenciák tekintetében; (2) a magasabb érettségi és felvételi pontszámok pozitív korrelációt mutattak az idegen nyelvi kompetenciákkal; valamint (3) a középfokú intézmény típusa szignifikáns hatással van a felvételi pontszámra és a nyelvi kompetenciára. A kutatás eredményei alátámasztják a felvételi (bemeneti) követelmények és képzési struktúra újragondolásának szükségességét. Ezzel elősegíthető az óvodapedagógus-jelöltek szakmai felkészültségének és az óvodapedagógus-képzés eredményességének javítása, mely a méltányos és minőségi koragyermekkorai nevelést támogatja.

A kutatást támogatta: A kutatást az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Kisgyermek-nevelési Kutatóközpontja támogatta.

AZ ÖRÖM NÉLKÜL VÉGZETT ZENÉLÉS NEM SZOLGÁLJA A MENTÁLIS EGÉSZSÉGET – A PROFIVÁ VÁLÁS ÁRNYOLDALA

GOMBÁS JUDIT

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Kulcsszavak: professzionális és amatőr zenészek; mentális egészség; protektív faktorok

A hivatásos zenészek kitettebbek a pszichés rendellenességeknek, melyek közül a teljesítményszorongás, a stressztünetek és a depresszió a leggyakoribbak (Fernholz et al., 2025; Maghiar et al., 2023). Ugyanakkor az aktív zenélésnek számos kedvező hatását is ismerjük a kognitív, társas, érzelmi és mentálhigiénés dimenzióban (Gombás, 2014). Kimutatták azt is, hogy a profik az amatőrökhöz képest magasabb intrinzik motivációval rendelkeznek (Appelgren et al., 2019), de ezidáig nem készült sok tanulmány, amely a zenélés mentálhigiénés hatásait vizsgálná professzionális és amatőr zenészek körében. Igaz-e, hogy akárcsak a kétkezi munkások, akiknek több fizikai aktivitásban van részük, mégis rosszabb egészségi kilátásokkal néznek szembe (Coenen et al., 2018), a professzionális szintre jutott muzsikuskok is szembesülhetnek vele: a kötelességből végzett tevékenység nem szolgálja az egészségüket, míg az amatőrök inkább részesülnek a zenélés kedvező hatásaiban? A kérdést két empirikus kutatás keretein belül vizsgáltam. Az első kutatásban 131 aktív zenész (68 profi, 63 amatőr) töltötte ki a zenei képzésre, zenei életük jellegére és a zenével kapcsolatos pozitív vagy negatív megéléseikre vonatkozó kérdőívet. Az eredmények szerint minél képzetesebb valaki zeneileg, és minél intenzívebb a zenei aktivitása, annál valószínűbb, hogy több, zenével kapcsolatos negatív érzelmet él át ($r = 0,30$ ill. $r = 0,38$; $p < 0,05$). A professzionális muzsikuskok természetesen szignifikánsan képzetesebbek, többet foglalkoznak a zenével, de szignifikánsan kevesebb örömet ($t = -2,50$; $p = 0,01$) és több negatív érzelmet ($t = 5,76$; $p = 0,00$) élnek át a zenével kapcsolatban! Post hoc elemzéssel kimutattam, hogy az énekesekhez képest a hangszeresek szignifikánsan több negatív érzésről számoltak be. A második kutatásban 217, az aktív éneklés iránt különböző mértékben elkötelezett személy töltötte ki a kérdőívet. A mintában a kórusénekesek a kórusban nem éneklőkhöz képest tendenciaszinten magasabb életelégedettségről számoltak be ($t = -1,74$; $p = 0,08$). Mindkét kutatásban kimutatható, hogy ha a családban van jelen a zene (pl. szokás családon belül énekelni), annak a mentális egészségre is szignifikánsan kedvező hatásai vannak, illetve ilyenkor a profik is több örömet élnek meg a zenéléssel kapcsolatban. Az eredmények igazolják feltevést, hogy az aktív zenélés, amint munkává válik, valószínűleg kevésbé lesz örömforrás, miközben a játékosok azt sem érzik, hogy a zene gazdagítaná vagy segítené őket más életterületeken. Ezen hatások ellen az énekesek védettebbnek tűnnek, illetve a család által biztosított zenei környezet is protektív faktor lehet. A kutatások a professzionális zenei tevékenységekről mutatták be, hogy azok gyengíthetik a zenélés pozitív érzelmi és pszichés hozadékait, de feltételezhetjük, hogy ez a hatás bármely más, alapvetően örömteli tevékenységgel kapcsolatban (pl. tanulás, kutatás) is kimutatható, ha az túl hosszán tart és túl intenzívvé válik.

OKOSTELEFONOK SZEREPE A TANULÓK TELJESÍTMÉNYÉBEN, IDŐGAZDÁLKODÁSÁBAN ÉS ÉRZELMI JÓLLÉTÉBEN EGY SZAKKÖZÉPISKOLAI FELMÉRÉS ALAPJÁN

GÓGH ELŐD, KÖVÁRI ATTILA

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: digitális eszközök; tanulói figyelemelterelés; tanulmányi támogatás

A tanulmány azt vizsgálja, hogy a technikumi tanulók hogyan látják a digitális eszközök, különösen a mobiltelefonok szerepét a személyes tanulásban. Bár hozzáférést biztosítanak az információkhoz és a mobil tanuláshoz, a digitális eszközök lehetőséget és kockázatot is jelentenek a modern oktatási környezetben: figyelemelterelést, szorongást és felületességet is eredményezhetnek még akkor is, ha lehetővé teszik a tudáshoz való hozzáférést (Kovács & Szabó, 2021; Rideg, 2022). A BGéSzC Kossuth Lajos Két Tanítási Nyelvű Technikumának 9., 10. és 11. osztályából önkéntes, rétegzett mintavétellel kiválasztott 184 diák válaszolt egy strukturált kérdőívre. A kutatás során egy ötfokú Likert-skála és zárt kérdések segítségével azt vizsgáltuk, hogy az okostelefon-használat hogyan befolyásolta tanulmányi támogatást, figyelemelvonást, önszabályozást és érzelmi jóllétet. A statisztikai elemzést az összegyűjtött minták adatainak tisztítása után végeztük. A demográfiai adatok leíró statisztikáit és gyakorisági eloszlását (nem, életkor, évfolyam) számítottuk ki, Spearman rangkorrelációit használtuk a skálapontok közötti összefüggések vizsgálatára, khi-négyzet teszteket alkalmaztak a csoportok közötti eltérések vizsgálatára. Ezek a megközelítések segítenek tisztázni, hogyan látják a tanulók a mobiltelefonok kettős, támogató és zavaró funkcióját az osztályteremben. Az eredmények szerint a hallgatók jelentős része vegyes véleményen van az okostelefonról mint tanulási eszközről. Bár praktikusnak és inspirálónak találják, sokan úgy gondolják, hogy használatuk általában visszatartja őket a tanfolyam követésétől (Lábadi, 2020). A legerősebb kapcsolat a figyelemelterelés és a tanulási zavar között volt, ami azt jelenti, hogy a tanulók nem mindig tudják megkülönböztetni a digitális szórakozás és tanulás céljait (Bognár & Kósa, 2023). A kutatás hangsúlyozza, hogy a tanulók digitális kompetenciája önmagában nem biztosítja az eszközhasználat hatékonyságát. Az oktatási gyakorlatban nagyobb hangsúlyt kell fektetni a tudatos médiahasználat, az önszabályozás és a tanuláspszichológiai támogatás fejlesztésére (Molnár, 2023; Fegyverneki, 2021).

FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ TANULÓKKAL KAPCSOLATOS ATTITŰDÖK MÉRTÉKE ÉS ANNAK VÁLTOZÁSA: A *CHEDOKE–McMASTER ATTITUDES* *TOWARDS CHILDREN WITH HANDICAPS* SKÁLÁVAL

GULYA NIKOLETTA MÁRIA *, FEHÉRVÁRI ANIKÓ **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: fogyatékossgal élő társakkal kapcsolatos attitűd; metaelemzés

A befogadó oktatás egyik fontos kritériuma a fogyatékossgal élő tanulók szociális részvételének biztosítása, melynek egyik alapfeltétele, hogy minőségi kortárskapcsolatokkal rendelkezzenek (Avramidis et al., 2018; Hassani et al., 2020). A fogyatékossgal élő tanulók és többségi társaik közötti kapcsolat kialakításának lehetőségét nagymértékben meghatározza, hogy a többségi tanulók milyen attitűddel rendelkeznek fogyatékossgal élő társaikkal kapcsolatban (Roberts & Smith, 1999; Bossaert et al., 2015). A hazai és nemzetközi kutatási térben számos tanulmány méri a többségi tanulók fogyatékos társaikkal kapcsolatos attitűdjét. Az egyik leggyakrabban használt attitűdskála, amely a tanulók fogyatékossgal élő társaikkal kapcsolatos attitűdjét méri, a *Chedoke–McMaster Attitudes towards Children with Handicaps Scale* (Armstrong et al., 2017; Sood et al., 2020), amelyet 1986-ban Rosenbaum és munkatársai alkottak. Kutatásunk célja, hogy a CATCH attitűdskálával mért eredmények metaelemzése által hozzájáruljon a 8–18 éves többségi tanulók fogyatékossgal élő kortársaik iránti attitűdjének megértéséhez. Kutatásunk feltárja, hogy az 1986 óta eltelet időszakban mi jellemezte a többségi tanulók fogyatékossgal élő társaikkal kapcsolatos attitűdjét időbeni és földrajzi eloszlás, illetve a tanulók nemének, a fogyatékossgal élő kortárssal való kapcsolatának, valamint a fogyatékossgal élő családtag szerepének attitűdre gyakorolt hatásának szempontjából. Szisztematikus szakirodalomkeresésünket a PRISMA (Page et al., 2021) elvek mentén végeztük, melynek eredményeként 40 tanulmányt válogattunk be az elemzésbe. A tanulmányokból kinyert kvantitatív adatokon mintanagyságokkal súlyozott regresszioelemzést, ANOVA vizsgálatot, illetve metaelemzést végeztünk. Az eredmények azt mutatják, hogy a vizsgált mintában szereplő tanulók (N = 18722) átlagos attitűdértéke negatív irányban változott az elmúlt 38 év során. A földrajzi helyzet kapcsán kiemelendő, hogy a magyarországi attitűdértékek az átlag alatt helyezkednek el. Az attitűdkomponensekről elmondható, hogy a legalacsonyabb értéket a kognitív dimenzió mutatja. Eredményeink arra is rámutatnak, hogy a tanulók neme kismértékű, a fogyatékossgal élő kortárssal való kapcsolat, illetve a fogyatékossgal élő családtag szerepe pedig közepes mértékű pozitív hatást gyakorol a tanulók fogyatékossgal élő társaikkal kapcsolatos attitűdjére. A jelenlegi, befogadást támogató oktatáspolitikai helyzetben az oktatási szakembereknek fontos információt nyújthatnak eredményeink annak érdekében, hogy hatékony beavatkozásokat tudjanak eszközölni az inklúzió széles körű megvalósítására. A pozitív attitűdök előmozdítását célzó oktatási intervencióknak elsősorban a fogyatékossgal élő tanulókról szóló ismeretek bővítésére kell hangsúlyt helyezniük, illetve olyan lehetőségeket kell teremteniük, amelyek elősegítik a többségi és a fogyatékossgal élő tanulók közötti interakciókat, ezáltal támogatva a megértést és a barátságok kialakulását.

A KÜZDŐSPORTOK OKTATÁSÁNAK GYAKORLATI PROBLÉMÁI AZ ISKOLAI TESTNEVELÉS ÓRÁKON – EGY KVALITATÍV KUTATÁS EREDMÉNYEI

GYÖRIK GYÖZŐ *, BÉKI PIROSKA **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Neveléstudományi Doktori Iskola

** Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: küzdősportok; iskolai testnevelés; köznevelés; továbbképzés

A küzdősportok kiemelkedően pozitív hatással bírnak a tanulók szocializációs fejlődésében (Barna, 2006), az önkontroll (Pavlicsek, 2011), a fegyelem (Nagykádi, 2002), az együttműködés (Borbély & Jóvér, 2007; Mazura, 2003) és az asszertív viselkedés (Bradic, 2023) kialakításában, miközben a természetes mozgásokra épülő gyakorlatanyag hatékonyan fejleszti a mozgáskoordinációs képességeket is (Boronyai et al., 2021; McEwan et al., 1991). Magyarországon az 1995-ben megjelent Nemzeti alaptanterv óta kötelező tanítani a diákokat a küzdősportokra (Hamar, 2016), ugyanakkor a testnevelőtanári képzésben csak 2006-tól szerepel minden egyetemen ez a terület. Korábban több kutatás (Hamar et al., 2003; Morvay-Sey et al., 2017) is kvantitatív módon, kérdőíves formában vizsgálta a küzdősportok szerepét a testnevelőtanárok munkájában, és eredményeikben kimutatták, hogy a küzdősportok gyakran nem jelennek meg a testnevelésórán a tantervi dokumentumok előírásainak ellenére sem. A statisztikai adatok mögött megtalálható összefüggések felderítése, valamint a küzdősportokkal kapcsolatos attitűd felmérése érdekében kvalitatív kutatásunkban félig strukturált interjú formájában kérdeztük a testnevelőtanárok véleményét (N = 20). Többek között az egyéni sportági háttérrel, a küzdősportokkal kapcsolatos tantervi és sportági ismereteikről, a mozgásformák tényleges megjelenéséről, illetve az oktatás során felmerülő problémákról és azok okairól, valamint a diákok és a szülők hozzáállásáról tettünk fel kérdéseket a saját tanítási gyakorlatuk tekintetében. A mintapopuláció tagjaiként a kutatásban általános iskolai, gimnáziumi és a szakképzésben dolgozó férfi és női kollégák egyaránt részt vettek, mind fővárosi, mind vidéki oktatási intézményekből. Az interjúk során elhangzott válaszokat tartalomelemzés módszerével, az atlas.ti szoftver segítségével értékeltük. Eredményeinkben kirajzolódott, hogy a megkérdezett testnevelőtanárok jelentős része nem tanítja a küzdősportokat az iskolai testnevelés keretein belül, melynek okait jellemzően a technikai és a magabiztos módszertani ismeretek hiányára, illetve a fokozott balesetveszélytől való félelemre vezették vissza, valamint többen az infrastrukturális hiányosságokat is megjelölték problémaforrásként. A legtöbben nem ismertek küzdősportokkal kapcsolatos továbbképzéseket, így azon nem is vettek részt, ugyanakkor a válaszadók nyitottak lennének ilyen lehetőségre. Eredményeink ismeretében a feltárt problémák megoldásában kiemelt szerepet kaphat a továbbképzések rendszerének kibővítése, széles körben való megismertetése, ezáltal a pedagógusok szakmai fejlesztése és a magabiztos attitűd kialakítása, ami a küzdősportokkal kapcsolatos hatékony oktatási-nevelési folyamat alapját képezheti.

IDEGEN NYELVI OLVASÁSI STRATÉGIÁK DIAGNOSZTIKUS VIZSGÁLATA DIGITÁLIS MÉRŐESZKÖZZEL 10–14 ÉVES TANULÓK KÖRÉBEN

HABÓK ANITA *, MAGYAR ANDREA **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet,
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport;

** MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Kulcsszavak: idegen nyelv; olvasási stratégiák; digitális mérőeszköz

Az információs társadalomban való sikeres tájékozódáshoz továbbra is elengedhetetlen a megfelelő szintű olvasási-szövegértési készség, amelynek egyik komponense az olvasási stratégiák tudatos alkalmazása (Cekiso, 2012; Habók et al., 2024). Az idegen nyelvi olvasási stratégiák mérésére a nemzetközi gyakorlatban elsősorban az OSORS (Anderson, 2003) és a MARSI (Mokhtari & Reichard, 2002) kérdőíveket alkalmazzák. E mérőeszközök azonban önbevalláson alapulnak, így az adatok szubjektív megítélését jelzik, és nem biztosítanak objektív információt a tényleges, gyakorlati stratégiahasználatról. Bár a hazai általános iskolai angol nyelvkönyvek tartalmaznak stratégiahasználatra irányuló feladatokat, a stratégiahasználat empirikus mérésére szolgáló tesztek jelenleg háttérbe szorulnak a szövegértési teljesítményt mérő eszközökkel szemben. Kutatásunk célja egy olyan digitális mérőeszköz fejlesztése volt, amely alkalmas az angol mint idegen nyelvi olvasási stratégiák diagnosztikus értékelésére 5–8. évfolyamos tanulók körében (A1–A2 szinten). Arra kerestük a választ, hogy milyen típusú stratégiákat alkalmaznak leggyakrabban a tanulók angol nyelvű szövegek olvasása során, illetve milyen mértékben befolyásolja a stratégiahasználat a szövegértési teljesítményt. A pilot mérésben 96 tanuló vett részt, akik az eDia online platformon (Csapó & Molnár, 2019) egy tanóra keretében töltötték ki a mérőeszközt. A teszt két alrészről állt: az egyik nyolc idegen nyelvi olvasási stratégia használatát mérte, míg a másik egy A2 szintű szövegértési altesztet tartalmazott. Az adatok elemzése leíró statisztikai mutatók és összefüggés-vizsgálatok segítségével történt. A stratégiahasználatot mérő alteszt megbízhatósága (Cronbach-alfa) 0,91, míg a szövegértési alteszté 0,86 volt. Az egyes stratégiatípusokra vonatkozó átlagpontszámok 47,5 és 77,4 között mozogtak, szórásaik 26,3–33,7 között alakultak. A szövegértési alteszt átlaga 61,0 pont, szórása 24,6 pont volt. A leggyakrabban alkalmazott stratégia a vizuális információkhoz kötődött, míg a legritkábban alkalmazottak közé tartozott a kontextusból történő jelentéskövetkeztetés és a logikai kapcsolatok felismerése. A különböző stratégiák közötti korreláció 0,29 és 0,64 között mozgott, míg a szövegértési teljesítménnyel való korrelációjuk 0,41–0,67 tartományban alakult. A szövegértési teszt eredményét 50%-ban magyarázta a jóslás és a szövegek közötti összefüggés stratégia használata. Eredményeink megerősítik, hogy a prediktív olvasási stratégiák, valamint a szövegek közötti összefüggések felismerésére kulcsszerepet játszanak az idegen nyelvi szövegértésben. Ugyanakkor rávilágítanak arra is, hogy ezek a stratégiák jelenleg kevésbé használtak a tanulók körében, így fejlesztésük tudatos pedagógiai támogatást igényel az idegen nyelvi olvasás hatékonyságának növelése érdekében.

A kutatást támogatta: A kutatás az ADVANCED 150100 Projekt Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával (ADVANCED_24) és a Szegedi Tudományegyetem IKIKK Humán és Társadalomtudományi Klasztere támogatásával valósult meg. HA a Digitális Tanulási Technológiák Inkubációs Kutatócsoport tagja.

AZ ALFA GENERÁCIÓS DIÁKOK KULCSKOMPETENCIÁINAK FEJLESZTÉSE AZ ÉNEK-ZENE ÓRÁKON

HAFFNER-KISS ALEXANDRA

Pécsi Tudományegyetem BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia; alfa generáció; zenepedagógia

Az alfa generációs diákok az első olyan generáció, amely már gyermekkorától kezdve használja a digitális eszközöket. Jelen vannak az online platformokon, követik a közösségi médiát és már ők is lehetnek tartalomgyártók. A digitális eszközök fontos részét képezik a mindennapjaiknak és a közösségi életüknek. Számos esetben csatlakoznak olyan online közösségekhez, amelyek tagjai az offline világban ismeretlenek a számukra. A határok elmosódása a valós és az online közösségi lét között hatást gyakorol szociális készségeik fejlődésére. Az online közösségi kapcsolatok korántsem alapozzák meg úgy a generáció tagjai számára a megfelelő szociális készségek kialakulását, mint a személyes interakción alapuló közösségi viszonyok. Esetükben a digitális eszközök és a közösségi oldalak mind gyakoribb használata mellett a következő kihívást a mesterséges intelligencia alapú programok megjelenése és alkalmazása jelenti, ami hatással lesz a tanulási és munkafolyamatokra is. A mesterséges intelligencia alapú alkalmazások elterjedése a munkahelyeken megváltoztatja az eddig ismert, munkáltatók által elvárt munkavállalói készségek meglétét. E változás miatt egyre hangsúlyosabb szerepet kapnak a kemény készségek (*hard skills*) mellett az olyan puha készségek (*soft skills*), mint az együttműködés, a problémamegoldás, valamint az empátia megléte. Fontos, hogy a jövő generációjának minden tagja olyan köznevelésben részesüljön, amely alkalmas arra, hogy már az általános iskola alsó tagozatában megerősítse a sikeres élethez szükséges kulcskompetenciákat. A diákok szabadidejükben közel annyi időt töltenek az online térben, mint az iskolában, aminek hatására az alfa generáció tanulási szokásai jelentősen megváltoztak. A főleg képi tartalmakra építő közösségi oldalak felgyorsult információ-befogadási lehetőséget kínálnak az írott tartalmakkal szemben. A gyors és azonnali visszajelzésekre építő online kommunikáció hatására megváltoztak az alfa generáció tanulási szokásai. A kutatás célja egyrészt, hogy elemezze az említett területek közötti kölcsönhatásokat, másrészt, hogy olyan zenepedagógiai módszereket mutasson be, amelyek alkalmasak az általános iskola alsó tagozatának első évfolyamán tanuló alfa generációs diákok ének-zene órán való kulcskompetenciáinak fejlesztésére.

A kutatást támogatta: Pécsi Tudományegyetem Közhasznú Alapítvány

A DIGITÁLIS KOMPETENCIA KERETRENDSZEREK KIALAKULÁSA ÉS TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE

HAJDU KRISZTIÁN

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: digitális kompetencia; digitális keretrendszerek; kulcskompetenciák

Napjainkban az információs és kommunikációs technológiák (IKT) és a digitális eszközök az élet szinte minden területét áthatják, legyen szó munkáról, oktatásról vagy akár a mindennapi életről. Ebben a digitálisan átalakuló világban a digitális kompetenciák ismerete és alkalmazása nélkülözhetetlenné vált a modern társadalomban való sikeres és hatékony részvételhez. A digitális kompetencia túlmutat a pusztán technikai készségeken, magában foglalja a kritikai gondolkodást, a problémamegoldást és a hatékony információkezelést is. Az előadás kiemelten a digitális kompetencia keretrendszerek kialakulását és történeti fejlődését vizsgálja, valamint a kulcskompetenciák szerepének fontosságát (pl. Európai Parlament, 2006; Európai Tanács, 2018). Ismerteti a legfontosabb európai és hazai digitális kompetencia keretrendszerek – mint a DigComp és változatai (pl. Ferrari, 2013; Carretero et al., 2017; Vuorikari et al., 2022), a magyar DigKomp (Sörény, 2021), a DigCompOrg (Kampylis et al., 2015), a DigCompEdu (Redecker, 2017), és a DigCompConsumers (Brecko & Ferrari, 2016) – fejlődési ívét és legfőbb jellemzőit. A tanulmány elsősorban szakirodalmi elemzésen és dokumentumelemzésen alapul. Először a kompetencia keretrendszerek általános történeti fejlődésének bemutatása történik, az első megjelenésüktől, az 1970-es évektől napjainkig. A kutatás fő része a digitális kompetencia keretrendszerek specifikus változásának feltárása, amelyhez az Európai Bizottság és más releváns szervezetek által kiadott eredeti dokumentumok, jelentések és publikációk feldolgozása történik meg. Az egyes keretrendszerek bemutatása azok főbb dimenzióinak, kompetenciaterületeinek és szintjeinek összehasonlító elemzésével valósul meg, nyomon követve a frissítések és újabb keretrendszerek megjelenése mögött álló indokokat és változásokat. Az elemzés rávilágít, hogy a kompetencia keretrendszerek az 1970-es években a munkaerőpiacon jelentek meg először (McClelland, 1973), majd az oktatás területén is elterjedtek, különösen a kulcskompetenciák definiálásával párhuzamosan (Európai Parlament, 2006). A digitális kompetencia keretrendszerek dinamikusán fejlődtek az elmúlt évtizedben, reagálva a technológiai újításokra (pl. mesterséges intelligencia) és a társadalmi igények változásaira. A DigComp keretrendszer az állampolgári digitális kompetenciákat öt fő területre és kezdetben három, majd nyolc jártassági szintre bontva határozta meg. Magyarországon a DigKomp rendszer adaptálja a DigComp 2.1 ajánlásait. Az állampolgári keretrendszerek mellett specifikus rendszerek jöttek létre az oktatási intézmények (DigCompOrg), a pedagógusok (DigCompEdu) és a fogyasztók (DigCompConsumers) digitális kompetenciáinak támogatására. E keretrendszerek hozzájárulnak a digitális írástudás fejlesztéséhez, az egyéni és szervezeti digitális kompetencia növeléséhez, elengedhetetlenek a tudásalapú társadalomban való hatékony eligazodáshoz és az élethosszig tartó tanulás támogatásához.

CRITICAL REVIEW OF LITERATURE: ANALYZING THE OMBUDSMAN SYSTEMS IN THE UNITED ARAB EMIRATES AND HUNGARY

HAJIAN FOROOZAN *, ANIKÓ NAGY VARGÁNÉ **

* University of Debrecen Department of Educational Sciences

** University of Debrecen Department of Early Childhood Education

Kulcsszavak: Ombudsman; Sanadak; children's educational policies

Objective of the Research: This research aims to compare the institutional structures, decrees, and effectiveness of ombudsman systems (also known as Sanadak) in the United Arab Emirates (UAE) and Hungary, with a specific focus on their approaches to rights protection—particularly in relation to vulnerable populations such as children. According to Bandi (2021), The Hungarian civil society organization called Védegylet made widespread efforts to raise awareness of the novel institution idea for the protection of future generations in Hungary. **Research Methods:** A qualitative comparative case study method is used, involving analysis of constitutional documents (available in English) and institutional practices. In line with recent comparative ECEC research (Kaga et al., 2010; Watson, 2012; OECD, 2012; Pascal et al., 2013), critical discourse analysis evaluates each institution's human rights language and enforcement mechanisms. **Research Sources:** (1) Primary sources: Official legal documents, charters, institutional reports, and published statements from Sanadak and the Hungarian Commissioner for Fundamental Rights. (2) Secondary sources: academic journal articles, NGO reports, conference proceedings, and comparative legal reviews. **(Expected) Main findings of the research:** The research reveals that while Sanadak operates as a sector-specific ombudsman focusing on financial consumer protection, the Hungarian Ombudsman demonstrates a constitutionally embedded, comprehensive model that safeguards a broader range of human rights, including those of children. The findings highlight how differing legal traditions and governance priorities influence the scope, independence, and child-rights commitments of these institutions. For the critical review, two lead researchers with wide experience in the field of early childhood will review and discuss extant literature, policy and research documentation.

A kutatást támogatta: University of Debrecen

PEDAGÓGIAI HIDAK ÉS SZAKADÉKOK: TANÍTÓI TAPASZTALATOK ÉS ATTITŰDÖK AZ ÓVODA–ISKOLA ÁTMENET AKTUÁLIS KIHÍVÁSAIRÓL

HALVAX JULIANNA, KISSNÉ ZSÁMBOKI RÉKA

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Kulcsszavak: óvoda–iskola átmenet; gyengéd átmenet; szervezeti együttműködés; beiskolázási programok

Az óvoda–iskola átmenet a gyermek fejlődési pályájának egyik legérzékenyebb szakasza. Ez az időszak nemcsak a szociális és érzelmi biztonság szempontjából kritikus, hanem hosszú távon befolyásolhatja a tanulási motivációt, az önszabályozás fejlődését és az iskolai sikerességet is. A kutatás célja annak feltárása volt, hogy milyen együttműködési formák és intézményi gyakorlatok jelennek meg a beiskolázási programokban, illetve hogy a tanítók ezek mögött milyen – pedagógiai és nem pedagógiai – célokat azonosítanak. A hipotézis szerint a programok céljai gyakran túlmutatnak a gyermekek fokozatos iskolai beilleszkedésének támogatásán, és megjelenhetnek bennük intézményi érdekek is, például az osztálylétszám-optimalizálás vagy rejtett szelekciós szempontok. A kérdőíves kutatásban 142 tanító vett részt, lefedve az összes hazai településtípust. Zárt és nyitott kérdésekkel térképezte fel a beiskolázási program időtartamát, céljait, elnevezését, az óvoda–iskola kapcsolatát, valamint a pedagógusok terhelésérzetét. Az eredmények szerint a válaszadók 33%-a a megfelelő osztálylétszám biztosítását, 25%-a az átmenet támogatását, 6%-a pedig a problémás gyermekek kiszűrését jelölte meg elsődleges célként. Ez utóbbi érzékeny kérdéskört érint, mivel felveti a szelekció és szegregáció kockázatát. Az elemzés továbbá kimutatta, hogy a program hosszúsága és összetettsége összefüggésben áll az óvodák számával, ahonnan a gyermekek érkeznek – minél több óvodát érint az átmenet, annál korábban kezdődő és komplexebb programról számoltak be a tanítók. A pedagógusokra nehezedő többletterhelés jelentős: a válaszadók több mint fele közepesen vagy erősen megterhelőnek ítélte a beiskolázási feladatokat. Különösen azok körében, akik már szeptembertől párhuzamosan végzik az iskolai tanítást és a következő tanév előkészítését, nő a leterheltség: a nagyon megterhelőnek ítélik 63%-a jelezte, hogy már a tanév elején részt vesz a beiskolázási tevékenységekben. Az óvoda–iskola átmenet szabályozási hátterét új megvilágításba helyezi a 77/2025. (IV. 15.) Korm. rendelet, amely a 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet – az Óvodai nevelés országos alapprogramjának – módosításaként előírja, hogy minden nagycsoportos gyermek számára napi 45 perc célzott iskola-előkészítő foglalkozást kell biztosítani. A módosítás célja, hogy egységes alapokat teremtsen az átmenet szakmai megerősítésére, ugyanakkor kérdéseket vet fel az óvodapedagógusokkal szembeni új elvárásokkal, valamint az iskolásítás határainak fokozatos elmosódásával kapcsolatban. A kutatás elméleti alapját többek között Fejes és Józsa (2005) tanulási motivációval kapcsolatos vizsgálatai, Mesterházi Zsuzsa (1999) belső tanulási szükségleteket leíró megközelítése, Balogh Éva (2005) iskolaérettségi szempontjai, valamint Dunlop és Fabian (2007) „gyengéd átmenet” koncepciója adja. Az eredmények rávilágítanak arra, hogy a tanítói attitűdök, a szervezeti célok és az oktatáspolitikai környezet együttesen formálják a gyermekek iskolába lépésének feltételeit.

A GIMNÁZIUMI TANULÓK PÁLYAVÁLASZTÁSÁT MEGHATÁROZÓ TANTÁRGYI ASPIRÁCIÓK ÉS A PÁLYAVÁLASZTÁSRA HATÓ TÉNYEZŐK

HAUSERNÉ CSONKA ÉVA, FÓNAI MIHÁLY

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: középiskola; pályaválasztás; tantárgyi attitűd

Kutatási célunk, hogy rávilágítsunk a középiskolások pályaválasztását befolyásoló tényezőkre, megismertetve ezáltal a szülőket, pedagógusokat és a munkaerőpiacot a diákok pályaválasztásról alkotott képéről. A diákok életének három területe befolyásolja a pályaválasztásukat: a környezet, a lehetőségek és a személyiség. Mindhárom különböző szerepet játszik a pályaválasztási eredményekben (Borchert, 2002). A hagyományos középfokú pályaválasztási tevékenységek nem foglalkoznak kellőképpen a pályaválasztási döntéshozatal két fontos összetevőjével – a személyes értékekkel és a társadalmi-érzelmi aggodalmakkal. A felkészülés és a képzés hiányosságai miatt a pedagógusok úgy érezhetik, hogy nem elégítik ki a tanulók egyedi szociális-érzelmi szükségleteit (Seward & Gaesser, 2018). Megkíséreltük azonosítani azokat a tényezőket, melyek szerepet játszanak a pályaválasztásban. Kutatásunk összetettsége több kérdést is felvet, így választ kívánunk adni azokra a kérdésekre, miszerint hogyan függ össze a tantárgyak kedveltsége és a pályaválasztás, hat-e egymásra az emelt szintű érettségi/nyelvvizsga és a továbbtanulás, illetve a család mellett kiknek van hatása a továbbtanulásra és a pályaválasztásra (Lannert, 2003; Czeglédi & Juhász, 2014.) Kvantitatív kutatásunkban, Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye négy gimnáziumának 11–12. évfolyamos diákjai vettek részt 2024 áprilisában. Összesen négy gimnázium 475 tanulója szolgáltattuk meg online kérdőívvel, mely 29 itemből állt. A kérdőívek kitöltésében $N = 97$ tanuló vett részt. Az SPSS program segítségével végeztük az elemzésünket, többek között t-próba, faktorelemzés, illetve ANOVA eljárással. Eredményeink azt bizonyítják, hogy a diákok tudatos jövőtervezését megerősíti a nyelvvizsgákra és az emelt szintű érettségikre való hajlandóság. Mindezt támogatja az a tantárgyi kedveltség, ami összefüggésbe hozható a választott szakkal. A tudatosnak nevezhető jövőtervezésre két tényező, a motiváló/segítő személyek, illetve a pályaaorientációs források/eszközök hatnak leginkább. A pedagógusok hatását vizsgálva érdekes eredményt tükröz a kutatásunk: azok a pedagógusok hatnak leginkább a diákokra, akikkel akár sport, akár közéleti témákban találnak közös hangot. Megállapításaink ugyan korlátozottan általánosíthatók, mégis figyelemfelhívó szereppel bírnak. Elvárás a versenyképes, innovatív szemlélet, éppen ezért ezeknek a képességeknek, készségeknek a kialakítása lesz az oktatás elsődleges feladata. Ez kapcsolja össze az oktatás és a munkaerőpiac elvárásait (Inzelt & Csonka, 2018). Az eredmények elméleti és gyakorlati tapasztalatai igazolják, hogy a pedagógusoknak a technológiai forradalom és globalizáció hatására kialakult új szemlélethez szükséges alkalmazkodni. Az a tanár tud mindezeknek eleget tenni, aki képes az iskolán kívüli diákérdeklődéshez kapcsolódni.

10 ALKALMAS TÁNCINTERVENCIÓ EGÉSZSÉGFEJLESZTŐ ÉS KOGNITÍV TÉNYEZŐKRE GYAKOROLT HATÁSÁNAK PILOT VIZSGÁLATA EGYETEMISTÁK KÖRÉBEN

HAUSINGERNÉ BÚRÁNY ANIKÓ *, TARKÓ KLÁRA **

* Szegedi Tudományegyetem;

** Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Alkalmazott Egészségtudományi és Környezeti Nevelés Intézet,
MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport

Kulcsszavak: tánc; egészség; kognitív tényezők

Jelen előadásunk célja, hogy bemutassa egy 10 alkalmas empirikus kutatás elméleti alapjait, relevanciáját, mintáját, mérőeszközeit és eredményeit. Kutatási kérdések: Milyen egészségfejlesztő hatások igazolhatók a táncbeavatkozás hatására a holisztikus egészségdimenziókban fiatal felnőttek körében? A holisztikus egészségdimenziók közül mely(ek)ben tapasztalható szignifikáns változás? Mely kognitív funkciókat javítja a tánc fiatal felnőttek mintáján? Mely kognitív funkcióknál igazolható szignifikáns változás? A szorongás és depresszió gyakori az egyetemisták körében, melyet a fiatalok sokszor a stresszkezelés mozgásos formáival kezelnek. Több vizsgálat is egyértelműen megfogalmazza, hogy a tánc egy több egészségdimenzióban pozitívan ható, holisztikus mozgásforma, mely széleskörűen támogatja az egészséges életmód javulását fiatal felnőttek körében. A fiatalok életmódját meghatározó mozgásszegény életmód is komoly egészségkockázatot jelent, melyet tudatos egészségmagatartás alakításával mérsékelni lehet. Ennek alakításában kiemelt szerepe lehet a felsőoktatási intézményeknek és a hallgatói kortárs- és öntevékeny csoportoknak a táncon keresztül. A vizsgálatban részt vevő főiskolai hallgatók csoportja (19 férfi és 10 nő, M életkor = 21 év, M magasság = 176,9 cm, M testsúly = 72 kg) egy kötelező kurzus keretei között kerültek felmérésre elő- és utótesztekkel. Mérőeszközök: A holisztikus egészségfogalomnak megfelelő életmód-feltárási kérdőív serdülők és fiatal felnőttek részére, Mentális Állapotfelmérő Kérdőív, Toulouse-Piéron teszt, Torrance-körök teszt, Öt pont teszt, Rey-Osterriicht komplex ábra A és B teszt. A kérdőív- és a tesztek-eredmények elemzése a skálátípusoknak megfelelő elemzésekkel (McNemar, Wilcoxon, Páros T-próba) SPSS programban történt. Az életmód-feltárási kérdőív eredményei azt mutatják, hogy minden egészségdimenzióban volt olyan item, amely szignifikánsan ($p < 0,05$) változott a beavatkozás hatására. A legtöbb szignifikáns itemváltozás a fizikai egészségdimenzióban volt megfigyelhető. A négy kognitív teszt mindegyikében van olyan faktor, amely szignifikáns változást mutatott. A figyelem tesztjének minden faktora, valamint a Rey-Osterriicht komplex ábra B-részének minden faktora szignifikánsan ($p < 0,05$) változott. A kapott eredményekből arra lehet következtetni, hogy a 10 alkalmas többstílusú táncintervenciós program egészségfejlesztő hatással bír, különösen a figyelmet és a memóriát javítja, de az eredmények nem minden mérőeszköz esetében meggyőzőek. A jövőben a vizsgálat időtartamát a vizsgaidőszaktól el kell különíteni a mentális dimenzió hiteles feltérképezéséhez. A felsőoktatási intézményeknek és a hozzájuk kapcsolódó kortárs- és öntevékeny csoportoknak nagyobb hangsúlyt kell fektetniük a jövőben a táncalkalmak megvalósulására a tánckurzusok repertoárjának, minőségének fejlesztésén keresztül.

A kutatást támogatta: Az előadás elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-Fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

PSYCHOSOCIAL DETERMINANTS OF HEALTHY LIFESTYLE BEHAVIOURS AMONG MEDICAL STUDENTS IN IRAQI KURDISTAN: STRUCTURAL MODEL BASED ON SOCIAL COGNITIVE THEORY

**HAWZHIN MOHAEDDIN SALEH *, LÁSZLÓ KINYÓ **,
SAIF HUSAM MOHAMMED *****

* Erbil Medical Technical Institute Anesthesia Department;

** University of Szeged Institute of Education, MTA-SZTE Metacognition Research Group; ***
Iraqi Kurdistan Region Ministry of Education

Kulcsszavak: self-efficacy, emotional well-being; health consciousness, academic stress, social support; healthy lifestyle behaviors, PLS-SEM, medical students, Iraq

Understanding the psychosocial and cognitive factors that influence healthy lifestyle behaviors among medical students is essential, particularly in demanding academic environments. This study aims to develop and test a structural model that explains how psychological, cognitive, and social variables shape health-related behaviors among medical students in Iraqi Kurdistan. The research is grounded in Bandura's Social Cognitive Theory (Bandura, 2012; Yildirim & Arslan, 2023), integrating five core constructs: self-efficacy, negative emotional well-being, academic stress, health consciousness, and social support. The study addresses the following research questions: (1) How do psychological and cognitive variables contribute to adopting healthy lifestyle behaviours? (2) How does emotional well-being mediate the relationship between academic stress and health-related behaviour? (3) Does social support function significantly predict health behaviour in this context? A quantitative, cross-sectional research design was employed to investigate these questions. Data were collected from 328 students enrolled at the Erbil Medical Institute through standardized self-report instruments. Structural equation modeling (SEM) was used to test the hypothesized relationships among the variables. The results underscore the pivotal role of self-efficacy as a psychological driver that positively influences both health consciousness and engagement in healthy behaviours. Interestingly, self-efficacy is also positively associated with negative emotional well-being. It suggests that students with higher confidence in managing their health may simultaneously experience elevated emotional distress, potentially due to greater awareness of health risks or a heightened sense of responsibility for maintaining optimal health. Furthermore, negative emotional well-being is identified as a barrier to healthy behavior, encompassing symptoms such as anxiety and dissatisfaction with one's health status. Academic stress does not directly undermine self-efficacy but instead contributes to increased negative emotional well-being, indicating that stressful academic conditions adversely affect emotional states rather than students' belief in their ability to manage health behaviours. Health consciousness emerges as a critical cognitive factor that significantly predicts health-promoting decisions. Although students experiencing emotional distress tend to report lower levels of perceived social support, social support does not directly affect healthy lifestyle behaviours in the proposed model. The findings suggest that effective interventions should prioritize enhancing self-efficacy and health awareness while addressing emotional challenges associated with academic stress. Targeted strategies for stress reduction and emotional support may be essential for fostering sustained healthy lifestyle practices among medical students under high academic pressure.

COVID HATÁSA A KOMPETENCIAEREDMÉNYEKRE – 2019 ÉS 2022 EREDMÉNYEINEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

HEGEDŰS ROLAND

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: COVID; kompetenciaeredmény; családi háttér

A tanulói kompetenciaeredményeket számos kutatás vizsgálja különböző szempontok alapján, amelyek lehetnek teljes populációra kiterjedőek vagy annak egy csoportjára (Balázs et al., 2016; Guld & Csanádi, 2020; Ambrusné Magony, 2020; Szemerszki, 2020). Több kutatás vizsgálta a családi háttér teljesítményre gyakorolt hatását is (Borgen et al., 2025), valamint az iskola fenntartójának teljesítményt befolyásoló szerepét (Kyriakides et al., 2024). A kompetenciamérés eredményeit tartalmazó kutatói adatbázist a felvételt követően jóval később és bonyolult procedúra révén lehet megszerezni a GDPR protokoll szerint (Oktatási Hivatal 2024). Ezért csak most kerülhetett vizsgálatra az, hogyan változott a COVID időszak alatt a tanulók kompetenciaeredménye. Számos külföldi és hazai tanulmány vizsgálta a tanulók teljesítményét és oktatását a COVID időszak alatt, amelyek eredményei szerint a tanulói teljesítmények csökkentek, valamint a társadalmi háttér alapján még inkább nőttek a különbségek, mert a hátrányos helyzetű tanulói csoportoknak nem állt rendelkezésre a megfelelő infokommunikációs felszerelés a távoktatáshoz (Hermann & Molnár, 2022; Storey & Zhang, 2024; Shin & Oh, 2024; Jakubowski et al., 2025). Jelen kutatásunk célja annak vizsgálata, hogy a 2019. évi 6. osztályos tanulói adatbázisban, valamint a 2022. évi 6. osztályos tanulói adatbázisban mennyi a tanulók szövegértés és matematika eredménye, valamint milyen különbség van a két év között. Kutatásunkban trendvizsgálatot alkalmazunk, mert az azonos korosztály alapján vizsgáljuk a tanulócsoporthoz tartozó különbségeket. A vizsgálatunkban két fókuszra helyezzük a hangsúlyt, egyik a fenntartók alapján történő vizsgálat: melyik fenntartónál csökkentek legkevésbé az eredmények. Ehhez SPSS programban fenntartói változót hoztunk létre állami, egyház és egyéb kategóriát. A másik vizsgálati fókuszunk a családi háttér alapján történő eltérésen volt, amelyhez az Oktatási Hivatal által létrehozott családháttér-indexet használtuk fel. A családháttér-index alapján három kategóriába soroltuk a tanulókat, így létrejött az alacsony, átlagos és magas családi háttérű kategória, amelyek mentén szintén összehasonlításokat végzünk. A két csoport között többdimenziós ANOVA vizsgálatot végeztünk. Eredményeink szerint a COVID eltérő mértékben volt hatással az iskolai teljesítményre a három csoportnál, mert a családi háttér alapján magas kategóriába került gyermekeknél volt lehetőség extra szolgáltatások igénybevételére is, ezért ott a legkisebb a különbség. A fenntartók alapján szintén tapasztalhatók különbségek, mert a tanulói összetétel szerint más kihívásokkal szembesültek a gyermekek COVID időszak alatt történő tanítása során. Az eredmények gyakorlati jelentősége az, hogy ezek a le/elmaradások hosszú távon is kifejtik hatásukat és kihívások elé állíthatják a pedagógusokat.

FORRAI KATALIN PUBLIKÁCIÓIBAN KÖRVONALAZOTT MÓDSZERTANI ALAPVETÉSEINEK IMPLEMENTÁCIÓJA A GYAKORLATI TEVÉKENYSÉGEIBEN

HEGEDŰSNÉ TÓTH ZSUZSANNA

Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK

Kulcsszavak: óvodapedagógia; pedagógusképzés; ének-zenei nevelés módszertana

Forrai Katalin a magyar óvodai ének-zenei nevelés módszertanának meghatározó alakja volt 1947–2004 között. Ő fektette le az óvodások ének-zenei nevelésének módszertani alapjait, melyek a mai napig a magyar óvodapedagógiai gyakorlatban közismertek, elfogadottak. Kutatásom célja rávilágítani, hogy hogyan vert gyökeret Forrai ma is érvényes módszertana. Milyen pedagógusportré rajzolódik ki a módszertant megalkotó Forrairól, és hogyan formálta teljessé koncepcióját? Feltáró, tartalomelemző kutatás során huszonöt, 1951–2004 között egyes folyóiratok hasábjain (Óvodai Nevelés, Pedagógusok Lapja, Az Ének-Zene Tanítása, Köznevelés, Muzsika, Parlando) közzétett publikációját vettem górcső alá azzal a céllal, hogy a módszertani könyveiből jól ismert koncepciójának tükröződését tetten érjem a népszerűsítő és tudományos szakfolyóiratok hasábjain. A kutatás eredményeinek kvantitatív és kvalitatív adatfeldolgozása világossá tette, hogy módszertani elképzeléseit hűen tükrözik írásai, ugyanakkor reflexíven reagál a gyakorlatban tapasztaltakra, a releváns szakmai történésekre. Körvonalazódtak módszertani elvárásainak sarkalatos pontjai, többek között: Kinek, mikor, milyen zenei anyagon keresztül támogassuk fejlődését? Milyen megvalósítható fejlesztési céljaink legyenek? Hogyan építsük fel az egyes foglalkozásokat? Mi az, amiben következetesnek kell lenni? Hogyan ellenőrizzük a tudásgyarapodást? Ezt a kutatómunkát követte a Forrai Katalin pedagógiai gyakorlati tevékenységét megőrző hang- és videós dokumentációs anyag feldolgozása. A Magyar Rádió archívumának több évtizednyi hanganyaganyagából (Óvodások műsora 1974-1989), és az 1980-1991 között rögzített oktatóvideó-felvételekből mint rögzített megfigyelési anyagokból 21 hang- és 5 videófelvételt dolgoztam fel saját megfigyelési eszköz (kategóriákba rendezett kódok) kidolgozását követően, strukturált megfigyelési technikával. Az adatfeldolgozás (általános didaktikai és szakmódszertani kódrendszerek elemzése) során kvantifikáló módszereket alkalmaztam, és a kódoláshoz kialakított kategóriák közötti kapcsolatokat igyekeztem feltárni. Az eredményektől azt vártam, hogy körvonalazódik Forrai tudatos, következetes, koncepciózus pedagógiai hozzáállása; a megfigyeléseim nagymértékben lefedik Forrai publikációiban deklarált módszertani elvárásait; megmutatják az elméletének gyakorlati megvalósíthatóságát. Ennél többet adott a kutatás. Olyan pedagógus személyiséget ismertem meg, aki példaértékűen foglalkozik az óvodáskorúakkal, és nem csupán szakmódszertanilag. Az általános didaktikai szempontú megfigyeléseim számos értékes foglalkozásvezetési stratégiát, módszert, eljárást, szervezési technikát, pedagógiai fogást tártak fel, miközben olyan pedagógusportré körvonalazódott Forrai személyében, akinek személyiségvonásai, alapvető képességei jelentős szerepet játszottak hatékony, eredményes munkájában. Forrai pedagógiai tevékenységének feltárása, megismerése utat mutatni képes a ma pedagógusai számára.

A SÍOKTATÁS PEDAGÓGIÁJÁNAK SZAKIRODALMI ELEMZÉSE

HEGYI DOMONKOS

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: síoktatás; pedagógia; sítanpálya

A síoktatás pedagógiája a sport-testnevelés oktatáson belül egy igen érdekes terület, mely eddig kevés figyelmet kapott a hazai, illetve nemzetközi tudományos diskurzusban. Tanulmányom célja ennek a hiánynak a csökkentése, valamint a síoktatás pedagógiai vonatkozásainak feltérképezése. A témaválasztás személyes elköteleződése, illetve az a felismerés indokolta, hogy a testnevelés és a sportpedagógia területén számos kutatás született, a síoktatásra vonatkozó tudományos jellegű megközelítések hiányosak. A síelés pedagógiájának vizsgálata aktuális téma. Magyarországon a sport gyakorlásához korlátozott természeti adottságok állnak rendelkezésre. Ugyanakkor a tanpályaépítési programoknak, illetve a szintetikus tanpályáknak köszönhetően folyamatosan bővül a sporthoz való hozzáférés, elsősorban oktatási céllal. Kutatásom újszerűsége abban rejlik, hogy a síoktatásra nem csupán mint technikai képzésre, hanem mint komplex nevelési helyzetre tekintek. A síoktatás nem merül ki az alapvető mozgásformák elsajátításának oktatásában; különleges pedagógiai megközelítést és átgondolt oktatói hozzáállást igényel. Fontos, hogy a síoktató tisztában legyen a tanítványai egyéni szükségleteivel, képességeivel, kihívásaival és pszichológiai állapotával, vagy épp a síeléssel kapcsolatos esetleges félelmeivel (Weinberg & Gould, 2018). Hiszen a síórák kiemelkedő szerepet játszhatnak a tanulók személyiségfejlődésében, önbizalmuk erősítésében és a természeti környezettel való harmonikus viszonyuk kialakításában (Hattie & Timperley, 2007). Szakirodalmi adatgyűjtésem során előre meghatározott angol és magyar kulcsszavak alapján végeztem az adatbázis kereséseket a Scopus, JSTOR, EBSCO és a Google Scholar felületeken. A szűrési folyamatot lépéseit és a találatok számát rögzítettem, így biztosítva a keresés átláthatóságát. Majd ezek után rendszereztem a haza és nemzetközi forrásokat, kiemelve a sportpedagógiával, oktatással foglalkozó tanulmányokat. A kutatás egyik legfontosabb eredménye, hogy rávilágít: a tudatos síoktatói jelenlét az asszertív kommunikáció, az egyéni differenciálás és a motivációra építő visszajelzések által olyan pedagógiai értékkel bír, amely túlmutathat a mozgásformák tanításán. A fekete pedagógia elkerülésére, a támogató, biztonságos tanulási környezet megteremtésére irányuló törekvések segítenek a sport iránti elköteleződés kialakításában. Meglátásom szerint szükség van arra, hogy egyre több releváns kutatás készüljön a témában, és ezek alapján olyan továbbképzéseket, fejlesztő programokat hozzunk létre a testnevelők, sportoktatók, edzők számára, amelyek segítségével egy testileg-lelkileg egészségesebb és tudatosabb sportolói réteget nevelhetünk.

A CHATGPT ADVANCED VOICE ÉS VIDEO MODE ALKALMAZÁSA A GYÓGYPEDAGÓGIAI GYAKORLATBAN

HEIDT JUDIT

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Kulcsszavak: ChatGPT; Advanced Voice Mode; gyógypedagógia

A mesterséges intelligencia (MI) fejlesztései új lehetőségeket nyitnak a gyógypedagógiai gyakorlatban is, különösen a strukturált, kiszámítható nyelvi és társas környezet kialakításában. Jelen kutatásom célja a ChatGPT Advanced Voice Mode (AVM) és Video Mode (VM) használatának feltárása sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztésében, a szociális-kommunikációs részvétel és nyelvi biztonságérzet növelésének fókuszával. A vizsgálat hátterét konstruktivista tanulásméleti megközelítés adja (Vygotsky, 1978; Illeris, 2018), különös tekintettel az inkluzív pedagógia és a digitális támogatás lehetőségeire (Luckin et al., 2016; Drigas & Ioannidou, 2012). A pilotjellegű, kvalitatív kutatás 6–10 éves gyermekekkel zajlott heti rendszerességgel, nyolc héten keresztül. A fejlesztési helyzetek célzott játéksituációkra épültek, köztük kérdezz-felelek, történetépítés, szabályjátékok, valamint hang- és videóalapú szerepjátékok. A ChatGPT AVM lehetőséget biztosított kiszámítható, visszatérő nyelvi szerkezetek kialakítására. A gyermekek és MI közötti interakciókat gyógypedagógus jelenlétében rögzítettük, a feldolgozás tematikus kódolással történt (Braun & Clarke, 2006). Az eredmények azt mutatják, hogy az AVM- és VM-alapú játékos helyzetek fokozzák a gyermekek kommunikációs kezdeményezését, növelik az érzelmi biztonságérzetet, és javítják a részvételi aktivitást. Különösen hatékonyak bizonyultak a szerepcserés és történetmesélő játékformák, amelyek az MI nyelvi kiszámíthatóságán keresztül csökkentették a verbális szorongást. Az AVM-rel megvalósított játékformák (pl. kérdezz-felelek, történetépítés, memóriajáték) kiegészültek a Video Mode által biztosított vizuális mintakövetéssel, amely különösen hatékonyak bizonyultak a megértési és figyelmi nehézségekkel küzdő gyermekek körében. Az alkalmazott 11 játékforma és azok strukturált forgatókönyvei részletesen bemutatásra kerültek a Játékról komolyan című kötetben is, amely empirikus példákkal támasztja alá a mesterséges intelligencia gyógypedagógiai alkalmazhatóságát (Heidt, 2024). Az előadás során két rövid videórészlet segítségével mutatom be a gyakorlati alkalmazás konkrét példáit, kitérve a strukturált promptkészlet szerepére, a játékhelyzetek forgatókönyvezésére, valamint az etikai és módszertani kérdésekre is. A kutatás az MI-t nem csupán eszközként, hanem tanulási partnerként értelmezi, amely hozzájárulhat az egyéni fejlődési utak támogatásához a gyógypedagógiai gyakorlatban. Az eredmények illeszkednek a nemzetközi szakirodalom azon megállapításaihoz, amelyek szerint az MI-támogatással végzett játékos interakciók segíthetik a motiváció, a részvétel és az önkifejezés fejlődését (Yogman et al., 2018; Holmes et al., 2022; Woolf, 2010). Ugyanakkor reflektálnak az etikai kérdésekre is, például az adatvédelemre és a pedagógiai felelősségre, amelyek az MI használatát gyógypedagógiai kontextusban is körülhatárolják (Demeter & Mező, 2023).

MESTERSÉGES INTELLIGENCIA MINT KUTATÓTÁRS

HEIDT JUDIT

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia; Szuhareva; kutatótárs

Kutatásomban a mesterséges intelligencia (MI) szerepét vizsgálom a tudományos emlékezet újraírásában, különös tekintettel a nőtörténeti kánonkritikára. A mesterséges intelligencia alkalmazása ebben a kontextusban lehetővé teszi a nagy mennyiségű tudományos adat és publikáció gyors elemzését, segítve ezzel a korábban háttérbe szorított női tudósok munkáinak azonosítását és újraértékelését (Vascan, 2024; Waly, 2024). Saját kutatásomban Grunya Szuhareva 1926-os tanulmányának újraértelmezését végeztem el mesterséges intelligenciával támogatott szövegelemzési technikák segítségével (Sukhareva, 1926; Frith, 1991). A cél az volt, hogy rekonstruáljam azokat a szemantikai mintázatokat, amelyek hozzájárulhattak Szuhareva tudományos marginalizációjához, és új narratívába ágyazzam vissza munkásságát a kortárs tudománytörténetben. Az MI ebben az esetben nem kizárólag technikai eszközként, hanem értelmezőtársaként funkcionált, lehetővé téve a forrásszövegek mélyebb, rejtett összefüggéseket feltáró értelmezését (Sultangazina et al., 2021; Waly, 2024). Az előadásomban bemutatom, hogyan használom az MI-t kutatótársaként a kutatási folyamat különböző szakaszaiban: az adatgyűjtés, szövegelemzés, vizualizáció, szövegalkotás és publikáció előkészítése során (Albahijan et al., 2025). Különös figyelmet fordítok az etikai kérdésekre, mint a plágium kockázata és az algoritmikus torzítások veszélye (Polonevych, 2024). A prezentáció során gyakorlati példákon keresztül szemléltetem, miként és hogyan válhat a mesterséges intelligencia a tudományos rekonstrukció és újrafelfedezés eszközévé. E megközelítés előnye, hogy lehetőséget kínál a hagyományos szövegelemzési technikák kiegészítésére olyan gépi tanulási eljárásokkal, amelyek képesek kontextuális hálózatok, tematikus kapcsolatok és szemantikai anomáliák azonosítására is. Ez különösen jelentős a marginalizált szerzők – így Szuharevához hasonló női kutatók – esetében, akiknek munkásságát gyakran a kortárs tudományos mezőny elvárásai helyett társadalmi előítéletek formálták. A kutatás hozzájárul annak megértéséhez, hogy az MI nem pusztán technológiai innováció, hanem módszertani és episztemológiai kihívás is a tudományos kutatás számára. Amellett, hogy felgyorsítja a tudományos gyakorlatot, új lehetőségeket kínál a kutatói reflexió, a tudománykritika és az inkluzív tudástermelés számára.

TÉRBELI HÁLÓZATOK A SZAKKÉPZÉSBEN

HEITER KITTI

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: szakképzés; hálózatkutatás; oktatásföldrajz

A hálózatkutatás napjainkra önálló, saját elméleti és módszertani alapokkal rendelkező tudományterületté vált (Barabási, 2008). Alkalmazási területe idővel jelentősen kibővült, és a társadalomtudományok felé is megnyílt: a hálózatkutatás eszközeit egyre gyakrabban alkalmazzák a társadalmi mikrostruktúrák – például a kapcsolati hálók, közösségi mintázatok és interakciós rendszerek – vizsgálatában is. Ez a szemléleti nyitás a neveléstudományban is megjelent, ahol növekvő figyelem irányul a tanulók, pedagógusok és intézmények közötti kapcsolati mintázatok feltárására. Emellett a tudástartalmak és fogalomhálózatok szerveződésének vizsgálata, valamint a virtuális tanulóközösségek hálózati struktúráinak elemzése is fontos kutatási irányná vált. A hálózatkutatás a nevelésszociológia egyik új és ígéretes területeként jelenik meg (Meleg, 2015), mivel nem csupán módszertani bővülést, hanem szemléleti változást is kínál az oktatás társadalmi folyamataira irányuló elemzésekben. A szakképzés átalakulása és a duális képzés térnyerése új kihívások elé állítja az oktatási rendszert a területi hozzáférés szempontjából is. A tanulók szakmai gyakorlati helyének kiválasztása nem csupán intézményi, hanem térbeli dimenziókat is érint: az iskolák és a duális képzőhelyek közötti földrajzi távolság, a közlekedési elérhetőség, valamint a térségek gazdasági szerkezetének különbségei jelentős hatással lehetnek a szakképzésben való részvétel lehetőségeire. Mindezek ellenére a szakképző intézmények és a duális képzőhelyek közötti kapcsolatok strukturális és térbeli összefüggései az oktatáskutatásban még mindig alulkutatott területet jelentenek. Előadásomban Fejér vármegyei szakképző intézmények és a duális képzőhelyek térbeli kapcsolatrendszerét elemezem hálózatkutatási eszközökkel. A vizsgálat az intézmények és partnereik telephelyadataira, a képzett ágazatokra és a foglalkoztatott tanulók számára épül. A kutatás célja a szakképző intézmények és duális képzőhelyek közötti kapcsolatok térbeli hálózatának azonosítása és leíró vizsgálata. Az elemzés segítségével feltérképezhetők a képzési hálózat csomópontjai, az együttműködések mentén kirajzolódó alhálózatok, valamint az egyes ágazatokra jellemző strukturális sajátosságok. A hálózat szerkezeti mutatói a kapcsolati rendszer alapmintázatait teszik láthatóvá, előkészítve a későbbi, mélyebb térszerkezeti és hozzáférési vizsgálatokat.

A TANULÁS EGYETEMES TERVEZÉSÉNEK CAST KONCEPCIÓI

HENN-PAP ANNA, NAGYNÉ SCHIFFER CSILLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Általános Gyógypedagógiai Intézet

Kulcsszavak: tanulás; egyetemes tervezés; inklúzió

A vizsgálat a tanulás egyetemes tervezése, azaz a *Universal Design for Learning* (UDL) koncepció három különböző változatának (CAST, 2008; CAST 2020; CAST, 2024) összehasonlító elemzésével foglalkozik. Az UDL koncepció az inkluzív oktatás egyik alapvető oktatástechnológiai és oktatásmódszertani megközelítése, amely a tanulási különbségek mentén rugalmas tanítási stratégiákat kínál. Az első megközelítés a klasszikus UDL-modell, amely az egyetemes hozzáférést és a tanulási eszközök széles körű adaptációját hangsúlyozza, a tanulási akadályok csökkentésére összpontosít. Ez a modell arra épül, hogy a tanulók különböző érzékszervi és kognitív képességeihez igazított anyagokat és módszereket kínáljon, megkönnyítve ezzel az információ befogadását és feldolgozását. Az akadálymentesítés és a különféle tanulási csatornák biztosítása révén a pedagógusok hatékonyan támogatják a diákok eltérő igényeit. A második változat a technológiai és kognitív megközelítés, amely a digitális eszközök és adaptív technológiák alkalmazására összpontosít, ezzel támogatja a differenciált tanulásszervezést. Ez a modell az oktatás személyre szabásában és interaktív tanulási platformok használatában látja a fejlődés lehetőségét, amelyek lehetővé teszik a tanulók fejlődésének nyomon követését és egyéni tanulási utak kialakítását. A harmadik változat az inkluzív UDL, amely a társadalmi igazságosság és az egyenlő hozzáférés elveit helyezi előtérbe. Ez a koncepció a pedagógiai rugalmasságot állítja középpontba, amelynek célja a tanítási stratégiák folyamatos alakítása az aktuális tanulói szükségletek alapján. Ez a megközelítés nagy hangsúlyt fektet a visszacsatolásra, az aktív és élményalapú tanulásra, valamint a tanulók önálló problémamegoldó képességének fejlesztésére, amelyhez a pedagógusok a tanulókkal való együttműködés révén alakítják ki az optimális tanulási környezetet. Az előadás egy összehasonlító vizsgálatot mutat be, melynek szempontjai többek között a tanulás támogatásának formái, a gyakorlati alkalmazhatóság, a fogalomhasználat és az elméleti alapok. Az összehasonlító elemzés rámutat arra, hogy bár mindhárom megközelítés célja a tanulási akadályok csökkentése és a különböző tanulási utak támogatása, alkalmazásuk eltérő módszereket és eszközöket követel meg. Az elemzés célja, hogy bemutassa az UDL koncepciókat, feltárja az egyes változatok különbségeit és azok gyakorlati alkalmazási lehetőségeit, ezáltal pedig hozzájáruljon a differenciált tanulásszervezésről szóló szakmai párbeszéd előmozdításához és innovatív tanítási stratégiák kialakításához, elősegítve az inkluzív oktatás további fejlődését.

A kutatást támogatta: ELTE BGGYK

EGYÜTTMŰKÖDÉS KÉRDÉSE AZ ÓVODAI ÉS ISKOLAI SZOCIÁLIS SEGÍTŐK ÉS A NEVELÉSI, OKTATÁSI INTÉZMÉNYEK KÖZÖTT, ESETFELDOLGOZÁS MENTÉN

HERCZEG VIKTÓRIA, OLTEANU LUCIÁN LIVIUSZ, BEKE SZILVIA

Gál Ferenc Egyetem Egészség- és Szociális Tudományi Kar

Kulcsszavak: együttműködés; szociális segítők; pedagógusokoktatók

A másodlagos szocializációs színteret képező nevelési, oktatási intézményekben, ahol a gyermekek–fiatalok az idejük jelentős részét töltik, a velük kapcsolatos, őket ért traumák, felmerülő problémák vagy akár a mindennapjaikkal, életmódjukkal kapcsolatos kérdések is felszínre kerülnek, illetve lecsapódnak. Kutatásunk ezzel kapcsolatban vállalkozik egy új, speciális tevékenységnek a feltárására, fókuszálva az ottani kapcsolatrendszerre, együttműködésre és az azt befolyásoló tényezőkre. 2018-tól az óvodai és iskolai szociális segítséget a Család- és Gyermekegészségügyi Központok speciális szolgáltatásként működtetik járási szinten. Egy új, külsős szakember jelenléte egyszerre több helyszínen hozott – előzetesen megjósolt – változásokat. A feladat bevezetésének kezdetétől feltételezni lehetett, hogy amint sikerül jobban bekerülniük a segítő szakembereknek az óvodák és iskolák vérkeringésébe, várhatóan számos, eddig rejtett probléma kerülhet felszínre. A vártan megfelelően megemelkedtek az esetszámok, annak ellenére, hogy a tevékenység prevenció jellegének elsődlegessége az egyéni esetekben is fennáll. Mintegy átmenetet képezve az anya- és befogadóintézmény között, a segítő előzetesen megvizsgálja a problémában érintett gyermek/fiatal esetét, és amennyiben alapellátás nélkül megoldható nehézségről, elakadásról van szó, segít ebben a családnak és a köznevelési intézménynek. Az együttműködés kérdése és az azt befolyásoló tényezők középpontba kerülésének relevanciája ennek értelmében megkérdőjelezhetetlen a hatékonyság szempontjából is. A kvantitatív módszertanon alapuló kutatás adatfelvétele mind az óvodai és iskolai szociális segítők ($n = 221$; 85 járás), mind a pedagógusok/oktatók ($n = 121$, 52 járás) irányába kiterjed. A kérdőív utolsó blokkjában megjelenő vignetta módszer a szakemberek/pedagógusok/oktatók gyakorlati munkáját feltárva – explicit módon integrált elméleti háttér mellett – vizsgálja az intézményen belüli kapcsolódás és beavatkozás lehetőségeit, valamint az interprofesszionális kooperációba bekapcsolódó hálózati köröket. A szociális segítők esetében a modell szignifikáns volt ($p = 0,029$), és a találatairány 97,7%-os értéket mutatott, $\text{Exp}(B) = 4,102$. Ez azt jelzi, hogy a segítők nagy valószínűséggel igénybe veszik a segítségnyújtást, ha magas az együttműködés mértéke. Hasonló tendenciát mutattak a pedagógusok is ($p = 0,011$; találatairány 89,9%; $\text{Exp}(B) = 3,285$), ami szintén az interakció fontosságát támasztja alá. Bináris logisztikus regresszió eredményeként mindkét oldal esetében valószínűsíti a segítség igénybevételének tényét a másik fél együttműködésre való hajlandóságának mértéke. Ezen felül a rendelkezésre álló szakemberekre és azok számára kitérve látható, hogy a segítők 73-75%-a szerint, a pedagógusok/oktatók 60-65%-a szerint lenne a másik fél együttműködő az adott korosztályban az adott, valóságból merített eset megoldásának érdekében. Ezen felül képet kapunk a megoldáson való gondolkodás menetéről és a rendelkezésre álló szakemberekről.

DEVELOPING COMPETENCIES AND MORAL VALUES THROUGH PLAYFUL METHODS IN RELIGIOUS EDUCATION

EDIT HETESI

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: educational games; religious education; competence development; value formation; quantitative research; gamification, game-based learning; skill-based learning, moral education

This study aims to explore the extent to which playful methods used in religious education contribute to the development of students' cognitive and social competencies, and how these methods influence the formation of their moral value systems. The central research question is whether play as a form of learning can enhance student motivation while exerting a lasting effect on personality development and moral judgment. Theoretical framework: The study is grounded in theories of educational play and adopts an interdisciplinary approach drawing on educational psychology and moral pedagogy. The theoretical basis includes Howard Gardner's theory of multiple intelligences, Vygotsky's sociocultural theory of learning, and Kohlberg's stages of moral development. Playful learning is viewed as a complex system of tools that simultaneously fosters cognitive functions and supports value-based education. Methods: The research is conducted in two phases. The first phase involved a quantitative questionnaire survey ($N = 250$), investigating the experiences and perceptions of religious education teachers regarding the effectiveness of playful methods. The second phase is an empirical pedagogical action research project with children's groups, launching in September 2025. Targeted playful activities will be implemented, documented, and assessed using both qualitative and quantitative criteria. Analytical procedures include descriptive statistics, thematic content analysis, and longitudinal comparison. Results: According to the survey results, 87% of teachers consider playful methods effective in increasing student engagement, and 74% believe they help students gain a deeper understanding of moral values. Respondents particularly emphasized the effectiveness of role plays, cooperative tasks, and dramatic games in fostering perspective-taking. Preliminary findings from the action research with children also support the notion that playful, interactive learning environments promote cooperation, self-reflection, and value-oriented communication. Theoretical and educational relevance: The study contributes to rethinking the pedagogical significance of playful methods, especially at the intersection of religious pedagogy and educational psychology. The findings may support the renewal of religious education, which increasingly requires the simultaneous development of value transmission and student motivation in a changing societal context. Playful methods are not merely didactic tools but can serve as effective instruments for supporting the personality-shaping and value-transmitting functions of religious education, thereby contributing to the improvement of pedagogical practice.

EGYETEMISTA MENTOROK KORTÁRS KÖZÖSSÉGE EGY MÉLTÁNYOS MENTORPROGRAMBAN

HORVÁTH GERGELY

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: mentorálás; kortárs közösség; felsőoktatás

Előadásunk fókuszában egy zömében hátrányos helyzetű általános iskolásokat támogató mentorprogram egyetemista mentorai állnak (Kocsis & Bocsi, 2022; Papp et al., 2023). A vizsgált program a pályaorientáción keresztül célozza a lemorzsolódás csökkentését, preventív oktatási beavatkozás (Fehérvári et al., 2021; Bocsi et al., 2021), melyet életkorhatáron átívelő kortársmentoráláson (Karcher & Berger, 2016; Seerey et al., 2021) keresztül valósít meg. A mentorok munkájuk számos kihívását emelik ki (Barnett, 2008; King & Upadhyay, 2022; Koide et al., 2024). Találunk olyan programokat, melyekben professzionális segítők, „szupervizorok” támogatják a mentorokat (Orly, 2008; Gandhi & Johnson, 2016), emellett a mentorok közötti kommunikáció és segítségnyújtás is jellemző lehet (Coombs & Ahmed, 1974; Hawley-Woodall, 2019). A mentorok egymás közt olyan kortársi, támogató környezetet hozhatnak létre, melyre jellemző a személyes elköteleződés, bevonódás, így a mentorok programon belüli hálózata a szakkollégiumokhoz hasonló (Varga & Györgyi, 2024) nonformális felsőoktatási térként is értelmezhető (Vilcea, 2014). Hogy megértsük a programban való részvétel kihívásait, előadásunkban azt vizsgáljuk, hogy vajon a mentorok miként vélekednek a mentorálás akadályairól és kik azok a szereplők, akiket ezek megoldásához segítségül hívnak. Azt vizsgáljuk, hogy vajon a mentortársaikkal való kapcsolatukat miként értékelik a mentorok. Végezetül azt tűzzük ki célul, hogy különböző mintázatokat tárjunk fel a mentortársak közötti együttműködés jellegzetességeinek leírásához. Az előadásban egy kérdőíves kutatás (n = 50) és egy kvalitatív, félig-strukturált mélyinterjúkon (mentori interjúk: n = 25; alumni mentori interjúk: n = 30) alapuló kutatás eredményeire hagyatkozunk, mely egy vidéki egyetem mentorait szólította meg. A kérdőív adatait leíró statisztikával elemezzük, segítségükkel általános tendenciákat mutatunk be a mentorok által említett kihívásokról és a segítő szereplők említéséről. Az interjúkat abduktív tematikus elemzésnek (Thompson, 2022) vetettük alá, az előadásban az egyes témákban megjelenő mintázatokat mutatjuk be. Eredményeink a mentorálás kihívásait összegzik (külső, belső és társas kapcsolatokba ágyazott akadályok). Az adatok rávilágítanak, hogy a mentorok gyakran a professzionális segítők (szupervizor, iskolai tanárok) helyett kortársaikat, a mentorokat hívják segítségül. Vizsgálatunkban azt találtuk, hogy a segítő szereplők kiválasztása függ a probléma (vélt, érzékelt) jellegétől és a bevont segítő terephez való közelségétől. Kvalitatív kutatásunk bemutatja a résztvevők kortársközösségről alkotott percepcióit. Vizsgálatunk eredményei összhangban vannak korábbi kutatásokkal, melyek a felsőoktatás mikroközösségeinek fontosságát emelik ki (Varga et al., 2020), mely az egyetemi bevonódást is erősíti. Kutatásunk újszerűsége, hogy az egyetemista mentorok közösségét non-formális szocializációs térként definiáljuk – rávilágítva ez ebből a jellegből eredő előnyökre.

A kutatást támogatta: Az előadás a Kulturális és Innovációs Minisztérium és a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap támogatásával, az „Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Program” (Egyéni pályázati azonosító: EKÖP-24-3-I-PTE-23) támogatásával készült.

HÁLÓZATI STRUKTÚRÁK A FELNŐTTKÉPZÉS TERÜLETÉN

HORVÁTH-CZINGER JÁNOS, BENEDEK ANDRÁS

Budapesti Műszaki és Közgazdaságtudományi Egyetem

Kulcsszavak: mikrotartalom; blokklánc; hálózat

Az elmúlt évtized első szakaszában a tananyagstruktúrák fejlesztésére irányuló közoktatás-fejlesztési módszertani kutatásainkban a nyitott fejlesztési folyamatok sajátosságainak vizsgálatai alapozták meg a hálózati struktúrák elemzését a felnőttképzés területén. Az online kollaboratív tanulás a neveléstudományban is lehetővé tette a hálózattudomány szemléletmódjának érvényesítését, mely Barabási Albert László (2008, 2016) munkáin keresztül került a kutatómódszertan megújításának fókuszába. Előadásunk az elméleti alapokra építve szemlélteti, hogy milyen lehetőségei vannak a hálózattudománynak a felnőttképzés területén; eszközeit és lehetőségeit hogyan használhatjuk. A felnőttképzési folyamatok elemzése lehetőséget kínál megválaszolni a kérdést: mitől „jó” egy hálózat? Milyen tulajdonságok alapján minősíthetünk meglévő hálózati struktúrákat? Hogyan hozhatunk létre új és jó hálózatokat? Kutatásaink első szakaszában a tartalomhordozó eszközök hálózatának vizsgálata adott lehetőséget az új hálózati struktúrák leírására, vizuális megjelenítésére (Nyíri, 2020, 2024), fejlődési sajátosságainak leírására. Természetesen alkalmas erre a hagyományos média, tankönyvek, tananyagok elemzése, de az új média vizsgálatának (honlapok rendszere, elektronikus tartalomszolgáltatások, YouTube, Tik-Tok, Facebook, Instagram stb.) infokommunikációs eljárásokkal történő elemzése lehetőséget ad az összetettebb összefüggések feltárására is. Mivel a felnőttkori tanulás, non-formális képzések sajátossága az informális jelleg, melynek folyamatában a személyes kapcsolati hálózatok vizsgálata a felnőttképzés területén a képzési folyamatok innovációja szempontjából új lehetőségeket jelent kutatóknak és fejlesztőknek egyaránt. Kutatásaink központi eleme a tartalmi egységek közötti hivatkozási hálózatok vizsgálata (mikrotanulási tevékenység a mikrotartalmakra alapozva). Feltételeztük, hogy a mikrotartalom-alapú tananyagfelbontással a mikrotanulási folyamat jobban lekövethető, támogatható és irányítható. Így célszerű egy mikrotartalmakra épülő felnőttképzési tanulási rendszer megtervezése a felnőttképzés számára a hálózattudomány eredményeinek figyelembevételével. Kutatásaink módszertani sajátossága a mikrotartalom alapú tanulási ökoszisztéma megvalósítása feltételeinek vizsgálata hálózatközpontú eszközökkel (IPFS alapú blokkláncon történő adattárolás, P2P hálózaton zajló kommunikáció, mikrotanúsítványok és digitális kitűzők alkalmazása). Az előadás bemutatja azokat az eredményeket, melyek a kutatás jelenlegi, empirikus szakaszában az elméleti összefüggések gyakorlati hatásait már jól szemléltetik.

SZAKKÉPZÉSI PÁLYAKÖVETÉS – MUNKAERŐPIACI ILLESZKEDÉS ÉS ELÉGEDETTSÉG VIZSGÁLATA A KUTATÁSI EREDMÉNYEK TÜKRÉBEN

HÖRICH BALÁZS, HORVÁTH ORSOLYA, UNGVÁRI MÁRIA

Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal

Kulcsszavak: szakképzés; pályakövetés; munkaerőpiaci illeszkedés

A Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal Szakképzési Pályakövetési Rendszerének évenként ismétlődő kutatássorozata kiemelt figyelmet fordít a szakképzésben tanulók képzésükkel kapcsolatos elégedettségének nyomon követésére, valamint a végzést követő – különböző időpontokban mért – munkaerőpiaci státuszuk vizsgálatára. Számos kutatás alátámasztja, hogy a szakképzés és a munkaerőpiac közötti strukturális illeszkedés gazdasági növekedést, társadalmi mobilitást és egyéni sikerességet befolyásoló tényező lehet (Varga, 2017; OECD, 2023; Caroleo et al., 2017). Ezért az elhelyezkedett, vagy további tanulmányaikat folytatók esetében kulcskérdés, hogy megértsük, a betöltött munkakörük vagy tanulmányi területük mennyiben illeszkedik a szakképzésben tanult szakmájukhoz (Benedek, 2019; Fehérvári, 2015; Fazekas, 2011). A kutatás célja a szakképzésben tanulók képzési elégedettsége és a végzés utáni munkaerőpiaci illeszkedés közötti összefüggések feltárása, valamint a pályakövetési rendszer által nyújtott adatokon alapuló elemzési lehetőségek kritikai értékelése. A kutatás módszertana vegyes, adminisztratív adatbázisok elemzésén, illetve kérdőíves vizsgálaton alapul (Czirfusz et al., 2025). Az előadásban ismertetjük az illeszkedés-vizsgálatokkal kapcsolatos nehézségeket és lehetőségeket; a vizsgálatban felhasznált adatfelvételek főbb jellemzőit; az illeszkedési mutatók ágazati, regionális és szocio-demográfiai differenciáit. A másodelemzésben továbbá arra a hipotézisre is választ keresünk, hogy a tanulók képzés alatt, illetve képzést követően megfogalmazott elégedettsége mennyiben függ össze a vizsgált illeszkedés mutatókkal. A kutatás elméleti keretet és empirikus tényeket szolgáltat a szakképzés és a gazdasági igények kapcsolatának megértéséhez, így támogatva az adataalapú döntéshozatalt, mely kiemelt fontosságú az oktatás minőségbiztosításának területén. A vizsgálatban több reprezentatív vagy teljeskörű adatforrás eredményeit is felhasználtuk: a 2025. elején lebonyolított utánkövetési adatfelvétel (N = 451), a 2025. tavaszán felvett SZPR tanulói nagymintás lekérdezés eredményei, valamint a 2022/2023. tanévben végzettek adminisztratív adatokon nyugvó pályakövetési adatai alkotják az elemzés alapját. A végzettek többsége dolgozott (41%), dolgozott és tanult (37%), vagy tanult (19%) másfél évvel a középfokú végzettségét megszerzését követően. A kutatásban résztvevő tanulók – éppúgy, mint képzésük során – leginkább tanult szakmájukkal és iskolájukkal elégedettek (tízfokú skálán az átlag: 7,4–7,8). Az illeszkedési mutatók jelentős ágazati és területi eltéréseket mutatnak, de a tanulói válaszok alapján a szakképzés során tanult ismeretek jórésze akkor is alkalmazásra kerül, ha nem illeszkedő munkakörben helyezkednek el. A képzéssel kapcsolatos retrospektív elégedettség általában magasabb, ha a tanult szakma a betöltött munkakörhöz illeszkedik.

THE IMPACT OF UNIVERSITY-INDUSTRY COOPERATION ON CHINESE AND HUNGARIAN FASHION AND BUSINESS TEACHERS

HUANG MIN

Eötvös Loránd University

Kulcsszavak: China–Hungary comparison; university–industry cooperation, technical universities, fashion and business education; teacher development, China–Hungary comparison

As higher education institutions increasingly embrace a “third mission,” university–industry cooperation (UIC) emerge as a critical driver of innovation not only in research but also in teaching (Huang & Halász, 2024). While UIC has traditionally focused on valorisation and technology transfer (Ankrah & Al-Tabbaa, 2015), growing attention is being paid to its educational dimension (Borah et al., 2021; Huang & Halász, 2025). This study explores how education-driven UIC contributes to teaching quality and faculty development, particularly in under-researched contexts such as technical universities (Zhuang et al., 2025). The research to be presented focuses on higher education teachers in the fields of fashion and business studies. It examines how teachers’ involvement in UIC affects their overall teaching quality and pedagogical approaches, as well as their personal attributes such as sense of self-efficacy and job satisfaction. The study draws on six conceptual frameworks (faculty development, dual professionalism, Triple Helix and Knowledge Triangle, education-oriented UIC, and boundary-crossing in teaching and learning). Qualitative data were collected through semi-structured interviews with 36 teachers in China and Hungary in the design and business disciplines, a comparative perspective being central to the study. Preliminary findings suggest that (1) UIC experiences enhance teaching quality and increase the sense of self-efficacy of teachers, (2) UIC can serve as an effective tool for faculty development, (3) UIC policies are perceived slightly differently in China and Hungary (more positively in China, where implementation is highly institutionalised than in Hungary, where UIC is encouraged and supported mostly by external (EU) funding, and institutionalisation remain at a lower level). The findings also show that UIC can promote practice-based pedagogical innovation and dual professionalism not only in universities of applied sciences, but also in research-intensive and comprehensive institutions. These findings are relevant for international UIC-related policymaking, for the strategic management of higher education institutions, and for the professional development of higher education teachers.

VALIDATION OF SELF-REPORTED ASSESSMENT PRACTICE QUESTIONNAIRE WITH CAMBODIAN PRE-SERVICE TEACHERS

HULL PISETH *, TIBOR VÍGH **

* University of Szeged Doctoral School of Education

** University of Szeged Institute of Education, MTA-SZTE Reading and
Motivation Research Group

Kulcsszavak: assessment; self-reported assessment practices; preservice teachers

Teachers' assessment practice is important for educational development, as research shows that teachers' use of different assessments has positive impacts on students' learning (William et al., 2004; Li et al., 2020; Double et al., 2020). However, pre-service teachers are prospective teachers with limited assessment knowledge (Sevimel-Sahin & Subaşı, 2019) and ability in assessment design and implementation (Ogan-Bekiroglu & Suzuk, 2014; Graham, 2005). Pre-service teachers prefer summative assessment to formative (Volante & Fazio, 2007; Siegel & Wissehr, 2011). Research shows that they report using their assessment knowledge during their student teaching but with limitations (Campbell & Evan, 2000; Lomax, 1996), and their assessment practice tends to be influenced by their cooperating teachers (Oo et al., 2021) and experience (Magaji & Ade-Ojo, 2023). Although much research on assessment practice has been conducted, this area has hardly been investigated with Cambodian pre-service teachers. Thus, this study aims to check the validity and reliability of the self-reported assessment practice questionnaire adapted from Ogan-Bekiroglu and Suzuk (2014) with pre-service teachers in Cambodia. It is adapted for the study because of its alignment with the assessment course defined in teacher education curricula of Cambodia (Ministry of Education, Youth, and Sport, 2020; 2023). The instrument, consisting of 29 items, comprises three main sections, measuring (1) cognitive levels of assessments, (2) types of assessment, and (3) evaluation criteria. The study investigates (1) what the factor structure of self-reported assessment practices is for Cambodian pre-service teachers and (2) how reliable and valid the questionnaire is for the Cambodian context. The study involved 375 first-year primary and secondary pre-service teachers. The exploratory factor analysis ($KMO = .87$, $\chi^2(325) = 2641.57$, $p < .001$) reveals six factors: (1) Cognitive levels of assessments ($M = 4.70$, $SD = 0.69$), (2) Performance assessment ($M = 3.76$, $SD = 0.73$), (3) Objective Assessment ($M = 4.33$, $SD = 0.72$), (4) Student Performance and Achievement ($M = 4.53$, $SD = 0.60$), (5) Student Preparedness ($M = 4.75$, $SD = 0.72$) and (6) Student Involvement ($M = 5.03$, $SD = 0.75$). There are significant correlations between all subscales ($.27 < r < .80$, $p < .01$). The reliability of all subscales is acceptable, ranging from .67 to .79 except for the objective assessment scale ($\alpha = .50$), containing only three items related to closed-ended tasks. In conclusion, this questionnaire is valid and reliable and can be used to assess pre-service teachers' self-reported assessment practices in relation to other assessment concepts, such as assessment conceptions and assessment literacy, to help improve teacher education programs in Cambodia and other similar contexts.

A kutatást támogatta: While working on this project, Hull Piseth was the recipient of the Stipendium Hungaricum Scholarship.

A NŐI MŰVELTSÉG ÉS IDENTITÁS DIMENZIÓI A 19–20. SZÁZADBAN – TELEKI BLANKA ÉS FRANCES MARY BUSS ÖSSZEHASONLÍTÓ NEVELÉSTÖRTÉNETI VIZSGÁLATA

**HUSVÉTH LAURA *, SZÜTS-NOVÁK RITA **,
ENDRŐDY ORSOLYA *****

* Kőbányai Komplex Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola és EGYMI;

** Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Digitális Technológia Intézet Humáninformatika Tanszék;

*** Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: transznacionális és komparatív neveléstörténet; mikro-nőtörténet; társadalmi reflexiók (élclapok)

A 19–20. századi nőnevelés intézményi és eszmei alakulása a modern európai neveléstudomány és társadalomtörténet egyik kiemelt jelentőségű területe. Az oktatáshoz való női hozzáférés bővülése nemcsak a neveléstörténet reformját jelentette, hanem a társadalmi részvétel új koncepcióit is megteremtette. A nőnevelés kérdése így egyszerre jelent meg, mint neveléspolitikai, társadalomfilozófiai és nemek közötti viszonyrendszereket átalakító törekvés. E diskurzusba illeszkedik Teleki Blanka grófnő és Frances Mary Buss életművének komparatív vizsgálata. A kutatás célja, hogy feltárja Teleki és Buss nőnevelési tevékenységét, intézményalapító munkásságát, valamint nevelésméleti és társadalmi gondolkodását. A vizsgálat középpontjában az a kérdés áll, hogy miként járult hozzá e két női nevelő a 19–20. századi elvárt társadalmi normák, keresztény értékek fenntartásához és átörökítéséhez a női oktatás intézményesítésén keresztül. A kutatás nem emancipatorikus nézőpontból vizsgálja a nőnevelést, hanem olyan értékalapú tevékenységként, amely a női szerepeket nem újra definiálni kívánja, hanem azok megerősítésére, intellektuális elmélyítésére törekszik. További cél annak feltárása, miként járult hozzá a női műveltség fejlesztése a családi stabilitás megszilárdításához és a női hivatás társadalomszervező szerepének kibontakozásához. A kutatás elméleti kereteit a keresztény–humanista neveléstörténeti hagyomány (Németh, 2014), a nőneveléstörténet normatív értékorientált megközelítése (Pukánszky, 2006), valamint a 19–20. századi női értelmiségi szerepek kulturális konstrukciója (Szüts-Novák, 2024; Kéri, 2018) adják. Az ikonográfiai források bevonásával (Endrődy-Nagy, 2017) a női műveltség társadalmi reprezentációja is elemzésre kerül, különös tekintettel a korabeli sajtó szatíráira. A kutatás főbb elemzési szempontjai: a két nevelő eszmei alapállásának, társadalomképének és neveléstudományi célrendszerének feltárása; intézményi gyakorlatok elemzése; kortárs társadalmi visszhangok, különösen a képi források (élclapok, karikatúrák) ikonográfiai értelmezése; transznacionális nőnevelési mintázatok és nemzeti sajátosságok összehasonlítása. Az elemzés földrajzi hatóköre a magyar kontextuson túl Angliára is kiterjed, tovább kutatva a nőnevelési törekvések európai összefüggéseit. A mikro-nőtörténeti megközelítés a neveléstudomány és társadalmi folyamatok személyes rekonstruálását teszi lehetővé. A kutatás eredetisége abban rejlik, hogy a nőnevelést a társadalmi rend és közösségi identitás szolgálatként értelmezi, továbbá ikonográfiai források bevonásával gazdagítja a neveléstörténeti módszertani eszköztárat. Frances Mary Buss életművének magyar nyelvű tudományos feldolgozása eddig nem történt meg, így a kutatás új nőnevelési példaképet is behozhat a nőnevelés-történeti diskurzusba.

DISPARITIES IN LISTENING AND READING PROFICIENCY ACROSS ACADEMIC DISCIPLINES: A COMPARATIVE ANALYSIS OF SIX POLYTECHNIC DEPARTMENTS

I WAYAN EKA DIAN RAHMANU *, GYÖNGYVÉR MOLNÁR **

* University of Szeged

** University of Szeged Institute of Education, MTA-SZTE Digital Learning Technologies
Research Group

Kulcsszavak: listening and reading; polytechnic; English language

The collaboration between polytechnics and industry results in the readiness of polytechnic students to meet the challenges of industry (Rocha et al., 2024). Not only technical skills are important, but also communication proficiency plays a significant role in strengthening the quality of the workforce. In line with this, since the English language has been used as a lingua franca, learners in higher education have been motivated to master English in order to improve their communication skills (Mu et al., 2023). This means that English should be practiced, learnt and assessed. The assessment of learners' English proficiency leads to the understanding of their level and readiness to work in the industry. Therefore, this study aims to analyse the differences in listening and reading scores of 1,618 students from six departments in a polytechnic university in Indonesia: Accounting (AC), Business Administration (BA), Civil Engineering (CE), Electrical Engineering (EE), Mechanical Engineering (ME), and Tourism (TO). Data included listening and reading scores based on the Test of English for International Communication (TOEIC), with descriptive statistics (means, SDs, ranges) calculated to assess central tendency and variability. From one-way ANOVA test, the results indicated that the differences were statistically significant for both reading scores, $F(5,1612) = 23.67$, $p < .001$, and listening scores, $F(5,1612) = 27.80$, $p < .001$ across the six departments. Students in business related disciplines (Accounting, BA, Tourism) achieved higher mean scores in both listening and reading. Accounting students performed best in listening ($M = 243.36$, $SD = 79.29$) and reading ($M = 183.05$, $SD = 76.37$), followed by tourism (listening: $M = 229.18$; reading: $M = 177.10$). ME students performed worst in both sections (listening: $M = 163.75$; reading: $M = 115.41$), with CE (listening: $M = 205.60$; reading: $M = 147.55$) and EE (listening: $M = 214.00$; reading: $M = 162.79$) also lagging. Engineering departments showed narrower score ranges and lower variability (e.g., Mechanical Engineering reading $SD = 48.69$), indicating systemic underperformance. Business and tourism students showed a wider distribution of scores, with frequent high outliers (e.g., BA reading scores above 300), reflecting greater proficiency. ME's low variability ($SD = 65.86$ for listening; $SD = 48.69$ for reading) and compressed IQR highlighted uniform underperformance, with no high outliers. EE showed greater variability (listening $SD = 90.18$; reading $SD = 83.35$), suggesting mixed proficiency. Business, accounting and tourism students outperformed in both listening and reading. On the other hand, the consistently lower scores of engineering students, especially the uniform underperformance of ME, indicate systemic gaps in English language training. Polytechnics in engineering should redesign their teaching strategy to prioritize context-specific language training.

A kutatást támogatta: Doctoral School of Education, University of Szeged

AZ EMLÉKEZÉS ETIKAI DIMENZIÓJA AZ ÖRÖKSÉGPEDAGÓGIÁBAN – AVISHAI MARGALIT ELMÉLETE MINT NORMATÍV KERET

JELENFI PÉTER *, DUDOK FANNI **

* Pécsi Tudományegyetem

** Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: öröksépedagógia; kulturális örökség; emlékezetetika

Az utóbbi évtizedekben a kulturális örökség fogalma kiterjedt a tárgyi emlékeken túl a közösségi identitást hordozó jelentéstartományokra is. Ennek fényében az öröksépedagógia nem csupán ismeretátadás, hanem morális nevelés terepe is, amelyben az emlékezés aktusa erkölcsi jelentést nyer. Az előadás célja, hogy elméleti keretet adjon az öröksépedagógiai gyakorlatok etikai újragondolásához Avishai Margalit *The Ethics of Memory* című műve alapján. Margalit megkülönböztetése „vastag” és „vékony” erkölcsi viszonyok között lehetővé teszi az öröksépedagógiai gyakorlatok erkölcsi súlyának értelmezését: míg a vastag viszonyok közvetlen, érzelmileg és történetileg terhelt kötődéseket jelölnek (pl. holokauszt-emlékezés, helyi közösségek múltja), addig a vékony viszonyok univerzális erkölcsi normákra utalnak (pl. emberi jogok, egyenlőség). Azt a hipotézist vizsgáljuk, hogy az iskolai öröksépedagógia akkor válhat morálisan megalapozottá, ha képes e két viszonyrendszer egyensúlyát tudatosan kezelni. Az előadás elméleti háttere a filozófiatörténet releváns hagyományaira épít: Platón ideatanjától és Arisztotelész phronészis-koncepciójától a modern értékelméletig. Kutatásunkban különös figyelmet fordítunk arra, hogy az emlékezés ne váljon pusztá formalitássá vagy reprezentációvá, hanem pedagógiai eszközként szolgáljon a demokratikus érzékenység, a történelmi reflexió és a közösségi felelősség erősítésére. A pedagógiai kontextusba ágyazott emlékezetetika így nemcsak a múlt, hanem a jövő iránti felelősség formálását is lehetővé teszi. Az elemzett öröksépedagógiai gyakorlatok közé tartoznak például a holokauszt-emléknap iskolai feldolgozásai, helyi történelmi séták, múzeumpedagógiai programok és emlékezhelyek látogatása. Margalit emlékezetetikája nemcsak új kontextusba helyezi azokat, hanem értelmezési keretet kínál az oktatásban gyakran felmerülő dilemmákra: Mit és hogyan tanítsunk a múltról? Kinek az emléke az emlék? A kutatás eredetisége abban rejlik, hogy a neveléstudomány számára egy olyan morálfilozófiai keretet tesz hozzáférhetővé, amely eddig elsősorban politikai filozófiai és múzeumtudományi kontextusokban jelent meg. A Margalit-féle emlékezetetika beemelése az öröksépedagógiai diskurzusba új normatív alapokat biztosít az oktatás kulturális tartalmainak értelmezéséhez. A kutatás hozzájárul ahhoz, hogy az öröksépedagógia ne csupán kognitív, hanem morális tanulásként is értelmeződjön. A kulturális örökség nemcsak a múlt relikviája, hanem a közös jövő alakításának eszköze – az iskolai nevelés pedig kulcsszerepet játszik annak eldöntésében, hogy milyen emlékeket és értékeket adunk tovább a következő generációknak.

A JÁTEKOSSÁG NEVELÉSTUDOMÁNYI ÉRTELMEZÉSE A TÖRTÉNELEMTANÍTÁS KONTEXTUSÁBAN

JESZENSZKI KORNÉLIA

Selye János Egyetem Tanárképző Kar Történelemdidaktika Doktori Program

Kulcsszavak: játékoság; történelemtanítás; tanuláselméletek

A játékos tanulási formák köré épülő fogalomrendszerben egymáshoz közeli, ám jelentésükben elérő kifejezések jelennek meg, mint például játék, játékoság, játékosítás (*gamification*), komoly játék (*serious game*), didaktikai játék, digitális játék. Ezek a fogalmak nem csupán a köznyelvi használatban, hanem a neveléstudományi szakirodalomban is egyre gyakrabban előfordulnak. A játékoság a neveléstudományban és a tanuláselméletekben nem csupán motivációs eszközként jelenik meg, hanem a tanulási folyamat szerves részét is képezik. Az előadás a hazai és nemzetközi szakirodalom alapján bemutatja a játékoság fogalma és a játékosághoz tartozó (rokon)fogalmak körüli vitákat, illetve keveredéseket. Áttekinti a releváns tanuláselméleteket (konstruktivizmus, élményalapú, illetve szociális-kognitív megközelítések) és ezek kapcsolódási pontját a játékosággal (többek között Barnett, 1990; Huizinga, 1980; Lieberman, 1965, 1966, 1977; Piaget, 1990). A játékoság alkalmas arra, hogy a tanulók életkori szükségleteire reflektáljon, miközben fokozatosan bevezeti őket az összetettebb gondolkodási műveletekbe. A játékoság önálló tanulási logika lehet a tanulók számára, emellett a tanulási szorongást és képes enyhíteni. Az előadás a fogalomtisztázás és a kontextusba helyezés mellett feltárja a játékoság lehetséges formáit a történelemtanításban. A történelemoktatásnak fontos célja, hogy a tanulók aktívan részt vegyenek a tanítási folyamatban, valamint a gondolkodásuk és a képességeik is fejlesztve legyenek. Mindezek többek között a forráselemzés folyamataiban tudnak megmutatkozni. Az említett elméleti megközelítések relevánsak a történelemtanításban: a játékoság részeként a drámapedagógia és a múzeumpedagógia mint didaktikailag megalapozott formák mind hozzájárulhatnak a történelemtanulás és a forráselemzés megerősítéséhez. Az előadás célja tehát összetett. Egyrészt célja hozzájárulni a játékoság pedagógiai fogalmának mélyebb értelmezéséhez, másrészt célja megvilágítani annak alkalmazási lehetőségeit a történelemdidaktikában. Az előadás elméleti alapozás révén kívánja előremozdítani a korszerű, gyermekközpontú történelemtanítást.

A MŰVELŐDÉSKUTATÁS ELMŰLT 10 ÉVE

JUHÁSZ ERIKA

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: művelődéskutatás; közművelődés; kulturális kutatás

A művelődés kutatásával foglalkozó írások Magyarországon legalább 70 évre tekintenek vissza, és időről időre összefoglaló elemzések készültek róla (l. pl. Maróti, 2010). A Nemzeti Művelődési Intézet jogelődjénél 2012-től induló változások a vizsgált 10 év távlatában már paradigmaticus átalakulásnak tekinthetők. Az Intézet keretein belül a közművelődés gyökeres átalakítására irányuló reformok – amelyek elsősorban a kulturális törvény közművelődési fejezetének módosulásában és a végrehajtó rendelet megjelenésében váltak normatív szabályozássá – a közösségi művelődés egészére is döntő hatással bírtak. Az Intézet közvetlen kutatásai, az általa indított Közművelődési Tudományos Kutatási Program támogatott kutatásai, és a Kulturális Szemlében megjelent tanulmányok mentén vizsgálhatók az elmúlt 10 év művelődéskutatásának fő irányvonalai – különösen a közművelődés területén. (Juhász, 2023) A kutatások szakmai orientációját, kutatási céljait tekintve hat nagy csoportról beszélhetünk: (1)– A közművelődési területre, annak jellemzőire irányuló vizsgálatok, ezzel összefüggésben a statisztikai feladatok ellátásából és az adatszolgáltatásból nyert idősoros, érvényes és megbízható adatok a tevékenység, a szervezet és a humán erőforrás vonatkozásában. (2) A települések múltjához és jelenéhez, kultúrájához, kultúrafogyasztási szokásaihoz kapcsolódó kutatások. (3) A települések civil, művelődő közösségeit célzó kutatások. (4) Az Intézet szakmai projektjeihez, programjaihoz, valamint a felnőttképzéshez kapcsolódó kutatások. Valamennyi jelentősebb programban a résztvevők bemeneti és kimeneti kérdőívet töltöttek ki, és ezekben az esetekben lekérdezésre kerültek a partnerszervezetek is. Nagyban segítette az egyes kutatások eredményességét, a minták elemszámának növekedését az a tény, hogy a résztvevők nem csak interjúalanyként, hanem több esetben kérdezőbiztosként is dolgoztak (Ponyi & Juhász, 2023). –(5) Ifjúsággal kapcsolatos felmérések. –(6) Egyéb (vegyes) kategóriába sorolható kulturális kutatások és felmérések. – Előadásomban az elmúlt 10 év több mint 300 vonatkozó kutatásának fő jellemzőit összegzem, elemzem (többek között tartalomelezési módszerrel), tematizálom, – kiragadva a fő vonulatokat, a meghatározó kutatásokat, és azok mára érezhető hatásait. A múltbeli és jelenlegi kutatások vizsgálata egyben újabb kutatási irányok megvilágításában is segíthet, és meghatározhatja a jövő művelődéskutatásait – többek között komparatív kutatási irányokat felmutatva.

ENYHE FOKÚ INTELLEKTUÁLIS KÉPESSÉGZAVARRAL ÉLŐ ÉS TIPIKUS FEJLŐDÉSMENETŰ TANULÓK TERMÉSZETTUDOMÁNYOS ATTITŰDJE ÉS TANTÁRGYI KEDVELTSÉGE

JUHOS ÁGNES *, HEGEDŰS ROLAND **

* Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola,
Neveléstudományi Doktori Program

** Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Pedagógiai Kar Gyógypedagógiai Intézet

Kulcsszavak: természettudomány; attitűd; enyhe fokú intellektuális képességzavarral élő tanuló

A jövő szempontjából fontos a természettudományos műveltség, mert segítségével érthetjük meg a napjainkban zajló gazdasági, környezeti, egészségügyi problémákat (Holik et al., 2023). A tanulók attitűdjét az általános iskolában kell felkelteni a természettudományok felé (Adey & Csapó, 2012). Attitűdre hatással van többek között a tanuló életkora, érdemjegye és a pedagógus kedveltsége (Csapó, 2000; Pell & Jarvis, 2001; Chrappán, 2017). A kutatásunkban többségi és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (EGYMI) 3-6. évfolyamán tanuló gyermekek környezetismeret, természettudomány tantárgyi attitűdjét vizsgáltuk. Tipikus fejlődésmenetű az a tanuló, aki normál körülmények mellett az általános tantervi követelményeket gyógypedagógiai, fejlesztőpedagógiai megsegítés nélkül teljesíti. Az enyhe fokú intellektuális képességzavarral élő tanulók eltérően fejlődnek, számukra szükséges a gyógypedagógiai, fejlesztőpedagógiai segítségnyújtás (Lányiné, 2017; Mesterházi, 2019). A szakirodalom alapján három hipotézist állítottunk fel: H1: A környezetismeret, természettudomány nem szerepel egyik tanulócsoportnál sem a három legkedveltebb tárgy között (Csapó, 2000; Csikos, 2012). H2: Az életkor előrehaladtával a tipikus fejlődésmenetű tanulók természettudományi attitűdje csökken, míg az intellektuális képességzavarral élő tanulóké nő (Csapó, 2000; Osborne et. al., 2003). H3: A környezetismereti, természettudományi attitűd a tipikus fejlődésű tanulóknál nem mutat szignifikáns összefüggést a tanulói teljesítménnyel, míg a másik tanulócsoportnál a jobb tanulmányi eredmény befolyásolja a tantárgy kedveltségét (Orosz, 1992; Adey & Csapó, 2012). Kutatásunk során a szülőkkel és gyermekükkel is kérdőívet vettünk fel egy pilot kutatás keretében, melyek közül most a tanulói adatbázist elemezzük. A tanulói kérdőívet a tipikusan fejlődő tanulók közül 180 fő, míg enyhe fokú intellektuális képességzavarral élő gyermekek közül 30 fő töltötte ki. Az adatokat IBM SPSS programban kereszttábla, ANOVA és korrelációs vizsgálattal elemeztük. Kutatásunkban az első hipotézis beigazolódott, mert a környezetismeret, természettudomány tárgy kedveltségi foka alacsony. Az életkor előrehaladtával a többségi tanulóknak az attitűdje csökken, a másik tanulócsoporté kis mértékben nő. A harmadik hipotézisnél a többségi tanulóknál a tanulmányi eredmény és a tantárgyi kedveltség nem függ össze, de a másik tanulócsoportnál gyenge kapcsolatot mutat. Összességében elmondható, hogy a tanulócsoportokat nem lehet együttesen kezelni, mert az eltérő fejlődésből adódóan a természettudományokhoz való hozzáállásuk is más. Ezért is fontos az, hogy a pedagógusok megfelelően felkészültek legyenek az enyhe értelmi fogyatékos tanulók tanítására.

INTEGRATION OF ROMA STUDENTS IN HUNGARIAN-LANGUAGE SCHOOLS

EMESE K. NAGY

Miskolci Egyetem

Kulcsszavak: students; minority; Roma

This study examines the integration of disadvantaged Roma ethnic minority students in Hungarian-language vocational schools in Central European countries with highly segregated education systems. It focuses on Romania, Slovakia, and Hungary, where Roma students face significant segregation. The research investigates two Romanian, two Slovak, and four Hungarian vocational schools, selected based on their proportion of Roma students aligning with national averages. We formulated three hypotheses: (1) teachers believe that Roma students should complete at least lower secondary education; (2) teachers are committed to ensuring the academic success of Roma students; (3) the majority of teachers do not feel adequately prepared to teach Roma students. Our research employed a mixed-methods approach, combining a survey-based attitude assessment with qualitative interviews to explore the presence and support of Roma students in public education institutions. For the quantitative component, we utilized an online self-administered questionnaire designed for Hungarian-speaking teachers in Hungarian-language schools across the three examined countries. The survey was conducted in two formats: (1) Online Questionnaire Survey: After developing the questionnaire, it was made available online, allowing teachers from the selected schools to participate voluntarily. The collected responses were processed electronically. (2) Interviews: In addition to the survey, structured interviews were conducted in person and online and recorded in audio format to gain insights into principals' perspectives and experiences. The data collection was carried out in 2024. Main findings of the research are that schools with Roma student ratios matching national averages do not face significant challenges in co-education; teachers generally believe Roma students should complete lower secondary education; and teachers are committed to supporting Roma students but often feel unprepared to teach them. The study's recommendations suggest that governments should implement policies to eliminate educational segregation in vocational schools and promote inclusive education. Teacher training programs should focus on equipping educators with better tools to support Roma students. Possible directions for further research include a comparative analysis of vocational and academic secondary schools in the integration of Roma students, longitudinal studies on the long-term educational and career outcomes of Roma students in vocational schools, and an examination of best practices in inclusive vocational education across different European countries.

KÖZÉPOSZTÁLY ÉS NÉPI TEHETSÉG: HARSÁNYI ISTVÁN PEDAGÓGIAI-PUBLICISZTIKAI ÍRÁSAINAK ESZMETÖRTÉNETI VIZSGÁLATA

KATTEIN-PORNÓI RITA

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Kulcsszavak: Harsányi István; népi tehetség; eszmetörténet

A tanulmány Harsányi István 1929 és 1948 közötti publicisztikai és közéleti tevékenységét vizsgálja a neveléstörténet és a politikai eszmetörténet metszéspontjában. A kutatás célja, hogy feltárja, miként vált Harsányi pedagógiai diskurzusa – különösen a tehetséggondozás és a középosztályi ethosz kérdéskörei – fokozatosan politikailag orientált állásfoglalássá a Horthy-korszak végéhez közeledve, majd a második világháború utáni szabadművelődési szervezőmunka során hogyan formálódott át intézményes tevékenységgé (Pornói, 2013, 2014, 2016). A vizsgálat három forráscsoporton alapul: (1) a *Határőr* című hetilap 1940 és 1944 között megjelent, Harsányi által jegyzett 27 publicisztikájának tartalomelemzése; (2) repertóriumkutatás és metaadat-feldolgozás legalább húsz folyóirat – köztük a Sárospataki Ifjúsági Közlöny, a Református Diákmozgalom, az Új Magyarország – anyagára támaszkodva; valamint (3) a Magyar Népi Művelődési Intézet (MNMI) dokumentumkötetei, úti beszámolóí, körlevelei és tantervei (Harsányi, 1988). A kutatás kvalitatív módszertani alapokon nyugszik: középpontjában a tartalomelemzés és diskurzuselemzés áll, melynek során külön figyelem irányul a kulcsszókészletre (pl. „népi tehetség”, „keresztény nemzeti identitás”, „erkölcsi megújulás”), a publicisztikai műfaji sajátosságokra (vezércikk, tanulmány), valamint az ideológiai narratívák azonosítására (Paksa, 2012; Karády & Kemény, 2024; Prepuk, 2024). A *Határőr*-cikkek vizsgálata kimutatja a pedagógiai gondolkodás és a politikai diskurzus fokozatos összeolvadását, különös tekintettel a középosztály homogenizálására és a nemzeti karakter tipologizálására épülő érvelésre (Katteín-Pornói, 2023; Dévényi, 2020). A repertóriumkutatás révén rekonstruálható a református értelmiség közéleti szerepfelfogása, s megrajzolható Harsányi azon szerzői pozíciója, mely a protestáns pedagógia normarendszerét a nemzetépítés retorikai céljaival kapcsolja össze. A Magyar Népi Művelődési Intézet keretében végzett munkája során e szerep tovább bővült: a központi kulturális direktívák és a helyi közösségi önszerveződések integrálására tett kísérletek feltérképezhetők a vándorkönyvtárak, dolgozók iskolái, levelező tanfolyamok és pedagógiai kísérleti programok hálózatán keresztül (Harsányi, 1988). A kutatás eredményei arra világítanak rá, hogy Harsányi életműve nemcsak pedagógiai vagy közművelődési, hanem politikai jelentőséggel is bír. Módszertani szempontból a tanulmány új megközelítést kínál: azt vizsgálja, miként válik a pedagógiai diskurzus a nemzetpolitikai beszédmód részévé, és hogyan lehet a publicisztikát a neveléstörténeti kutatás integráns forrásaként kezelni.

A kutatást támogatta: Kutatásomat az Újszászy Kálmán Református Örökség Kutatóintézet támogatta.

A SZAKKÉPZÉS ÚJ DIMENZIÓI ÉS A SZAKMAI TANÁRKÉPZÉS KIHÍVÁSAI A SZAKKÉPZÉS 4.0 TÜKRÉBEN

KATTEIN-PORNÓI RITA

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Kulcsszavak: szakképzés; szakmai tanárképzés; Ipar 4.0

A 21. századi magyar szakképzés radikális szerkezeti és tartalmi átalakuláson ment keresztül a Szakképzés 4.0 stratégia hatására, melynek célja, hogy a szakképzés felzárkózzon a globális élvonalhoz (Szakképzés 4.0 Monitoring, 2024). Az új szakképzési rendszer alapját a technikumok és szakképző iskolák kétszintű intézményi struktúrája képezi, amely a tanulási eredményeken alapuló követelményrendszert, a digitális és környezettudatos kompetenciák fejlesztését, valamint az Ipar 4.0 elvárásaihoz való alkalmazkodást helyezi középpontba. A stratégia egyik kulcsterülete a szakmai oktatók felkészítése, amely különösen élesen vetődik fel a műszaki pedagógiai képzés területén (Benke, 2023; Lükő, 2024). A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen (BME) zajló mérnöktanár-képzés jó példája annak, miként reagál az egyetemi felsőoktatás a megváltozott szakképzési környezetre. A Bologna-rendszer bevezetése után a képzés egységes, rövid ciklusú (2–3–4 féléves) mesterszintű struktúrában valósul meg, amely nappali és levelező munkarendben is elérhető, ezáltal lehetőséget biztosít a gyakorló mérnökök számára a pedagógusi pályára való belépésre (Holik, 2022; Bacsabán, 2021). A tantervi fókuszeltolódások – az elméleti tudástól a gyakorlatorientált, kompetenciaalapú pedagógiai készségek felé – tükrözik az új szakképzési elvárásokhoz való alkalmazkodást (Bükki & Fehérvári, 2021). A kutatás célja annak feltárása, miként jelenik meg a Szakképzés 4.0 által kijelölt irányvonal a mérnöktanár-képzés tartalmi és szerkezeti struktúráiban. A tantervi dokumentumok vizsgálata alapján megfigyelhető, hogy a szakmódszertani tudás, a digitális pedagógia és a *soft skillek* – mint például együttműködés, önreflexió, tanulói motiváció – fejlesztése előtérbe került (Tóth, 2011). E kompetenciák különösen fontosak a technikumok és szakképző iskolák oktatói számára, akiknek feladata egyszerre a korszerű szakmai ismeretek átadása és a tanulók személyes fejlődésének támogatása. (Pogátsnik, 2021; Pogátsnik & Takács, 2024). A kutatás megállapítja, hogy a szakmai tanárképzés strukturális és tartalmi átalakulása nem csupán megfelelés a bolognai kereteknek, hanem szoros válasz a Szakképzés 4.0 által életre hívott elvárásokra. Az oktatók professzionális felkészítésében a jövőben még hangsúlyosabban kell megjelenjen a duális képzésre való alkalmasság, az ipari környezethez igazított tanítási gyakorlat és az adaptív tanári szerepformálás (Kattein-Pornói 2023).

A MENTALIZÁCIÓ ÉS REZILIENCIA KAPCSOLATA AUTIZMUSBAN ÉRINTETT GYERMEKEKET NEVELŐ SZÜLŐKNÉL, A KIÉGÉS, A STRESSZ ÉS A GYÁSZFELDOLGOZÁS DIMENZIÓJA MENTÉN

KÁDÁRNÉ SZÁNTÓ NIKOLETT *, FISCHER NELLI **

* „Lásd a világot autista szemmel” Egyesület

** Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: kiégés, stressz, diagnózis feldolgozás; hipomentalizáció; szülői reziliencia

Kutatásunk célja az autizmusban érintett gyermekeket nevelő szülőknél a mentalizáció és reziliencia közötti összefüggéseinek vizsgálata volt, a kiégés, gyászfeldolgozás és stressz faktorok figyelembevétele mellett. Autizmusban érintett gyermek születése egy családban teljes mértékben átformálja a családi struktúrát, az állapot okozta, viselkedésben megnyilvánuló nehézségek pedig az élet minden területére kihatnak a hétköznapiakban (Markó et al., 2019). A megfelelő illeszkedés az autizmusban érintett gyermek és gondozója között akkor jön létre, amennyiben a gyermek képességei és a környezeti elvárások és igények egyensúlyban vannak (Mándoki, 2018). Az tehát, hogy milyen módon mentalizálják gyermekük viselkedését a szülők, nagy mértékben befolyásolja és meghatározza a szülő–gyermek közötti kötődési viszonyt, kapcsolatot. A diagnózis megszületésekor veszteségélményt élnek át a szülők (Tanyi, 2019). A diagnózis hatása és feldolgozása az érintett gyermekeket nevelő szülők esetében hasonló folyamatok szerint írható le, jellemezhető, mint a gyászfolyamat, melyet egy családtagunk halálakor élünk meg (Szemők & Tóth, 2024). A gyászfolyamatot követő érzések, pszichés folyamatok egyes kutatások szerint azok a lépcsők, melyek a diagnózis-feldolgozást végigkövetik (Kübler-Ross, 2015). A kutatás *mixed-methods* típusú volt, benne online kérdőív formájában (Reflektív Funkció Kérdőív – RFQ-H, Szülői Reziliencia Kérdőív – PREQ-H2, Szülői Stressz Kérdőív – PASS, Szülői Kiégés Kérdőív – PBA-HUN) összegyűjtött kvantitatív és szintén online formában feltett nyitott kérdések alapján begyűjtött kvalitatív adatokkal dolgoztunk. A kitöltők száma összesen 179 személy volt. Az eredmények alapján elmondható, hogy az autizmusban érintett szülők esetében a hipomentalizáció nem mutatott szignifikáns különbséget a nem érintett gyermeket nevelő szülőkkel szemben. A mentalizáció hatást gyakorol a rezilienciára, a stressz és a kiégés negatívan korrelál a rezilienciával. A diagnózis feldolgozásával kapcsolatos válaszokat több dimenzió mentén vizsgáltuk (pozitív, negatív érzések, megküzdési stratégiák, személyes növekedés lehetősége, megrekedés). Az eredmények gyakorlati hasznosításának lehetőségére, szupportív és edukatív terápiában való megvalósításának fontosságára is rávilágítunk és azzal kapcsolatos további kutatási lehetőségekre, irányokra teszünk javaslatot. A kutatás EPKEB engedély száma 2025-006.

OKTATÓK FELSŐOKTATÁS-PEDAGÓGIAI INNOVÁCIÓS KOMPETENCIÁI ÉS TAPASZTALATAI

**KÁLMÁN ORSOLYA *, SAÁD JUDIT *, LÉNÁRD SÁNDOR *,
KOZMA BORBÁLA GABRIELLA **, PÁLVÖLGYI LAJOS ***

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: felsőoktatás; pedagógiai innováció; oktatók innovációs profilja

A felsőoktatásban az oktatás minősége iránti elvárások folyamatosan erősödnek, a „VUCA-világ”, változékonysága, bizonytalanságai, összetettsége és többértelműsége a hallgatókat és az oktatókat is rendszeresen új helyzetek elé állítja, elég csak az MI vagy a fenntarthatóság kihívásaira gondolni. Ebben a VUCA-világban alapvető kérdés, hogy a felsőoktatási képzésekben, oktatásban hogyan lehet mindezt tanulási lehetőséggé formálni (Johansen & Euchner, 2013; Zenk et al., 2024), amihez az oktatóknak és hallgatóknak is a pedagógiai innovációk iránti nyitottságra van szükségük. S bár a felsőoktatási intézmények az elmúlt időszakban rohamosan erősödtek az oktatóik pedagógiai felkészültségének támogatásában Európában (Zhang, 2025) és hazánkban is (Dringó-Horváth, 2024), az oktatók felsőoktatás-pedagógiai innovációs kompetenciáinak erősítésére kevesebb figyelem jutott. A kutatás célja annak megértése, hogy a hazai felsőoktatásban hogyan értelmezik az oktatási innovációban érintett oktatók (1) a felsőoktatás-pedagógiai innovációs gyakorlatukat, az ezáltal (2) adott tanulási lehetőségeket és kompetencia igényüket, és hogy ez alapján (3) milyen oktatói innovációs profilokat tudunk azonosítani. A felsőoktatás-pedagógiai innovációk különböző szinteken értelmezhetőek: vannak megközelítések, amelyek egyszerűen a nem hagyományos tanítással azonosítják (Walder, 2017), egyes tanítási elemek megújításaként vagy a tanítás–tanulás elemeinek összehangolt újragondolásaként értelmezik (Fraser, 2019), és megjelennek a rendszerszintű innováció–értelmezések is a felsőoktatásban (Stevens et al., 2023). Kérdésként vetjük fel azt is, hogy az oktatók pedagógiai innovációs kompetenciáikról és a hallgatók körében fejleszthetők (Marin-Garcia et al., 2018) kapcsolatáról hogyan gondolkodnak. Kvalitatív kutatásunkban szakértői mintaválasztás alapján 28 felsőoktatásban dolgozó innovatív oktatót kérdeztünk meg. A mintában törekedtünk a heterogenitásra is a puha és kemény tudományterületek, nem és kor alapján. Az interjúprotokoll kialakításában építettünk Hannan és Silver (2000), illetve Jaskyte és mtsai. (2009) vizsgálataira. Az interjúkat kollaboratív tematikus tartalomelemzéssel (Hemphill & Richards, 2018; Delve et al., 2023) elemeztük. Az eddigi eredményeink azt mutatják, hogy a felsőoktatás-pedagógiai innováció értelmezések az egyes oktatási elemek, kurzusok innoválásától a rendszerszintű fejlesztésekig terjednek; és hogy az összetettebb értelmezésekben meghatározóak a pedagógiai kompetenciák, hogy megjelenik-e a hallgatói innovációs képességek fejlesztése, team innováció, illetve terveztek-e az innovációk kutatását. Az egyes innovatív oktatói profilokban jelentős szerepet tölt be az innovációk értelmezésének eltérő fókusza, a hallgatókhoz és kollégákhoz való viszonyulás, kockázatvállalási hajlandóság, valamint, hogy betöltenek-e vezető szerepet az intézményben. E különböző profilok kidolgozása hozzájárulhat az oktatók pedagógiai innovációs tevékenységek személyre szabott támogatásához is.

A kutatást támogatta: A munka a 2022-1.1.1.1-KK-2022-00003 számú projekt keretében készült, amely a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból a Kulturális és Innovációs Minisztérium támogatásával, a 2022-1.1.1.1.-KK-2022 támogatási konstrukció keretében valósult meg.

OKTATÓI INNOVÁCIÓS KOMPETENCIÁK A FELSŐOKTATÁSBAN

**KÁLMÁN ORSOLYA *, PÁLVÖLGYI LAJOS *, LÉNÁRD SÁNDOR *,
SAÁD JUDIT *, KOZMA BORBÁLA GABRIELLA ****

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: innovációs kompetencia; felsőoktatási oktatók; szakirodalmi áttekintés

A felsőoktatásban zajló oktatási innovációk hatékonysága szorosan összefügg az egyetemi oktatók innovációs kompetenciájával (Ovbiagbonhia et al., 2023; Walder, 2017). Az innovációs kompetencia nem csupán új módszerek és technológiák alkalmazására való nyitottságot jelent, hanem magában foglalja az oktatási célok újragondolásának, a reflektív pedagógiai döntéshozatalnak, valamint a komplex problémák kreatív megoldásának képességét is (Messmann & Mulder, 2014; Morad et al., 2021). Az előadás célja a felsőoktatási oktatók innovációs kompetenciáira vonatkozó elméleti modellek és nemzetközi kutatási trendek azonosítása, szintetizálása. Az innovációs kompetencia multidimenzionális konstruktként értelmezhető, amely kognitív, affektív és szociális komponenseket egyaránt magában foglal (Kasule et al., 2015; Ramírez-Montoya et al., 2021). A különböző kompetenciamodellek eltérő súllyal emelik ki az innovációs gondolkodás (Morad et al., 2021), a tanulásszervezési kreativitás (Zhu et al., 2013), a pedagógiai innovációs folyamat és terület (Fernandez-Cruz & Rodriguez-Legendre, 2022); valamint az intézményi kontextushoz való adaptív alkalmazkodás jelentőségét (Fraser, 2019). E tényezők együttesen határozzák meg az oktatók részvételét és szerepét a tanulási környezetek átalakításában. A kutatás szakirodalmi áttekintésen (*scoping review*) alapul, amelyben az innovációs kompetenciák, viselkedés; oktatók; felsőoktatás és modell/keret kulcsszavak és szinonimáik segítségével a legfőbb modelleket azonosítottuk. A modelleket elemeztük és összevetettük a célcsoport, komponensek, strukturális szervezőelv és kutatási megalapozottság szempontjából. Az azonosított releváns 6 modell alapján egy saját szintetizáló modellt hoztunk létre, melyet a hazai felsőoktatásban dolgozó 28 innovatív oktatóval készített kvalitatív interjú segítségével validáltunk. A szakértők a kompetenciamodell komponenseire, strukturájára, felsőoktatási használhatóságára reflektáltak. A korábbi (oktatói) innovációs kompetenciamodellek szintézisére épülő modellünkben három fő területet azonosítottunk (1) a felsőoktatás-pedagógiai innovációs profil (ön)értékelését, (2) a felsőoktatás-pedagógiai innováció fókuszainak és szintjeinek értelmezését, valamint (3) a felsőoktatás-pedagógiai innovációs folyamat implementálását. A szakértői validálás alapján a modell fő területeit pozitívan igazolták vissza, az innovatív oktatók kiegészítései, javításai részterületekre vonatkoztak. Az innovációs profil kapcsán a team szintű kompetenciaprofil fontosságát emelték be, az értelmezések terén a hallgatók innovációs kompetenciafejlesztésének helyét gondolták újra, az innovációs folyamat kapcsán pedig a felsőoktatási kontextus monitorozásának folyamatosságára hívták fel a figyelmet. A modell irányt mutat a felsőoktatási oktatók célzott kompetenciafejlesztéséhez, egyúttal alapot szolgáltat jövőbeli kutatások, valamint képzési programok és oktatási fejlesztések (pl. játék alapú tanulás) tervezéséhez.

A kutatást támogatta: A munka a 2022-1.1.1.1-KK-2022-00003 számú projekt keretében készült, amely a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból a Kulturális és Innovációs Minisztérium támogatásával, a 2022-1.1.1.1.-KK-2022 támogatási konstrukció keretében valósult meg.

KUTATÓK FORMÁLIS MENTORKÉPZÉSE: A CIMER-MODELL MAGYARORSZÁGI ADAPTÁCIÓJA ÉS KUTATÁSALAPÚ FEJLESZTÉSE

**KÁPLÁR-KODÁCSY KINGA, ANTESBERGER KLÁRA,
KOVÁCSNÉ BICZÓ KLAUDIA, DORNER HELGA**

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: kutatási mentorálás; mentorképzés; szisztematikus irodalomáttekintés

A kutatási mentorálás a felsőoktatásban kulcsszerepet játszik a tudományos utánpótlás biztosításában, a kutatói identitásformálásban és a doktori képzések minőségének javításában. Mindezek ellenére a hazai intézményekben jellemzően hiányoznak azok a képzési formák, amelyek tudatosan és elméletileg megalapozva készítenék fel az oktatókat és kutatókat a reflektív, etikus és fejlesztő mentorálási gyakorlatra. Kutatásunk célja egy olyan mentortréning hazai adaptációjának megalapozása volt, amely az amerikai CIMER-modellen (Pfund et al., 2014) alapul, de a magyar felsőoktatási kontextusban is releváns. Az elméleti alapjot Mezirow (1991) transzformatív tanuláselmélete, Kolb (1984) tapasztalati tanulásmodellje és Brookfield (2017) kritikai pedagógiája adta. A kutatási mentorálást olyan komplex szakmai tevékenységként értelmezzük, amely épít a tudásátadásra, a kapcsolati érzékenységre és a szakmai identitás erősítésére. A CIMER-modell hat kulcskompetenciaterületét saját eredményeink alapján tartalmilag finomítottuk és a hazai tudományos környezethez igazítottuk. Szisztematikus irodalomáttekintésünkben a PRISMA-P protokoll (Moher et al., 2015) mentén 862 találatból 13 európai empirikus tanulmányt elemeztünk közös szempontrendszer mentén, amik kutatási mentorfelkészítő programokat mutattak be. A programok elsősorban Skandináviából és az Egyesült Királyságból származtak, de néhány dél-európai példa is megjelent. Az eredmények azt mutatták, hogy a mentortréningek ritkák, a meglévő programok kevésbé fókuszálnak a képzés hatásának vizsgálatára. A legtöbb program moduláris, hosszabb távú struktúrában működik, és reflektív, tapasztalati tanuláson alapul (pl. Fossland, 2023; Reneland-Forsman & Forsman, 2024). Gyakori elemek voltak a *peer learning*, esettanulmány-elemzés, *logbook*-írás és visszajelzési gyakorlatok, de kevés példa volt kontextuálisan adaptált, diszciplináris eltérésekre is érzékeny programra. Az ezt követő empirikus kutatásunkban 14 tapasztalt hazai kutatási mentorról készítettünk félig strukturált interjút 2025 tavaszán, különböző tudományterületekről. A tematikus elemzés (Braun & Clarke, 2006) alapján azonosítottuk a mentorálási kompetenciák informális elsajátítását, a szerepfeszültségeket, az időhiányból eredő nehézségeket, valamint a generációs és kulturális különbségek kezelésének kihívásait. A mentorok egyhangúlag támogatták a strukturált, reflektív és *peer*-alapú képzések bevezetését, különösen a gyakorlati dilemmák és az identitásfejlődés támogatása érdekében. Eredményeinket a képzésbe közvetlenül is beépítettük. A hatmodulos, kétnyelvű, *blended* formátumú mentortréning 2025 szeptemberében indul. A program gyakorlati relevanciája, hogy intézményi továbbképzésként integrálható, támogatja a kutatói utánpótlás nevelését, és hozzájárul a reflektívebb, etikusabb akadémiai kultúra kialakításához.

A kutatást támogatta: Digitális Oktatásfejlesztési Kompetencia Központ

DIGITÁLIS FORDULÓPONTOK: EGYETEMI HALLGATÓK TANULÁSI NARRATÍVÁINAK ELEMZÉSE

KÁPLÁR-KODÁCSY KINGA, DORNER HELGA, PALKÓ GÁBOR

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: digitális tanulás; digitális bölcsészet; hallgatói életút

Kutatásunk azt vizsgálja, hogyan értelmezik humán területen tanuló alapszakos hallgatók digitális tanulási tapasztalataikat retrospektív önreflexiókon keresztül. Az elemzés 762 önkéntesen benyújtott írásos narratívára épül ($M = 1,350.93$; $SD = 967.57$ karakter), amelyeket 2022 és 2025 között hat félév során gyűjtöttünk egy digitális írástudást fejlesztő kötelező egyetemi kurzus keretében. A hallgatókat arra kértük, hogy nyitott végű formában reflektáljanak digitális tanulási útjukra, kiemelve kihívásait, érzelmi viszonyulásait, fejlődési pontjait, valamint azt, hogyan alakították tanulási szokásait a technológiai környezethez igazodva. A kutatás elméleti keretét Bandura önhatékonyság-elmélete (1997) és Selwyn digitális ágencia-fogalma (2010, 2016) adja. Az elemzés során a tanulási tapasztalatokkal kapcsolatos értelmezés, önbizalom és alkalmazkodás vizsgálata állt a középpontban, különös figyelemmel arra, hogyan épül fel a hallgatók kompetenciája és autonómiája a digitális környezetekhez való viszonyulás során. A Polkinghorne-féle (1995) *analysis of narrative* tematikus narratívaelemzés módszertanát követve négy fő tematika rajzolódott ki: digitális fordulópontok (pl. első eszköz, COVID-19), önbizalom-változások, érzelmi reakciók (pl. frusztráció, büszkeség), valamint a technológiai eszközökkel és platformokkal való aktív, sokszor stratégiai tanulói interakciók. A hallgatói narratívák alapján a digitális tanulási út nem lineáris vagy automatikusan megerősítő folyamatként jelent meg, hanem olyan kontextusfüggő tanulási ívként, amelyben a hallgatók kezdeti bizonytalanság és eszköztelenség után fokozatosan fejlesztették ki digitális kompetenciájukat és önszabályozó stratégiáikat. Az érzelmi dimenzió – különösen a szorongás, kudarcélmény, illetve a későbbi elégedettség és büszkeség – szoros kapcsolatban állt az önhatékonyság alakulásával. A hallgatók nem passzív befogadói voltak az egyetemi digitális rendszereknek, hanem olyan aktív szereplők, akik próbálkozáson, megfigyelésen, kortársak támogatásán és személyes rutinok kialakításán keresztül szereztek meg digitális ágenciájukat. A kutatás hozzájárul a hallgatói tapasztalatok mélyebb megértéséhez a digitális felsőoktatásban, különösen az önhatékonyság, érzelmi bevonódás és tanulói ágencia összefüggéseinek feltárásával. Gyakorlati implikációként felhívja a figyelmet a támogató, reflektív és érzelmileg is érzékeny tanulási környezetek fontosságára, valamint a digitális tanulás során kialakuló önálló, stratégiai tanulói szerep fejlesztésének lehetőségeire a pedagógiai gyakorlatban.

A kutatást támogatta: Digitális Örökség Nemzeti Laboratórium

A TANÁRI ÉRTÉKEK ÉS ERKÖLCSI NORMÁK VIZSGÁLATA A FAIR PLAY SZEMSZÖGÉBŐL: DEMOGRÁFIAI ÉS SZAKMAI TÉNYEZŐK HATÁSÁNAK ELEMZÉSE

KARÁCSONY ILONA, HIDEG-FEHÉR GABRIELLA

Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar

Kulcsszavak: példakép; pedagógusok; Kenya

Az erkölcsös és etikus viselkedés gyakorlása alapvető fontosságú a tanári pályán, aki példaképként van jelen a diákok között. A tanár saját viselkedésével értékeket és erkölcsi normákat közvetít, mely elősegíti a tanulók erkölcsi fejlődését. Kutatásunk célja volt feltárni, hogy a tanárok demográfiai és szakmai jellemzői (hány éve, milyen tantárgyat, milyen iskolatípusban tanít) befolyásolják-e a fair playhez – a győzelem fontosságához, a durva játékhoz /csaláshoz – kapcsolódó értékítéleteiket, és milyen összefüggések találhatók a vizsgált skálák között. Kvantitatív, keresztmetszeti vizsgálatunkat kenyai pedagógusok körében végeztük online platformon. Kérdőívünkbe saját szerkesztésű kérdések mellett standardizált mérőeszközöket is beépítettünk (CDEC). 106 értékelhető válasz feldolgozásához Kolmogorov–Smirnov tesztet, Mann Withney próbát, Kruskal Wallis próbát és korrelációs számítást alkalmaztunk SPSS 28.0 szoftver segítségével ($p < 0,05$). Eredmények: A megkérdezett tanárok között közel azonos arányban voltak nők és férfiak is, akiknek átlagéletkora 36 év volt és átlagosan 15 éve gyakorolták hivatásukat. A pedagógusok 35,8%-a természettudományos tárgyakat tanított. A tanárok 33,0%-a középiskolában, 31,1%-a általános iskolában, 27,4%-a egyetem tanított és 8,5%-a óvodapedagógusként dolgozott. A fair play területén belül vizsgált skálák – a győzelem fontossága, fair play, játékélmény és durva játék, csalás – átlagértékei nem különböztek jelentősen a tanárok neme, lakóhelye, iskolai végzettsége alapján ($p > 0,05$), valamint az életkor változása esetén sem módosultak számottevően az értékek ($p > 0,05$). A pedagógusok tanított tárgyai, illetve a tanári pályán eltöltött évek nem differenciálták a fair play faktorok értékeit ($p > 0,05$). A győzelem fontossága szignifikánsan magasabb volt az alapfokú és felsőfokú oktatásban dolgozó tanárok körében ($p < 0,05$). A fair play alskálák – győzelem fontossága és durva játék – között pozitív irányú erős kapcsolatot igazoltunk. A durva játék/csalás értékeinek emelkedése során a játékélmény jelentősen csökkent ($p < 0,05$). Következtetés, javaslat: A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a tanárok demográfiai és szakmai jellemzői nem befolyásolják kiemelten a fair play-hez kapcsolódó értékítéleteiket, így minden pedagógus közel azonosan értelmezi és alkalmazza a tisztességes, erkölcsös viselkedést. Az oktatási intézményeknek érdemes kiemelten kezelni a fair play és az erkölcsi normák oktatását, különösen a középfokú oktatásban dolgozó tanárok körében. Fontos olyan pedagógiai módszereket alkalmazni, amelyek elősegítik a sportszerűség, az eredményesség és a tisztesség értékeinek megerősítését, mivel ezek hozzájárulnak a tanulók erkölcsi fejlődéséhez. Emellett célszerű továbbképzéseket szervezni a tanároknak, hogy tudatosabban közvetítsék ezeket az értékeket, és példamutatással erősítsék a fair play fontosságát az oktatási folyamatban.

INFLUENCE OF SOCIAL MEDIA ON PHYSICAL ACTIVITY BEHAVIOUR AMONG UNIVERSITY STUDENTS

MICHUBU JONAH KARWAMBA *, PÁL HAMAR **, ISTVÁN SOÓS **

* Hungarian University of Sports Science Department of Pedagogy

** Hungarian University of Sports Science

Kulcsszavak: social media; sports content; physical activity

Social media is a powerful tool in the 21st century. Platforms such as TikTok, YouTube, Instagram and Facebook have influence on individual's physical activity behaviour resulting from exposure to online fitness influencers, motivational content and workout routines. Social media boosts accountability, social support and behaviour reinforcement, which translates to increased adherence to physical activity (Goodyear et al., 2021). However, some studies have argued that extended screen time and unrealistic impressions portrayed on social media might be a deterrent to physical activity adherence (Morningstar et al., 2023). This study examined the social media use among university students and their effect on physical activity adherence, exploring how digital interactions with sports related content on social media shapes their motivation and consistency in physical activity behaviour. Methodology: This quantitative study employs a survey method. 314 university students from Kenya and Hungary participated in this study. The Global Physical Activity Questionnaire (WHO, 2021) was used to measure the amount of PA partaken. Further questions were provided regarding the social media use trends including the platforms used to follow sports content and the frequency of social media use. All questions were gathered in a Google form and sent to students through email, Facebook and WhatsApp, while others were provided with a QR code to scan and obtain the questionnaire. Data was analyzed using SPSS version 29.0. Results: Instagram is the most widely used platform for engagement with sports content (47.5%; n = 145) while Facebook was the least used (24.6%; n = 75). 39.5% of the respondents (n = 124) engaged in social media multiple times a day whereas only 3.8% (n = 12) that never interacted with sports content on social media. Pearson's Chi-square test indicated a significant association between social media use and physical activity adherence behaviour ($p < 0.001$). However, regression analysis indicated that increased consumption of social media did not produce a significant increase in physical activity levels. Discussion and conclusion: The results indicated that university students engage with considerable amount of sports content on social media. Those students who engage with social media more are likely to have significantly higher amount of physical activity that those who don't engage with sports content on social media. However, significant linear relationship could not be established, meaning that social media content engagement alone is not a sufficient predictor of physical activity. Consumption of sports content on social media can motivate people to engage in sports activities but other interventions are necessary to sustain adherence behaviour.

A kutatást támogatta: Hungarian University of Sports Science

AZ ADHD ÉS A SZENZOROS FELDOLGOZÁSI ZAVAR KAPCSOLATA GYEREKEKNÉL

KASZA ÉVA ZSUZSANNA, JÁMBORI SZILVIA

Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: ADHD, 18 év alatti; szenzoros feldolgozási zavar; általános iskola, komorbiditás

Az elméleti előadásunkban a figyelemhiányos hiperaktivitási zavar (ADHD) és a szenzoros feldolgozási zavar (SPD) gyermekekre gyakorolt hatásait mutatjuk be, különösen a 18 év alatti fiatalok esetében. Az ADHD a magyar általános iskolás populációban 5–7%-os prevalenciájú komplex fejlődési zavar; kognitív, viselkedéses és szocioemocionális következményeit a közoktatási teljesítmény romlása is jelzi (Csapó, 2015; Blasio & Farkas, 2020). Számos kutatás igazolja, hogy az ADHD-val élő gyermekek között a szenzoros problémák előfordulási aránya jelentősen magas, akár 20–50%-ig is terjed, és ezek a zavarok alapvetően befolyásolják az iskolai teljesítményt, a tanulási folyamatokat és a társas kapcsolat kialakítását (Szabó, 2013; Serafini et al., 2017). Dunn (1997) négyes modellje alapján a hiperszenzitív, hiposzenzitív, ingerkereső és ingerkikerülő érzékelési mintázatok differenciáltan befolyásolják az osztálytermi viselkedést: a hiperszenzitív gyermek alacsony ingerküszöbe miatt könnyen túlterhelődik a zaj- és vizuális ingergazdag környezetben, míg az ingerkereső tanuló keresi a gazdag érzékszervi élményekkel járó impulzusokat. A nemzetközi ESSENCE kutatás (Volkmar et al., 2014) szerint az ADHD-s gyermekek közötti szenzoros érzékelési zavarok gyakorisága tovább nehezíti a pedagógiai kezelést és a korai intervenciót. Az érzékenység vagy az ingerküszöb eltérései, mint például a túlérzékenység vagy az impulzivitás, jelentősen hozzájárulnak a gyermekek viselkedési és tanulási problémáihoz (Dunn, 1997; Serafini et al., 2017). Emellett az érzékszervi feldolgozási zavarok, mint például a hiperszenzitivitás vagy az alacsony ingerküszöb, gyakran társulnak ADHD-vel és más idegrendszeri fejlődési zavarokkal, mint például az autizmus spektrum zavar (Baji et al., 2024). Az irodalmi adatok jelzik, hogy az SPD korai azonosítása nélkül az ADHD-s gyermekek iskolai pályája gyakran kudarcokkal, társas izolációval, illetve lemorzsolódással terhelt (Scahill & Schwab-Stone, 2000). Előadásunkban rámutatunk, hogy az ilyen problémák korai felismerése és komplex kezelése elengedhetetlen a gyermek sikeres iskolai és társas életéhez, mivel a szenzoros zavarok súlyosbítják az akadályokat az oktatási folyamat során (Gnanavel et al., 2019; Volkmar et al., 2014). Kitérünk arra is, hogy a pedagógiai stratégiák fejlesztése, a környezet adaptálása, és az időben történő diagnózis javíthatja a tanulók életminőségét és esélyeit a társadalomba való beilleszkedésre. Az előadás kitér a témakörben elkezdett empirikus kutatás tervének ismertetésére is.

A MAGYAR MÚZEUMPEDAGÓGIAI VÁLASZOK NAPJAINK KRÍZISJELENSÉGEIRE – ÚJ PEDAGÓGIAI TARTALMAK ÉS TANULÁSI FORMÁK

KEMPF KATALIN, VINCZE BEATRIX, NÉMETH ANDRÁS

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

Kulcsszavak: múzeumpedagógiai; múzeumi tanulás

Az elmúlt két évtizedben Európa és a világ jelentős ökológiai, gazdasági és társadalmi kihívásokkal szembesül. Napjaink mind szélesebb körű válságjelenségei közvetve vagy közvetlenül a múzeumokat és a múzeumokban folyó pedagógiai munkát is érintik. A kulturális diverzitás, a mesterséges intelligencia (MI) fejlődése, valamint a komplex társadalmi-gazdasági változások hatására a múzeumok egyre inkább előtérbe helyezik a tanulás új formáit. A szociális érzékenység és társadalmi kohézió erősítése, valamint a kulturális örökség megőrzése mellett napjainkban már nem kizárólag a hagyományos tudásátadás dominál, hanem egyre inkább az érzékorientált, interaktív, az önálló tudásépítést támogató múzeumpedagógia kerül előtérbe (Frazon, 2016; Germán, 2015). A koronavírusnak köszönhetően a változások a múzeum fogalmának újradefiniálását (ICOM, 2022) eredményezte, amely értelemszerűen a múzeumpedagógia számára új kihívásokat jelent/tett (Ringert, 2022). Kutatásunk célja, hogy feltérképezze, miként reagál a magyar múzeumpedagógia a 2020 és 2025 közötti időszak kihívásaira. Tíz országos és tíz megyei hatókörű múzeum vizsgálunk. Választ keresünk a vizsgált múzeumok kínálatában: a) Hogyan változott a múzeumok oktatási szerepe 2020-2025-ig? b) Milyen új funkciókat töltenek be a múzeumok az oktatásban (pl. digitális tanulás, interaktív programok, közösségi szerep)? c) Mennyire hozzáférhetőek és inkluzívak a múzeumi tanulási lehetőségek? A vizsgálat feltáró, a nemzetközi szervezetek dekrétumainak (ICOM, UNESCO, NEMO) és a múzeumok honlapjainak, illetve másodlagos könyvészeti és sajtóforrásoknak szisztematikus áttekintésére épül. A részkutatás elemző része vegyes (kvantitatív és kvalitatív) tartalomelemzések keretében történik. A kutatásunk eredményeként feltárássra kerülnek azok a hatások, amelyek a múzeumokat befolyásolták, hogy új módszereket alkalmazva minél aktívabb szerepet vállaljanak az oktatásban. Előzetes eredményeink alapján megállapítható, hogy a vizsgált intézmények egyre tudatosabban törekszenek új múzeumi tanulási formák kialakítására. A múzeumok szerepe a passzív ismeretközlésen túllépve élményalapú, interaktív tanulási környezetté alakul, ahol a látogatók aktív részesei a tanulási folyamatnak (Smith, 2018; Brown & Taylor, 2020). A digitális technológiák elterjedése – amelyet a pandémia tovább erősített – lehetővé tette a szélesebb körű, rugalmasabb és inkluzív tanulási lehetőségek megvalósítását.

A TANÁROK IS ÁTVERHETŐK? MAGYARORSZÁGI, SZLOVÁKIAI ÉS ROMÁNIAI MAGYAR TANÁROK MÉDIATUDATOSSÁGA EGY NEMZETKÖZI KUTATÁS ALAPJÁN

KENYERES ATTILA ZOLTÁN

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: médiatudatosság; álhírek; pedagógusok

Az utóbbi években a médiakörnyezet drasztikus átalakulásának lehettünk tanúi. A hagyományos médiumok háttérbe szorulásával az internet-alapú újmédia került előtérbe, benne a közösségi média platformokkal. Mindez gyökeresen átalakította az információáramlást, megkerülve a korábban a hagyományos médiában létező úgynevezett kapuőröket, akik megszűrték a nyilvánosság elé kerülő információkat. Ennek következtében az interneten és fokozottan a közösségi médiában bárki ellenőrizetlenül terjeszthet szinte bármit, kifejezetten álhíreket is. A megtévesztő tartalmak másik csoportját jelentik az adathalász csalások, hamis nyereményjátékok és befektetési csalások, amelyeknek telefonos változatai is léteznek. A mesterséges intelligencia megjelenése újabb szintlépést eredményezett a megtévesztő tartalmak előállításában. Ennek egyik eredménye az úgynevezett *deepfake* videók elterjedése. Ebben a környezetben kritikus fontosságú az egyén médiaműveltsége, amely birtokában képes lehet beazonosítani a csalárd tartalmakat. A Média Detektív Fiataloknak program 2023 és 2024 során 397 magyarországi, romániai és szlovákiai magyar pedagógus és ifjúságsegítő, valamint 1867, 11–25 év közötti magyar fiatal álhírekkel, adathalász csalásokkal és hamis nyereményjátékokkal kapcsolatos médiatudatosságát mértük fel egy 20 kérdéses online álhír-kvíz segítségével. A konferenciaelőadásban ennek a pedagógusokra és ifjúságsegítőkre vonatkozó főbb eredményeit ismertetjük, összehasonlítva a diákok eredményeivel. Összességében elmondható, hogy a kutatásban részt vevő pedagógusok és ifjúságsegítő szakemberek minimális mértékben jobban teljesítettek, mint a diákok. Azonban az eredmények jelentősen eltérnek az egyes kategóriákban. Leginkább az adathalász csalásokat és legkevésbé az álhíreket ismerték fel a tanárok. A diákok az összesített eredmények szerint mind a hamis nyereményjátékok, mind az álhírek esetében felülmúlták a tanárokat – ez utóbbiban jelentős mértékben. Az adathalász csalások bizonyos típusaiban a pedagógusok, speciális esetekben viszont a diákok teljesítettek szignifikánsan jobban. Az eredmények alapján mind a pedagógusok és ifjúságsegítők, mind a tanárok esetében az álhírek felismerése okozott leginkább gondot mindhárom vizsgált országban.

METAKOGNÍCIÓS MÉRÉSEK NYOMÁBAN: EGY LEHETSÉGES MÉRŐESZKÖZ BEMUTATÁSA TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT TANULÓI POPULÁCIÓ SZEMPONTJÁBÓL

KEREK LAURA, MUCSINÉ ERDEI MÓNICA

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

*Kulcsszavak: tanulásban akadályozottság, felső tagozat; metakogníció, metakogníció mérése;
Metacognitive Awareness Inventory, MAI kérdőív, mérőeszköz*

A metakogníciós kutatások legmeghatározóbb külföldi alakjai Flavell (1979), Garner (1987) és Nelson (1996) volt. A hazai szakirodalmak legtöbbje az ő munkásságaikra épülnek, itthon Csikos Csaba (2007), Józsa Krisztián (2009, 2013, 2014), Zsigmond István (2003), Kiss Roland (2015) és Steklács János (2009) nevéhez köthetők ezek a munkák. Kutatásunkban az ő munkásságukra támaszkodtunk. A külföldi és hazai kutatók számos metakogníciós modellt állítottak fel, ezeket tanulmányozva közelebb juthatunk ehhez a területhez, fogalomhoz. Például Nelson és Narens (idézi Csikos, 2007) '90-es évek eleji és Zsigmond István (2003) metakogníciós modelljeit vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a tanulási folyamat egyfajta problémamegoldó folyamatként is értelmezhető, így az iskolai teljesítményben és a tanulásban kiemelt szerepe van a metakogníciónak. A metakogníció definícióját Garner (1987, idézi Kiss, 2015), Zsigmond István (2008, idézi Kiss, 2015), valamint Baker és Brown (1984, idézi Józsa & Steklács, 2009) is körüljárta, így számos megfogalmazása létezik a fogalomnak. A metakogníció összességében egyfajta nyomonkövetése a gondolkodási folyamatainknak. Kiss (2015) tanulmánya alapján a szabályozás és ellenőrzés, mint metakognitív folyamatok, a tanulási folyamat szerves részét képezik, így elsődleges befolyásolói a tanulási eredményességnek. Ennek alapján úgy gondoljuk, hogy a metakognitív folyamatokra és azok vizsgálatára több figyelmet kellene fordítanunk az oktatásban tanulóink érdekében, különösen a tanulásban akadályozott tanulók esetében, akiknek tanulására vonatkozó egyik jellemző a tanulás szabályozásának nehezítettsége, a saját tudásukban való gyenge tájékozódás (Molnár, 2002, 2004, idézi Fazekasné Fenyvesi, 2011). Az egészben vett metakogníció mérésére eszköz kidolgozásának igyekezete a mai napig tart, Csikos (2007) szerint jelenleg sincs megfelelő mérőeszköz erre a célra. Igyekeztünk egy olyan mérőeszközt felkutatni, amely a legmegfelelőbbnek bizonyulhat az empirikus kutatásunkhoz. Így esett a választásunk a Schraw és Dennison (1994) által publikált Metacognitive Awareness Inventory (továbbiakban: MAI), angol nyelvű írásbeli mérőeszközzé és a hozzá tartozó pontozási útmutatójára, amelyet kutatásunkban a magyarra fordítás után tanulásban akadályozott gyermekekre adaptáltunk, majd felső tagozatos tanulók körében empirikus kutatást végeztünk (N = 25). A mérőeszköz a két fő kategórián (tudásra vonatkozó tudás, kogníció szabályozása) belül nyolc további alkategóriát nevez meg, és ezek mentén vizsgálja a metakogníciós szintet. A mérés eredményeként megkaptuk a tanulókra jellemző metakogníciós szintet. A tesztek kiértékelése utat mutatott a fejlesztendő metakogníciós területek felé akár egyénenként, akár osztályszinten. Kutatásunkkal célunk egy lehetséges metakogníciós mérőeszközt tanulmányozni, továbbá alapokat, kiinduló pontokat alkotni a jövőbeli, a témához kapcsolódó kutatások ösztönzésére, további lehetőséget biztosítani a terület mélyebb feltárására.

NŐI SZERZŐK A PEDAGÓGIATÖRTÉNETI KÁNONBAN

KÉRI KATALIN

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Kulcsszavak: pedagógiatörténeti kánon; historiográfia; összehasonlító neveléstörténet; női szerzők

A nevelés- vagy pedagógiatörténet a pedagógia tudományához hasonlóan az újkorban vált önálló tudományterületté. Tárgya a nevelés és oktatás teljes gyakorlatának, intézményeinek a történeti vizsgálata mellett a pedagógiai elméletek és eszmények vizsgálata. Az előadás témája ez utóbbihoz, emellett az összehasonlító neveléstörténet, a neveléstörténeti historiográfia tudományterületéhez kapcsolódik. A kutatás célja annak a bemutatása, hogy a 19. századtól kibontakozó pedagógiatörténeti kánonban napjainkig miként voltak és vannak jelen a női szerzők írott művei. Az előadás forrásbázisát 19–20. századi magyar és európai neveléstörténeti kézikönyvek, tankönyvek, mikro-biográfiai gyűjtemények adják, a kutatás módszere pedig ezek szövegének összevető elemzése. A kutatás lefolytatását az indokolja, hogy jóllehet a nők szerepei évezredek át inkább a magánszférához, az otthonhoz és a családi élethez kapcsolódtak, már az ókorban és a középkorban is néhányan, a késő újkortól kezdve pedig egyre többen fejezték ki gondolataikat írásban rögzített formában is a nevelésről, a gyermekekről, a művelődési lehetőségekről és jogokról, az óvoda- és iskolaszervezésről. A neves pedagógiai gondolkodókat bemutató eszmetörténeti művekben ezeknek az írott forrásoknak az említése azonban a 20. század végéig többnyire ritka volt, és csak elvétve fordult elő néhány női szerző kánonba emelése, ahogyan ezt például Jean Houssaye, francia kutató is megállapította (2008, p. 7). Napjainkra a helyzet jelentősen változott: a pedagógiai eszmetörténetből korábban jobbra hiányzó, női szerzők által írott művek, ezek hatás- és recepciótörténete világszerte mind jobban a figyelem fókuszába kerül. A magyarországi neveléstörténet-írásban a nőnevelés múltja és a női szerzők műveinek, életútjának a bemutatása a 19. századtól egyértelműen jelen van, napjainkban hazánkban is jóval erősebb hangsúllyal, és az elmúlt években több önálló, a lánynevelés és női művelődés történetéről írott, számos kiemelkedő nő rövid életrajzát is közlő monográfia látott napvilágot (pl. Pukánszky, 2013; Kéri, 2018). Ami fontos kutatói feladat még, az az, hogy a magyar pedagógiai gondolkodás női szerzői köre, munkásságuk hatása nemzetközi értelemben is jobban ismertté váljon, amihez fontos hozzájárulás lehet a Cristian és Kérchy szerkesztésében, az Akadémiai Kiadónál közelmúltban megjelent, angol nyelvű kötetek anyaga (2022, 2023).

KIHÍVÁSOK ÉS MÓDSZEREK A SNI-TANULÓK ÉS NEM SNI-TANULÓK TÁMOGATÁSÁRA AZ INTEGRÁLT OKTATÁSBAN, A TANÍTÓK PERSPEKTÍVÁJÁBÓL

KERTÉSZ ZSÓFIA NÓRA

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: sajátos nevelési igény; tanítók; információs és kommunikáció technológiai eszközök

Az SNI-gyermekek száma az utóbbi években emelkedést mutatott, mely indokolja a probléma vizsgálatát. A KSH oktatási jelentése szerint a 2001/2002-es tanévtől kezdődően az SNI-tanulók száma az elmúlt 10 év távlatában megduplázódott, és további növekedést mutat. Az integrált oktatásban részt vevő SNI-diákoknak a száma nagy, ezért kiemelten fontos, hogy a pedagógusok megfelelő ismeretekkel rendelkezzenek az integráció és az inklúzió lehetőségeiről. A vizsgálatok leginkább az IKT eszközök használatának gyermekekre gyakorolt hatására fókuszálnak, viszonylag kevés az olyan felmérés, mely a pedagógusok szemszögéből elemzi a problémát. Célom, hogy megismerjem az alsós tanítók IKT eszköz használatának elterjedését, differenciálásuk módszereit, hogy milyen infrastrukturális háttérrel, eszközhasználati szokással és attitűddel rendelkeznek. Milyen arányban jelennek meg a tanórákon az IKT eszközök, melyekkel dolgoznak a legszívesebben, nagyobb magabiztossággal, van-e differenciált feladatkiadás az SNI-, és nem SNI-diákok között. A pedagógusok városi és falusi iskolák tanítói vegyesen, Szombathely és környéki intézményekből. Egyszerű, véletlenszerű mintavételezési eljárást alkalmaztam, kapcsolati információkra alapozva, majd a pedagógusok segítségével hólabda módszerrel. Az interjúalanyok döntően nők, ami leképezi a tanítói nem arányokat az oktatásban. Korosztály tekintetében vegyes a minta, az alkalmazott mintavételezési eljárás következtében. Kizárólag olyan alsós tanítókat kérdeztem, akik a tanórák során igénybe vesznek IKT eszközöket, és található osztályukban SNI-tanuló. Az adatgyűjtés félig strukturált interjú módszerrel készült, nyitott kérdésekkel. A feldolgozás Atlas.ti 7 programmal történt, ami lehetővé teszi a fontos összefüggések, vélemények és kapcsolatok feltárását. Lehetőséget ad a szöveges állományok, feldolgozására, bonyolultabb kapcsolatok, gyakoriságok elemzésére is. Vizsgálatomból kiderült, hogy bár túlnyomórészt szívesen használnák az IKT eszközöket a tanítók, rengeteg gátló tényezővel kell szembesülniük. Az arányaiban sok meghibásodás miatt hosszú időre kiesik, nem tervezhető az alkalmazásuk. A jelenleg elérhető programok, szoftverek a gépek elavultsága miatt nem futtathatók, használatuk a technikai korlátok miatt nem rendszeres, és nem általános. Az SNI tanulók számára a pedagógusok élnek a differenciálás módszerével, mennyiségi, minőségi szinten, vagy a kettőt ötvözve. A meghatározott időkeretek miatt sok esetben a mennyiségi differenciálás a prioritás, hiszen a tanóra hosszát nem lehet nyújtani. Többnyire képességek szerint osztják fel az osztály diákjait, és nehézségi szintek szerint adják ki a feladatokat, különösen az IKT eszközök használata esetében. A kutatás hasznos lehet azon pedagógusok számára, akik bizonytalanok még az eszközhasználat bevezetésében. Választ kaphatnak arra kérdésre is, hogy ez milyen hasznossággal bír az integrált osztályokban az SNI tanulók részére, valamint tanácsul szolgálhat az új „fogyasztók” számára is.

RESEARCH METHODOLOGIES IN STUDIES OF PRESERVICE TEACHERS' SPATIAL REASONING SKILLS: A SYSTEMATIC REVIEW

KHIN MIMI KYAW

University of Szeged

Kulcsszavak: spatial reasoning; preservice teachers; research methodology; systematic literature review

Spatial reasoning is widely recognized as a key cognitive skill that supports success in STEM disciplines. Although research on spatial reasoning has grown, relatively few studies have focused specifically on pre-service teachers (PSTs). Given the important role teachers play in developing students' spatial thinking, there is a need for more research efforts on this group across different education programs and subject areas. This systematic literature review examined the research methodologies used in 63 empirical studies focused on PSTs' spatial reasoning skills. The aim was to identify the types of methods used, their frequency, and their overall rigor, to help guide future research. Among the studies reviewed, 29 used quantitative designs, 22 used qualitative approaches, and 12 adopted mixed methods. Common quantitative methods included correlational designs ($n = 7$), regression and path analyses ($n = 5$), and cross-sectional surveys ($n = 5$). Some studies used experimental or quasi-experimental methods, and two used causal-comparative designs to explore the influence of factors such as math background or video game use on spatial reasoning. In the qualitative studies, case studies ($n = 8$) were most common, often using student work, test results, and interviews. Content analysis ($n = 9$) and grounded theory ($n = 3$) were also used to explore patterns and themes in teaching and learning contexts. Less commonly used techniques included visual-verbal protocol analysis and think-aloud protocols ($n = 2$). The 12 mixed methods studies primarily followed an explanatory sequential design, integrating validated spatial tests with qualitative interviews or classroom observations to enrich and contextualize quantitative data. Our review identified two studies that employed a repeated cross-sectional design to examine the spatial reasoning skills of preservice teachers (PSTs) over extended timeframes (Blanco et al., 2009; Lane & Sorby, 2022). The first study adopted a mixed methods approach, conducting a three-year analysis of prototypical student errors within the context of mathematics education. The second study, situated within the field of technology teacher training, applied a grounded theory methodology to explore the development of girls' spatial skills across four consecutive academic years. However, it is noteworthy that none of the reviewed studies implemented a true longitudinal design, representing a significant gap in the existing research landscape.

A kutatást támogatta: Doctoral School of Education, University of Szeged

ÉRTÉK-ÍTÉLET: NAPJAINK IRODALOMTANKÖNYVEI ÉS A POPULÁRIS IRODALOM

KISS DÁVID

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: irodalomtanítás; tankönyvelemzés; kánon

A netgeneráció változó olvasási szokásai, az irodalomtanításnak a hagyományos, történeti, a lexikális tudás átadására pozícionált nevelési gyakorlata, valamint a digitális és populáris kultúra termékeinek ugrásszerűen növekvő presztízse miatt az irodalom tantárgy ismeret- és olvasmányanyaga az irodalomtanítás válságát folyamatosan mélyíti (vö. Kispál, 2019). A populáris művek tananyagba emelését, ezáltal az iskolai olvasmányok körének a ma fiataljait körülvevő mediatizált világ felé való elmozdítását a tanterv újabb módosítása sem hozta el, sőt még inkább a klasszikus irodalom irányába billentette a mérleg nyelvét. Az irodalom törzsanyagban korábban sem jelentek meg napjaink meghatározó populáris művei, azonban egyes tankönyvek feldolgozták a népszerű irodalom témakörét. Előadásomban a NAT 2020-as módosításához készült tankönyvek elemzésének eredményeit mutatom be. Analízisem során azt igyekeztem felmérni, hogy az egyes tankönyvcsaládok esetében jellemzően mely témakörökben és miképpen jelenik meg a popkultúra. Tankönyvanalízisem kvalitatív fókuszú, komparatív elemzés, ugyanazon témakör tankönyvi szövegeit vetettem össze azért, hogy megrajzolhassam a populáris irodalom megközelítésének és értékelésének eltérő szemléletét. A feladatok vizsgálatával a tankönyvek tanulásirányító és -támogató funkciójának minőségére következtettem (vö. Kojanitz, 2005). Nem végeztem kvantitatív jellegű vizsgálatokat, ugyanis az így nyerhető adatok kevésbé járultak volna hozzá a populáris irodalmat közvetítő szövegek leíró vizsgálatához. A kvalitatív elemzés tárgyává tett négy fontosabb tankönyv és digitális tananyag vizsgálata alapján megállapítható, hogy több tankönyv is a magasirodalom és populáris irodalom értékalapú megkülönböztetésének mára meghaladottá vált koncepciójában (vö. Bárány, 2014) értelmezi és értékeli a populáris kultúrát, a népszerű irodalom funkcióját szinte kizárólag a szórakoztatásban jelöli meg. A tankönyvek e regiszter termékeinek semmilyen szerepet nem szánnak a tanítási folyamatban, sem a főszövegben, sem a feladatokban nem építenek a diákok körében népszerű alkotások feldolgozására. Kivétel a katolikus Irodalom 9. tankönyv, amely külön fejezetben tárgyalja a populáris kultúrát, ezt részletesen is ismertetem előadásomban. Ezt a koncepciót innovatívnak és előremutatónak tekintem a fiatalok olvasóvá nevelése vonatkozásában, amely fontos összetevő lehet az irodalomtanítás válságának feloldásában.

A NYÁRI SZÜNET ALATT BEKÖVETKEZŐ TANULÁSI VESZTESÉG HATÁSA 3–4. ÉVFOLYAMOS TANULÓK OLVASÁS-SZÖVEGÉRTÉS TELJESÍTMÉNYÉRE

KISS RENÁTA *, SZILI KATALIN **, MOKRI DÓRA *,
MOLNÁR GYÖNGYVÉR ***

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet,
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport;

** Magyar Agrártudományi Egyetem Kaposvári Campus

*** MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

*Kulcsszavak: nyári visszaesés, „summer setback”; olvasás-szövegértés; szövegformák és
gondolkodási műveletek*

A nyári szünet alatt bekövetkező tanulási veszteség jelenségének kutatása a 20. század végéig nyúlik vissza (Cooper et al., 1996). A 2–3 hónapos szünet alatt a tanulók teljesítménye a vizsgált terület függvényében változik: olvasásból és matematikából jellemzően visszaesik, ugyanakkor az affektív és pszichomotoros készségek jelentős fejlődésen eshetnek át (Csíkos et al., 2024). A jelenség erősen összefügg számos háttértényezővel (Downey et al., 2019). A tanév eleji ismétléssel gyorsan visszanyerhető a korábbi tudásszint, azaz kompenzálható a szünet alatt bekövetkezett tanulási veszteség (Allain et al., 2005). Az előadás keretein belül bemutatásra kerülő eredmények egy nagyobb kutatás részét képezik. Az elemzések célja annak feltérképezése, hogy az olvasás-szövegértés tekintetében van-e különbség – szövegformák és műveleti szintek vonatkozásában – azon diákok nyári szünet alatt bekövetkező tanulási veszteségében, akik harmadik évfolyamon egy egész tanévet átfogó extra fejlesztésben vettek részt, illetve a kontrollcsoport tagjai között, akik kizárólag normál iskolai oktatásban részesültek. A követő kutatásban 239 tanuló vett részt, akik a harmadik évfolyam végén és negyedik évfolyam elején ugyanazt a 27 ítemes szövegértés tesztet oldották meg (Cronbach- $\alpha = ,89$). Közülük 169 tanuló részesült egész tanévet lefedő extra fejlesztésben, míg 70 tanuló képezte a kontrollcsoportot, ők kizárólag a kutatást keretező teszteket – elő, utó és után követő tesztek – oldották meg. Az eredmények alapján a 3. évvégi és a 4. éveleji mérési pontok között egyértelmű teljesítmény-visszaesés tapasztalható ($t = 4.96$ $p < ,01$), mely mind az extra fejlesztésben részt vett ($t = 3,51$ $p < ,01$), mind az abban nem részesült tanulókat ($t = 3,58$ $p < ,01$) egyaránt jellemezte. A fejlesztésben részesült tanulók esetében azonban kisebb volt a tanulási veszteség mértéke ($d = ,42$). A tantervi fejlesztésen túl további explicit fejlesztésben nem részesülő tanulók esetében mind a szöveg formája (folyamatos és kevert szöveg) szerint, mind a műveleti szintek szerint (hozzáférés és információkeresés; értelmezés és integráció; reflexió és értékelés) jelentős tanulási veszteség manifesztálódott, míg az extra fejlesztésben részt vett tanulók esetében ez a visszaesés csupán a kevert szövegek kapcsán bizonyult jelentős mértékűnek ($t = 3,31$ $p < ,01$). Eredményeink rávilágítanak arra, hogy irányított, folyamatos, differenciált fejlesztéssel nemcsak a fejlődés üteme gyorsítható, hanem a célzott fejlesztés során kialakított képességstruktúra stabilabbá és fenntarthatóbbá válik, aminek hatására jelentősen csökken a nyári tanulási veszteség mértéke. A kevert szövegtípus értelmezése egy olyan magasabb metakognitív tudatosságot feltételez, mely a vizsgált tanulók esetében még nem automatizálódott, azaz a kevert szövegtípus értelmezéséhez szükséges képességek megalapozása a 4. évfolyamos tanulók szövegértésének fejlesztése során kiemelt szerepet kell, hogy kapjon.

A kutatást támogatta: A kutatás a KOZOKT2021-16 pályázat támogatásával valósult meg.

A VILÁGDIÓ FÖLTÖRÉSE. FÖLKELTHETŐ-E A TANULÓK ÉRDEKLŐDÉSE A VILÁG IRÁNT?

KNAUSZ IMRE
nyugdíjas

Kulcsszavak: didaktika; tananyag; hermeneutika

A közoktatás legnagyobb (világ-)problémája ma, hogy elvesztette a tanulókat. Amit az iskola nyújt, az – kevés fontos kivételtől eltekintve – irreleváns a tanulók számára. Az előadás ezt a problémát egy olyan fogalmi keretbe helyezi, amely szerint a tanulók más világban vannak, mint a tananyag, illetve az azt képviselő tanár. Sőt, a diákok egymáshoz képest is külön világokkal rendelkeznek. Amiről itt szó van, az egyrészt a generációs különbségek minden eddigénél durvább kiéleződése, másrészt az osztálykülönbségek, amelyek sokszor a tanár és a diákok között éppúgy a megértés akadályát jelentik, mint a tanulók különböző csoportjai között. A pedagógia alapkérdése így módon az lesz, hogy hogyan lehet a tanulók érdeklődését fölkelteni „a világ” iránt. Az előadás érvelése szerint elvétjük a dolgot, ha egyszerűen a tananyagot tekintjük „a” világnak, és a tanulók „világát” látszatként vagy hamis tudatként leplezzük le. A döntő a különbségekre vonatkozó reflexió és a közös világ keresése. Az oktatásnak arra kell ráébresztenie a tanulókat – és párhuzamos folyamatként a tanárokat is –, hogy világunk a látszat ellenére közös. Ez teszi lehetővé, hogy a tudást, amelynek megszerzéséről az oktatás folyamatában szó van, igaznak tekintsük, pontosabban arra törekedjünk, hogy ne egyszerűen jól tanulható vagy akár érthető tudáshoz jussunk/juttassunk, hanem mindenekelőtt igaz tudáshoz. A kulcsfogalmak ezen a téren egyrészt a relevancia (a tananyagban rejlő tudás az én világomban is érvényes), másrészt a szenvedély (amelyből megérzi a másik ember, hogy az én világom is érdekes lehet). Ez nemcsak kritikai gondolkodást igényel, hanem épp úgy kölcsönös bizalmat is, és ez a tanár-diák viszonyt is a didaktikai gondolkodás középpontjába kell, hogy állítsa. Fontos kérdés, hogy egy ilyen pedagógiai felfogás előtt milyen akadályok tornyosulnak a mai iskolában. Röviden: egyrészt a kötelező tanterv, amely rendkívül nehéz, sokszor lehetetlenné teszi az érdeklődés fölkelését, másrészt az iskolai bürokrácia, ami soha nem kedvez az emberi kapcsolatoknak, harmadrészt a pedagóguspálya – az előbb említettekkel is összefüggő – rendkívül alacsony vonzereje.

A tervezett előadás elsősorban a következő gondolkodók nézetein alapul: Hannah Arendt (Az oktatás válsága, 1954/1995), Hans-Georg Gadamer (Igazság és módszer, 1960, 1984), valamint Mészáros György („Jók leszünk!”, 2024) és Nahalka István (Konzervatív és progresszív pedagógiák, 2025).

AZ INFORMÁLTSÁG ÉS A JÖVŐTERVEZÉS HATÁSA A FELSŐOKTATÁSI TANULMÁNYOKRA: A KÉRDŐÍV FEJLESZTÉSI FOLYAMATA

KOCSIS ÁDÁM *, MOLNÁR GYÖNGYVÉR **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet;

** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet,
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport;

Kulcsszavak: lemorzsolódás; kvalitatív; információ

A felsőoktatási lemorzsolódást vizsgáló tényezők folyamatos monitorozást igényelnek (Li & Wong, 2019), továbbá az egyetemek és hallgatók sokszínűsége, folyamatos változása miatt általános lemorzsolódási modellt alkotni nem egyszerű (Clerc et al., 2017). Az általános modell egy részeként néhány kutatás (Alhadabi & Karpinski, 2020; Naaman, 2020; Siri, 2015) rámutatott arra, hogy az információval való megfelelő ellátottság hatással van a tanulmányi eredményre. Jelen kutatás célja az volt, hogy ezt az összefüggést vizsgáljuk az ország egyik legnagyobb egyetemén. Ennek első lépéseként létrehoztunk egy kérdőívet, amellyel ezt vizsgáltuk. Az adatfelvételt 2024 szeptemberében végeztük 2x2 órás ellenőrzött mérési alkalmak keretein belül, amelyért a hallgatók kreditet kaphattak. A minta 1778 elsőéves egyetemistából állt, amelyből 1615 aktív hallgató adatait elemeztük (átlagéletkor: 19,75; SD = 2,00). A kérdőívet 27 zárt végű, 5 fokú Likert-skálás állítás alkotta (1 = egyáltalán nem értek egyet; 5 = teljes mértékben egyetértek), amelyet két, szintén zárt végű kérdés egészített ki. A demográfiai adatokra külön nem kérdeztünk rá, mert a kérdőív egy nagyobb projekt megvalósításának a része volt. A kérdőív kialakításához felhasználtunk állításokat a *Career Factors Inventory*-ből (Chartrand et al., 1990), valamint a *Career Resources Questionnaire*-ből (Hirschi et al., 2017). Ezt saját, az egyetemi tanulmányokra vonatkozó állításokkal egészítettük ki (pl. „Tisztában vagyok azzal, hogy az egyetemi tárgyakért krediteket lehet szerezni.”). A kérdőív jóságmutatói megfelelőnek bizonyultak: a Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) 0,88-as értéket mutatott, így a kérdőív alkalmas volt faktoranalízis elvégzésére. A kérdések közül az alacsony kommunalitási mutató miatt (< 0,30) négyet ki kellett zárunk, a magyarázott variancia pedig 58,30% volt. Az itemek faktorsúlya megfelelő volt, nem volt -0,40 és 0,40 közötti érték. A kérdőív fejlesztésével kapcsolatban további javításokat kell végeznünk annak érdekében, hogy alkalmas legyen az informáltság és a tanulmányi eredmény kapcsolatának vizsgálatára.

A kutatást támogatta: A kutatást az EKÖP-24-4-SZTE-129és a(z) MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázata támogatta (KOZOKT2021-16).

„STUDY HARD, WORK HARD”: SAJÁT FEJLESZTÉSŰ TÁRSASJÁTÉK A MUNKA VILÁGÁRA ÉS HALLGATÓI MUNKAVÉGZÉSRE VALÓ FELKÉSZÍTÉS SZOLGÁLATÁBAN

KOCSIS ZSÓFIA
Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: társasjáték; hallgatói munkavállalás; felsőoktatás

A társasjáték fejlesztése a társasjátékok oktatási alkalmazásának hazai és nemzetközi szakirodalmára épül (Karbownik et al., 2016; Viray, 2016). A korábbi kutatások (pl. Kocsis, 2024; Kovács et al., 2019) rámutattak, hogy a hallgatói munkavállalás befolyásolja a tanulmányi előrehaladást, és hozzájárulhat a lemorzsolódáshoz, ezért az egyetemek szerepet kell vállaljanak a hallgatók tájékoztatásában. A kutatás célja a *Study Hard, Work Hard* című saját fejlesztésű társasjáték alkalmazásának értékelése volt. A társasjáték célja, hogy az egyetemisták játékos formában sajátítsanak el olyan készségeket, amelyek elősegítik a hallgatói munkavállalást és az egyetemi élet kihívásaira való felkészülést, ezért olyan kutatási eredmények (Kocsis 2024, Kovács et al., 2019) kerültek beépítésre, mint a diákhitel igénylése, részmunkaidős állások vállalása, lakhatási döntések, karrierépítés. A játékosok kihívásokon és kvízkérdéseken keresztül jutnak el a diplomaszerzésig, miközben döntési szituációkban kell helytállniuk. A társasjátékot tréningeken teszteltük, különböző szakos hallgatók körében (N = 65). A résztvevők online kérdőívet töltöttek ki a játék élményével és tanulási hatékonyságával kapcsolatban. A kvantitatív adatok feldolgozása mellett a nyílt válaszokat tematikus tartalomelemzéssel értékeltük, különös tekintettel a fejlesztett kompetenciákra, az élményszerű tanulásra, valamint az egyetemi élet és a munka világának összekapcsolhatóságára vonatkozó reflexiókra. A résztvevők számos információval gazdagodtak a hallgatói munkavállalás sajátosságairól, beleértve a pénzügyi tervezés, az ösztöndíjak, diákhitel, valamint a részmunkaidős állások lehetőségeit. A játékmenetbe illesztett szimulált állásinterjúk és gyakorlati feladatok hozzájárultak a kommunikációs, problémamegoldó és improvizációs készségek fejlődéséhez. Ez a társasjáték hatékonyan kapcsolja össze az elméleti tudást a gyakorlati életvezetési készségekkel. A társasjáték inkluzív módon is alkalmazható: kérdései és szabályai könnyen adaptálhatók különböző képességű és háttérű hallgatók igényeihez. Az eredmények alátámasztják, hogy a társasjáték hatékony eszköz a hallgatók személyes és szakmai fejlődésének támogatásában.

A kutatást támogatta: A kutatás a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával valósult meg.

A SZAKKÉPZÉSBEN OKTATÓK DIGITÁLIS KOMPETENCIÁI. EGY DIGCOMPEDU VIZSGÁLAT EREDMÉNYE

KOLACSEK SÁNDOR
Dunaújvárosi Egyetem BDT

Kulcsszavak: digitális kompetenciák; pedagógiai kompetenciák; ismeretátadás

A kutatás elméleti alapját a DigCompEdu keretrendszer adja, amely az Európai Unió által kidolgozott modell az oktatók digitális kompetenciáinak fejlesztésére. A keretrendszert több országban is adaptálták, több helyen képzési programok épültek rá (Tondeur et al., 2020; Instefjord & Munthe, 2017). A szakképzési törvény változásával lehetőség nyílt az iparból a szakképzésbe foglalkoztatva bekerülni. Ennek elsődlegesen a pedagógiai kompetenciák hiánya a legfőbb problémája. Ezzel a módszertani hiányossággal oktatók nehezen vagy egyáltalán nem tudják átadni az ismereteket. Szoros kapcsolat áll fenn a tanítás hatékonysága és a kompetenciák között (Godmundsdottir & Hatlevik, 2018). A változás ugyan erősítette a gyakorlatorientáltságot, ugyanakkor új problémák forrásává is vált, különösen a pedagógiai és digitális kompetenciák hiányosságai miatt. Előadásunkban egy DigCompEdu vizsgálat eredményét és a hiányosságok pótlására készített javaslatunkat ismertetjük. Vizsgálatunk két szakaszból áll. Első szakaszban egy dunaújvárosi technikum oktatóinak a bevonásával készült pilot vizsgálat, ahol a vizsgálat online kérdőíves rendszerben került kiosztásra/küldésre. A megvizsgált alapsokaság: N = 56 fő. A következő szakasz országos lefedettségű (6 vármegyei szakképzési centrum bevonásával), a kérdőív kiküldését, feldolgozását készítettük el, ahol az N = 4500 fő, amelyből 2475 fő töltötte ki és küldte vissza *Google forms* lapokat. Az elemzéseket statisztikai, leíró módszerrel, valamint SPSS- matematikai módszerrel végeztük. A kutatás célja annak feltárása, hogy milyen szinten állnak a szakképzésben dolgozó oktatók digitális és pedagógiai kompetenciái, különös tekintettel az ipari háttérrel rendelkező oktatókra, és hogy milyen fejlesztési szükségletek azonosíthatók a DigCompEdu keretrendszer alapján. Felmerült kérdések: 1. Milyen szinten helyezkednek el az oktatók a DigCompEdu keretrendszer szerint? 2. Különböző régiók oktatási szintje között megfigyelhető-e különbség? 3. Melyek azok a területek, ahol fejlesztési igény merül fel? 4. Az életkor és a digitális kompetencia között van-e összefüggés? Hipotézisek: H1: Az iparból érkezett oktatók pedagógiai és digitális oktatási szintje eltér-e a pedagógiai/tanárképzésben végzett oktatóéétól? H2: Az idősebb generációkba tartozó oktatók digitális kompetencia szintje alacsonyabb-e, kiemelten a diákok digitális kompetenciáinak fejlesztésére figyelemmel? H3: Kimutatható-e különbség a különböző régiókban elhelyezkedő intézmények oktatóinak digitális és pedagógiai kompetenciái között? Összesítés: Az eredmények tekintetében megállapítható a digitális és pedagógiai kompetenciák hiánya az iparból katedrára lépő oktatók körében. Az idősebb korosztályba tartozó oktatók digitális hiányosságai negatívan érintik a diákok képzését. A különböző régiókban eltérő a két kompetencia szintje a szociális és hátrányos helyzetet is figyelembe véve.

MÚZEUMANDRAGÓGIA A TÁRSADALOM SZOLGÁLATÁBAN: JÓ GYAKORLATOK GRAZ, ESZÉK ÉS PÉCS MÚZEUMAIBAN

KOLTAI ZSUZSA

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészeti és Társadalomtudományi Kar
Humán Fejlesztési és Művelődéstudományi Intézet Művelődéstudományi Tanszék

Kulcsszavak: múzeumandragógia; innováció; komparatív kutatás

A múzeumandragógia szerepe napjainkra jelentős mértékben felértékelődött; a múzeumi tanulási programok fontos célkitűzésévé vált, hogy releváns választ adjanak korunk olyan társadalmi kihívásaira, mint az elmagányosodás, a mentális jólléttel vagy az inklúzióval kapcsolatos problémák (Falk, 2022). Bár a múzeumpedagógia nemzetközi és hazai módszertani innovációit követően a múzeumi munkában egyre nagyobb szerepet kap a változatos módszertanra épülő, társadalmi szempontból jelentőséggel bíró múzeumandragógiai programok kialakítása (Tóth, 2023), a múzeumok és egyetemek közötti együttműködésben rejlő lehetőségek sok esetben kiaknázatlanok. Hazánkban a Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ kiemelt figyelmet fordít a múzeumok és felsőoktatási intézmények közötti együttműködések fejlesztésére, továbbá a már megvalósult hazai gyakorlatok feltárására (Nagy et al., 2021). A múzeumandragógia nemzetközi és hazai trendjeinek szakirodalmi áttekintésre épülő meghatározását követően az előadás ismerteti annak a 2025 januárja és májusa között lebonyolított empirikus, komparatív kutatásnak az eredményeit, amely Graz, Eszék és Pécs múzeumainak társadalmi szerepvállalását, múzeumandragógiai programjait és módszereit vizsgálta. A kutatás célja volt továbbá a mintába került múzeumok egyetemekkel kialakított kapcsolatainak feltárása, valamint annak megismerése, hogy milyen helyi sajátosságai vannak a múzeumi tanulás felsőoktatásba való integrálásának a három egyetemi városban. Rétegzett mintavétel alapján strukturált interjú készült 10 pécsi, 10 graz-i és 5 eszéki múzeumpedagógussal, illetve a múzeumandragógiai munkában meghatározó szerepet játszó szakemberrel. A múzeumi tanulás felsőoktatásban való hasznosulásának feltárása érdekében hólabda mintavételi eljárás alapján strukturált interjú készült a Graz-i Egyetem, az eszéki Josip Juraj Strossmayer Egyetem, valamint a Pécsi Tudományegyetem helyi múzeumokkal való együttműködésében jó gyakorlatokat megvalósító 5–5 oktatójával. Az előadás ismerteti a múzeumok társadalmi szerepvállalásának és múzeumandragógiai tevékenységének hasonlóságait és helyi sajátosságait, továbbá meghatározza a kutatás keretében feltárt és adaptálásra érdemes múzeumandragógiai jó gyakorlatokat, ideértve a múzeumi tanulás felsőoktatásba való integrálásának lehetőségeit is.

21. SZÁZADI KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE TANÓRÁN KÍVÜL – A DIGITALIZÁCIÓ HATÁSA A NON-FORMÁLIS TANULÁSI SZÍNTEREK PEDAGÓGIAI SZEREPÉRE

KOMÁNOVICS ALEXANDRA

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: non-formális tanulás; kompetenciafejlesztés; digitális pedagógia

A 21. századi társadalmi és gazdasági változások új típusú kompetenciák és készségek fejlesztését teszik szükségessé, mint például a kritikai gondolkodás, a kreativitás, a problémamegoldás, az együttműködés vagy a digitális írástudás. Ezek a kompetenciák – gyakran „21. századi kompetenciák” gyűjtőnéven említve – ma már nem csupán a formális oktatás, hanem a tanórán kívüli, non-formális tanulási színterek kiemelt nevelési céljai is. A digitalizáció térhódítása új lehetőségeket nyitott meg a tanulás szervezésében, különösen a kulturális intézmények – múzeumok, könyvtárak, színházak, közművelődési intézmények – körében, amelyek egyre gyakrabban alkalmaznak digitális eszközöket, online tanulási platformokat, interaktív alkalmazásokat és multimédiás tartalmakat az ismeretátadás és élménypedagógiai célú nevelés érdekében. A tanulmány elméleti keretben vizsgálja, hogy a digitális technológiák hogyan járulnak hozzá a tanórán kívüli nevelésben a 21. századi kompetenciák fejlesztéséhez. A kutatás középpontjában az a kérdés áll, hogy a kulturális intézmények digitális innovációi milyen módon támogatják az élményszerű, aktív tanulást, és hogyan segítik a kompetenciaalapú megközelítések megvalósulását a formális oktatáson túlmutató tanulási folyamatokban. A tanulmány hazai és nemzetközi szakirodalmak, intézményi dokumentumok és pedagógiai ajánlások alapján térképezi fel a digitális tanulási környezetek lehetőségeit és kihívásait, különös figyelemmel a non-formális nevelési gyakorlatokra. A kutatás célja továbbá, hogy rávilágítson a kulturális intézmények változó szerepére az oktatás-nevelés rendszerében, különös tekintettel arra, hogy a digitális eszközök miként válhatnak a tanulás mélyebb, reflektívabb és személyre szabottabb formáinak támogatójává. A tanulmány érinti a tanulás rugalmasságának, hozzáférhetőségének és motiváló jellegének kérdéskörét is, kiemelve a digitális tartalmak szerepét a tanulási attitűdök alakításában. Végül soron a dolgozat azt vizsgálja, hogyan kapcsolódhat össze a kulturális nevelés, a digitális innováció és a kompetenciafejlesztés egy olyan integrált nevelési szemléletben, amely megfelel a 21. század pedagógiai kihívásainak.

A METAFOGALMI TUDATOSSÁG LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLATA MATEMATIKAI ÉS TERMÉSZETTUDOMÁNYOS TARTALMAKON ÁLTALÁNOS ISKOLÁSOK KÖRÉBEN

KOROM ERZSÉBET, CSÍKOS CSABA

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: metafogalmi tudatosság; matematika; természettudomány

A tudományos ismeretek elsajátítása hosszú folyamat, melynek során a tanuló új ismereteket épít a régiak kontextusába. Ez történhet a fogalmi rendszer gazdagodásával, de igényelheti a meglévő struktúra átrendeződését is, ami újrászerveződés vagy csere révén valósulhat meg (diSessa, 2013; Korom, 2005). A fogalmi fejlődés és váltás kutatása rámutatott, hogy az átrendeződés nem jelenti feltétlenül a korábbi naiv elképzelések lecserélését. Sok esetben inkább a világról való tudás többszörös reprezentációját, azt a metakognitív képességet igényli, hogy meg tudjuk különböztetni az egyes kontextusokat (például a hétköznapit és a tudományost), és tudjuk, melyikben melyik fogalom használata adekvát (Spada, 1994). A metafogalmi tudatosság tehát a korábbi tapasztalatok értelmezésére, az ontológiai és ismeretelméleti előfeltevésekre, valamint a fogalom használatának kontextusára vonatkozó tudatosság és reflexió (Çini et al., 2023). A fejlődéséről rendelkezésre álló kevés kutatási eredmény szerint a kisiskolásoknak nehézséget okoz a reprezentációk elméleti természetének megértése, ugyanazon fizikai jelenség többféle reprezentációjának rugalmas manipulálása (Vosniadou & Kyriakopoulou, 2006). Kutatásunk célja általános iskolások metafogalmi tudatosságának vizsgálata volt olyan matematikai és természettudományos kifejezések esetében, amelyekkel a tanulók a hétköznapokban és az iskolában egyaránt találkoznak. A kutatás első fázisában kidolgozott mérőeszközzel ötödik évfolyamon mértünk, majd az adatfelvételt megismételtük másfél évvel később. A mintát a Szegedi Iskolai Longitudinális Program partneriskolái adták, elemszáma 2458 fő (49,9% fiú). A metafogalmi tudatosságot mérő teszt feladatai öt matematikai és öt természettudományos alapfogalom iskolai és iskolán kívüli értelmezéseiről szólnak. A fogalomhasználati helyzet leírásához négy válaszlehetőséget kínálunk, és a válaszlehetőségek sorba rendezését kérjük aszerint, hogy mennyire tartják értékesnek a tanulók az egyes opciókat. A tudatos fogalomhasználatra vonatkozó legmagasabb szintű nézetnek azt tekintjük, amikor a tanuló képes mérlegelni, hogy adott fogalom más jelentésben szerepelhet az iskolában és az iskolán kívüli szöveggörnyezetben. Az adatfelvétel online, tanórai keretek között, az eDia platformon keresztül zajlott. Az első mérés eredményei azt jelezték, a teszt reliabilitása elfogadható, amennyiben a pontozást a „meta” opció helye szerint végezzük: ha első helyre került, akkor 3, ha az utolsóra, 0 pontot ér, függetlenül a többi opció helyétől. A teszt viselkedése arra utalt, hogy a metafogalmi tudatosság az ötödik évfolyamon még kialakulóban lévő pszichikus struktúra. Az előadás bemutatja a tesztfejlesztés elméleti koncepcióját, a válaszok értékelésének, pontozásának módszertani tapasztalatait, valamint a két mérési pont eredményeit, a tanulók metafogalmi tudatosságának változását. A kutatás új eredményekkel szolgál a metakogníció és a fogalmi fejlődés kapcsolatának feltárásában.

A kutatást támogatta: A kutatást az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

TERMÉSZETTUDOMÁNYOS TÉMÁK IRÁNTI ÉRDEKLŐDÉS ÉS ÖNHATÉKONYSÁG VIZSGÁLATA TANÁRJELÖLTEK KÖRÉBEN

KOROM ERZSÉBET *, NAGY MÁRIÓ TIBOR **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet Oktatásméлет Tanszék,
MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport;

** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet Nevelésméлет Tanszék,
MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport

Kulcsszavak: tanárképzés; természettudományos érdeklődés; önhatékonyág

A természettudományok tanulásának sikerességét, a tanulók tantárgyi és természettudományok iránti attitűdjét (Chrappán & Malmos, 2017), tanulási motivációját (B. Németh et al., 2021) számos tényező befolyásolja. Ezek között fontos szerepe van a pedagógus hozzáállásának, szaktárgyi, pedagógiai tartalmi és módszertani tudásának (Gess-Newsome et al., 2017), amit a tanárképzés alapoz meg. Vannak olyan, az oktatási intézmények nevelési programjában is megjelenő természettudományos tartalmak (pl. egészség, fenntarthatóság), melyekben nem csak a természettudományos tanároknak kell tájékozottnak lenniük. Kutatásunkban STEM szakos (legalább egyik szakja természettudományos szak vagy matematika) és nem STEM (bármely más) szakos tanárjelöltek természettudományos témák iránti érdeklődését vizsgáltuk, továbbá azt, hogyan ítélik meg önhatékonyágukat néhány természettudományos téma kapcsán. Arra kerestük a választ, hogy (1) van-e szignifikáns különbség a részminták között, és (2) a vizsgált területeken nemek szerint. A kérdőíves felmérésben 96 tanárjelölt vett részt (férfi 29,2%; STEM szak 28,1%), a képzés negyedik félévében. A mérőeszköz a háttérkérdések mellett négy egységből áll: tájékozottság (7 item), érdeklődés (5 item), önhatékonyág (8 item), természettudományokkal kapcsolatos tevékenységek (9 item), melyeket a természettudományos műveltséget kiemelten vizsgáló 2015-ös PISA felmérés tanulói kérdőívéből adaptáltunk. Az itemek négyfokú, Likert-típusú skálán mérnek, egységek szerint: (1 = soha nem hallottam erről; 4 = ismerem a témát, és elég jól el tudnám magyarázni, mi ez), (1 = nem érdekel; 4 = nagyon érdekel), (1 = nem tudnám megoldani; 4 = könnyen meg tudnám oldani), (1 = soha; 4 = mindig). Az adatfelvétel online, az eDia platformon történt. A kérdőív reliabilitása megfelelő (Cronbach-alfa: 0,903; egységenként: 0,635–0,887). Az eredmények szerint a STEM szakosok tájékozottabbnak tartják magukat a vizsgált témákban (pl. üvegházhatás, genetikailag módosított organizmusok) ($M_{STEM} = 3,27$; $SD = 0,42$; $M_{nem\ STEM} = 3,01$; $SD = 0,54$); jobban érdeklődnek ($M_{STEM} = 2,91$; $SD = 0,48$; $M_{nem\ STEM} = 2,48$; $SD = 0,72$) – főként a fizikával kapcsolatos témák iránt –, viszont nincs különbség a fenntarthatóság, az univerzum története vagy a gyógyítással kapcsolatos kutatásokat illetően. Összességében a STEM szakosok jobbnak ítélték önhatékonyágukat ($M_{STEM} = 2,93$; $SD = 0,55$; $M_{nem\ STEM} = 2,45$; $SD = 0,56$), de az egészséggel és az antibiotikumok hatásával kapcsolatban nincs szignifikáns különbség. Mindkét részminta ritkán végez természettudományos önfejlesztő tevékenységet ($M_{STEM} = 2,18$; $SD = 0,69$; $M_{nem\ STEM} = 1,56$; $SD = 0,54$). A nemek között csak az érdeklődésben van szignifikáns eltérés, a férfiakat jobban érdeklik a fizikai és a fenntarthatósági témák. A vizsgálat nemcsak a természettudományok tanítására készülő tanárjelöltekről ad információt, hanem azt is megmutatja, hogyan ítélik meg a természettudományos tájékozottságukat a más szakokon tanulók. Mindez segítheti a tanárképzés interdiszciplináris szemléletű fejlesztését.

A kutatás támogatta: a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja (Projekt száma: KOZOKT2025-21).

GYERMEKRÉSZVÉTELI MECHANIZMUSOK KISGYERMEKKORBAN. ELMÉLETI MODELLEK ÉS GYAKORLATI MEGVALÓSÍTÁS

KOVÁCS IVETT JUDIT *, BACSÓ FLÓRA **, DEÁK ÉVA **

* Apor Vilmos Katolikus Főiskola

** Partners Hungary Alapítvány

Kulcsszavak: gyermekrésztétel kisgyermekkorban; gyermekrésztételi mechanizmusok; koragyermekkorai nevelés

A gyermekrésztétel, mely az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének 12. cikkelyén (UNCRC, 1989) alapszik, azt jelenti, hogy a gyermekek aktívan, önkéntesen és érdemi módon részt vesznek azokban a döntésekben, tevékenységekben és folyamatokban, amelyek hatással vannak az életükre, teret kapnak véleményük kifejezésre juttatására, melyet a környezetükben élők figyelembe vesznek. Különböző keretrendszerek modellezik a gyermekek érdemi résztételének megértését és biztosítását (Lundy, 2007; Hart, 1992; Shier, 2001), melyek megegyeznek abban, hogy a valódi résztételnek inkluzívnak, önkéntesnek és életkorhoz illeszkedőnek kell lennie, valamint a mindennapi élet részévé kell válnia visszajelzési mechanizmusok biztosításával. A gyermekrésztétel kisgyermekkorban más módszertant kíván, mint a nagyobb gyermekek és fiatalok esetében (Horgan, 2024; Sevón et al., 2023; Shaik, 2024; Theobald et al., 2011). Ahogy a fiatal életkor következtében a megvalósítás minősége és eredményessége elsősorban a kisgyermekkel foglalkozó felnőttek felelőssége (Mac Naughton et al., 2007; OHCHR, 2005). A megvalósítás eredményességét és körülményeit elemző, monitorozó kutatásoknak is az életkorhoz illeszkedő kutatási módszereket szükséges választaniuk (Clark & Moss, 2001; Clark & Percy-Smith, 2006; Einarsdottir, 2007; Gallagher et al., 2008; Merewether et al., 2013, 2014). Kilenc európai ország közreműködésében, egy koragyermekkorai neveléssel és oktatással foglalkozó szakértőkből összeállt team kérdőíves adatgyűjtés, szakmai konzultációk, interjúk, valamint résztvevő és személyes résztétel nélküli megfigyelés eszközével vizsgálta a gyermekrésztétel modelljeit és jó gyakorlatait az *International Step by Step Association* 36 tagországában, majd erre építve dolgozott ki kifejezetten a 0–2; 3–6 és 6–8 éves korosztályban alkalmazható gyermekrésztételi eszköztárat. Az előadás összegzi a kutatás eredményeit: az elméleti háttérrel biztosító gyermekrésztételi modelleket, valamint a kisgyermekkorai nevelésben a gyermekrésztétel erősítésére alkalmazott módszereket és ezek adaptálási lehetőségeit a kisgyermekkorai nevelésben, oktatásban. Az informális, non-formális és formális nevelési és oktatási terekben alkalmazott koragyermekkorai résztételi mechanizmusok nemzetközi és magyarországi megvalósításai azt mutatják, hogy az érdemi résztétel már egészen fiatal kortól alkalmazható, és fejleszti a kisgyermekek önbizalmát, támogatja tanulásukat és személyes fejlődésüket, felelősségvállalásukat a mindennapi kontextusokban, valamint hozzásegíti a gyermekeket, hogy közösségeik aktív tagjává váljanak.

AZ ÉRTÉKPREFERENCIÁK MENTÉN KIALAKÍTHATÓ SPORTOLÓI PROFILOK EGY HAZAI KVANTITATÍV KUTATÁS EREDMÉNYEI ALAPJÁN

**KOVÁCS KAROLINA ESZTER, LUPÓCZ ZSUZSA,
KOCSENER OSZKÁR CSABA, TÓTH BENEDEK**

Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet;

Kulcsszavak: sportolói értékprofilok; középiskolás és egyetemista sportolók

A sportolók értékrendjének vizsgálata alulkutatott, mégis kiemelt gyakorlati relevanciával bíró kutatási terület. Kutatásunkban a sportolók értékpreferenciák mentén történő csoportosítását tűztük ki célul. A sportoló értékprofilja meghatározza, hogy miként reagál a nehézségekre, milyen típusú célok motiválják, és hogyan kapcsolódik társaihoz vagy az edzőhöz, így az értékek mélyen beágyazódnak a sportolói viselkedésbe és fejlődési mintázatokba (pl. Martín-Rodríguez et al., 2024). Összesen 1105 válaszadó adatai kerültek elemzésre. A beválogatási kritériumok a következők voltak: (1) rendszeres sporttevékenységben való részvétel (legalább havi egy alkalommal) a sport típusától és szintjétől függetlenül; (2) középfokú vagy felsőfokú tanulmányok folytatása; (3) 14 és 25 év közötti életkor. A teljes kérdőív az alábbi egységekből állt: szociodemográfiai kérdőív, sporttal és egészséggel kapcsolatos kérdések, tanulmányi teljesítményre vonatkozó kérdésblokk, valamint pszichológiai mérőeszközök, amelyek közül jelen kutatásban az Értékportré-kérdőív adatait használtuk fel (*Portrait Value Questionnaire*, Schwartz et al., 2015). A kutatási kérdésünk a következő volt: Milyen értékprofilok mutathatóak ki és ezek milyen szociodemográfiai és sportspecifikus sajátosságokkal jellemezhetőek? Az optimális klaszterszám meghatározásához sziluett analízist és könyök-módszert alkalmaztunk, amely alapján öt klasztert azonosítottunk. Az ambíciózus élménykeresőkre magas önállóság, ösztönzés és hedonizmus, illetve erős elismerés- és jóindulat-igény jellemző, alacsony konformitás, illetve a hagyományok alacsonyabb szintű elfogadása mellett. A mérsékelt pragmatistákra közepes mértékű értékpreferenciák jellemzőek minden dimenzióban, és értékrendjük kiegyensúlyozott, átlagos motivációs mintázattal írhatóak le. A teljességre törekvők általánosan magas értékpreferenciákat mutatnak minden dimenzióban, így egyszerre képviselik az önkifejezés, biztonság- és közösségorientáció és idealizmus jegyeit. A harmonikus altruisták erős önmegvalósítási (önállóság, hedonizmus) és univerzalista-jóindulatú hajtóerők mentén működnek, alacsony hatalom- és konformitásvágy mentén. Végül az értékminimalisták minden dimenzióban alacsony értékpreferenciákat mutatnak, amely passzív magatartásra, valamint alacsony motivációs és társadalmi igényekre utal. A klasztertagságokat illetően jelentős eloszlásbeli különbségek mutathatóak ki a nem, a tanulmányi szint, valamint a sportolási szint mentén. Ezek az eredmények arra engednek következtetni, hogy a sportolók nem egységes motivációs háttérrel rendelkeznek, hanem különböző értékprofilok mentén csoportosíthatók, amelyek eltérő hozzáállást, célstruktúrát és kapcsolati működést eredményeznek. Az eredmények hozzájárulnak a célzott mentáltréningek és támogatási rendszerek kidolgozásához, amelyek növelik a sportolók elköteleződését, jóllétét és hosszú távú sikerét, valamint erősítik a csapat- és szervezetkultúrát.

SZOCIÁLIS ÉS ÉRZELMI FEJLŐDÉST SEGÍTŐ PROGRAM (SEP) ÓVODÁSKORÚ GYERMEKET NEVELŐ SZÜLŐK SZÁMÁRA

KOVÁCS KATINKA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: óvodás korú gyermekek; szülőprogram

Az óvodás korba lépés szenzitív periódusa alkalmas a családokat segítő beavatkozásra, mivel a szülőket célzó intervenciók közvetlenül és közvetve is hatással vannak a szülő-gyermek kapcsolat alakulására (Jones, 2005). A sikeresen megvalósított szülőprogramok eredményeként bekövetkező szülői magatartásváltozás kulcsfontosságú hatású a gyermekek szociális viselkedésére (Forehand, 2014). A *Social-Emotional Prevention Program* (SEP) szülői modulja az óvodáskorú gyermeket nevelő szülők számára Romániában kidolgozott, szociális és érzelmi fejlődést segítő, evidenciaalapú program (Ștefan, 2012). A SEP tréning prevenciós eszközként alkalmazva egyrészt információbővítésre szolgál a szülők számára gyermekük szociális és érzelmi fejlődéséről, megismerteti a bántalmazó viselkedést megelőző stratégiákat, másrészt fejleszti szociális és érzelmi készségeiket a válaszkész nevelés, a pozitív fegyelmezési és érzelmi viselkedésszabályozó technikák alkalmazásával (Ștefan, 2018). A program során a szülői készségek bővülését négy kompetenciaterület mentén (fegyelmezési stratégiák; életkorspecifikus szociális-érzelmi kompetenciát érintő mérföldkövekről való információk elsajátítása; a gyermekek szociális-érzelmi készségeit fejlesztő módszerek; a gyermekek nehéz viselkedésének kezelése), 87 fő óvodáskorú gyermeküket nevelő apa és anya bevonásával vizsgálták. Az erre szolgáló 4 csoportos alkalom 90–120 perces volt. Ezeket írásbeli összefoglaló zárta a fő beavatkozások részletezésével, majd házi feladat követte az új készségek gyakorlatba ültetése, valamint a tréningből az otthoni környezetbe helyezésének támogatására. Emellett egyéni formában a szülők igénye szerinti gyakorisággal 20–30 percben zajlottak a szülősegítő konzultációk. A hatásvizsgálat eredményei azt mutatják, hogy a SEP célzott beavatkozásként képes elérni a szülői eszköztár bővülését a szülői érzelmszabályozó stratégiáknak és a válaszkész nevelői képességeknek bővítése által, mediáló hatásként pedig az óvodáskorú gyerekek érzelmszabályozásában is változást idézett elő a szülők segítése (Ștefan, 2023). Mivel Magyarországon hiányoznak az ilyen típusú, szülőknek szóló programok, jelenleg a SEP tréning fordításának és hazai környezethez történő adaptálásán dolgozunk.

KÉMIAI TÉVKÉPZETEK KIALAKULÁSA ÉS KEZELÉSE: SZISZTEMATIKUS IRODALMI ÁTTEKINTÉS A KÖZÉPISKOLÁS TANULÓK KÖRÉBEN VÉGZETT KUTATÁSOKRÓL

KOVÁCS KINCŐSÓ *, KOROM ERZSÉBET **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet Oktatáslélmélet Tanszék,
MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport

Kulcsszavak: kémiai tévképzetek; középiskolai kémiaoktatás; PRISMA, szisztematikus irodalmi áttekintés

Az iskolai tudás minőségének és alkalmazhatóságának javítása érdekében kiemelten fontos, hogy a tanítás figyelembe vegye a fogalmi fejlődés és átrendeződés sajátosságait (Korom, 2005). A középiskolai kémiaoktatás egyik tartós kihívása a tanulói tévképzetek azonosítása és leküzdése. A tanulók előzetes ismeretei alapvetően meghatározzák, hogyan integrálják az új tudományos ismereteket a meglévő tudásukba, ám ezek az előzetes koncepciók eltérhetnek a tudományosan elfogadott nézetektől (Driver & Oldham, 1986). Az ilyen téves elképzelések, más néven tévképzetek (*misconceptions*), gyakoriak a kémia tanulása során, mivel a tantárgy absztraktsága és komplexitása jelentős kihívást jelent a diákok számára (Özmen, 2004; Tóth, 2016). Tévképzetek nemcsak a tudományos ismeretek helytelen értelmezéséből adódhatnak, hanem a tanítási módszerek hiányosságaiból és a mindennapi tapasztalatok ellentmondásaiból is (Üce & Ceyhan, 2019). A tévképzetek tartósak lehetnek, és ellenállhatnak a változásnak, ami hosszú távon akadályozza a tudományos koncepciók elsajátítását és az új kognitív struktúrák kialakítását (Taşlıdere, 2013). Bár a kémiai tévképzetekkel kapcsolatos kutatások igen széleskörűek, hiányzik egy olyan összegző vizsgálat, amely rendszerezve tárja fel a közelmúltban, középiskolás tanulók körében végzett kutatások elméleti és módszertani hátterét, kutatási irányait. Jelen szisztematikus áttekintés célja annak feltérképezése, hogy az utóbbi öt évben megjelent nemzetközi szakirodalom milyen elméleti keretek és kutatómódszertani stratégiák mentén vizsgálta a kémiai tévképzeteket, és milyen eredmények születtek. A szisztematikus keresést a PRISMA módszert alkalmazva öt adatbázisban végeztük el (Scopus, Web of Science, ERIC, PubMed és ScienceDirect). Szűrési kritériumként szerepelt az időszak (2020–2024), a publikáció nyelve (angol), a közlemény lektorált (*peer-reviewed*) státusza és típusa (*article*). A Scopus adatbázisban 50, a Web of Science adatbázisban 54, az ERIC adatbázisban 47, a PubMed adatbázisban 6, valamint a ScienceDirect adatbázisban 8 tanulmányt azonosítottunk. A duplikátumok eltávolítása után 106 tanulmányt válogattunk át cím és absztrakt szerint. A tanulmányok elemzése során a következő szempontokat követtük: a vizsgált kémiai témakörök, azonosított tévképzetek, a kutatásokban alkalmazott mérőeszközök és elemzési módszerek, a feltérképezett tévképzetek okai, a tévképzetek összefüggései a kémiatanulást befolyásoló tényezőkkel (például kémiatanulási motiváció, tanulmányi eredmény, metafogalmi tudatosság, tanulási stratégiák), a kémiai tévképzetek megelőzésének, feloldásának módszerei, fejlesztő kísérletek jellemzői és hatásuk. Az eredmények fényében bemutatjuk e kutatási terület helyzetét, a további vizsgálatokat igénylő kérdéseit. Továbbá módszertani javaslatokat fogalmazunk meg a kémiatanítás számára, amelyekkel eredményesebben támogatható a kémiai fogalmak tanulása, a tudományos ismeretek elsajátítása.

A FELNŐTTKÉPZŐK TANULÁSI ÖKOSZISZTÉMÁJA: ÚJ ELMÉLETI KERETEK A SZAKMAI FEJLŐDÉS ÉRTELMEZÉSÉHEZ

KOVÁCS ZSUZSA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

Kulcsszavak: tanulási ökoszisztémák; folyamatos szakmai fejlődés - professzionalizáció; tanulástámogató rendszerek

A felnőttképzők szakmai fejlődését napjainkban egyszerre jellemzi a tanulási lehetőségek rendkívüli sokfélesége, és az a strukturális széttöredezettség, amelyet a szakmai szttenderdek hiánya, valamint a formális támogatási mechanizmusok korlátozottsága idéz elő. E kihívásokra válaszul a tanulási ökoszisztéma fogalma jelentős elméleti hozzájárulást kínál a szakmai fejlődés újraértelmezéséhez, mivel egy tágabb, inkluzívabb keretben ismeri el a tanulás sokféle formáját és helyszínét. A tanulási ökoszisztéma megközelítés túlmutat a formális, intézményesített tanulási folyamatokon, és érvényes tanulási térként ismeri el a nemformális és informális lehetőségeket – mint a közösségi tanulás, a reflektív gyakorlatok vagy a digitális forrásokkal való önálló munka (Ranieri et al., 2019; Tammets et al., 2022). A modell középpontjában az egyéni cselekvőképesség (agency) áll: a felnőttképzők nem passzív résztvevői, hanem aktív alakítói saját tanulásuknak (Abedini et al., 2021). Ebben a keretben ők maguk keresik a tanulási lehetőségeket, majd értelmezik és kontextualizálják az élményeket saját céljaik, szakmai szerepeik és formálódó identitásaik mentén (Sangrà et al., 2013). Az általuk bejárt, sokszor strukturálatlan fejlődési utak mélyebb megértése kulcsot adhat arra, miként támogatható valódi önirányítás és rugalmas tanulási pályák kiépítése egy olyan területen, ahol a formális támogatási rendszerek hiányosak és nehezen átláthatóak. E szemléleti keret hozzájárulhat a felnőttképzők tanulási folyamatairól való gondolkodás újfajta megközelítéséhez, és megalapozza azt a központi kutatási kérdést, hogy miként alakulnak ki és működnek azok a tanulást támogató rendszerek, amelyekben a képzők – strukturális és egyéni tényezők kölcsönhatásában – képesek aktív, önirányított szerepvállalással integrálni változatos tanulási lehetőségeiket a szakmai fejlődésük érdekében. A professzionalizáció ökoszisztéma-alapú értelmezése egy komplex és többszintű konceptuális keretet feltételez, amelynek kutatómódszertani operacionalizálása különös körülményt igényel. Az előadás célja e megközelítés elméleti alapjainak és nemzetközi empirikus eredményeinek szintetizálása, valamint egy, az ELTE Ædusphere kutatóműhelyében zajló pilot vizsgálat első tapasztalatainak bemutatása (Miklós & Kovács, 2025). A kutatás a felnőttképzők egyéni tanulási és fejlődési igényeinek feltárására irányult, különös figyelemmel arra a szakmai sokszínűsége, amelyet az eltérő identitásokkal, végzettségekkel és fejlesztési szükségletekkel rendelkező szakemberek jelenléte jellemez. Az előadás során bemutatásra kerül egy tervezett kutatómódszertani modell is, amely a központi kutatási kérdés mélyebb megválaszolására kínál lehetséges keretet, hogy elindítsa a felnőttképzők tanulásának ökoszisztéma-szemléletű értelmezését támogató diskurzust.

OKTATÓK FEJLESZTÉSE ÉS TANULÁSA AZ OBJEKTÍV STRUKTURÁLT KLINIKAI VIZSGA (OSCE) KAPCSÁN

KOZMA BORBÁLA *, NEBENFÜHRER ZSUZSANNA **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

** Semmelweis Egyetem

Kulcsszavak: felsőoktatás; folyamatos szakmai fejlődés; objektív strukturált klinikai vizsga (OSCE)

Az objektív strukturált klinikai vizsga (OSCE) hazánkban új, a nemzetközi orvos- és egészségtudományi képzésben széles körben elterjedt értékelési forma, amely strukturált, standardizált környezetben teszteli a hallgatók gyakorlati készségeit (Harden & Gleeson, 1979; Boursicot et al., 2011). A szakirodalomban számos vizsgálat, összefoglaló tanulmány és ajánlás foglalkozik ezzel a hallgatók értékelésére szolgáló eszközzel, azonban nem ismert, hogy milyen hatással van az OSCE-keretrendszer bevezetése és fejlesztése a felsőoktatásban dolgozó oktatók tanulására és kompetenciafejlődésére. Előadásunk célja, hogy bemutassa egy oktatók részére kifejlesztett képzési program pilot alkalmazásának eredményeit; azonosítsa az oktatók pedagógiai kompetenciáinak fejlődési lehetőségeit és tanulási tapasztalatait. A fejlesztőprogram keretében a résztvevő oktatók megismerték az OSCE elméleti és gyakorlati alapjait, saját vizsgaállomásokat terveztek, majd ezeket megvalósították egy próba (pilot) vizsga keretében. A kutatás kvalitatív adatgyűjtésre épült, melyben az érintett hallgatói évfolyamot tanító 33 tanszék részéről 24 fő vett részt. A fejlesztés során készült oktatói portfóliókat és reflexiókat, félig strukturált interjúkat, valamint a hallgatói visszajelzéseket tematikus tartalomelemzésnek vetettük alá. Eredményeink alapján az OSCE állomások fejlesztése és kipróbálása kedvezően befolyásolta az értékelési szemléletet, valamint elősegítette az oktatói kompetenciák széles spektrumának fejlődését – különösen a reflektív gondolkodást, a gyakorlati szituációk strukturált elemzését és az oktatásmódszertani kreativitást. Az oktatók saját megfogalmazásukban tanulási folyamatként értelmezték a fejlesztést, amely során új megközelítéseket sajátítottak el az oktatási gyakorlat értékelésére és tervezésére. A kutatás rámutat arra, hogy az OSCE nem csupán értékelési eszköz, hanem tanulási lehetőség is az oktatók számára, mely hozzájárulhat a klinikai oktatás minőségi fejlesztéséhez. A bemutatott fejlesztési modell alkalmas lehet más alkalmazott tudományterületek oktatásában résztvevő oktatók célzott támogatására és professzionalizációjának elősegítésére is.

A kutatást támogatta: ELTE PPK NDI, Semmelweis Egyetem

COMPARATIVE EDUCATION IN EAST-CENTRAL EUROPE

TAMÁS KOZMA

University of Debrecen

Kulcsszavak: comparative education; East-Central Europe; education system; history of education; regime change

, Aim. This presentation introduces and analyses the evolution of international and comparative education in East-Central Europe. Rationale and Background. Comparative education accompanied the globalisation that began after the Second World War (Philips & Schweisfurth, 2014). However, in East-Central Europe, it became part of disseminating Soviet pedagogy. Nevertheless, its role was more significant than this: it endeavoured to provide information about developments in international pedagogy. In doing so, it laid the groundwork for the educational reforms that took place in East-Central Europe following the change of regime (Silova, 2009). The analysis of this change was initiated by WCCES, the global organisation for comparative education (Rethinking, 2024). Methods. The research includes four country case studies: Czechia, Hungary, Lithuania, and Romania (Kozma, 2024; Stastny, 2025; Stonkuvienė, Orechova, & Želvys, 2025). A comparison was made of the data (primary historical or contemporary sources, e.g., comparative education books, articles, journals), seeking similarities and differences in the development of comparative education depending on the historical–political development of the individual countries (sub-regions) (Hatos, Kozma, Orechova, Stastny, Stonkuvienė, & Želvys, 2025). Findings. a) The East-Central European region is not homogeneous but is divided into three sub-regions (North-Eastern Europe, Central Europe, and South-Eastern Europe, cf. Hobbs, 2008). b) Comparative education developed between the two World Wars, assisting the new educational systems of the new states. c) After the Second World War, the entire region came under Soviet influence (Romania until 1964–65), when the role of comparative education remained international orientation. d) The regime change unfolded differently; Central Europe characteristically differed from North-Eastern and South-Eastern Europe (1956, 1968). e) A wave of regional educational reforms followed the regime change. Comparative education became internationalised during these years, preparing to integrate the region's education system into the EU. Outlook and Significance. The research continues with further country case studies. Its significance lies in: a) placing the region's comparative education within global trends; b) demonstrating the latent role of comparative education in the Soviet sphere of influence; c) contributing to the renewal of education systems; d) providing information to facilitate European integration.

A kutatást támogatta: Presidency, World Council of Comparative Education Societies; <https://www.worldcces.org>

MESTERSÉGES INTELLIGENCIA ALAPÚ TANULÁSI KÖRNYEZETEK HATÁSA A HALLGATÓI MOTIVÁCIÓRA A FELSŐOKTATÁSBAN

KÖPECZI-BÓCZ TAMÁS

Tokaj-Hegyalja Egyetem

Kulcsszavak: hallgatói motiváció; mesterséges intelligencia; tanulási analitika

A mesterséges intelligencia (MI) felsőoktatási térnyerése nem csupán technológiai, hanem pedagógiai és szervezeti transzformációt is elindított. Az adaptív tanulási rendszerek új lehetőségeket kínálnak a tanulói motiváció fejlesztésére, a személyre szabott visszacsatolásra és az önszabályozás támogatására. Az előadás egy hazai egyetemen végzett kvalitatív akciókutatás eredményeit mutatja be, amely egy MI-alapú tanulásmenedzsment rendszer bevezetésének hatását vizsgálta a hallgatói motiváció alakulására. A kutatás elméleti kerete az Eccles–Wigfield-féle motivációs modell, amely a belső motiváció szempontjából kulcsfontosságúnak tartja az önrendelkezést, a kontrollélményt és a tanulási célok értelmezését. A modellben is megjelenő konstruktumokra – mint az önszabályozás, kompetenciaérzés és céltudatosság – a vizsgálat különös figyelmet fordított. A kutatás célja az volt, hogy feltérképezze: milyen tanulási élményt és motivációs változást eredményez a mesterséges intelligencia által generált, személyre szabott tanulási környezet. Az empirikus adatgyűjtés félig strukturált interjúkat, oktatói reflexiós naplókat és a tanulásmenedzsment rendszerből származó aktivitási adatokat tartalmazott. A minta 18 hallgatót és 4 oktatót foglalt magában. A hallgatói beszámolók szerint a differenciált tanulási útvonalak és az MI által biztosított azonnali visszacsatolás megerősítették az önszabályozást, növelték a tanulási kedvet és az élményszintű tanulás gyakoriságát. Az „előrehaladási térképek” és a tanulási javaslatok erősítették a kontrollélményt, ami a motivációs modell szerint a belső motiváció egyik legfontosabb feltétele. A kutatás eredményei arra is rámutattak, hogy az MI-rendszer pedagógiai hatékonysága nagymértékben függ az oktatói attitűdöktől és szerepfelfogástól. A facilitátori szerep vállalása, a reflexív tanulási támogatás és a tanulási környezet tudatos strukturálása meghatározó tényezővé vált a motivációs hatások érvényesülésében. Az előadás célja kettős: egyrészt hozzájárulni a hallgatói motiváció és MI-környezetek kapcsolatának mélyebb elméleti megértéséhez, másrészt gyakorlati szempontokat kínálni a motivációt támogató technológiai és pedagógiai beavatkozások tervezéséhez. A kutatás eredményei alapján javaslatokat fogalmazunk meg a tanulásszervezés, a tanári szerepek újragondolása és az MI-eszközök pedagógiai beágyazása kapcsán.

TANULÓI AUTONÓMIA ÉS MOTIVÁCIÓ FEJLESZTÉSE A FELSŐOKTATÁSBAN: KOOPERATÍV PROJEKTALAPÚ TANULÁS MÓDSZERTANI ÉS EMPIRIKUS VIZSGÁLATA

**KÖPECZI-BÓCZ TAMÁS *, HOGYA ORSOLYA **,
NÉMETH-LESKÓ ANETT ****

* Tokaj-Hegyalja Egyetem

** Tokaj-Hegyalja Egyetem Gazdálkodási és Vállalkozásfejlesztési Tanszék

*Kulcsszavak: hallgatói motiváció; önszabályozás és felelősségvállalás; tanulási környezetek
adaptív transzformációja*

Az előadás célja egy új tanulási környezet kialakításának bemutatása, amely a tanulói autonómia és motiváció fejlesztését szolgálja a felsőoktatásban kooperatív projektalapú oktatás alkalmazásán keresztül. A kutatás a Tokaj-Hegyalja Egyetem (THE) 2024-ben megújított gazdálkodási alapszakjához kapcsolódik, ahol a tanterv teljes újragondolásán keresztül tanulásieredmény-alapú képzésfejlesztés valósult meg. A projekt célja nem csupán az elméleti tudás átadásának korszerűsítése, hanem a hallgatói kompetenciafejlesztés támogatása, különös tekintettel az együttműködés, probléma-megoldás, önszabályozás és felelősségvállalás fejlesztésére. A központi kutatási kérdés az volt, hogy a projektalapú, kötelező tantárgyi struktúrában elhelyezett tanulási forma milyen mértékben járul hozzá a hallgatói motiváció fenntartásához, a tanulási attitűdök formálásához, valamint a tanulási környezetek adaptív transzformációjához. Előadásunk elméleti háttérét és innovációját a konstruktivista pedagógia, a tanulásieredmény-alapú oktatástervezés, valamint az adaptív tanulási elméletek képezik. A program szemlélete szerint a hallgatói önállóság és cselekvő részvétel nem csupán következménye, hanem előfeltétele is a sikeres tanulásnak. A projektalapú tanulás lehetőséget biztosít arra, hogy a hallgatók gyakorlati problémákon dolgozva reflektív módon építsék tudásukat, miközben valós csoporthelyzetekben próbálhatják ki kompetenciáikat. A kötelező, strukturált projekttantárgyak a képzési rendszerbe beágyazva biztosítják, hogy a tanulási módszer minden hallgatót elérjen. A kutatás kvalitatív és kvantitatív módszerekkel egyaránt vizsgálta az új tanulási környezet hatásait. Online kérdőíves felmérést végeztünk a THE elsőéves hallgatói körében. A hallgató kiértékelések mellett négy strukturált interjút készítettünk a projekttárgyak oktatóival, fókuszálva a tanulói aktivitás, csoportdinamika, motiváció és értékelési gyakorlatok tapasztalataira. A projektfeladatok során szerzett visszajelzések alapján meghatároztuk azokat a kritikus pontokat, ahol a módszertan különösen hatékony, illetve ahol további fejlesztésre van szükség (pl. facilitátor szerepek). A kutatás eredményei alapján olyan elméleti és gyakorlati jelentőségű tanulásszervezési modell rajzolódik ki, amely nemcsak a hallgatói aktivitás fokozására alkalmas, hanem hosszú távon is képes erősíteni a tanulói autonómiát. A kooperatív projektalapú tanulás nem választható lehetőségként, hanem a tantervbe építve strukturált oktatási formaként jelenik meg. A program egyúttal új oktatói szerepeket is igényel: a tanár-facilitátor támogatja a tanulási folyamat reflektív és autonóm megélését, ami újfajta képzőképzési kihívásokat is felvet. A projekt előnyei között szerepel a tanulási utak személyre szabása, a tanulói felelősségvállalás erősítése, valamint a csoportos tanulás során fejleszthető készségek célzott támogatása. Ezek a szempontok egyre fontosabbak a digitális és bizonytalan munkaerőpiaci környezetben való boldoguláshoz.

UTÓPIA VAGY DISZTÓPIA? KÉRDÉSEK A MESTERSÉGES INTELLIGENCIA ÉS A ZENEOKTATÁS KÖZÖS JÖVŐJÉRŐL

KÖRMENDY ZSOLT

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

Kulcsszavak: zeneoktatás; mesterséges intelligencia; kérdések; jövőkép

A mesterséges intelligencia rohamos fejlődése mélyreható változásokat hoz az oktatás számos területén, beleértve a zenei nevelést is. Úgy érezhetjük, hogy kultúrtörténeti pillanatot élünk, válaszúthoz érkezünk. Sokunkban felmerül a kérdés: Vajon utópiát vagy disztópiát ígér-e az MI bevonása a zeneoktatás hagyományosan személyes és tipikusan emberi közegébe, ahol az emberi szellem olyan megnyilvánulásaival és azok olyan vonatkozásaival foglalkozunk, amelyekről tudományos módszerekkel, a fogalmi gondolkodás eszközeivel vajmi keveset tudunk megállapítani. Pótolhatja-e (valaha) a zenetanárt az MI? – szoktam vitára bocsátani a kérdést zenész hallgatóim körében. Válaszuk egybeesik számos erről szóló tanulmány megállapításaival: a digitális technológia és a mesterséges intelligencia nem pótolhatja a személyes kontaktust és az érzelmi megélést a zenei nevelésben, nem alkalmas a tanár helyettesítésére, mivel nem rendelkezik emberi kreativitással, intuícióval és problémamegoldó képességgel. A mesterséges intelligencia itt is a humán szellemi tevékenység támogatására szolgálhat, a pedagógus (az ember) szerepe pedig felértékelődik. Lehet-e muzikális a mesterséges intelligencia? A mesterséges intelligencia és a digitális eszközök tehát támogathatják a zenei képességfejlesztést és a gyakorlást, részt vállalhatnak a zenei képességek, a zenei hallás, ismeretek, vagy akár a reflexiós képesség fejlesztésében. A zenei élmény azonban messze túlmutat magukon a hangokon. Része az előadó személyisége, expresszivitása, az általa teremtett művészi erőter, amely a zenei kommunikációs folyamat kiteljesedéséhez szükséges. A zene rejtélyes módon van hatással hangulatunkra, érzelmi állapotunkra és társas interakcióinkra. Ezeket az emberi, hangokon túli, társas, érzelmi és közösségi elemeket a mesterséges intelligencia (jelenleg) nem képes érinteni vagy helyettesíteni. Az MI rendszerek algoritmizált műveleteket hajtanak végre digitális jelekkel, de valljuk, hogy a zenei a jelentésadás vagy a megértés (muzikalitás), nem algoritmizálható, és nem is gépiesíthető. De vajon a folyamatosan és gyorsan tanuló mesterséges intelligencia soha nem éri utol alkotóját, az embert? Mindig megkülönböztethető lesz a (zenei, pedagógiai) gépi teljesítmény a humán teljesítménytől? Ezzel kapcsolatban inkább hiedelmek vannak, mint tudásunk. De ne legyenek illúzióink. A zene és a zenei tevékenység alapvetően különbözik mindattól, amit a mesterséges intelligencia képvisel: természetéből fakadóan analóg, akusztikus, időhöz kötött, és intenzív gyakorlást igényel. És ez vajon előnyére vagy hátrányára lesz a jövőben? Hiszem, hogy hosszú távon előnyt fog jelenteni, vonzó alternatívaként tekintenek rá majd a minket követő nemzedékek. A fentiekben olyan kérdéseket próbáltam megfogalmazni, amelyekre zenészként, pedagógusként egyelőre csak keressük a válaszokat a válaszúton állva. Előadásomban kísérletet teszek a kérdések pedagógiai értelmezésére, kifejtésére. De vannak-e válaszaink?

SZEMÉLYRE SZABOTT TANULÁSI MÓDSZEREK HATÁSA A TANULÓI MOTIVÁCIÓRA, ÖNBIZALOMRA ÉS EREDMÉNYESSÉGRE

KÖVÁRI ATTILA, GÓGH ELŐD

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: személyre szabott tanulás; tanulói motiváció; tanulóközpontú szemlélet

A tanulmány azt vizsgálja, hogy a technikumi tanulók hogyan látják az egyénre szabott tanulás beépítését a rendszeres mindennapi oktatásba. A 21. századi pedagógiai gyakorlat fő értékei közé tartozik az alkalmazkodóképesség, az egyénre szabás, vagyis az oktatás képessége, hogy a tanulók különböző igényeihez, gyorsaságához és érdeklődéséhez igazodjon (Molnár, 2023; Rajki, 2024). A kutatási célok vizsgálatához a BGéSzC Kossuth Lajos Két Tanítási Nyelvű Technikum 9., 10. és 11. osztályos önkéntes, rétegzett mintavétellel kiválasztott 184 tanulója papíralapú, ötpontos Likert-skálás kérdőívet töltött ki. A leíró statisztikákat és gyakorisági eloszlásokat az adatok tisztítását követően demográfiai változók alapján számítottuk ki. Ezután Spearman-korrelációt használtunk az egyéni megközelítések és a motiváció, az önbizalom és a hatékonyság közötti összefüggések vizsgálatára, végül khi-négyzet tesztekkel használtunk a demográfiai csoportok közötti eltérések ellenőrzésére. Bár a legtöbb diák úgy gondolta, hogy a személyre szabott megközelítések jelen vannak, csak 29%-uk értékelte őket „teljesen” hatékonynak, mégis erős pozitív összefüggést találtunk a személyre szabott gyakorlatok és a tanulói kompetenciák között ($r = 0,57$), valamint mérsékelt kapcsolatot találtunk az intézményi támogatással ($r = 0,46$). Különösen az idősebb évfolyamokon (khi-négyzet = 54,54; $p < 0,001$) a motivációra gyakorolt hatás sokkal nagyobb volt, a nemtől vagy évfolyamtól függő különbséget nem találtunk. Azok a diákok, akik úgy gondolták, hogy a megközelítések "nagyon" vagy "teljesen" jelen voltak, észrevehetően jobb tanulmányi teljesítményt nyújtottak, és nagyobb volt az önbizalmuk ($p = 0,01$). A tanulmány megállapításai rávilágítanak a pedagógusok adaptív támogatását célzó képzések bevezetésének szükségességére, és ezzel a diákközpontú szemlélet erősítésére az intézményi kultúrában, hiszen a személyre szabott tanulás nemcsak módszertani lehetőség, hanem a tanulói kompetencia, motiváció és önbizalom fejlesztésének alapvető hajtóereje is (Buda, 2024; Bognár, 2024).

KÖRNYEZETI ATTITŰD ÉS EGÉSZSÉGMAGATARTÁSI SZOKÁSOK A FELSŐOKTATÁSBAN

KRAKKER ANNA

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Kulcsszavak: egészségmagatartás; környezeti attitűd; fenntarthatóság

Mit gondolnak 2025-ben egy magyarországi felsőoktatási intézmény óvodapedagógus, tanító- és szociálpedagógia szakos hallgatói a környezettudatosságról? Milyen szokásaik vannak a környezettudatosság érdekében? Mennyire szoronganak a klímaváltozással kapcsolatos hírek kapcsán? Milyen egészségmagatartási szokásaik vannak? Mennyit sportolnak? Szoronganak a testképük, az egészségük miatt? Milyen a mentális egészségük? Lehet összefüggés a környezettudatossághoz való hozzáállás és az egészségmagatartás között? Ezekre a kérdésekre is kerestük a választ online pilot mérésünkben 2025 februárjában, amellyel célunk volt egy későbbi, minden tanév elején felvehető kérdőív tesztelése. A vizsgálatban 150 fő vett részt, 99%-uk nő, 23% harminc év alatti válaszadó. Volt már hazánkban a felsőoktatásban végzett környezeti attitűd vizsgálat (Kövecsesné et al., 2020; Megyeriné, 2022), de az UNICEF mérése is a klímaváltozás kérdéseivel foglalkozott (UNICEF – Publicus Research, 2022). A környezetóvó magatartás és a felnövekvő generációk egészsége, egészséghez való pozitív hozzáállása mindannyiunk érdeke és felelőssége. Az óvodás, iskolás kor kiemelten fontos lehet a környezeti attitűd és az egészségtudatos életvitel szempontjából, hiszen a pedagógus példamutatása, hozzáállása kihatással van a gyermekekre. Vizsgálatunkból kiderül, hogy a hallgatók 30%-át rettentik el a klímaváltozással kapcsolatos hírek. Érzelmileg kiegyensúlyozottnak 28% tartja magát, 21% gondolja magáról azt, hogy teljesen egészséges és mindössze 9% gondolja úgy, meg tud birkózni a sok stresszel. A válaszadók 49%-a fogyaszt naponta zöldséget és gyümölcsöt, 59%-nak gondot okoz a napi 1,5–2 liter folyadék megivása. 26% dohányzik, 25% nem végez semmilyen aktív mozgást, ám mindössze 8% nem szeret sportolni. A hallgatók 19%-a rendszeresen fogyókúrázik, 29%-ot szorongással tölti el a súlya változása. Ahhoz, hogy korszerű, a hallgatókra szabott egészség- és környezeti nevelési ismereteket, módszertant adhassunk át a jövő pedagógusainak, elengedhetetlen ismernünk szokásaikat, attitűdjüket, véleményüket. A mérés hosszútávon nem csak betekintést enged a mai felsőoktatásban tanuló elsőéves hallgatók szokásaiba, hozzáállásába, hanem segíti az oktatók munkáját is, hiszen hiánypótló információkat tudhatunk meg.

NŐI TEREK AZ ANGOLTANÍTÁSBAN: PROFESSZIONALIZÁCIÓ, TÁRSADALMI ELVÁRÁSOK ÉS MÓDSZERTANI DISKURZUSOK A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN

KRUPA BERNADETT *, GARAI IMRE **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: professzionalizáció; feminizáció; angol nyelvtanulás

A tanári professzió történetének feldolgozása sokáig elhanyagolta a hivatásban előforduló nemi különbségeket, noha a pálya elnőiesedése már a 19. század végétől megindult, és a 20. század első felében tömegessé vált. A női többség fokozatos kialakulása nemcsak aritmetikai kérdés, hanem a szakma társadalmi szerepét, elismerését és jellegét is alapvetően meghatározó tényezővé vált. Ez a folyamat a tanári hivatás feminizálódásához vezetett, hiszen elsősorban a nőiesnek tekintett készségek, mint az empátia, a gondoskodás és a szociális kompetencia, lett a pedagógiai szakértelem irányelve. A női túlreprezentáltság az oktatás színterén egyben a társadalmi presztízs csökkenéséhez is vezetett, mivel a nőiesnek tekintett foglalkozások alacsonyabb társadalmi megbecsülésnek örvendtek. Az előadás elsősorban arra fókuszál, hogyan különült el vagy integrálódott a női tanári tevékenység a férfiakéval szemben a középiskolai angoltanárok vonatkozásában a két világháború közötti időszakban. A 20. század eleji oktatási viszonyok nem csak a nemi arányok változása tekintetében különlegesek. A Budapesti M. Kir. Középiskolai Tanárképző Intézet történetében az 1920-as évek jelentős változásokat hoztak, hiszen a tanárképzés és -vizsgáztatás területén több fontos reformot vezet be az oktatásirányítás. Az angol nyelv és irodalom tanítása és annak a tanári képzésében való szerepe is jelentős változásokon ment keresztül, hiszen 1920 őszén angoltól is kidolgozzák a tanárvizsgálati követelményeket. Ennek tükrében arra szeretnénk választ adni, hogy a nemi arányok megváltozása, valamint a női tanári tevékenységek egyre nagyobb mértékű megjelenése hogyan alakította a nyelvtanítás elméleti és gyakorlati fejlődését Magyarországon. A vizsgált kérdések megválaszolásához a professzióelméletek kritikai-hatalomelméleti irányzatát alkalmazzuk, amelyhez hozzákapcsoljuk az értelmiségi hivatások elnőiesedésének történetével kapcsolatos elméleti megközelítéseket. A leíró statisztikai elemzéssel kombinált történeti forráselemzést, valamint a dokumentumelemzést mint elsődleges módszereket szintén felhasználjuk az Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyetemi Levéltárában, valamint az Országos Széchényi Könyvtár állományában őrzött levéltári és könyvészeti források, valamint az 1920 utáni középiskolai tantervekből származó adatok elemzéséhez. Az eddigi eredmények arra mutatnak rá, hogy az oktatáspolitikai törekvések lehetővé tették mindkét nem számára az angol nyelv tanulását, ami különösen figyelemre méltó karrierperspektívát jelentett a nők számára. Ezt erősítik meg a tanárképző intézeti évkönyvek adatai, amelyek szerint az angol nyelvszakokon a hallgatók tekintélyes részét, némely évfolyamokon a többségét, immár a nők tették ki. Ez a jelenség hatással volt az angol nyelv és irodalom módszertanára és nevelési céljaira is. A női tanárok a nyelv tanítása mellett hangsúlyt fektettek a kulturális nevelésre is, amelyeket játékosabb, kreatívabb tanulási formákkal valósítottak meg.

A HALLGATÓI ÉRDEKKÉPVISELET SZEREPE A NEMZETKÖZI HALLGATÓI MOBILITÁSHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS TÁMOGATÁSÁBAN

LACZIK DÓRA, ERDEI LUCA ALEXA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: nemzetközi hallgatói mobilitás; hallgatói érdekképviselő; intézményi együttműködés

Az elmúlt évtizedekben a nemzetközi hallgatói mobilitás a felsőoktatás nemzetköziesítésének kiemelt kutatási területévé vált (Knight, 2012). Ezekre építve jelen kutatás a hallgatói mobilitási részvétel egyenlőtlenségeit vizsgálja, különös tekintettel a mezo szintű – intézményi és hallgatói érdekképviselői – tényezőkre. A kutatás célja, hogy feltárja, miként azonosítják kiválasztott budapesti felsőoktatási intézmények hallgatói érdekképviselői (Hallgatói Önkormányzat, Erasmus Student Network) a hallgatói mobilitási lehetőségekhez való hozzáférést támogató és akadályozó tényezőket, ezekre hogyan és milyen mértékben reagálnak, a mobilitási folyamatokat milyen módon segítik. A kvalitatív kutatás során a módszertani trianguláció elvét követve (Babbie, 2008; Sántha, 2013; Szokolszky, 2020) félig strukturált interjúk formájában és dokumentumelemzés segítségével történt az adatgyűjtés. A kutatás mintájába olyan intézmények kerültek be, amelyek rendelkeznek HÖK-kel, valamint ESN tagozattal, továbbá nagy arányban rendelkeznek rövidtávú mobilitási programokkal. Az adatrianguláció elvét követve (Sántha, 2013) az interjúalanyok közé a hallgatói érdekképviselői tagok mellett mobil és nem mobil hallgatók, illetve a nemzetközi mobilitást támogató szervezeti egységek munkatársai kerültek (N = 15). A hallgatói érdekképviselők kulcsszereplőként jelennek meg a hallgatói mobilitás támogatásában. Felelősségük egyrészt az információáramlás biztosítása, másrészt a hallgatói igények és szempontok közvetítése az intézményi döntéshozók felé. Fontos szerepük van a mobilitási lehetőségek népszerűsítésében és a kapcsolódó szolgáltatások (pl. integráció, tájékoztatás, mentorálás) hallgatóbarát megvalósításában. A hallgatói érdekképviselők elsősorban az egyetem nemzetközi irodáival, mobilitási koordinátorokkal, valamint különböző hallgatói szervezetekkel működnek együtt. Az együttműködés formái közé tartoznak a közös események szervezése, információs kampányok lebonyolítása, valamint az orientációs és integrációs programokban való aktív részvétel. A kommunikáció gyakran informális módon történik, de formális fórumokon (pl. kari tanácsulések, egyetemi bizottságok) is megjelennek ezek az együttműködések. Az érdekképviselők részt vesznek a mobilitásról szóló információk közvetítésében, tájékoztató események szervezésében, valamint segítik a beérkező és kiutazó hallgatók mentorálását, integrálását. Habár mind a hallgatók körében, mind saját működésük tekintetében számos akadályozó tényezővel szembesülnek (pl. hallgatói passzivitás, kapacitáshiány, érdekképviselői tagok fluktuációja stb.), közvetítő szerepet vállalnak a hallgatók és az egyetemi adminisztráció között, és visszajelzéseket gyűjtenek a mobilitási élményekről, hogy ezek alapján javaslatokat fogalmazzanak meg a szolgáltatások fejlesztésére. A kutatás eredményei hasznos támpontként szolgálhatnak a mobilitási programokhoz kapcsolódó együttműködések és folyamatok továbbfejlesztésében, a hozzáférés szélesítésében.

A kutatást támogatta: A jelen kutatás a Kulturális és Innovációs Minisztérium EKÖP-24 kódszámú Egyetemi Kiválósági Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

PSYCHOMETRIC VALIDATION OF THE HUNGARIAN BRIEF FRIEDBEN TEST ANXIETY SCALE IN UNIVERSITY STUDENTS

KRISTÓF LAKATOS *, ATTILA PÁSZTOR **, GYÖNGYVÉR MOLNÁR **

* Eötvös Loránd University;

** University of Szeged, Institute of Education,
MTA-SZTE Digital Learning Technologies Research Group

Kulcsszavak: test anxiety; B-FTAS; assessment

Test anxiety significantly impacts academic performance and also affects students' emotional well-being, self-efficacy, and long-term engagement with learning (Robson et al., 2023). High levels of test anxiety can lead to underperformance even among well-prepared students and may contribute to negative academic trajectories, school avoidance, and reduced motivation (von der Embse et al., 2018). Therefore, identifying and addressing test anxiety is essential for supporting student achievement and fostering psychologically safe learning environments. Despite long-standing interest in this topic in Hungary, no test anxiety scale based on the biopsychosocial model has previously been validated for Hungarian populations (Németh, 2022). This study aimed to adapt and validate the Brief FRIEDBEN Test Anxiety Scale (B-FTAS; Friedman & Bendas-Jacob, 1997) in Hungarian, offering a concise, multidimensional instrument for assessing test anxiety. Data were collected from 1,792 first-year students (56.5% female; $M = 19.55$, $SD = 1.81$) at the University of Szeged via the eDia assessment platform (Molnár & Csapó, 2019). The B-FTAS is a 12-item questionnaire grounded in the biopsychosocial framework, assessing test anxiety across three domains: social (Social Derogation, 5 items), psychological (Cognitive Obstruction, 4 items), and physiological (Physiological Tension, 3 items). Confirmatory factor analysis supported the original three-factor structure with good model fit indices ($RMSEA = .07$, $CFI = .96$, $TLI = .94$, $SRMR = .04$). The total scale demonstrated high internal consistency, Cronbach's $\alpha = .87$, with similarly strong reliabilities for the subscales: Social Derogation = .90, Cognitive Obstruction = .86, and Physiological Tension = .87. The mean total score was 38.48 ($SD = 11.53$), indicating a slightly above-average level of test anxiety. Subscale means were 14.52 ($SD = 7.06$) for Social Derogation, 13.80 ($SD = 4.09$) for Cognitive Obstruction, and 10.11 ($SD = 4.17$) for Physiological Tension. This validation study confirms that the Hungarian version of the B-FTAS is a psychometrically sound tool for assessing test anxiety among university students. Its brevity and multidimensional structure make it well-suited for research, diagnostic screening, and large-scale educational assessments. It represents a valuable addition to the existing instruments for test anxiety assessment in higher education. Given that our study was conducted in a low-stakes context, a promising direction for future research is to examine the scale's predictive validity in high-stakes situations. Additionally, future studies should explore its associations with cognitive and affective variables.

A kutatást támogatta: This research was supported by the Hungarian Academy of Sciences Research Programme for Public Education Development grant (KOZOKT2021-16). Attila Pásztor was additionally supported by the János Bolyai Research Scholarship of the Hungarian Academy of Sciences (BO/00093/23/2).

A KÁRPÁTALJAI KISEBBSÉGI TANÁRJELÖLTEK PEDAGÓGIAI KOMPETENCIÁI ÉS ELKÖTELEZETTSÉGE A PÁLYA IRÁNT

LÁNCZI VIKTÓRIA

Debreceni Egyetem, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Kulcsszavak: tanári kompetenciák; pályán való elhelyezkedés; kisebbségi tanárjelöltek

A tanárképzéssel és a hallgatók képességeivel kapcsolatos kutatások, illetve a szakpolitikai elvárások egyöntetűen hangsúlyozzák, milyen fontos, hogy a tanárok, tanárjelöltek megfelelő kompetenciákkal rendelkezzenek – kilépve a pályára minőségi oktatást biztosítsanak a felnövekvő nemzedék számára (Bhargava & Pathy, 2011; Kulshrestha & Pandey, 2013; Smith, 2021; OECD, 2019; Farihin et al., 2022). Mindemellett kevés ismerettel rendelkezünk arról, hogy a tanári kompetenciák – hallgatók általi megítélése – milyen összefüggést mutat a pályaválasztási motivációkkal, valamint a pályán való elhelyezkedéssel, különösen kisebbségi mintán. Jelen kutatás főként azt vizsgálta, milyen klaszterek különíthetők el a kárpátaljai tanárszakos hallgatók önértékelt képességei alapján, mindez hogyan kapcsolódhat a belső és külső motivációkhoz, a tényleges tanári pályára lépéshez, és mindehhez mennyiben járul hozzá a felsőoktatás. Az önkitöltős kérdőívet a 2023–2024-es tanévben töltötte ki 435 (javarészt pedagógusjelölt) hallgató. Kvantitatív elemzésünk során az adatokat klaszter-, faktoranalízis, nemparaméteres próbák, valamint bináris regresszióelemzés segítségével tártuk fel a tanári kompetenciák, tulajdonságok mentén kirajzolódó szignifikáns különbségeket. Az „Inkább fejlett képességű” csoportba tartozók magasabb belső motivációval rendelkeznek, körükben jellemző, hogy nagyobb arányban tervezik a pedagógus pályára lépést és maradást, mint a kevésbé fejlett csoport tagjai – amit árnyal, ha más befolyásoló tényezőket – korábbi tapasztalatok képzésen kívül, család hatása, képzés hozzáadott értéke – is számba veszünk a kérdések kapcsán. Eredményeink a specifikus minta miatt nem általánosíthatók más pedagógusjelöltekre, viszont gyakorlati jelentőségét abban látjuk, hogy a kárpátaljai tanárképzésben szükséges még inkább hangsúlyt fektetni a pályára lépés és a pályán maradás támogatására, különös figyelemmel a hallgatók kompetenciaérezékelésének és motivációinak eltérő mintázataira.

DEVELOPING CONSTRUCT MAPS AND ITEM FRAMEWORKS FOR ASSESSING COLLABORATIVE SCIENTIFIC REASONING SKILLS

LANGAT GILBERT CHERUIYOT *, GYÖNGYVÉR MOLNÁR **

* University of Szeged Doctoral School of Education

** University of Szeged Institute of Education,
MTA-SZTE Digital Learning Technologies Research Group

Kulcsszavak: assessment; collaborative scientific reasoning; construct map, construct validity

In a rapidly changing world driven by technology and science, the complex challenges facing the world today require collaborative action that integrates scientific reasoning with collaboration. Therefore, collaborative scientific reasoning plays an important role in fostering these essential skills in students (Graesser et al., 2018). It integrates scientific reasoning skills and collaborative skills (Hesse et al., 2015; Osborne, 2013; Kuhn, 2010; Zimmerman, 2007). The theoretical framework emphasizes the significance of reasoning and collaboration in science education. However, there are few practical models for systematically assessing and supporting students' collaborative reasoning processes. Construct maps describe levels of reasoning within specific domains and are supplemented by an item-type framework that identifies performance patterns associated with each level, offering strategies to address gaps in comprehension. This paper presents a methodological approach to the development of construct maps and an item-type framework for the assessment of collaborative scientific reasoning. It also seeks to answer the question: How can a valid and reliable construct map and item-type framework be developed to assess students' collaborative scientific reasoning? The approach involves four main steps: (1) developing a construct map showing the development of collaborative scientific reasoning based on the evidence from the assessment tasks; (2) designing item types based on both cognitive and collaborative dimensions; (3) examining the psychometric properties of the assessment; and (4) revising the construct map based on empirical evidence. Junior secondary school students completed tasks focusing on scientific and collaborative skills, while the construct validity of the collaborative scientific reasoning test was examined. The correlation between CSR components ranges from $r = .33$ to $r = .47$, indicating a moderate relationship among the constructs. These findings reflect a theoretical expectation that reasoning skills are interrelated components of CSR. Furthermore, the results confirmed the reliability of the construct map and corresponding item types as effective tools for assessing collaborative scientific reasoning. The study also highlighted the value of integrating psychometric methods with cognitive theory to produce useful assessment, which has broader implications for the inclusion of collaboration and reasoning in science education assessments. By establishing an empirically validated concept map and item-type framework that enables a valid assessment and enhances instructional guidance, teachers are thus enabled to assist students to learn more effectively through independent and collaborative scientific activities. The findings of the study provide insight to future curriculum designers, particularly in strengthening teacher preparedness and ensuring methodologies of assessment are aligned with the 21st century objective of science education.

A kutatást támogatta: This research has been funded by a Hungarian Academy of Sciences Research Programme for Public Education Development grant (KOZOKT2021-16).

JAPÁN NYELV ÉS KULTÚRA OKTATÁSA KISISKOLÁS ÉLETKORBAN A TÖRÖKBÁLINTI KÍSÉRLETI ISKOLÁBAN

LANGERNÉ BUCHWALD JUDIT

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

Kulcsszavak: iskolakísérletek; Értékközvetítő és Képességfejlesztő Program; japán nyelv és kultúra

A japán nyelv tanítása – bár hosszú ideig csak a felsőoktatásban – jelentős múltra és hagyományokra tekinthet vissza Magyarországon. A japán nyelvoktatás közoktatásbeli meghonosításában és terjedésében jelentős szerepet játszott a Zsolnai József által vezetett, az Értékközvetítő és Képességfejlesztő Program kimunkálására irányuló akciókutatás keretében a japán nyelv és kultúra oktatásnak bevezetése az 1987/88-as tanévben a Törökbálinti Kísérleti Iskolában, 2–6. osztályos, jó képességű tanulókból álló kísérleti csoportban (Kiss & Markó, 2017). A téma szakirodalmát áttekintve egyrészt megállapítható, hogy viszonylag kevés tudományos publikáció foglalkozik a japán nyelv és kultúra oktatására irányuló kísérlettel, másrészt az is látható, hogy ezen írások szerzői többségében olyan japán nyelvet oktató tanárok, akik hosszabb vagy rövidebb ideig részt vettek a kísérletben. Ezen kívül a publikációk egy része a magyarországi japán nyelvoktatás történetének tárgyalásába ágyazva említi a törökbálinti kísérletet (Hidasi, 1992; 1998; 2017; Kiss & Horváth, 2017; Székács, 2017; Juhász, 2003), ezen belül kiemelten a kísérlet során kidolgozott tananyagokat (Sato, 2017, Székács, 2017), valamint a kísérletben aktívan részt vevő Kiss Sándorné számolt be a japán nyelv és kultúra oktatási kísérletről (Kiss, 1992). Ezen túlmenően a Zsolnai Józseffel (Zsolnai & Géczi, 1990) és Kiss Sándornéval (Kiss & Markó, 2017) készített interjúkból visszaemlékezéseiken keresztül ismerhetjük meg a japán nyelv és kultúra általános iskolai bevezetésének tapasztalatait. Jelen kutatás keretében a szakirodalomban már megjelent eredményeket, információkat szeretnénk kiegészíteni, árnyalni, valamint szintetizálni arra keresve a választ, hogy milyen megfontolások alapján került a kísérleti programba a japán nyelv és kultúra bevezetése, milyen volt a támogatottsága, milyen volt a fogadtatása, milyen problémákkal kellett megküzdeni a kísérlet során, valamint hogy a japán nyelv és kultúra oktatása az Értékközvetítő és Képességfejlesztő Program részeként megjelent-e és elterjedt-e a programot adaptáló iskolákban. A kérdések megválaszolására egyrészt a korabeli cikkeket, tanulmányokat vontuk be az elemzésbe, másrészt Zsolnai József írásait és a Zsolnai-archívum még feltáratlan dokumentumait vizsgáltuk. Az eredményeket röviden összegezve elmondható, hogy a japán nyelv és kultúra bevezetésének célja volt, hogy feltárják, hogy hogyan képesek az európai kultúrában felnövekvő tanulók elsajátítani egy távol-keleti kultúrát, annak nyelvét és írásrendszerét, valamint kommunikációs szokásvilágát (Zsolnai, 1995). A program támogatottsága a Japán Nagykövetség részéről kiemelkedő volt: közös programokkal, taneszközökkel támogatták a japánul tanulókat. A kísérlet fogadtatása pozitív volt, kuriózumként számoltak be róla. A kísérlet során alapvetően a tanárhiánnyal és az életkor-pedagógiaiilag megfelelő taneszközhiánnyal kellett megküzdeni, ezért bár az ÉKP-t számos iskolában bevezették, a japán nyelv oktatását nem.

ELFELEDETT LÉPÉSEK – A TÁNC SZEREPE A MAGYAR TESTNEVELÉS TÖRTÉNETÉBEN 1868-TÓL NAPJAINKIG

LÁNG ÉVA, GORTVA JÁNOS

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: testnevelés-történet; tánc-történet; tánc a testnevelésben

Az előadás a testnevelés tantárgyán belüli táncos tartalmak történeti fejlődését vizsgálja az 1868-as kötelező népoktatási törvénytől napjainkig, különös tekintettel a tantervi szabályozásokra és a testnevelőtanár-képzésre. A tantervek vizsgálata azért érdekes, mert azok tartalma tükrözi a társadalmi igényeket is (Kelemen, 1994, 2022). A táncpedagógia egy kevésbé kutatott téma, illetve a testnevelés tantárgypedagógiai kérdései között is marginális helyzetű terület, pedig a tánc fontos nevelési eszköz. Ahhoz, hogy a táncpedagógia jelenét megértsük és fejleszteni tudjuk, mindenképpen meg kell ismernünk a múltját is. A források és tantervi dokumentumok elemzése alapján megállapítható, hogy a tánc már a 19. század végétől jelen van a testnevelésben, bár hangsúlya és formája az oktatáspolitikai és társadalmi változások okán jelentősen módosult. A tánc kezdetben főként esztétikai és egészségügyi szempontból kapott szerepet, majd a 20. század első felében a nemzeti identitás erősítésének eszközeként is megjelent. A két világháború közötti időszakban a tantervekben hangsúlyos helyet foglalt el a tánc, azonban az 1950-es évektől, a szovjet mintájú testnevelési rendszer bevezetésével hosszú ideig háttérbe szorult, és csak szakköri, illetve alternatív iskolai keretek között maradt fenn. A rendszerváltás utáni Nemzeti Alaptantervek újra lehetőséget teremtettek a tánc integrálására a testnevelésbe. A 2003-as és 2012-es NAT kiemelten kezelték a zenés-táncos mozgásokat, míg a 2020-as NAT-ban a tánc szerepe inkább a kreatív, művészi önkifejezés, közösségépítés, és a mozgáskultúra fejlesztése irányába tolódott el, amely a tanulók sokoldalú fejlődését támogatja (Láng, 2025), konkrét táncstílusok megnevezése nélkül. A módszertani háttérrel egyrészt a történeti forráselemzés adja, amelybe a pedagógiai szaksajtó mára forrásértékű dokumentumait és iskolatörténeti forrásokat tudunk bevonni, másrészt pedig az oktatás tartalmi szabályozóinak dokumentumelemzése. Ilyen kutatásokat látunk például Nóbik Attila és Gortva János munkásságában (Nóbik, 2019; Gortva 2020). Az áttekintés módszertani teljességét a szakirodalom kritikai szempontú elemzése biztosítja. Az előadás elsősorban a megközelítésében újszerű, hiszen a táncpedagógia kérdéseit ritkán vizsgálják történeti módszerekkel úgy, hogy összekapcsolják a múltat és a jelent.

A kutatást támogatta: Sport- és egészségtudományi Kutatócsoport, EKKE

AZ EPISZTEMIKUS PROFILOK ÉS TANULÁSI MEGKÖZELÍTÉSEK VIZSGÁLATA MAGYAR EGYETEMI HALLGATÓK KÖRÉBEN

LANTOS ESZTER

Eötvös Loránd Tudományegyetem SEK

Kulcsszavak: episztemikus meggyőződések; tanulási megközelítések; felsőoktatás

A tanulók tudásról alkotott hiedelmei különböző tudásfelfogásokká, úgynevezett episztemikus elméletekké szerveződnek. Ezek az elméletek alapvetően befolyásolják a tanulási feladataikhoz való hozzáállásukat, valamint azt, hogyan reflektálnak saját tudásukra, illetve hogyan keresnek és értékelnek új információkat (Greene et al., 2016; Lonka & Lindblom-Ylänne, 1996; Schommer, 1993; Vermunt, 1998). Lonka és munkatársai (2021) ezen elméletekből episztemikus profilokat hoztak létre. Látens profilanalízis segítségével klaszterekbe soroltak egyetemi hallgatókat az általuk kifejezett episztemikus meggyőződések alapján. Vizsgálataik szerint ezek a profilok a tudásról való gondolkodás különbségein túl összefüggést mutatnak a hallgatók tanulási stratégiáival és motivációval, ezáltal hatással vannak tanulmányi eredményükre. Jelen kutatásunk célja a Lonka és munkatársai (2021) által használt kérdőíves mérőeszközök magyar nyelvű adaptációja, azok érvényességi és megbízhatósági vizsgálata, valamint a szerzők által leírt episztemikus profilok feltárása magyar egyetemi hallgatók körében. Vizsgáljuk továbbá, hogy az azonosított episztemikus profilok milyen kapcsolatban állnak a hallgatók tanulási megközelítéseivel. Ennek alapját a mély és felszínes tanulási megközelítések különválasztása képezi, melyet eredetileg Marton és Säljö (1976) vezettek be, majd Entwistle és Ramsden (1983) operacionalizálták az *Approaches to Studying Inventory* segítségével. Későbbi kutatások (pl. Lonka et al., 2001) szerint az episztemikus meggyőződések és tanulási megközelítések között szoros összefüggés van. Kutatásunkhoz magyar nyelvre fordítottuk és adaptáltuk a MEDNORD kérdőívcsomag A tanulásról és a tudásról alkotott nézetek és a Tanulási megközelítések skáláit (Lonka és mtsai, 2008) valamint az ILS kérdőív (*Inventory of Learning Style*) A tudás befogadása, A tudás konstruálása, A tudás alkalmazása és a Serkentő oktatás skáláit (Vermunt, 1998). A felsőoktatás hatékony fejlesztéséhez szükséges, hogy képet alkossunk arról, hogyan viszonyulnak a hallgatók a tudáshoz és annak megszerzéséhez. Kutatásunk eredményei általános képet mutathatnak a magyar hallgatók tudásról és tanulásról való elképzeléseiről, azok szerepéről a tanuláshoz való hozzáállásukban, illetve arról, hogy ezek milyen módon és mértékben befolyásolják tanulási megközelítésüket, tanulási stratégiáikat, továbbá tanulásuk hatékonyságát és végső soron tanulmányi eredményeiket.

ALSÓ TAGOZATOS TANULÓK ROBOTOKKAL KAPCSOLATOS FÉLELMEI: AZ UNCANNY VALLEY-EFFEKTUS MEGJELENÉSÉNEK VIZSGÁLATA

LÉNÁRD ANDRÁS TAMÁS, TURZÓ-SOVÁK NIKOLETT

Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK

Kulcsszavak: félelmek; robot; uncanny valley-effektus

A robotika témakör 2020-tól az alsó tagozaton a digitális kultúra tantárgy szerves részét képezi (NAT, 2020). Az eddigi kutatások főként a robotika algoritmikus gondolkodásban betöltött szerepét vizsgálják. Ezzel kapcsolatban kutatócsoportunk több kutatást folytatott, de párhuzamosan előtérbe került a kisgyermek robotokkal kapcsolatos attitűdjeinek vizsgálata. A robotokhoz fűződő félelmek elsősorban nem technológiai, hanem mélyen emberi és kulturális eredetűek (Szollosy, 2015). A szakirodalomban ismert a Masahiro Mori által 1970-ben publikált *uncanny valley*-effektus (UVE), mely az élőlényekre hasonlító tárgyakkal kapcsolatos félelmeket írja le, eredetileg szintén a humanoidokkal kapcsolatosan. Az UVE szerint a robotok kedveltsége növekszik, ahogy emberibbé válnak, de meredeken nő a félelem velük szemben, ha túlságosan realiztikus jellemzőkkel bírnak (Mori, 1970). Az életkori sajátosságok alapján (melyet személyes oktatási tapasztalataink is megerősítenek) feltételeztük, hogy a gyerekek érzelmi kapcsolatot is kialakíthatnak az általuk látott vagy használt robotokkal. Mivel a legtöbb oktatási célra használt robot vagy humanoid, vagy más élőlényekre (pl. BeeBot-méh) jellemző vizuális elemekkel rendelkeznek, érdeklődésünk homlokterébe a külső, érzékelhető tulajdonságok kerültek. Ezek alapján vizsgáltuk a tanulók (1) robotok megjelenésével kapcsolatos attitűdjét és (2) az alsó tagozatos tanulók a hétköznapi tevékenységek során mutatkozó, robotokhoz fűződő érzelmeit. Kutatásunkban egy online kérdőíves vizsgálatban adott szempontok alapján a mesterséges intelligencia által generált robotok képeivel kapcsolatos véleményeket, szimpátiát vizsgáltuk 3. és 4. osztályosok körében (N = 268) olyan módon, hogy az egyes robotok külső jegyeit csoportokba szerveztük különböző rendezőelvek alapján. A kérdőíven mért szimpátiát több szempont alapján, többek között az UVE jelensége alapján vizsgáltuk. Az egyik rendező elvünk az emberi arc jegyeinek jelenléte volt, míg a másik rendező a robotok kedves, közömbös, félelmetes jellege volt. Eredményeink azt mutatják, hogy az UVE egyértelműen kimutatható már az alsó tagozatos, robotikát tanuló gyerekek esetén is. Emellett választ kaptunk arra is, hogy az iskolai tapasztalatok milyen hatással vannak a gyerekek robotokkal kapcsolatos érzelmeire. Kutatásunk eredményeit az alsó tagozatos digitális kultúra tantárgy módszertanában, különösen a Robotika, kódolás alapjai tantervi témakör tanításában szeretnénk alkalmazni, a tanulók robotokkal kapcsolatos tevékenységeinek tervezése során.

DIGITAL TOOLS IN PRIMARY MUSIC EDUCATION: MOTIVATION AND THE ROLES OF AURAL SKILLS AND MUSIC KNOWLEDGE

LIU YIHAN *, TRAN VAN CUONG *, NORBERT SZABÓ**,
KRISZTIÁN JÓZSA ***

* University of Szeged

** Hungarian University of Agricultural and Life Sciences

*** University of Szeged, Hungarian University of Agricultural and Life Sciences

Keywords: Digital Tool; Classroom Motivation; Music Education

With the growing presence of digital technologies in music education, classrooms are increasingly seeking innovative ways to engage students and improve learning outcomes (Lesser, 2020; Sularso et al., 2023). Yet, outcomes of technology-based interventions are often examined in isolation. Therefore, this study investigates the effect of a digital tool—the Chinese-localized version of Music Island—on primary students’ motivational factors, while controlling for changes in aural skills and knowledge gains. Specifically, the study addresses the question: *To what extent does using the Chinese-localized version of Music Island influence primary students’ motivation, when controlling for aural skills and knowledge gains?* A two-month cluster-randomized controlled trial with–pretest-posttest design was conducted with 277 Grade 3 students from one primary school. Entire classes were randomly assigned to either the experimental group, which incorporated Music Island into two 45-minute general music lessons per week, or the control group, which continued with traditional instruction. Motivation was measured using a validated questionnaire adapted from the MUSIC® Model of Academic Motivation (Jones, 2018). Aural skills and music knowledge were assessed using a 76-item test adapted from Szabó et al. (2019). Controlling for changes in aural skills and music knowledge, linear mixed models showed that Music Island significantly improved students’ perceived usefulness and empowerment in music classes ($p < .05$), while effects on success, interest, caring, and course motivation were not significant. Furthermore, we found that changes in interest scores were associated with changes in aural scores within the experimental group (slope = 0.12, 95% CI [0.01, 0.23]). Additionally, there was a marginally significant interaction effect of group $\times$ test $\times$ knowledge on caring scores ($\beta = 0.06$, 95% CI [0.00, 0.13]). A negative trend was also observed in the association between knowledge and perceived caring at post-test for the experimental group (slope = -0.148 , 95% CI [-0.300 , 0.004]). These results offer educators valuable insights into the complex relationship between motivational factors and changes in aural skills and music knowledge when implementing digital tools. Future research should examine subskills and their interrelationships over longer periods and investigate teachers’ roles in shaping outcomes in technology-rich music classrooms.

TÁRSADALMI ÉRZÉKENYÍTÉS ÉS PEDAGÓGIAI INNOVÁCIÓ DIGITÁLIS ESZKÖZÖKKEL

LUKÁCS LILLA JUDIT, LŐKÖS LAURA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

Kulcsszavak: társadalmi inklúzió, kortárs segítés, digitális pedagógia, játék alapú tanulás, érzékenyítés; pedagógiai innováció, romológia, felzárkóztatás, hátrányos helyzet pedagógiája; narratív oktatójáték, empátiafejlesztés

A digitális mentorálás és a játékalapú tanulás új lehetőségeket kínál az oktatási egyenlőtlenségek csökkentésére. Az előadás két egymásra épülő társadalmi innovációs gyakorlatot vizsgál: az E-tanoda Programot (2023/24-es hatékonysági kutatása alapján) és a SOCialsuperHERO fejlesztést. Mindkét kezdeményezés célja a tanulási esélyek növelése, a társadalmi inklúzió elősegítése és a diákok aktív bevonása a tanulási, érzékenyítési folyamatokba. Az E-tanoda Program egy személyre szabott, kortárs segítőkön alapuló, mentorálási rendszer, ahol középiskolás és egyetemista mentorok segítik hátrányos helyzetű társaikat digitális platformokon (Teams, Discord) keresztül. A programot minden évben vizsgáljuk hatásosság, eredményesség szempontjából kvantitatív és kvalitatív módszerekkel is. A 2023/2024-es tanév során 56 tanulócsoport indult el, és több mint 1700 tanórát tartottunk meg online. A mentorok kompetenciafejlődése jól mérhető: az önértékelésük szerint a társadalmi helyzetfelismerő készségük, a kommunikációs készségük, az önbizalmuk és a digitális kompetenciáik is egyaránt fejlődtek. A program emellett rámutat a magyar leszakadó településeken élő gyermekek helyzetére, igényeire is: a közösségi kapcsolatok és az egyes tantárgyak (nyelvek és STEM tantárgyak) minőségi oktatásának a hiányára, a szegregátumban előforduló radikalizálódásokra. Az előadás során bemutatjuk a programhoz kialakított adaptív, skálázható mentorálási keretrendszert is, amely figyelembe veszi a tanulók tanulmányi és pszichoszociális szükségleteit. A mentorokat rendszeres képzések, szupervíziók és digitális eszközhasználati támogatás segíti a hatékony működésben. Mindezekon felül bemutatjuk az E-tanoda Program keretében, Erasmus+ KA2-es támogatással fejlesztett mobilapplikációs oktatójátékunkat is. A SOCialsuperHERO projekt egy interaktív, történetalapú játékot hozott létre, amely a roma és nem roma fiatalok közötti párbeszédet ösztönzi. A fejlesztés során kiemelt figyelmet fordítottunk a hiteles karakterek megalkotására roma szereplők bevonásával, a pedagógiai integrálhatóságra, valamint a többnyelvű és inkluzív tartalom kialakítására is. A játék narratívája három gyermek közös felnövéstörténetét követi, akik közül ketten cigány származásúak. A játék romani nyelven is elérhető – ez a két jellemző együtt világszinten is úttörővé teszi az E-tanoda fejlesztését. A történet során olyan társadalmi kérdések kerülnek előtérbe, mint az előítéletesség, az esélyegyenlőség és az összetartozás. A játékhoz oktatási útmutató is készült. Összességében, az előadás célja bemutatni azt a módszertani gondolkodást, amely mindkét programot jellemzi: tanulóközpontúság, empátiaalapú és traumaalapú (szegénység mint trauma) megközelítés és társadalmi hatásorientáltság. E példákon keresztül rávilágítunk arra, hogyan lehet összekapcsolni a digitális pedagógiai innovációkat és az inklúzió céljait, különösen a hátrányos helyzetű diákokat célzó oktatási stratégiákban.

A kutatást támogatta: A Program támogatói: Yettel Magyarország, Microsoft, Eon Hungária Zrt., HVG könyvek, European Investment Bank, Erasmus+ Program.

A KIÉGÉS VESZÉLYEI – A MUNKA ÉS A CSALÁD ÉLETTERÜLETE KÖZÖTTI EGYENSÚLY MEGTALÁLÁSA KISGYERMEKNEVELŐK KÖRÉBEN

MACZÁK-VARGA EMESE *, MIHÁLKA MÁRIA **

* Eperke Bölcsőde Újhartyán

** Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: kiégés; munka–család interferencia; érzelem, védőfaktor

Célok. Előadásunkban bemutatjuk, hogy a segítő szakmában dolgozó kisgyermeknevelők milyen nehézségeket tapasztalnak a munka és a családi élet összeegyeztetése során, és ezek a feszültségek milyen hatást gyakorolnak lelki jóllétükre. Vizsgálatunk során érintjük a munka–család életterületén megélt érzelmi megterheltségét, kiemelten a kiégésre való veszélyeztetettségüket, valamint megküzdési lehetőségeiket. Elméleti keretek. Az előadásban bemutatjuk a kiégés és a munka–család interferencia elméleti hátterét. Ezt követően kitérünk arra, hogy az érzelmeknek milyen szerepe lehet a kiégés alakulásában, majd ismertetjük azokat a jellemzőket, amelyek fokozhatják a kiégés kockázatát a kisgyermeknevelői hivatásban. Módszerek (mérőeszköz, minta, adatfelvétel, elemzési eljárások). A kutatásban saját fejlesztésű kérdésekkel és validált kérdőívekkel dolgoztunk. A kisgyermeknevelők kiégésére a Mini Oldenburg Kiégés Kérdőívet (Demerouti et al., 2003; Ádám et al., 2020), a munka–család konfliktus mérésére a Munka-család Konfliktus Kérdőívet (Makra et al., 2012) használtuk. A kérdőíves adatfelvételre online került sor, a kérdőívre összesen 170 érvényes válasz érkezett. Az adatgyűjtés kényelmi mintavétellel valósult meg. Eredmények. A MOLBI kérdőív kimerülés dimenziójának eredményei azt mutatják, hogy a válaszadók átlagos pontszáma 2,32, ami meghaladja a kiégési küszöbértékként javasolt 2,25-ös határt. A kutatásban résztvevő kisgyermeknevelők közel fele fokozott kimerülést él át munkája során. A nyitott kérdések is megerősítik ezt az eredményt: a válaszadók több mint fele (52%) számolt be kiégéses élményekről, leggyakrabban túlterheltséggel, fáradtsággal, munkahelyi konfliktusokkal összefüggésben. A MOLBI kérdőív kiábrándultság dimenziójában a válaszadók átlaga 1,75 volt, amely alacsonyabb értéket mutat, mint a kiégési küszöbérték (2,1), így a munkahelyi kiábrándultság nem tekinthető általánosnak. A minta alapján 37 fő (22%) érte el vagy haladta meg ezt a határértéket. A munka–család konfliktus kérdőív eredményei alapján a munkából származó családi konfliktus skála átlaga 1,64 ami mérsékelt konfliktusszintet jelez. A válaszadók 71%-a alacsony, 21%-a átlagos, 8%-a magas szintű konfliktust él meg. Ez azt mutatja, hogy a kisgyermeknevelők egy része tapasztal valamilyen nehézséget a családi kötelezettségek teljesítésében, amely a munkahelyi leterheltséghez kapcsolódik. Elméleti és oktatási relevanciák. A kutatás alapján jól azonosíthatóak azok a megküzdési stratégiák, amelyek hozzájárulhatnak a munka–család életterületének egyensúlyához, a mentális jóllét fenntartásához. A kutatási eredmények megerősítik, hogy a kiégés megelőzése komplex, egyéni és szervezeti szintű eszközökkel lehetséges.

TERMÉSZETTUDOMÁNYOS TÉVKÉPZETEK: KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK A PEDAGÓGUSOK NÉZŐPONTJÁBÓL

MÁDY RÉKA *, HEGEDŰS ROLAND **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem

** Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: természettudomány; tévképzet; (gyógy)pedagógus

Jelen előadásunkban a természettudományos tantárgyakat tanító többségi és gyógypedagógusok tévképzetekkel kapcsolatos tájékozottságát és általuk használt korrigálási lehetőségeket mutatjuk be különböző szempontok szerint. A pedagógusok gyakran eltérő háttértudással rendelkeznek (Kismati & Hutasoit, 2024), ami kiemelten fontos és aktuális a többségi és a gyógypedagógusok esetében is, mert a többségi pedagógusok a természettudományos tantárgynak megfelelő szakvégtettséggel rendelkeznek, míg a gyógypedagógusok nem (Mády & Hegedűs, 2023). A tévképzetek korrigálása a pedagógusok felelőssége, ezért a tanárok szaktárgyi ismerete döntő fontosságú a tanulók ismeretsajátításának szempontjából (Abenes & Caballes, 2020). Hazai és nemzetközi szinten számos kutatás vizsgálja a tanulók, valamint a többségi pedagógusok tévképzeit egyaránt (Soeharto & Csapó, 2022; Dantic et al., 2024; Kismati & Hutasoit, 2024), emellett hazánkban készült egy tévképzetekkel kapcsolatos vizsgálat is a többségi pedagógusok körében (Malmos, 2014), viszont természettudományos tárgyakat tanító gyógypedagógusoknál ilyen vizsgálat nem történt. A kutatásunkban egy saját összeállítású kérdőívet vettünk fel 353 (gyógy)pedagógussal, amiben választ kaptunk arra, hogy milyen módszereket és eszközöket alkalmaznak a természettudományos tantárgyak oktatásában, valamint milyen ismeretekkel rendelkeznek a tévképzetek jelenségéről és mit tesznek a feltérképezés és a korrigálás érdekében. A kapott adatokat SPSS programban elemeztük ANOVA és keresztábla módszerekkel. Eredményeinkben választ kapunk arra, hogy milyen hasonlóságok és különbségek vannak a többségi és gyógypedagógusok között a természettudományok oktatásában. A gyógypedagógusoknak kevesebb ismeretük van a természettudományos tárgyakkal kapcsolatban, ami nehézséget okoz számukra. A pedagógusok többsége általánosságban kevésbé pontos ismertekkel rendelkezik a tévképzetekkel kapcsolatosan. De mindezek ellenére a pedagógusok többsége fontosnak véli a tévképzetek feltárását és korrigálását. Végezetül, az eredményeinkben említést teszünk arról is, hogy a pedagógusok milyen módszereket alkalmaznak és milyen további ajánlásokat tesznek a feltérképezés és korrigálás (pl. gyakorlati tapasztalatszerzés) kapcsán. A kutatásunkban felhívjuk a figyelmet a természettudományos oktatás jelenlegi helyzetére és a tévképzetek problémájára is, mert a tanulók több olyan tévképzettel is rendelkeznek, amit nem fednek fel, ez pedig további problémát okoz az ismeretek beépülésénél, alkalmazásánál és az új információk befogadásánál, a meglévő ismeretek bővítésénél.

AZ OLVASÁSI ATTITŰD ÉS A SZÓKINCSEFEJLŐDÉS ÖSSZEFÜGGÉSEI ÁLTALÁNOS ISKOLAI TANULÓK KÖRÉBEN

MAGYAR ANDREA *, HABÓK ANITA **, MOLNÁR GYÖNGYVÉR **

* MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport;

** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet,
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Kulcsszavak: olvasási attitűd; szókincs; olvasás–szövegértés

Az olvasás nem csupán alapvető nyelvi kompetenciának tekinthető, hanem kulcsszerepet játszik a tanulók kognitív fejlődésében és iskolai sikerességében is (OECD, 2021). Az OECD PISA-jelentése (2021) szerint a vizsgált országok tanulójának mintegy 42%-a alacsony érdeklődést mutat az olvasási tevékenységekkel szemben. Hasonló tendenciát mutatnak a PIRLS 2021-es eredményei is, amelyek szerint az olvasási kedv általános csökkenése a tanulók szövegértési teljesítményét is negatívan befolyásolja (Mullis et al., 2023). Bár az olvasási nehézségeket feltáró vizsgálatok hagyományosan elsősorban a kognitív tényezőkre fókuszáltak, az utóbbi években a kutatások egyre nagyobb figyelmet szentelnek az affektív komponensek szerepének. Különösen az érzelmi hozzáállás, ezen belül az olvasási attitűd jelentősége került előtérbe, mint az olvasási teljesítményt befolyásoló tényező (Akhmetova et al., 2022; Sur & Ateş, 2022). A pozitív olvasási attitűd közvetlen kapcsolatban áll a magasabb szintű szövegértési teljesítménnyel, valamint a szókincsbővüléssel és az olvasási szokások megerősödésével (Mullis, 2019; Wahyuni & Yuyu, 2020). Ezzel szemben a negatív attitűd csökkentheti az olvasási motivációt, valamint akadályozhatja az új szavak elsajátítását és a szöveg mélyebb feldolgozását (Sur & Ünal, 2024). A jelen kutatás célja az olvasási attitűd és a szókincsefejlődés közötti kapcsolat empirikus feltárása 2–8. évfolyamos tanulók ($N = 265$) körében. A vizsgálat során a McKenna és Kear (1990) által kidolgozott *Reading Attitude Survey* módosított változatát alkalmaztuk, amely egy négyfokozatú Likert-skálán mérte a tanulók olvasáshoz való hozzáállását. A skála két fő dimenziót mért: az iskolai (tankönyvi) szövegek iránti attitűdöt (Cronbach $\alpha = 0,89$), valamint a szabadidős olvasás iránti attitűdöt (Cronbach $\alpha = 0,92$). A tanulók szókincsét erre a célra kidolgozott, 75 itemből álló szókincstesztrel mértük ($M = 47,47$; $SD = 20,41$). A kérdőív eredményei azt mutatták, hogy a tanulók szabadidős olvasás iránti attitűdje valamivel alacsonyabb ($M = 2,51$; $SD = 0,86$), mint a tankönyvi szövegek olvasás iránti attitűdje ($M = 2,63$; $SD = 0,78$) ($t = -2,48$; $p < 0,05$), azonban a két faktor szorosan összefügg ($r = 0,57$). A tanulók szókincse és szórakozásból való olvasás iránti attitűdje szignifikáns korrelációt mutatott ($r = 0,57$), vagyis azoknak a tanulóknak, akik szórakozásból is olvasnak, a szókincse is gazdagabb. Az iskolai tananyag olvasása terén mutatott attitűddel a tanulók szókincseredménye nem mutatott szignifikáns kapcsolatot. Az olvasási attitűd és a szókincsefejlődés közötti kapcsolat vizsgálata rávilágított arra, hogy a pedagógiai gyakorlatban kiemelt figyelmet kell fordítani a tanulók érzelmi viszonyának alakítására. A pozitív olvasási élmények elősegítése, a tanulók érdeklődési köréhez illeszkedő szövegek kiválasztása, valamint az olvasási sikerek megerősítése kulcsszerepet játszhat ebben.

A kutatást támogatta: A kutatás az ADVANCED 150100 Projekt Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával (ADVANCED_24) valósult meg. A kutatást az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázata támogatta (KOZOKT2021-16).

ÓVODÁSOK IKT (INFORMÁCIÓ- ÉS KOMMUNIKÁCIÓTECHNOLÓGIAI) ESZKÖZHASZNÁLATÁVAL FOGLALKOZÓ CIKKEK A MAGYAR PEDAGÓGIAI FOLYÓIRATOKBAN 1991–2021 KÖZÖTT

MAGYAR VERONIKA *, ZSOLNAI ANIKÓ **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: okoseszköz-használat; digitalizáció; óvodáskor

Napjainkban a IKT eszközök használata folyamatos megújulást és alkalmazkodást kíván szülőktől és pedagógustól egyaránt (Németh et al., 2021), mivel az informatika folyamatos térhódítása az 1990-es évektől, az okoseszközök megjelenése a 2000-es évektől folyamatos változást idézett elő életünk számos területén. Kutatásunk fő célja az elmúlt 30 év alatt megjelent, az óvodáskorú gyerekek IKT eszköz-használatával foglalkozó cikkek elemzése volt hazai pedagógiai folyóiratokban. A szisztematikus feltárást kulcsszavak segítségével az Arcanum adatbázisban végeztük. Az adatbázisban szereplő pedagógiai folyóiratokban (Educatio, Fejlesztő Pedagógia, Iskolakultúra, Iskolatörténet, Új/Katedra, Köznevelés, Magyar Pedagógia, Új/Pedagógiai szemle, Pedagógusok Lapja, Tanító) 1991-2021 között megjelent cikkekben kulcsszavak (keresőlánc= („óvodai nevelés” VAGY „óvoda” VAGY „gyerekevelés”) ÉS („okostelefon” VAGY „digitális” VAGY „okoseszköz”)) alapján kapott találatainak (125) áttekintését, szűkítését és 14 cikk tartalmi elemzését végeztük el. Az elemzés eredményeként négy korszakra osztható óvodapedagógiai szempontból az IKT eszközök használata Magyarországon. Az első a digitális oktatás hőskora (1990–1999), amelyben a teljesen pozitív és csak előnyöket bemutató publikációk (3 db) (pl. Kőrösné Mikis & Kósa, 1991) jellemzőek. A második az ezredforduló utáni (2000–2009), ami az internet elterjedésének az időszaka. Az ekkor megjelenő a cikkekben (5 db) a pozitív fejlesztő hatás mellett megjelenik a túlzott információmennyiség problematikája, a felnőtt jelenlétének szükségessége, a túlzott használattal járó veszély mint téma (pl. Farkas, 2005). A harmadik korszak a Covid előtti (2010–2019), amikor a publikációkban (5 db) a fő hangsúly a kontroll kérdése, a digitális nemzedék nevelése, a helyes arány kialakítása (Fáyné et al, 2016). A negyedik periódus pedig 2020-tól napjainkig tart. Jelenleg hazánkban az óvodás korosztály már jellegzetes IKT felhasználói szokásokat mutat, az óvodás gyermekek 98%-a rendelkezik ismerettel az internetről (Gados & Janek, 2023.). Egy hazai, 2024-es kutatás szerint (Kopcsó et al., 2024) már a másfél éves gyerekek többsége felhasználója a digitális médiaeszközöknek, 43,6%-uk pedig napi gyakorisággal nézi a televíziót. 1991-től áttekintve a hazai pedagógiai folyóiratokban a témával foglalkozó írásokat, az a kép rajzolódik ki, hogy az óvodás korú gyerekek egyre korábban, másfél éves kortól kezdik el használni az IKT eszközöket és okoseszközöket (Kopcsó et al., 2024), valamint ezeket egyre hosszabb ideig (Konok et al., 2020) használják már napi szinten is. Bejósolható, hogy a tendencia az életkoruk növekedésével tovább fog fokozódni, így ezen eszközök használati módja és ideje egyre fontosabb pedagógiai kérdés és edukációs cél marad.

UHRL JÓZSA NEVELÉSI ESZMÉINEK LENYOMATA IFJÚSÁGI REGÉNYEIBEN ÉS PUBLICISZTIKÁJÁBAN

MAISCH PATRÍCIA

Pécsi Tudományegyetem BTK

Kulcsszavak: nőnevelés-történet; ifjúsági irodalom; dualizmus

A 19. századi nőnevelés előmozdítói, élenjárói között számos pedagógusnőt is találhatunk (többek között Brunszvik Teréz, Zirzen Janka, Teleki Blanka vagy Karacs Teréz személyében), akik közül – noha saját korukban elismerően nyilatkoztak róluk – sokan a feledés homályába vesztek. A kutatás egy ilyen pedagógus, iskolavezető és igazgató életpályáját emeli központba. Uhrl Józsa elsőként a reformkorban virágkorát élő Tánzer-intézet vezetője, majd a dualizmus időszakában a Pozsonyi Magyar Királyi Állami Tanítónőképző-intézet igazgatónője volt. Pedagógiai tevékenysége, publicisztikája és útinaplói mellett két ifjúsági regénye is megjelent. Noha Uhrl Józsa életútja, munkássága a kortársak előtt jórészt ismert volt, pályájáról, nevelési eszméiről, intézetvezetői és írói tevékenységéről összefoglaló munka még nem született. Az utóbbi évtizedek kutatásai közül Hegedűs Juditnak a dualizmus kori pedagógusnők életpályájáról szóló (2003), illetve Poros Andreának a Pozsonyi Magyar Királyi Állami Tanítónőképző Intézetet ismertető tanulmányában (2018) olvashatunk Uhrl életpályájáról, melyek elsősorban a Wollmann Elma által 1906-ban közölt nekrológra támaszkodnak. Jelen vizsgálat ifjúsági regényeinek (A Balaton partján. Elbeszélés a serdülő ifjúság számára, 1890; Ágról szakadt senkié. Elbeszélés a serdülő ifjúság számára, 1890) dokumentumelemzése által igyekszik feltérképezni Uhrl Józsa pedagógiai, nevelési eszméit. A primer források közül további kútforrások, így Rill Józsefnek a Magyar Pedagógiai Szemlében közzétett laudációja (1881), valamint Uhrl Józsa további publikációi (többek között: Az ismétlőiskola jelentősége a leánynövendékekre, 1881) segítik szélesebb kontextusban is elhelyezni a forráselemzés eredményeit. A kutatás szakirodalmi bázisát, a már említetteken kívül, a nőnevelés-történeti alap kutatások (Kéri, 2018, 2015, 2008; Pukánszky, 2013, 2006; Virág, 2013, 2010), illetve Vincze Tamásnak (2005) az Uhrl-regényekkel kapcsolatban tett megjegyzései biztosítják. A kutatás célja, hogy újabb primer források beemelésével és értelmezésével láthatóvá tegyen egy, a kortársak és növendékek által elismert, kivételes műveltségű, modern és növendékközpontú szemléletű pedagógusnőt.

PARENTS' ROLES IN THEIR CHILDREN' MOTIVATION AND TASK ENGAGEMENT WITH ENGLISH IN INDONESIAN PRIMARY SCHOOLS: A VALIDATION STUDY

MAI SRI LENA *, MARIANNE NIKOLOV **

* University of Szeged

** University of Pécs

Kulcsszavak: parents' role; motivation; task engagement

This study aimed to develop and validate a questionnaire for parents of fifth graders who learn English. We wanted to use a culturally relevant and validated instrument to measure parental influence on young learners' (YLS) motivation and engagement in Indonesian primary schools. The process involved five stages: (1) analyzing previous instruments, (2) adapting and developing items, (3) asking for expert opinion, (4) piloting the new instrument, and (5) analyzing its validity and reliability. Motivation is "the desire to learn the language, attitudes toward learning the language, and motivational intensity" concerning the extended effort to learn it (Gardner, 2010, p. 9). Task engagement is students' involvement in accomplishing tasks during the language learning process (Philp & Duchesne, 2016). Previous studies revealed that parental assistance at home contributed to students' academic accomplishment significantly (Tan & Caleon, 2022). Parents' participation had a significant impact on their children's motivation (Kim et al., 2020). Parent-teacher contact enhanced engagement and intrinsic motivation to learn English and parental guidance positively predicted students' intrinsic motivation and parents' academic expectations had a positive correlation with students' engagement (Fan & Williams, 2010). Parents' participation in extracurricular activities and attendance at parent meetings also had a positive impact on students' performance (Torrecilla & Hernández-Castilla, 2020). We used a quantitative research design to answer two research questions: (1) What are the underlying factors that structure the questionnaire measuring parents' roles in children's English learning motivation and task engagement? (2) How valid and reliable is the questionnaire? We designed the questionnaire based on empirical studies related to parents' roles in YL motivation and task engagement (Butler, 2015; Tan & Caleon, 2022; Torrecilla & Hernández-Castilla, 2020). The instrument was piloted with 270 parents of fifth graders. The data were collected online via Google Forms in November 2024 and analyzed using EFA and CFA with the jamovi application. EFA was calculated using the Maximum Likelihood method and the Varimax rotation method with Kaiser Normalization (Hair et al., 2019), resulting in five factors: Parental Involvement, Parental Expectation, Access to Resources, Enrichment Activities, and Extracurricular Activities. The five factors explain 58.1% of the variance in data. The TLI (.976) and RMSEA (.034) indicated a good fit. CFA showed that the CFI, TLI, SRMR, and RMSEA were .945, .934, .045, and .059, respectively, indicating a good fit (Hu & Bentler, 1999). The questionnaire had a strong internal consistency and good convergent validity except for parental involvement (.41), which needs to be strengthened. Therefore, this questionnaire can be used to measure the role that parents play in YLS' English learning motivation and task engagement in a non-Western context.

AZ ARÁNYOSSÁGI GONDOLKODÁS ÉRTELMEZÉSE, MÉRÉSI ÉS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI: SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

MAKLÁRI DALMA *, PÁSZTOR ATTILA **

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: arányossági gondolkodás; szakirodalmi áttekintés

Az arányossági gondolkodás a matematika egyik alapvető területe, amely nemcsak az iskolai tanulmányokban, hanem a mindennapi élet számos helyzetében is fontos szerepet játszik. Emellett a természettudományos tárgyakban is megjelenik, így a fogalom megértése és értő használata hatással van ezen tárgyakban elért teljesítményekre is (Bereczki, 2023). A készség elengedhetetlen a bonyolultabb fogalmak megértéséhez (Pelen, 2024), és a tudományos gondolkodás egyik alappilléreinek is tekinthető (Ding, 2018); mérése és fejlesztése kiemelt jelentőségű. Jelen szakirodalmi feltárás célja az arányossági gondolkodás értelmezésének, mérési és fejlesztési lehetőségeinek az áttekintése. Kutatásunk kvalitatív, feltáró jellegű, az alábbi kérdésekre összpontosít: (1) Hogyan definiálható az arányossági gondolkodás fogalma? (2) Milyen komponensek mentén mérhető? (3) Mi jellemzi a terület fejlesztésére vonatkozó vizsgálatokat? Kutatásunkba az 1980–2025 között publikált tanulmányok kerültek elemzésre, a mérési és fejlesztési lehetőségek vonatkozásában a felső tagozatos korosztályra fókuszáltunk. A feltárást a Scopus adatbázisban végeztük, a szűrés során a PRISMA modellt alkalmazva 87 releváns tanulmányt azonosítottunk. Az arányossági gondolkodás definiálásával kapcsolatban két fő megközelítés bontakozott ki. Az egyik a fogalommeghatározás során az arányos helyzetek felismerését, a modellalkotást, az ábrázolást és a problémamegoldást hangsúlyozza (Flowers, 1998), míg a másik az arányossági gondolkodás azon aspektusát helyezi előtérbe, hogy a tanuló maga is képes legyen ilyen kapcsolatokat létrehozni és példákat megfogalmazni (Vig et al., 2015). A mérések ezzel összhangban arra irányulnak, hogy a diákok milyen mértékben képesek megkülönböztetni az arányos és nem arányos helyzeteket (Hilton et al, 2013; Tunc, 2020), amit jellemzően az arány, a tört és a százalék fogalmi megértésén keresztül végeznek (pl. Clarke, 2009; Noelthing 1980; Singh, 2000). A feladatmegoldások során használt helyes és helytelen stratégiák azonosítása szintén kiemelt mérési terület. Ezekben a kutatásokban többek között azt elemzik, hogy milyen mértékben befolyásolja a stratégiaválasztást az évfolyam, a probléma és az összefüggés típusa (arány vagy multiplikatív), a mennyiség jellege és a feladat numerikus jellemzői, (pl. Bereczki & Csikos, 2024; Fernández et al., 2024; Riehl & Steinthorsdottir, 2019). Bár az arányossági gondolkodást a szakirodalom kulcsfontosságú területenként kezeli, a vizsgált kutatásoknak csak kis hányada tér ki annak célzott fejlesztési lehetőségeire. Az áttekintés eredményei megfelelő alapot adhatnak jövőbeni kutatások, fejlesztőkísérletek tervezéséhez és megvalósításához. Az elemzésünk a Scopus adatbázisban azonosított tanulmányok alapján készült a felső tagozatos korosztályra fókuszálva, így a további kutatások egyik kiemelt iránya a szakirodalmi feltárásba bevont adatbázisok bővítése és tágabb életkori intervallum elemzése.

A kutatást támogatta: A kutatást az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta (KOZOKT2021-16). Pásztor Attila a kutatás során MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült (BO/00093/23/2).

PEDAGÓGUSOK KIÉGÉSÉNEK A VIZSGÁLATA A MUNKÁBAN ÉSZLELT STRESSZ, A MUNKÁVAL VALÓ ELÉGEDETTSÉG ÉS A MUNKA–CSALÁD EGYENSÚLY KAPCSOLAT TÜKRÉBEN

MALHAZJAN SZERGEJ *, PIKÓ BETTINA **

* Debreceni Egyetem; ** Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: kiégés; munka–család konfliktus; munkahelyi stressz

A pedagógusokkal szembeni magas elvárások és mindennapos kihívások növelik a kiégés kockázatát, amely súlyos hatással lehet nemcsak munkavégzésükre, hanem személyes életükre is. A kiégésben szenvedők gyakran érzik magukat kimerültnek, tehetetlennek, és elveszítik lelkesedésüket a munkájuk iránt (Ádám, 2013; Maslach, 1981). A krónikus stressz szoros kapcsolatban áll a kiégéssel. Kiégés különösen azoknál az egyéneknél jelenik meg, akik hosszú távon ki vannak téve a munkahelyi stressz biológiai és pszichológiai hatásainak, valamint a mentális és érzelmi túlterhelésnek (Fernet et al., 2012). Bár Magyarországon a tanárok kiégése még kevésbé kutatott terület, a rendelkezésre álló hazai eredmények arra utalnak, hogy a pedagógusok itt is kiemelten veszélyeztetettek lehetnek (Mihálka & Pikó, 2018, Paksi et al., 2015; Petróczi, 2007; Szabó & Jagodics, 2016; Szabó et al., 2018). Jelen kutatás célja a pedagógusok kiégésének vizsgálata volt a munkahelyi stressz, a munkával való elégedettség és a munka–család egyensúly kontextusában. A vizsgálat online kérdőív segítségével történt, amelyet közösségi oldalakon, pedagógusoknak szóló csoportokban osztottunk meg (N = 109; nők: 85 fő, 77,98%; férfiak: 24 fő, 22,02%). A résztvevők átlagéletkora 41 év (SD = 8,37). A mintavétel önkéntes alapon történt, az adatgyűjtésre 2024 januárja és márciusa között került sor. A Maslach-féle kiégés kérdőív (*Maslach Burnout Inventory*, Maslach & Jackson, 1986) mellett a következő skálákat alkalmaztuk: Munka–család konfliktus (*The Work–Family Conflict Scale*, Carlson et al., 2000), Élettel való elégedettség kérdőív munkakörnyezetre átirított változata, valamint a Rövid észlelt stressz skála a Munkában (Fényszárosi et al., 2018). A korrelációs eredmények alapján az életkor és a tanítással töltött idő növekedésével pozitív szignifikáns kapcsolat mutatkozott az érzelmi kimerültség ($p < 0,001$) és a deperszonalizáció szintjével, ($p < 0,01$) míg a személyes teljesítmény csökkent ($p < 0,05$). Az észlelt stressz értéke közepesen erős pozitív kapcsolatot mutatott az érzelmi kimerültséggel és a deperszonalizációval, ezzel szemben negatív kapcsolatot mutatott a személyes teljesítménnyel ($p < 0,001$). Továbbá a kiégés különböző aspektusai együtt járnak a munkából és a családból származó munka–család konfliktus értékeivel ($p < 0,001$), és negatív összefüggést mutatnak az élettel, valamint a munkával való elégedettséggel ($p < 0,001$). Az utóbbi változók az észlelt stressz mellett a kiégés dimenzióinak legfontosabb prediktorai is a többváltozós regresszióelemzésben. A kutatásom eredményei megerősítik, hogy a pedagógusok mentális egészségének megőrzése érdekében elengedhetetlen a munkahelyi stressz csökkentése, a munkahelyi elégedettség növelése és a munka–család egyensúly biztosítása. A pedagógusok kiégésének megelőzése kiemelkedő fontosságú az oktatás minőségének fenntartása szempontjából is.

TOWARDS AN INCLUSIVE CONCEPTUALIZATION OF HOME LITERACY ENVIRONMENT: A SCOPING REVIEW OF STUDIES CONDUCTED IN LOW- AND LOWER-MIDDLE-INCOME COUNTRIES

MAMUNUR RASHID *, BEÁTA SZENCZI **, TARIQUL ISLAM *,
CSENGE HALÁSZ ****, RUBA-E-RAIHAN *******

* University of Szeged Doctoral School of Education; ** Eötvös Loránd University, MTA-SZTE Reading and Motivation Research Group, New Tools and Techniques for Assessing Students Research Group; *** Hiroshima University; **** MTA-SZTE Reading and Motivation Research Group; ***** Save the Children

Kulcsszavak: home literacy environment (HLE); low- and lower-middle-income countries; cultural context

The home literacy environment (HLE) significantly influences children's literacy development, reading skills, and motivation (Dong et al., 2020; Inoue et al., 2018; Nag et al., 2024; Szenczi et al., 2023). It is a multifaceted concept that comprises various aspects of the home, its components being culturally situated and dependent on resources available (Li & Doyle, 2022; Zuilkowski et al., 2019). Yet, most HLE research is Western-focused and is done with English-speaking children (Li & Doyle, 2022), meaning that HLE models currently in use are based on settings and situations that are common in Western, high-income countries (Dong et al., 2020; Cheung et al., 2021), and current measures of HLE often fail to assess HLE in various cultures accurately (Nag et al., 2024). In a quest to develop an HLE model for non-Western, lower-income contexts, this scoping review (1) defines the extent and scope of existing research on HLE in low- and lower-middle-income countries, (2) explores how HLE is conceptualized and operationalized in research done in low- and lower-middle-income societies, and (3) provides an overview of measures used for the assessment of HLE in this context. Corresponding to the frameworks and guidelines developed by Arksey & O'Malley (2005), JBI (Pollock et al., 2024, 2023) and the PRISMA Extension for Scoping Reviews (Tricco et al., 2018), we searched three databases: ERIC, Scopus, and ScienceDirect using the search term "Home Literacy" OR "Home Language and Literacy" for articles published in the past 20 years. We included studies conducted in low- and lower-middle-income countries defined by World Bank indicators that examined multiple aspects of the HLE and focused on preschool- and school-aged children. Studies conducted under special circumstances, such as COVID-19 contexts, focusing on bilingual or atypically developing children, were excluded from the review. The study selection yielded 27 records from 26 countries. The majority of the research was conducted in Sub-Saharan African countries, with a notable absence of literature from Central Asia and Latin America. 80 percent of the studies employed quantitative methods. Though measures used in Western contexts were often used, most studies suggested a more context-specific operationalization and measurement of HLE, including family possessions and access to written materials, in addition to constructs commonly used in Western models. Ethnographic studies and those employing parental interviews provided useful insights into home literacy practices and relevant parental beliefs in limited resource settings. Results suggest that although Western models and measures can be used to assess HLE in low- and lower-middle-income countries, to capture the complexity of home literacy environments and caregivers' practices in settings with limited resources, more studies integrating caregivers' voices and exploring the everyday literacy-related experiences of children are needed.

SZÜLŐI ATTITŰDÖK ÉS TÁRSADALMI HÁTTÉR SZEREPE AZ ÓVODAI IDEGENNYELV-TANULÁSBAN

MÁNDOKI RÉKA

Debreceni Egyetem BTK

Kulcsszavak: korai idegennyelv tanulás; koragyermekkor; óvodaválasztás

A korai idegennyelv-elsajátítás előnyeit számos kutatás hangsúlyozza: a gyermekek fonetikai érzékenysége, artikulációs képessége és nyelvi fogékonysága ebben az életkorban a legintenzívebb (Navracsics, 2004; Pinter, 2011). Emellett hosszú távon pozitív hatással lehet az attitűdökre és a nyelvtanuláshoz való viszonyra is (Nikolov & Mihaljevic Djigunovic, 2020). A szakirodalom azonban nem egységes: több kutató felhívja a figyelmet arra, hogy a túl korai kezdés ronthatja az anyanyelvi fejlődést, és felesleges terhelést jelenthet, ha a tanulás nem játékos, hanem formális keretek között történik (Ellis, 2021). Mások szerint az idegen nyelvvel való találkozás elvonhatja a figyelmet a szabad játékról, ami ebben a korban a kognitív és szociális fejlődés egyik fő motorja (Pásztor, 2019). Vannak, akik arra figyelmeztetnek, hogy a párhuzamos nyelvhasználat zavart okozhat a nyelvi rendszerben, ha nem megfelelő módon történik a nyelvi input (Babinszky, 1983; Lightbown & Spada, 2013). Az eredmények tehát óvatosságra intenek: a korai nyelvtanulás előnyös lehet, de csak akkor, ha figyelembe vesszük a gyermek egyéni fejlettségét és az oktatás módszertanát. Kutatásunkban azt vizsgáljuk, hogy a szülők hogyan viszonyulnak a korai idegennyelv-tanuláshoz. Feltételezzük, hogy valamennyi társadalmi háttérváltozó befolyással van arra, hogy járatták-e gyermekeiket idegen nyelvi tevékenységekre, vagy sem. Az adatfelvétel Hajdú-Bihar, Borsod-Abaúj-Zemplén, illetve Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében zajlott. A szülőkkel való adatfelvétel online és papíralapon is megvalósult, aminek eredményeként összesen 1036 szülői válasz érkezett. A kérdőívben leginkább a gyermekek idegennyelv-tanulásával, illetve a szülők óvodaválasztási motivációival kapcsolatos kérdéseket tettünk fel. Mintánk reprezentatív a településtípusokra és vármegyékre nézve. Az eredményeket tekintve megfigyelhető, hogy a település igen meghatározó lehet az idegen nyelvi tevékenység választása kapcsán, csakúgy, mint az anyagi helyzet és a kulturális tőke: a magasabb státuszú családoknál nagyobb a hajlandóság a részvételi díjak finanszírozására, míg alacsonyabb státuszú családok esetében gyakrabban jelennek meg anyagi korlátok. Összességében a kutatás eredményei rávilágítanak arra, hogy az óvodai idegen nyelvi tevékenységek szervezésében érdemes fokozott figyelmet fordítani a szülői igények és az óvoda lehetőségeinek feltérképezésére, valamint a társadalmi esélykülönbségek mérséklésére, hiszen a korai fejlesztések hosszú távú hatása nemcsak az egyéni életutakat, hanem a társadalmi mobilitást is érdemben befolyásolhatja.

A NŐI MUNKAVÁLLALÁS MEGÍTÉLÉSE ÉS AZ IDEÁLISNAK TARTOTT GYERMEKSZÁM KAPCSOLATA 1994 ÉS 2022 KÖZÖTT

MARKOS VALÉRIA, BENCZE ÁDÁM

* Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért

Kulcsszavak: női munkavállalás; ideális gyermekszám; családi szerepfelfogások

Magyarországon – számos más országhoz hasonlóan – az elmúlt bő évszázadban nagyon sokat változtak a női szerepfelfogások, ugyanakkor a nők helyzetével kapcsolatban ma is egyfajta kettősség mutatkozik, és megkülönböztethető egy „hagyományos” és egy „modern” ellentétpár az anyai szerepekkel, a család működésével kapcsolatban (Pongrácz, 2005; Murinkó, 2014; Somlai, 2013; Engler, 2017; Spéder, 2018; Gyorgyovich & Pári, 2023). A változó és plurális családi szerepfelfogások hatása azonban ambivalens, időben és térben váltakozó kapcsolatot mutat a gyermekvállalással (Örsal & Goldstein, 2018; Oshio, 2019; Szalai, 2023). Előadásunkban a női munkaerőpiaci jelenlét megítélésének jellemzőit vizsgáljuk a gyermekvállalás összefüggésében longitudinális adatokra támaszkodva keresztábla- és ANOVA elemzésekkel. Elemzésünkhöz az *International Social Survey Programme* (ISSP) 1994-es, 2002-es, 2012-es és 2022-es adatfelvételeinek az adatait használtuk fel. Kutatási kérdéseink a női munkavállalás megítélésének a változásaira, illetve ennek az ideálisnak tartott gyermekszámra vonatkozó összefüggéseire vonatkoztak, megkülönböztetve a hagyományos és a modern szerepekben gondolkodó nőket és férfiakat. Hipotéziseink szerint a modernebb családi szerepeket preferálók száma emelkedett a vizsgált közel harminc évben, míg az ideálisnak tartott gyermekszám utóbbi évtizedben történő általános növekedése mellett a hagyományos szerepeket vallók adják leginkább ennek a növekedésnek az alapját. Eredményeink szerint 1994 és 2022 között a nők munkavállalásával kapcsolatban a társadalom attitűdje a modernebb felfogások felé mozdult el, ami elfogadottabbá tette az anyai munkavállalás számos eltérő időzítését és módját. Az utóbbi tíz évben nőtt hazánkban az ideálisnak tartott gyermekszám, és növekvő arányban választották azt a magyarok, hogy a nagycsaládot, azaz a három vagy több gyermek vállalását tartják ideálisnak. A vizsgált közel harminc évben a női foglalkoztatással kapcsolatban hagyományos nézeteket preferálók minden esetben magasabb gyermekszámot tartottak ideálisnak, miközben a hagyományosan gondolkodók arányának csökkenését figyelhettük meg. Ugyanakkor hazánkban a növekvő női munkavállalás és a növekvő termékenység közötti összefüggésre a hagyományos szemlélet van nagyobb ráhatással. Eredményeink elméleti szinten hozzájárulhatnak a női munkavállalás és a termékenység közötti kapcsolatot feltáró széles körű tudományos diskurzushoz; míg a gyakorlatban segíthetik a családok támogatását, illetve a gyermekvállalást ösztönözni kívánó társadalmi törekvéseket.

UGRÓDESZKA VAGY VÉGÁLLOMÁS? A FELSOÓKTATÁSI SZAKKÉPZÉS HATÁSA A HALLGATÓK TANULMÁNYI ASPIRÁCIÓIRA

MÁRKUS EDINA, MÁTÉ-SZABÓ BARBARA

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: felsőoktatási szakképzés; cooling out; warming up

Előadásunkban a felsőoktatási szakképzés (FOSZ) hatását vizsgáljuk a hallgatók tanulmányi aspirációira. Kutatásunk elméleti kerete Clark (1960) „cooling out” hipotézisére épül, amely az amerikai közösségi főiskolák kontextusában mutatott rá arra, hogy az intézményi mechanizmusok – mint a tanácsadás, a tantervi struktúra és az intézménytípus – miként járulhatnak hozzá a hallgatói ambíciók „lehűléséhez”. Ezzel szemben más kutatók (pl. O’Banion, 1972) a „warming up” hatást emelik ki, miszerint az intézmények támogató közege képes megerősíteni a tanulmányi célokat. Rosenbaum és munkatársai (2009) tovább árnyalják a képet, ők az ambíciók alakulását az intézmények informális gyakorlataihoz kötik. A hallgatói döntések háttérében emellett pénzügyi (Goldrick-Rab, 2016) és személyes (Zafar, 2011) tényezők is megjelennek. Empirikus vizsgálatunk egy országos, kvantitatív kutatáson alapul, amelyben 1628 FOSZ-képzésben tanuló hallgató vett részt nappali és levelező tagozaton, az összes hazai képzési területet lefedve. A kutatás célja az volt, hogy feltárjuk, miért választják a hallgatók ezt a képzési formát, milyen továbbtanulási szándékaik vannak, és ezek hogyan különböznek a képzési területek szerint. Vizsgáltuk, hogy a hallgatók valóban végcélként tekintenek-e a FOSZ-képzésre, vagy inkább ugródeszkának használják azt további tanulmányokhoz. Az adatokat az SPSS programmal elemeztük, egy- és többváltozós statisztikai eljárásokat végeztünk. A tanulmányi aspirációk alapján klaszterelemzést végeztünk, amely három markáns hallgatói csoportot különített el: „tudatosan építkezők”, akik célzottan használják a képzést a továbbtanulás előkészítésére; „ugródeszkázók”, akik nem feltétlenül rendelkeznek stabil továbbtanulási tervvel, de nyitottak rá; valamint „papírért tanulók”, akik számára a végzettség megszerzése az elsődleges cél. Eredményeink alapján a hallgatók több mint fele a felsőoktatási szakképzést nem végcélként, hanem a felsőoktatásba való belépés eszközeként értelmezi. Különösen a gazdaságtudományi és jogi területeken jelentkezik erőteljesen a tudatos továbbtanulási szándék, ami a *warming up* hatás jelenlétét erősíti. Ugyanakkor a döntések háttérében továbbra is jelentős bizonytalanság figyelhető meg, ami arra utal, hogy a FOSZ-képzés sokak számára átmeneti, tájékozódási lehetőséget jelent. Kutatásunk hozzájárul a felsőoktatási szakképzés szerepének újragondolásához a tanulmányi mobilitás szempontjából, és a nemzetközi elméleti diskurzushoz is kapcsolódik a *cooling out/warming up* hatások empirikus vizsgálatával. Eredményeink gyakorlati relevanciája abban rejlik, hogy segíthetnek jobban megérteni a felsőoktatásba belépő hallgatók döntéseit, és támogatni a pályatervezési tanácsadás fejlesztését.

A TÁRSADALMI INNOVÁCIÓ ÉS A KÖRNYEZETI NEVELÉS METSZÉSPONTJAI: EURÓPAI PÉLDÁK ÉS TANULSÁGOK

MÁRKUS EDINA, NAGY NOÉMI
Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: környezeti nevelés; társadalmi innováció

A környezeti nevelés komplex, élethosszig tartó folyamat, amelynek célja a környezettudatos magatartás kialakítása és fenntartása (Mónus, 2020). A fenntarthatóságra nevelés nem csupán gyermekeknek szóló iskolai programokat jelent, hanem különböző generációk és tanulási szintek közötti interakciókat is magában foglal. Előadásunk célja, hogy feltárja, hogyan jelenik meg a környezeti nevelés olyan társadalmi innovációkban, amelyek közösségi tanulási folyamatokon keresztül támogatják a fenntarthatóságot. A kutatás elméleti keretét a társadalmi innováció és környezeti nevelés metszéspontjának értelmezései adják (Benedek et al., 2015; Nicholls & Murdock, 2012; Füz & Füzne, 2020). Kiemelten foglalkozunk az innováció okainak, tanulási formáinak és szervezeti kereteinek vizsgálatával, Kozma és mtsai. (2019, 2022) és Márkus (2021) kutatásaira építve. Félig strukturált interjúkat készítettünk 2024 januárja és márciusa között 20 társadalmi innováció képviselőjével 15 különböző európai országból. A kezdeményezések többsége helyi vagy regionális szinten működik, és a nonprofit szektorhoz tartozik. Kutatásunk deduktív tematikus elemzéssel öt fő területre fókuszált: (1) az innováció kiváltó okai, (2) az innovátor személye, (3) a környezeti nevelés módjai, (4) a tanulási és tudásátadási formák, (5) valamint az újítás mértéke és típusa. Az innovációk többsége a környezeti problémák kezelésének szándékából született, másodlagos motivációként pedig a közösségi hovatartozás és önmegvalósítás jelent meg (Benedek et al., 2015). Az innováció kezdeményezői legtöbbször nem egyéni, hanem csoportos alapon szerveződnek. A környezeti nevelés formája szinte minden esetben tapasztalati tanuláson alapul, a kölcsönös tudásátadás pedig beépül a programok működésébe. A társadalmi újítás tartalmát tekintve négy fő típust azonosítottunk: (1) új szervezeti forma, (2) több terület integrációja, (3) jó gyakorlatok átvétele más területekről, és (4) hagyományos tudás újraértelmezése. Az eredmények értékelésénél a visszajelzések, társadalmi hatás és mérhető adatok alapján állapítottuk meg a programok eredményességét. A fenntarthatóság kulcsát a biztos anyagi háttér, motivált humán erőforrás és a környezethez való alkalmazkodóképesség jelentette. Eredményeink hozzájárulnak a társadalmi innovációk működésének mélyebb megértéséhez, és iránymutatást nyújthatnak újonnan alakuló, fenntarthatóságot célzó közösségi kezdeményezések számára.

A MESTERPROGRAM MINT PEDAGÓGIAI AKCIÓKUTATÁS

MEDOVARSZKI ISTVÁN

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: akciókutatás; mesterpedagógus; mesterprogram

A pedagógiai gyakorlatokban diagnosztizált problémák kezeléséhez praktikus megoldás a pedagógiai akciókutatások végrehajtása. Előadásunkban megvizsgáljuk, hogy a mesterpedagógusok minősítéséhez kapcsolódó útmutatóban mely fókuszpontok állnak összhangban az akciókutatásokkal. Babbie (2008) szerint az akciókutatás a terepkutatások egyik paradigmája; Falus (2004) úgy véli, a legtöbb iskolai kísérlet is ilyen típusú kutatásnak tekinthető. Vámos (2013) megállapítja, hogy a helyi eredményesség hiteles méréséhez elengedhetetlen, hogy a kutatásokat maguk a pedagógusok folytassák. Balázs és mtsai. (2011) közös tanulmányukban arra hívják fel a figyelmet, hogy bár hazánkban az akciókutatások megjelentek (pl. Zsolnai, Gáspár stb.), ezek száma még mindig viszonylag alacsony. Az „Útmutató a mesterpedagógus fokozatot megcélzó minősítési eljáráshoz” dokumentum szerint a mesterpedagógus szerepköre négydimenziós tevékenységmodell szerint írható le (OH, 2019). E négy dimenzió könnyen összekapcsolható az akciókutatások sajátosságaival. Előadásunk feltárja, hogy mesterpedagógusként lehet-e egy több cikluson átívelő akciókutatás keretében megvalósítani a programot, továbbá, hogy az útmutatóban található-e olyan közvetlen szövegrészek, amelyek az akciókutatások kidolgozására és kivitelezésére ösztönözhetik a pedagógusokat. MAXQDA tartalomelemző szoftverrel végzett elemzés eredményeként megállapítottuk, hogy a mesterprogramok könnyedén megfelelhetnek az akciókutatások sajátosságainak. A tartalomelemzéskor deduktív módon kilenc, alapvetően az akciókutatások jellemzőit leíró főkódot azonosítottunk, a leggyakoribb szövegszegmensek a következő kategóriák szerint jelentek meg: tervezés (30), reflexió (28), lokális hatás (25), disszemináció (24), kutatás (24), ciklikusság (21), fejlesztő hatás és újítás (19), akció (18), valamint probléma azonosítása (8). Hiszünk abban, hogy ha a hazai köznevelés rendszerében megerősödne a kutatói szemlélet, az jelentősen növelné a pedagógiai munka hatékonyságát és eredményességét. E cél eléréséhez az egyik lehetséges eszköz az akciókutatások gyakorlatba való integrálása, amely lehetővé teszi a pedagógusok számára, hogy közvetlenül befolyásolják és fejlődést eredményező módon irányítsák saját gyakorlati praxisukat. Mivel a beavatkozások azonnali hatásokkal járnak, így hozzásegítenék a gyakorlatalkalmazókat a problémák gyors és célzott kezeléséhez (Babbie, 2008).

A MUNKA–CSALÁD KONFLIKTUS, A KIÉGÉS ÉS A JÓLLÉT ÖSSZEFÜGGÉSEINEK VIZSGÁLATA PEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN

MESTER DOLLI, CSORDÁS GEORGINA, DORNER LÁSZLÓ

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: kiégés; munka–család konfliktus; jóllét

A munka és a magánélet összeegyeztetése sok esetben nehéz feladat, hiszen ezen színterekkel kapcsolatos elvárások gyakran ütköznek egymással. Továbbá lényeges szempont az is, hogy az egyén milyen erőforrásokkal rendelkezik, és ezeket hogyan tudja különböző szerepeinek ellátására fordítani. Korábbi kutatások kimutatták, hogy a létrejövő szerepkonfliktus gyakori hiányzásokat, a munkával való elégedetlenséget, csökkent munkateljesítményt idézhet elő (Firth-Cozens, 2001; Makra et al., 2012). Mindezek mellett negatívan hathat az egyén fizikai és mentális jóllétére, ezeken keresztül pedig az élettel való elégedettségre is (Bakker et al., 2004; Schaufeli & Bakker, 2004; Taris et al., 2006). Továbbá prediktora lehet a kiégésnek (Noor & Zainuddin, 2011; Mihálka, 2022) azon belül is az érzelmi kimerültségnek (Rajendran et al., 2020). Hazai kutatások között kevés olyan található, amely a kiégés és munka–család konfliktus összefüggését vizsgálja, főleg pedagógusok esetében. Vizsgálatunk célcsoportját kisgyermeknevelők, óvodapedagógusok és tanítók alkotják, akik bölcsődés kortól az általános iskola alsó tagozatáig foglalkoznak gyermekek nevelésével. Online kérdőíves vizsgálat keretében végeztük kutatást, mely 2024–2025. március közötti adatfelvétellel történt. Kutatásunk célja a munka–család konfliktus, a kiégés és a jóllét összefüggéseinek vizsgálata pedagógusok körében. Az alkalmazott tesztbatteria az alábbi kérdőíveket tartalmazta: *Burnout Assessment Tool* (BAT) magyar verziója (Csordás et al., 2023), A Munka–Család Konfliktus Kérdőív (Makra et al., 2012), WHO Jóllét Kérdőívének 5 itemes rövidített magyar változata (Susánszky et al., 2006), valamint a fizetéssel és a munkával való elégedettség szubjektív megítélésre irányuló kérdések. A vizsgálati mintánkat 418 fő alkotta, melyből 227 fő kisgyermeknevelő, 82 fő óvodapedagógus és 109 fő tanító (átlagéletkor: 41,44 év, nemi megoszlás: nő = 335 fő, férfi = 83 fő). Eredményeink alapján elmondható, hogy a pedagóguscsoportok között nem mutatkozott szignifikáns különbség a kiégés, jóllét, a munkával és bérezéssel való elégedettség esetében. Mediációs elemzések alapján a munkából származó családi konfliktus a munkával való elégedettségen keresztül fejti ki hatását a jóllétre valamint a kiégésre, azonban a családból származó, a munkára ható konfliktus esetében nem volt szignifikáns a hatás a modellben. Kutatásunk felhívja a figyelmet a munka–magánélet egyensúly szerepének tudatosítására a munkával való elégedettség, a munkahelyi jóllét, a mentális egészség és a kiégés szempontjából. Emellett eredményeink fontosnak mondhatók a pedagógusképző intézmények szempontjából is, mivel a szakmai szocializáció során az ezen szempontokra való odafigyelés preventív értékkel bír a mentális egészség kockázati tényezői ellenében.

AZ ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS JELENTŐSÉGE ÉS MEGOLDÁSI FORMÁI A SZAKKÉPZÉSBEN

MÉSZÁROS ATTILA
Óbudai Egyetem

Kulcsszavak: permanens tanulás; munkaerőpiac

A 21. század munkaerőpiaca mélyreható szerkezeti változásokon megy keresztül, amelyeket a digitalizáció, az automatizáció, a globális gazdasági integráció és a környezeti fenntarthatóság irányába mutató törekvések hajtanak. E komplex kihívások közepette a szakképzés (VET) szerepe új értelmezést nyer, különösen az élethosszig tartó tanulás (LLL) kontextusában. A szakpolitikai diskurzusban egyre nagyobb hangsúlyt kap az a felismerés, miszerint a formális oktatási rendszerek már nem képesek önmagukban biztosítani az élethosszig tartó foglalkoztathatóságot és a társadalmi mobilitás lehetőségét (OECD, 2021; European Commission, 2020). E tanulmány célja annak feltárása, hogy miként értelmezhető újra a szakképzés funkciója az LLL rendszerén belül, valamint hogyan képes a VET hozzájárulni a digitális és zöld kompetenciák, illetve a társadalmi integráció erősítéséhez. A kutatás elméleti keretét az UNESCO (2019) élethosszig tartó tanulásról szóló holisztikus megközelítése, az Európai Unió oktatáspolitikai keretrendszere (ET 2020, ET 2030), valamint a kompetenciaalapú tanulás (Key Competences Framework, 2018) alkotják. A tanulmány különösen épít Illeris (2018) tanuláselméleti modelljére, amely a tanulás kognitív, érzelmi és társas dimenzióinak együttes vizsgálatát teszi lehetővé. A szakképzés kontextusában e modell segítségével feltárható, hogy az LLL nem csupán ismeretbővítést, hanem identitásformáló és adaptív funkciót is betölt (Gögh, 2024). A kutatás szekunder empirikus vizsgálatra épül, amely során nemzetközi és hazai szakirodalmi forrásokat, oktatáspolitikai dokumentumokat és statisztikai adatbázisokat (Cedefop, Eurostat, World Bank, KSH) dolgoztam fel. Az elemzés fókuszában olyan országok állnak, amelyekben a VET-rendszerek szoros integrációban működnek az LLL-elveivel (pl. Németország, Finnország, Ausztria, Hollandia). A kutatás célja annak azonosítása, hogy mely strukturális és pedagógiai elemek segítik elő a tanulási utak rugalmasságát, az élethosszig tartó tanulás intézményesülését, valamint a társadalmi és gazdasági szereplők közötti együttműködés elmélyülését. A kutatás során az alábbi kérdésekre kerestem választ: 1. Milyen szerepet játszik a szakképzés az élethosszig tartó tanulás ökoszisztémájában? 2. Melyek azok a jó gyakorlatok, amelyek elősegítik a VET és LLL közötti integrációt? 3. Hogyan járul hozzá az LLL-orientált szakképzés a foglalkoztathatóság növeléséhez és a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentéséhez? 4. Milyen digitális és pedagógiai eszközök támogatják az LLL elveinek hatékony alkalmazását a VET-ben? A kutatás hipotézise, hogy a rugalmas, tanulóközpontú és kompetenciaalapú VET-rendszerek erőteljesebben járulnak hozzá a munkaerő alkalmazkodóképességének, innovációs képességének és társadalmi mobilitásának növekedéséhez, mint azok a rendszerek, amelyek kizárólag szűk szakmaspecifikus tudás átadására koncentrálnak.

SZAKKÉPZÉSI INTÉZMÉNYI VEZETŐK KÉPZÉSÉNEK MÓDSZERTANI KÉRDÉSEI

MÉSZÁROS ATTILA

Óbudai Egyetem

Kulcsszavak: szakképzési vezetőképzés; módszertani innováció; kompetenciafejlesztés

A szakképzés átalakulása az elmúlt évtizedben újfajta vezetői kompetenciák és fejlesztési modellek iránti igényt támasztott. A szakképzési centrumokban és technikumokban dolgozó intézményi vezetőknek nemcsak pedagógiai, hanem stratégiai, szervezetfejlesztési és digitálismenedzsment-kompetenciákkal is rendelkezniük kell. Az előadás a szakképzési intézményi vezetők képzési gyakorlatának módszertani megvalósulását vizsgálja hazai és nemzetközi példák alapján, különös figyelemmel a 2020 utáni paradigmaváltásra, amelyet az Szakképzés 4.0 stratégia (Innovációs és Technológiai Minisztérium, 2019) is meghatároz. A kutatás elméleti háttérét a vezetéselméletek (Northouse, 2021), az andragógia (Knowles et al., 2015) és a szervezeti tanulás (Argyris & Schön, 1996) fogalmi keretei adják. Az előadás külön figyelmet fordít a kompetenciaalapú vezetőképzésre (Mulder, 2017), valamint a digitális transzformáció vezetésképzésre gyakorolt hatására (Bai et al., 2021). Az elméleti keret részletezettsége lehetővé teszi a módszertani sokszínűség és adaptivitás mélyebb megértését. Az elemzés a 2020–2024 közötti időszak képzési programjainak vizsgálatán alapul, beleértve a hazai Szakképzési Intézményvezetői Akadémia modulrendszerét, valamint az Erasmus+ keretében megvalósult nemzetközi vezetőképző programokat (pl. *Leadership for VET* – CEDEFOP, 2022). A kutatás kvalitatív tartalomelemzésen (Mayring, 2014) és szakértői interjúkon alapul, amelyeket a közép-magyarországi és dél-dunántúli régióban dolgozó vezetőkkel készítettünk. A vizsgálat újszerűsége abban rejlik, hogy nemcsak a képzési programok tartalmát, hanem azok módszertani megvalósítását (pl. *blended learning*, *coaching*, esetalapú tanulás) is elemezi. Az eredmények azt mutatják, hogy a legsikeresebb képzési modulok a gyakorlati tanulásra, horizontális tapasztalatcserére és digitális eszközök integrációjára épülnek. Különösen hatékonyak bizonyultak a projektalapú műhelymunkák és a *peer-learning* megoldások, amelyek növelték a résztvevők reflektív és problémamegoldó képességeit (Boud et al., 2014). A kutatás egyúttal rávilágít arra is, hogy a szakképzési intézményvezetők képzésében kulcsfontosságú az adaptív, folyamatosan fejlődő tanulási környezet kialakítása, amely képes reagálni a munkaerőpiaci elvárások gyors változásaira. Az előadás külön kiemeli az érzelmi intelligencia, a reziliencia és a változásmenedzsment szerepét a vezetői attitűdformálásban, valamint a tanulószervezeti kultúra tudatos építésének jelentőségét a szakképzési rendszerek hosszú távú fenntarthatóságában. Az előadás gyakorlati jelentősége abban áll, hogy konkrét javaslatokat fogalmaz meg a szakképzési vezetők jövőbeli képzésére vonatkozóan. Ezek közé tartozik egy nemzeti vezetői kompetenciamodell kidolgozása (l. OECD, 2020), valamint a mentorálás és tanuló közösségek beemelése a képzési struktúrába. Elméleti szinten pedig hozzájárul a vezetőképzések és a szakképzési reformdiskurzus összekapcsolásához.

A CSALÁDI SZEREPEKRE VALÓ FELKÉSZÍTÉS RENDSZERSZEMLÉLETŰ MEGKÖZELÍTÉSE

MIHÁLKÁ MÁRIA

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Alkalmazott Egészségtudományi és Környezeti Nevelés Intézet
Egészségpszichológia és Életmód Tanszék

Kulcsszavak: család; családi életre nevelés; szocializáció

Célok. A családi életre nevelés az egyik legösszetettebb nevelési terület, amely kiemelt figyelmet érdemel, hiszen a család a gyermekek személyiségfejlődése szempontjából meghatározó jelentőséggel bír. A jelen előadás célja, hogy feltárja a családi és az intézményes nevelés – különösen az iskola – szerepét és egymást kiegészítő feladatait a gyermekek családi életre való felkészítésében. Az előadás további célja annak bemutatása, hogy hogyan járulhat hozzá az intézményes pedagógia a családi életre nevelés komplex megvalósításához. Az elméleti keretek bemutatásánál a családszociológia (Cseh-Szombathy, 1979; Szalma & Takács, 2022), a rendszerszemlélet (Bertalanffy, 1967; Komlósi, 2000) alapfogalmaira, valamint a társas támogatás (Cobb, 1976; Deelstra et al., 2003; Asnani et al., 2004) és a társas egészség (Naidoo & Wills, 1999; Pálmai, 2017) elméleti hátterére támaszkodom. Kiemelt figyelmet kap az iskolai nevelés és a családi szocializáció kölcsönhatása. A módszertani megközelítés szakirodalmi elemzésre épül, hazai és nemzetközi források alapján vizsgálom a családi életre nevelés céljait, pedagógiai irányzatait, valamint a család és az iskola együttműködésének lehetőségeit. Az elemzett szakirodalom alapján kiemelhető, hogy a hatékony családi életre nevelés több szinten zajlik: a családon belüli mintaadás, az iskolai tudatos nevelési gyakorlatok, valamint a közösségi és társadalmi normák szintjén. Az előadás főbb eredményei közé tartozik a családi életre nevelés fogalmának differenciált értelmezése, a családi életre nevelés szerepének és feladatainak újragondolása a megváltozott társadalmi és kulturális környezet tükrében, valamint az érintett szereplők (gyermekek, szülők, pedagógusok, intézmények) közötti együttműködés szükségességének hangsúlyozása. Az elemzés rávilágít arra is, hogy a családi életre nevelés nem csupán értékátadás, hanem érzelmi és szociális kompetenciák fejlesztésének terepe is, amely komplex pedagógiai megközelítést igényel. Az elméleti és oktatási relevanciák tekintetében az előadás azt kívánja hangsúlyozni, hogy a családi életre nevelés tudatos tervezése és intézményi integrálása kulcsfontosságú az egészséges családok szempontjából. A pedagógusképzésben és a pedagógus-továbbképzésben is fontos szerepet kell kapnia a családi életre nevelés témájának, különösen az érzelmi és szociális kompetenciák, a kapcsolati kultúra, a kommunikáció, valamint a konfliktuskezelés területein.

A kutatást támogatta: Az előadás elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-Fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

FIATALKORÚ BŰNELKÖVETŐK TANULÁSÁNAK, OKTATÁSÁNAK POZITÍV HATÁSAI – KÜLÖNÖS TEKINTETTEL VYGOTSKY SZOCIOKULTURÁLIS ELMÉLETEINEK MEGÁLLAPÍTÁSAIRA

MIKLÓSI MÁRTA

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: fiatalkorú bűnelkövetők; tanulás; Vygotsky szociokulturális elmélete

A fiatalkorú bűnelkövetők szabadságvesztés büntetése károsan hat a pozitív pszichoszociális fejlődésre és a felnőttkorba való átmenetre, mivel esetükben a büntetés-végrehajtási-, vagy javítóintézetbe fiatalként való bekerülés súlyosabb hatásokkal jár (Kirk & Sampson, 2013). Az olyan fontos életesemények, mint az iskolai végzettség megszerzése, a munkaerőpiacra való belépés és a családalapítás szorosan összefüggnek egymással, így a fiatalkorban szerzett tapasztalatok mélyreható hatással lehetnek az életpályára. Előadásunkban ezt a kérdést Lev Vygotsky szociokulturális elméletei felől közelítjük meg. Vygotsky elmélete keretet ad annak megértéséhez, hogy az egyénnel való kapcsolatok és az intézményi kontextus milyen szerepet játszik a fiatalok személyiségének alakításában (Vygotsky & Cole, 1978). Megvizsgáljuk emellett, hogy milyen szerepet játszik az oktatás a fiatalkorú bűnelkövetők életében, mi jellemzi iskolai elkötelezettségüket és a tanárokhoz való kötődésüket. Az oktatás kulcsfontosságú terület, fiatalkorúak esetében az iskolába járás, az iskolai kötődés és az iskolai teljesítmény védő hatással bírhat a későbbi bűnözői magatartással szemben (Hirschfield & Gasper, 2011). A bűncselekményt elkövető és emiatt szabadságvesztés büntetésüket töltő fiatalkorúak ugyanakkor távolabb kerülnek a társadalomban való proszociális részvételtől és attól a lehetőségtől, hogy felhagyjanak a bűnelkövetői magatartással (Elliot, 1994). Az így kialakult helyzetben kulcsfontosságú az oktatás szerepének vizsgálata, az iskola ugyanis a fiatalok szocializációjának elsődleges terepe, nemcsak a felnőttkori társadalmi szerepekhez szükséges kognitív készségek fejlesztése zajlik itt, hanem a viselkedési normák átadásának is helyszínéül szolgál (Cernkovich & Giordana, 1992). Az oktatásban való aktív részvétel hatása sokrétű, mivel az egyértelmű pozitív hozadékon túlmenően segít visszavezetni őket egy normatív fejlődési kontextusba, ami hozzájárulhat a desztanciához.

A kutatást támogatta: A Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

AZ ÉLETTÖRTÉNET JELENTŐSÉGE A GYERMEKVÉDELEMBEN

MISZLAI PÉTER SÁNDOR

Szegedi Tudományegyetem Egészségtudományi és Szociális Képzési Kar

Kulcsszavak: gyermekvédelem; élettörténet

A gyermekvédelem kérdéskörével mind elméleti, mind gyakorlati pedagógus találkozhat. A gyakorlatban tapasztaljuk, hogy a neveléstudomány sem nélkülözheti átfogó, valamint egyes gyermekvédelmi részterületek ismereteit, különösen mivel a pedagógusok a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai. A jelen előadás arra vállalkozik, hogy körbejárja a vér szerinti családjában nem nélkülöző gyermek élettörténete prezentálásának lehetséges alternatíváit. A kérdés nem kizárólag pedagógiai, hanem pszichológiai és a szociális munka módszerei szempontjából is az „élettörténeti munka” jelentőségére hívja fel újra figyelmet; e tárgykörben kutatásra, új innovációk, módszerek implementálására inspirálhat. Az angolszász országokban elterjedt *life story work* kifejezés és módszer a magyar gyermekvédelemben inkább mint praktikum jelenik meg, kevésbé hangsúlyosak annak metodikai kérdései. A módszer egyik központi eleme, hogy a gyermek számára ne legyenek olyan életszakaszok, melyek számára ismeretlenek, azaz segítsen hidat képezni a múlt, jelen és jövő között. Előfordulhat, hogy a gyermek több gondozási helyen – nevelőszülőnél, gyermek- vagy lakásotthonban – kerül elhelyezésre. Fontos, hogy ezen életszakaszok a gyermek számára átláthatóak, világosak és egymáshoz kapcsolhatóak legyenek. Felülmúlhatatlan jelentőséggel bír, hogy a gyermek, aki nem nevelkedhet saját családjában, hogyan és miként éli meg ezen életszakaszát, és ebben hogyan és miként segíthet a professzionális segítő. Az élettörténeti munka végeredménye lehet egy napló, mely a gyermek vagy már felnőtt saját tulajdonát képezi. Az élettörténeti munka során számos alapszabályt be kell tartani, különösen a titoktartási kötelezettséget. Ezért elsősorban a gyermekvédelemmel behatóbban foglalkozni kívánók számára jelenthet inspirációt a módszer ismerete. A módszer ismerete hozzásegítheti a pedagógusokat a nem vér szerinti családjában élő gyermek sajátos sorsállapotának megértéséhez, mellyel támogathatja a gyermek pozitív személyiségfejlődését.

A QUALITATIVE EXPLORATION OF THE COMPLEXITIES IN ENGINEERING EDUCATION

ANTHEA MORAVÁNSZKY *, INGO BARKOW **

* University of Szeged Doctoral School of Education

** University of Applied Sciences of the Grisons

Kulcsszavak: engineering education, teaching challenges; higher education, project-based learning; qualitative study

This contribution presents findings from a qualitative study on how educators navigate the complexities of teaching Requirements Engineering (RE) in higher education (HE). It is situated within Switzerland's decentralized HE system, which grants universities (UNIs) and universities of applied sciences (UAS) considerable autonomy in curriculum design (Eurydice, European Commission, 2025). RE occupies a unique role in engineering education at the intersection of technical and social competencies. It requires soft skills alongside theoretical and technical knowledge (Daun et al., 2021). The subject involves a diverse set of methods selected situationally, and much of its content is best learned through experience. This presents the dual challenge of fostering knowledge acquisition while developing students' decision-making and applied understanding (Fernandez et al., 2019). It calls for a carefully calibrated curriculum that balances theory and practice (Daun et al., 2022). The study focuses on educators' perspectives on the challenges they face in teaching RE and the difficulties they perceive students encounter. It is based on 25 semi-structured interviews with RE educators from 9 UNIs and 10 UAS in Switzerland. Interview data were thematically analyzed in MAXQDA by three coders—two humans and MAXQDA's AI-based Coding Assistant. A separate analysis of 34 course descriptions validated the interview findings. The findings confirm key challenges reported in the international literature (e.g., Ouhbi & Pombo, 2020; Glinz, 2021). A new challenge that has not yet been widely addressed in RE education is the integration of Artificial Intelligence (AI). Educators expressed uncertainty about how to guide students in using AI tools efficiently and ethically for RE tasks, and some voiced concerns that growing automation could fundamentally alter the role of requirements engineers. A particularly encouraging finding was that all interviewed educators, whether at UAS or traditional UNIs, have moved beyond purely theoretical, lecture-based instruction. They increasingly adopt progressive teaching strategies such as project-based learning (PBL), case-based learning, and flipped classroom formats. These strategies aim to help students better engage with what educators perceive as the most challenging aspects of RE: finding an appropriate level of abstraction, modeling effectively, and understanding the process as iterative and non-linear. A student survey is currently underway to contextualize the educator perspective further. While effective, these approaches often rely on favorable conditions, such as small class sizes or dedicated support staff. Educators must continuously adapt content and choose formats that support active, hands-on learning. At the same time, integrating emerging topics like AI adds pressure on curriculum design and creates ongoing challenges in keeping RE education relevant and feasible across diverse contexts.

MAPPING HIGHER EDUCATION CURRICULA THROUGH MEMO-GUIDED CODING AND AI SUPPORT

ANTHEA MORAVÁNSZKY *, INGO BARKOW **

* University of Szeged Doctoral School of Education

** University of Applied Sciences of the Grisons

Kulcsszavak: qualitative coding, memo system; AI-assisted validation, uman-in-the-loop; multilingual analysis

Aims: This study introduces a novel approach to curriculum analysis that combines human qualitative coding with AI-assisted validation. The goal is to support the systematic mapping of educational content using structured, multilingual memo systems in MAXQDA. While initially developed in the Requirements Engineering (RE) context, the method addresses broader challenges in aligning higher education curricula with interdisciplinary and evolving professional expectations. **Theoretical framework:** The mapping framework integrates established Bodies of Knowledge (BoKs) and certification syllabi, including SWEBOK v4, BABOK v3, the IREB CPRE Foundation Level syllabus, and the Requirements Engineering Ontology. These sources provide both pedagogical and domain-specific grounding for deductive code development. The research design is further informed by grounded theory coding strategies and curriculum theory, emphasizing iterative refinement and contextual interpretation (Saldaña, 2013). **Research design:** The analysis draws on 22 course descriptions from engineering programs in Switzerland—an educational context characterized by decentralized curriculum governance and a high degree of institutional autonomy in course design (Eurydice, European Commission, 2025). The multilingual nature of Swiss higher education further shaped the approach. We developed a memo-driven, flat codebook structure that included: (1) Core categories derived from BoK comparison, (2) Descriptive explanations, (3) Multilingual synonym lists (German, English, French), and (4) Memo-based coding rules and decision logs. This system was the interface between manual coding and the MAXQDA AI Coding Assistant, which was used as a validation tool. The Assistant flagged inconsistencies and untagged content and proposed alternative codes. These outputs were reviewed in light of memo guidelines, refining code definitions, and memo entries. The AI assistant thus contributed to blind-spot detection, cross-checking, and memo enhancement, while interpretive decisions remained with the two human coders in the loop (Longo et al., 2022). **Results and findings:** Integrating AI validation and memo refinement increased coding consistency across linguistically and pedagogically diverse materials. The process revealed a recurring terminological drift and underscored the importance of human–memo–AI interaction loops in managing ambiguity and ensuring interpretive clarity. **Theoretical and educational significance:** This research contributes a transferable methodology for curriculum mapping and educational alignment. It demonstrates how human–AI collaboration, anchored in memo-driven interpretation, can improve methodological rigor without sacrificing contextual sensitivity. The approach supports cross-linguistic, cross-institutional educational research and offers a replicable model for integrating AI into qualitative coding while preserving human judgment.

ZSÚFOLT ELME, HITELES TANULÁS: A FIZIKAI ÉS MENTÁLIS RENDEZETTSÉG HATÁSÁNAK VIZSGÁLATA EGYETEMISTÁK JÓLLÉTÉRE ÉS KOGNITÍV TELJESÍTMÉNYÉRE

MRÁZIK JULIANNA

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: rendetlenség, hallgatói jóllét, kognitív teljesítmény, tanulási környezet

Az innovatív tanulási környezetek korában az oktatási élmények hitelessége egyre inkább attól függ, hogy a hallgatók miként viszonyulnak saját belső és külső tanulási kontextusukhoz (Ónodi, 2023). Egy gyakran elhanyagolt, de alapvetően emberi tényező a rendetlenség – fizikai és pszichológiai értelemben egyaránt –, amely befolyásolhatja a hallgatók jóllétét, kognitív működését és életminőségét. A rendetlenséget nem pusztán fizikai káoszként értelmezzük, hanem mint a környezeti túlterheltség és kontrollvesztés élményét, amely fokozza a stresszt és nehezíti az önszabályozást (Rogers et al., 2021). Bár nemzetközi kutatások már utalnak arra, hogy a rendetlenség összefügghet az életkorral, halogatással, traumákkal, sőt kreativitással is (Vohs et al., 2013), az oktatási összefüggésekre – különösen hazai viszonylatban – kevés figyelem irányul. Kutatásunk azt vizsgálja, hogyan hat a szubjektíven észlelt rendetlenség az egyetemisták mentális jóllétére és mindennapi működésére nem-klinikai, magyar felsőoktatási környezetben. Kérdőíves vizsgálatunkban a *Chutter Quality of Life Scale* (CQLS) magyar adaptációját alkalmazva 119 egyetemi hallgatót kérdeztünk meg online. Célunk az volt, hogy feltárjuk, van-e összefüggés a rendetlenség szubjektív érzete és olyan háttértényezők között, mint az életkor, nem, képzés típusa vagy foglalkoztatottság. Az adatokat Jamovi szoftverrel elemeztük, ANOVA-t és faktoranalízist végezve. Az eredmények több demográfiai változó mentén is szignifikáns különbségeket mutattak, így nullhipotézisünk részben elvetésre került. Ugyanakkor a kis elemszám és az eszköz validáltságának hiánya korlátozza az eredmények általánosíthatóságát. A kérdőíves kutatást egy kísérlettel egészítettük ki, melyben 30 hallgatót véletlenszerűen rendezetlen vagy rendezett környezetbe soroltunk, ahol kognitív feladatokat végeztek. A szorongásszintet a Spielberger-féle Állapotszorongás Skálával (STAI), a figyelmi teljesítményt a Pieron-teszttel mértük. A rendezetlen környezetben dolgozók magasabb szorongást és alacsonyabb figyelmi teljesítményt mutattak – ezek olyan eredmények, amelyek jelentős következményekkel bírnak a tantermi környezet, a hallgatói bevonódás és a hiteles tanulás szempontjából. A kutatás egy további vizsgálattal is kiegészült, melyben résztvevő megfigyeléssel jegyeztük fel a folyamat közben keletkező kvalitatív adatokat, majd elemeztük azokat. Eredményeink alátámasztják, hogy a fizikai és pszichológiai rendezettség hozzájárul a hallgatók hiteles, koncentrált tanulásához. A mesterséges intelligenciával túlterhelt, digitálisan személyre szabott tanulási rendszerek világában kutatásunk arra hívja fel a figyelmet, hogy nemcsak az oktatási tartalom, hanem a tanulás környezete is kulcsszerepet játszik a valódi, emberközpontú oktatásban. A hiteles tanulás nemcsak kognitív, hanem érzelmi és környezeti koherenciát is kíván.

A kutatást támogatta: Kvalitatív- és Kevert Eljárások Módszertani Kutatócsoport, PTE BTK

A KUTATÁSI ÉRVÉNYESSÉG ÉS MEGBÍZHATÓSÁG DINAMIKUS MODELLEZÉSE: A MARKOV-LÁNC ALAPÚ MEGKÖZELÍTÉS ESÉLYEI A KVALITATÍV NEVELÉSTUDOMÁNYI VIZSGÁLATOKBAN

MRÁZIK JULIANNA *, PRIBÉK LÁSZLÓ **

* Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Neveléstudományi Intézet

** Székesfehérvári József Attila Középiskolai Kollégium

Kulcsszavak: rendetlenség, szorongás, figyelmi teljesítmény, pszichikai entrópia, Markov-láncolatok

A kvalitatív kutatás a neveléstudomány egyik alapvető megközelítése, amely mélyreható betekintést nyújt a tanulási folyamatok komplex dinamikájába. A kutatás minősége biztosítása szempontjából a validitás és a reliabilitás kiemelt szerepűek. Jelen tanulmány a kvalitatív kutatási folyamat absztrakt, formális újraértelmezésére tesz kísérletet a sztochasztikus Markov-láncok modelljének alkalmazásával. A Markov-lánc egyes állapotai a kutatás különböző fázisait (pl. adatgyűjtés, kódolás, elemzés) reprezentálják, míg az állapotátmenetek a kutatói döntések alapján történnek. A validitás értelmezhető a rendszer konvergenciájaként az elméletileg megalapozott és releváns állapotok felé, míg a reliabilitás a lánc időbeli stabilitásában, illetve különböző kódolók által generált láncok konzisztenciájában ragadható meg. Ugyanakkor felmerül a kérdés, hogy az emberi értelmezés kontextuális és nem-markovi természetét milyen mértékben képes a modell megragadni (Major, 2007). A kutatás első fázisában a *Clutter Quality of Life Scale* (CQLS) kérdőívvel feltártuk, hogy a rendetlenség szubjektív érzete milyen mértékben befolyásolja az egyének mindennapi életminőségét. A kérdőíves adatfelvétel során (N = 119) kényelmi mintán egyetemi hallgatók körében kimutattunk statisztikailag szignifikáns különbségeket a rendetlenséggel kapcsolatos percepciók és különböző demográfiai háttértényezők között. A kutatás második fázisa a fizikai környezet rendezettségének pillanatnyi szorongásra és figyelmi teljesítményre gyakorolt hatását vizsgáló kísérlet volt. A kísérletben 30 tanárszakos vett részt, egy rendezetlen és egy rendezett környezetben feladatot végző csoportban. A résztvevők pillanatnyi szorongásszintjét a Spielberger-féle Állapotszorongás Skála (STAI) segítségével, figyelmi teljesítményüket pedig a Pieron-tesztel mértük, hogy a környezet fizikai jellemzői hatással vannak-e az észlelt stresszre és a kognitív teljesítményre. A harmadik fázis során az önhatékonyság érzésére, a hangulatra és a motiváltságra összpontosító kvalitatív vizsgálatban a 30 fő elsőéves tanárszakos közléseit feljegyeztük, viselkedését, érzelmi reakcióit és teljesítményét folyamatosan megfigyeltük, és memózással, valamint *audit trail* segítségével dokumentáltuk az adatgyűjtést és elemzést. A konferencia-előadás a harmadik fázis körülményeit mutatja be. Az eredmények szerint bár a rendezetlenség nem befolyásolta jelentősen a kognitív teljesítményt, a szorongás szintje magasabb volt a rendezetlen környezetben. A különböző személyiségjegyek és kognitív stílusok hatással voltak a környezeti hatások észlelésére. Feltételeztük, hogy a Markov-láncok alkalmazása biztosíthatja a kutatás validitását és reliabilitását, mivel lehetővé teszi a dinamikus állapotváltozások modellezését és az eredmények pontosságát. Ugyan a Markov-lánc alapú modellezés nem képes teljes mértékben lefedni a kvalitatív elemzés komplexitását, de hasznos absztrakciót nyújthat a kvalitatív kutatási folyamatok egyes aspektusainak formalizálásához és validálásához.

A kutatást támogatta: Kvalitatív- és Kevert Eljárások Módszertani Kutatócsoport, PTE BTK

DEVELOPMENT AND PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF THE AI LITERACY SCALE FOR ENGLISH LANGUAGE TEACHER EDUCATION

SALIM NABHAN *, ANITA HABÓK **

* University of Szeged Doctoral School of Education;

** University of Szeged Institute of Education,
MTA-SZTE Digital Learning Technologies Research Group

Kulcsszavak: AI literacy; English language teacher education; psychometric properties

Artificial Intelligence (AI) is increasingly transforming educational practices, particularly in language instruction. Consequently, English language teachers are expected to integrate AI tools to enhance pedagogical effectiveness. However, their ability to do so depends on a comprehensive understanding of AI literacy, which encompasses knowledge, ethical considerations, and contextual application. Although various AI literacy frameworks and assessment tools have been developed, there remains a significant gap in instruments specifically tailored to English language teacher education. Notably, existing scales primarily target students or general users, thereby overlooking the unique pedagogical competencies and ethical dimensions relevant to language educators. To address this gap, the present study aims to develop and validate the teacher's AI literacy scale to assess AI literacy among pre-service English language teachers following the recent ED-AI Literacy Framework (Allen & Kendeou, 2024). Employing a cross-sectional design, the study was conducted in two phases: item development and psychometric evaluation. In the first phase, 30 items were generated based on the six dimensions of the ED-AI Literacy Framework: knowledge, evaluation, collaboration, contextualization, autonomy, and ethics. Content validity was ensured through seven expert reviews, while face validity was assessed via a pilot study involving 30 participants. In the second phase, exploratory factor analysis (EFA) was conducted with 165 participants to identify the underlying factor structure, followed by confirmatory factor analysis (CFA) with 227 participants to validate the model. Reliability was examined using Cronbach's alpha and composite reliability measures. The EFA results revealed a clear six-factor structure consistent with the theoretical framework, explaining a substantial proportion of variance. Furthermore, CFA confirmed the model's goodness-of-fit, with all fit indices meeting established thresholds. Each dimension demonstrated high internal consistency. In conclusion, the instrument exhibits strong psychometric properties and effectively captures the multifaceted nature of AI literacy among pre-service English language teachers. Its alignment with the ED-AI Literacy Framework ensures comprehensive coverage of essential competencies. As such, the instrument offers a valuable tool for teacher education programs to assess and foster AI literacy, supporting informed curriculum design and professional development. Ultimately, by identifying specific areas for growth, this instrument can help educators integrate AI technologies ethically and effectively into language teaching practices.

A kutatást támogatta: Doctoral School of Educational Sciences, University of Szeged

A TANULÓI MUNKÁKTÓL A MŰVÉSZETI GYŰJTEMÉNYIG. A TANULÓI KIÁLLÍTÁSOK ÉS A MŰVÉSZETI GYŰJTEMÉNY SZEREPE A RAJZTANÍTÁSBAN A DUALIZMUS KORI MAGYARORSZÁGON

NAGY BARBARA, VINCZE BEATRIX

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

Kulcsszavak: rajztanítás, Székesfővárosi Iparrajziskola; művészeti gyűjtemény, tanulói kiállítás; professzionalizáció

Az előadás középpontjában a Budapest Székesfővárosi Iparrajziskola, valamint a Mintarajztanoda dualizmus kori történetének, rajztanítási gyakorlatának vizsgálata áll. Elemzésünk során a hangsúlyt a tanulói kiállítások funkciójára és a művészeti gyűjtemények formálódására, a tanulói kiállítások, valamint az intézmények legitimációs folyamatában betöltött szerepére helyezzük. A Székesfővárosi Iparrajziskola (1886–1946) elsődleges feladata az iparostanoncok- és segédek rajzi képzésének és továbbképzésének biztosítása, valamint a szakmai tanácsadás volt. A művészeti- és rajztanárképzés felsőfokú intézményét, a Mintarajztanodát 1871-ben alapították. A két intézmény rajztanítási gyakorlatának egyaránt szerves részét képezte a 19. századi eredetű, iskolai, oktatási környezetben megőrzött muzeális értékű művészeti gyűjtemény, amelyek a nevelő-oktató munka során a mai napig használatban állnak (Katona, 2020). A Székesfővárosi Iparrajziskola utódintézménye, a Kisképző esetében az oktatás során készített legkiválóbb tanulói munkákat a gyűjtemény számára továbbra is rendszeresen archiválják. A kutatás célja a rajztanítás, valamint a rajztanárképzés intézményesülési folyamatának elemzése, továbbá a két, a rajztanárok képzésében részt vállaló intézmény professzióelméleti megközelítésű vizsgálata (Garai, 2020; Németh, 2007). Az elemzés során a következő kérdésekre keressük a választ: Mi jellemzi a rajztanítás intézményesülési folyamatát a dualizmus kori Magyarországon? Milyen intézmények vettek részt a rajztanárok képzésében és mikor kezdődött meg a szakma professzionalizációja? Milyen recepciós hatások befolyásolták az intézmények történetét és a rajztanárok képzését a vizsgált időszakban? A kutatás során használt primer és levéltári források körét a vonatkozó jogszabályok, a Székesfővárosi Iparrajziskola és a Mintarajztanoda szervezetéhez, történetéhez kapcsolódó iratok és a tantervek alkotják. A deduktív, kvalitatív paradigmát követő kutatás az összehasonlító tartalomelemzés módszerét alkalmazza. A fenti kérdések vizsgálata során főbb elemzési szempontjaink: a recepciós hatások vizsgálata, a céhes rajztanítás továbbélő hagyományainak elemzése, valamint a kiállítások és a gyűjtemény szerepe a képzés és az önreprezentáció során. Az elemzés várható eredménye és haszna, hogy pontosabb képet nyújt a magyarországi rajzoktatás intézményesülésének jellemzőiről, valamint a kiállítások és a gyűjtemény szerepéről az intézmény legitimációs folyamatában.

GLOBALIS KÉRDÉSEKKEL KAPCSOLATOS TÁJÉKOZOTTSÁG MEGÍTÉLÉSE ÉS AZ EPISZTEMOLÓGIAI MEGGYŐZŐDÉSEK VIZSGÁLATA FELSŐ TAGOZATOS TANULÓK KÖRÉBEN

**NAGY MÁRIÓ TIBOR *, SZABÓNÉ VARGA VIKTÓRIA **,
NÉMETH ZOLTÁN ***, KOROM ERZSÉBET ******

* Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet Neveléstudományi Tanszék,
MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport; ** Kálvin Téri Református Általános
Iskola, Makó; *** Szent Gotthárd Általános Iskola, Gimnázium és Technikum, Szentgotthárd;

**** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet Oktatástudományi Tanszék,
MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport

Kulcsszavak: globális kompetencia; episztemológiai meggyőződések; természettudomány

A globális problémák iránti érzékenységet és az aktív állampolgári szerepvállalást az iskolában lehet megalapozni (Schleicher, 2018), ebben a természettudomány-tanításnak is fontos szerepe van. A globális problémák komplexek, velük kapcsolatban sok egymásnak ellentmondó információ érhető el. Megértésüket segítheti, ha a tanulók a tudományos tudásra úgy tekintenek, mint ami bizonyítékokon alapszik és az új eredmények hatására változik. A tudással, annak eredetével, természetével az episztemológia foglalkozik (Hofer & Bendixen, 2012). A tanulók episztemológiai meggyőződései hatással vannak a tanulási és gondolkodási folyamataikra (King & Kitchener, 2002). Ahhoz, hogy a tantervekben megjelenő globális problémákkal (pl. klímaváltozás, fenntarthatóság, járványok) kapcsolatos célok megvalósítása sikeres legyen, szükség van a módszertani fejlesztéseket megalapozó kutatásokra (Nagy & Korom, 2025). Kutatásunk célja felső tagozatos tanulók globális kérdésekkel kapcsolatos jártasságának és episztemológiai meggyőződéseinek vizsgálata volt kérdőíves, online adatfelvétellel. A mintát két iskola 163 (103 hetedikes, 60 nyolcadikos) tanulója alkotta ($M_{életkor} = 13,14$ év, $SD = 0,68$, 42,9% fiú). A tanulók globális kérdésekhez kapcsolódó tájékozottságát (7 item) és feladatmegoldással kapcsolatos jártasságát (6 item) 13 item mérte négyfokú skálán. A kérdéseket a PISA 2018 felmérés globális kompetenciára vonatkozó kérdőívéből adaptáltuk. Az episztemológiai meggyőződések fejlettségét a Conley és mtsai. (2004) által kidolgozott kérdőívvel (26 item, ötfokú Likert-skála) mértük, ami 4 dimenziót tartalmaz: forrás, bizonyosság, fejlődés, indoklás. Mindkét kérdőív reliabilitása elfogadható (Cronbach-alpha = 0,77; 0,73). Eredményeink szerint a tanulók a globális egészségüggyel és a járványokkal kapcsolatos kérdésekben gondolták legkevésbé tájékozottnak magukat ($M = 2,88$, $SD = 0,70$), míg a szegénység okaival kapcsolatban a leginkább ($M = 3,21$, $SD = 0,70$). A textiltermékek ára és a munkakörülményekkel kapcsolatos feladatok okoznak számukra a legnagyobb kihívást ($M = 2,52$, $SD = 0,85$), míg a menekültté válással foglalkozó feladatokat tudták legjobban megoldani ($M = 3,17$, $SD = 0,83$). A szociális területeket érintő globális problémákban a lányok, míg a közéleti kérdésekben a fiúk ítélték jártasabbnak magukat. A tanulók episztemológiai meggyőződései a tudás fejlődése ($M = 4,07$, $SD = 0,49$) és a kísérlet indoklása ($M = 4,22$, $SD = 0,44$) dimenziókban a legfejlettebbek. A globális kérdésekben való jártasság összesített mutatója az episztemológiai meggyőződések dimenziói közül a tudás kísérleti megalapozottságával korrelált szignifikánsan ($r = 0,24$, $p = 0,002$). Évfolyamok szerint egyik mért területen sincs jelentős különbség. Eredményeink rámutatnak, hogy a globális kérdésekkel kapcsolatos jártasság megítélése nemek szerint különbözik és kapcsolatban van a bizonyítékalapú megközelítésekkel. A kutatás folytatásában a globális kérdésekkel kapcsolatos tudás mérése további információkkal szolgálhat.

A kutatást támogatta: A Kulturális és Innovációs Minisztérium Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Programjának A Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból Finanszírozott Szakmai Támogatásával készült. A Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja (Projekt száma: KOZOKT2025-21).

VÁRAKOZÁSOK ÉS EREDMÉNYEK: EGY INTELLIGENS OKTATÓI RENDSZER HATÁSVIZSGÁLATA

NAGY RÓBERT

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: intelligens oktatói rendszer; hatásvizsgálat; MI az oktatásban

A mesterséges intelligencia (MI) oktatási hatásainak kutatása ugyan még a kezdeti szakaszában van (Lemay et al., 2021), azonban a várakozások szerint az adatokon alapuló, adaptív, személyre szabott, a differenciált fejlesztés peremfeltételeit biztosító intelligens tanulástámogató rendszerek (*Intelligent Tutoring Systems*, ITS) fontos elemei lehetnek az MI oktatási alkalmazásának (Bhutoria, 2022; Firuz et al., 2023). Vannak, akik óvatosabbak a technológia tanulókra gyakorlatra pozitív hatásait illetően (Weller, 2020, Attwell, 2021), míg mások annak értékteremtő használatát alapvetően a pedagógusok meggyőződéséhez és felkészültségéhez kötik (Linderoth et al., 2024; Chiu et al., 2023). Alapvető fontosságú, hogy tudományos igényű kutatásokkal igazoljuk az ITS-fejlesztők által prognosztizált hatásokat. A legnagyobb várakozások a tanulási attitűd pozitív megváltozásával kapcsolatban vannak (Kochmar, 2022; Kamalov et al., 2023), amely fontos jelzője lehet a pedagógiai-módszertani kultúra színvonalának is (Józsa & Fejes, 2012). Kutatásunkat erre a területre fókuszáljuk, az ITS-modellen alapuló Csillagsuli-program vizsgálatával. A program elsősorban alsó tagozatos diákoknak kínál fejlesztő hatású, játékos tanulási útvonalakat, amelyek adaptivitását MI-alapú megoldások támogatják. A programot kipróbáló iskolák közül kényelmi mintaválasztással, moderátorváltozók bevonásával (intézményi CSH-index, (halmozottan) hátrányos helyzetű tanulók aránya, intézményi digitális érettség) kontrollcsoportos vizsgálattal mérjük a program tanulási attitűdre vonatkozó hatásait, illeszkedve a Nemzeti alaptantervben az 1–4. általános iskolai osztályszintre definiált tanulási területeken átívelő általános kompetenciák dimenziójához. A kísérleti csoport (N = 100) pedagógiai-módszertani háttértámogatást kap a rendszer optimális használatához, a kontrollcsoport (N = 100) a programot nem használja. A program használatát megelőzően majd a projekt lezárását követően is mindkét csoportban egy 80 itemből álló, a tanuló és az iskola, valamint a tanuló és a tanulás viszonyát vizsgáló saját fejlesztésű, 5-fokú Likert-skálát alkalmazó online kérdőív alapján elemezzük a változásokat, összefüggést keresve a programhasználat és a tanulási attitűd között. A kutatás 2025 május-júniusában zajlik, így annak eredményei a 2025-ös Országos Neveléstudományi Konferencián publikálódnak első alkalommal.

A DIFFERENCIÁLT TANULÁSSZERVEZÉS VÁLTOZÓ ELMÉLETI KERETEI

NAGYNÉ SCHIFFER CSILLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK Általános Gyógypedagógiai Intézet

Kulcsszavak: differenciált tanulásszervezés modelljei; inkluzív nevelés; tanulás

A differenciált tanulásszervezés elméleti keretei, értelmezése annak kialakulása és a hazai köznevelésben való megjelenése óta jelentős változáson ment keresztül. Az előadás célja, hogy áttekintést nyújtson a differenciált tanulásszervezés fogalmának változásairól, felvázolja és összevesse a legfontosabb hazai modelleket, feltárja a differenciált tanulásszervezéshez kapcsolódó háttérelméletek és a gyakorlati megvalósítás színterei mentén megjelenő különbségeket, elhelyezze a tanítás-tanulás módszertani térben a tanulás egyetemes tervezésének modelljét. Magyarországon a rendszerváltásig az egységes iskolarendszerben kevésbé kapott szerepet a differenciált tanulásszervezés, a differenciálás külső, intézmények közötti, illetve osztályok közötti formája működött. A heterogén csoportok belső, osztályon belüli tanulástámogatásának igénye Báthory elméletében került felvázolásra (1992), az egyéni különbségekhez illeszkedő, adaptív pedagógiai gyakorlatként és ennek szükségességét valló pedagógiai szemléletként. A differenciálás gyakorlata elsősorban a hazai alternatív iskolák és programok esetében vált hangsúlyossá (Zsolnay, 1996; Kókayné, 2007; Vojnitsné & Kókayné 2008), elmélete pedig az integrációs törekvések időszakában adaptív oktatásként (M. Nádas, 2001, 2006, 2010), majd pedig inkluzív nevelésként (Schaffhauser, 2011; Réthy, 2013), a neveléstudomány alapvetései közé emelkedett. A differenciált tanulásszervezés tanítás-tanulás módszertani konzekvenciái az inkluzív szemlélet ellenére bizonyos tanulócsoportokhoz kötötten kerültek megfogalmazásra, külön a hátrányos helyzetű tanulók (K. Nagy & Révész, 2019), a tehetséges tanulók (Bajor et al., 2019) és a sajátos nevelési igényű tanulók (Mohai & Perlusz, 2020) szempontjából. E csoportok tagjai azonban egyre inkább ugyanabban az iskolai osztályban jelennek meg, és egy pedagógiai rendszertől várja a köznevelés a megoldást bármelyik, vagy akár egy-egy tanulót érintő többféle különbség kezelésére. A konkrét módszertani eljárásokon túl ehhez szükség van tehát olyan tanulásszervezési keretekre, amelyek segítik a differenciálás megvalósulását, hogy túlléphessen azon a realitáson, amelyet Nádori és Prievara (2018) plasztikus hasonlata bemutat, mely szerint a differenciálás a pedagógia Szent Grálja, nemcsak oly vonzó, de annyira is elérhető. Az inklúzió elméletére építve azonban elkezdődött olyan átfogó modellek alkotása, amelyek célja a hozzáférhető tanulási környezet megteremtése egy közös tanulási szintéren. Ezen modellek egyike a tanulás egyetemes tervezésének (*Universal Design for Learning*, UDL) modellje. Az UDL oktatástechnológiai megközelítésként kezdett el foglalkozni az információhoz való hozzáférés támogatásával az iskolákban, de a technológiai fókuszról egyre inkább elmozdul a tanítás-tanulás módszertani szempontok felé. Az előadás ezt a modellt helyezi el a differenciált tanulásszervezés elméleti koncepciói között.

A kutatást támogatta: ELTE BGGYK

A GYÓGYPEDAGÓGUS-KÉPZÉS 125 ÉVVEL EZEЛŐTTI ELINDULÁSA ÉS ANNAK TUDOMÁNY- ÉS PROFESSZIÓTÖRTÉNETI KERETEI

NAGYNÉ SCHIFFER CSILLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem BGGYK

Kulcsszavak: gyógypedagógus-képzés; gyógypedagógia-történet; 125. évforduló

Az előadás a magyar gyógypedagógus-képzés 125 éves történetének kezdeti szakaszát mutatja be, különös tekintettel az alapító személyiségekre, az első intézményekre és a korai módszertani fejlesztésekre. A magyar gyógypedagógus-képzés története szorosan összefonódik a társadalmi változásokkal és az oktatási rendszer fejlődésével, amely a speciális nevelés szükségességét felismerve indult el. Az előadás első része a 19. század végére és a 20. század elejére fókuszál, amikor a gyógypedagógia mint önálló tudományterület és szakma megjelent Magyarországon. Bemutatásra kerülnek azok a kulcsfontosságú személyiségek, akik meghatározó szerepet játszottak a gyógypedagógus-képzés elindításában és fejlesztésében. Külön figyelmet kapnak az első gyógypedagógiai intézmények, amelyek az oktatás és a gyakorlati képzés szinterei voltak. Az előadás második része a korai módszertani fejlesztésekre és azok hatásaira koncentrál. Ismertetésre kerülnek azok az innovatív pedagógiai módszerek és eszközök, amelyek a gyógypedagógiai képzésben alkalmazásra kerültek, és amelyek hozzájárultak a speciális nevelés hatékonyságának növeléséhez. Az előadás bemutatja, hogyan alakultak ki a különböző gyógypedagógiai szakterületek, és hogyan integrálódtak ezek az általános pedagógiai gyakorlatba. Az előadás harmadik része a társadalmi és oktatáspolitikai kontextusra helyezi a hangsúlyt. Elemzésre kerülnek azok a társadalmi és politikai tényezők, amelyek befolyásolták a gyógypedagógus-képzés fejlődését és elterjedését Magyarországon. Az előadás bemutatja, hogyan változott a gyógypedagógia megítélése és szerepe az idők során, és hogyan járult hozzá a speciális nevelés fejlődéséhez. Az előadás külön kitér a gyógypedagógus-képzés 125 évvel ezelőtti elindulására és annak tudomány- és professziótörténeti kereteire. Bemutatásra kerülnek azok a tudományos és szakmai alapok, amelyekre a gyógypedagógus-képzés épült, valamint azok a történelmi és társadalmi körülmények, amelyek lehetővé tették a gyógypedagógia mint professzió kialakulását és fejlődését. Az előadás célja, hogy átfogó képet nyújtson a magyar gyógypedagógus-képzés kezdeti szakaszáról, és rávilágítson azokra a történelmi és szakmai folyamatokra, amelyek kezdettől meghatározták a gyógypedagógus-képzés fejlődését Magyarországon.

A kutatást támogatta: ELTE BGGYK

EXPLORING CLASSROOM LEARNING MOTIVATION IN MIDDLE SCHOOL STUDENTS

NAILA FETHI *, KRISZTIÁN JÓZSA **

* University of Szeged

** University of Szeged, Hungarian University of Agricultural and Life Sciences

Kulcsszavak: MUSIC Inventory; Classroom motivation; Middle school students

It is universally acknowledged that student motivation is a key factor in learning that influences students' academic performance. It further promotes self-regulation, engagement, and success in school activities (Afuso et al., 2025). Exploring motivation is especially important in the Algerian context, where schools face high rates of dropout and repetition, and many students are leaving school without qualifications (Laaredj-Campbell, 2023; Rose, 2015). Therefore, understanding students' learning motivation within a classroom context could help address these issues. This study aims to explore current motivation levels among middle school students in Algeria and to understand how they experience learning in classrooms. The study adopts the MUSIC Model of Motivation (Jones, 2009, 2018), which assesses students' perceptions of eMpowerment, Usefulness, Success, Interest, and Caring in the classroom. According to Jones (2018), students are more likely to engage in learning when they feel they have choices, see usefulness in what they learn, believe they can succeed, are interested in the content, and feel care from teachers. This model sees motivation as the intention to engage in learning activities, which leads to both instrumental and cognitive engagement (Jones, 2018, 2020). Data was collected in May 2025 using the Arabic version of the MUSIC Inventory (Middle/High School Student version, present tense), which was carefully adapted and translated following the International Test Commission's (2017) guidelines for test adaptation. 230 students from diverse backgrounds and districts took part in the study. Cluster sampling was used to select schools that granted access within the city of Mila. Because of students' age and school policies (i.e., restrictions on digital devices), the questionnaire was completed using pen and paper. Results show that the adapted version of the MUSIC Inventory is both reliable and valid, with strong internal consistency (Cronbach's $\alpha = .91$). The questionnaire demonstrated good psychometric properties for use in Algerian middle school contexts. Additionally, findings reveal varying levels of motivation across the sample, emphasizing differences in perceived motivational factors such as empowerment, usefulness, and caring. Overall, the study offers practical insights for improving classroom practices by creating more engaging learning environments for the students. Over time, these findings may contribute to reduced dropout rates and support better educational outcomes.

A kutatást támogatta: This study was funded by the Digital Society Competence Centre of the Humanities and Social Sciences Cluster of the Centre of Excellence for Interdisciplinary Research, Development and Innovation of the University of Szeged. The authors are members of the New Tools and Techniques for Assessing Students Research Group.

CONSTRUCTING A METACOGNITIVE PEDAGOGY: A THEORETICAL SYNTHESIS FOR EFL CREATIVE WRITING

NAILA NAFISSA CADI

Eszterházy Károly Catholic University

Kulcsszavak: metacognition; creative writing

Creative writing holds a great potential to enhance English as a foreign language (EFL) learners' linguistic skills, communicative competence, and cultural awareness (Tursunboyeva & Mannonova, 2024). However, EFL learners often struggle when tackling creative writing activities as they lack self-reflection, have underdeveloped critical thinking skills, and their understanding of their own learning processes is limited. This paper introduces a theoretically driven metacognitive pedagogical framework for EFL creative writing synthesizing core principles from social constructivism, cognitive load theory, and self-regulated learning theories to foster a more holistic and productive learning environment, with the integration of collaborative interactive platforms. A theoretically grounded metacognitive pedagogy for EFL creative writing necessitates strategically blending online learning environments' ability to promote interactive collaboration that sustains engagement (Wang, Fang & Gu, 2020) with social constructivism's emphasis on the collaborative construction of knowledge (Vygotsky, 1978), cognitive load theory's principles for optimizing cognitive resources (Sweller, 1988) and self-regulated learning's focus on cultivating learners' autonomy (Zimmerman, 2002). This synthesis proposes that explicitly including collaborative activities designed to scaffold cognitive load and promoting self-monitoring skills leads to better analytical skills and creative expressiveness. The suggested framework underscores: (a) explicit instruction of different metacognitive strategies such as planning, monitoring, and evaluating; (b) both self and peer feedback for thoughtful reflection; and (c) strategic use of interactive platforms to support collaborative brainstorming, sharing, and autonomous learning. This analysis concentrates on how fostering these elements, guided by the chosen theoretical components, can be realistically used to enhance EFL learners' creative writing skills; hence, it seeks to answer: (1) How do the principles of social constructivism, cognitive load theory, and self-regulated learning interact within a metacognitive pedagogy to promote self-reflection and critical thinking in EFL creative writing? (2) How can this theoretically driven metacognitive pedagogical framework be effectively implemented in EFL online creative writing classes? Ultimately, this framework provides well-grounded theories and relevant guidance for teachers seeking to foster self-reflection, critical thinking skills, and creativity in EFL learners through metacognitive interventions, allowing them to develop into more engaged and proficient writers.

DETERMINING THE RELIABILITY AND VALIDITY OF THE PARTICIPATION MOTIVATION QUESTIONNAIRE IN PHYSICAL ACTIVITY AMONG FEMALE STUDENTS

NARGES GHAZVINI, PÁL HAMAR, ISTVAN SOÓS

Hungarian University of Sports Science Pedagogy Department

Kulcsszavak: Participation Motivation Questionnaire; physical activity; Iranian female students

Regular physical activity (PA) decreases the risk of non-communicable diseases, poor physical and cognitive performance, and mental ill-health, as well as helps mental wellbeing and weight control (Strain et al., 2024). The study of motivational processes in sports for adolescents is crucial because, according to the World Health Organization (WHO), globally 81% of adolescents aged 11-17 years were insufficiently physically active in 2022. The purpose of this study was to assess the validity and reliability of the Questionnaire on Motivation for Participation in Physical Activity among 13- to 15-year-old female students attending schools in Tehran. In total, 295 female students from five different schools (wealthy, moderate, and lower-income districts) were randomly sampled from Tehran districts and its suburbs (Mean age = 13.86; SD = .78). The research instrument was the Sports Participation Motivation Questionnaire (PMQ) developed by Gill et al. It consists of 30 items with answers given on a 5-point Likert scale ranging from 1 (totally unimportant) to 5 (very important). Participants filled out the PMQ, general information, and demographic data questionnaire online. The research ethics committee of the Hungarian University of Sports Science, letter number TE-KEB/27/2022, granted permission for this study. Self-determination theory was used as a theoretical framework for this study. For data processing, the software IBM SPSS v. 29 and JAMOVI v. 2.6.26 were used. Descriptive statistics indicators (frequencies, mean, and standard deviation) were reported. Furthermore, Exploratory Factor Analysis (EFA) by the method of principal components was carried out to establish construct validity, while Confirmatory Factor Analysis (CFA) with structural equation modelling was used to confirm the factor structure. The internal consistency and the reliability of the questionnaire were computed using Cronbach's alpha and Pearson correlation coefficients ($p \leq .05$). The results indicated that the questionnaire had acceptable construct validity with seven identified motivational factors (Skill development/Physical Fitness, Teamwork, Competition, Status, Excitement, Energy Release/Fun, and Friendship). Besides, the internal consistency and the overall reliability of the questionnaire were adequate. Therefore, it could be concluded that the Persian version of the Motivation for Participation Questionnaire can be well applied to both educational and sporting contexts. This tool would enable teachers/coaches to understand motivational factors in learners that could facilitate them to design an appropriate educational program based on the needs felt by learners.

A kutatást támogatta: Hungarian University of Sports Science

HUNGARIAN UNIVERSITY STUDENTS' MOTIVATIONS, CONCERNS AND PERCEPTIONS OF ETHICAL DILEMMAS CONCERNING CHATGPT USE

NAZIRAH BINTI MAHMUD *, MÁRTA LESZNYÁK **

* University of Szeged Doctoral School of Education

** University of Szeged Institute of English and American Studies

Kulcsszavak: ChatGPT, higher education, motivations; student concerns, ethical perceptions

This study explores university students' motivations, concerns, and ethical perceptions regarding the use of ChatGPT for academic tasks. Data were collected through an online questionnaire administered to 112 university students enrolled in Hungarian higher education institutions. The questionnaire assessed students' motivations, concerns, and ethical perceptions, using Likert-scale items. Both descriptive and inferential statistical methods were applied in the analysis. Reliability and validity tests confirmed that the instrument was both reliable and valid. The findings indicate that ChatGPT is primarily used for cognitive support such as brainstorming and clarifying complex topics rather than for completing academic assignments. Motivationally, students showed moderate engagement, with intrinsic enjoyment and personal relevance emerging as the most prominent reasons for use, while external pressures or rule-following were less influential. Concerns were most pronounced regarding the potential for ChatGPT to hinder critical thinking and creative writing skills, signalling unease about the long-term academic impact of AI tools. In contrast, concerns about overdependence or inappropriate use were less prominent, and students often maintained a neutral stance on these issues. Notably, a significant negative correlation was found between intrinsic motivation and concern, suggesting that students who are more intrinsically motivated tend to be less worried about the risks of using ChatGPT. Meanwhile, in terms of ethical perceptions, the most prominent issues raised by students were the reliability of information generated by ChatGPT and the need for clearer institutional guidelines on its responsible use, though there was little support for restrictive policies or limitations on student access to the tool. A significant positive correlation was found between external motivation and ethical perception, indicating that students driven by external pressures or expectations were more likely to view the use of ChatGPT as ethically acceptable. With respect to academic disciplines, no differences were found in terms of motivations, concerns, or ethical perceptions, suggesting a broad, shared perspective among students. These findings highlight the need for institutions to engage students in discussions about the responsible and ethical use of AI tools, moving beyond regulation to foster critical engagement with technology in academic settings.

A kutatást támogatta: Doctoral School of Education, University of Szeged.

PEDAGÓGUSMENTORÁLÁS A TESTNEVELÉS OKTATÁSÁBAN: TAPASZTALATOK ÉS KIHÍVÁSOK – EGY PILOT VIZSGÁLAT

NEMES ÁRON

Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem Doktori Iskola

Kulcsszavak: mentorálás; testnevelés, sportpedagógia; tanári kompetenciák

A mentorálás a pedagógusok szakmai fejlődésének egyik kulcsfontosságú eszköze, különösen a sport és testnevelés területén, ahol a fizikai és szociális kompetenciák fejlesztése is kiemelkedő jelentőséggel bír (Kovács, 2016; Kovács et al., 2024; Simon, 2015; McCluney et al., 2018; Jones et al., 2009; Pesina, 2025; Hobson et al., 2009). A mentorálás által a tapasztaltabb pedagógusok (mentorok) támogatják a pályakezdő tanárok (mentoráltak) szakmai és személyes kompetenciáinak fejlődését. A mentorálás a sport és testnevelés szakos pedagógusok számára a technikai tudás fejlesztése mellett a tanulói élmények minőségének javítását is elősegíti (Hamar et al., 2020; Lindsey & Roberts, 2006; Bennett, 2019; Korthagen, 2010). Az 198/2023-as romániai közoktatási törvény kiemeli a mentorálást mint minőségbiztosítási eszközt, és nem csupán a tanári pályáiv támogatására, hanem az iskolai közösségek kohéziójának megerősítésére is szolgál. Arra keressük a választ, hogy a mentorálás hogyan valósul meg a testnevelés és sport szakos pedagógusok véleménye szerint. A mentorálási programok elősegítik a szakmai kapcsolatok kialakítását és erősítését a testnevelő tanárok között, ami hozzájárul a tudásmegosztáshoz és a közös problémamegoldáshoz? A mentorok segíthetnek az új, kreatív tanítási technikák és programok bevezetésében? Előadásunkban bemutatjuk a Romániában, Kovászna megyei testnevelésszakos pedagógusok körében végzett pilot kutatás eredményeit (N = 42). A mentorálással kapcsolatos tapasztalatokra, igényekre, valamint hatékonyságával kapcsolatos meglátásokra fókuszálunk. Az előzetes eredmények azt mutatják, hogy a válaszadók többsége pozitívan tekint a mentorálási folyamatra, ugyanakkor strukturáltabb programokra, gyakorlatcentrikus támogatásra, valamint a mentori visszajelzés rendszeresebbé tételére lenne igény. Továbbá a válaszok alapján kirajzolódik a sportpedagógiai módszerek tudatosabb megosztása és a szakmai továbbképzések iránti igény. Az eredmények arra is rávilágítanak, hogy a pedagógusok véleménye eltéréseket mutat az életkor, szakmai tapasztalat, valamint annak függvényében, hogy falun vagy városban van a tanintézmény, ahol oktatnak.

MUNKÁRA NEVELÉS ÉS JÁTÉKOSÍTÁS ÖSSZEFONÓDÁSA AZ ÓVODAI GYAKORLATBAN ÉS AZ ÓVÓNŐKÉPZÉSBEN MAGYARORSZÁGON 1953–1972 KÖZÖTT

NEMES-WÉBER ZSÓFIA

Pécsi Tudományegyetem KPVK

Kulcsszavak: játékosítás; munkára nevelés; óvodai nevelés

Az 1953 és 1972 közötti időszak magyar óvodai nevelése sajátos kettősséget mutatott: egyszerre törekedett a szovjet típusú munkára nevelés eszméjének gyakorlati megvalósítására, miközben – a pszichológiai és reformpedagógiai irányzatok hatására – a játékosítás pedagógiai szerepe is fokozatosan előtérbe került. A szocialista pedagógia deklarált céljai között szerepelt a gyermekek tervszerű, közösségi és politikailag irányított nevelése, amelynek keretében a játék nem pusztán szabadidős tevékenységként, hanem a munkára nevelés eszközeként jelent meg. A korszak óvodai programjai hangsúlyozták a „dolgos gyermek” ideálját, aki a közösségben végzett tevékenységek során elsajátítja a rend, fegyelem és a társadalmi hasznosság értékeit (Pataki, 1966; Barakonyi, 1954; Pukánszky, 2005). A játékosítás mint pedagógiai elv már a reformpedagógiai hatások révén is megjelent az óvodák gyakorlatában, s noha a szovjet pedagógiai ideológia kezdetben háttérbe szorította, a korszak végére a gyermekközpontú nevelési elvek – pl. Montessori egyes elemei újra teret kaptak. (Báthory & Falus, 1997) Ez a kettősség – a játék mint nevelési eszköz és a játék mint fejlesztő cél – jól tükrözte az ideológiai és tudományos megközelítések közötti feszültséget is (Szabolcs, 1995; Darvai, 2021). A nevelési elvek alakulása nemcsak az óvodai gyakorlatra, hanem az óvónőképzésre is erőteljesen hatott. Az 1950-es évek második felétől a pedagógusképzés átalakításának célja az volt, hogy a közoktatás és az óvodai nevelés területén dolgozók ideológiailag megbízható, módszertanilag képzett szakemberekké váljanak. Az 1959-es törvénnyel a képzés felsőfokúvá vált, és az új tantárgystruktúra ennek megfelelően hangsúlyozta az elméleti – marxizmus-leninizmus, pszichológia, pedagógia – és gyakorlati felkészítés egyensúlyát. Az 1964-es új tantervben jelentősen nőtt a gyakorlat aránya, és új tárgyként megjelent például a bábozás is. A képzés gyakorlatiasabbá válása azonban nem tudta teljes mértékben kielégíteni az egyre növekvő óvodai hálózat szakemberigényét. A vizsgált időszakban ugyan az óvónők száma nőtt, a végzettséggel rendelkező óvónők aránya viszont csökkent. A politikai és ideológiai célkitűzések elsődlegessége, a kollektív nevelés eszméje és a gyermek szocialista társadalomba való beillesztésének szándéka gyakran háttérbe szorította a gyermek egyéni szükségleteire és fejlődésére építő nevelési gyakorlatot (Pálfi & Vargáné, 2023; Golnhofner, 2004). A vizsgált időszak végére azonban a központi ideológiai irányítás ereje csökkent, és az „ideológiailag képzett gyermek” helyét fokozatosan az „iskolára kész gyermek” ideálja kezdte átvenni. Ezzel párhuzamosan a munkára nevelés ideológiai tartalma is módosult: a kollektív tevékenységek célja már nemcsak az ideológiai szocializáció, hanem a gyermek önállóságának és együttműködési készségének fejlesztése lett.

A kutatást támogatta: Illyés Gyula Szakkollégium

A DRÁMAPEDAGÓGIA ÉS A MATEMATIKA KAPCSOLATA

NEMES-WÉBER ZSÓFIA, KAZINCZY VIKTÓRIA RENÁTA

Pécsi Tudományegyetem KPVK

Kulcsszavak: drámapedagógia; matematika; játékosítás

A matematika tantárgyhoz kapcsolódó negatív attitűdök – például a szorongás és a motiválatlanság – már kisgyermekkorban kialakulhatnak, és az életkor előrehaladtával tovább mélyülhetnek. Különösen pedagógus hallgatók esetében fontos ezek feltárása, hiszen jövőbeli tanítási módszereikre is hatással lehet a matematika iránti viszonyuk. Kutatásunk célja annak vizsgálata volt, hogy a játékos, drámapedagógiai eszközöket is alkalmazó tanítási módszerek milyen hatással lehetnek a hallgatók matematikával kapcsolatos szorongására, illetve attitűdjeikre. A kutatás során kérdőíves módszerrel gyűjtöttünk adatokat pedagógus hallgatóktól, amelyek alapján képet kaphattunk arról, milyen mértékben van jelen a matematikai szorongás, és hogyan viszonyulnak a nem hagyományos tanítási formákhoz (Dienes, 1973; Klein, 1980). A hagyományos oktatási módszerek gyakran nem képesek megfelelően bevonni a tanulókat, ami tovább csökkenti a tantárgy iránti érdeklődést. A pedagógiai megújulás egyik lehetséges útját a játékosítás és a drámapedagógia integrálása jelentheti, amely nemcsak élvezetesebbé teszi a tanulási folyamatot, hanem érdemben hozzájárul a tanulók tudományos teljesítményének javításához is (Fekete, 2017; Polonyi & Szabó, 2019). A játékosítás – a tanulás folyamatába integrált játékelemek (pontok, szintek, verseny) – növeli a tanulói motivációt, csökkenti a szorongást és fejleszti az önszabályozó tanulást. A drámapedagógia – amely mára önálló tudományterületté nőtte ki magát – szintén alkalmas arra, hogy a tanulás élményalapú, együttműködésre épülő és mélyebb megértést biztosító folyamattá váljon (Tölgyessy, 2018). A konstruktív drámapedagógia módszertana már elméletileg is megalapozott, hatékonyságát pedig tudományos kutatások is igazolják. Számos tanulmány kimutatta a kapcsolatot a drámajáték és a tudományos teljesítmény között: a drámás diákok jobb olvasási készségekkel rendelkeznek, aktívabbak, és különösen hátrányos helyzetű tanulók esetében tanulmányi eredményeik is javulnak (Nicolaidou & Philippou, 2003). A dramatikus tanulási helyzetek – például a matematikai fogalmak eljátszása piaci szituációkban vagy szerepjátékokon keresztül – segítik az absztrakt tartalmak konkretizálását, csökkentik a szorongást, és növelik a belső motivációt. A drámapedagógia emellett fejleszti a tanulók szociális, kritikai és kreatív gondolkodását is. Eredményeink alapján elmondható, hogy a vizsgált tanító szakos hallgatók szorongását jelentősen csökkenti a játékos matematikaóra és a drámapedagógia integrálása a tanulási folyamatukba, ami rámutat e módszerek alkalmazásának jövőbeli potenciáljára a tanítóképzésben is. Előadásunkban bemutatjuk a kutatásunk eredményeit, és azt is, hogyan alkalmazható a drámapedagógia a matematika tanításában. A cél nem csupán a tanulók (és a jövőbeli tanítók) motivációjának növelése, hanem az is, hogy a matematika élő, megélhető és szerethető tudománnyá váljon számukra.

A kutatást támogatta: Illyés Gyula Szakkollégium

A FELSŐOKTATÁSI LIFELONG LEARNING SZEREPE A TANULÓ VÁROSOK, MINT TANULÁSI ÖKOSZISZTÉMÁK FEJLESZTÉSÉBEN

NÉMETH BALÁZS

Pécsi Tudományegyetem BTK

Kulcsszavak: tanulási ökoszisztéma; stakeholder partnerség; tanuló város, felsőoktatási LLL

Az előadás. az egyetemek szerepére mutat rá a stakeholder-kollaborációkra épülő tudásmegosztás tanuló városként értelmezett lokális-regionális modellje vonatkozásában. Az előadó a tanuló városok modelljének evolúciójának értelmezésére építve (Longworth és Osborne, 2010; Osborne, Kearns és Yang, 2013.) bemutatja a tanuló városok, mint hatékony tanulási ökoszisztémák felelősségét és szerepét a tanulási részvétel és teljesítmények növelésében különös tekintettel a PASCAL Int. Observatory által formált EcCoWell modellre (Kearns and Reghenzani 2019), vagy éppen a Cork Learning City által képviselt ún. Learning Neighbourhood modellre (Ó Tuama, 2022). Ez utóbbi rávilágít arra, hogy a közösségi tanulás a tanuló városok és környékek erős rendszerévé alakítható a tanulási ökoszisztémák létrehozásában, ahol az érdekelt felek, ún. stakeholderek, mint például a felsőoktatási intézmények fejlesztő és innovációs szerepet vállalnak, ez pedig hidat képez a gazdasági, a társadalmi és a környezeti területek között a jó egyensúly és a humanitárius fordulatok érdekében, összhangban az ENSZ fenntartható fejlődési céljaival (UN, 2015). A részvételi modellek ilyen fejlődésében a párbeszéd és a reflektív tanulás a bizalmat és az identitást az aktív állampolgárság szükséges alkotóelemeiként ápolja és erősíti, ami Jarvis (2004) szerint a tudás tanulási ökoszisztémán belüli gyűjtésének és megosztásának felelősségvállalása. Az előadás egy másik dimenziója a generációk közötti hatókör, amely nemcsak a felnőtt tanulók, hanem a különböző generációk közötti párbeszéd sajátos hatókörét igényli. Bajusz a szerzővel közös tanulmányában (Bajusz és Németh, 2024) emlékeztetett arra, hogy az idős iskolai és más harmadik korú egyetemek a párbeszéd platformjaiként ismerhetők fel, amelyekben az egyetemi élethosszig tartó tanulás egy speciális formája potenciális építőköve lehet egy tanulási ökoszisztéma számára, amely megosztja a tapasztalatokat és formálja a gondolkodásmódot a generációk között az identitásépítés és az együttműködő társadalom, mint befogadó közösség érdekében. (Németh, 2022) Az előadás konkrét learning city-példák összevetésével feltárja, hogy a tanuló városok a kollaboratív tanulásra és a tudásátadásra támaszkodhatnak, mint megbízható útra az inkluzív és fenntartható tanulási ökoszisztémák felé, mivel egy ilyen platform egyik kulcsfontosságú tulajdonsága a kollektív cél, amelyet a partnerek, mint érdekelt felek stakeholderként cselekvésévé kell alakítani, hogy kiálljanak az értékekért és a kölcsönös előnyökért a tanuláson keresztül. (Bakker, 2024)

A BARTLE-MODELL KORTÁRS KRITIKÁJA ÉS HATÁSA A JÁTÉKOSMOTIVÁCIÓ-KUTATÁSRA

NÉMETH DÁNIEL *, LIPPAI EDIT **

* Pannon Egyetem

** Pannon Egyetem, Kutató Tanárok Országos Szövetsége

Kulcsszavak: gamification; motivációs tipológiák; személyiséglelektan

Bartle (1996) játékos-típológiája mérföldkő a digitális játékosok motivációs profiljának kutatásában, mivel elsőként strukturálta szisztematikusan a játékosokat négy típusba (*Killer*, *Achiever*, *Socializer*, *Explorer*) kvalitatív megfigyelés alapján. A modell hosszú ideig uralta a játékkutatás szakirodalmát. A modell intuitívnek, jól alkalmazhatónak tűnik játéktervezési és oktatási kontextusban, tudományos hivatkozottsága napjainkban is kiemelkedő. Ugyanakkor korlátai nyilvánvalóak: elsősorban ugyanis nem empirikusan validált, másodsorban pedig a tanulmány óta új játékmechanikák jelentek meg, melyek felülvizsgálata nem történt meg. Az újabb, faktoranalitikus alapú modellek (pl. Yee, 2006) sok esetben Bartle taxonómiájából indultak ki, annak továbbfejlesztését és kvantitatív operacionalizálását valósítva meg. Ezért Bartle munkája nemcsak történeti szempontból jelentős, hanem alapvetést is adott a motivációs tipológiák fejlődéséhez, ugyanakkor a legnagyobb korlátja is egyben az új, belőle építkező modelleknek is. Elemzésünk célja volt a Bartle-modell elméleti és alkalmazásbeli gyengeségeinek feltárása, különös tekintettel a modern játékmechanikákhoz való illeszkedés hiányára (1), továbbá feltárni, hogy ezek miként befolyásolják a belőle építkező új modellek érvényességét (2). A konklúzióban arra is kitérünk, hogy bár a Bartle-modell elsősorban játéktervezői és kutatói környezetben vált ismertté, a pedagógiai alkalmazás szempontjából is jelentőséggel bírhat. Az oktatásban egyre gyakrabban alkalmazott gamifikációs megközelítések – legyen szó akár tantárgyi kereteken belüli pontszerzésről, szintalapú előrehaladásról vagy szerepalapú tanulásról – csak akkor lehetnek igazán hatékonyak, ha figyelembe veszik a tanulók különböző motivációs profiljait. A Bartle-tipológia lehetőséget adott arra, hogy a pedagógusok felismerjék: míg egyes tanulók a versenyhelyzetekre reagálnak pozitívan (*Achiever*, *Killer*), másokat a felfedezés (*Explorer*) vagy a közösségi élmény (*Socializer*) motivál inkább – és az eredeti modell ugyan nem neveléstudományi célokra készült, áthallásai mégis relevánsak a tanulási motiváció, a tanórai bevonódás és az egyéni tanulási utak szempontjából. Az előzőek tudatában fontos lenne, hogy a pedagógusok – akár más, empirikusan megalapozott modellekkel kombinálva – tudatosan reflektáljanak arra, milyen játékmechanizmusokat alkalmaznak, és ezek milyen tanulói típusokat szólítanak meg vagy hagynak ki. Bartle munkája tehát nemcsak kritikát érdemel, hanem lehetőséget is kínál: olyan keretet, amelynek átdolgozásával és kontextusba helyezésével hatékonyabbá válhat a játékos tanulás, különösen a 21. századi oktatásban.

A NÉPTANÍTÓK SZEREPE A FILOXÉRA ELLENI KÜZDELEMBEN A 19. SZÁZAD VÉGÉN

NÓBIK ATTILA

Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: néptanítóság; dualizmus; filoxéra

A filoxéra által okozott fertőzés Észak-Amerikából kiindulva világszerte jelentős károkat okozott a szőlőültetvényekben. A filoxéra-járvány nyugat felől érkezve 1872-ben érte el Magyarországot. A magyar borászok és szőlészek néhány évig nem vették komolyan a veszélyt. Az 1870-es évek végén azonban a filoxéra rohamosan terjedni kezdett, és megfertőzte Magyarország hagyományos bortermelő vidékeit. A legsúlyosabb válság az 1890-es évek első felében következett be, amikor a magyarországi szőlőültetvények területe közel 350 000 hektárról kevesebb, mint 200 000 hektárra csökkent. A válság kormányzati beavatkozást tett szükségessé. A kormány rendeleteket adott ki a filoxéra elleni küzdelem és megelőzés érdekében. Pénzügyi támogatást nyújtottak a szőlősgazdáknak, hogy kárpótolják őket az elvesztett szőlőültetvényekért, és segítsék őket az újraterelítésében ellenállóbb szőlőfajtákkal. Míg a filoxerajárvány hatásait és a kormányzati intézkedések történetét néhány magyar kiadványban feltárják, az elemi iskolai tanítók szerepét nem nagyon tanulmányozták. A jelen előadás előzményei azok a vizsgálatok, amelyek azt kutatták, hogy az elemi iskolai tanítók az állam ügynökeiként milyen szerepet szereztek a mezőgazdaság modernizációjában Magyarországon a 19. században. Mivel a néptanítók legnagyobb hányada falusi környezetben élt és maga is folytatott mezőgazdasági tevékenységet, az oktatási és mezőgazdasági kormányzat előszeretettel használta a népiskolákat és a néptanítókat a modern mezőgazdasági ismeretek és gyakorlatok terjesztésére a vidéki lakosság körében. Ezen ismeretek közé tartoztak az állattenyésztéssel, a selyemhernyó-tenyésztéssel vagy éppen a méhészettel kapcsolatos tudnivalók. Előadásomban korabeli kormányzati rendeletek, sajtótermékek és szakirodalmak alapján elemzem a néptanítók szerepét a filoxéra elleni küzdelemben. A kutatás kérdése az volt, hogy egy (elhúzódó) válsághelyzetben a kormányzat támaszkodott-e a néptanítókra a válság kezelésében. A kutatás alapján megállapítható, hogy a néptanítók szerepe csekély volt a filoxéra elleni védekezésben. Vagyis az a dinamika bontakozott ki, hogy egy válsághelyzetben az állami apparátus végezte a feladatok többségét, míg a hosszú időn keresztül zajló pedagógizációs folyamatokban a néptanítóság szerepe volt meghatározó.

PERFORMATÍV HATÓERŐ A GYÓGYPEDAGÓGUS-KÉPZÉSBEN

NOVÁK GÉZA MÁTÉ

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Kulcsszavak: művészetalapú kutatás; gyógypedagógus-képzés; narratívaelemzés

A kutatás célja bemutatni a performatív intervenciók jelenségvilágát és empirikus kutatási lehetőségeit graduális és posztgraduális képzésekben részt vevő hallgatók narratíváinak elemzésével. Kutatásunk elméleti keretét a kvalitatív paradigma tartalom- és narratívaelemző vizsgálatai (Babbie, 2001; Corbin & Strauss, 2015; Horváth & Mitev, 2015), közelebbről a művészetalapú kutatások gyakorlatán belül (Leavy, 2017; Gallagher et al., 2017) a performatív alapú módszertan határozza meg, amely a részvételi paradigmához kapcsolhatóan a résztvevői élményeken és visszajelzéseken alapul. A szemlélet meghatározó kiindulási pontja, hogy a művészet nem csupán termék, hanem ismeretelméleti folyamat is, s az a felismerés, hogy a művészetalapú kutatásban a performatív intervenció a kvalitatív kutatási paradigma egyik lehetséges módszertanává válhat (Norris, 2000). Segítségével a résztvevők csoportszinten megtapasztalják, kifejezik és reflektálják a folyamatba ágyazott cselekvésekhez kapcsolódó figyelmi fókuszokat, viselkedési mintákat s a hozzájuk tapadó érzelmeket és megéléseket. A kutatás fő kérdése: miként írható le és elemezhető az egyetemi képzés során csoportkeretekben megvalósuló, a sajátélményű intervenciókon alapuló folyamat, az egyéni résztvevői reflexiókból kirajzolódó dinamika, megélés és tapasztalás? A kutatási dizájnban a kutató a kvalitatív paradigmán belül, a folyamat működési elveire rákérdező megközelítés felől érkezve, a GT (megalapozott elmélet) felé haladva az intervenciók során feltárható jelenségek és dinamikák egyedi résztvevői értelmezéseit követve alkotja meg a szövegelemzés kódjait. Az adatfelvétel nagy rögzített mintán (mintegy 1200 reflektív napló, kb. 7000 oldalnyi szöveg) és hosszú folyamaton (2019–25 között hat tanév, 12 szemeszter mintegy 40 kurzusán) alapul. A reflexiós naplókön keresztül a performatív intervenciók térben való részvétel szintjei nyílnak meg a kutató számára. Az előadásban megjeleníteni kívánt kutatási eredmények fókuszálják a csoportos tanulási helyzetekben létrejövő motivációt, a személyes bevonódás lehetőségeit és a csoportfolyamat iránti bizalom és elköteleződés szintjeit, a figyelem, az együttműködés, az ön- és társismeret kompetenciáiban való fejlődést. Korábbi művészetalapú kutatásunk során a szövegtestek kvalitatív tartomelemzésének eredményeképp három fő kategóriát találtunk: a kontextus, a dinamika és a részvétel kategóriáit. Jelen kutatásban a narratívaelemzések során a feldolgozásra kerülő szövegekben elmerülve e kategóriákon túl az énhatékonyságot és magát a reflektivitást, a sajátélményű tapasztalatok elaborációját, a csoport és az egyén szintjén egyaránt gazdagodó reflexiós mezőt sikerült feltárni. Az empirikus kutatás oktatási relevanciája egyszerre andragógiai és művészetpedagógiai kisugárzású lehet. A disszeminációk a jövőben elősegíthetik a további curriculumfejlesztést a gyógypedagógus-képzésben.

A FENNTARTHATÓSÁGRA NEVELÉS KIHÍVÁSAI ÉS LEHETŐSÉGEI A TANÁRKÉPZÉSBEN: TUDÁSELEMENK ÉS ATTITŰDÖK VIZSGÁLATA A JÖVŐ PEDAGÓGUSAINAK KÖRÉBEN

NYITRAI TÍMEA LAURA

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: fenntarthatóságra nevelés; SDG célok; tanárképzés, környezeti attitűd

A fenntarthatóságra nevelés kiemelt jelentőségű a tanárképzésben, hiszen a jövő pedagógusai kulcsszerepet játszanak abban, hogy a tanulók képesek legyenek felismerni és felelősen kezelni a környezeti, társadalmi és gazdasági kihívásokat. A fenntarthatóság pedagógiájának elméleti kerete összetett és interdiszciplináris megközelítést igényel. Célja, hogy a tanulók képessé váljanak a környezeti, társadalmi és gazdasági problémák összefüggéseinek felismerésére, kritikus értékelésére, valamint aktív, felelős cselekvésre. Az egyik alapvető elméleti pillért Paulo Freire kritikai pedagógiája adja, amely a tanulók aktív részvételét, a társadalmi igazságosság melletti elköteleződést hangsúlyozza. Ehhez kapcsolódik Stephen Sterling rendszerszemléletű és transzformatív tanulásra építő elmélete is, aki szerint nem elegendő a fenntarthatóságról szóló ismeretek átadása: a tanulási folyamatnak mélyreható, szemléletformáló hatással kell bírnia. A kutatás célja azonosítani azokat a tudáselemeket, amelyek fejlesztést igényelnek az elsőéves tanárképzésben tanulók körében. Ezen felül azt is vizsgálom, hogy a hallgatók előzetes tanulmányai összefüggnek-e a mérési eredménnyel, és ez milyen mintázatot mutat. A kvantitatív kutatásban 50 fő, különböző tanárképző intézményekből (pl. NYE, ELTE, Miskolci Egyetem) érkező elsőéves hallgató vett részt. A felvett mérőlapok a pedagógusképzésben részt vevő hallgatók attitűdjét és tudásszintjét vizsgálta. A mérés ideje a 2023/2024-es tanév. Az adatok elemzését SPSS 23.0 szoftverrel végeztem. A kutatás során a leíró statisztikai módszerek mellett a teszt belső konzisztenciájának értékeléséhez Cronbach-alfa mutatót használtam. A 25 tételes kérdőív esetében a mutató 0,75-ös értéke a mérőeszköz megbízhatóságát igazolta. Az egyes tételek közötti összefüggések feltárására varianciaanalízist végeztem. Az eredmények várhatóan alátámasztják az alkalmazott mérőeszköz megbízhatóságát, alkalmazhatóságát a vizsgált populációban, és igazolják a középiskolai képzés fontos szerepét a hallgatók tudásszintjében. A kutatás felhívja a figyelmet arra, hogy a tanárképzésben hallgatók tudásszintje számos területen hiányosságokat mutat. A fenntarthatósági szempontok érvényesítése többféle módon is megvalósítható, amelyek egymást erősítve járulnak hozzá a környezettudatosság és a felelősségteljes–fenntartható életmód kialakításához. Az egyik legfontosabb lépés a tantervi integráció, amely magában foglalja a fenntarthatósági alapismereteket nyújtó tantárgyak bevezetését, illetve ezek beépítését a meglévő tantárgyakba. A pedagógiai munka során nem elég csupán a tudás átadása; legalább ilyen fontos a szemléletformálás és a pozitív attitűdök kialakítása is. Kutatásom eredményei is azt mutatják, hogy a fenntartható jövő megteremtéséhez olyan pedagógusokra van szükség, akik egyszerre képesek tartalomszervezőként, közösségépítőként és rendszergondolkodóként helyállni (Galambos et al., 2024).

ÉRTELMI FOGYATÉKOS GYERMEK ÉDESAPJAKÉNT A DIAGNÓZISTÓL A GONDOZÁSIG

OROSZ HENRIETTA, GULYA NIKOLETTA MÁRIA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: édesapák; értelmi fogyatékos; érzelmek

A fogyatékossgal élő gyermek nevelése komplex érzelmi és pszichoszociális kihívást jelenthet a család számára. Amellett, hogy a családi élethelyzetet instabillá teheti, nagymértékben befolyásolhatja a szülő pszichoszomatikus és mentális egészségét. A hazai és nemzetközi szakirodalom jellemzően az édesanyák megküzdésére és szerepvállalására fókuszál, míg az édesapák érzelmi megélése háttérbe szorul (McKeith, 1973; Garai & Kovács, 2014). A társadalmi elvárások, a férfiakkal szembeni „erősnek kell lenni” narratíva, valamint a családon belüli szerepük sajátosságai miatt az apák érzelmi feldolgozása eltérhet az anyákétól. Ezen családok életében az apák gyakran a „csendes háttérember” szerepét töltik be, akikre elsősorban a gazdasági biztonság megteremtése hárul (Gallagher & Bristol, 1989; Radványi, 2016; Kálmán, 2004). A kutatás célja, hogy feltárja azokat az érzelmi folyamatokat és mentális kihívásokat, amelyeken az édesapák keresztülmennek gyermekük diagnózisának megismerésétől kezdve a mindennapi gondozási rutin kialakulásáig. A vizsgálat kvalitatív módszerrel, félig strukturált interjúk segítségével történik, egy budapesti intézmény együttműködésével, ahol közép- és súlyosan-halmozottan fogyatékos gyermekek oktatása, nevelése és fejlesztése kerül ellátásra. Az édesapák interjúztatása az intézményvezető beleegyezésével, rugalmasan, az interjúalanyok igényeihez alkalmazkodva, személyesen és online valósul meg. Kiemelt figyelmet kapnak a megküzdési mechanizmusok, a társas támogatás szerepe, valamint a családi és társadalmi kapcsolataik változása, mivel ezek alapvetően befolyásolják a család működését, a gyermekkel való kapcsolat minőségét, valamint az apa hosszú távú pszichés jóllétét. Az interjúk felvétele és elemzése jelenleg folyamatban van. Az eddig feldolgozott adataink alapján valószínűsíthető, hogy az apák érzelmi feldolgozása sok esetben elhúzódó, és gyakran kimondatlan marad, mivel a társadalmi normák és nemi szerepelvárások gátolják az érzelmek nyílt kifejezését. Az apák különböző megküzdési stratégiákat alkalmaznak – például az elfojtás, a racionalizálás, a munkába menekülés vagy a humor használata –, azonban ezek hatékonysága és hosszú távú következményei eltérőek lehetnek. Sok esetben elszigetelődést élnek meg, különösen, ha nincs körülöttük támogató közösség vagy megfelelő szakmai segítség. A kutatás hiánypótló jellegű, mivel kevés hazai adat áll rendelkezésre az apák pszichés jóllétére és szerepmegélésére vonatkozóan. Eredményei hozzájárulhatnak ahhoz, hogy az apák számára célzottabb pszichológiai és szociális támogatási formák kerüljenek kidolgozásra, valamint, hogy a szakpolitikai és intézményi gyakorlatokban is nagyobb figyelmet kapjanak az apák igényei és tapasztalatai.

EGY DIGITÁLIS MATEMATIKAI FEJLESZTŐPROGRAM HATÁSVIZSGÁLATA HÁTRÁNYOS ÉS HALMOZOTTAN HÁTRÁNYOS HELYZETŰ ALSÓ TAGOZATOS TANULÓK KÖRÉBEN

ÖKÖRDI RÉKA *, MOLNÁR GYÖNGYVÉR **, KISS RENÁTA ***

* Szegedi Tudományegyetem; ** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet,
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport;

*** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet Oktatásméлет Tanszék,
MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Kulcsszavak: szocioökonómiai státusz; matematikai alulteljesítés; digitális

A szocioökonómiai háttér matematikai alulteljesítésben játszott szerepe már kisgyermekkorban megmutatkozik (Duncan & Murnane, 2016). Bár a tanulók közötti különbséget egy hatékony iskolai hátránykompenzáció pedagógiai hozzáadott értéke csökkenteni képes (Tóth et al., 2010), kevés kutatási eredménnyel rendelkezünk a 6–10 éves korosztály számára iskolai oktatási környezetben alkalmazható digitális felzárkóztató programokról matematikából (Dietrichson et al., 2017). Kutatásunk célkitűzése egy olyan, a szorzás és osztás megértéséhez szükséges konceptuális tudás elsajátításának elősegítésére szolgáló digitális fejlesztőprogram létrehozása, illetve hatékonyságának monitorozása volt, amely a tantervi követelményekhez igazodva, az iskolai élet mindennapjaiba integrálva, a felzárkóztatásra leginkább rászoruló diákok matematikai készségeit és tudását fejleszti hatékonyan. A kontrollcsoportos kutatás eredményeinek elemzése során az alábbi kutatási kérdéseket fogalmaztuk meg: (1) Milyen teljesítménybeli különbség figyelhető meg a fejlesztőprogram hatására a hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű diákok körében? (2) Milyen képességszinten lévő HH / HHH státuszú diákok fejlődését támogatja leginkább a fejlesztőprogram? (3) A hátrányos helyzet meglete mennyiben befolyásolja a teljesítményt? A kutatásba bevont 364 9–11 éves diák közül 122 volt HH vagy HHH státuszú. Az előteszt eredményét kovariánsként tekintve az ANCOVA elemzés szignifikáns különbséget mutatott a megtartott hatás vizsgálatában a kísérleti és a kontroll csoport tanulói között ($F(1, 119) = 6,594, p = 0,011, \eta^2 = 0,053$). Azok a HH / HHH státuszú tanulók, akik fejlesztésben részesültek, jobban fejlődtek, mint a kontrollcsoport tagjai, és a fejlesztés eredménye hosszabb távon is kimutatható. A kísérleti csoport gyengébb bemeneti készségekkel rendelkező tagjainak teljesítménye javult, miközben a fejlesztésben nem részesült társaik teljesítménye stagnált, vagy romlott. A kísérleti csoportban a hátrányos helyzetű és nem hátrányos helyzetű csoportok teljesítménye között megfigyelhető, páros t-teszt alapján számított hatásméret a fejlesztés hatására csökkent ($d_{elő} = 1,16, d_{utó} = 1,05$), míg a kontrollcsoportban ezzel ellentétes irányú a folyamat ($d_{elő} = 0,99, d_{utó} = 1,29$). Kutatásunkban feltérképezhettük egy matematikai fejlesztőprogram alacsony szocioökonómiai státuszú diákok teljesítményére gyakorolt hosszú távú hatását. A fejlesztésben részesült hátrányos helyzetű gyerekek teljesítménye oly módon javult, hogy csökkentették hátrányukat a fejlesztésben szintén részesült nem hátrányos helyzetű diákokkal szemben. A kontrollcsoport tagjainak teljesítménye alátámasztja azokat a kutatási eredményeket, hogy célzott fejlesztés nélkül az olló a két csoport folyamatosan nyílik (pl. Campione et al., 1988). A fejlesztőprogram azonban az egyenlőtlen oktatási hozzáférést tudja ellensúlyozni azáltal, hogy mindenkinek ugyanazt a tartalmat és minőséget biztosítja.

A kutatást támogatta: A kutatást támogatta: A kutatást az OTKA K135727, illetve az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázata támogatta (KOZOKT2021-16).

TANTERMI FIZIKAI AKTIVÍTÁSRA ÉPÜLŐ INTERVENCIÓ HATÁSA ALSÓ TAGOZATOS TANULÓK KOGNITÍV KÉPESSÉGEIRE ÉS MATEMATIKAI TELJESÍTMÉNYÉRE

PÁSZTOR-HORVÁTH DÓRA, BOGNÁR JÓZSEF

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: tanórai fizikai aktivitás; kognitív funkciók; iskolai előmenetel

A kognitív képességek tudatos fejlesztése elengedhetetlen az általános iskolás korú tanulók optimális iskolai előmeneteléhez, valamint a jó tanulmányi eredményeihez és felnőttkori sikerességhez szükséges kompetenciák kialakításához (Sember et al., 2020). A matematikaoktatás során tapasztalható iskolai kudarcok megelőzésében kiemelt szerepet játszanak a korai mozgásos intervenciók és az élményszerű, aktív oktatási módszerek (Mavilidi & Vazou, 2021). Ezek a megközelítések elősegítik a matematikai kompetenciák fejlődését, valamint hozzájárulnak a tanulmányi teljesítmény javulásához (Clements & Sarama, 2011). Számos kutatás igazolja, hogy a fizikai aktivitás akkor fejti ki leginkább jótékony hatását, ha az motiváló jellegű, strukturált módon valósul meg, valamint szervesen illeszkedik a tanítási óra felépítésébe (Almolda, 2014; Trudeau & Shephard, 2008). Egyértelmű, hogy az ilyen típusú mozgásformák már rövid távon is elősegítik a tanulói teljesítmény növekedését, illetve egyes kognitív képességek fejlődését (Bidzan-Bluma & Lipowska, 2018). A kutatás célja annak bemutatása volt, hogy 8 héten át tartó fizikailag aktív tanulás milyen hatást gyakorol a matematikai teljesítményre és a kognitív képességekre 3–4. osztályos általános iskolai tanulók körében. A vizsgálat intézményi szinten valósult meg, 5 csoport (N = 90 fő) bevonásával. A hatékonyság értékeléséhez elő- és utóméréseket végeztünk, az adatok elemzése során leíró statisztikai módszereket, páros t-próbát, valamint Repeated Measures ANOVA-t alkalmaztunk ($p < 0,05$). A homogenitásvizsgálat alapján az előmérés nem mutatott különbséget az 5 csoport között. Az RM ANOVA szignifikáns különbségeket mutatott a csoportok, az időpontok és a vizsgált változók tekintetében ($F = 2,01$; $p = 0,010$; $\eta^2 = 0,04$), amely az intervenció hatását igazolja. A léggömbös gyakorlatokat végző 4. osztályos kísérleti csoport szignifikáns fejlődést mutatott a kognitív képességek terén ($t = -3,444$; $p = 0,001$), valamint a matematikai teljesítményben ($t = -2,136$; $p = 0,004$). A labdás feladatokkal dolgozó 3. osztályos kísérleti csoport esetében is statisztikailag igazolható javulás mutatkozott a kognitív tesztek eredményeiben ($t = -2,637$; $p = 0,010$). A labdás tevékenységekben részt vevő 4. évfolyamos kísérleti csoportban, valamint egyik kontrollcsoportban sem volt kimutatható statisztikailag szignifikáns változás a vizsgált változók tekintetében. A labdával és léggömbbel végzett tantermi fizikai aktivitások pozitív hatása a kognitív képességek, valamint a matematikai kompetenciák fejlődése tekintetében alátámasztást nyert. A mozgásos és koordinációs gyakorlatok kognitív működésre – így a tanulási képességekre – gyakorolt jótékony hatásának igazolása hozzájárulhat olyan hatékony, pedagógiai szempontból is releváns óraközi módszerek és beavatkozási programok kialakításához, amelyek a tanulók megismerő és tanulási folyamataiban bekövetkező fejlődés elősegítésére is alkalmasak.

A KOLLABORATÍV KÉPESSÉGEK KAPCSOLATA AZ ANYA ISKOLAI VÉGZETTSÉGÉVEL NYOLCADIK OSZTÁLYBAN ÉS EGYETEMI BELÉPÉSKOR

PÁSZTOR-KOVÁCS ANITA *, PÁSZTOR ATTILA **

* Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

** Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: kollaboratív képességek; szülő iskolai végzettsége

A kollaboráció képességének a munkaerőpiaci érvényesüléshez való vitathatatlan fontossága ellenére (Tushar & Sooraksa, 2023) kevés tudásunk van arról, hogy a családi háttér miként befolyásolja alakulását. Mindössze három kutatás állapított meg összefüggést a szocioökonómiai státusz, illetve a szülők iskolai végzettsége és a kollaboratív képességek közötti kapcsolatot (OECD, 2017; Pásztor-Kovács et al., 2020; Zsolnai & Kasik, 2015). A hivatkozott kutatások mintáját az általános iskolás, illetve a 15 éves korosztály képezte, így nem rendelkezünk adattal arról, hogy miként változik az összefüggés a középfokú oktatás befejeztével. Jelen vizsgálat célja ennek megfelelően a kollaboratív képességek az anya iskolai végzettségével való kapcsolatának feltárása nyolcadik osztályosok, valamint egyetemi tanulmányaikat megkezdő hallgatók körében. A kutatásban 1658 nyolcadikos tanuló ($M_{\text{év}} = 14,25$; $SD = 0,47$; 51,8%-uk lány), és a Szegedi Tudományegyetemet kezdő 1612 hallgató vett részt ($M_{\text{év}} = 19,55$; $SD = 1,88$; 59,5%-uk nő). A résztvevők a Kollaboratív képességek kérdőívet (Pásztor-Kovács et al., 2020), egy 18 tételes, hétfokú Likert-skálát alkalmazó mérőeszközt töltötték ki az eDia rendszeren keresztül (Csapó & Molnár, 2019). Az egyetemi részmintához fűződő item-totál korrelációs vizsgálat egy tétel alacsony korrelációját mutatta, ezért ezt a további elemzésekből kizártuk. A kérdőív megfelelő megbízhatóságot mutatott a megmaradó 17 tételre nézve (8. osztályos részminta: Cronbach- $\alpha = 0,93$; egyetemi részminta: Cronbach- $\alpha = 0,83$). A nyolcadik osztályosok közül 928-an szolgáltattak adatot édesanyjuk iskolai végzettségéről. A varianciaanalízis szignifikáns különbséget jelzett a tanulók kollaboratív képességeiben az anya iskolai végzettsége csoportosító változó mentén: $F = 6,44$; $p < 0,01$; $\eta^2 = 0,03$. A post hoc Tukey teszt kimutatta, hogy azok a tanulók, akiknek az édesanyja általános iskolai ($N = 60$; $M = 80,32$; $SD = 20,12$), szakiskolai végzettséggel ($N = 183$; $M = 83,36$; $SD = 19,80$) vagy érettségivel ($N = 234$; $M = 84,47$; $SD = 19,12$) rendelkezett, szignifikánsan alacsonyabb pontszámot értek el, mint azok, akiknek az anyja főiskolai ($N = 211$; $M = 89,09$; $SD = 16,33$) vagy egyetemi végzettségű ($N = 240$; $M = 89,59$; $SD = 17,99$) volt. Az egyetemet megkezdő, adatot szolgáltató ($N = 1586$) hallgatók körében az anya iskolai végzettsége szintén szignifikáns kapcsolatot mutatott a kollaboratív képességekkel: $F = 4,64$; $p < 0,01$, $\eta^2 = 0,01$. A post hoc Tukey teszt ugyanakkor nem jelzett szignifikáns különbséget az egyes iskolai végzettségi kategóriák között. Az átlageredmények az érettségivel rendelkező anyák gyermekei esetében voltak a legalacsonyabbak ($N = 234$; $M = 84,47$; $SD = 19,12$), az egyetemi végzettségű anyák gyermekeinél a legmagasabbak ($N = 240$; $M = 89,59$; $SD = 17,99$; Cohen $d = 0,28$). Az eredmények arra utalnak, hogy a felsőfokú végzettség egyfajta vízválasztót jelent az édesanyák esetében a kollaboratív képességek átadásában, fejlesztésében. Jelentősége a középfokú oktatás során valamelyest csökken, de az egyetem megkezdésével is kimutatható.

A kutatást támogatta: A kutatást az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta (KOZOKT2021-16). Pásztor Attila a kutatás során MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült (BO/00093/23/2).

„IGEN TISZTELT JÓ BARÁTNÉM!” – KEMÉNDYNÉ DRUCKER IRMA, AZ ELSŐ MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁRNŐ ÉLETMŰVE JÓKAI MÓR LEVELEI TÜKRÉBEN

PELESZ NELLI

Szegedi Tudományegyetem JGYPK

Kulcsszavak: nőnevelés; tanítóképzés; Jókai Mór

A neveléstörténeti kutatások részeként a nőnevelés történetének vizsgálata napjainkban számos friss, új eredménnyel gazdagodott. Ehhez kíván hozzájárulni az alább bemutatott kutatás, amelynek fókuszában az országos híru nőnevelő kortársnői, Veres Pálné és Zirzen Janka mellett kevésbé ismert Keméndy Nándorné Drucker Irma (1838–1912) életműve áll. Ő volt az első magyar tanítónőképző-intézeti tanárnő, valamint ő alapította Szeged első tanítónőképzőjét is, amely magániskola volt. Az elsők között szerzett tanítói oklevelet 1858-ban az Angolkisasszonyok budapesti intézetében. Időközben testvérét, Drucker Józsefet szegedi tanácsnökká nevezték ki, amelynek köszönhetően maga is a városban helyezkedett el, Malocsay Gizella magániskolájában. Itt három évet töltött, amely idő alatt férjhez ment Keméndy Nándor rendőrbiztoshoz, illetve közismert szegedi újságíróhoz. Férjhezmenetele után határozta el, a leánynevelés alacsony színvonala miatt, a széles közönség művelődési igényeinek megfelelően leányiskolát nyit. Az 1862-ben indított négyosztályos, majd 1868-ban hatosztályosra bővített leányiskola mellé 1875-ben három évfolyamú tanítónőképzőt szervezett, miután az országban egyedülálló módon tanítóképző-intézeti tanári képesítést szerzett. 1879-ig negyven képesített tanítónő került ki képzőjéből és ezer leány a hatosztályos iskolájából. Az árvíz az intézetet teljesen elpusztította, így az árvíz után a tanítónőképzés megszűnt, és csak hatosztályos, valamint nyolcosztályos leányiskoláját tartotta fenn. 1879-től 1899-ig 525 növendék járt nyolcosztályos iskolájába, 1956 növendék tanult hatosztályos iskolájában. Keméndyné nemcsak a helyi leánynevelésre gyakorolt hatást, hanem kiterjedt kapcsolatainak köszönhetően a kulturális életben és jótékonyági kezdeményezésekben is oroszlánrészt vállalt, miniszteri elismerésben is részesült. Mind nevelői tevékenysége, mind közéleti szerepvállalása példaértékű, azonban mindezidáig munkásságának széles körű forrásbázison alapuló feltárása és összegzése elmaradt. A kutatás a fellelhető levéltári források és a korabeli sajtó tudósításai mellett felhasználja és bemutatja (a bicentenáriumra tekintettel) Jókai Mór és Drucker Irma levelezését. A vizsgálat narratív szövegelemzés segítségével ábrázolja együttműködésüket és szellemi horizontjukat. Az eddig nem publikált források közzététele és tudományos igényű feldolgozása a magyarországi nőnevelés eddig kevésbé ismert szegmensének alaposabb megismerését teszi lehetővé.

A NEVELÉSTUDOMÁNY CENTRALIZÁCIÓJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIAÁN 1948 ÉS 1955 KÖZÖTT

PÉNZES DÁVID

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

*Kulcsszavak: Magyar Tudományos Tanács; Magyar Tudományos Akadémia; Pedagógiai
Főbizottság, centralizáció*

Magyarország a második világháború után a szovjet érdekszférába került és 1991-ig, amíg az utolsó szovjet katona el nem hagyta az országot, oda is tartozott. A háborút követő, rövid, reményre okot adó plurális időszak után az 1947-es ún. kékcédulás választások, majd az 1948-ban bekövetkező fordulat éve végérvényesen előbb a kommunizmus, majd a szocializmus építésének kényszerpályájára lökte hazánkat. A korszak neveléstörténeti feldolgozása az 1980-as években kezdődött el. A rákövetkező időszakban, a teljesség igénye nélkül, olyan kutatók jelentkeztek idevontakozó munkáikkal, mint Knausz Imre (1985, 1994), majd egy évtizedes kihagyás után Golnhofer Erzsébet (2004), Szabolcs Éva (2006) vagy Pukánszky Béla (2007). Jelen előadásom során egy, a neveléstudomány második világháború utáni történetét vizsgáló szélesebbkörű kutatás részeredményeit kívánom bemutatni. A vizsgálat forrásait az MTA levéltára Pedagógiai Bizottságra vonatkozó iratanyagai és a Magyar Nemzeti Archivum Prohászka Lajosra vonatkozó dokumentumai szolgáltatták. Kutatási kérdéseim a következők voltak: Miként vált a neveléstudomány plurális, sokszínű tudományterületből központilag irányított, szűk ideológiai keretet kiszolgáló tudománnyá? Kik voltak ennek a folyamatnak a látható aktorai? Az 1948-at követő években gyorsan kiszelektálódtak a felsőoktatói karból azok, akik nem hódoltak be az új, elsősorban keletről jövő „modern” pedagógiának. Ám a szovjet pedagógia átvétele és a korábbi korszakok tagadása – legalábbis becsatolása a szocialista neveléstudományba – pusztán egy szelete volt az átalakulásnak. Az ideológiai váltáson túl a szovjet tudományos struktúra bevezetésével és meggyökereztetésével is próbálkoztak, ám miután az újonnan létrehozott Magyar Tudományos Tanács működése kudarcnak bizonyult, az Akadémia átszervezése mellett, annak új struktúráját adva, lényegében újrapozícionáltak a neveléstudomány mellett a pszichológiát és az éppen csak életre kapó szociológiát is. Az egyéni tragédiáktól eltekintve, a neveléstudomány számára kevésbé volt „fájdalmas” az átalakulás, mint a szociológiának, ami gyakorlatilag megszűnt, vagy éppen a pszichológiának, amely igen korlátozott keretek között működhetett (a megszűnés és a megtűrés határán). Ugyanakkor a neveléstudomány korábbi intellektuális teljesítményének leértékelése is megtörtént, emellett a neveléstudományi kutatások korlátozása, illetve újrastrukturálása is végbement. Ez nemcsak az ideológia-vezérelt kutatásokat – és azok akadémiaira irányítását – foglalta magába, hanem azt is, hogy mely egyetemeken mit kutathattak. Ennek szétesztása az Akadémián működő Pedagógiai Bizottság – majd Pedagógiai Főbizottság – feladata lett. Előadásomban megkísérlem felvázolni, hogy miként történt meg a neveléstudomány centralizációja és irányítása ebből az egyetlen központból.

A KULTÚRA VÁROSA A TEHETSÉG VÁROSA? PÉCS TEHETSÉGFÖLDRAJZI VIZSGÁLATÁNAK NÉHÁNY EREDMÉNYE

PETE JÓZSEF

Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziuma és Kollégiuma

Kulcsszavak: tehetségföldrajz; tartalomelemzés

„Legnagyobb természeti kincsünk a tehetség” – vallja Czeizel Endre (2003), és mint ilyen „természetesen” nem áll rendelkezésre kimeríthetetlen mennyiségben. Éppen ezért a tehetségekért folyó világméretű küzdelemben („*War for talent*”, Michaels et al., 2001) felértékelődnek azok a helyek, ahol a tehetségek az átlagnál nagyobb számban jelennek meg. Jared Diamond (2006) szerint a földrajzi környezet jelentős szerepet játszik abban, hogy egy társadalomban milyen mértékben bontakozhat ki az egyéni és kollektív tehetség. Richard Florida (2012) pedig megállapítja, hogy a kreatív tehetségek bizonyos földrajzi helyeken koncentrálódnak, amelyeket a „kreatív városok” jellemeznek. Ezek a példák mind azt mutatják, hogy a tehetség fejlődése szoros kapcsolatban áll a földrajzi környezet kínálta lehetőségekkel, kihívásokkal és erőforrásokkal. A kutatás célja, hogy kimutassa Pécs városának tehetségföldrajzi vizsgálatával a tehetségek megjelenésének történeti-földrajzi mintázatát. A legfontosabb kérdés, hogy milyen történeti, társadalmi indikátorai vannak a tehetségek megjelenésének, kibontakozásának egy adott földrajzi közegben. A főbb hipotézisek a következők: (1) Kimutathatóak a város történetében bizonyos társadalom-, politika- ill. kultúrtörténeti korszakhatárok, melyek a város tehetségmintázatát meghatározzák. (2) Érvényesülnek a város esetében is az országos szinten kimutatott tehetségdinamikai jellemzők (Győri, 2011) (3) Felrajzolhatók bizonyos tehetségterületek szerinti mintázatok a város tehetségföldrajzi profiljában. A kutatás alapvető forrásbázisát a Pécs Lexikon személyi anyaga képezi (Romváry, 2010). A szöveg tartalomelemzése során vizsgálati triangulációval nyert rekordok statisztikai elemzése (alap- és mélystatisztikai számítások révén) lehetővé teszi az adatok értelmezését, tehetségföldrajzi szempontú megközelítése (Győri 2011) pedig az eredmények kartográfiai módszerrel történő megjelenítését, további elemzések, vizsgálatok céljából. A kutatás előzetes eredményei a hipotéziseket részben megerősítik. A város társadalom- és politikatörténetében megjelenő korszak- és szakaszhatárok egybevágnak a tehetségkompozíció jellemzőinek megváltozásával (tehetségterületek, térbeli dinamika). A változások legfontosabb indikátorai az oktatási, kulturális, tudományos intézményrendszerben bekövetkező változások; nem hanyagolhatóak el ugyanakkor bizonyos társadalom- és gazdaságtörténeti folyamatok lecsapódásai sem. Az országos tehetségdinamikai (tehetségek kibocsátás, -befogadás, -megtartás, tehetségáramlás) folyamatok bizonyos elemei szintén kimutathatóak az adatokból, azzal a nem elhanyagolható különbséggel, hogy a fennálló nyugat–keleti dichotómiát – több forrásból eredeztethetően is – módosítja, sőt néha felülírja az észak–dél dichotómia is. A bizonyos tehetségterületek szerinti mintázat felrajzolása azonban – a kutatás jelen fázisában rendelkezésre álló adatok alapján – nem végezhető el.

NYILVÁNOS ÉNEKÓRÁK FELNŐTTEKNEK. ISKOLÁNKÍVÜLI NÉPMŰVELÉS VAGY A MAGYAR ZENEKULTÚRA MEGÚJÍTÁSA?

PETHŐ VILLÓ

Szegedi Tudományegyetem Bartók Béla Művészeti Kar

Kulcsszavak: nyilvános énekóra; kórus; magyar népdal, magyar nóta

Az előadás az 1930-as 1940-es években a felnőttek számára szervezett az iskolán kívüli zenei ismeretterjesztés és nevelés két formáját, céljaikat és az általuk képviselt zenei világot mutatja be. Ennek keretében bemutatom az Iskolánkívüli Népművelési Osztály zenei tanfolyamait. Az 1920-as években felállított Iskolánkívüli Népművelési Központ és az ehhez tartozó bizottságok a vidéki lakosság számára szerveztek analfabetá tanfolyamokat, ismeretterjesztő tanfolyamokat és előadásokat, ezen belül művészeti előadásokat és tanfolyamokat is. Áttekintést adok a Kodály köréhez tartozó zenei szakemberek által szervezett Nyilvános Énekórákról, melyekre a német zenepedagógus, Fritz Jöde munkássága és az ő *Offene Singstunde* (Nyilvános Énekóra) gyakorlata volt nagy hatással. Jöde énekóráin a többszáz résztvevő tanult meg és énekelt német népdalokat és kánonokat. Jöde 1938-as budapesti tanfolyamán nagy sikert aratott a nyilvános énekóra, ennek hatására határozták el a magyar szakemberek, hogy hasonló eseményeket szervezzenek. Az említett két területet a kutatók eddig nem elemezték. A kutatás forrásai korabeli dokumentumok, összegző munkák, zenei szaklapokban megjelent cikkek, melyeket forráselemzés és dokumentumelemzés módszereivel vizsgáltam. A kutatás kérdései: Az iskolánkívüli népművelés és a Nyilvános Énekórák milyen zenei nevelési célokat valósítottak meg? Milyen mértékben terjedtek el Magyarországon az említett gyakorlatok? Összekapcsolódott-e a két gyakorlat, hatással lehettek-e egymásra? Az eredmények azt mutatják, hogy az 1930-as évektől Magyarországon az iskolánkívüli népművelés keretében zenei tanfolyamokat, előadásokat is szerveztek. Ezzel a vidéki lakosság zenei műveltségének emelését és a nemzeti érzés erősítését tartották fontosnak. A magyar nóta tanfolyamokon a népies műzene megismertetése, az egyszólamú éneklés gyakorlása volt a cél. Jöde sajátos gyakorlatát átvéve a magyar nyilvános énekórákon autentikus magyar népi dalokat és kánonokat énekeltek a résztvevők. A cél az autentikus magyar népzene, a művészileg magas színvonalat képviselő kórusművek megismertetése és az együtténeklés volt. A dokumentumok alapján Budapesten kívül több vidéki városban is tartottak rendszeresen ilyen nyilvános énekórákat. Erdélyben a Daloljunk együtt! eseményei az Erdélyi Népművelési Bizottság támogatásával kerültek megrendezésre, az énekelt népdalokat és kánonokat a Kodály-tanítványok zeneműkiadója, a Magyar Kórus állította össze. A források alapján látható, hogy a magyar nótatanfolyamok és a magyar népdalokat, kánonokat tanító eseményeket egyaránt „nyilvános énekóráként” jelölték. A résztvevők több társadalmi csoportból érkeztek, az előzetes zenei tudás nem volt feltétel. A vizsgált kezdeményezések között markáns különbség látható a társadalmi és pedagógiai célok, a pedagógiai gyakorlat és a megszólaltatott művek esetében.

PREDICTIONS TO CHOPIN. VIDEO ANALYSIS OF LISTENERS WITH SEVERE AND MULTIPLE DISABILITIES

VILLÓ PETHŐ *, LUCA TISZAI **

* University of Szeged Bartók Béla Faculty of Arts

** Pázmány Péter Catholic University BTK VJK

Kulcsszavak: prediction; Chopin; severe and multiple disabilities

This project is part of a larger research study on the musical understanding of adults with severe and multiple disabilities. Although individuals with severe disabilities are often associated with low cognitive abilities, they can identify and predict different musical phenomena. Although their unique skill sets are difficult to measure with standardized tests, their passion for classical music may provide a new avenue for gaining a deeper understanding of their cognitive abilities. Although structural prediction and anticipation have been observed, they have not yet been researched. In our previous work, we studied reactions to irregularities in tempo, metric order, and harmony, but paid less attention to musical form. This research focuses on predicting musical forms and individual reactions to two pieces of piano music. Our four participants were familiar with piano music and the Romantic style, but not with Chopin's piano music. Chopin's mazurkas are eloquent examples of his miniature artistry. Thus, we selected two mazurkas (C-sharp minor, Op. 6, No. 2, and B-flat major, Op. 7, No. 1) to study reactions to different musical forms. The works have many similarities: 3/4 pulsation; rhythms typical of the mazurka; ornamentation; tempo and dynamic shifts; and rondo form, including several repetitions of passages. However, the mood, tempo, and time signature of the two pieces differ. Our questions are: After listening once, do the participants recognize the repeated melodies? How will they react to changes in tempo or dynamics? Which musical phenomena will capture their attention? First, the participants heard the pieces one by one. Then, we used video analysis. The initial results indicate that the subjects listened attentively to both pieces. More movements and gestures were observed in the case of the shorter work. All of the participants typically reacted to changes in both pieces, responding to recurring melodies. Some participants marked trills almost simultaneously with the music. There was also a minimal delay in their movements in response to slowing and speeding up, which indicates close attention and a sensitive focus. While we could identify predictions in typical Baroque and Classical pieces, the musical structure of these Romantic works was less predictable. The next step is to compare the participants' reactions to those of musically trained and untrained neurotypical listeners.

A NYELVI TUDATOSSÁG FEJLESZTÉSE A NÉMET MINT IDEGENNYELV-OKTATÁSBAN

PINTYE-LUKÁCS ERZSÉBET

Debreceni Egyetem BTK

Kulcsszavak: idegennyelv-oktatás; nyelvi tudatosság; második idegen nyelv

Az idegennyelv-oktatás legfontosabb célkitűzése és feladata a tanuló cselekvőképességének fejlesztése az adott idegen nyelven. Az Európa Tanács által 2001-ben elfogadott és kiadott Közös Európai Referenciakeret (KER; Europarat 2001, 2020) a nyelvi cselekvőképesség fejlesztése, a cselekvés- és tanulóközpontú didaktikai-metodikai elv alkalmazása mellett a tanulók többnyelvűségi kompetenciájának kialakítását is hangsúlyozza. A Magyarországon jelenleg érvényben lévő oktatást szabályozó dokumentumok (Nemzeti alaptanterv, NAT; Kerettanterv) a KER-ben leírtaknak megfelelően az egyéni többnyelvűség fejlesztését fontos nyelvoktatási célkitűzésnek tekintik. A Központi Statisztika Hivatal (KSH) adatai szerint továbbra is az angol és a német nyelvet választják a legtöbben idegen nyelvként az oktatási intézményekben. A német mint idegen nyelv egyre inkább a második idegen nyelv szerepét tölti be a közoktatásban. A német mint idegen nyelv tanulásával kapcsolatos kutatások (Berényi, 2017; Feld-Knapp, 2014; Perge, 2018; Kegyes & Zipser, 2022) arra hívják fel a figyelmet, hogy a második idegen nyelv tanítása során érdemes a korábbi nyelvtanulási tapasztalatokra támaszkodni, hiszen ezek a tapasztalatok (anyanyelv, első idegen nyelv) hozzájárulhatnak a nyelvi tudatosság fejlesztéséhez, a reflektív tanulói habitus kialakításához a nyelvtanulási folyamatban. A Kerettanterv második idegen nyelv tanítására vonatkozó leírása is kiemeli, hogy a második idegen nyelv tanítása során építeni kell az első idegen nyelv tanítása során szerzett tapasztalatokra, stratégiákra és az anyanyelvi ismeretekre. Vizsgálatomban egy interjúalapú kutatás segítségével törekedtem a német mint idegen nyelvet tanuló diákok nyelvi tudatosságának feltérképezésére. Kutatásomat Hajdú-Bihar vármegyében található közoktatási intézmények német szakos pedagógusaival valósítottam meg. Az interjúban található kérdések által arra kerestem a választ, mennyire jellemző a diákokra a nyelvi tudatosság, milyen szerepet kap a nyelvi tudatosság fejlesztése a német mint idegen nyelv órákon és milyen mértékben járul hozzá a kiválasztott tankönyv a nyelvi tudatosság, a reflektív nyelvtanulói gondolkodás fejlesztéséhez. Az interjún összesen 10 német szakos pedagógus (9 nő és 1 férfi) vett részt, közülük heten gimnáziumban, hárman technikumban tanítják a német nyelvet. A kérdésekre adott válaszok és a megosztott tapasztalatok alapján négy fókuszterületet különítettem el egymástól: (1) a második idegen nyelv tanulásának nehézségei, (2) a tanulók hozzáállása a második idegen nyelv tanulásához, (3) nyelvi tudatosság fejlesztése a nyelvórán, (4) nyelvtanulási stratégiák alkalmazása. A német szakos tanárok kiemelték, hogy a második idegen nyelv tanítása az angol nyelv népszerűsége mellett kihívás elé állítja őket, de törekednek a tanulók előzetes nyelvtanulási tapasztalatainak figyelembevételére, az angol nyelv tanulása során alkalmazott stratégiák beépítésére és a nyelvek közötti különbségek, hasonlóságok kihangsúlyozására.

A NEMZETKÖZI KODÁLY-HÁLÓZAT: ELMÉLETI KERETEK ÉS PILOT HÁLÓZATKUTATÁS

POLYÁK ZSUZSANNA

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Kodály Intézete

Kulcsszavak: Kodály-koncepció; történeti hálózatelemzés; innovációdifúzió

Az előadás egy folyamatban lévő kutatási projekt elméleti és módszertani keretét, valamint első eredményeit mutatja be. A projekt a Kodály-koncepció 1960-as évektől induló nemzetközi terjedését vizsgálja három magyar zenepedagógus – Szőnyi Erzsébet, Forrai Katalin és Nemesszeghyné Szentkirályi Márta – külföldi szakmai levelezése alapján. A kutatás kiindulópontja, hogy a Kodály-koncepció és a ráépülő módszertan elterjedése nem központi irányítással, hanem személyes kezdeményezéseken, szakmai kapcsolatokon keresztül zajlott. Ennek a kapcsolati hálónak a feltérképezése eddig nem kapott önálló figyelmet. A kutatás két elméleti és módszertani pillére Everett M. Rogers innovációdifúzió-elmélete és a történeti hálózatelemzés. A két megközelítés kombinációja lehetővé teszi egyrészt a kapcsolati hálók rekonstruálását, másrészt a pedagógiai adaptációs folyamatok értelmezését. A kutatás során létrehozott adatbázis a levelezésekből nyert kétféle kapcsolati információra épül: (1) a levél küldője és címzettje közötti kapcsolat, valamint (2) a levelekben említett további személyek közötti viszonyok. A három pedagógus egóhálójának kombinálásával kirajzolódik egy olyan szakmai kapcsolatháló, amelyben azonosíthatók a kulcsszereplők és a pedagógiai transzfer szempontjából meghatározó csomópontok. A hálózati szerkezet feltérképezését tartalmi elemzés követi, amely Rogers modelljének öt tényezője mentén szerveződik: relatív előny, kompatibilitás, komplexitás, kipróbálhatóság, megfigyelhetőség. Ennek révén vizsgálhatóvá válnak az adaptálók motivációi, a befogadást segítő vagy akadályozó tényezők, valamint a módszer nemzetközi kontextusban történő értelmezései. A kutatás ezen szakaszának fő forrásai maguk a levelek és a hagyatéki anyagban található, illetve más, a mozgalomban résztvevő személyekkel kapcsolatos források (pl. megjelent tankönyvek, visszaemlékezések, konferencia-kiadványok stb.) Az előadás célja a kutatás módszertani megközelítésének bemutatása és a pilotkutatás tapasztalatainak megosztása, különös tekintettel arra, hogy a történeti hálózatelemzés és az innovációelméleti modell hogyan alkalmazható kvalitatív pedagógiatörténeti források feldolgozásában.

COMPUTATIONAL THINKING INTEGRATION INTO TEACHER EDUCATION: A SYSTEMATIC REVIEW OF GEOGRAPHICAL CONTEXT, SUBJECT AREA, AND INTERVENTION CHARACTERISTICS

PRASETYO LISTIAJI *, GYÖNGYVÉR MOLNÁR **

* University of Szeged Doctoral School of Education

** University of Szeged Institute of Education,
MTA-SZTE Digital Learning Technologies Research Group

Kulcsszavak: teacher education; computational thinking; systematic literature review

Computational thinking (CT) has been recognised as an essential skill for the 21st century (ISTE, 2018). It was first introduced by Wing (2006) as a skill involving problem-solving, designing systems, and understanding human behaviour through basic computer science concepts. Currently, CT is used not only within computer science but also in various disciplines (Shute et al., 2017). CT integration has now become a common practice at various education levels—elementary (Aristizábal Zapata et al., 2024), secondary (Sovey et al., 2022) and higher education (Lu et al., 2022). This demand requires CT integration into teacher education to prepare teachers to teach CT in the classroom (Yadav et al., 2014). This study aimed to review CT integration into teacher education, focusing on: (1) In which geographic contexts (research location) have researchers monitored CT integration into teacher education? What are the subject areas of teacher education where CT has been integrated? (4) What interventions have been used in the CT integration process? The systematic literature review was conducted using the PRISMA guidelines. A detailed search was conducted using Scopus and Web of Science databases. Studies published between 2014 and 2024 were considered to reflect current advances. Empirical studies published in peer-reviewed journals in English and reporting CT intervention characteristics were included. In contrast, non-empirical studies in languages other than English and research on secondary, primary, and general higher education were excluded. 43 articles from 1067 reports were analysed in the review process. According to the results, the geographical distribution shows that Turkey and the United States have the largest contributions, 25.6% and 20.9%, respectively. The geographic context also indicates a predominant focus in developed countries with a Human Development Index (HDI) of more than 0.8, with a total contribution of 79.1%. Computer science proved to be the most common subject area for integrating CT in 23.3%, followed by mathematics in 18.6%, and science in 13.9%. Only three studies cover non-STEM subject areas: Mandarin Chinese, counselling, and English. Most researchers employed interventions in plugged activity (81.3%). Indeed, CT integration is very much tied to the use of computer technology, such as coding, robotics, digital storytelling, and TPACK activities, rather than unplugged activities or without using a computer (e.g. CT tasks, math problem-solving tasks, designing paper baskets, puzzle activities). However, both types of interventions showed effective results in fostering CT. This research can provide an overview of CT integration in current teacher education while illustrating the importance of future research in the context of developing countries, subjects other than computer science, and appropriate interventions in integrating CT.

A kutatást támogatta: This research has been funded by a Hungarian Academy of Sciences Research Programme for Public Education Development grant (KOZOKT2021-16).

KITÁRULKOZÁSI TÉRJELLEMZŐK ÉRTELMEZŐ ÖSSZEHASONLÍTÁSA TARTALMI STRUKTURÁLÁS ÉS MARKOV-LÁNCOLAT KERETEIBEN

PRIBÉK LÁSZLÓ *, MRÁZIK JULIANNA **, VIDA GERGŐ ***

* Székesfehérvári József Attila Középiskolai Kollégium

** Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
Nevelés- és Oktatásméleti Tanszék

*** Soproni Egyetem Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: kvalitatív kitárulkozási térjellemzők; tartalmi strukturálás; Markov-láncolat

A kvalitatív tartalomelemzés szövegkorpuszának (Szokolszky, 2020) feldolgozásakor, elemzésekor az ún. kitárulkozási tér (Sántha, 2024; Zank, 2024) állandó formálódása kulcsszerepet játszik. Végeredményét tekintve egy olyan kodifikált, kódépítésében és kategorizálásában mindig egyedi mintázatú, bonyolult adattartalmi rendszer- és modellalkotási folyamattal szembesülünk (Saldana, 2013), amelynek kiterjedt kutatói szókincsen, rendkívül pontos fogalmi használaton szükséges alapulni (Sinkovics, 2024). A kódolás ciklikusan működő belső apparátusa az adattartalmak inkrementális szisztematizálását teszi lehetővé a választott módszertan függvényében, kritikus kapcsolatot eredményezve közelítő értelmezések és magyarázatok között (Charmaz, 2006). Előadásunk célja, hogy bemutassuk és értelmezzük a fogalmi- és szóhasználati közelítések ciklikus újrakódolásokból származó szisztematizálási jellemzőit sztochasztikus Markov-láncolat keretében. Célunk, hogy az ily módon létrejövő kitárulkozási tér formálódását összehasonlítsuk Kuckartz (2014) tartalmi strukturáló módszerének kitárulkozási terével. Kutatási kérdéseink: Milyen főbb elemzési hasonlóságokat, eltéréseket mutat a Markov-láncolat keretében értelmezett kitárulkozási tér a Kuckartz-féle (2014) tartalmi strukturáló módszerében látottal? Értelmezési kereteket illetően felvetődnek-e speciális metodológiai technikák használatára vonatkozó szükségletek? A közép-dunántúli régióban 2023/24-ben végzett kollégiumvezetői, félig strukturált egyéni interjúk szövegkorpuszai ($N = 9$) a kollégiumok változáslehetőségeit vizsgálják mintegy 140 begépett oldalon. Kuckartz (2014) tartalmi strukturáló módszerével kinyert adattartalmakat előbb a szerző útmutatása szerint dolgozzuk fel és elemezzük, majd a teljes vizsgálati folyamatot Markov-kritériumok szerinti láncolatként értelmezzük (mindkét esetben ötszöri intrakódolás után). Eredmények, főbb kimenetek összehasonlító táblázata: A ciklikus közelítések során a tartalmi strukturálás jóval több adattartalmi mikro memo-struktúra képződményt eredményezett (93) mint a Markov-féle keretértelmezés (41), ugyanakkor csak közel feleannyi tartalmi keresztkapcsolatot tartalmazott (26/50). Ezek között a kölcsönös keresztkapcsolatok száma visszatükrözi az előző arányt (15/32). Ez azt jelenti, hogy a tartalmi strukturálás esetében jelentősen nagyobb a redundancia aránya a teljes korpuszon, gyengébb a tartalmi összetartás és a releváns adattartalmi kapcsolatok száma alacsonyabb. Felvetődik a leltározási technika (Pribék, 2023) alkalmazási szükségessége a tartalmi strukturálás módszertani hatékonyságnövelése érdekében az egyes újra kódolási ciklusokon belül, főleg nagyobb lélegzetvételű anyagoknál. A Dafinoiu–Lungu-féle reliabilitási mutató (Sántha, 2009) javulása a Markov-féle feldolgozás/elemzés közben kiegyensúlyozottan növekedett (0,93), míg a tartalmi strukturálás esetében az első három intrakódolás során jelentősen feljavult, majd kis mértékben nőtt az utolsó kettőben (0,88).

A kutatást támogatta: Kvalitatív- és Kevert Eljárások Módszertani Csoport.

KOLLÉGIUMVEZETŐK VÁLTOZÁSVEZETÉSI LEHETŐSÉGEINEK VIZSGÁLATA, ÉNKÖZPONTÚ KAPCSOLATAINAK FELTÁRÁSA A KÖZÉP-DUNÁNTÚLI RÉGIÓBAN

PRIBÉK LÁSZLÓ *, VIDA GERGŐ **, MRÁZIK JULIANNA ***

* Székesfehérvári József Attila Középiskolai Kollégium; ** Soproni Egyetem Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet; *** Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Nevelés- és Oktatásméleti Tanszék

Kulcsszavak: Kollégiumi változásvezetés; Én-kapcsolati hálózat; Problématérkép

A közép-dunántúli régióban működő középiskolai kollégiumok változásvezetési (Csedő & Zavarkó, 2019) lehetőségeinek feltárása szükségszerűvé vált azáltal, hogy az intézmények az elmúlt 12 tanévben a kollégiumpedagógusaik harmadát, kollégistáik közel felét elvesztették. Korábbi empirikus kutatások (Dancsházy-Nagy, 2022, 2025; Pribék, 2023) rávilágítanak a kollégiumokkal szembeni megrendelői (kollégista, szülői) igények változásaira, a kollégiumi nevelést támogatók (kollégiumpedagógusok, fenntartó) megkövesedett rutinjaira és e kettő egyre jobban feszítő gyakorlati ellentmondásaira (Papp, 2023). Célunk, hogy a tudományos vizsgálatokba mindeddig be nem vont kollégiumvezetők változásvezetési lehetőségeit megismerjük, a feltárt hiátusokat a szakmai problématerkép részévé tegyük. Célunk, hogy a kollégiumvezetők énközpontú kapcsolatainak (Barabási, 2008, 2010) feltárásával azonosítsuk összefüggéseikben a rendelkezésre álló erőforrások tulajdonságait, változásokba történő bevonhatóságukat vezetői szemszögből. Kutatási kérdéseink: A kollégiumvezetők megítélése szerint nyitottak-e a nevelőtestületek szakmai fejlesztésekben való részvételre, és ha igen, milyen mértékben? Melyek azok a kollégiumi jellemzők, melyek áthatják én-kapcsolataikat, ezáltal a kollégiumok mindennapi működését? Kutatásunk tervezési hátterében Creswell (2012) értelmező, kétfázisú kvalitatív szekvenciális modellje áll (kval→KVAL). 2023-2024-ben a régió 17 kollégiumvezetőjéből kilencen vettek részt a kutatásunkban, hólabda mintavételi stratégia alkalmazásával (Sántha, 2006). Az adatfelvétel során először strukturált, nem sztenderdizált hálózatkártya (Sántha, 2015) mérőeszközzel a kollégiumvezetők én-kapcsolati hálózatának feltárása zajlott, majd a kollégiumvezetők félig strukturált egyéni interjúztatásban (Szokolszky, 2020) vettek részt, amelynek fő témája a hálózatkártyán ábrázoltak szöveges értelmezése, pontosítása volt. Adatfeldolgozás, elemzés: A hálózatkártya elemeinek vizsgálata matematikai alapvetésekkel kezdődött (távolságok, számosságok mérése, kapcsolati irányok stb. rögzítése), amelyet az interjúk szövegkorpuszainak tartalmilag strukturáló kvalitatív tartalomelemzése (Kuckartz, 2014) követett manuális kódolással (Saldana, 2013). Mindkét mérőeszköznél az adatok ötszöri intrakódolása történt, kiváló triangulációs (validitási) és Dafinoiu–Lungu-féle reliabilitási mutatókkal (Sántha, 2015). Problématérképünk eredményei, relevanciái: A kollégiumvezetők mindegyike elégedetlen a változásvezetési lehetőségeit tekintve: kiemelkedő probléma a szervezeti izoláció, a kollégiumok perifériális helyzete, a fenntartói fejlesztések elmaradása. Egyéni kapcsolatrendszerük egyöntetűen széles körű, aktívan használt és heterogén. Kétharmaduk erős megfelelési igénnyel végzi tevékenységét. Áttörő szakmai fejlesztések (Shiba & Walden, 2007) megvalósítása azonban csak korlátozott mértékben lehetséges; első fő lépésként mindannyian az oktatáspolitikától, jogi értelemben várják a változtatások lehetőségét.

A kutatást támogatta: Kvalitatív- és Kevert Eljárások Módszertani Kutatócsoport, Pécs.

A HAZAI KISDEDÓVÁS PROFESSZIONALIZÁCIÓJÁNAK FŐBB ÁLLOMÁSAI

PUSZTAFALVI HENRIETTE

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: kisededóvás; szakmásodás; óvodatörténet

A kisededóvást a 19. század első felében sokan a népnevelés első és meghatározó állomásának tekintették. Voltak olyanok is, akik az óvodákat azért karolták fel, mert bennük a magyar nyelv terjesztésének hatékony eszközét látták. Az ügy iránti érdeklődést nagyban fokozta az új intézmény „területenkívülisége”. A kisededóvás ugyanis nem tartozott a hivatalos intézményrendszer kötelékébe sem, és mivel így a királyi felségjog és a hatalom negatív befolyása a legkevésbé érintette, a reformellenzék számára kiváló cselekvési teret nyújtott (T. Pusztafalvi, 2009). Az óvodák világi, felekezeten kívüli jellege szintén sokakat vonzott (Vág, 1974). Vizsgálatomban elsődleges forrásokat és a szakajtót, mint elsődleges forrást is felhasználom. A kutatási kérdésemmel arra keresem a választ, hogy a kisededóvói tevékenység hogyan vált szakmává, hivatássá. Vajon milyen életutak, milyen intézkedéseknek és milyen önszerveződő tevékenységnek köszönhetően vált egyre inkább szakmává? Céлом azokat a mérföldköveket, meghatározó intézkedéseket vagy éppen önszerveződéseket beazonosítani, amelyek a professzionizáció felé vezettek a kisededóvókban dolgozó óvónők körében (Nóvik, 2019). A magyar óvodai nevelés tartalmi élete jelentősen eltért a különböző szintű nevelési keretekben – menedékhely, gyermekkert, kisededóvó, vagy csak éppen egy „erkölcsös, szépen beszélő asszony” vigyázta-felügyelte a gyermekek testi és lelki épségét (Néptanítók Lapja, 1878). Először Kacs Kovits Lajos 1837-ben írta le a „kisgyermekek védintézetének” tényleges tevékenységeit és kívánt működését. Majd Wargha István is megfogalmazta a kisededóvók felállításának és működésének kérdéseit (Wargha, 1843). A kisededóvó-képző(k) felállítása elindította a szakmává válás útján az óvónői pályát választókat, azonban azt lehet elmondani, hogy ez még nem egységesítette az óvodai működést. A nagyobb lendületet az 1891. évi XV. tc. adta, amely a kidolgozott végrehajtási utasítással terelte egységes útra a tartalmi munkát. A dualizmus korában azonban jelentős különbségek voltak az intézmények között. A Kisedednevelés (1879–1945 lapszámai) szaklap azonban olyan teret kínált az óvónőknek, ahol a szakmai tevékenység és az újabb törekvések helyet kaptak (Komjáthy, 2012). Az utolsó és meghatározó állomás az Óvónői Körök megalakulása, kibontakozása volt, ami a szakmai munkát folyamatosan segítette, támogatta. Az előadásomban részletesen ki szeretnék térni a Dél-dunántúli Óvónői Kör megalakulásának és működésének körülményeire (Pusztafalvi, 2025). Ez a mikrokutatás segíti azokat az információkat pótolni, amit az elsődleges források hiánya okoz.

PILLANATKÉPEK A HAZAI MARXIZMUS-LENINIZMUS OKTATÁS 1960-AS ÉVEKBELI TÖRTÉNETEIBŐL

RÁCZ MÁRK

Milton Friedman Egyetem

Kulcsszavak: ideológia; államszocializmus; marxizmus-leninizmus

Előadásomban azt a folyamatot mutatom be, amikor az államhatalom képviselői 1956 után igyekeztek olyan mértékben megreformálni a hazai ideológiai oktatást, melynek köszönhetően szakítottak a Rákosi-korszakban megfigyelhető kontraszelekcióval, valamint a gyakori fluktuációval. Immár a kádári állandóságot képviselve az ideológiai oktatók igyekeztek felzárkózni a technikai fejlődésnek is köszönhetően a szaktanszékek színvonalához. Természetesen az 1956-os forradalom és szabadságharc nagy hatást gyakorolt az ideológiai oktatókra is, illetve az őket felügyelő minisztériumi főosztályra is. Többféle tervet (konceptiót) is kidolgoztak annak érdekében, hogy a levett szabadságharc után is romokban levő marxizmus-leninizmus oktatást felerősítsék országosan. Ehhez az ELTE-n bevezették a tudományos szocializmus szakot is, amelyet eleinte elsősorban történelem szakosoknak hirdettek meg. 1968-ban megalakult a Politikai Főiskola is, így lehetőség nyílt arra is, hogy felsőfokon művelhették az ideológiai oktatást Magyarországon az államszocializmus hívei. A szervezeti keretrendszernek is köszönhetően immár magabiztosabban léptek ki a nyílt színre a képzett ideológusok. Szót kell ejteni az 1952–1989 között fennállt Marxizmus-Leninizmus Esti Egyetemekről is, ahol elsősorban a vezető funkciót betöltő párttagokat képezték tovább ideológiai szempontból. Sokak számára az 1960-as években megtapasztalt óvatos (gazdasági) nyitás/változás lehetett a reménysugár, hogy ennek is köszönhetően az ideológiai oktatás egyre színvonalasabb és tartalmasabb lesz. Azonban fontos tudni, hogy számtalan régivágású, keményvonalas oktató dolgozott a marxizmus-leninizmus tanszékeken még ekkor is. Az „egyetem” képesítést nem adott, de az 1961-ben indult szakosított tagozatokon a marxizmus-leninizmus három ágából tett államvizsga alapján főiskolai érvényű oklevelet lehetett szerezni, amely felsőfokú politikai képzettségnek felelt meg. A szegedi József Attila Tudományegyetem (JATE) Marxizmus-Leninizmus Tanszékcsoportjában oktatók közül hozok példákat főbb állításaim alátámasztása céljából. Kutatási kérdéseim a következők: Megfigyelhető volt-e szakmai különbség az 1956 előtti, és az azt követő időszakban az ideológiai oktatás terén? Mennyiben volt kontinuitás a személyi állomány tekintetében a vizsgált évtizedben? Milyen módszertan segítségével igyekeztek közelebb hozni a tanárok a hallgatókhoz ezeket a tárgyakat? Hogyan szóltak bele a tananyagba a politikai irány aktuális változásai? Miért volt sokaknak reménykeltő ez az évtized? A kutatás elején megfogalmazott hipotézisem szerint látható és érezhető volt a színvonal lassú emelkedése a 60-as évtized közepére, amely azonban pár évvel később megtorpant. A kutatásom eddigi eredménye azt mutatja, hogy valójában meglehetősen nehézkesen zajlott le a modernizáció folyamata ezen a területen is.

INNOVATÍV KÖZKÖNYVTÁRI GYAKORLATOK ISKOLAI ADAPTÁCIÓJA: TANULÁSTÁMOGATÁS ÉS OLVASÓVÁ NEVELÉS – SZISZTEMATIKUS SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

RADICS KRISZTINA

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: iskolai könyvtár; tanulástámogatás; szakirodalmi áttekintés

A könyvtár funkciója napjainkban túlmutat a hagyományos kultúra- és információközvetítő szerepen. Közösségi térként funkcionál, bekapcsolódik a kompetenciafejlesztésbe, az élethosszig tartó tanulás támogatásába. Fontos szerepet játszik a digitális technológia által nyújtott lehetőségek megfelelő használatában, tehát a tudatos, kritikai szemlélet kialakításában is (Lengyelné Molnár, 2020). Watson (2022) prognosztizálja, hogy a következő évtizedben a könyvtárak szerepe tovább bővül, ingyenes oktatási forrássá válva az élethosszig tartó tanuláshoz mindenki számára. A nemzetközi gyakorlatban proaktív hozzáállást, folyamatos fejlődést láthatunk. Ez a fajta szerepvállalás hazánkban elsősorban a megyei, felsőoktatási és szakkönyvtárakban indult meg. Fontos lenne azonban, hogy az iskolai könyvtárak esetében is meginduljon az ilyen irányú változás. Az iskolai könyvtárak mellett, hogy ellátják ugyanazt az alapfeladatot, mint más típusú könyvtárak, az iskola közösségét szolgálják, a tanulás-tanítás folyamatát támogatják. Biztosítják az oktató-nevelő munka információs háttérét, az iskolai közösség művelődésének helyszínékként szolgálnak, támogatják az egész életen át tartó tanulást (Csík, 2005). Azonban az iskolai könyvtár mint forrásközpont veszített jelentőségéből (Czeglédi, 2020), a benne rejlő lehetőségeket sok esetben nem tudjuk kihasználni. A diákok jellemzően nem, vagy csak kötelező jelleggel használják az iskolai könyvtárakat (Czeglédi & Radics, 2023). Jelen kutatás célja, hogy a releváns hazai és nemzetközi szakirodalom szisztematikus feldolgozásával átfogó képet nyújtson a közkönyvtárakban sikerrel alkalmazott, tanulástámogatást és olvasóvá nevelést célzó innovatív gyakorlatokról, azonosítsa a bevált módszereket, és megvizsgálja azokat a tényezőket, amelyek elősegíthetik az iskolai könyvtárakkal kapcsolatos szemléletváltást és potenciáljuk teljesebb kihasználását. A szisztematikus szakirodalmi áttekintés során meghatározott kulcsszavak (pl. iskolai könyvtár, közkönyvtár, jó gyakorlatok, tanulástámogatás, olvasóvá nevelés) segítségével releváns tudományos adatbázisokban (pl. Scopus, ERIC, LISTA, hazai könyvtártudományi adatbázisok) és egyéb tudományos forrásokban történt a keresés. A beválogatott tanulmányokból származó információk tematikus analízis és szintézis segítségével kerültek feldolgozásra, különös figyelmet fordítva a nemzetközi és hazai példákra, az adaptációs stratégiákra és az elért eredményekre. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak az iskolai könyvtárak megújításához szükséges elméleti alapok és gyakorlati javaslatok kidolgozásához, támogatva aktívabb szerepvállalásukat a tanulástámogatásban és olvasóvá nevelésben.

EPIGENETIKA ÉS PEDAGÓGIA: ÚJ LEHETŐSÉGEK AZ OKTATÁSBAN

RADVÁNSZKINÉ MIKULÁSS KATA, KRAUSZ ANITA

Szegedi Tudományegyetem JGYPK API

Kulcsszavak: sajátos nevelési igény; környezeti hatások; epigenetika

Az idegtudomány és alkalmazásai, interdiszciplináris területként, egyre nagyobb szerepet kapnak az oktatásban, mivel az agy működése, a pedagógia és a tanulás kölcsönhatása forradalmi változásokat hoz az oktatáskutatásban és a gyakorlatban (Singman et al., 2014). Előadásunk célja ismertetni az epigenetikai folyamatokat, bemutatva ezek kapcsolatát a gyermekeket érő környezeti hatásokkal, valamint lehetséges szerepüket a tanulási környezet és a fejlesztési lehetőségek alakításában. Munkánk elméleti jellegű, amely a jelenlegi kutatási eredmények összefoglalására törekszik az epigenetika és a tanulási környezet összefüggéseiben. A gyermek fejlődésének epigenetikai aspektusból történő vizsgálata hozzájárul a környezeti tényezők és a génműködés közötti összefüggések mélyebb megértéséhez. Hollar (2016) szerint a korai életkorban szerzett tapasztalatok jelentősen befolyásolják az epigenetikai folyamatokat, amelyek hatással vannak a pszichológiai és kognitív fejlődésre. A környezeti stressz hosszú távon negatív epigenetikai változásokat idézhet elő, ami kihat a tanulási képességekre és egyéb kognitív funkciókra, például a munkamemóriára és az önkontrollra (Swatz et al., 2017; Fagiolini et al., 2009). Az epigenetika fontos szerepet játszik az agy fejlődésében (Fagiolini et al., 2009), különösen a tanulás és memória kialakulásában, ezért az oktatási idegtudományban egyre nagyobb figyelmet kap (Levenson & Sweatt, 2005; Gräff & Mansuy, 2008; Day & Sweatt, 2011). A gyermekek fejlődését meghatározó három fő környezet – család, lakókörnyezet és iskola – pozitív vagy negatív ingereket közvetít, melyek befolyásolják tanulási és személyiségfejlődésüket (Wang & Eccles, 2013). Az iskolai környezet, ahol az agy gyorsan fejlődik és új idegi kapcsolatok jönnek létre, kritikus szerepet tölt be a tanulásban, és az epigenetikai folyamatok itt is meghatározóak lehetnek (Lenroot & Giedd, 2006; Saxe et al., 2009). A pedagógusok feladata, hogy támogató, stresszmentes légkört teremtsenek a diákok számára, mivel a stressz gátolja a tanulást (O'Connor & McCartney, 2007). Az epigenetikai mechanizmusok (DNS-metiláció és hiszton-módosítások) a tanulás és a memória szabályozásában vesznek részt, és egyre több pedagógus ismeri fel jelentőségüket az oktatásban (Kim & Kaang, 2017; McEwen, 2008). Kutatásokból ismert, hogy a nyelvi és tanulási zavarok hátterében szintén epigenetikai folyamatok állhatnak, mivel a génszabályozás változásai befolyásolják az idegrendszer korai fejlődését (Smith, 2011). Mindez arra hívja fel a figyelmet, hogy a pedagógiai gyakorlat nem csupán rövid távú viselkedésformálás, hanem olyan környezeti hatás, amely biológiai szinten is nyomot hagyhat a gyermek fejlődésében. Összefoglalónk hozzájárulhat ahhoz, hogy a pedagógusok komplexebben, a biológiai és környezeti tényezők kölcsönhatásait is figyelembe véve értelmezzék tanítványaik viselkedését és tanulási folyamatait.

DIGITÁLIS PEDAGÓGIAI KUTATÁSOK TRENDJEI AZ ELMÚLT 25 ÉVBEN

RAUSCH ATTILA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: digitális pedagógia; tartalomelemzés; ONK

A társadalom digitális transzformációja radikálisan átrendezte a tanulás ökoszisztémáját: az iskola ma már nem csupán tudásközvetítő, hanem hálózatba ágyazott, adatvezérelt innovációs tér. Ez a változás exponenciálisan növelte a digitális pedagógiai kutatások iránti igényt, ugyanakkor rávilágított az empirikus bizonyítékok hiányára, amelyek nélkülözhetetlenek a pedagógiai gyakorlat fejlesztéséhez és hatékony szakpolitikai és intézményi döntésekhez. Jelen kutatás a 2001–2024 között megrendezett Országos Neveléstudományi Konferencia (ONK) 24 absztraktkötetében szereplő absztraktok szövegbányászati vizsgálatára épül, mellyel célunk a konferencián bemutatott előadásokon keresztül felvázolni a hazai digitális pedagógiai kutatások fejlődését és főbb trendjeit. Az elemzés három lépésben valósult meg: (1) kulcsszó-egyeztetés (IKT, e-learning, digitális, online, VR, AI stb.) alapján 842 releváns absztrakt szűrése; (2) tematikus kódolás gépi tanulási klaszterezéssel; (3) idősoros trend- és szókohorsz-elemzés. A vizsgált absztraktok alapján elmondható, hogy a digitális pedagógiai kutatások száma dinamikusan növekedett az elmúlt 25 évben, a 2001-es ONK-n még mindössze 10, 2024-re már 37 előadás/poszter kapcsolódott a digitális pedagógia területéhez. 2000-es évek elejét technológia hardveres oldala uralta: az interaktív tábla, számítógépek köré csoportosuló kutatások a hozzáférés kérdéseit helyezték előtérbe. 2009-től felerősödött az e-learning-fókusz, az online kurzusfejlesztés és a digitális kompetencia vizsgálata. A 2020-as COVID-19 pandémia a távoktatás „kényszerlaboratóriumává” tette az oktatást; 2021-re a digitális kulcsszavak aránya 37%-ról 61%-ra ugrott, és megjelentek a reziliencia, inklúzió és well-being hívószavai. 2023-tól a mesterséges intelligencia belépése diszruptív fordulatot hozott: az MI-tematikájú absztraktok száma egyetlen év alatt megháromszorozódott. Vizsgálatunk a hazai digitális pedagógiai kutatások négy fő szakaszát rajzolta ki: 1) 2001–2009: infrastruktúra-építés, 2) 2010–2019: alkalmazás és digitális kompetencia vizsgálata, 2020–2022: távoktatás, hibrid-modellek gyors validációja, 2023-tól: a mesterséges intelligencia berobbanása. A trendek egy dinamikusan rétegződő kutatási térképet rajzolnak ki, ahol a technológicentrikus vizsgálatokat egyre inkább a tanulói élményre és pedagógusok kompetenciájára irányuló interdiszciplináris kutatások váltják fel. A felvázolt trendek tükrében a jövő neveléstudományi kutatásainak kulcsszerepe lesz abban, hogy az oktatás technológiai integrációját empirikus bizonyítékokkal támogassák megőrizve kritikus-reflektív szemléletet.

AZ ARISZTOKRATA LEÁNYNEVELÉS INTÉZMÉNYESÜLÉSE: A „SOPHIANUM” ESETE

RÉBAY MAGDOLNA
Debreceni Egyetem BTK

Kulcsszavak: lánynevelés; arisztokrácia; XX. század első fele

A főrangú családok leány tagjainak a nevelése a XX. század elejéig jellemzően otthoni keretek közt zajlott (vö. Virág, 2013). Az oktatás intézményesülésének a folyamata (Halász, 2001) azonban ezt a társadalmi réteget is elérte – szerte Európában. Wasson (2006) szerint az első világháború hozta a változást, utána egyre több főnemes lány iratkozott be középiskolába. A leányok ezt megelőzően Stekl (2004) szerint is tartózkodtak a nyilvános iskolai tanulmányoktól. A XX. század első felében a polgárosodás kibontakozásának következtében Magyarországon is egyre több arisztokrata leány iratkozott be alap- és magasabb szintű iskolába, vállalva ezzel a rendszeres, külső követelményekhez igazodó tanulmányokat. (A fiúknál ez a trend évtizedekkel korábban jelentkezett, mivel az elitpozíció átmentésében, a társadalmi hierarchia csúcsán maradásban a tanulás kitüntetett szerepet kapott [vö. Braun, 1990; Conze, 2015]) A rendies elkülönülés a főnemességre az intézményesülés ellenére is jellemző maradt, csak eltérő módon. A társadalmi elit ugyanis egyes iskolákat előnyben részesített. A jelen kutatás során a francia alapítású, 1883-ban arisztokrata családok hívására Budapesten is megtelepülő Sacré Coeur női kongregáció 1914-ben nyitott „Sophianum” leánygimnáziumának történetét, társadalmi karakterét vizsgáltuk meg a főnemes diákokra fókuszálva. Arra kerestük a választ, 1) kik tanultak közülük ebben az intézetben, 2) mely iskolákba jártak korábban, 3) milyen státuszban és hány évig tanultak itt, valamint 4) melyik felekezethez tartoztak; 5) milyen eredményt értek el az érettségi vizsgán. Forrásaink a BFL-ben található érettségi törzskönyvek voltak (3 kötet, 1917/18–1948/49.) voltak. Módszerül a klasszikus történeti forrásfeltárást, forráselemzést választottuk. Kutatásunk alapján a Sophianumban az összes érettségiző diák 2,6%-a (18 család 24 tagja) rendelkezett főnemesi ranggal. A sikeresen érettségizők (22) eredménye egyenletesen oszlott meg a jeles, jó, érett érdemjegyek közt. Minden második főrangú érettségiző egyedül a Sophianum tanulója volt, ami az intézmény kitüntetett szerepére utal. A többiek egy vagy több másik iskolának is a diákjai voltak. Ezek közt csupán egyetlen külföldi intézmény szerepelt. Az iskolák többsége budapesti volt, különféle fenntartásban álltak. Feltűnően sokan érkeztek polgári leányiskolából.

AZ ARIZONA PROGRAM HAZAI ALKALMAZÁSÁNAK VIZSGÁLATA, AZ ADAPTÁCIÓ LEHETSÉGES MEGVALÓSULÁSAI

RÉVÉSZ-KISZELA KINGA

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: Arizona Program; pozitív viselkedés iskolai szintű támogatása; interjú módszer

Háttér és célok: Az Arizona programot Edward E. Ford vezette be „*Responsible Thinking Process*” elnevezéssel 1994-ben egy phoenixi iskolában, Arizonában, amely később az európai gyakorlatban is megjelent. A program Magyarországon is jelen van már és jelenleg 47 iskola alkalmazza ezt a módszert a pozitív viselkedés iskolai szintű támogatására. A program alapelvei, a „minden tanulónak joga van a tanuláshoz”, „minden pedagógusnak joga van a tanításhoz” és „mindenki tiszteletben tartja a másik jogait” mentén való gondolkodás hozhat egy újfajta szemléletet a magatartás-, viselkedés- és érzelemszabályozás zavarainak iskolai kezelésében. Ez a módszer nem egy „kiküldő” program, sokkal inkább egy szisztematikusan kidolgozott szabályrendszer, megfelelően megalapozott következménystruktúrával. A program alapelvei – az egymás iránti tisztelet és az egyéni felelősségérzet – iránymutatóak a jelen kor pedagógiai módszertana szempontjából, annak függvényében végképpen, hogy egyre több kutatás igazolja, hogy tipikus fejlődés mellett is problémát jelent a gyermekek proszocialitásának hiánya már az óvoda–iskola átmenet időszakában is. Jelen kutatás célja, hogy ismertesse az eredeti program magyarországi felhasználását, kitérve az azt alkalmazó intézmények helyi sajátosságaira és a fő felhasználási területekre a módszert illetően. Módszer: Kilenc intézmény Arizona-képviselőjével készítettünk félig strukturált interjúkat. A mintavételi módszerünk a kvalitatív, nem valószínűségi hólabda, azaz görgetett mintavétel volt. Eredmények és következtetések: Az eredményekből azt a következtetést tudtuk levonni, hogy az Arizona Programot hazánkban alkalmazzák ugyan, de az eredeti koncepciótól eltérve, azt a helyi céloknak és sajátosságoknak megfelelően, adaptált formában. Sokkal inkább mentálhigiénés célokat fogalmaztak meg az interjúalanyok az Arizona Program használata kapcsán, mint viselkedéskorrekciós eszközt. Véleményünk szerint a módszer eredeti alkalmazása az integrációt-inklúziót támogató rendszer és a pszichopedagógiai eszköztár gazdagítója lehetne a jövőben.

A FENNTARTHATÓSÁGRA NEVELÉS GYAKORLATÁNAK KÉRDÉSEI 3–6. OSZTÁLYBAN: TAPASZTALATOK EGY NEMZETKÖZI PROJEKTBŐL

RÉTI MÓNKA

Kutató Tanárok Országos Szövetsége

Kulcsszavak: fenntarthatóságra nevelés; aktív tanulás

A fenntarthatóságra nevelést nemcsak a nemzetközi szakpolitikai ajánlja (ENSZ, 2022; ENSZ EGB, 2022), hanem a hazai tartalomszabályozók és szakpolitikák is előírják. A fenntarthatóságra neveléssel kapcsolatos transzformatív pedagógiát ugyanakkor jellemzően nem hagyományos tantermi keretekben tartják eredményesnek (Mayes, 2010; Lotz-Sisitka, 2015; Wals, 2019; Macyntire et al., 2020; Lotz-Sisitka et al., 2020). Ugyanakkor az iskolák többségének a valósága nem a közösségi „élő laboratóriumokban” (Wals, 2014) megvalósuló tanulás, hanem az osztálytermi munka. A fenntartható fejlődési célokról szóló kisfilmeket és (digitális, aktív tanulást alkalmazó) tanulási-tanítási segédleteket készítő nemzetközi projektben azt vizsgáltuk, hogy a pedagógusok milyen kihívásokat és akadályokat fogalmaznak meg az elkészített tananyagok osztálytermi kipróbálása során, és ezek összefüggenek-e a tantervi keretekkel és előírásokkal. Jelen előadás a magyarországi pedagógusokkal felvett adatokat mutatja be és értelmezi. A résztvevő országokban tartalomelemzéssel megvizsgáltuk, hogy a fenntarthatóságra nevelés és a digitális pedagógia elemei miként szerepelnek a tartalomszabályozókban, továbbá, hogy a fenntartható fejlődési célokkal kapcsolatos főbb ismeretelemek megjelennek-e a tantervekben. A résztvevő országokban – így Magyarországon is – ezek a keretek adottak, így a tananyagok a pedagógiai munkába beépíthetők; az ismeretlem/óraszám arány azonban inkább a frontális tudásátadásra alkalmas. Az önként vállalkozó pedagógusok tapasztalataikról online kérdőívben és félig strukturált interjúk során számoltak be. A kipróbálást két esetben részvételi akciókutatással is kísértem. A kipróbáló magyarországi pedagógusok (N = 10) a kipróbálás során nehézségként említették az időhiányt, a nem megfelelő tantervi kereteket, valamint a tananyagban szereplő tevékenységek sokszínűségét is. A kipróbálás során a legtöbben akadályként élték meg, ha a tankönyvi vagy a kerettantervben kínált gondolatmenettől eltávolodtak, vagy ha több tantárgy tananyagát is érintette egy-egy tevékenységsor: ez a probléma még a 3–4. osztályos tanítók esetén is jelentkezett. Szintén volt, akinek akadályt jelentett, hogy a kollégájával nem tudott a félév során végig párhuzamosan haladni. Bár a felkínált tevékenységeket érdekesnek találták, bizonytalanságot okozott, hogy ezeket a technikákat nem vagy ritkán alkalmazzák. Folyamatos feszültséget okozott az ismeretanyag átadására szánható idő, és a kipróbálás során inkább a tevékenységeket csökkentették, semmint az ismeretelemek számát. Ugyanakkor a tanulók motiváltsága, és az érdemi tanuló–tanuló, tanuló–tanár interakciók száma megnőtt az órákon, és fegyelmezési problémákat sem tapasztaltak. A válaszadók véleménye alapján a különböző tantárgyak tanítási óráinak keretében lehetséges ebben a korcsoportban eredményes fenntarthatóságra nevelést folytatni, de még a tanári segédletet is tartalmazó oktatócsomag használatához is szükséges lehet a szakmai támogatás.

ALKALMAS-E AZ ISKOLA MINT TANULÁSI KÖRNYEZET A 21. SZÁZADI TANULÁSRA ÉS TANÍTÁSRA? PILLANATKÉPEK MAGYARORSZÁGI ISKOLÁKBÓL

RÉTI MÓNICA *, FARKAS BERTALAN PÉTER **, DÓRI TIBOR *,
TIHANYI ÁDÁM **, KULMAN KATALIN ******

* Kutató Tanárok Országos Szövetsége

** Learnitect Design Kft.

*** Magyar Digitális Oktatásért Egyesület

**** Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar Matematika Tanszék

Kulcsszavak: tanulási környezet; 21. századi kompetenciák; iskolai infrastruktúra

A 21. századi iskolák küldetésének értelmezése a nemzetközi szakpolitikai ajánlások tükrében elválaszthatatlan a fenntarthatóságra nevelés és a transzformatív pedagógia alkalmazásától (ENSZ, 2022; ENSZ EGB 2022; WHO, 2023), de összefonódik a negyedik ipari forradalomnak megfelelő kihívásokkal (Lase, 2019), kompetenciákkal (VGF, 2016), és a technológia kínálta támogatással (Moraes et al., 2023; Ahmad et al., 2024). A tanulókörzpontú, inkluzív, a közösség felé is nyitott iskolamodell rugalmas, nyitott iskolaépületek igényét körvonalazza (OECD, 2006, 2011, 2020). Munkánkban abba engedünk bepillantást, hogy egyes iskolák hogyan értelmezik munkájuk küldetését, célját, és alkalmasnak tartják-e az épület által kínált tanulási környezetet a 21. századi tanulásra, valamint céljaik elérésére. Hipotézisünk az volt, hogy a közösségtől elszigetelt, „erőd típusú” (Building Futures, 2004) iskolák, valamint a régebbi infrastruktúrával rendelkező intézmények nem tudnak a 21. századi tanuláshoz megfelelő fizikai tanulási környezetet biztosítani. Az iskolaépületekkel kapcsolatos, magyar, olasz és portugál partnerekkel megvalósított projektben egy 95 itemből álló, zárt és nyitott kérdéseket is tartalmazó, önkitöltős, anonim, önkéntes kérdőívvel végeztünk adatfelvételt összesen 63 iskola 283 pedagógusát és 26 vezetőjét bevonva. A mintába olyan intézményeket válogattunk, amelyek az elmúlt években több infrastruktúrafejlesztési és tanulásmódszertani projektben vettek részt, és magukat innovatívnak tartják. A gazdag adathalmazból az előadás kifejezetten az iskola küldetéséről szóló és az infrastruktúrával való elégedettséget mérő kérdéseket emeli ki. A válaszadók azonosulnak az élethosszig tartó tanulás céljával, de a magyarországi iskolák tanárai (N = 116) küldetésüknek a boldog, értelmes életre nevelést (vezetők: 91,7%, pedagógusok: 79,8%) tekintik. Az egyéb célok tekintetében azonban sokszínű célrendszer vázoltak (a felsorolt lehetőségeken túl 16 különféle egyéb célt hozzátéve). Az iskola legfontosabb feladatául a vezetők inkább a kompetenciafejlesztést, míg a pedagógusok a tudásátadást jelölték meg. A küldetés- és célrendszer az intézményeken belül sem egységes. Az osztálytermet a magyarországi válaszadók 50%-a kifejezetten alkalmasnak tartja a 21. századi kihívásoknak megfelelő tanulásra, míg 75% az aktív tanulásra, az iskolát pedig 80% az egyes megjelölt célok és küldetések elérésére. A pozitív válaszok az épület vagy az osztályterem fizikai jellemzőivel nem függenek össze. A válaszadó pedagógusok jellemzően az osztálytermet tekintik a tanulás helyének, az iskola egyéb tereit alig használják oktató-nevelő munkájuk során. Az adatok rávilágítanak a távlatos gondolkodás és az iskolákon belüli szakmai párbeszéd jelentőségére, emellett pedig arra is, hogy még ezekben az ambiciózus iskolákban is fel kellene fedezni az épület és a környék kínálta egyéb tanulási lehetőségeket. Mindez közelebb hozhatná ezeket az iskolákat a 21. századi célokhoz.

INTEGRATION OF AI-DRIVEN ADAPTIVE LANGUAGE LEARNING AND INTERCULTURAL COMMUNICATIVE COMPETENCE: A CONCEPTUAL FRAMEWORK

RIAD SOLTANI *, ÁGNES ENGLER **, ILONA DABNEY-FEKETE **

* University of Debrecen Doctoral Program on Educational Sciences

** University of Debrecen Institute of Educational Studies and Cultural Management

Kulcsszavak: intercultural communicative competence; Developmental Model of Intercultural Sensitivity (DMIS); AI-driven adaptive learning

In today's interconnected world, language education must evolve to not only improve linguistic accuracy but also foster intercultural awareness. This research proposes a conceptual framework for integrating AI-driven adaptive learning platforms with intercultural communicative competence (ICC) development (Bennett, 1993; Vygotsky, 1978). Grounded in Bennett's Developmental Model of Intercultural Sensitivity (DMIS) and Vygotsky's socio-constructivism, the model highlights personalized feedback, virtual simulations, and peer collaboration to support both ICC progression and target language acquisition (Hwang et al., 2014; Xia et al., 2024). By embedding adaptive features into ICC theory, communicative language teaching (Canale & Swain, 1980), and task-based approaches (Ellis, 2003), the framework addresses a critical gap: many current studies emphasize technical functions over pedagogical alignment with ICC stages (Nguyen et al., 2024). Three guiding research questions structure this study: (1) How can AI-driven platforms be theoretically anchored in DMIS, socio-constructivism, and interactionist SLA models (Long, 1996) to support intercultural and linguistic development? (2) Which adaptive features—e.g., personalized correction, pragmatic feedback, scenario branching, and collaborative tools—most effectively promote both competence and sensitivity? (3) How can designers mitigate ethical concerns like algorithmic bias and cultural misrepresentation to ensure these systems are culturally responsive? To explore these questions, an interdisciplinary systematic literature review will be conducted using Scopus and Web of Science, with search terms including “adaptive language learning”, “ICC”, “DMIS”, “socio-constructivism”, and “algorithmic bias”. Complementary case studies across diverse educational contexts will provide data on learner engagement, communicative ability, and ICC growth. Synthesizing findings, the project will develop a multidimensional framework that maps adaptive features to DMIS stages and language teaching goals. This toolkit aims to help educators and developers design AI-enhanced curricula that balance linguistic precision, communicative authenticity, and cultural insight. Practically, the model supports the creation of ethical, culturally aware platforms that prepare learners for real-world intercultural communication. Theoretically, it offers an integrative contribution linking SLA pedagogy, ICC theory, and AI technology—advancing how we understand and design holistic, adaptive learning environments (Deardorff, 2006).

THE ROLE OF INTERCULTURAL SERVICE LEARNING IN THE GLOBAL CITIZENSHIP COMPETENCIES OF INDONESIAN EXCHANGE STUDENTS IN HUNGARY

RIZVIKA RAHMITA SALIM

University of Szeged

Kulcsszavak: service learning; global citizenship education; exchange programmes

The methods of integrating global citizenship education in classrooms around the world, especially in the arts and humanities field of studies vary (Kramsch, 2022). One of the methods is intercultural service learning which is a high impact pedagogy that links curricular learning with civic engagement. It is based on various core principles, such as linking curricular learning and community service, addressing a real community need, collaborating with external partners and regular phases of reflection (Rauschert, 2022). This study addresses the role of intercultural service learning in the exchange programmes experienced by Indonesian students participating in academic exchange programmes in Hungary. Examining the data from 31 participants across three different exchange programmes, the research uses semi-structured interviews to gain in-depth insights into the students' experiences. The methodology used is a semi structured interview which is analysed qualitatively using the MAXQDA research tool. The findings indicate that participants experienced growth in all three dimensions of global citizenship competence—cognitive, socio-emotional, and behavioural. All students reported that they have a stronger sense of responsibility to contribute to their communities: during their time in Hungary for the local community, and for the Indonesian community during and after the programme. For the local community in Hungary, the exchange students volunteer at local non-governmental organizations as well as at their host universities. During the program students also take part in sharing their experience through webinars and social media engagement with international and Indonesian target audience. After the exchange programme, most are planning to share their experience and knowledge about studying abroad through mentorship programmes for Indonesian students and nurturing research collaborations between the two countries. The results highlight the value of service learning and exchange programmes in fostering global citizenship, offering important implications for policy and programme design in international education.

A kutatást támogatta: Tempus Public Foundation, Hungary; Indonesian Ministry of Education, Research, and Technology

ENHANCING ARITHMETIC PROBLEM-SOLVING SKILLS: A SYSTEMATIC REVIEW EXPLORING THE INFLUENCE OF EMOTION AND METACOGNITION STRATEGIES

ROBIATUL ADAWIYA *, CSABA CSÍKOS **

* University of Szeged Doctoral School of Education

** University of Szeged Institute of Education

Kulcsszavak: metacognition strategies; emotion; arithmetic problem-solving skills

This systematic review examines the role of emotion and metacognition in improving arithmetic problem-solving skills, based on 27 selected empirical studies. It explores how emotional factors such as anxiety, motivation, and self-efficacy interact with metacognitive strategies like planning, monitoring, and evaluation to influence student performance. Mathematics learning often triggers emotional challenges, including math anxiety that impairs working memory and problem-solving, while confidence supports persistence (Merrick & Fyfe, 2023; Muis et al., 2015). Global disparities in math achievement, including Indonesia's low PISA scores, highlight the need for pedagogical reforms focusing on emotional and metacognitive skills (Broer et al., 2019; OECD, 2023). Negative emotions reduce cognitive capacity and motivation, whereas positive emotions improve effort and outcomes (Ashcraft & Krause, 2007; Pekrun et al., 2007). Emotional regulation enhances focus and resource allocation, while metacognitive awareness supports self-planning and reflection, creating a conducive learning environment (Efklides, 2011; Tzohar-Rozen & Kramarski, 2017). The interplay between emotions and metacognition influences problem-solving effectiveness, with interventions improving both emotional regulation and metacognitive skills, leading to better arithmetic performance (De Vreeze-Westgeest & Vogelaar, 2022). This review follows PRISMA guidelines (Moher et al., 2009) and uses Scopus for literature sourcing. Of 453 initial articles, 27 met the inclusion criteria, focusing on empirical research within OECD countries. Bibliometric and statistical analyses confirmed that emotion plays the most significant role in problem-solving success, followed by arithmetic skills and metacognitive strategies (Hanin & Van Nieuwenhoven, 2019). Age differences reveal that younger students struggle more with emotion regulation during math tasks, needing more support to manage frustration and anxiety, while older students better use emotions as motivators (Blanchard-Fields et al., 2004; Ashcraft & Krause, 2007). Effective metacognitive strategies help students manage negative emotions by structuring tasks and self-evaluating progress (Muis et al., 2015). Gender disparities show girls experiencing more anxiety and lower enjoyment in math, suggesting targeted emotional support is necessary (Van der Beek et al., 2024). Despite advances, research gaps remain in understanding how emotion regulation and metacognition jointly affect problem-solving, especially across socio-demographic factors. Further experimental studies are needed to assess the long-term impacts of combined interventions. Enhancing emotional resilience alongside cognitive strategies is essential for improving arithmetic problem-solving skills and overall mathematics learning outcomes.

A JOGHOZ VALÓ VISZONY ÉS A JOGTUDATOS VISELKEDÉS A KÖZNEVELÉSBEN: SZISZTEMATIKUS SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

**RÓNAY ZOLTÁN, LÉNÁRD SÁNDOR, GULYA FRUZZSINA,
MATYASOVSKY-NÉMETH MÁRTON, SZILVÁSI ZSÓFIA**

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: jogtudatosság, jogi kultúra; joghoz való viszony; nem-formális tanulás

Előadásunk a 2024-ben indult, az NKFIH által támogatott SKOLA projekt keretében megvalósuló kutatás elméleti és tudományos megalapozását mutatja be. A szisztematikus szakirodalmi áttekintés célja a jogtudatosság, a jogosultságkultúra és a jogi attitűdök köznevelésbéli megjelenésének feltárása, különös tekintettel arra, hogy milyen tényezők és eszközök formálják a tanárok, intézményvezetők és diákok joghoz való viszonyát. A vizsgálat nemzetközi és hazai szakirodalomra épít, és arra a kérdésre keres választ, miként értelmezhető a joghoz való viszony a köznevelés kontextusában; hogyan kapcsolódik a jogtudat és a jogosultságkultúra fogalmához; valamint milyen hatással van az iskolai szervezeti kultúra – elsősorban a pedagógusok és vezetők attitűdjein keresztül – a tanulók jogi tudására, attitűdjeire és kompetenciáira. A kutatás újdonsága, hogy túllép az angolszász kontextusban elterjedt, jellemzően a tanárok jogismeretére fókuszáló megközelítéseken (pl. Hyman, 1984; Przybyszewski & Tosetto, 1991; Gajda, 2008; Littleton, 2008). Emellett komplex módon vizsgálja a joghoz való viszonyulást, ellentétben a szűkebb fókuszú jogtudat- (Glidewell, 2012; Chiou et al., 2019) vagy jogi attitűdkutatásokkal (Gallego et al., 2019), illetve az állampolgári nevelés témakörébe sorolható vizsgálatokkal. Utóbbi formális megközelítésétől (Kaposi, 2015) eltérően kiemelt figyelmet fordít a nem-formális pedagógiai eszközökre és a jogi kultúra pedagógiai összefüggéseire. A szakirodalmi áttekintést a PRISMA-protokoll szerint végezzük (Page et al. 2021). Jelenleg folyamatban lévő munkánk a konferencia idejére már lehetővé teszi, hogy átfogó képet nyújtsunk a témában fellelhető kutatási irányokról, hangsúlyozva a feltárt hiányterületeket. Kutatásunk egyik alapvető kiindulópontja, hogy a joghoz való viszonyulás nem pusztán kognitív ismeretként értelmezhető – különösen a köznevelés világában, ahol a jog a mindennapi iskolai életet átszövő hatalmi viszonyokkal, kötelezettségekkel, kommunikációs mintákkal és intézményi normarendszerekkel fonódik össze. Előadásunk célja kettős: egyrészt feltárni a nemzetközi és hazai szakirodalomban megjelenő főbb kutatási irányokat és vakfoltokat, másrészt ezzel megalapozni a projekt későbbi empirikus szakaszát, amely vegyes módszertannal vizsgálja majd a köznevelési szereplők jogtudatosságát Magyarországon. Hosszú távú célunk, hogy olyan tudományos eredmények szülessenek, amelyek hozzájárulnak a jogtudatos iskolai környezet kialakításához és fejlesztési beavatkozások megalapozásához.

MENTORÁCIÓ MINT A KORAI ISKOLAEELHAGYÁS MEGELŐZÉSÉNEK ESZKÖZE – SZISZTEMATIKUS SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

RUSINNÉ FEDOR ANITA, VATAI SOMA

Debreceni Egyetem Egészségtudományi Kar

Kulcsszavak: mentoráció; korai iskolaelhagyás

A korai iskolaelhagyás (*dropout*) jelensége az európai oktatáspolitikák és az oktatásszociológia egyik kiemelt problématerülete, tekintettel arra, hogy szoros összefüggést mutat a társadalmi kirekesztődés, a munkanélküliség és az alacsonyabb élethesélyek kockázatával. A megelőzést célzó beavatkozási modellek közül az elmúlt évtizedekben egyre nagyobb figyelem irányul a mentorációs programokra, amelyek egyéni támogatással kívánják erősíteni a tanulók iskolai kötődését, önbizalmát és tanulási motivációját. Jelen tanulmányunk célja, hogy szisztematikus szakirodalmi áttekintés keretében vizsgáljuk meg a mentorációs gyakorlatok hatékonyságát a korai iskolaelhagyás megelőzésében, különös tekintettel az európai és hazai szakirodalom tanulságaira.

A kutatás a PRISMA (*Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses*) irányelvei alapján épült fel. A keresés során több multidiszciplináris adatbázist (ERIC, Scopus, Web of Science, valamint hazai adatbázisokat, mint az EPA és a MATARKA) vizsgáltunk át. A beválogatás feltétele az volt, hogy a tanulmány empirikus vagy elméleti módon foglalkozzon a mentorálás és a korai iskolaelhagyás kapcsolatával, 2010 utáni publikáció legyen, és tartalmazzon releváns pedagógiai vagy nevelésszociológiai értelmezést. Az elemzett tanulmányok alapján megállapítható, hogy a személyes kapcsolat minősége, a mentor rendszeres jelenléte, valamint az iskola és a család bevonása jelentősen növeli a beavatkozás eredményességét. A kutatások ugyanakkor arra is rámutatnak, hogy a mentorálás önmagában nem csodafegyver, hatása akkor érvényesül igazán, ha rendszerszintű oktatási és szociális beavatkozások egészítik ki. Különösen fontos a megfelelő mentortréning és a célcsoport igényeihez igazított programstruktúra. A magyar szakirodalomban kevés átfogó elemzés készült e témában, ugyanakkor a meglévő programok (pl. Tanoda hálózat, Arany János Program) esettanulmányai alátámasztják a mentoráció preventív potenciálját. A szisztematikus áttekintés célja ezért nem csupán a hatásmechanizmusok feltárása volt, hanem az is, hogy hozzájáruljon egy tudományosan megalapozott hazai mentorációs gyakorlat kialakításához. A tanulmányunk gyakorlati hasznosíthatósága abban rejlik, hogy segíthet az oktatáspolitikai döntéshozók, pedagógusok és programtervezők számára olyan beavatkozási modellek azonosításában, amelyek valóban képesek csökkenteni a korai iskolaelhagyás kockázatát, és megerősíteni az iskolai sikerességet.

KAPCSOLATI HÁLÓK FORMÁLÓDÁSA ÉS SZEREPE A DUALIZMUS KORI IPAROKTATÁS SZERVEZŐDÉSÉNEK ELSŐ ÉVTIZEDEIBEN

**RUZSA BENCE *, NAGY BARBARA *,
SZABÓ ZOLTÁN ANDRÁS **, VINCZE BEATRIX ****
* Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
** Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: iparoktatás; hálózatelemzés; sajtótermék

Kutatásunk célja a dualizmus kora első évtizedeiben zajló iparoktatás-szervezési folyamatok mélyebb megértése volt annak tükrében, hogy az oktatáspolitikai, az iparfejlesztésben érdekelt csoportok között milyen szervezeti összefonódások mentén végezték munkájukat a szakoktatás rendszerének minél eredményesebb megalapozása és fejlesztése érdekében. A történettudományi kutatásokban is alkalmazható kvalitatív hálózatkutatás módszere lehetőséget nyújt egyes személyek, egyesületek vagy más jellegű társulások (például kamarák, szakmai közösségek) társadalmi (direkt és indirekt) kapcsolati hálózatának rekonstruálására. A vizsgált személyek körét a kereskedelem- és közoktatásügyi szaktárcák illetékes hivatalnokaira, a budapesti Magyar Királyi Állami Felső Ipariskola és a Székesfővárosi Iparrajziskola szakmai tanáira, az érdekelt iparosokra és a korszakban létrejövő iparpártoló vagy érdekképviselői egyesületek tagjaira terjesztettük ki. A kutatás primer forrásait az iskolák esetében a korszakban kiadott értesítők, a minisztériumok esetében a hivatalos periodikák és a meglévő feldolgozások, az ipari vonatkozású szereplők esetében az ágazati folyóiratok, illetve az Országos Magyar Iparegyesület esetében a saját történeti feldolgozó munkáik jelentették (ezek jelentős része az Arcanum Újságok és a Magyar Nemzeti Digitális Archívum gyűjteményeiben elérhetők). Először történeti forráselemzéssel feltártuk a személy-affiliáció adatpárokat, majd kvalitatív tartalomelemzést végezve, minőségi jellemzők segítségével megkíséreltük az aktorok kapcsolatainak jellemzését. A részfolyamat eredményeként egy kétmódú hálózatot (*two-mode network*), grafikus formájaként pedig egy bipartit (páros) gráfot szerkesztettünk. Ennek két fő halmaza közül az egyik a kérdésben érdekelt aktorokat, míg a másikban a hozzájuk affiliációként köthető szervezeteket vagy intézményeket foglalja magába. A kétmódú hálózatokat (amelynél az azonos halmazba tartozó csúcsok között nincsenek kapcsolatok) egymódú hálózatokká (*one-mode network*) átalakítva (amelyekben a csúcsok azonos kategóriából származnak) is elemezhetjük. Ebben akkor jelöltünk relációt két személy között, ha legalább egy szervezethez mind a ketten kapcsolódnak. Kutatási eredményeink megerősítettek abban az elgondolásunkban, hogy a neveléstörténet klasszikus forrásainak számító iskolai értesítők, illetve a digitálisan hozzáférhető szaksajtó szisztematikus vizsgálatának szintéziséből megvalósítható egyes személyek kapcsolatrendszerének feltárása. A létrejövő gráf nem csupán vizualizációs szerepet tölt be, de lehetőséget is biztosít a kapcsolatok kvalitatív elemzésére is, amely a minőségi jellemzőkre, a kapcsolatok intenzitására, mélységére összpontosít.

GLOBÁLIS NEVELÉS A FENNTARTHATÓSÁGRA NEVELÉS ÁRNYÉKÁBAN – TANÁRKÉPZŐK PERCEPCIÓINAK ÉS ATTITÚDJEINEK FELTÁRÁSA A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN

SAÁD JUDIT *, HUSZÁR ZSUZSANNA **, BÉRES TAMÁS *,
MÓNUS FERENC ******

* Eötvös Loránd Tudományegyetem

** Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

*** Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola Neveléstudományi Doktori Program;

**** Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: fenntarthatóságra nevelés; globális nevelés; tanárképzés, visegrádi országok

A fenntarthatóságra nevelés (FN) és a globális nevelés (GN) a 21. század egyik fontos oktatáspolitikai kihívása, mely szorosan kapcsolódik az ENSZ által 2015-ben meghatározott Fenntartható Fejlődési Célokhoz. E cél elérése jelentős mértékben függ a tanárképzéstől, mivel a tanárok kritikus szerepet játszanak a fenntarthatóság és a globális felelősségvállalás előmozdításában, ami erőteljes multiplikátorhatást eredményez (Bourn, 2015). Bár a tanárok felkészítésével kapcsolatban kiterjedt kutatások léteznek, a szakirodalom nagyrészt nyugat-európai kontextusokra összpontosít (Brundiers et al., 2021; Wiek et al., 2016), ahol ezek a kezdeményezések nagyobb hagyományokkal rendelkeznek. Ezzel szemben a FN és GN továbbra is alulkutatott marad Közép-Kelet-Európában, jóllehet a régió eltérő társadalmi-politikai és oktatási sajátosságai indokoltá teszik a lokális vizsgálatokat (Hodorovská & Rankovová, 2024; Kuleta-Hulboj, 2020; Mónus, 2020; Varga, 2020). A kutatás célja annak megértése, hogy a visegrádi országokban 1) hogyan értelmezik a fenntarthatóság iránt elkötelezett tanárképzők a globális nevelés és fenntarthatóságra nevelés fogalmait, (2) milyen attitűdökkel, motivációkkal és dilemmákkal viszonyulnak ezekhez, és 3) milyen lehetőségeket és kihívásokat látnak e témák tanárképzésbe történő integrálásában. A feltáró kvalitatív kutatás a négy ország kutatóinak együttműködésében zajlott, közösen kidolgozott elméleti és módszertani keret mentén. Az elméleti háttér alapját az ENSZ Agenda 2030 és a Globális Nevelési Nyilatkozat (Dublin, 2022) jelentette. Félig strukturált interjúk készültek összesen 47 fővel: FN/GN iránt elkötelezett tanárképzőkkel (N = 24), valamint tanárképzési vezetőikkel (N = 23). Az interjúk elemzéséhez a Braun és Clarke (2022) által kidolgozott tematikus elemzés módszerét alkalmaztuk. A kódolási folyamatot két kutató végezte, az interszubjektív megbízhatóság biztosítása érdekében. A kutatás során kirajzolódott, hogy az interjúalanyok FN-hez és GN-hez való viszonyulása mélyen beágyazódik személyes értékrendszerükbe, ám többnyire kevésbé szakmai identitásukba és pedagógiai gyakorlatukba. A magyar és cseh résztvevőknél hangsúlyosabban jelent meg a környezeti fenntarthatóság, míg a társadalmi igazságosság és a globális felelősségvállalás dimenziói kevésbé voltak jelen, szemben a lengyel és szlovák interjúalanyok tapasztalataival. Többen kiemelték a hallgatók nyitottságát és érdeklődését a fenntarthatósággal és globális kérdésekkel kapcsolatos témák iránt. Az eredmények rámutatnak, hogy a regionális különbségek segítik a helyi kontextusok jobb megértését, a fenntarthatósággal és a globális nevelés fogalmaival kapcsolatos pluralizmus pedig nem szükségszerűen hátráltató tényező, hanem lehetőséget biztosít a pedagógiai reflexióra és az alkalmazkodásra az adott társadalmi-kulturális kontextushoz, értékes diskurzust teremtve a pedagógusképzés megújításában.

LIFE MANAGEMENT AND HEALTH AWARENESS: A MEDIATED MODEL OF CONSTRUCTIVE ATTITUDES, SELF-INSIGHT, AND SCREEN-TIME BEHAVIOR

**SAIF HUSAM MOHAMMED *, LÁSZLÓ KINYÓ **,
HAWZHIN MOHAEDDIN SALEH *****

* Iraqi Kurdistan Region Ministry Of Education

** University of Szeged Institute of Education, MTA-SZTE Metacognition Research Group

*** Erbil Medical Technical Institute Anesthesia Department

Kulcsszavak: life management habits, positive health awareness; students' positive and active engagement in life; constructive attitudes and approaches; self-tracking screen-time behavior; medical students, Iraqi Kurdistan Region

This study presents a structural model to explain how Iraqi Kurdistan medical students cultivate health awareness and develop sustainable life management habits through motivational attitudes, self-regulation, and digital behaviour patterns. Anchored in self-regulation theory (Panadero, 2017), the model integrates constructs derived from contemporary psychological behaviour change research and recent findings on digital behaviour in young adults. The study is guided by the following research objectives: (1) to assess the role of constructive attitudes and future-oriented approaches in fostering health-related behavioural engagement; (2) to explore how self-monitoring and reflective processes contribute to the development of health awareness and life management habits; and (3) to examine the influence of screen-time logging behaviour on students' health-related awareness. A quantitative research design was employed, with data collected via self-administered surveys from 328 students at the Erbil Medical Institute in the Kurdistan Region of Iraq. Structural equation modelling (SEM) was used to test the hypothesized relationships among the variables. The findings highlight that constructive attitudes and forward-looking personal approaches serve as the central motivational component in this model. These attitudes significantly predict active engagement in life—including enthusiasm, motivation, and a sense of purpose—and increased self-monitoring behaviour. Self-monitoring and reflective insight, in turn, show a strong positive relationship with developing positive health awareness. This awareness allows students to better assess their physical and mental well-being and form consistent life management routines that bridge internal reflection with external action. The results also confirm that active life engagement positively affects life management habits, positioning motivation as a key facilitator of lasting behavioural change. In contrast, screen-time log behaviour—a proxy for digital self-monitoring—negatively correlates with health awareness. Students who frequently track their screen usage report lower levels of health awareness, suggesting that such monitoring may reflect or reinforce passive digital consumption patterns rather than promote conscious behaviour change. This effect may stem from unproductive or compulsive monitoring habits that fail to support self-regulatory goals. The study addresses two underexplored areas in the literature: the link between motivational dispositions and reflective regulation strategies and the emotional and behavioural impact of passive digital activity. The proposed model offers both theoretical contributions and practical applications. Theoretically, it expands self-regulation theory by incorporating digital behaviour as a moderating factor. Practically, it informs the design of digital health interventions targeting medical students and other young adults in high-stress academic or clinical environments.

A MAGYAR SZAKKÉPZÉSTÖRTÉNET FORRÁSAI

SANDA ISTVÁN DÁNIEL, HOLIK ILDIKÓ KATALIN

Óbudai Egyetem

Kulcsszavak: szakképzéstörténet; forrásfeltárás, elsődleges és másodlagos források; szinkron, diakron és komparatív vizsgálatok

Tanulmányunkban a magyar szakképzés történetének forrásanyagát szisztematikus rendszerbe foglalva ismertetjük. E publikációnk célja a neveléstörténet kutatói által – néhány összefoglaló jellegű munkát leszámítva – eddig jobbára csak töredékesen vizsgált hazai szakképzéstörténet forrásainak rendszerező összefoglalása a céhek kialakulásától a XX. század derekáig, a kommunista hatalomátvételig. E tanulmány segítség lesz azoknak a – tág értelemben vett szakképzéstörténeti témákban kutatásokat kezdő vagy folytató – kollégáknak, fiatal kutatóknak, doktoranduszoknak, egyetemi hallgatóknak, akiket a számos esetben nehezen hozzáférhető, rendezetlen, gyakran egy-egy szűkebb korszakon belül is kirívóan egyenetlen színvonalú forrásanyagok elriasztanak a forrásfeltárás időigényes és nagy türelmet kívánó folyamatától (ezért aztán – többnyire – csak a szekunder forrásokra támaszkodnak). A lelőhelyek sokfélesége és ebből adódó különbözősége újabb nehezítő tényezőként jelentkezik. A források egy része digitalizált, de jelentős többsége csak papíralapú – gyakran kézzel írott és csak töredékében nyomtatott anyag. Nincsen egységes gyakorlat arra vonatkozóan sem, hogy egy-egy forrásról szkennelt másolat, vagy digitális fotó készíthető-e a lelőhelyén, vagy csak jegyzetelési lehetőséget engedélyez az adott intézmény. Ez a több éves tervszerű anyaggyűjtés nyomán összeállított „forrásleltár” képezte az alapját a habilitációs dolgozatomban korszakonként végigvezetett céhtörténeti elemzéseknek és komparatív vizsgálatoknak. Tanulmányunk megjelentetésének célja ennek a korszakonként és lelőhelyenként csoportosított információhalmaznak a rendszerbe foglalt publikálása, egyrészt azért, hogy széles körben hozzáférhetővé váljon, másrészt azért, hogy az utánunk jövő generációk munkáját támogassuk a hatékonyabb és célirányosabb keresést segítve. Jelen tanulmányunkban a források kritikai elemzésére azonban – már csak a terjedelmi korlátok miatt – sem vállalkozhatunk. A fentebb említett „tág értelemben vett szakképzéstörténet” forrásai oktatás-nevelés-, művelődés- és kultúrtörténeti dokumentumokat és tárgyi emlékeket is magukba foglalnak. Gyakorlati hasznát abban látjuk, hogy publikálásuk a téma iránt érdeklődő olvasók számára bátorítást jelenthet a tudományos munkához, együtt látva az időrendbe rendezett primer és szekunder forrásokat.

ATTITÚDVÁLTOZÁSOK VEGYES MÓDSZERTANÚ LONGITUDINÁLIS ELEMZÉSE A TESTNEVELŐTANÁR-KÉPZÉSBEN

SARUS TAMÁS

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: pedagógusképzés; motiváció; kiégés

A pedagóguspályára készülők szakmai fejlődését és nevelői munkájának hatékonyságát már a képzés ideje alatt is befolyásolhatják olyan negatív tényezők, mint a motiváció csökkenése, a kiégés vagy az egyetemi képzés hasznosságával szembeni cinikus hozzáállás kialakulása. E jelenségek feltérképezésére 2019-ben indítottunk kutatássorozatot, amely kezdetben elsősorban kvantitatív módszerekre épült. A 2022/2023-as tanévtől kezdve azonban kutatásunk módszertani kereteit bővítettük, és kvalitatív megközelítéseket is bevontunk annak érdekében, hogy árnyaltabb képet kapjunk, és megerősítsük korábbi eredményeinket. Vizsgálatunkban a Pécsi Tudományegyetem osztatlan testnevelőtanár- és edző szakos hallgatói vettek részt 2019 és 2024 között (2024: $n = 68$). Az adatgyűjtés során több részből álló kérdőívcsomagot használtunk, amelynek alapját validált, önbevalláson alapuló pszichológiai tesztek képezték (MBI-SS, GMS-28). Ezeken felül vizsgálatunk során strukturált interjúkat készítettünk, amelyek a tanárképzéssel kapcsolatos elégedettségre és attitűdökre fókuszáltak. Az osztatlan testnevelőtanár-szakos hallgatók körében a képzéssel kapcsolatos cinikus attitűd – amely a Hallgatói Kiégés Leltár egyik alfaktora – és az elégedettség szignifikáns összefüggést mutatott a képzési idő előrehaladtával – ez a tendencia mind az öt vizsgálati évben kimutatható volt. A képzéssel kapcsolatos cinikus attitűd emelkedő trendjében fordulópontot jelentett a tanítási gyakorlat éve, amikor ezek az értékek kedvezőbb irányba változtak. Feltételezésünk szerint ebben a változásban a tanítási gyakorlat során szerzett élmények és szakmai tapasztalatok játszhattak meghatározó szerepet – ezt az interjúk eredményei is alátámasztották. Az edzőképzésben részt vevő hallgatóknál nem tapasztaltuk a képzéssel kapcsolatos cinikus attitűd és elégedetlenség kedvezőtlen irányú változását. Ennek magyarázata az edzőképzés kezdetektől gyakorlatias és sportágspecifikus jellege lehet. A vizsgálat eredményei alapján érdemes lehet a jövőben a pedagógusképzés megvalósításában kiemelt figyelmet fordítani arra, hogy az ismeretek gyakorlati – iskolai környezetben történő – hasznosításának lehetőségei biztosítottak legyenek.

UNVEILING WORKPLACE AGEISM: NOVICE HR PROFESSIONALS' PERCEPTIONS OF OLDER WORKERS

EMESE SCHILLER, ZSÓFIA FARKAS, SÁNDOR SOÓS

Eötvös Loránd University

Kulcsszavak: ageism; workplace; older workers

Global demographic shifts, characterized by an aging workforce (Eurostat, 2020), necessitate a critical examination of ageism within workplaces. The proposed presentation examines workplace ageism (e.g., Eppler-Hattab et al., 2024) through the lens of novice HR professionals' attitudes towards older workers (50+). The research aims to explore participants' perception related to older workers' learning ability, adaptability, performance, motivation, and overall contribution, and to identify strategies mitigating age-related biases. A qualitative approach was employed, utilizing semi-structured interviews with 16 university graduates specializing in HRM, possessing 6 months to 5 years of experience (Mean = 2.12 years) across diverse organizational settings. Interviews, conducted during the spring semester of 2024/2025 as component of a university-led research project (Ethical Approval Number: 2024/582), explored participants' general attitudes towards older colleagues and their perceptions of inclusive HR practices. Data analysis followed Braun and Clarke's (2020; 2017) thematic analysis framework. A hybrid approach combined inductive and deductive coding (Fereday & Muir-Cochrane, 2006). The analysis was conducted using ATLAS.ti (Soratto et al., 2020). Thematic development was achieved through cluster analysis using Jamovi v. 2.6.26 software. Canberra distance measured dissimilarity, and Ward's D method was used for clustering. The clusters were visually determined using a dendrogram. To investigate general attitudes, 105 inductive elements were found and divided into three clusters with a cut-off at 25. Regarding potential HR practices, 17 inductive elements were found and divided into three clusters with a cut-off at 10. Cut-off values were based on the tree structure. Results revealed six thematic units: (1) Workplace Roles, highlighting older workers' benefits (e.g., greater level of experience or high-performance demands) (2) Generational Challenges, showcasing stereotypes of slower pace and declining learning abilities as well as (3) Challenges of Adaptability, emphasizing resistance to change. Solutions identified included (4) Open communication, (5) Mentorship, and (6) Strategies that support intergenerational collaboration. The findings aim to contribute to understanding workplace ageism and inform inclusive HR practices.

A DIGITÁLIS KOMPETENCIAFEJLESZTÉS SZOCIO-TECHNIKAI TÉNYEZŐI A FELSŐOKTATÁSBAN

**SEBESTYÉN LILLA ANNA *, HORVÁTH LÁSZLÓ **,
DRINGÓ-HORVÁTH IDA ***, T. NAGY JUDIT ******

* Eötvös Loránd Tudomány Egyetem;

** Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet;

*** Károli Gáspár Református Egyetem, IKT Kutatóközpont,
BTK Oktatásinformatikai Továbbképző központ;

**** Károli Gáspár Református Egyetem, Szociológia Tanszék, KRE IKT Kutatóközpont

Kulcsszavak: DigComEdu; szocio-technikai rendszerek; felsőoktatás-fejlesztési központok

A digitális pedagógiai kompetencia fejlesztése a 21. századi felsőoktatás egyik kulcskérdésévé vált, különösen a COVID-19 világjárványt követően, amikor a digitális eszközhasználat és az oktatók technológiai felkészültsége újra középpontba került. A digitális pedagógiai kompetencia fejlesztése a felsőoktatásban kulcsfontosságú tényezővé vált a technológiai transzformáció sikeres megvalósításához. Jelen kutatás célja annak feltárása, hogy egy hazai felsőoktatási intézmény miként járul hozzá az oktatók digitális kompetenciájának fejlődéséhez, különös tekintettel az intézményi támogatás, a célzott képzések és a szervezeti kultúra szerepére. A vizsgálat elméleti keretét a szocio-technikai rendszerek elmélete adja, amely az emberi és technológiai tényezők kölcsönhatását integráltan értelmezi. A három évre kiterjedő longitudinális kutatáshoz, mely 2021–2024 között zajlott, az esettanulmány módszerét alkalmaztunk, és háromféle adatforrást vontunk be: a DigCompEdu kérdőívet, a kompetenciafejlesztő workshopok részvételi adatait, valamint intézményi dokumentumokat. A kérdőív segítségével az oktatók digitális kompetenciáját hat területen mértük, A1-től C2-ig terjedő skálán. A statisztikai elemzésekhez Kruskal–Wallis és Mann–Whitney próbákat alkalmaztunk. A workshopokhoz kapcsolódó részvételi adatokat az IKT Kutatóközpont saját adminisztrációs rendszeréből gyűjtöttük, míg az intézményi hatásokat belső dokumentumok és vezetői döntések alapján elemeztük. Eredményeink szerint az oktatók digitális kompetenciája szignifikánsan fejlődött a vizsgált időszakban, különösen a COVID utáni első évben. A kompetenciafejlesztő kurzusok számának és látogatottságának növekedése, valamint az intézményi döntések – például a képzések teljesítményértékelésbe való beemelése – pozitív hatással voltak a fejlődésre. A mesterséges intelligencia megjelenése új képzési irányokat nyitott, és tovább növelte az oktatói érdeklődést. Ugyanakkor bizonyos területeken, mint az értékelés és a hallgatók támogatása, csökkenés volt tapasztalható, ami részben a jelenléti oktatás visszatérésével magyarázható. Az elmúlt évek eredményeire építve a kutatás rámutat arra, hogy a szocio-technikai megközelítés alapján a technológiai és humán tényezők összehangolása kulcsfontosságú a jövő felsőoktatása szempontjából. Oktatási szempontból eredményeink alátámasztják a felsőoktatás-fejlesztési központok szerepének fontosságát, és gyakorlati iránymutatást adnak a képzési programok tervezéséhez. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak a hazai felsőoktatási intézmények digitális stratégiáinak megalapozásához, valamint a jövő orientált, fenntartható oktatásfejlesztési gyakorlatok kialakításához. A tanulmány egyúttal rámutat arra is, hogy a digitális kompetencia fejlesztése nem egyszeri beavatkozás, hanem folyamatos, intézményi szinten támogatott tanulási folyamat.

IDEGENNYELV-VÁLTÓK SZEMÉLYES ÉS CSALÁDI JELLEMZŐI

SEBESTYÉN KRISZTINA

Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar

Kulcsszavak: idegennyelv-váltás; társadalmi háttér; középiskolások

Elvárásként fogalmazódik meg az általános iskolában elkezdett idegen nyelv tanulásának folytathatósága (Farczádi Bencze et al., 2020), mégsem tud ez minden esetben megvalósulni. Az egyén idegennyelv-tanulással kapcsolatos motivációját, eredményességét pedig jelentősen befolyásolja, hogy az általános iskolában tanult idegen nyelvet tudja-e a középiskolában folytatni (Albert et al., 2018; Gyarmathy et al., 2016). Előadásunkban azt vizsgáljuk, hogy milyen egyéni és családi jellemzőkkel bírnak azok a diákok, akik az általános iskolában tanult idegen nyelvet tudták folytatni a középiskolában és akik nem. A kutatáshoz a „Némettanulás, illetve -tanítás Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében” (2018-2019) című kérdőíves kutatás tanulói adatait – 11. évfolyamos gimnazisták és szakgimnazisták (890 fő) – elemezzük SPSS programban kereszt táblák segítségével. Az előadásban bemutatott, idegennyelv-váltásra vonatkozó változót az általános és középiskolában tanult idegen nyelveket tartalmazó változók alapján hoztuk létre: mindkét intézményben németet 89 fő, míg angolt 293 fő tanult, németről angolra váltott 37 fő, angolról németre váltott 59 fő, a német nyelv mellett a középiskolában angolt is tanul 124 fő, míg az angol nyelv mellett németet is tanul 243 fő. Eredményeink szerint a nők közül többen váltottak németről angolra (5,0%), míg a férfiak esetében az angolról németre váltók aránya (9,8%) magasabb. A társadalmi háttérrel tekintve az alacsony (5,6%) és a magas (9,2%) társadalmi háttérű tanulók közül is többen váltottak angolról németre. A válaszadók lakóhelyét tekintve a Hajdú-Bihar megyéből származók közül többen váltottak angolról németre (10,3%), mint a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyeiek közül (4,0%). A kutatás gyakorlati jelentősége az, hogy az idegennyelv-váltásban résztvevők jellemzőinek megismerésével az idegennyelv-tanulás, valamint -tanítás folyamata még hatékonyabbá, illetve eredményesebbé tehető.

THE IMPACT OF TEACHERS' PEDAGOGICAL COMPETENCE ON STUDENTS' ACADEMIC PERFORMANCE IN ACTIVITY-BASED MATHEMATICS CLASSROOMS: SYSTEMATIC REVIEW

FANUEL SEMERE *, CSABA CSÍKOS **

* University of Szeged Doctoral School of Education

** University of Szeged Institute of Education

Kulcsszavak: teachers' competence; activity-based learning; mathematics performance

Activity-based learning (ABL), as a student-centered instructional approach that fosters active participation and engagement, has gained considerable attention for its potential to enhance student learning outcomes in mathematics. However, its effective implementation across varied and diverse classroom contexts remains underexplored, particularly to the pedagogical competence of teachers. This study presents a systematic literature review aimed at examining empirical evidence on the role of teachers' pedagogical competence in successfully implementing ABL in mathematics classrooms. The review consolidates existing knowledge, identifies trends, gaps, and highlights the essential professional skills and dispositions required for effective ABL practice. A focused search was conducted for peer-reviewed empirical studies published in highly ranked journals and indexed in two leading academic databases: Web of Science (WoS) and Scopus (Leydesdorff et al., 2016; Zhu & Liu, 2020). The review investigated various aspects of ABL, including teacher-related challenges, competence requirements, the influence of ABL on students' academic performance, and the role of teachers in fostering active engagement. To ensure methodological transparency and consistency, the review followed the PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) guidelines developed by Moher et al. (2009). Findings reveal that teachers' pedagogical competence, including their subject matter expertise, instructional techniques, classroom management abilities, and affective skills, is central to the effective adoption of ABL across primary, middle, and secondary school levels. Nevertheless, the effectiveness of ABL varies significantly depending on contextual and institutional factors such as the quality of teacher preparation, access to teaching resources, integration of technological tools, and the school culture. This review suggests that ABL has considerable potential to promote mathematics teaching and learning when adapted thoughtfully to the local context. Accordingly, it recommends that educational stakeholders, including policymakers, school administrators, and teacher educators, invest in comprehensive professional development initiatives and infrastructure support. Addressing systemic barriers and supporting teachers is crucial for ensuring equitable and sustainable implementation of ABL in mathematics education.

A kutatást támogatta: Doctoral School of Education, University of Szeged

„A FIATALOK MENEKÜLNEK A FALUSI MUNKÁTÓL”: ÉLETMÓDVÁLTÁS, KOLLEKTIVIZÁLÁS ÉS OKTATÁSPOLITIKA 1960-BAN

SOMOGYVÁRI LAJOS

Pannon Egyetem

Kulcsszavak: oktatástörténet; kollektivizálás; politechnika

Az előadás egy, az oktatástörténetben kevésbé elemzett társadalomtörténeti átalakulást vizsgál, a fiatalok falvakból való elköltözését, a városiasodás felgyorsulását az ötvenes évek végén, hatvanas évek elején. A tárgyalt időszakban az oktatást és az agráriumot párhuzamosan próbálta radikálisan átalakítani a pártvezetés: a kollektivizálás „sikerrel járt”, míg a politechnika bevezetése pár éven belül kudarcba fulladt. A pedagógusok szövetkezetesítésben játszott szerepét korábban kutattam, ezen a tudásanyagon épült fel az új kutatási irány. Az „iskolareformot” előkészítő vitaanyagok alapján rekonstruálom a vidék és a falu problémájaként azonosítható témát. A pártfunkcionáriusok a téjeszesítés előtt az elmaradottság miatt kritizálták a vidéket, míg a kollektivizálás befejezésével a falvak kiüresedése miatt ostromozták a fiatalokat és a családokat. A fizikai munkától való idegenkedés, a könnyebb városi élet csábításának való engedés és a tradicionális falusi kötelekektől való megszabadulás mind-mind a falusi fiatalokat negatív színben feltüntető értékelési sémák voltak. A döntéshozók egyszerre akarták az ipar és nagyüzemi mezőgazdasági termelés felé terelni a végzett fiatalokat, de ez gyakran csak az industrializáció irányában működött. A falvakban és a téeszekben tartás programja gyakran az érintett társadalmi rétegek ellenállásába ütközött, akik inkább menekültek volna a faluból, mindezt különböző indokokra hivatkozva: a lehetőségek hiánya vidéken, a saját föld elvesztése az átszervezéssel, vagy a szülőktől eltérő életmód választása egyaránt előfordul az érintettek körében. A történeti diskurzuselemzésben a sokszor ismétlődő elemeket és az elhallgatásokat egyaránt igyekszem azonosítani, megjelenítve a különböző aktorok (iskolaigazgatók, tanfelügyelők, szülők, minisztériumi tisztviselők, államigazdaság-vezetők stb.) nézőpontjait. Az ágencia fogalmára alapozva a folyamatban érdekelt szereplők cselekvési lehetőségeit és érvelési mintázatait igyekszem feltérképezni, a vidéktörténet szempontjait hasznosítva az oktatástörténetben.

INVESTIGATION INTO DYSFUNCTIONAL PEDAGOGICAL PRACTICES BY RETROSPECTIVE ACCOUNT OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS STUDENTS IN TRANSYLVANIA

**ISTVÁN SOÓS *, LÍVIA BOROSÁN *, YVETTE CSEPELA *,
IULIANA BOROS-BÁLINT **, PÁL HAMAR ***

* Hungarian University of Sports Science;

** Babes-Bolyai University

Kulcsszavak: 'Black Pedagogy'; history of education; bullying

Pedagogical aspects of the phenomenon of dysfunctional pedagogy was investigated in our study. At the end of the 1970s, a new concept was developed in pedagogy, called 'Black Pedagogy', clearly outlined in the literature (Rutschky et al., 1977). This is interpreted as a common dysfunctional subset that endangers the physical, mental and spiritual health of students or causes injury to them, while leaving a long-term negative mark. Understanding the pedagogical and sports pedagogical background behind the phenomenon, the concept includes the synthesizing knowledge of the related sciences, their investigation methods and areas. For the behavioural research of Black Pedagogy, educational science must integrate psychological, sociological, philosophical and legal goal systems, themes and specializations. In this research, the role of physical education teachers and coaches in the development of Black Pedagogy is analysed with an empirical investigation based on students' retrospective account. Participants (N = 228) study at the Hungarian Branch of the Faculty of Physical Education and Sport at Babeş-Bolyai University, Transylvania, Romania. Data collection took place in the first semester of the 2022/2023 academic year, using open-ended paper-based questionnaire in the Hungarian language. After descriptive statistical analysis was performed, a contingency table and a chi-square test were employed to verify our hypotheses. Jeffreys's Amazing Statistics Program (JASP) version 0.18.3 (2024. 01. 11.) was used for data analyses. Results confirmed hypothesis regarding to Black Pedagogical behaviours could previously be found among respondents. The assumption that the manifestations of these types of pedagogical methods can be linked to the gender of the perpetrator was also confirmed, as female teachers commit this type of harassment significantly more often than their male counterparts ($\chi^2 = 15.22$, $p < .009$). In addition, the manifestations of these methods are also influenced by the age of the perpetrator. The most frequent victims of harassment are teachers aged 41–50 and 31–40 ($\chi^2 = 53.71$, $p < .005$). In the sample examined, the most common locations for psychological terror/emotional abuse are high schools, meaning that the age group most exposed to this type of harassment is 14-18-year-olds ($\chi^2 = 37.93$, $p < .009$). In conclusion, information obtained from Transylvanian students' dysfunctional pedagogical practices offers the opportunity to develop strategies in order to treat and prevent such cases. These interventions can provide students with a better class climate and quality of life for the future.

ENHANCING EAL LEARNERS' CREATIVE WRITING THROUGH IMMERSIVE VIRTUAL REALITY: A CROSSOVER EXPERIMENTAL STUDY

SHYNAR DONEN, ENIKŐ ORSOLYA BERECSKI

Eötvös Loránd University

Kulcsszavak: immersive virtual reality; EAL learners; creative writing

In the evolving landscape of educational technology, immersive virtual reality (IVR) holds transformative potential for enhancing language learning and creativity (Makrasky & Mayer, 2022; Lan et al., 2020). This study investigated the impact of two immersive media formats—a fully immersive 360° virtual painting experience and a semi-immersive 2D virtual museum environment—on the creative writing performance of university students learning English as an Additional Language (EAL). Grounded in divergent thinking theory (Guilford, 1967) and presence research (Bailenson, 2018), the study employed a within-subjects crossover design ($N = 37$) to compare the conditions on ideational fluency, originality, elaboration, perceived presence, physical discomfort, and engagement (Barbot et al., 2016; Schubert et al., 2001). The fully immersive IVR condition yielded significantly higher ideational fluency ($t(68.64) = 3.41, p = .001, d = 0.84$), perceived presence ($t(70.97) = 3.20, p = .002, d = 0.78$), and learner engagement ($t(66.63) = 2.05, p = .044, d = 0.49$) compared to the semi-immersive format, reinforcing prior findings that sensory-rich environments stimulate idea generation and emotional investment (Makrasky et al., 2019; Freina & Ott, 2015). Although the differences in originality ($d = 0.22$) and elaboration ($d = 0.08$) did not reach statistical significance ($p > .05$), the observed small-to-moderate effect sizes suggest potential media-driven benefits that the modest sample size lacked power to detect, particularly for originality—a construct strongly tied to individual associative processes (Runco & Acar, 2011). Notably, no significant differences were found in reported physical discomfort, alleviating concerns about adverse effects of immersive head-mounted displays (Jensen & Konradsen, 2017). This research enriches the growing field of technology-enhanced language learning by providing empirical evidence on how immersion levels shape creativity-related outcomes in EAL writing. It underscores the potential of fully immersive IVR to boost idea generation and learner engagement while signaling the need for pedagogical scaffolding to unlock deeper creative dimensions such as originality and elaboration (Chen et al., 2022; Csikszentmihalyi, 1975). The findings offer practical implications for curriculum design, advocating for a thoughtful integration of immersive media to harness both cognitive and motivational gains in language education.

A kutatást támogatta: This project was funded by the Hungarian National Research, Development and Innovation Office (grant PD OTKA – PD – 138723). The views expressed are those of the authors and do not necessarily reflect those of the funding agency.

ÚT A TELJES ÉLETHEZ: A MOZDULAT MINT A FEJLŐDÉS ESZKÖZE DIENES VALÉRIA ORKESZTIKÁJÁBAN, KITEKINTÉSEL A KONDUKTÍV NEVELÉSRE

SIMKÓ RITA FRUZZINA

Semmelweis Egyetem

Kulcsszavak: orkesztika; teljesség-elv; mozdulatpedagógia

Szakedolgozatomban arra kerestem a válaszokat, hogy Dienes Valéria szerint a mozdulatnak mint az egyén fejlődését szolgáló eszköznek milyen jelentősége van a teljes élethez vezető úton. Ezen felül azt vizsgáltam, hogy milyen lehetséges kapcsolódások fedezhetők fel a konduktív pedagógia szemlélete és Dienes orkesztikája között, a teljesség elvét helyezve a figyelem központjába. A kutatást megalapozva történeti áttekintést végeztem, melyben feltártam a 20. század eleji pedagógusképet, az életreform-mozgalmak sajátosságait, illetve szakedolgozatom két kiemelkedő alakjának életművét és munkásságuk alakulását. A kutatást Dienes Valéria írásainak előzetes olvasatával folytattam, mikor is megismerkedtem a részemről addig csak felszínesen ismert rendszer sajátosságaival. Az így megszerzett ismeretek alapján állítottam össze a szakedolgozatomban feltüntetett szempontrendszert. Az elemzéshez Dienes Valéria mozdulatanalízisének négy határozmányát (plasztika, ritmika, dinamika, szimbolika) használtam, melyek közül a negyediket további öt alfejezetre bontottam. Így jött létre nyolc szempontból álló saját elemzési kategóriarendszerem. Az orkesztika rendszerének vizsgálatával párhuzamosan tártam fel a holisztikus szemlélet megjelenését a konduktív pedagógiában, azzal a fókusszal, hogy milyen lehetséges kapcsolódásokat vélek felfedezni a két rendszer teljesség-elvében. A kategóriacsoportokat megalkotva, immár a meglévő szempontok alapján újabb olvasatnak vetettem alá a korábban megismert szövegeket és ez alapján fejtettem ki, hogy Dienes szerint a mozdulat hogyan vesz részt az emberi fejlődésben. Az elemzések során arra jutottam, hogy Dienes Valéria szerint a mozdulat nem pusztán testgyakorlásra alkalmazható fizikai cselekvés, hanem a testet a lélekkel, az eszméletet a külvilággal összekötő híd. E szoros együttműködés miatt válhat önkifejezésünk megtestesítőjévé, téridőben való, tudatos tájékozódásunk sikerességének kulcsává. A mozdulatművészet a személyiség minden dimenziójára hatva éri el, hogy az egyén teljességét és egész-voltát megélje. E holisztikus szemlélet hatja át mindkét rendszert. Eme két gondolkodó rendszerében markánsan kirajzolódik az individuumhoz való ilyen jellegű viszonyulás. Ezt a párhuzamot véltem felfedezni az orkesztika és a konduktív pedagógia gondolatköre között. Kiegészítésül használtam, saját, orkesztika órán készített terepnaplóimat, illetve Pálosi Istvánnal, az Orkesztika Alapítvány vezetőjével készített interjút, ezzel egy újabb megvilágításba helyezvén az elméletben megismerteket

ADATOK PÁRBESZÉDE: MÓDSZERTANI REFLEXIÓK EGY DBR KUTATÁS ELEMZÉSI GYAKORLATÁBÓL

SINKOVICS ÁDÁM

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: design-based desearch; kevert módszertan; mobiltechnológia

Az előadás elméleti keretét a *design-based research* (DBR) stratégia jelenti, amely az oktatáskutatás területén az elméleti tudásgyarapítás és a gyakorlati problémamegoldás integrált megvalósítására irányul valós tanulási környezetekben (Barab & Squire, 2004). Ennek folyamatát Wang és Hannafin (2005) öt alapelve mentén strukturáljuk: pragmatikus kutatási cél, megalapozott metodológia, interaktív és iteratív folyamat, integratív módszerek alkalmazása, valamint kontextuális kutatási eredmények generálása. A módszertani háttérben a kevert kutatási paradigma áll, amelyben a strukturált adathalmaz kvantitatív vizsgálata és a kvalitatív tartalomelemzés együttesen járulnak hozzá a DBR kimeneti designjához, egy gyakorlati vizsgálaton alapuló elmélet kialakításához. A vizsgálatunk fókuszában a mobiltechnológiával támogatott alkotótevékenység-alapú tanórai gyakorlatok kompetenciafejlesztő hatásainak feltárása áll hátrányos helyzetű középiskolai tanulók körében egy második esély típusú intézményben. Azt vizsgáltuk, hogyan fejlődnek a tanulás, gondolkodás, kommunikáció, digitális készségek és kreatív önkifejezés kompetenciaterületei a három tanéves longitudinális beavatkozás során, valamint hogyan változnak a tanulói teljesítmények közötti különbségek. Három cikluson át dolgoztunk a DBR kutatási stratégia mentén (2021–2024), melyben a vizsgálatban résztvevő tanulói csoport (N = 14) munkáinak értékelésére a Konszenzuális Értékelési Technika pedagógiai adaptációját alkalmaztuk a NAT 2020 kulcskompetencia-területeinek megfelelően strukturált értékelési szempontrendszer alapján. Az adatelemzés során kvantitatív (leíró statisztika, párosított t-próbák, hatásnagyság-számítás) és kvalitatív módszereket (tartalmilag strukturáló kvalitatív szövegelemzés) integráltunk. A kevert módszertani megközelítés lehetővé tette a kompetenciafejlődés többdimenziós feltárását, ahol a kvantitatív statisztikai eredményeket a kvalitatív tartalomelemzés kontextualizálta és árnyalta. A strukturált adathalmaz leíró statisztikai elemzése feltárta a jellemző fejlődési mintázatok három szakaszát, az adaptáció, differenciálódás és konszolidáció fázisait, amelyeket a párosított t-próbák statisztikai szignifikanciája támasztott alá. Ezeket az eredményeket kiegészítette az értékelői reflexiók tartalmilag strukturáló szövegelemzése deduktív és induktív kódolási eljárással (Sántha, 2022), mely feltárta az értékelési szempontok értelmezési mechanizmusait, valamint a pedagógiai gyakorlatok percepcióját. A két adattípus egymásra vetítésével olyan jelentésrétegek váltak azonosíthatóvá, amelyek a pusztán numerikus elemzésből nem derültek volna ki, különösen az implementációs folyamat dinamikájának és a kompetenciaterületek közötti összefüggésszrendszerek megértésében. A módszertani trianguláció nemcsak az eredmények validitását erősítette, hanem lehetővé tette a DBR ciklusok során megfigyelt változások mélyebb értelmezését is.

A KONSZENZUÁLIS ÉRTÉKELÉSI TECHNIKA (KÉT) ADAPTÁCIÓJA PEDAGÓGIAI KÖRNYEZETBEN

SINKOVICS ÁDÁM
Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: pedagógiai értékelés; kompetenciamérés; Konszenzuális Értékelési Technika

Az előadás Teresa Amabile által kidolgozott Konszenzuális Értékelési Technika (Consensual Assessment Technique, KÉT) pedagógiai környezetbe történő adaptációját mutatja be. A módszer eredetileg a kreativitás objektív értékelésére szolgált szakértői konszenzus alapján; elméleti alapja az a felismerés, hogy egy termék olyan mértékben tekinthető kreatívnek, amennyire a megfelelő megfigyelők egymástól függetlenül egyetértenek abban (Hennessey, 2011). Az előadásban bemutatott kutatás Hickey (2001) és Phonethibsavads (2019) munkáira támaszkodik, akik igazolták a KÉT alkalmazhatóságát az eredeti területtől eltérő kontextusokban. A módszer pedagógiai adaptációjának teoretikus keretét a kompetenciaalapú értékelés paradigmája és a NAT 2020 kulcskompetencia-területeinek operacionalizálása adja. A vizsgálat célja a Konszenzuális Értékelési Technika hatékony adaptációjának kidolgozása komplex tanulói kompetenciák mérésére hátrányos helyzetű középiskolai tanulók körében. A kutatás azt vizsgálta, hogyan alkalmazható a szakértői konszenzuson alapuló értékelési módszer a tanulási, gondolkodási, kommunikációs, digitális és kreatív kompetenciák fejlődésének nyomon követésére, valamint milyen módszertani kihívások és megoldások azonosíthatók a pedagógiai implementáció során. A KÉT pedagógiai adaptációját három tanéves longitudinális kutatás keretében fejlesztettük ki, amelyben hátrányos helyzetű tanulók ($n = 14$, majd $n = 11$) mobiltechnológiával készített prezentációit értékeltük. Az első szakaszban nyolc pedagógus értékelte a tanulói munkákat hat kompetenciaterület szerint négyfokozatú skálán. A második szakaszban az értékelői reflexiók kvalitatív elemzése alapján öt pedagógus öt átstrukturált kompetenciaterületet vizsgált tízfokozatú skálán. Az értékelési megbízhatóságot Cronbach-alfa mutatókkal, az értékelői tapasztalatokat tartalmilag strukturáló kvalitatív szövegelemzéssel vizsgáltuk. A KÉT pedagógiai adaptációja során azonosítottuk a módszer alkalmazásának kulcsfontosságú tényezőit és kihívásait. Az értékelők közötti megbízhatóság időszakonként változó képet mutatott, az első mérési pontokon kiváló értékektől a későbbi időszakok mérsékeltébb mutatóiig. Az értékelői reflexiók feltárták az értékelési szempontok értelmezési mechanizmusait, kiemelve a strukturáltság és értelmezői nézőpont szempontok összefonódását, valamint a kreativitás többdimenziós természetét. A kutatás módszertani novuma a KÉT szisztematikus pedagógiai adaptációja, amely igazolta a módszer alkalmazhatóságát komplex kompetenciák értékelésére oktatási környezetben. A gyakorlati pedagógia számára értékes tapasztalat, hogy a KÉT módszer alkalmas olyan készségek és képességek értékelésére is, amelyek hagyományos tesztelési módszerekkel nehezen mérhetők. A hátrányos helyzetű tanulók esetében a módszer lehetővé teszi a fejlődés árnyalt követését és a pedagógiai beavatkozások hatékonyságának értékelését.

TÖBBSZINTŰ HATÁRÁTLÉPÉSI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK KIHÍVÁSAI A NÉMET SZAKKÉPZÉSBEN: INNOVET CLOU ÉS COVE SEED

SITKU KRISZTINA
Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: német szakképzés; szektorközi együttműködés; többszintű határátlépési modell

Az előadás két, a német szakképzési rendszerben jelenleg megvalósuló szektorközi projekt, az InnoVET CLOU és a CoVE SEED eseteiben vizsgálja az ún. többszintű határátlépési modellt (*multilevel boundary crossing*) (Akkerman & Bruining, 2018) működésének kihívásait. Mindkét kezdeményezés része a németországi duális képzés megújítási folyamatának, egyrészt a közép- és felsőfok közti vertikális és horizontális átjárhatóság (Wolter, 2019; Euler, 2023), másrészt a 21. századi munkaerőpiaci szükségletekhez való igazítás tekintetében (Peitz et al., 2023; Bednarz et al., 2023); míg az InnoVET CLOU új, DQR 5–7 szintű, vegy- és gyógyszeripari képzések kialakításával, a CoVE SEED a zöld energiatermelés területén való készségfejlesztés regionális szakképzési kiválósága elérésének céljával. Milyen kihívások nehezítik a szakképző intézmények—duális ipari partnerek—egyetem—civil szervezetek kollaborációját a projektcélok hatékony megvalósítása közben? Milyen megoldási javaslatokat fogalmaznak meg? S az együttműködések alatt lezajló intézmény- és személyközi tanulás az Akkerman–Bruining modell mely szintjével azonosítható? A célzott mintavétellel kiválasztott esetek feltáró célú bemutatásához a kutató a projektek hivatalos honlapján és publikációin végzett dokumentumelemzéssel, valamint félig strukturált szakértői interjúkkal (N = 3) nyert adatokat, melyeket tematikus elemzéssel dolgozott fel induktív kódokon keresztül. Eredményei szerint az InnoVET CLOU közösségi tanulási folyamatai a transzformáció szintjén működnek az intézményközi és interperszonális dimenziókban, míg a CoVE SEED a koordináció szintjére érett meg. Mindkét esetben kihívást jelentenek a felek eltérő jogszabályi, szervezeti felépítési és szervezeti kulturális különbségeiből, valamint sajátos prioritásaiból fakadó érdekbeli, gondolkodásmódbeli és attitűdbeli különbségek, az eltérő „nyelvhasználat” és a szabályozási különbségek. A szükséges eszközökkel való ellátottság, a vállalati képzők heterogén eredete, gyakorlati szaktudásuk hiányosságai és a szakoktatói képzés magas szintű biztosítása is hátráltatóan hat, miközben az ipari partnerek tudásigényének való megfelelés is komoly kihívás. Megoldásként sürgetik a szakképzők képzésének megújítását, az együttműködések fokozottabb formalizálását, finanszírozásuk folyamatosságának biztosítását, moduláris képzésstruktúra bevezetését, továbbá kutatási igényt fogalmaznak meg az új képzések tanulási folyamatainak facilitálására. Az eredmények nemcsak a német szakképzés szektorközi együttműködéseinek irodalmát gazdagítják (pl. Schwede et al., 2025) és konkrét javaslatokat fogalmaznak meg az állami és szakmai szabályozóknak, hanem számos hazai kutatási eredménnyel is összeecsengenek (pl. Angler & Bihari, 2019; Nahalka, 2019; Birher & Sebestyén, 2020), és értékes tanulságokkal szolgálhatnak a magyar középfokú szakképzés szektorközi együttműködései számára (pl. az okleveles technikusképzés tananyagfejlesztései).

MOTIVÁLÓ ÉS DEMOTIVÁLÓ TÉNYEZŐK AZ ANGOL ORVOSI SZAKNYELV TANULÁSÁBAN: MAGYAR ORVOSTANHALLGATÓK ÉS SZAKNYELVTANÁROK NÉZŐPONTJAI

STÖTZER ANDREA *, BAGYURA MÁRTON **

* Szegedi Tudományegyetem SZAOK; ** Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: nyelvtanulási motiváció; angol orvosi szaknyelv

Az angol nyelv napjainkra a tudományos kommunikáció lingua francájává vált és ezzel párhuzamosan az angol orvosi szaknyelv tanulása és tanítása is egyre nagyobb szerepet kap az orvostudományi egyetemek nem angol nyelvű oktatási programjaiban. Ez indokoltá teszi annak vizsgálatát, hogy mely tényezők segítik, illetve akadályozzák a hallgatókat a szaknyelv elsajátításában. Előadásunk egy empirikus kutatás eredményeit mutatja be, amelyben magyar orvostanhallgatók és az őket angol szaknyelvre oktató tanárok véleményét vizsgáltuk a szaknyelvtanulási motivációt elősegítő és akadályozó tényezőkről. A kutatás egyik értéke a módszertani megközelítésben rejlik: eddig még nem készült olyan vizsgálat, amely azonos intézményekben és azonos szaknyelvoktatási kontextusban szisztematikusan hasonlította volna össze az orvostanhallgatók és szaknyelvtanáraik nézőpontját a szaknyelvtanulási motivációt befolyásoló tényezőkről. A célzottan erre a kutatásra fejlesztett, zárt kérdéseket tartalmazó kérdőívet 283 orvostanhallgató és 20, angol szaknyelvet oktató tanár töltötte ki Magyarországon négy orvostudományi karán, 2024 tavaszán. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a két csoport válaszaik között jelentős átfedés mutatkozott a tényezők megítélésében. Mindkét csoport egyöntetűen a hallgatók szakmai céljait és személyes érdeklődésüket tartotta a legerősebb motiváló tényezőknek a szaknyelv tanulásában, míg a hallgatók óraterhelését, a nyelvtanulással kapcsolatos szorongást, valamint a sikertelenség érzését jelentős demotiváló tényezőként azonosították. Ugyanakkor a szaknyelvtanárok nagyobb jelentőséget tulajdonítottak saját szerepüknek a motiváció alakításában, ami arra utal, hogy a szaknyelvet oktatók pedagógiai felelősségérzete magas, és saját szerepüket aktív, motivációformáló tényezőként értelmezik. Az eredmények pedagógiai és intézményi szempontból is számos releváns tanulsággal szolgálnak, melyek alapján konkrét tanításmódszertani és tantárgyfejlesztési javaslatokat fogalmazunk meg, melyek segíthetnek hatékonyabb és személyre szabottabb szaknyelvi tanulási környezet kialakítását. Kiemelten fontos, hogy az oktatás tervezése során figyelembe vegyünk a hallgatók jövőképét és motivációs szükségleteit, valamint olyan támogató tanulási környezetet hozzunk létre, amely enyhíti a nyelvtanulással kapcsolatos szorongást. A szaknyelvtanárok intézményi támogatása és szakmai láthatóságuk növelése kulcsfontosságú lépést jelenthet egy hosszú távon fenntartható, hallgatóközpontú és szakmailag magas színvonalú szaknyelvoktatás felé.

A kutatást támogatta: SZTE SZAOK

A HAZAI NŐI FELSŐ KERESKEDELMI OKTATÁSRÓL KIALAKULT KÉP ÖSSZEHASONLÍTÁSA A KORSZAK NŐKÉPÉVEL

STUMMER KRISZTINA

Kulcsszavak: nőkép; 20. század első fele; szakképzés

A 20. század első felének nőideálját nagyban meghatározta az a hosszú múlta visszatekintő gondolat, miszerint a nők legfontosabb szerepe és erénye, hogy jó anya, jó feleség és jó háziasszony váljon belőlük. Elvárásként fogalmazódott meg velük szemben a mély vallásosság, a közügyektől való tartózkodás, valamint hogy lehetőségeikhez mérten a lehető legkorábban kössenek házasságot. Biológiai, fizikai és lelki adottságaik alapján úgy ítélték meg, a férfiak teljesítőképesége alatt maradnak. Ennek figyelembevételével a 20. század elejének leányiskolái nagy gondot fordítottak a női lelkületnek megfelelő tantárgyak oktatására, így tantervükben a kézimunka oktatása, a háztartástani, illetve gyermekgondozási ismeretek is helyt kaptak. A női intézmények tanulmányi ideje rövidebb, tananyaguk pedig a fiúiskolákénak töredékét kínálta. Mindez jól tükrözte a kor társadalmi elvárásait, amelyek nem az egyéni kiteljesedést, hanem a hagyományos családi szerepek betöltését tekintették a női életpálya céljának. A szellemi fejlődést támogató tárgyak háttérbe szorultak, és az oktatás egyfajta nevelői szerepet töltött be: a nőket nem autonóm személyekként, hanem jövőbeli feleségekként és anyákként formálták. Ennek a korszaknak az új intézménytípusa a női felső kereskedelmi iskola. Az új mobilitás csatornát kínáló intézmény egyidejűleg biztosította növendékei számára a lehetőséget, hogy általános és szakmai ismereteket szerezzenek. Különlegessége, hogy szervezetében és tantervében a kezdetektől megegyezett a fiúiskolákéval, fejlődésük párhuzamosan történt; ezáltal az intézménytípus rendkívül vitatottá vált. Egyesek előrelépésként értelmezték, amely a nők társadalmi felemelkedését segítheti elő, mások azonban attól tartottak, hogy megbontja a nemek közötti addigi egyensúlyt, és veszélyezteti a hagyományos női szerepeket. Jelen előadás célja megvizsgálni, miként illeszkedett a társadalom női felső kereskedelmi iskolákról alkotott képe a korszak nőideáljához és a nőkkel szemben elvárt szerepekhez. A vizsgálat során sajtótermékekre (Családi Lapok, Kereskedelmi Szakoktatás, Magyar Pedagógia, Vasárnapi Ujság stb.) támaszkodva jártuk körül a témát, amelyek segítségével betekintést nyerhetünk abba, hogyan tükröződött a közvélekedésben e modern intézmény megítélése, és milyen hatást gyakorolt a női szerepek átalakulására a század első évtizedeiben.

LEGO OKTATÁS A KÜLFÖLDI SZAKIRODALOM TÜKRÉBEN – SZISZTEMATIKUS SZAKIRODALOM ELEMZÉS

SÜTŐ ÉVA, REVÁKNÉ MARKÓCZI IBOLYA

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: LEGO oktatási módszerek; LEGO hatás; LEGO oktatási tevékenységek

A 21. századi oktatás egyik legnagyobb kihívása, hogy olyan tanulási környezetet alakítson ki, amely egyszerre fejleszti a tanulók tudását, motivációját és alkalmazkodóképességét a gyorsan változó társadalmi és technológiai igényekhez. E kihívásra válaszul egyre több pedagógiai innováció jelenik meg az oktatásban, köztük a játékos tanulást és a konstruktív pedagógiai megközelítést ötvöző LEGO alapú oktatási megoldások. Jelen tanulmány célja, hogy rendszerezett képet adjon a LEGO oktatási eszközök és módszerek tudományos alkalmazásáról a nemzetközi szakirodalom tükrében, különös tekintettel azok pedagógiai hatásaira. A kutatás középpontjában annak feltárása áll, hogy a LEGO különböző oktatási változatai – mint például a LEGO Mindstorms, LEGO Education BricQ és LEGO Duplo – milyen szerepet játszanak a tanulók teljesítményének, motivációjának és 21. századi készségeinek fejlesztésében. A kutatás módszertana a PRISMA (*Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses*) irányelveit követő szisztematikus szakirodalmi áttekintés volt. A keresés során a 2020 és 2024 közötti időszakban megjelent tanulmányokat vizsgáltuk három nemzetközileg elismert adatbázis – a Scopus, az ERIC és a Google Scholar – felhasználásával. Az elsődleges keresési szakaszban 873 releváns rekordot azonosítottunk, amelyek közül a szűrési kritériumoknak megfelelően 16 tudományos publikáció került végső elemzésre. A beválogatott tanulmányok kvalitatív és kvantitatív módszerekkel írták le a LEGO oktatási alkalmazásait, így lehetőség nyílt a pedagógiai gyakorlatok sokszínűségének, illetve hatékonyságának mélyebb értelmezésére is. A szakirodalmi elemzés alapján a LEGO leggyakrabban a természettudományos tantárgyak – matematika, fizika, biológia, informatika – oktatásában jelenik meg, különösen a STEM (tudomány, technológia, mérnöki tudományok és matematika) nevelés keretei között. A LEGO-alapú oktatás a projektalapú tanulás (*project-based learning*), a digitális játék-alapú tanulás (*digital play-based learning*) és a robotikai oktatás (*robotics education*) kontextusában bizonyult a leghatásosabbnak. Az eszközhasználat gyakorlata különösen jól illeszkedik azokhoz a pedagógiai célokhoz, amelyek a kreativitás, problémamegoldás és kollaboráció fejlesztését tűzik ki célul. A tanulmányok egybehangzó eredményei szerint a LEGO oktatási eszközök nem csupán a tanulók elméleti tudását növelik, hanem jelentősen hozzájárulnak a gyakorlati készségek és a metakognitív képességek fejlődéséhez is. A LEGO Duplo különösen az alsó tagozatos korosztályban bizonyult eredményesnek a fogalmi rendszerezés, az ok-okozati gondolkodás és a szociális készségek (együttműködés, kommunikáció) fejlesztése terén. A vizsgált tanulmányok rávilágítanak arra, hogy a LEGO oktatási célú alkalmazása túlmutat a játékoságon: olyan komplex tanulási környezetet hoz létre, amelyben a tanulók aktív szereplőként, alkotó módon vesznek részt saját tudásuk felépítésében.

HOGYAN HAT A ZENETERÁPIA A TANÁRJELÖLTEK SZOCIOEMOCIONÁLIS KÉSZSÉGEIRE?

SZABADI MAGDOLNA ANNA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: zenei élmény, zeneterápia; új zenei módszerek; szociális kompetencia

Tapasztaljuk, hogy az emberi kapcsolatok dehumanizálódtak, miközben a digitalizáció előretörésével megszűntek a *face to face* kapcsolatok. A zenepedagógián belül megváltozott a zenei stílus, az értékelés és a darab interpretációjára adott visszajelzés. A kották igény szintű revidiálása állandó. A vonatkozó tantervi követelmények már csak névleg vannak jelen. A digitalizációval megjelenő oktatóvideók az érzékelés-alapú fejlesztés lehetőségét veszik el, ezért a zenei transzferhatás lényegi megvalósulása akadályozott. A társas és érzelmi problémákra elmarad a valós megoldás, minthogy megváltozott a tanár–diák kapcsolat karaktere. A módszertani buktatók feloldása már nem hangsúlyos, a zenei hatótényezők elvesztették esztétikai jellegüket. A tanári pálya elhagyása, burnout szindróma megjelenése pedig egyre nő. A digitalizációs és új típusú módszertani elvárások rendkívüli kihívás elé állítják a(zene)pedagógusok szociális kompetenciáját, kimerül a viselkedéses és módszertani palettájuk. A szociális kompetencia hangsúlyos elemei (szocio-emocionális készségek) pedig fejleszthetőek felnőtt korban a zeneterápia eszközeivel, melyek alkalmazása univerzális, nem kötött professzióhoz. Az eddigiek alapján elmondható, hogy szükséges a pedagógusjelöltek tréning formájában történő segítése rezilienciájuk növelésével, módszertani repertoárjuk bővítésével (Szabadi, 2021; Orlandoni, 2021; Shyroka et al., 2023; Ling, 2023). Fejlesztő kísérletünk célja a szocio-emocionális és a zenei készségek, valamint a kreativitás dimenzióinak fejlesztése volt zeneterápiás eszközökkel. Használt mérőeszközök az ASC-ZZV Teszt (Szabadi, 2021), a *Goldsmiths Music Ability Tests Battery* (2012), a *Self Awareness Test* (Gallego et al., 1999), a „*Reading the Mind in the Eyes*” Test (Baron-Cohen et al., 1997), a Szokatlan Használat Teszt (Barkóczi & Zétényi, 1981), az Érzelmi Kreativitás Leltár (Kőváry et al., 2014). A mintavétel (N = 40, átlagéletkor: 23,8 év, SD = 6,3, nem: 6 férfi, 34 nő) hozzáférés alapú volt, önkéntesen jelentkeztek a hallgatók. A kísérleti csoporthoz azonos szakról, évfolyamról illesztettük a kontrollcsoportot. A 12 órás tréning helyszíne az ELTE TÓK, ideje a 2022/23-as tanév volt. Az elő- és utótesztek eredményeit összehasonlítva az érzelmi készségek fejlődése a hallgatók önmagukhoz mért fejlődési mutatóival jellemezve ($T=42-98$; $p < 0,001$, Hodges–Lehmann Mdn 3–6), a kreativitás fejlődése pedig (Hodges–Lehmann Mdn = 4–6) volt. A tesztek részeredményei mellett ismertetjük az érzelmi, zenei készségek és kreativitás dimenzióinak összefüggés-vizsgálatait is. Az eredmények alapján a célzott zeneterápiás gyakorlatok hozzájárulnak a leendő pedagógusok szocio-emocionális készségeinek, zenei érzékenységének fejlődéséhez, a személyes és szakmai integritásuk megőrzéséhez, a társas és szakmai problémák alternatív megoldásainak gyakorlásával; mindebben a mai kor kihívásainak megfelelő eszközöket használva. A neveléstudomány számára ehhez szolgáltattuk empirikus adatok egy szeletét.

A kutatást támogatta: A vizsgálatot az ELTE TÓK dékáni vezetése támogatta személyes hozzájárulási alapon (helyet, eszközt biztosítva).

KÉT ZENEELMÉLET-TANKÖNYV ELEMZÉSE A SZERZŐKKEL KÉSZÜLT INTERJÚK TÜKRÉBEN – GÁRDONYI ZSOLT ÉS GYÖRFFY ISTVÁN

SZABÓ ADRIENN

Széchenyi István Egyetem

Kulcsszavak: zeneelmélet-oktatás; tankönyvelemzés; életpálya

A magyarországi zeneelmélet-oktatással és zeneelmélettanár-képzéssel kapcsolatos eddigi kutatásaim fontos területe a tankönyvek vizsgálata, történeti és módszertani szempontból egyaránt. Többek között így került sor két, Magyarországon kedvelt és széles körben alkalmazott könyv: Györffy István, Beischer-Matyó Tamás & Keresztes Nóra (2009): Klasszikus összhangzattan (Rózsavölgyi, Budapest), valamint Gárdonyi Zsolt és Hubert Nordhoff (2012): Összhang és tonalitás – A harmóniatörténet stílusjegyei (Rózsavölgyi és Társa, Budapest) elemzésére. Kutatásom célja kettős volt: elhelyezni a könyveket az előző években feltárt, a magyar zeneelmélet-oktatást jellemző két fő pedagógiai tendencia valamelyikében, valamint megpróbálni megfejteni az írói szándékot, különös tekintettel a tanórai használatra és a feladatok gyakorlati megvalósítására vonatkozóan. A tankönyvelemzés módszereit használva megvizsgáltam az egyes művek szerkezeti felépítését, a tartalom belső felosztását és a fejezetek sorrendjét, a felhasznált zenei anyagot (beleértve ebbe a közölt zeneműrészleteket és a gyakorló példákat egyaránt), valamint elolvastam a könyvekről szóló publikációkat, további információkat keresve a szerzők szándékai vonatkozásában. A kapott eredmények ellenőrzése céljából interjút készítettem a szerzőcsoportok két vezetőjével, Gárdonyi Zsolttal és Györffy Istvánnal. A találkozások előtt – az életművük és a zenepedagógiáról vallott nézeteik megismerése végett – tanulmányoztam egyéb könyveiket, írásait és egyéb, velük és munkásságukkal kapcsolatos publikációkat. Az interjú kérdéseit az alábbi témák köré lehet rendezni: (1) honnan származott a tankönyvírás motivációja, (2) a tankönyv keletkezéstörténete, (3) a tankönyv megírásának pedagógiai célja, (4) a könyv használata a tanórákon – szerzői koncepció, (5) a könyv helye az életműben. Eredmények: Mindkét tankönyv a Kodály Zoltántól származtatható, elemző szempontú pedagógiai tendenciába illeszkedik, ugyanakkor a szerkezeti felépítésüket (lineáris vs. antológia-szerű), illetve a tárgyalt zenei korszakokat (barokk és bécsi klasszika vs. középkortól a 20. századig) tekintve jelentősen eltérnek egymástól. Ugyanígy nagy az eltérés a feladatok esetében, különösen azok megoldásakor a tanulótól elvárt önállóság és egyéni kreativitás szintjét vizsgálva. Ami mindenképpen átgondolásra érdemes: hajlamosak vagyunk azt gondolni, hogy egy ilyen nagylélegzetű műben a szerző tanári pályájának teljes tapasztalatát, minden tudását rögzíti, ugyanakkor az interjúk alapján állítható, hogy az összegyűjtött anyagnak csak töredéke kerül ilyenkor a nyilvánosság elé. És talán a tanórai megvalósításhoz kapunk a legkevesebb segítséget. Éppen ezért rendkívül fontos lenne a még köztünk élő szépkorú mestereket nem csak arról kérdezni, mit tanítsunk, hanem arról is, hogyan. Ezt pedig talán legegyszerűbb úgy megtennünk, hogy – a technika minden lehetőségét megragadva – rögzítjük gondolataikat, akár teljes tanóráikat, amíg még erre lehetőségünk van.

LÁTHATATLAN PÉLDAKÉPEK? – TUDOMÁNYOS NŐI SZEREPEK REPREZENTÁCIÓJA A TANKÖNYVEK TÜKRÉBEN

SZABÓ HAJNALKA PIROSKA

Egyéni kutató

Kulcsszavak: nők tudományos reprezentációja; tankönyvelemzés; Matilda-effektus

A kutatás célja a nők tudományos reprezentációjának feltárása a magyar közoktatás tankönyveiben. Az elemzés a STEM-tantárgyak, valamint a történelem és állampolgári ismeretek tankönyveiben megjelenő női tudományos szerepek gyakoriságára, mélységére, kontextusára és didaktikai jellemzőire fókuszál. A női példaképek oktatási jelenléte kulcsfontosságú a tudományos pályákhoz fűződő tanulói attitűdök formálásában, különösen a STEM-területeken alulreprezentált lányok esetében. A vizsgálat hipotézise szerint e folyamatokat nemcsak strukturális, hanem kulturális tényezők is befolyásolják – elsősorban a női szerepmodellek hiánya, illetve kontextus nélküli megjelenítésük. Az interdiszciplináris kutatás elméleti keretét a Matilda-effektus (Rossiter, 1993) tudománytörténeti és tudományszociológiai koncepciója adja, amely a női tudományos teljesítmények rendszerszintű láthatatlanságát írja le. A szakirodalmi háttér nevelés- és nőneveléstörténeti (Pukánszky, Kéri), oktatásszociológiai (Dasgupta & Stout), valamint tanterv- és tankönyvelméleti (Fischerné Dárdai, Kojanitz, Molnár-Kovács) alapokra támaszkodik. Mindezen tudományterületek metszéspontjában helyezkednek el azok a tankönyvelemzések, amelyek a nők oktatási láthatóságát tematizálják hazai (Kereszty, Grossmann) és nemzetközi (Chiponda & Wassermann, Sleeter & Grant, Fardon & Schoeman, Dehne, Popp) vonatkozásban. Jelen vizsgálat ezen tankönyvkutatások elméleti és módszertani eredményeire épít. Az elemzés 16, a 2020-as Nemzeti alaptanterv alapján készült, digitálisan elérhető általános és középiskolai tankönyvre terjed ki. A minta a STEM-tantárgyak, valamint a történelem és állampolgári ismeretek tankönyveit tartalmazza, tantárgyanként legalább egy kiadvány elemzésével, arányosan lefedve az iskolai szinteket. Az adatfelvétel kulcsszavas kereséssel és manuális, kontextusalapú kódolással valósul meg. A kutatás egy korábban kidolgozott, nőkép-dimenziós vizsgálati modell STEM-adaptációját alkalmazza, amely három dimenzió mentén elemzi a reprezentációkat: 1. tartalmi dimenzió (láthatóság, szakmai és narratív kontextus, teljesítményábrázolás); 2. didaktikai dimenzió (példaképképzés, reflexió, motiváció, kérdések, feladatok, illusztrációk, tananyagbeli elhelyezés); 3. társadalmi dimenzió (nemi arányok, szerepmodellek, implicit üzenetek és nemi mintázatok). A kvantitatív terjedelem- és frekvenciaelemzés a női előfordulások számát és arányát méri, a kvalitatív diskurzus- és tartomelemzés a női ábrázolások mélységét és jellemzőit tárja fel. A kutatás eredményeként várhatóan egy olyan strukturált elemzési modell kerül kidolgozásra, amely lehetővé teszi a női tudományos reprezentációk koherens és komplex feltárását a tananyagok szöveges és vizuális tartalmaiban. Emellett a kutatás hozzájárulhat a tankönyvelemzés módszertani bővítéséhez, a STEM-tantervek fejlesztéséhez, valamint egy női példaképeket tartalmazó, kiegyensúlyozottabb tudáskanon és didaktikai eszköztár kialakításához, amely a lányok STEM-pályák felé orientálását támogathatja.

A TANÍTÓK SZEREPE A HIMLŐ ELLENI VÉDEKEZÉSBEN A 19. SZÁZAD ELEJÉN

SZABÓNÉ KOZMA KATALIN
Országos Széchényi Könyvtár

Kulcsszavak: himlőjárvány; pedagógusszerep; 19. század

A himlőjárványok rendszeresek voltak az újkori Európában, elsősorban a gyermekek estek áldozatául, de a felnőtt lakosságot is kisebb arányban ugyan, de sújtotta a betegség. A himlő gyógyításával kapcsolatban már a 16. századból találunk orvosi feljegyzéseket, de Európa-szerte ismertek voltak a betegségnek különféle népi gyógymódjai is (Novák, 1982). A 18. század első felétől már használták a „mesterséges” himlővel való oltást védekezés gyanánt. Ezzel a módszerrel (ún. varioláció) a himlőben már megbetegedettek nyiroknedveivel oltottak egészséges embereket. 1796-ban alkalmazta először Edward Jenner Angliában a vakcinációt, vagyis a tehénhimlő vírusával történő oltást. Ez az új, és a korábbinál biztonságosabb oltási gyakorlat néhány éven belül már Magyarországra is eljutott. A himlőoltástól való félelem miatt azonban sokan nem merték beoltatni a gyermekeiket. Hogy az oltást minél többen megkapják, az egészségügy korabeli hivatalosságai igyekeztek az embereket meggyőzni annak hasznos voltáról: praktizáló orvosok a vakcinációval kapcsolatos felvilágosító könyveket írtak (Bene, 1801; Nagy, 1801), de az egészségügyi ismeretek terjesztőiként az orvosok mellett papok, bábák és tanítók is szerephez jutottak (Wolff, 1998). A papok a prédikációikban igyekeztek meggyőzni a híveiket; a bábák a kisgyermekes családokkal közvetlen kapcsolatban voltak, a szülőkkel érintkeztek; és a tanítók az iskolában a gyermekeket, illetve azok szüleit próbálták felvilágosítani az oltás fontosságáról és veszélytelenségéről. Krász Lilla értékes tanulmányában összefoglalta a vakcináció terjesztésében a törvényhatósági főorvosok meghatározó, többfunkciós szerepvállalását (2022), és a témát feldolgozták a *medicina pastoralis* szempontjából is (Deáky, 2001). Az előadás során áttekintjük a himlőről és az immunizáció természetéről alkotott korabeli elképzeléseket, majd néhány, a 19. század elején keletkezett irat alapján megnézzük, hogy a társadalom különböző csoportjait hogyan próbálták meggyőzni a védőoltás jelentőségéről. Három dokumentum kerül részletesebb bemutatásra: Tóth Ferenc, református püspök által kiadott „A’ mentő himlőnek beoltását illető ... instructiója” (1822), amely az iskolai tanítók feladatává teszi a lelkészek munkájának a támogatását. Nyulas Ferenc, orvos és kémikus 1808-ban megjelent „Utasítás a’ tehén himlő’ oltásnak kormányozására, és folytatására Erdélyben” című irata is foglalkozik a tanítók oltásnépszerűsítő feladatának fontosságával. Bemutatásra kerül végül Farczádi Józsa János népiskolai „Kis olvasókönyvé”-nek (Brassó, 1816) egyik elbeszélése, amely történet az iskolások szemszögéből szól az oltással kapcsolatos félelmekről. A téma kutatását a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum Könyvtárában és Levéltárában, a Néprajzi Múzeum gyűjteményeiben és az Országos Széchényi Könyvtárban folytattuk. A források feldolgozása során történeti forráselemzést, illetve filológiai elemzést használtunk.

IDENTITÁSFORMÁLÁS ÉS IDEOLÓGIA A HORTHY-KORI TÖRTÉNELEMTANKÖNYVEKBEN

SZALAY IGNÁC

Szegedi Tudományegyetem, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: történelemtankönyvek; identitásképzés; ikonográfia

Az előadás középpontjában a Horthy-korszak végének (1938–1945) katolikus, gimnáziumi történelemtankönyveinek szöveges és képi elemeit elemző kutatás áll. A vizsgálat elsődleges fókusza a Marczell–Szegedi-féle Egyetemes történelem (I–III.) tankönyvsorozat, amelynek interdiszciplináris értelmezését kvantitatív és kvalitatív szövegelemzéssel, ikonográfiai képelemzéssel, valamint didaktikai szempontok alkalmazásával végeztem. Ez a módszertani szintézis lehetővé teszi a korszak történelemoktatásának, identitásképzési mechanizmusainak és ideológiai narratíváinak feltárását. A kutatás újdonságértéke a szöveg és kép szoros összefüggésének együttes vizsgálatában rejlik. A három vizsgált kötet nemcsak narratív struktúrájában, hanem vizuális világában is közvetítette a korszak elvárt értékrendjét. A Szent István Társulat gondozásában megjelent könyveket főként katolikus iskolákban használták, és azok gyakori újraszerkesztése tanúsítja a tartalompolitikai kontroll erőteljes jelenlétét (Albert, 2002). Kiemelt figyelmet fordítottam a kisebbségek reprezentációira, a nemi szerepek bemutatására, valamint a katonai és nemzeti szimbolika hangsúlyos jelenlétére. A Stephaneum nyomdai műhely technológiai eljárásainak vizsgálata során csoportosítottam a felhasznált illusztrációkat, tipográfiai és tartalmi szempontok szerint. E nyomdai aspektusok az ideológiai üzenet vizuális közvetítésének technikai és gazdasági hátterét világítják meg. A tankönyvi tartalmak nemcsak történeti eseményeket közvetítettek, hanem az aktuálpolitikához is szorosan kötődő ideológiai narratívákat. A kutatás során külön figyelmet szenteltem a modern ideológiák – így a kommunizmus, fasizmus, nemzeti szocializmus – és történeti előzményeik megjelenésének, amelyek a tananyag részévé váltak. Ez a jelentörténeti súlypont a korszak hatalmi stratégiáit és oktatáspolitikai szándékait tükrözi. A vizsgálat egyik kulcskérdése a szöveges és vizuális elemek nemzetiidentitás-képzésben betöltött szerepe. Ezen túlmenően az interdiszciplináris elemzési módszer alkalmazása – történeti, pedagógiai és ikonográfiai aspektusok integrálása – új kihívásokat vet fel az oktatástörténeti kutatásban: milyen mélységig vonható közös elemzési keretbe e különböző diszciplinák szempontrendszere? A kutatás nemcsak a tankönyvi tartalmakat értelmezi, hanem a Horthy-korszak iskolai ideológiatermelésének komplex struktúráját (Nagy, 1992) is feltárja.

MAGYAR ANYANYELVŰ TANÍTÓ SZAKOS HALLGATÓK PÁLYAMOTIVÁCIÓJA HAZÁNKBAN ÉS HATÁRON TÚLI KÉPZŐINTÉZMÉNYEKBE

**SZÁNTÓNÉ TÓTH HAJNALKA, BENCÉNÉ FEKETE ANIKÓ ANDREA,
KONTRA JÓZSEF**

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet Gyermeknevelési Tanszék

Kulcsszavak: pályamotiváció; tanítóképzés; határon túli intézmények

A tanítói pálya választása egy komplex, sok tényezőt magába foglaló döntés, amely a hazai szakirodalmak szerint személyes, társadalmi és szakmai motivációkból is táplálkozhat. A tanító szakos hallgatók pályaválasztása során gyakran meghatározó szerepet játszik az elhivatottság, a stabil munkahely reménye, a gyermekekkel való foglalkozás iránti szeretet, valamint a tanítás iránti vágy (Paksi, 2023; Szontagh, 2020). Az elmúlt években megfigyelhető a pedagógusképzések iránti érdeklődés növekedése. Bár a jelentkezők száma növekszik, a pedagóguspályán maradás továbbra is kihívást jelent. A pedagógusképzésben viszonylag alacsony a képzés közbeni lemorzsolódók aránya, viszont jelentős a diplomaszerezés utáni pályaelhagyás, amely mögött több tényező áll, mint például az alacsony bérezés, a munkakörülmények, a túlterheltség és a társadalmi megbecsülés hiánya (Paksi, 2015; Péter et al., 2021; Stéger, 2023). Kutatásunk fő célja az volt, hogy megismerjük a megkérdezett tanítójelöltek hivatásról alkotott képét, s ebben a keretben a pályaválasztás indítékainak matematikailag is megragadható komponenseit. A vizsgálatunkba egy magyar és négy határon túli magyar nyelvű tanítóképző intézményt is vontuk be (Szerbia, Szlovákia, Ukrajna, Románia). Ezek az intézmények nemcsak szakmai képzést nyújtanak, hanem kulcsszerepet játszanak az adott régiókban élő magyar közösségek kulturális és nyelvi fennmaradásában. Kutatásunk kérdései: 1) Melyek a tanító szakos hallgatók pályaválasztási motivációinak fő komponensei? Milyen szerepet játszanak az altruista, anyagi, társadalmi és kulturális szempontok a pályaválasztásban? 2) Miben különbözik a határon túli és a magyarországi hallgatók pályamotivációs mintázata? Milyen sajátos tényezők befolyásolják a tanítóképzés választását a nemzetiségi közegben? 3) Mennyire befolyásolja a munkaerőpiaci stabilitás és a gazdasági biztonság keresése a hallgatók döntését a tanítói pálya mellett? A kérdőíves kutatás során ($N = 327$) kvantitatív eszközökkel vizsgáltuk a pályamotivációk strukturáltságát, az elhivatottság, a gazdasági biztonság, a társadalmi hasznosság és a közösségi szerepvállalás szerepét. A statisztikai elemzések SPSS program segítségével készültek, mely alapján a hallgatók a következő fő motivációs klaszterbe sorolhatók: elhivatott altruisták, biztonságkereső realisták és kulturálisidentitás-őrzők – utóbbi csoport különösen a határon túli intézményekben volt markánsan jelen. A vizsgálat rávilágított arra, hogy a tanítói pályaválasztás a nemzetiségi kontextusban nem csupán szakmai döntés, hanem kulturális és közösségi önmeghatározás is.

A kutatást támogatta: A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

A 2020-AS NAT BIOLÓGIA TÉMAKÖREINEK FELTÉRKÉPEZÉSE A KÍSÉRLET-ALAPÚ TANULÁS IMPLEMENTÁCIÓJA ÉRDEKÉBEN

SZEKERES BELLA

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: biológia oktatás; gyakorlatközpontú tanulás; tanórai kísérletek

A természettudományos tantárgyak tanításában egyre hangsúlyosabbá válik a gyakorlatközpontú megközelítés, amely nem csupán a tanulók ismeretszerzését segíti, hanem hozzájárul a természettudományos gondolkodás fejlesztéséhez is (Csapó, 2022). A biológia tantárgy sajátossága, hogy sok esetben elvont, nehezen tapintható fogalmakkal dolgozik, így különösen fontos szerepet kapnak a tanórai kísérletek, amelyek révén a tanulók valós kontextusban ismerkedhetnek meg a tananyag tartalmaival. A természettudományos nevelés célja nem pusztán a tudományos ismeretek átadása, hanem a világ megismerésének egy sajátos módjára való rávezetés, amelynek fontos eszköze a tapasztalati tanulás és az aktív részvétel (Csapó, 2022). Jelen kutatás célja olyan, pedagógiai szempontból releváns tanórai kísérletek gyűjtése és rendszerezése, amelyek a 2020-as Nemzeti alaptanterv által meghatározott biológia témakörökhöz illeszkednek, és életkori szempontból is alkalmazhatók a köznevelés különböző szintjein. Dokumentumelemzés révén vizsgálom a NAT 2020 biológiai vonatkozásait, és ezekhez rendelem hozzá a hazai és nemzetközi szakirodalomban fellelhető, pedagógiai gyakorlatba beépíthető kísérleti leírásokat. A cél egy olyan átfogó módszertani segédanyag összeállítása, amely lehetőséget nyújt a pedagógusok számára, hogy tantárgypedagógiai szempontból megalapozott, könnyen adaptálható és motiváló kísérletekkel támogassák a tananyag feldolgozását. A kutatás fókuszában nemcsak az áll, hogy milyen témaköröket fedhetünk le kísérletekkel már a jelenlegi hazai szakirodalom alapján is, hanem az, hogy milyen tanulói kompetenciákat fejlesztenek ezek a gyakorlatok, hogyan illeszthetők be a tanóra menetébe, és milyen módon járulnak hozzá a tanulói érdeklődés fenntartásához, illetve a tanultaknak a hétköznapi tapasztalatokkal történő összekapcsoláshoz. Az előadás bemutatja a kutatás jelenlegi szakaszának eredményeit: a rendszerezés alapjául szolgáló szempontokat, a NAT-hoz illeszkedő, az irodalomban feltárt kísérletek körét, valamint tanórai alkalmazhatóságuk pedagógiai lehetőségeit.

A TANULÓI JÓLLÉT NYOMÁBAN – A SZUBJEKTÍV JÓLLÉT TANULÓI ÉS ISKOLAI SZINTŰ MEGHATÁROZÓI

SZÉLL KRISZTIÁN

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

Kulcsszavak: tanulói szubjektív jóllét; PISA 2022; HLM

A tanulói jóllét komplex konstrukció, amely pszichológiai, fizikai, érzelmi és szociális tényezőket egyaránt magában foglal (Cho & Yu, 2020; Columbo, 1986; Diener et al., 2018; OECD, 2023; Róbert et al., 2020). A kutatás ökológiai megközelítést alkalmaz, amely a jóllétet az egyén és környezete interakcióiban, személyes és személyközi kontextusokban értelmezi. A vizsgálat célja, hogy a PISA 2022 magyar mintáján feltárja, milyen tanulói és iskolai szintű tényezők befolyásolják az élet különböző területeivel való tanulói elégedettséget, amely a szubjektív jóllét egyik kulcstényezője. Az OECD keretrendszere a jóllét objektív (az egyén és környezete materiális és társadalmi jellemzői) és szubjektív (élettel, önmagával és környezetével kapcsolatos érzelmek, észlelések és elégedettség) dimenzióit különböző indikátorokkal ragadja meg (Borgonovi & Pál, 2016; OECD, 2019, 2023). Az elemzés 270 iskola 6198 tanulójának adataira épül, többszintű lineáris modellezés (HLM) alkalmazásával, amely lehetővé teszi a tanulói és iskolai hatások elkülönítését. A függő változó a LIFESAT indikátor, amely az iskolával, családdal, barátokkal, jövővel és élettel való elégedettséget összegzi. Tanulói szinten a modell magában foglalja a napi érzelmi tapasztalatokat (EXPWB), pszichoszomatikus tüneteket (PSYCHSYM), szülővel való kapcsolatot (SOCONPA), társas támogatottságot (SOCCON), testképet (BODYIMA), iskolai kötődést (BELONG), valamint az egyéni szocioökonómiai státuszt (ESCS), iskolai átlag körüli centrálással. Kontrollváltozóként szerepel a nem (GENDER), valamint a matematika (MATH), szövegértés (READ) és természettudomány (SCIE) terén elért teljesítmény. Iskolai szinten bevonásra kerül az átlagos ESCS, a zaklatás gyakorisága (BULLIED), a biztonságérzet (FEELSAFE), a tanár-diák kapcsolat (RELATST), az érzékelt biztonsági kockázatok (SCHRISK), valamint az iskolatípus (SCHLTYPE) és az iskola települési környezete (SC001Q01TA). Korábbi kutatásainkból kiindulva (Szerző et al., 2021) feltételezzük, hogy a jelenleg is folyamatban lévő elemzésünk várható eredményei arra mutatnak majd rá, hogy a pozitív érzelmek, a társas és szülői támogatás, valamint a kedvező testkép növelik, míg a pszichoszomatikus tünetek, a negatív testkép és az alacsonyabb szocioökonómiai státusz csökkentik a tanulók szubjektív jóllétét. Az iskola átlagos szocioökonómiai státusza és települési környezete, az iskolai klíma, a biztonságérzet és a társas közeg kulcsszerepet játszanak a tanulók életminőségének alakulásában. A kutatás hozzájárul a tanulói jóllét többdimenziós értelmezéséhez, és empirikusan is megerősíti az ökológiai megközelítés érvényességét iskolai kontextusban. A kutatás rámutat az iskolai klíma, a társas támogatás és a biztonságérzet javításának gyakorlati fontosságára a tanulók életminőségének emelése érdekében.

A kutatást támogatta: Az előadás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal – NKFIH, PD 138342 azonosítószámú kutatási pályázat támogatásával készült.

FELSŐOKTATÁSI TANULMÁNYOK ÉS MUNKAERŐPIACI SIKERESSÉG

SZEMERSZKI MARIANNA, SELI JÚLIA ÉVA, IHAROSI TAMÁS

Oktatási Hivatal

Kulcsszavak: frissdiplomások; munkaerőpiaci sikeresség; szubjektív sikeresség

A felsőoktatás és a munkaerőpiaci sikeresség összefüggéseit többen vizsgálták már; a hazai elemzések között is vannak olyanok, amelyek adminisztratív adatok segítségével, mások pedig kérdőíves kutatások alapján tettek fontos megállapításokat (Teichler, 2002; Veroszta, 2011; Harkányi, 2022). Az adminisztratív adatbázisokból kinyert adatok nagy pontossággal mutatják be a frissdiplomások jövedelmi és munkaerőpiaci helyzetét, ugyanakkor a munkaerőpiaci sikeresség fogalma összetett jelenség, amelynek bizonyos aspektusait csak szubjektív mutatókkal lehet megragadni. Nemzetközi és magyar kutatások azt mutatják, hogy a szociálisan előnyösebb háttérrel rendelkező diplomások nagyobb valószínűséggel élnek meg zökkenőmentesebb és előnyösebb karrierpályát, mint a kevésbé iskolázott családokból érkező diplomások, és nagyobb valószínűséggel jutnak el vezetői pozíciókba vagy érnek el magasabb jövedelmet (Duta, 2020; Veroszta, 2011; Manzoni, 2021). Kutatási kérdésünkben azt foglalmaztuk meg, hogy milyen mutatókkal jellemezhető a munkaerőpiaci sikeresség, és e mutatók milyen kapcsolatban állnak egymással, illetve a felsőoktatásban frissen végzettek egyes jellemzőivel. Előadásunkban egy hazai nagymintás kutatás (N = 6796) adatai alapján vizsgáljuk az 1, illetve 5 éve végzett hallgatók munkaerőpiaci sikerességének különböző dimenzióit. A munkaerőpiaci sikeresség egyes mutatói adminisztratív adatokból is széles körűen rendelkezésre állnak, de a kérdőíves adatfelvétel lehetőséget nyújt ezen mutatók komplexebb elemzésére, beleértve a jövedelem, a vertikális és horizontális illeszkedés, valamint a munkával való elégedettség vizsgálatát is. Ehhez a keresztábrák-elemzéseken túlmenően klaszterelemzést végeztünk, az objektívnek tekinthető mutatók alapján öt sikerességi csoportot elkülönítve. Azt találtuk, hogy a munkával való szubjektív elégedettség különböző dimenzióinak értékelése eltérést mutat az egyes klasztercsoportokban; különösen a diplomások munkaerőpiaci szempontból két kevésbé sikeres csoportja esetében láthatók alacsonyabb értékek. Jóllehet az objektív dimenzióban kevésbé sikeresnek tekintett csoportok sok szempontból kevésbé elégedettek a szubjektív dimenziókban, vannak olyan aspektusai a munkájuknak, amelyekkel mégis elégedettebbeknek tűnnek. Végezetül regresszióelemzés segítségével vizsgáljuk meg, hogy a különböző szocio-demográfiai tényezők, a családi háttérváltozók, a képzési jellemzők és a végzett munka egyes jellemzői közül melyek milyen hatással vannak az objektív és a szubjektív munkaerőpiaci sikeresség mutatókra. Az adatok arra mutatnak, hogy a vizsgált tényezők nagy része befolyással bír mind az objektív, mind a szubjektív elégedettségre, de a hatás nagysága változó, más esetekben pedig eltérő irányú hatásokat találunk, például a heti munkaidő hossza vagy a végzett munka jellege esetében. Eredményeink szakpolitikai relevanciáját az adja, hogy rámutat a munkaerőpiaci sikeresség fogalmának komplexitására és az egyes mutatók mérésének összetettségére.

AZ ADHD-VAL KAPCSOLATOS PEDAGÓGUSI ISMERETEK ÉS HÁTTÉRTÉNYEZŐIK VIZSGÁLATA

SZIGETHI ZSÓFIA

Károli Gáspár Református Egyetem,
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: ADHD, pedagógusok tudása, inkluzív nevelés

Az ADHD napjaink egyik leggyakrabban előforduló gyermekpszichiátriai eltérése, amely az általános iskolás korú gyermekek körülbelül 8%-át érinti. E tanulók inkluzív nevelése komoly kihívást jelent az oktatási intézmények számára. Nemzetközi kutatások arra mutatnak rá, hogy a pedagógusok gyakran érzik magukat felkészületlennek, és igény mutatkozik számukra célzott továbbképzésekre. Magyarországi kontextusban eddig kevés empirikus adat áll rendelkezésre a témában. Jelen tanulmány egy doktori kutatás részvizsgálatának eredményeit ismerteti, amely a pedagógusok ADHD-val kapcsolatos tudását vizsgálja.

Az adatgyűjtéshez a KADDS kérdőívet alkalmaztuk, amely 39 tétel segítségével méri a pedagógusok ismereteit és téves elképzeléseit három fő területen: általános információk, diagnózis és kezelés. A KADDS skálán (Knowledge of Attention Deficit Disorder Scale, Scituito & Feldhamer, 2005) mellett egy háttérkérdőív kitöltésére is kértük a pedagógusokat. A vizsgálatban 158 fő vett részt. Az adatok elemzéséhez leíró statisztikákat használtunk a válaszok általános mintázatának feltérképezésére, valamint független mintás t-próbát és egyszempontos varianciaanalízist (ANOVA) annak vizsgálatára, hogy az ismeretszint eltér-e a háttérkérdőív kérdéseire adott válaszok függvényében. A hatásméret becslésére Cohen-féle d-négyzet értékeket számítottunk. Ezen túlmenően Pearson-féle korrelációelemzést végeztünk az életkor, a pedagógusi tapasztalat évei és a tudásszint közötti összefüggések feltárására.

Az eredmények szerint a pedagógusok átlagosan közepes szintű tudással rendelkeztek az ADHD-ról. Az elemzések nem mutattak szignifikáns kapcsolatot az ADHD-val kapcsolatos tudás és az életkor, a pedagóguspályán eltöltött idő, rövid képzéseken való részvétel vagy kollégákkal történő szakmai konzultáció között. Ugyanakkor statisztikailag jelentős összefüggést találtunk azoknál a pedagógusoknál, akik környezetében ADHD-val diagnosztizált gyermek él ($p=0,007$), illetve azoknál, akik 40 órát meghaladó képzésen vagy diplomát adó programon vettek részt ($p<0,001$).

Az eredmények alapján a pedagógusok ADHD-val kapcsolatos tudásának fejlesztésében meghatározó szerepe van a személyes tapasztalatnak és a hosszabb, mélyebb képzéseknek. Ezzel szemben a rövidebb, munkahelyi tréningek kevésbé bizonyulnak hatékonyak.

SZAKKÉPZÉSBEN DOLGOZÓ OKTATÓK KIÉGÉSE

SZIGETI MÓNICA VERONIKA *, PÉTER ZOLTÁN **

* Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus,
Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat

** Dunaújvárosi Egyetem, Kaposvári SZC Eötvös Loránd Műszaki Technikum és Kollégium

Kulcsszavak: szakképzés; oktatók; kiégés

Mindinkább a tudományos érdeklődés fókuszába kerül a pedagógusok kiégésének kérdése, mely napjainkra társadalmi-gazdasági problémává is vált. A tünetek széles köre befolyásolja a pedagógusok jóllétét, és ezáltal a nevelési-oktatási helyzetet is. A szakirodalomban számos adatot találhatunk arra vonatkozóan, hogy mely tényezők járulnak hozzá a kiégés kialakulásához. A kutatók megemlítik a szervezeti hatásokat, csakúgy, mint a személyes jellemzőket, a pszichés működésbeli sajátosságokat, de találkozhatunk az oktatási rendszer jellegzetességeit, a munkakörülményeket és a diákokkal való kapcsolat minőségét mint rizikófaktorokat bemutató forrásokkal is. A kiégéshez kapcsolódó kutatások között alulreprezentáltak a magyar szakképzésben dolgozó oktatókkal végzett vizsgálatok, pedig az elérhető kutatási eredmények alapján a leterheltségük a legmagasabb a különböző típusú nevelési-oktatási intézményekben tanító pedagógusok közül. A leterheltség a kiemelt figyelmet igénylő tanulók magas száma mellett a nappali és esti tagozaton való tanításból adódó hosszú munkaidőből, az adminisztratív terhek növekedéséből, valamint a nem megfelelő munkahelyi stresszkezelési stratégiákból is adódhat. Vizsgálatunk célja, hogy megismerjük az oktatók kiégésének szintjét, valamint a munkahelyi jóllétet befolyásoló tényezők hatását. Ennek érdekében összeállítottunk egy 29 itemből álló kutatási kérdőívet, melynek központi elemét a Mini Oldenburg Kiégés Kérdőív adta. Ezt kiegészítettünk a különböző munkahelyi tényezőkre és az oktatók mentálhigiénés jóllétét támogató tevékenységeikre vonatkozó kérdéseinkkel. Vizsgálatunk 2024 decembere és 2025 januárja között zajlott, online önkitöltős adatfelvétellel. Összesen 128 fő oktatótól (66 nő, 62 férfi) kaptunk érvényes választ. Az adatok elemzése MS Excel programmal történt. A hipotéziseink alapján azt vártuk, hogy a szakképzésben dolgozó oktatók számára az adminisztratív feladatok, a kötelező értekezletek, a kötelező továbbképzések és a szülőkkel való kapcsolattartás jelentik a legnagyobb megterhelést, illetve, hogy legalább az oktatók fele érintett a kiégéssel. Az eredményeket elemezve azt mondhatjuk, hogy a hipotézisben megfogalmazott megterhelő tényezőkön túl jelentős hatása van az oktatók jóllétére az oktatáson kívüli egyéb iskolai feladatoknak is. A kitöltők 45,3 %-a érintett a kiégéssel, és kimagasló arányban, 73,4 %-uk esetében jelenik meg a kimerülés. Az eredmények alapján úgy véljük, hogy feltétlenül érdemes intézményi, de akár szakpolitikai szinten is foglalkozni az oktatók mentálhigiénés jóllétével, elsődlegesen az adminisztratív terhek csökkentését lenne szükséges mérlegelni, illetve a kiégés prevencióját és intervencióját is prioritásként kell kezelni annak érdekében, hogy a szakképzésben dolgozó oktatók rosszabb mentálhigiénés állapota ne járuljon hozzá az esetleges pályaelhagyásukhoz.

A NÉPZENEI ISMERETEK ÉS LEJEGYZÉS TANTÁRGY OKTATÁSÁNAK HELYZETE, JELLEMZŐI A ZENEMŰVÉSZETI SZAKGIMNÁZIUMOK TANÁRAINAK INTERJÚS VIZSGÁLATA ALAPJÁN

SZILÁGYI BOGLÁRKA

Pécsi Tudományegyetem, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

Kulcsszavak: népzeneoktatás; népzenei lejegyzés; népzenei ismeretek

A zeneművészeti szakgimnáziumok népzeneész szakképzésének meghatározó elemei közé tartoznak a népzenei ismeretek és népzenei lejegyzés tantárgyak, amelyek a népzeneelméleti modul kulcsfontosságú részei. A tantárgyak szerepe nemcsak a tanulók zeneelméleti tudásának, hanem gyakorlati felkészültségének fejlesztésében is kiemelkedő, így tanításuk módja meghatározó a képzés színvonalára nézve (Richter & Szilágyi, 2023). A tantárgytanítás sajátosságai empirikusan vizsgálhatók a pedagógusok tanítással kapcsolatos meggyőződéseinek és attitűdjeinek elemzésén keresztül (Tsai, 2002; Bábosik, 2004; Nagy, 2010). Jelen kutatás célja az volt, hogy országos szinten feltérképezze e tantárgyak oktatási gyakorlatát a népzeneész szakképzést nyújtó tíz zeneművészeti szakgimnázium tanárainak szemszögéből. A vizsgálat során félig strukturált, saját fejlesztésű mélyinterjúk segítségével gyűjtöttünk adatokat 16 pedagógustól, lefedve mind a jelenlegi, mind a korábbi oktatói tapasztalatokat. Az interjúk a tanári nézeteket, tapasztalatokat a következő hét fő témakörben vizsgálták: a tanárok zenei tanulmányainak háttere, a népzeneész szakképzés általános tapasztalatai, a diákokkal kapcsolatos megfigyelések, a népzenei ismeretek tantárgy oktatásának kihívásai és módszertani kérdései, a népzenei lejegyzés tantárgy oktatásának sajátosságai, a tantárgyak szinkronitása más szakmai és közismereti tantárgyakkal, és a szakirányú továbbtanuláshoz kapcsolódó felvételi vizsgák követelményei és tapasztalatai. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a tantárgyak céljainak és tananyagainak értelmezése iskolánként eltérő, és a tanítási módszerekben is jelentős különbségek figyelhetők meg. A pedagógusok előképzettsége – különösen a klasszikus vagy népzenei irányultság – jelentősen befolyásolja az alkalmazott oktatási stratégiákat. Külön kihívást jelent a népzenei lejegyzés tanításában, hogy a diákok gyakran nem rendelkeznek megfelelő kottairási alapismeretekkel, ami a tanítás tempójára és módszertanára is hatással van. Többen kiemelték a két tantárgy közötti kapcsolódás fontosságát, ugyanakkor problémaként említették a tantárgyi szinkronitás hiányát. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak a népzenei ismeretek és lejegyzés tantárgyak módszertani megújításához, és segíthetik a szakgimnáziumi népzeneész szakképzés minőségi fejlesztését. Az interjúk tanulságai alapján javasolt az oktatás egységesítésére és a tanárképzés célzott fejlesztésére irányuló törekvések elindítása is.

A MENTORI IDENTITÁS ALAKULÁSA EGYÜTTMŰKÖDÉSI HELYZETEKBEN – EGY SYSTEMATIC REVIEW EREDMÉNYEI

SZILVÁSI CSENGE, RAPOS NÓRA

Eötvös Lóránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: mentor; identitás; együttműködés

A tanárképzés jelenkori átalakulása – különösen az iskolai gyakorlat beépítése a képzési struktúrába (83/2012.(X. 4.) Korm. rendelet, 2021)) – új kihívások elé állítja az iskolai mentorokat. A mentori szerep tartalma folyamatosan változik, és egyre komplexebb elvárások övezik. Ezzel párhuzamosan a szakirodalom is egyre nagyobb figyelmet fordít a tanári identitás alakulásának vizsgálatára, ugyanakkor a mentorok szakmai tanulását és az ezzel összekapcsolódó identitásváltozásukat célzottan elemző kutatások továbbra is korlátozott számban állnak rendelkezésre (Izadinia, 2014). Előadásunkban egy lezárt *systematic review* eredményeit mutatjuk be, amelynek célja a mentorok identitásváltozásának szakirodalmi feltérképezése volt. Az áttekintést öt kutatási kérdés mentén végeztük: (1) milyen kutatási stratégiával vizsgálja a szakirodalom a mentorok szakmai identitásváltozását; (2) milyen elméleti keretek között értelmezi az identitás fogalmát; (3) hogyan jelenik meg a szakmai identitásváltozás folyamata; (4) miként jelenik meg az együttműködési helyzet mint kontextus; és (5) milyen szereplők és tényezők formálják ezeket a helyzeteket. A *review* során nemzetközi publikációk szisztematikus elemzését végeztük el a PRISMA-protokoll alapján. Az eredmények első lépésben az identitás fogalmának sokszínű értelmezését tárják fel: míg egyes tanulmányok az identitást stabil, mások dinamikus, narratív és kontextusfüggő konstrukcióként kezelik (Beijaard et al., 2023). Emellett a szakmai identitásváltozás értelmezéseit is összegzik: a szerepek közti mozgás, az önreflexió és az interakciók mentén történő változás a leggyakrabban megjelenő vonások. Ezeken kívül fókuszba kerül az együttműködési helyzetek elemzése: a mentor–mentorált viszony mellett megjelennek a tanári közösségek, intézményi kultúrák is mint kontextusformáló tényezők (Hargreaves & O'Connor, 2017, 2018). Az előadás célja, hogy bemutassa: a mentori identitás egy összetett, relációs és folyamatosan formálódó rendszer, amelyre jelentős hatással van az adott együttműködési kontextus. Az elemzés hozzájárul a mentori szerep elméleti újragondolásához, és egyúttal gyakorlati implikációkat kínál az iskolai mentorrendszerek fejlesztéséhez. A kutatás eredményei rámutatnak arra, hogy az identitásvizsgálat és az együttműködés értelmezése nem választhatók el egymástól, ha a mentori szerep komplexitását kívánjuk megérteni.

MENTÁLIS IDŐUTAZÁS ÉS KÉPZELETI MUNKA A NEMZETKÖZI PEDAGÓGIAI DISKURZUSBAN: EGY BIBLIOMETRIAI VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI

SZIRTES-TANKÓ TÜNDE, TÚRI KRISZTINA

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: mentális időutazás; képzeleti munka; bibliometriai elemzés

A kutatás célja a képzeleti munka és mentális időutazás kognitív-neuropszichológiai aspektusainak vizsgálata, valamint ezek oktatási relevanciájának feltárása. A tanulmány továbbá a nemzetközi szakirodalom szisztematikus áttekintésére épít, különös tekintettel a pedagógiai összefüggésekre. A vizsgálat a Web of Science adatbázisában fellelhető, releváns publikációkon alapul, célja a jelenlegi tudományos diskurzus feltérképezése és a jövőbeli kutatási irányok azonosítása. A kutatás elméleti keretét a képzeleti munka és a mentális időutazás kognitív és neuropszichológiai megközelítései adják. A képzeleti munka olyan kognitív folyamat, amely jövőbeli forgatókönyvek mentális szimulációját és alternatív helyzetek előhívását teszi lehetővé, míg a mentális időutazás a múlt és jövő élményeinek mentális reprezentációján keresztül befolyásolja a döntéshozatalt és a tanulást. A vizsgálat a komplex dinamikus rendszerek elméletére is épít, különös figyelmet fordítva a tanulói jóllét és ágencia támogatására. A vizsgálat módszertani alapját egy szisztematikus irodalomkutatás képezi, amely 422 releváns publikációt foglal magában a Web of Science adatbázisból. A VOSviewer szoftver segítségével végzett bibliometriai elemzések során alkalmazott térképek segítettek a főbb kutatási trendek, kulcskifejezések és tudományos együttműködések meghatározásában. A feltárt mintázatok alapján azonosíthatók a téma terület főbb irányvonalai és azok időbeli alakulása. A kvalitatív eredményeket kvantitatív statisztikai eljárások egészítik ki, megerősítve a tendenciák értelmezését. Az eredmények alapján a képzeleti munka és a mentális időutazás meghatározó szerepet töltenek be a tanulók problémamegoldó és kreatív gondolkodásának fejlesztésében. A bibliometriai térképezés feltárja a kognitív fejlődés, a mentális szimuláció és az oktatás összekapcsolódó területeit, valamint a tanulási folyamatokra irányuló kutatások fókuszát. A vizsgálat továbbá rámutat a hazai neveléstudományi diskurzus alulreprezentáltságára, ami további kutatások irányába mutat. A vizsgálat elméleti jelentősége abban rejlik, hogy hozzájárul a mentális szimulációval kapcsolatos oktatási diskurzus bővítéséhez, valamint új értelmezési lehetőségeket kínál a kognitív mechanizmusok pedagógiai alkalmazásában. Oktatási szempontból a képzeleti munka és a mentális időutazás elősegíthetik a tanulók jövőorientált gondolkodását, kreativitását és problémamegoldó képességeinek fejlődését. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak az oktatási gyakorlat megújításához, különösen a tanulói jóllétet és önirányítást középpontba állító pedagógiai megközelítések esetében.

RELATIONS BETWEEN STUDENTS: FINANCIAL BACKGROUND AND SOCIAL ACTIVITY

ANDOR SZŐCS

Nyíregyházi Egyetem

Kulcsszavak: students' paid work; financial background; social activity

There is a lot to be said for young people nowadays, including, as the Youthwise Youth Organisation puts it "I am the Future of Work". Quintini (2015), the OECD (2021), and also reports from Hungarian regional studies (Szőcs, 2021; Szőcs et al. 2024) confirm the growing trend that university students are taking paid work in their free time for various reasons during their studies. This tendency is mostly due to earlier family patterns rather than financial need, according to the research results we present (SAPI 2024, N = 1,043). Nevertheless, we undertake to look at the correlations between students' family financial background and their different activities (cultural capital consumption, monthly income, monthly expenditure, cultural and social capital endowment) through a large sample survey in 2024. Our results suggest that social activity is low on average among university students. However, those who work while studying are slightly more active outside the university walls. Based on our survey research analysis (SPSS) we declare that spending free time in a productive way can help to increase the activity of young people, primarily students, which is something that our universities should perhaps focus on more in the future. In general, it can also be said that engaging young people in the labour market and society is not just about their individual economic success and well-being; it is also about economic growth and supporting social cohesion. By increasing their skills, boosting employment opportunities, and creating supportive social policies, young people have the opportunity to fulfil their potential and future career options.

A kutatást támogatta: Nyíregyházi Egyetem Tudományos Tanácsa

ÓVODAPEDAGÓGUSOK MÉDIAMŰVELTSÉGÉNEK FEJLESZTÉSE AZ ÓVODÁSOK TUDATOS MÉDIAFOGYASZTÁSA ÉRDEKÉBEN

SZŐKE-MILINTE ENIKŐ

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: médiaműveltség; médiatudatosság; óvoda

Napjainkban az óvodások médiafogyasztása és a médiafogyasztás koragyermekkori fejlődésre gyakorolt hatása a pszichológiai és pedagógiai kutatások központi kérdései között kap helyet. A tapasztalatok és a felmérések egyaránt megerősítik, hogy az óvodáskorú médiafogyasztás időtartama növekvő tendenciát mutat, közelítve az átlag napi két órához. A mennyiség mellett a fogyasztott médiatartalmak minősége is fontos kutatási szempont: mind a tapasztalat, mind az elmélet rámutat arra, hogy az óvodások nem csak a fejlettségi szintjüknek megfelelő médiatartalmakat fogyasztanak. A Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság figyelme folyamatosan a digitális szülőség optimális megvalósítására, a tudatos médiafogyasztásra irányul. Szülőknek és pedagógusoknak szóló programokkal és kiadványokkal kívánják támogatni a családok tudatos médiafogyasztását a gyermekek optimális fejlődése érdekében. 2025 januárjában az NMHH felkérte az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem interdiszciplináris kutatócsoportját arra, hogy vizsgálja meg az óvodapedagógusok tapasztalatát arról, hogyan alakul az óvoda korosztály médiafogyasztása és mit tapasztalnak az óvodapedagógusok a médiahatások gyermeki fejlődésre gyakorolt hatásáról. 2025. február és május között 8 workshop keretében vizsgáltuk az óvodapedagógusok tapasztalatait, továbbá felkészítettük az óvodapedagógusokat arra, hogyan kommunikálják a szülők, a családok felé az egészséges médiafogyasztás módszereit. Külön figyelmet szántunk az etikus médiahasználatra, a média és a mozgóképi közlésmód természetére, a média gyermeki személyiségfejlődésre gyakorolt hatásaira és a kreatív médiafeladatok alkalmazási lehetőségeire is. Az óvodapedagógusok médiaműveltségének támogatása kiemelt célunk volt, hiszen a családokkal való kapcsolattartás során ők képesek leginkább edukálni a szülőket. A workshopok mellett olyan videós mikrotartalmakat készítettünk a legfontosabb kérdések mentén, melyeket az óvodák a szülők figyelmébe ajánlva párbeszédet folytathatnak a témáról. Az előadás bemutatja a workshopok tematikáját, módszertanát, beszámol a workshopok tapasztalatairól, összegzi az óvodapedagógusoktól gyűjtött tapasztalatokat, továbbá bemutatja a mikrotartalmak témáit.

A kutatást támogatta: Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság

A TANULÓK HÁNY SZÁZALÉKA ÍRJA MEG HÁZI FELADATÁT MESTERSÉGES INTELLIGENCIA SEGÍTSÉGÉVEL?

SZÜTS ZOLTÁN, NAGY RÓBERT

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia; házi feladat; tanulók

A mesterséges intelligencia köznevelésre, felsőoktatásra és tudományos életre gyakorolt hatásairól egyszerre élénk laikus és tudományos diskurzus zajlik (Dergaa et al., 2023). A neveléstudományi kutatások természetesen elsősorban a pedagógiai kontextusra, a mesterséges intelligenciára épülő technológiák tanulási folyamatba történő integrálódására irányulnak. (Nguyen et al., 2023). Kutatásunkban a tanulók mesterséges intelligenciával kapcsolatos attitűdjeire és a mesterséges intelligencia használatát meghatározó tényezőkre fókuszáltunk, különös tekintettel a házi feladatokkal kapcsolatos visszaélésekre, amelyek a pedagógusok számára egyre komolyabb kihívást jelentenek. Az eredetileg meghatározott kutatási célon túl azt is kerestük, hogy a középiskolás tanulók mekkora része írja meg szoftverrel a házi feladatként kapott fogalmazását, és e visszaélést mely tényezők határozzák meg. A vizsgálathoz egy validált kérdéssor felhasználásával az alábbi tematikus blokkok szerint felépített mérőeszközt használtunk: demográfiai változók, beleértve a platformhasználatának gyakoriságát; Schepman és Rodway (2020) *The General Attitudes towards Artificial Intelligence Scale* (GAAIS) elnevezésű húsztételes validált kérdéssora; valamint egy „Véleményem a mesterséges intelligencia által generált tartalmakról” című, nem kézzel írt tanulói fogalmazás (házi feladat). A jó minőségű adatok érdekében a mintavételt részben elérhetőségi, részben véletlen kiválasztással szerveztük. Az elérhetőségi mintavétel alapján a kutatásba nyolc, egy évfolyamon jellemzően több osztállyal rendelkező budapesti és Heves vármegyei középiskolát, valamint egy négy középfokú oktatási intézményt is fenntartó Veszprém vármegyei iskolaközpontot vontunk be. Az adatfelvétel 2024 áprilisában és májusában zajlott. A kérdőívet 667 fő töltötte ki. Eredményeink szerint a szövegalkotást igénylő házi feladatot (fogalmazást) a középiskolás tanulók (N = 548) 16%-a mesterséges intelligencia segítségével írta meg, a mesterséges intelligencia tanulásban való használatát az életkor és a szülők átlagos iskolai végzettsége azonban nem határozta meg. Habár a mesterséges intelligencia tanulásban való alkalmazásával kapcsolatban a nők pozitívabban vélekednek, kisebb eséllyel írják meg házi feladatukat annak segítségével. Végül kimutattuk, hogy a mesterséges intelligenciával kapcsolatos félelmek általánosak, kevésbé konkrétak.

A MUNKAI DÖN TÚLI, DE MUNKÁHOZ KÖTHETŐ KAPCSOLATTARTÁS JELLEMZŐI ÉS KORRELÁTUMAI KÖZNEVELÉSBEN DOLGOZÓ TANÁROKNÁL

TAKÁCS TÍMEA *, SZABÓ ÉVA **

* Debreceni Egyetem;

** Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: munkaidőn túli, munkához köthető kapcsolattartás; munka–magánélet egyensúly; kiégés

Napjainkban a digitális világ rohamos fejlődésével újabb csatornák nyílnak meg, melyek a munka világában is lehetőségeket nyitnak az azonnali kommunikációra. Ezek a telefonos és elektronikus módok lehetőséget biztosítanak arra is, hogy munkaidőn kívül is elérhessük egymást, és keressenek minket, akár szándékunk ellenére is. A tanári munkakört tekintve számos kutatási eredmény támasztja alá, hogy a vezetőkkel és kollégákkal folytatott kommunikáció, valamint a diákokkal és szülőkkel fenntartott aktív kapcsolat számtalan pozitív hatással bír. Ugyanakkor a tanárokra nézve ennek nem csak pozitív hatásai lehetnek, kiváltképp ha ezek a munkaidejükön kívül esnek. Jelen vizsgálat azt tűzte ki célul, hogy megvizsgálja, hogyan élik meg a tanárok ezeket a kapcsolattartási helyzeteket, illetve kimutassa ezek összefüggéseit a jóllét egyes dimenzióival. Kutatásunkban a munkaidőn túli, de munkához fűződő kapcsolattartás és a munka–magánélet egyensúly (Brough-féle WLB), a munkahelyi elkötelezettség (UWES-3), valamint a kiégés (BAT-12) összefüggéseit vizsgáltuk. A kutatásban 754, jelenleg aktív állományban lévő, köznevelésben dolgozó tanár vett részt. Közülük 118 férfi és 631 nő, az átlagéletkor 44,9 év ($SD = 10,8$). A minta átlagos tanítási tapasztalata 18,8 év ($SD = 11,8$; $MAX = 53$). Az eredmények azt mutatják, hogy leggyakrabban a kollégák keresik egymást munkaidőn kívül, míg ilyen időszakban legkevésbé a munkahelyi vezetők veszik fel a kapcsolatot a tanárokkal. A válaszadók a legkellemetlenebbnek a szabadságuk vagy betegszabadságuk alatti megkereséseket érzik, és nagyobb valószínűséggel válaszolnak a megkeresésekre 18 óra után, mintsem hétvégén vagy a szabadságuk, betegszabadságuk alatt. Eredményeink szerint annál nagyobb eséllyel tapasztalja valaki a kiégés tüneteit, minél gyakrabban keresik munkával kapcsolatosan a munkaidején kívül ($r = 0,225$, $p < 0,001$), és minél kellemetlenebbnek érzi ezt a tanár ($r = 0,285$, $p < 0,001$). Hasonlóképpen minél gyakrabban kap valaki megkereséseket a munkaidején kívül ($r = -0,377$, $p < 0,001$) és ez minél kellemetlenebb számára ($r = -0,278$, $p < 0,001$), annál kevésbé érzi, hogy a munkája és magánélete egyensúlyban van. A megkereséseket azok érzik kevésbé kellemetlennek, akiknek erősebb a munkahelyi elköteleződésük ($r = -0,229$, $p < 0,001$). Lineáris regressziós modell felállításával kimutattuk ($F(3, 211) = 57,9$, $p < 0,001$, $R^2_{adj} = 0,444$), hogy a megkeresések gyakorisága, a munka–magánélet egyensúlya és a munkahelyi elköteleződés a populációban 44,4%-os valószínűséggel jósolják be a kiégés valószínűségét. Ezek az eredmények arra utalnak, hogy a munkaidőn túli megkeresések jelentős szerepet játszanak mind a munka–magánélet egyensúly felborulásában, mind a munkához kapcsolódó kiégés kialakulásában. Emiatt praktikus és szükséges lehet az iskolákban erre vonatkozó protokollok, működési szabályzatok kidolgozása, melyek mind az iskola dolgozóira, mind a diákokra és a szülőkre is vonatkoznak.

AZ IDEGEN NYELVI BESZÉDÉRTÉS VISELKEDÉSEK TAXONÓMIÁJÁNAK ALKALMAZHATÓSÁGI VIZSGÁLATA

TANKÓ GYULA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: idegen nyelvi beszédértés; idegen nyelvi beszédértés viselkedések taxonómiája

Az idegen nyelvi beszédértés egy alapvető kommunikációs készség (Hedge, 2004; Wagner, 2013). Ennek ellenére akár a fejlesztése (Buck, 2001; Goh, 2010), akár a mérése (Feyten, 1991; Wagner, 2013) számos tekintetben kifogásolható. Ezen hiányosságok megszüntetésére törekedett a Szerző (2023) által létrehozott „idegen nyelvi beszédértés viselkedések taxonómiája”, amely a tranzakciós beszédértés (Vandergrift & Goh, 2012) megvalósítása érdekében egyirányú hallgatási (ahol a hallgató passzív, nem aktív közreműködő; Buck, 2001), független (nem integrált; Bachman & Palmer, 2010), valamint hallgatás közbeni és hallgatást követő (Underwood, 1989) beszédértés-feladatok végrehajtása során használt stratégiákat és készségeket rendszerez. A jelen vizsgálat arra irányult, hogy feltérképezze, az idegen nyelvi beszédértés viselkedések taxonómiája milyen mértékben alkalmas a beszédértési tesztfeladatok itemeinek sikeres megválaszolása során mozgósított folyamatok, stratégiák és készségek feltárására. A vizsgálat során nemzetközileg elismert, angol nyelvtudást mérő vizsgák (Pearson Test of English, Test of English as a Foreign Language), valamint a magyarországi emelt szintű angol nyelvi érettségi vizsga beszédértést mérő tesztfeladataiból kényelmi és kvótás mintavétellel kiválasztott itemek elemzésére került sor. Az adatok megbízhatóságát független kettős kódolással biztosítottuk, majd a kódolók közötti eltéréseket egyeztetéssel oldottuk fel. A kódolás során a „minimális erőfeszítés a tesztitem helyes megoldásához” elvet alkalmaztuk (Szerző és Társa, 2021). A vizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy az idegen nyelvi beszédértés viselkedések taxonómiája alkalmas a tesztfeladatokban szereplő itemek sikeres megválaszolása során aktivált folyamatok, stratégiák és készségek mélyreható elemzésére. Tudatában annak a ténynek, hogy egy tesztitemet többféle módon is meg lehet oldani, az elvárt itemválasz-viselkedést feltételezve, valamint a minimális erőfeszítés elve alapján a vizsgálat hatékonyan megvilágította, hogy az egyes itemek milyen stratégiákat és készségeket mozgósítanak, milyen sorrendben, illetve milyen kombinációkban. Az eredmények hozzájárulnak az idegen nyelvi beszédértési készség hatékonyabb oktatásához, az idegen nyelvi vizsgafejlesztéshez (pl. a mérni kívánt konstruktum pontos meghatározása révén), valamint a beszédértési tesztfeladatok kidolgozásához.

DIGITÁLIS NYELVTANULÁSI ALKALMAZÁSOK 2023 ÉS 2025 KÖZÖTT: FRISSÍTETT RANGSOR ÉS FEJLESZTÉSI IRÁNYOK

THÉKES ISTVÁN

Gál Ferenc Egyetem

Kulcsszavak: digitális nyelvtanulás; nyelvtanulási appok; appok értékelése

A Duolingo 2011-es megjelenése óta világszerte több százmillió nyelvtanuló használja mobiltelefonját idegen nyelv tanulására. Thornbury (2017) „poszt-módszer” korszakról beszél, amelyben egy új generáció nőtt fel: olyan tanulók, akik már nem a hagyományos, tanárközpontú nyelvtanmagyarázatos órákhoz szoktak, hanem az online térben szeretnék elsajátítani az idegen nyelveket, különösen a Covid-19 világjárvány óta. Ezt a változást a fejlesztők is felismerték, és az elmúlt évtizedben több ezer nyelvtanulási alkalmazás jelent meg. Mindegyik innovatívnak és hatékornak nevezi magát, mégis viszonylag kevés empirikus kutatás készült ezek valós hatásáról (pl. Vesselinov & Grego, 2019; Suwandi, 2020; Jiang et al., 2020). 2023-ban végzett vizsgálatunkhoz hasonlóan 2025 elején is elvégeztünk egy átfogó összehasonlító elemzést, amelyben a tíz legnépszerűbb nyelvtanulási applikációt értékeltük: (1) Duolingo, (2) Busuu, (3) Babbel, (4) Rosetta Stone, (5) Memrise, (6) Mondly, (7) Rocket Languages, (8) Xeropan, (9) Pimsleur és (10) FluentU. A sorrend alig változott 2023-hoz képest, ami arra utal, hogy a piaci szereplők stabilak, és a felhasználók továbbra is ezekhez az alkalmazásokhoz fordulnak. A vizsgálat során öt nyelvtanárból álló szakértői csoport egy hónapon át használta az alkalmazásokat, majd öt szempont alapján értékelték azokat: (1) a Nation-féle modell (2001) érvényesülése, (2) a produktív készségek (beszéd, írás) gyakorlásának lehetősége, (3) a digitális tananyagszerkezet logikája és áttekinthetősége, (4) a feladattípusok változatossága, valamint (5) a felhasználói élmény (UX). A pontozás (1–10) konszenzus alapján történt, és a folyamatba független külföldi szakértők véleményét is bevontuk. Az előadás során bemutatjuk a nyelvtanulási appok újításait, a 2023 óta megfigyelhető fejlesztési irányokat, valamint azokat a tartalmi és technológiai változásokat, amelyek az alkalmazásokat a mai nyelvtanulók számára még vonzóbbá teszik. A vizsgálat eredményei alapján továbbra is a Babbel, a Xeropan és a Pimsleur bizonyult a leghatékonyabbnak. Az előadás zárásaként a digitális nyelvtanulás jövőbeli lehetőségeit és az osztálytermi gyakorlatba való integráció esélyeit is megvitatjuk.

FELIRATTAL TÁMOGATOTT NYELVTANULÁS – EGY ÚJ KUTATÁS EREDMÉNYEI

THÉKES ISTVÁN

Gál Ferenc Egyetem

Kulcsszavak: nyelvtanulás; feliratok; kontrollcsoport

Az előadásban beszámolunk 2021-es kutatásunk folytatásáról, amely a feliratozás és a kétnyelvű feliratok nyelvtanulásra gyakorolt hatásait vizsgálta angolt tanuló felnőttek körében. A feliratozás (más néven kétnyelvű input vagy L2-feliratozott videó) idegennyelvi tanulásban betöltött szerepe az elmúlt években is a kutatások középpontjában állt, különösen a szövegértés és a szókincsfejlődés terén (Arifani, 2021; Kaderoglu et al., 2021; Teng, 2020; Peters et al., 2021; Khamari et al., 2022; Yeldham et al., 2023). A nemzetközi szakirodalom jellemzően a feliratozott videók és a pusztán auditív input hatásait hasonlítja össze, különös figyelemmel a nyelvi mélység és a tanulók aktív szókincsének bővülésére. A mostani kontrollcsoportos vizsgálatban 38 magyar felnőtt vett részt (M életkor = 38,4 év, SD = 5,86), akik mind B1-es szinten tanulták az angol nyelvet. A kutatás két fő szempontot vizsgált: a tartalmi szövegértést és a szókincsbővülést. A résztvevőket véletlenszerűen osztottuk be kontroll- (felirat nélküli) és kísérleti (feliratos) csoportba; mindkét csoport ugyanazt a három, egyenként 10 perces TED-előadást tekintette meg, összesen három alkalommal. Két nappal a videók megtekintése után egy tartalomértési tesztet (videónként öt kérdés) és a *Vocabulary Knowledge Scale*-t (VKS; Paribakht & Wesche, 1999) alkalmaztuk a szókincstudás mérésére. Az előzetes nyelvi szintfelmérés alapján a csoportok hasonló nyelvi szinten álltak. A 2021-es vizsgálattal ellentétben, ahol a *Vocabulary Levels Test* (VLT) szerepelt, ezúttal a VKS-t használtuk, mivel ez alkalmasabb a szókincs mélységének vizsgálatára. Az eredmények megerősítik a releváns szakirodalomban korábban leírtakat, miszerint a feliratozott videós tartalom pozitívan hat a második nyelv elsajátítására. A kísérleti csoport szignifikánsan jobban teljesített mind a szövegértési, mind a szókincstesztben, mint a kontrollcsoport ($t = 4,14$; $p < 0,05$). A korábbi tanulmányhoz képest eltérések mutatkoztak az egyes statisztikai mutatókban, ami a tesztelési eljárások és a tananyag különbözőségére vezethető vissza. Összességében a vizsgálat alátámasztja a feliratozott bemenet hatékonyságát a nyelvtanulásban.

AZ IGAZGATÓI KIÉGÉS EMPIRIKUS VIZSGÁLATA

THÉKES ISTVÁN *, BÁNYAI MARIANN **

* Gál Ferenc Egyetem

** Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: kiégés; igazgatók

Előadásunk középpontjában az iskolaigazgatók kiégésének vizsgálata áll, különös tekintettel a vezetői szerepből fakadó pszichés és szervezeti terhelésekre. A kutatás célja, hogy feltárja a vezetői kiégéshez vezető legfontosabb tényezőket, valamint bemutassa azokat a szociális és szervezeti körülményeket, amelyek elősegíthetik vagy gátolhatják a kiégés kialakulását. Az elméleti keret a kiégés fogalmának klasszikus és kortárs értelmezéseire épül (Maslach, Leiter, Schaufeli), kiegészítve a vezetői szerepek komplexitásával és a magyar oktatási rendszer strukturális sajátosságaival. A kutatás kvalitatív módszertanon alapul, melyben 15 – különböző településtípusban működő – iskolaigazgatóval készült félig strukturált interjú elemzése révén azonosítottuk a kiégést előidéző és mérséklő tényezőket. Emellett a Maslach-féle kérdőív alapján saját kérdőívet is fejlesztettünk kvantitatív adatok felvételéhez. A résztvevők beszámolóí alapján kirajzolódik, hogy a folyamatos túlterhelés, a szakmai autonómia hiánya, a jogszabályi bizonytalanság, valamint a támogató szakmai közösségek hiánya kulcsszerepet játszik a kiégési tünetek kialakulásában. Ugyanakkor az is megállapítható, hogy a pozitív munkahelyi kapcsolatok, az önreflexió, valamint a tudatos stresszkezelési technikák jelentős védőfaktorokként jelennek meg. A kutatás egyik fő megállapítása, hogy a vezetői kiégés nem elszigetelt egyéni probléma, hanem az oktatási rendszer struktúrájába és működésébe ágyazott jelenség. A válaszadók beszámolóí szerint az iskolai vezetők olyan, gyakran ellentmondásos elvárások hálójában végzik munkájukat, amelyek hosszú távon aláássák mentális jóllétüket és szakmai hatékonyságukat. A vezetői magányosság és a folyamatos megfelelési kényszer különösen kritikus tényezőként jelenik meg. Előadásunk során javaslatokat fogalmazunk meg a prevenció és intervenció szintjén is. Kiemelt szerepet kap az intézményi szintű támogatás, a szupervízió bevezetése, valamint a vezetői utánpótlás rendszerének újragondolása. Emellett hangsúlyt kap a rendszeres mentálhigiénés támogatás biztosítása és a vezetői szerepre való tudatos felkészítés szükségessége. A kutatás hozzájárul a vezetői kiégés mélyebb megértéséhez, és ösztönözheti a döntéshozókat a célzott beavatkozások kidolgozására a köznevelési intézményrendszerben.

TÖBBNYELVŰSÉG AZ ISKOLAPADBAN. KISISKOLÁSOK NYELVI ATTITŰDJEI ÉS SZOCIALIZÁCIÓS MINTÁZATAI

TODOR ERIKA-MÁRIA

Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem

Kulcsszavak: nyelvi szocializáció; kétnyelvűség

A „másodnyelvű szocializáció” (*second language socialization*) egy olyan interdiszciplináris fogalom, amely nyelvészeti, neveléstudományi, szociolingvisztikai stb. diskurzusok metszéspontján bontakozik ki. Azokat a második, harmadik nyelvekhez kapcsolódó tanulási folyamatokat, élményeket, nyelvhasználati tapasztalatokat írja le, melyeket az egyén „anyanyelvjáráshoz”, illetve tágabban „anyanyelvéhez képest ismeri meg, nem anyanyelvként” (Tolcsvai, 2015: 121). E fogalom egyszersmind rámutat a nyelvtanulás komplexitására, hiszen nem pusztán kognitív tevékenységről, hanem társas interakciókban és kulturálisan meghatározott kontextusokban zajló folyamatokról van itt szó (Watson-Gegeo, 2004), a nyelv nem csupán eszköze, hanem tárgya is a szocializációnak. E kérdéskör egyre gazdagodó szakirodalmi háttere (Grosjean, 1982; Duff, 2007; Ochs & Schieffelin, 2011; Duff & Talmy, 2011; Shuyao et al., 2024) arra mutat rá, hogy a többnyelvű létben kibontakozó személyiség fejlesztésében elengedhetetlen a nyelvelsajátítás lokális sajátosságainak feltérképezése. Az említett jelenség különös jelentéssel bír a kisebbségi környezetben élő fiatalok esetében (Sorbán, 2000; Csata, 2016), hiszen az énhatékony nyelvi magatartás, az anyanyelv, államnyelv és idegen nyelvek komplementer szerepének tudatosítása elősegíti a nyelvek presztízsének fenntartását. Jelen kutatás a romániai magyar tannyelvű iskolákba járó kisiskolások nyelvi szocializációs jellemzőire összpontosít, különös tekintettel e fejlődési szakasz nyelvi attitűdjeinek konfigurációjára. A nyelvi attitűd alatt mindazon kognitív, értékelő és akarati viszonyulások összességét értjük, amelyek a nyelvi magatartás strukturáló elemeiként működnek (Garrett, 2010). A vizsgálat során arra kerestük a választ, hogy a romániai magyar tannyelvű iskolákba járó kisiskolások hogyan viszonyulnak az anyanyelvük után (vagy ezzel párhuzamosan) elsajátításra kerülő állam-, illetve angol nyelvekhez. Az adatgyűjtés 14 zárt és nyitott kérdést tartalmazó kérdőív segítségével történt, amelyet magyar tannyelvű városi és falusi iskolákban alkalmaztunk. A lekérdezés dominánsan egynyelvű (tömb-) és vegyes nyelvi környezetben zajlott, II., III. és IV. osztályos, 8–12 éves tanulók részvételével. Az így nyert 800 kérdőíves válasz kétféle vizsgálati dimenziót tett lehetővé: egyrészt a nyelvi viszonyulásokat feltérképező attitűdskálákat, másrészt egy megadott képi inger alapján előhívott nyelvi produkciók mennyiségi és minőségi jellemzőit. Előadásomban a kisiskolások államnyelvvél (román nyelv) és angol nyelvvel kapcsolatos viszonyulását elemzem, valamint megvizsgálom, hogy milyen sajátosságok jellemzik a falusi és városi, illetve a tömb- és vegyes nyelvi környezetben szocializálódó kisiskolások nyelvi attitűdjét. Noha a romániai magyar fiatalok nyelvi attitűdjeit és magatartásformáit érintő kutatások már korábban is készültek (Bartha, 2015; Tódor et al., 2024), a kisiskolás korosztály vizsgálata ezen a téren mindeddig hiányterületnek számított.

MESTERSÉGES INTELLIGENCIA A KÖZÉPISKOLAI IDEGENNYELV- OKTATÁSBAN: HATÉKONYSÁG, MOTIVÁCIÓ ÉS ATTITÚDOK VIZSGÁLATA HARGITA MEGYÉBEN

TÓDOR IMRE

Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia; középiskolai idegennyelv-oktatás; hatékonyság

A digitális technológiák robbanásszerű fejlődése és a mesterséges intelligencia (MI) oktatásban betöltött szerepének erősödése új kihívásokat és lehetőségeket teremt a középiskolai idegennyelv tanításában-tanulásában (Alhusaiyan, 2025; Amin, 2023). Az alfa generációs diákok eszközcentrikus attitűdje, valamint a nemzetközi szakirodalomban (vö. Alhusaiyan, 2025; Amin, 2023; Dennis, 2024; Fountoulakis, 2024) kiemelt előnyök és korlátok (kiejtésfejlesztés, adaptív tanulás, intelligens visszajelzés) indokoltá teszik az MI-alapú alkalmazások hatékonyságának és az oktatási aktorok (diákok, tanárok) percepciójának empirikus vizsgálatát. Jelen kutatás célja két fő dimenzió mentén átfogó képet adni egyrészt az MI-eszközök – beszédfelismerő rendszerek, adaptív platformok, intelligens visszajelző mechanizmusok – nyelvi készségekre (kiejtés, szóbeli kommunikáció, írás) gyakorolt hatékonyságáról (Alhusaiyan, 2025; Amin, 2023); másrészt a tanulók és tanárok megítéléséről az MI-eszközök alkalmazásának előnyeiről, kihívásairól, motivációt és önálló tanulási stratégiákat befolyásoló hatásairól (Dennis, 2024; Fountoulakis 2024). E célkitűzések megragadására három hipotézist fogalmaztunk meg: egyrészt azt feltételezzük, hogy a diákok önértékelése javul a nyelvi készségek terén az MI-eszközök használatával (Alhusaiyan, 2025); másrészt azt, hogy az MI-eszközök rendszeres alkalmazása növeli a motivációt és az önálló tanulási stratégiák kialakulását (Amin, 2023; Dennis, 2024); harmadrészt pedig azt, hogy a tanári attitűdök befolyásolják az MI-integráció mértékét az iskolai gyakorlatban (Fountoulakis, 2024). A kutatás véletlenszerű mintavétellel, 600 főre tervezett kérdőíves vizsgálattal történik Hargita megye magyar tannyelvű középiskolaiban (négy körzet, iskolatípusok, településtípusok). A kvalitatív elemzés félig strukturált interjúkon alapul, 12 nyelvtanár bevonásával. A kérdőív tematikus blokkjai a szociodemográfiai adatoktól az MI-használati szokásokon át az önértékeléses készségmérésekig terjednek, az interjúk pedig a pedagógiai tapasztalatokat és jövőbeli lehetőségeket tartalmazzák. Bár a kutatás még folyamatban van, előzetes várakozásaink szerint az MI-eszközök pozitív hatást mutatnak a diákok nyelvi készségeire, növelik a tanulási motivációt és támogatják az önálló tanulási stratégiák fejlődését, miközben a tanári attitűdök kulcsszerepet játszanak a sikeres integrációban. A kutatás gyakorlati jelentőségét abban lehetne megragadni, hogy az pedagógiai ajánlásokat fogalmaz meg az MI-eszközök optimális alkalmazására a középiskolai nyelvtanításban, támogatva a személyre szabott, adaptív és motiváló tanulási környezet kialakítását.

A kutatást támogatta: Magyar Tudományos Akadémia Domus szülőföldi ösztöndíj

A SZAKKÉPZÉS-PEDAGÓGIA AKTUALITÁSAI KELET-AFRIKÁBAN: KIHÍVÁSOK, KONTEXTUÁLIS MEGKÖZELÍTÉSEK ÉS IRÁNYOK

TOMORY IBOLYA, MOLNÁR GYÖRGY

Óbudai Egyetem

Kulcsszavak: Kelet-Afrika; szakképzés

A globalizáció, a digitalizáció és a munkaerőpiac gyors átalakulása világszerte új kihívásokat és lehetőségeket teremt a szakképzés területén. Különösen élesen rajzolódnak ki ezek a folyamatok a déli Dél országokban, köztük Kelet-Afrikában, ahol a szakképzés-pedagógia kérdései sajátos társadalmi, gazdasági és kulturális kontextusban jelennek meg. A térségben a szakképzési rendszerek számos kihívással néznek szembe, mint például az alulfinanszírozottság, a minőségi oktatás hiánya és a munkaerőpiaci igényekhez való illeszkedés nehézségei. Ugyanakkor számos kezdeményezés indult el a régióban a szakképzés relevanciájának és minőségének javítása érdekében. Például a UNESCO által koordinált *Better Education for Africa's Rise* (BEAR) projekt célja a TVET rendszerek relevanciájának, minőségének és társadalmi megítélésének javítása, aminek egyik pillére TVET tanárok képzése, valamint számos tantervet fejlesztettek ki, amelyek jobban igazodnak a munkaerőpiaci igényekhez. Kutatásaink során Fekete-Afrika, elsősorban Kelet-Afrika régiója (kiemelten Kenya, Uganda és Tanzánia) szakképzési rendszereit vizsgáljuk, különös figyelmet fordítva az oktatáspolitikai irányvonalakra, a pedagógiai gyakorlatokra, valamint azokra az innovatív, gyakran alulról jövő kezdeményezésekre, amelyek a fiatalok foglalkoztathatóságát és társadalmi integrációját célozzák. A kutatás jelen szegmense három fő kérdéskör köré szerveződik: 1) Milyen szerkezeti és tartalmi jellemzői vannak a kelet-afrikai országok szakmai tanárképzésének? (2) Milyen mértékben képesek ezek a rendszerek reagálni a helyi munkaerőpiac elvárásaira és a technológiai fejlődésre? (3) Hogyan értelmezhető a szakképzés „pedagógiája” egy olyan kontextusban, ahol az oktatás gyakran egyszerre eszköze a társadalmi felemelkedésnek és tükrözi az egyenlőtlenségeknek? A kutatás kvantitatív és kvalitatív forrásfeldolgozásra épül: különböző publikációk, nemzetközi fejlesztési dokumentumok (pl. UNESCO TVET-*teacher guidelines*, ILO jelentések), riportok és kelet-afrikai tereptapasztalatok (interjúk, intézménylátogatások). A kutatás elméleti keretét az UNESCO élethosszig tartó tanulásról szóló holisztikus megközelítése, az Európai Unió oktatáspolitikai keretrendszere (ET 2020, ET 2030), valamint a kompetenciaalapú tanulás (Key Competences Framework, 2018) alkotják. A kutatás egyrészt hozzájárul a szakképzés és felnőttképzés közötti határvonalak újragondolásához, másrészt rámutat arra, hogy a TVET-rendszerek csak akkor válhatnak hosszú távon fenntarthatóvá, ha képesek adaptálódni a tanulók életútjához és a gazdaság gyorsan változó igényeihez. A kutatás célja, hogy a kelet-afrikai példákon keresztül hozzájáruljon a szakképzés-pedagógia nemzetközi diskurzusához, és rávilágítson arra, hogy a „jó gyakorlatok” nem kizárólag a globális Észak felől érkeznek.

ROMA SZÁRMAZÁSÚ EGYETEMI HALLGATÓK ÉLETÚT-NARRATÍVÁINAK EMPIRIKUS VIZSGÁLATA

TÓTH NORBERT
Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: roma fiatalok; felsőoktatás; identitáskonstrukció

Az elmúlt évtizedben a magyarországi roma közösség esetében is megfigyelhető a középosztályosodás jelensége, bár a szakmai diskurzus fókuszában még mindig dominanciát élveznek a roma közösség aluliskolázottságából eredő szociokulturális problémák (Forray, 2022, p. 134). Ugyanakkor a felsőoktatás expanziójával s a Roma Szakkollégiumok működésének köszönhetően egyre több roma származású fiatal szerez felsőfokú végzettséget (Tóth, 2023). Az előadásban egy olyan empirikus kutatásról szeretnénk beszámolni, amely a felsőoktatásban tanuló roma származású fiatalok élettörténetének narratíváján keresztül azt kívánja feltérképezni, hogy a saját lokális hagyománykészletük (roma tradíciók, szokások, viselkedésmintázatok) inkább hátránynak tekinthető, vagy éppen a sikeres integráció szempontjából alkalmas tudástökének. A kutatás emellett arra is választ keres, hogy a cigány/roma származású egyetemi hallgatók milyen konkrét nehézségekbe ütköztek egyetemi tanulmányaik alatt, s milyen megküzdési stratégiákkal éltek. Tágabb értelemben a kutatás feltérképezte a rezilienciával jellemezhető egyéni életutak legfontosabb karakterisztikáját. Mindezzel relációban arra voltunk kíváncsiak, hogy kiszakadva, de legalábbis kimozdulva a lokális közösségből, az új impulzusok, új kultúrataralmak hatására hogyan, milyen mértékben modifikálódik, ha egyáltalán modifikálódik a roma származású hallgatók identitáskonstrukciója. A kutatás során kvalitatív kutatómódszertani technikára támaszkodtunk, felsőoktatási intézményekben tanuló roma származású fiatalokkal készítettünk félig strukturált interjúkat (N = 25). Az empirikus adatgyűjtés három kérdésblokk köré szerveződött: a családi háttér szerepe; tanuláshoz való viszony; identitáskonstrukció. Az adatközlők élettörténetén és narratíváján keresztül átfogó képet kaptunk a lokális roma közösségekben lezajló recens társadalmi változásokról. Elemzésünk egyik fő konzekvenciájaként megállapítható, hogy a roma közösségek dinamikus mikroközösségeknek tekinthetők. A kutatás eredményei rávilágítottak arra is, hogy a kisebbségi léthelyzetből érkező fiatalok milyen problémákkal találkoztak tanulmányaik alatt, s ezeken hogyan sikerült felülkerekedniük.

SZITUATÍV PEDAGÓGIAI GYAKORLAT

TÓTH NORBERT

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: roma tanulók; iskolai előmenetel; szituativitás

A nevelésszociológiai profilú kutatások a rendszerváltás óta folyamatosan arra hívták fel a figyelmet, hogy Magyarországon a közoktatás számára a cigány/roma tanulók iskolai sikertelensége jelenti azt a neuralgikus pontot, ahol a nehézségek, s a problémák a leginkább megmutatkoznak (Liskó, 2001; Fehérvári, 2015; Kertesi & Kézdi, 2016). A roma tanulók iskolai előmenetelével foglalkozó kutatások arra hívják fel a figyelmet, hogy az elmúlt évtizedben bár pozitív tendencia figyelhető meg a roma tanulók iskolai sikeressége vonatkozásában, ugyanakkor érdemi előrelépést nem tapasztalhatunk, a szakadék nem csökkent a nem roma társaikhoz képest (Híves, 2015). Erre a jelenségre reflektálva, a kutatás abból a koncepcióból indult ki, miszerint a mai Magyarországon a roma származású tanulók iskolai előrehaladása kevésbé sikeres, mint a nem roma társaiké. A vizsgálódásunk szempontjából a sikerességen azt értjük, hogy a roma tanulók esetében az iskolai lemorzsolódás nagyobb arányú, mint a nem roma tanulók körében, ahogy ezt a legfrissebb szakirodalmak számszerűen jelzik (Bocsi et al., 2023). A fentebbi jelenséget a lokalitás szintjén kívántuk feltérképezni, a Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében található három településen. A pedagógiai antropológia alapkoncepciója ugyanis, hogy a társadalmi mechanizmusok szituatívak, s így a megoldási kísérletnek is szituatívnak kell lennie (Delamont, 2012). A településeken működő általános iskolákban feltérképeztük az intézmények sajátosságait és pedagógiai gyakorlatát. Az empirikus adatgyűjtés során kvalitatív kutatási módszert alkalmaztunk, az általános iskolák pedagógusaival készítettünk félig strukturált interjúkat (Ibrány: n = 18; Kótaj: n = 15; Tiszabercel: n = 8). Kíváncsiak voltunk tehát arra, hogy a roma tanulók esetében a pedagógusok miben látják a kulturális differencia elemeit a többségi társadalom gyerekeihez viszonyítva, illetve miben látják a roma tanulók iskolai sikertelenségének okait. Kutatásunk pedagógiai antropológiai szemléletéből adódóan a helyi roma közösség körében résztvevő megfigyelést végeztünk és roma szülőkkel készítettünk félig strukturált interjúkat (Ibrány: n=15; Kótaj: n=15; Tiszabercel: n = 10). Arra voltunk kíváncsiak, hogy a lokális hagyománykészlet inkább hátrány a településen vagy éppen a sikeres integráció szempontjából alkalmas tudástőke, esetleg kamatoztatható eszköz-e a tanulással kapcsolatos szemléletváltás előmozdításában. A kutatás arra is rávilágított, hogy az egyik vizsgált oktatási intézményben sincsenek meg azok az, elsősorban humán erőforráshoz kapcsolódó, szakmai feltételek, amelyek lehetővé tennék a kultúraazonos pedagógia irányelveinek gyakorlatban való alkalmazását. Új szemléletmód és innovatívabb pedagógiai gyakorlat kialakítására van szükség, a fókusz a felzárkóztatásról az inkluzív pedagógia irányában kell, hogy elmozduljon.

A TANÁROK EGYÜTTMŰKÖDŐ TANULÁSÁNAK SZEMÉLYES, SZERVEZETI ÉS RENDSZERSZINTŰ TÉNYEZŐI

TÓTH-PJECZKA KATALIN *, RAPOS NÓRA **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK NDI

Kulcsszavak: tanárok együttműködő tanulása; FSZFT; tanulószervezet

A tanárok együttműködő tanulásának jelentősége abban a potenciálban keresendő, amit a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésének és tanulásának (FSZFT) rendszerében betölt (Rapos et al., 2022; Vangrieken, 2015), s így az oktatási rendszerek kulcstényezőjének számító tanári munka minőségbiztosítási összetevője (Barber & Mourshed, 2007). A tanárok együttműködő tanulásáról (ET) a nemzetközi szakirodalommal összhangban úgy gondolkodunk, mint a tanárok tanuló szakmai közösségeiben (Horváth et al., 2015; Nguyen et al., 2024) megvalósuló és azon túlnyúló (Vangrieken et al., 2017) hivatásbeli együttműködés szinonimája. Az FSZFT komplex dinamikus rendszerébe ágyazott tanári társas tanulás személyes, szervezeti és rendszerszintű tényezőinek vizsgálatával az volt a célunk, hogy rámutassunk azokra az összefüggésekre, amelyek befolyásoló erővel bírnak az ET alakulásában. Kvantitatív kutatásunk a MoTeL (*Models of Teacher Learning*) országos reprezentatív pedagógusfelmérésének 5063 pedagógustól, 656 telephelyről származó adatain alapul. Elemzésünk során az együttműködő tanulás – az OECD TALIS definíciója alapján (OECD, 2009) általunk aggregált kompozit mutató – összefüggéseit vizsgáltuk non-parametrikus statisztikai módszerekkel. A személyes szinten megjelenő tényezők közül igazolódott, hogy a tanárok együttműködő tanulása összefüggést mutat a pedagógusok tanulásról alkotott nézeteivel, valamint azokkal a szakmai jellegzetességekkel, amelyek a fejlődési igényt jelenítik meg. A szervezeti szintű tényezők közül a tanulószervezetiséggel való ökoszisztéma-szerű összefüggés, valamint a vezetők szerepe nyert újabb bizonyítékot. A rendszerszint tényezői közül az időtényező jelentősége igazolódott, valamint az innovációval való szignifikáns összefüggésre találtunk mind a megvalósuló együttműködések, mind a tanári nézetekben rejlő prioritások tekintetében. Eredményeink alapján a tanárok együttműködő tanulásának megerősítésére teszünk javaslatot. Kiemelten ajánljuk: (1) a tanári együttműködésre való felkészítés hangsúlyosabb beépítését a tanárképzésbe, valamint (2) a folyamatos szakmai fejlődés támogatási rendszerében (FSZFT) az iskolai és iskolán túlnyúló kollaborációt ösztönző elemek további erősítését, kiemelten (3) az intézményvezetés e tevékenységben való támogatását.

PEDAGÓGUS ATTITŰD A FIGYELEMHIÁNYOS AKTIVITÁSZAVAR DIAGNÓZISSAL RENDELKEZŐ GYERMEKEK NEVELÉSE KAPCSÁN

TÓTH-SZERECZ ÁGNES, PETŐNÉ CSIMA MELINDA

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: ADHD; SNI; attitűd

A köznevelés eltérő színterein a pedagógusok a legkülönbözőbb neurodiverz állapotokkal találkozhatnak. Az együttnevelés hozadékaként a legtöbb intézményben jelen vannak a sajátos nevelési igényű gyermekek, azonban az integráció sikeressége nem mindig evidens. A hatékonyság nagyban függ a személyi és tárgyi feltételektől, infrastruktúrától, a pedagógusok módszertani ismereteitől, valamint az attitűdjüktől (Mohai & Perlusz 2020). A neurodivergens tanulókhoz való viszonyulás vizsgálata a nemzetközi és hazai kutatásokban is jelen van. Közülük három csoport megítélése igazán kedvezőtlen: az autizmus spektrumzavar, az intellektuális képességzavar, valamint az egyéb pszichés fejlődési zavarok, azon belül is kiemelten a figyelemhiányos aktivitászavar (Quellette et al., 2012; Firat & Koyuncu, 2021; Miliutina et al., 2022). Kiemelve az ADHD diagnózist, amely csoport számára nem elérhető szegregált oktatási forma, különösen nagy jelentőségű a pedagógusok fogadókészségének vizsgálata. Attitűdkutatásunkban az ausztrál Mulholland és munkatársai (2015) által kidolgozott kérdőívcsomag magyarra adaptálásával mértük fel óvodában és általános iskolában dolgozó pedagógusok viszonyulását az ADHD diagnózissal érintett gyermekekre vonatkozóan. Kutatásunk során célzott mintavétel alkalmaztunk, az Oktatási Hivatal adatbázisának segítségével anonim, online kérdőívet juttattunk el minden központi óvoda és általános iskola részére. A kitöltés önkéntes mivolta miatt az elemszám a várt alatt alakult, de így is jelentős ($N = 810$). Az attitűd mérése egy 30 állítást tartalmazó Likert skála segítségével történt ($\text{Cronbach-}\alpha = 0,815$). Az állítások a válaszadó attitűdjéről 7 dimenzió mentén adnak információt. Az összesített attitűdérték alapján inkább pozitív viszonyulás tapasztalható, azonban több területen is hiányosságok mutatkoznak. A legkedvezőbb eredmény az ADHD diagnózissal rendelkező tanulókkal kapcsolatos továbbképzésekre való nyitottságban és a pozitív hiedelmekben mutatkozott. A kevésbé kedvező értékek az ismeretek és képzés kategóriájában születtek, vagyis a pedagógusok nem érzik kompetensnek magukat az ADHD diagnózissal rendelkező gyermekek ellátásában. Szignifikánsan kedvezőbb a továbbképzésen részt vett pedagógusok ADHD kórképpel kapcsolatos attitűdje: az ADHD viselkedéshez kapcsolható pozitív következmények ($p < 0,001$), a pozitív hiedelmek ($p = 0,002$), valamint az ismeret és képzés ($p < 0,001$) faktorok terén igazolható a kedvezőbb viszonyulás. Szintén jelentős különbség mutatható ki az óvodapedagógusok és a tanító vagy tanár munkakörben dolgozó szakemberek átlagos attitűdértéke között ($p < ,001$), amely az óvodapedagógusok esetén bizonyult kedvezőbbnek. Eredményeink alátámasztják, hogy az ADHD diagnózishoz kapcsolódó továbbképzések, gyakorlati fókuszú workshopok, valamint célzott szemléletformáló foglalkozások megoldást kínálnának a pedagógusok körében tapasztalt anomáliákra, hozzájárulva az ADHD-val diagnosztizált gyermekek sikeresebb társadalmi integrációjához.

AZ OLIMPIAI NEVELÉS HELYZETE ÉS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI A FELSŐOKTATÁSBAN

TÓTHNÉ VOJTKÓ VERONIKA

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: olimpiai nevelés; felsőoktatás; OVEP program

Az olimpiai neveléssel kapcsolatos oktatási programok fő feladata az olimpiai példákon keresztül megvalósuló erkölcsi nevelés és személyiségfejlesztés, azonban Culpan és McBain (2012) szerint szükség lenne a programok konstruktivista személelmód alapján történő átdolgozására. Az olimpiai nevelés helyzetét csak kevesen vizsgálták a felsőoktatásban. Hsu és Kohe (2015) például egy tajvani esetet mutat be, ahol két féléves egyetemi kurzus során az olimpiai nevelést művészeti oktatással ötvözték. Magyarországon az olimpiai nevelés leginkább a Magyar Olimpiai Akadémia (MOA) tevékenységén keresztül valósul meg. A magyar felsőoktatásban az olimpiai nevelés a sporttudományi képzéseken van jelen. Kutatásunk célja feltárni az olimpiai nevelés jelenlegi helyzetét a magyarországi felsőoktatási intézményekben, különös tekintettel (1) az olimpiai neveléssel kapcsolatos kurzusok mennyiségére és tartalmára; és (2) az oktatók által előnyben részesített kötelező és ajánlott szakirodalmakra. Továbbá célunk fejlesztési lehetőségek megfogalmazása az olimpiai nevelés korszerű oktatására. Feltételezzük, hogy minden sporttudományi képzésen van kötelező olimpiai neveléssel kapcsolatos kurzus, és hogy az oktatók főként a „klasszikus” magyar sporttörténeti műveket adják meg szakirodalomként. Szakértői mintavétellel 8 olyan oktatót vontunk be a kutatásba, akik jelentős tapasztalattal rendelkeznek az olimpiai nevelés területén és aktív kapcsolatban állnak az általuk képviselt egyetemmel (DE, EKKE, ELTE, PTE, TE). Az adatfelvétel 2021 őszén valósult meg, félig strukturált szóbeli kikérdezés módszerét alkalmaztuk, majd a hangfelvételek alapján készült teljes jegyzőkönyvet kvalitatív tartalomelemzéssel vizsgáltuk. Megállapítottuk, hogy mind az öt egyetemen van sport- és olimpiatörténeti, és/vagy olimpiai nevelés jellegű kurzus, azonban az elmúlt években a kurzusok mennyisége és óraszámja is csökkent. Az oktatók nem kérik kötelező szakirodalom elolvasását egyrészt a hallgatók érdektelensége és leterheltsége, másrészt a korszerű és oktatásban jól használható magyar nyelvű szakirodalom hiánya miatt. A nemzetközileg már széles körben ismert és alkalmazott, Nemzetközi Olimpiai Akadémia (NOA) által kidolgozott Olimpiai Értékek Oktatási és Nevelési Program (OVEP) 2022-től magyar nyelven is elérhetővé vált. A kötetek kritikai–konstruktív szemlélete támogatja a korszerű, gyakorlatorientált olimpiai nevelést, ezért a felsőoktatási kurzusokon javasoljuk a kiadvány alkalmazását. Kutatásunk jelentősége, hogy hozzájárul az olimpiai nevelés magyarországi helyzetének átfogó feltáráshoz és fejlesztéséhez.

DEPRESSIVE SYMPTOMATOLOGY AMONG HUNGARIAN FEMALE TEACHERS: THE ROLE OF BURNOUT, WELL-BEING, WORK MOTIVATION, AND RESILIENCE

ORSOLYA TÓTHPÁL-HALASI *, BETTINA PIKÓ **

* University of Szeged Doctoral School of Education,

** University of Szeged Department of Behavioral Sciences

Kulcsszavak: teacher well-being, teacher resilience; work motivation; burnout, depression

It is well-known that the teaching profession can be extremely stressful, often leading to burnout, lowered work motivation and job satisfaction, diminished work performance, and even depression. Female teachers in particular are at risk of developing depressive symptoms due to job related problems (Stengård et al., 2021). There is an inverse relationship between teacher well-being and burnout, which may motivate the teachers to leave their job. To prevent teachers' negative mental health changes, there is a need to identify factors that predict various measures of positive adaptation, such as resilience. Resilience can play an important role in the prevention of chronic stress, burnout, and depression. Resilience is a flexible response to unexpected situations, changes, and challenges and the ability to deal with them effectively (Donders, 2019; Örkényi et al., 2007). Teacher resilience is a multidimensional concept, including several aspects, such as personal competencies, social skills, family cohesion and spiritual influences (Daniilidou et al., 2020). Thus, instead of focusing on the deficit model, we should seek both risk and protective factors in relation to the teaching profession. Therefore, the aim of this study is to investigate the role of teacher resilience, motivations, and burnout in a sample of female teachers. Participants of the survey included female teachers ($N = 520$, aged between 21 and 60 years; 44% aged between 51-59 years; 64.4% married), working in institutions available in the Public Education Information System database. The online survey contained items on sociodemographics and health risk behaviors, and a set of psychological scales: the WHO Five Well-Being Index; the Teacher Subjective Wellbeing Questionnaire; The Mini Oldenburg Burnout Inventory; the Center for Epidemiologic Studies – Depression Scale; The Multidimensional Work Motivation Scale; and the Teachers' Resilience Scale (TRS). There was a positive correlation between teachers' depression scores and both dimensions of burnout (exhaustion: $r = .497$, $p < .001$; disappointment: $r = .376$, $p < .001$). Further, the depression score was negatively associated with both psychological well-being ($r = -.468$, $p < .001$) and teacher well-being ($r = -.368$, $p < .001$). The strongest correlation was found with amotivation among the factors of teacher motivation ($r = .430$, $p < .001$). In terms of the dimensions of resilience, a negative association was detected with all of them ($p < .001$), except for the spiritual influences. In multivariate analyses, the following predictors were justified: 1) burnout, exhaustion, 2) amotivation; 3) WHO well-being (negative); 4) Extrinsic (social) motivation; 5) Family cohesion (negative). Our findings draw the attention to female teachers' depressive symptoms which could be attributable to women's greater demands at the workplace and the home, and their being vulnerable to workplace stressors.

EGY LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLAT TANULSÁGAI ELSŐS TANULÓK ISKOLAKÉSZÜLTSGÉRŐL ÉS ISKOLAI ÉLETÚTJÁNAK ALAKULÁSÁRÓL

TÓZSA-RIGÓNÉ NAGY JUDIT

Miskolci Tankerületi Központ

Kulcsszavak: iskolai készség első osztályban; DIFER; longitudinális 2020–2024

Az évszázados hagyományok (pl. Binet-módszer, Geréb & Bácskainé, 1959; Avarné & Vereckeyné, 1973; Nagy, 1986; Kulcsár, 1995; Lakatos, 2003) és kiváló kutatási projektek (Dorner et al., 1995; Nagy et al., 2004; Illés & Kende, 2007; Józsa & Fazekasné, 2006; Erdei, 2022), széleskörben elismert szakmai evidenciák (Dérczyné & Gerebenné, 1989; Nagy, 2000; Porkolábné, 2005; Józsa & Zentai, 2007; Nagyné, 2020) ellenére az óvoda–iskola átmenet, az iskolaérettségi vizsgálatok, a pedagógiai diagnosztika, valamint az eltérő ütemű fejlődésből fakadó egyéni hátrányok kérdésköre ma már meghaladta a kutatói érdeklődés dimenzióit, és közéleti vita tárgyává, oktatásirányítási kérdéssé is vált. Jelen előadás során arra vállalkozunk, hogy bemutassuk egy észak-magyarországi régióban működő tankerület általános iskoláiban öt éve tartó mérési eljárás összehasonlító vizsgálatának első eredményeit. A mérés elsődlegesen oktatásszervezési célok mentén történik a tankerület 42 feladatellátási helyén minden tanév őszén, az első osztályos tanulmányaikat megkezdő mintegy 1300 diák bevonásával. Az adatfelvétel két nagy fázisra tagolódik: először a teljes populáció mérését a pedagógiai szakszolgálat gyógypedagógusai és az iskolapszichológusok végzik papír-ceruza tesztek csoportos felvételével a szakszolgálatban alkalmazott standardizált (EDTFELD-teszt, Diszlexia Prognosztikai Teszt, Szék-lámpa figyelemteszt) ill. a gyógypedagógiai hagyományokra építő feladatlapok alkalmazásával. Az adatfelvétel során elsősorban az írás-, olvasás-, számoláshoz nélkülözhetetlen kognitív képességelemek vizsgálata történik. Azok esetében, akiknek teljesítménymintázatánál olyan szintű elmaradást észleltek, hogy célszerű a további differenciált fejlesztéshez komplex képet nyerni a tanulók elemi alapkészségeinek elsajátítási szintjeiről, a második fázisban az utazó gyógypedagógus hálózat munkatársai veszik fel a DIFER-tesztet (évente 500 fő). Jelen kutatás a pedagógiai célok mentén elvégzett munka eredményeképpen létrejött évi 1300 fős adatbázis elemzését célozza. Arra keressük a választ, hogy a gyerekek iskolai előmenetele és sikeressége öt év távlatában hogyan függ össze az első osztályban végzett mérések megállapításaival. Adatot gyűjtöttünk a tanulók szocioökonómiai háttéréről, tanulmányi eredményeiről, az iskolai lemorzsolódás veszélyeztető tényezőiről, az egyéni fejlesztésekről, a szakértői vizsgálatokról és diagnózisokról, az iskolai kudarc ill. siker néhány személyes és környezeti tényezőjéről. Előadásunkban egyrészt bemutatjuk az egyes adatfelvételek során kirajzolódó tendenciákat, az intézmények közötti különbségeket az elemi alapkészségek fejlettségében, másrészt választ keresünk arra, milyen összefüggések befolyásolhatják leginkább az iskolai sikerességet, és azt, hogy a két mérési eljárás hogyan viszonyul a jövőbeni iskolai bevalás mutatóihoz.

EVALUATING THE AMHARIC VERSION OF THE MUSIC MODEL OF LEARNING MOTIVATION INVENTORY FOR MIDDLE SCHOOL STUDENTS

**TSEHAYNEW GETANEH TAREKE *, TUN ZAW OO **,
KRISZTIÁN JÓZSA *****

* University of Szeged Doctoral School of Education

** Hungarian University of Agriculture and Life Sciences Institute of Education,
MTA-MATE Early Childhood Research Group

*** University of Szeged Institute of Education

Kulcsszavak: MUSIC Model of Learning Motivation; psychometrics; Amharic

Academic motivation is the key to enhancing learning outcomes in classrooms. In the present study, the psychometric qualities of a new Amharic version of the MUSIC® Model of learning Motivation Inventory for Ethiopian middle school students were examined. The MUSIC model—Empowerment, Usefulness, Success, Interest, and Caring—is an empirically sound theoretical conceptualization for measuring and enhancing students’ academic motivation in classrooms (Jones, 2009). The original instrument has been well developed and tested in different contexts (Hansen et al., 2019; Jones, 2009, 2018, 2019, 2020; Jones et al., 2019). This study aims to examine the psychometric qualities of the cross-cultural adapted tool and assess its applicability in the Ethiopian learning environment. A total of 165 Grade 7 students (89 boys, 76 girls) from two government primary schools within Dessie City Administration, Amhara Region, were selected using convenience sampling. The questionnaire had 21 items and seven demographic items. The instrument was translated from English into Amharic and a backward translation procedure was used with the help of colleagues. The total Amharic version of MUSIC inventory showed high reliability ($\alpha = .91$) followed by relatively lower subscale reliabilities, excellent to good, for Usefulness ($\alpha = .70$), Success ($\alpha = .71$), Caring ($\alpha = .79$), and Interest ($\alpha = .70$), but that of Empowerment was found as moderate ($\alpha = .60$). Exploratory and confirmatory factor analyses were conducted to examine the underlying structure of the instrument. Although the confirmatory factor analysis did not fully support the theoretical five-factor structure, the observed factor structure suggests the potential of the instrument with necessary adjustments for improved factorial validity. This study is the first known attempt to adapt and evaluate the MUSIC® Model of Academic Motivation Inventory for middle school students in Ethiopia. The findings highlight both the promise and the challenges of applying theoretically grounded motivation models in new cultural and linguistic contexts. The strong internal reliability of the overall instrument supports its general applicability, while the imperfect factorial validity underscores the importance of further revisions and culturally sensitive adaptations. Thus, the study provides insights into cross-cultural motivational research by extending the MUSIC model to a new educational and cultural context. It offers insights into how students perceive key motivational constructs in a non-Western, under-researched setting. Practically, the findings underscore the need for tailored assessment tools in Ethiopian schools and offer a foundation for future motivation-based educational interventions.

TANULÓI JÓLLÉT, ÁGENCIA ÉS TÁRSAS HÁLÓZATOK VIZSGÁLATA DEDUKTÍV, ELMÉLETVEZÉRELT MEGKÖZELÍTÉSBEN A PERMA-MODELL MENTÉN

TÚRI KRISZTINA

Pécsi Tudományegyetem BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: kvalitatív kutatás; tanulói jóllét és ágencia; komplex dinamikus rendszerek

A tanulói jóllét és ágencia dinamikus vizsgálata fontos területe az oktatáskutatásnak, pozitív pszichológiai és pedagógiai alapokra építve (Dweck, 2009; Seligman et al., 2009). Jelen empirikus kvalitatív kutatás a PERMA-modell öt dimenziójára (Seligman, 2012) és multidimenzionális triangulációra építve vizsgálja egy középiskolai idegennyelv tanítási-tanulási környezet tapasztalatait. A kutatás során 13 tanuló minden órán angol nyelvű reflexiót készített PERMA-alapú kérdések mentén, kiegészítve a társas hálózati kapcsolatok feltérképezésére vonatkozó válaszokkal. Az adatokat tanári reflexiók is gazdagítják. A kutatás a komplex dinamikus rendszerek elméletére épül, különös tekintettel azok hálózati struktúráira, és ezek mentén vizsgálja a tanulás és tanítás interakcióit. Ez a szemlélet hangsúlyozza, hogy a „one size fits all” megközelítés nem alkalmazható a tanítás-tanulás interakcióira (Kosslyn, 2019; Siegel, 2022). A hálózatosan szerveződő rendszerekre jellemző, hogy a stabilitás és plaszticitás dinamikus egyensúlya folyamatos kölcsönhatásban áll, így a tanítási-tanulási folyamatok nem előre meghatározható módon, hanem rekurzívan, emergensen és önszerveződve bontakoznak ki. Ennek megfelelően a tanulói jóllét és ágencia sem lineáris ok-okozati viszonyok mentén értelmezhető, hanem a rendszer egészére kiterjedő, sokszintű dinamikus hálózati folyamatként (Csermely, 2015; Kaufman, 2018). A kutatás vertikális és horizontális szinten vizsgálja a tanulói jóllét és ágencia fejlődését – az OECD definíciója szerint „a tanulói ágencia az a képesség, miszerint a tanuló célt tűz ki, reflektál és felelősségteljesen cselekszik a változás érdekében úgy, hogy saját tanulási folyamatait alakítja, miközben felelős döntéseket hoz” (OECD, 2019, p. 2) – a komplex dinamikus rendszerek elméletére alapozva. A kutatási kérdések az episztemikus értelmezésekre, a bevonódásra, a tanulási tevékenységek értelmességére és a tanulói ágencia változására irányulnak. A PERMA-modell és a multidimenzionális triangulációs megközelítés lehetővé teszi az interakciók és az ágencia fejlődésének nyomon követését, így a módszertan hosszú távú, összetett perspektívában vizsgálja a tanulói élményeket és a tanulási környezetet. A longitudinális szál a nyelvtanulás jelentéskeresésének, a társas támogatás szerepének, az önreflexió hatásának és a tanulói önértékelés dinamikájának feltárását célozza. A mintavétel lezárult, az adatelemzés folyamatban van. Az előzetes tanári reflexiók elemzése a pozitív érzelmek, társas támogatás és értelmes tanulási tevékenységek (jelentéskeresés) fokozott jelentőségét mutatja. A kutatás célja a tanulói jóllét, ágencia és társas kapcsolati hálók komplex, dinamikus értelmezéséhez elméleti és gyakorlati hozzájárulás, különös tekintettel a nyelvtanulási környezetre.

ÁLTALÁNOS ISKOLÁS TANULÓK ISTENRŐL KÉSZÍTETT RAJZAINAK TÖBBDIMENZIÓS VIZSGÁLATA

TURÓS MÁTYÁS

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: katolikus nevelés; Istenábrázolás; tartalomelemzés

Korunk nemcsak képekkel telített, hanem a gyermekek és serdülők túlnyomó többsége az exponenciálisan növekvő méretű digitális képi világhoz azonnal hozzá is fér. Talán ezzel is összefügg, hogy a klasszikus keresztény képi világ, a hagyományos keresztény szimbólumok jelentésének és esztétikumának (vö. Howes, 2011) vizsgálatai valláspszichológiai, köznevelési és társadalmi szempontból felértékelődnek. Az istenrajzok kutatásán kívül a közelmúlt gyermekek vagy fiatalok rajzaival foglalkozó szakirodalmában olyan változatos témakörök bontakoztak ki, mint például a tanulással kapcsolatos elképzelések (Hsieh & Tsai, 2017, 2018; Nuora et al., 2019; Tu et al., 2021; Yeh et al., 2019) és az érzelmi és szociális kérdések (Cannoni et al., 2023; Jaroenkajornkij et al., 2024; Kuzle, 2023; Rodríguez-Pascual et al., 2024). További témák a gyermekek halálfogalma (Vázquez-Sánchez et al., 2019), a robotreprezentációk (Giang et al., 2023), a veszteségfeldolgozás (Willer et al., 2018) és a környezeti kérdések (Liu, 2021). Habár az irodalomban megtalálható egy-egy nem kódoláson nyugvó, hanem egyéb színvonalas elemzést alkalmazó kutatás is (Buckle et al., 2024), és a módszertani változatosságot a kódoláson nyugvó episztemikus hálózatelemzés (ENA) biztosítja (Chang & Tsai, 2023; Chen et al., 2024), szinte minden vizsgálat (lásd az előbbi tematikus áttekintés tételeit) módszertani alapját az induktív és/vagy deduktív kódolás adja, melynek megbízhatóságát a kutatók jellemzően Cohen-kappa mutatóval ellenőrzik, majd a kódmegoszlásokat és ezeknek a háttérváltozókkal való kapcsolatát a legtöbb esetben khí-négyzet próbával elemzik. Tanulmányunk kvantitatív elemzést nyújt művészeti és nem művészeti képzést folytató magyar katolikus általános iskolák 12–14 éves diákjainak istenrajzairól (N = 764). A rajzokat számítógépes látás segítségével elemeztük a színhasználat szempontjából, míg kvantitatív elemzéssel vizsgáltuk az ábrázolások antropomorf jellegét, nemi attribútumait, sztereotip elemeit, keresztény motívumait, a rajzlap istenalakkal való kitöltöttségét és az istenalak pozícióját. A kutatás célja e vizuális jellemzők összefüggéseinek feltárása volt a gyermekek vallásosságával, tanulmányi eredményességével és művészeti képzési háttérével. Eredményeink megerősítik, hogy az életkor előrehaladtával csökken Isten lényként és antropomorf módon történő ábrázolása. A szakterület számára új eredmények a következők. A jobb tanulmányi eredmények a kék és narancs színek gyakoribb, az akromatikus színek ritkább használatával, valamint Isten kevésbé antropomorf ábrázolásával függenek össze. A tanulók erősebb vallásossága pozitív kapcsolatot mutat Isten lényként való megjelenítésével, ugyanakkor negatívan befolyásolja a kék szín használatát. A nemek közti különbség az ábrázolás módjában jelenik meg: a lányok rajzain gyakrabban fordul elő két sztereotip jegy: a fehér vagy fénylő ruházat, valamint a glória vagy fénykorona ábrázolása.

A kutatást támogatta: Supported by the EKÖP-24-IV-2-1 University Research Fellowship Program of the Ministry for Culture and Innovation from the source of the National Research, Development and Innovation Fund.

A TERMÉSZETMŰVÉSZET TÉRNYERÉSE ÉS SZEREPE AZ OKTATÁSBAN

TURZAI ERIKA ANNA *, VINCZE BEATRIX **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

** Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: művészetpedagógia, nature art; természetalapú oktatás; iskolán kívüli oktatás és nevelés

Az előadás tárgya a magyar formális oktatási közegben megjelenő természetművészeti gyakorlatok történeti áttekintése (Eröss, 2011), és a természetművészet tanításának, eszközként történő használatának elemzése. A prezentáció célja, hogy feltárja, mennyire elterjedt és milyen szerepet tölt be a természetművészet az oktatás több szintjén, a felsőfokú oktatásban a művész- és tanárképzés területén, illetve a középfokú és alacsonyfokú oktatásban, továbbá megvizsgálja, hogy milyen jelentősége van, milyen új lehetőségeket teremt a pedagógia eszköztárának kibővítésére (Kagan, 2014; Keserü, 2016). A kutatás választ keres arra, hogyan, milyen tárgyakhoz kapcsolódóan jelenik meg a természetművészet a hazai oktatásban és milyen pedagógiai célok mentén milyen módszertan rendelhető hozzá. Milyen oktatást érintő törvényi változások következtek be Magyarországon az elmúlt 25 évben, amelyek segítették a természetművészet oktatásban és nevelésben betöltött szerepének erősödését? Hogyan felel meg korunk kihívásainak e témakör oktatása? Az elemzés forrásaiként szolgálnak a közoktatás dokumentumai, az alkalmazott vizuális kultúra tankönyvek és tanári kézikönyvek, a felsőoktatás tárgytematikái, továbbá a természetalapú és természetművészeti tematikájú oktatási programok és a természetművészet, illetve a művészetpedagógia és a természet kapcsolatával foglalkozó szakirodalmak (2000–2025), melyek dokumentum- és tartalomelemzés révén kerülnek feldolgozásra. Az előzetes (várható) eredmények: A természeti környezet védelmére és fenntarthatóságára irányuló jelentős figyelem révén egyre nagyobb fókuszba került a természet tematikája az oktatásban, a természet és az ember, a természet és a művészet kapcsolata. A természetművészet megjelenése a hazai oktatásban az Eszterházy Károly Katolikus Egyetemhez köthető, ahol a 2010-es évektől ismerkedhettek meg a természetművészeti specializációval a művészképzés, majd a tanárképzés hallgatói (Eröss, 2022; Egervári, 2023). Jelenleg több egyetemen is megjelentek hasonló kurzusok. A vizuális kultúra tantárgy, a művészettörténet oktatása számos módosításon esett át: a tárgyösszevonások és az alacsony óraszámok kevésbé támogatják a kortárs művészet megismertetését iskolai keretek között. Ennek ellenére egyre népszerűbbek a szabadban zajló foglalkozások különféle célokkal (környezeti nevelés, fenntarthatóságra való nevelés, művészeti ismeretek bővítése, mentálhigiénés-terápiás cél, irodalmi–földrajzi oktatás kapcsán, kreativitásfejlesztés, a természettől való elidegenedés enyhítése), amelyek gyakran a hagyományostól eltérő módszereket alkalmaznak (például meseterápia). A kutatás jelentősége, hogy tágabb kontextusban feltárul és összegzésre kerül a természetművészet helye, szerepe a magyar oktatási környezetben; tudatosítjuk a természetművészeti foglalkozások lehetőségeit (a kortárs művészet hatékonyabb, élményalapú megismertetésében, a környezeti attitűd formálásában, a természettel való harmónia újrateremtésében).

ESSZENCIÁLIS ÁBRÁK A SZÖVEGES FELADATOKBAN: ALSÓ TAGOZATOS TANULÓK KÖRÉBEN VÉGZETT FEJLESZTŐ KÍSÉRLETÜNK EREDMÉNYEI

TURZÓ-SOVÁK NIKOLETT *, CSÍKOS CSABA **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK;

** Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: esszenciális ábra; realiztikus szöveges feladat; fejlesztő kísérlet

A problémamegoldó gondolkodás fejlesztésének összetett eszközei a matematikai szöveges feladatok (Verschaffel & de Corte, 1997). Korábbi kutatások megerősítették, hogy a feladatokhoz tartozó vizuális ábrák és rajzok segítik a tanulókat a problémamegoldási folyamatban (Csíkos et al., 2012). A vizuális reprezentációk egy típusa, a szöveges feladatok részeként megjelenő esszenciális ábrák (Berends & van Lieshout, 2009) esetében a tanulóknak a sikeres feladatmegoldáshoz elengedhetetlen az ábrán megjelenő információk, adatok felhasználása. Kutatásunk célja az volt, hogy segítsük a tanukat olyan realiztikus szöveges feladatok megoldásában, amelyek esszenciális ábrát tartalmaznak. Hipotéziseink a következők voltak: (1) A kísérleti csoportban nő a realiztikus válaszok arányával mért tanulói teljesítmény. (2) A kísérleti csoport tanulói jobban teljesítenek az esszenciális ábrát tartalmazó szöveges feladatokban. A fejlesztő kísérletben budapesti és agglomerációs iskolák 3. osztályos tanulói vettek részt ($N = 86$). Kutatásunkban a PPC (*pretest–protest–control*) elrendezést követtük, így a kontrollcsoport ($N = 83$) ugyanazokat a bementi és kimeneti teszteket töltötte ki, mint a kísérleti csoport. A kimeneti tesztben egy 15 éves diákok számára készült, esszenciális ábrát tartalmazó PISA-feladat is szerepelt. A fejlesztő kísérlet 12 egymást követő matematikaórán valósult meg. Az implementációs fázist megelőzte egyórás képzésünk, mely a kutatásban résztvevő tanítókat készítette föl. A tanórák során egy általunk kidolgozott feladatgyűjtemény szöveges feladatpárjait kellett megoldaniuk a tanulóknak, melyek közül az egyik feladat esszenciális ábrát tartalmazott. Eredményeink azt mutatják, hogy a kísérleti csoportba tartozó tanulók a realiztikus válaszok arányát tekintve felülmúlták a kontrollcsoport tagjait, az eltérés azonban nem szignifikáns. A kétmintás t-próba szignifikáns különbséget mutatott ki a PISA feladat megoldottságában a kísérleti csoport ($M = 0,67$; $SD = 0,47$) és a kontrollcsoport ($M = 0,34$; $SD = 0,48$) között, $t(167) = 4,627$, $p < 0,001$. A Cohen-féle d hatásméret $0,712$ volt, ami közepes hatást jelez. A fejlesztő hatás a késleltetett utómérés során is megfigyelhető volt. Eredményeink hozzájárulhatnak a pedagógusképzés és a gyakorló pedagógusok matematikai pedagógiai tartalmi tudáselemeinek bővítéséhez, a tanítóképzés és a pedagógiai gyakorlat megújításához.

A kutatást támogatta: Kutatásunkat a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

„A KRITÉRIUMORIENTÁLT, DIAGNOSZTIKUS MÉRÉSI-ÉRTÉKELÉSI RENDSZER” BEVEZETÉSÉNEK ÉS MŰKÖDTETÉSÉNEK TAPASZTALATAI A 2016–2025 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN

TÜRK LÁSZLÓ *, KINDRUSZ PÁL **

* Debreceni Tankerületi Központ

** Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: kritériumorientált, diagnosztikus, ipszatív; kognitív- és affektív profil; hatásméret

„Mérés nélkül a fejlesztés veszélyes” – így foglalta össze egy holland kutató 2001-ben, Pilisborosjenőn, a jól szervezett mérések szükségességét. A nemzetközi (TIMSS, PIRLS, PISA, ICILS, TALIS) oktatási eredmények az oktatáspolitikának adnak áttekintést, míg a hazai, tanévi keretek között zajló mérések a fenntartók, pedagógusok, intézményvezetők és szülők számára nyújtanak információkat. A felhalmozódó adatok értelmezése és kommunikálása, valamint a tartalomba ágyazott fejlesztések integrálása ezért kritériumorientált, kompetenciaalapú szemléletet feltételez (Glaser, 1963; Scriven, 1967). A diagnosztikus mérés a pedagógiai folyamat/fejlesztés elején és végén kapott eredményeket a nemzetközi példákhoz hasonlóan az egyéni diagramokkal vagy táblázatokkal ún. intra-individuális (ipszatív) viszonyítást tesz lehetővé (Cattell, 1944; Hicks, 1970). Az ipszatív mérés egyik eredménye, hogy segíti a gyakorlásra épülő sikerélmény fejlesztését a tanulónál. A '90-es évek óta bevált külföldi belső mérési rendszerek (BGR) mintájára a hazai intézményekben, a képességmérésekre épülő mérési-fejlesztési módszert a belső mérési rendszergazdák irányítják, koordinálják az intézményi méréseket, elemzik és kommunikálják az eredményeket, ami alapján megkezdődik a fejlesztés. 2016. szeptemberében az 1., 3., 5. évfolyamon indított, majd évente felmenő rendszerben a 2., 4., 6. évfolyamokkal kiegészülve folytatott mérésekben a 8. tanévig bezáróan minden tanulónk részt vesz. Az 1–2. évfolyamon képességfejlesztés, 3–8. évfolyamon művelési sebesség, íráskészség, olvasáskészség és szókincs, 4. és 6. évfolyamon gondolkodás és figyelem, az 5. évfolyamon még tanulási stílus és motivációk mérése is zajlik. Az online tesztek után egyéni- és osztályprofilok, intézményi összesítők készülnek, tankerületi munkaközösségvezető és külső rendszergazda támogatásával. A mérési modellben tankerületünkben a 2024/2025. tanévben 17 intézmény 4601 tanulóval végezte a fejlesztést. A modell célja, hogy intézményi, osztály- és egyéni szinten folyamatos visszajelzést és adatokat adjon a fejlődésről, elősegítse az egyéni bánásmódot, csökkentse a lemaradást és támaszt nyújtson a pedagógusminősítési portfólió számára. A fejlesztés intézményi kiépítésének eredménye, hogy javul az oktatás minősége az osztályban, minden gyermek képességeit maximálisan kihasználja (egyéni bánásmód), csökken a lemaradás, a gyermekek idő előtt nem hagyják el az iskolát.

ADAPTIVITÁS ÉS INTERAKTIVITÁS MEGVALÓSÍTHATÓSÁGA ONLINE KURZUSTARTALMAK LÉTREHOZÁSÁBAN MULTIMODÁLIS NAGY NYELVI MODELLEK TÁMOGATÁSÁVAL

UJHELYI GÁBOR

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: generatív mesterséges intelligencia; interaktív online kurzus; önszabályozott tanulás

A generatív mesterséges intelligencia (MI) fejlődése és terjedése alapjaiban változtatja meg az oktatási gyakorlatot. Aktualitását a kiemelkedő technológiai fejlesztések mellett a felhasználói szokások átalakulása, az állandó online elérhetőség, az adaptivitás és interaktivitás iránti igény fokozódása adja. Jelen kutatás célja egy olyan módszer kidolgozása, amely multimodális nagy nyelvi modellek (*large language models* – LLM) támogatásával képes adaptív és interaktív online kurzustartalmak gyors és hatékony előállítására, a tanulói teljesítmény megtartása vagy javítása mellett. A cél egy olyan tartalomgeneráló koncepció, amely az önszabályozott tanulás (D. Molnár, 2014), a tanulói preferenciák és vizuális, auditív, reflektív tanulótípusok, valamint a technológiai eszközök lehetőségeit összehangolva képes dinamikusan reagálni az egyéni tanulási folyamatokra. A kutatás elméleti kerete a SAMR-modell (Puentedura, 2012) újradefiniálási szintjén helyezkedik el, amely nem csupán digitalizálja az oktatási tartalmakat, hanem teljesen új tanulási formák létrehozását teszi lehetővé. Emellett épít a Bloom-taxonómiára (Huitt, 2011) és az SRDL (*self-regulated digital learning*) keretrendszerre (Yen et al., 2018). A vizsgálat során akciókutatás keretében kétféle tananyag-előállítási és tanulási módszer kerül összehasonlításra: manuálisan összeállított videós és szöveges tananyag, valamint LLM-mel generált, interaktív és multimodális tananyag. A kutatás kvantitatív és kvalitatív módszertannal dolgozik, a vizsgálatba bevont hallgatók „Információs és kommunikációs technológiák” kurzusok résztvevői közül kerülnek ki. A mérőeszközök között szerepelnek időráfordítás-mérések, vizsgatelsítmények, kérdőíves elégedettségi skálák, valamint tanárokkal készített interjúk. A függő változók közé tartozik a tanulási hatékonyság, a tananyag érthetősége, a motiváció szintje és a vizsgákon elért eredmények. Az MI-alapú kurzusok részeinek előállítása a LangChain-architektúrához hasonló technológiákat alkalmaz (Topsakal & Akinci, 2023), és több modalításban (szöveg, kép, hang, videó) generálnak tartalomrészeket, előre meghatározott tananyagelemek, oktatási célok, valamint hallgatói interakciók alapján. A hipotézisek arra irányulnak, hogy az MI-támogatott tananyagok létrehozása időben hatékonyabb, és a tanulók visszajelzései szerint befogadhatóbb, érthetőbb, motiválóbb, valamint a résztvevők kontroll teszteken átlagosan elért pontszáma magasabb, mint a hagyományos tananyagot használó csoporté. Az interaktív tartalom és a kétirányú kommunikációs lehetőség a megfogalmazott célok mentén elősegíti az önszabályozott tanulást és csökkenti a tanári túlterheltséget. A kutatás elméleti relevanciája a digitális oktatás új megközelítéseinek, oktatási jelentősége pedig a pedagógiai hatékonyság növelésében rejlik. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak az MI-alapú oktatás gyorsabb beépüléséhez a képzésekben, és a különböző tanulási stílusokhoz igazodó adaptív támogatáshoz.

DEVELOPING A TEACHER FEEDBACK LITERACY FRAMEWORK FOR PRIMARY EDUCATION: INSIGHTS FROM A SCOPING REVIEW

SOUHA AYDI VALLOIS *, TIBOR VÍGH **

* University of Szeged Doctoral School of Education

** University of Szeged Institute of Education

Kulcsszavak: teacher feedback literacy; scoping review; primary education

Young learners benefit significantly from receiving structured feedback from teachers, as it supports and enhances learning outcomes (Grønli et al., 2025). Teachers, as the primary feedback providers, influence students' understanding and growth through their ability to offer constructive feedback (Chan & Luo, 2022; Wiggins, 2012). How teachers construct feedback interactions significantly impacts how students are positioned to engage in feedback processes (Mapplebeck & Dunlop, 2019; van der Kleij et al., 2019). The importance of examining feedback within its specific context is emphasized in the new feedback paradigm. Factors such as the learning environment and student age affect feedback effectiveness (Tunstall & Gipps, 1996; van der Kleij et al., 2015). While teacher feedback literacy (TFL) has gained scholarly attention, research predominantly focuses on higher education contexts (Boud & Dawson, 2015), leaving TFL in school settings underexplored (Lee, 2021). Existing models developed for higher education often fail to align with the realities of school teachers' contexts (Zhan, 2022). Therefore, there is a clear need for frameworks specifically designed for primary school teachers. This study aimed to synthesize existing TFL frameworks and propose one tailored to primary education. A PRISMA-guided scoping review was conducted across ERIC, Web of Science, and Scopus, yielding 685 records, of which 19 met the inclusion criteria—16 focusing on TFL frameworks and four on instruments assessing TFL. Thematic synthesis was carried out in two phases. First, dimensions, subdimensions, and specific elements of each framework were extracted and coded independently. These codes were then grouped into preliminary categories and refined through iterative comparison to identify recurring patterns and relationships. This process resulted in seven core themes: feedback knowledge, design and delivery, competencies, dispositions, relational and emotional aspects, reflective practice, and technology-enhanced feedback literacy. Based on these findings, a five-dimensional preliminary framework was developed, emphasizing a process-oriented cycle comprising feedback knowledge, feedback design and planning, feedback competencies, relational-emotional aspects, and feedback dispositions. These dimensions function as interrelated domains that teachers cycle through repeatedly as part of a reflective, responsive, and evolving feedback process. This cycle reflects the iterative and developmental nature of feedback practice, where teachers refine their feedback knowledge, planning, delivery, and relational strategies in response to classroom dynamics and learner needs, while fostering student agency and their partnership in feedback processes. The proposed framework fills a critical gap in the literature by responding to the contextual needs of primary school teachers, and lays the groundwork for empirical validation and practical classroom application.

STATE OF THE ART REVIEW ON LANGUAGE ASSESSMENT LITERACY IN SECONDARY EFL INSTRUCTION FOR DIVERSE LEARNERS

VEGA HESMATANTYA *, ANITA HABÓK **

* University of Szeged Doctoral School of Education,

** University of Szeged Institute of Education, MTA-SZTE Digital Learning
Technologies Research Group

Kulcsszavak: language assessment literacy; EFL; diverse learners

In the context of language teaching, assessment literacy is now increasingly seen as an essential competency that teachers must have. The diverse learning challenges, especially in teaching English as a Foreign Language (EFL), require a deep understanding of meaningful assessment practices. Assessment literacy plays a role in evaluating learning outcomes and designing learning strategies responsive to students' diverse needs. Assessment literacy refers to the capacity of teachers to understand and effectively employ the meaning, types, objectives, strategies, and methods of assessment (Gaikwad et al., 2023). As Fulcher (2012) also asserts, teacher assessment literacy encompasses the necessary knowledge, skills, and competencies to create, construct, administer, or appraise standardized tests on a large scale and classroom-based assessments. This state-of-the-art review examines the extent to which secondary school teachers demonstrate language assessment literacy (LAL) to support diverse learners in EFL teaching. The review analyses studies published in English between 2014 and 2024, sourced from Scopus and Web of Science, following a literature search in February 2025. This study adopts the PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) approach. PRISMA provides guidelines for systematic reviewers to report their reviews' purpose, process, and findings (Moher et al., 2009; Page et al., 2021). A total of 23 studies were included in this review. These studies represent empirical findings and contribute to a comprehensive understanding of LAL practices in secondary school contexts. The review analytically categorizes studies by assessment type and regional policy influences, offering nuanced insights into systemic patterns and teacher authority. The selected studies cover diverse methodologies and geographical contexts. The review revealed that EFL secondary school teachers demonstrate various LAL levels in supporting diverse learners' needs. Although some teachers understand the importance of formative assessment and differentiation, their practice remains limited due to the dominance of summative examinations and inadequate training. Many teachers rely on traditional tests and underutilize alternative assessments such as self- or peer assessment. This review theoretically strengthens the conceptual framework of Language Assessment Literacy (LAL) by aligning cross-context findings and inclusive pedagogical principles. Practically, this review provides insights for teacher education and policy in designing contextual assessment training modules. This study highlights the close relationship between assessment literacy and educational equity. Thus, this review serves as an important reference for the reform of assessment practices in EFL learning. Structured, sustainable, and locally tailored LAL is needed to address the challenges of the diverse EFL classrooms.

A kutatást támogatta: The ADVANCED 150100 project, funded by the Ministry of Culture and Innovation of Hungary through the National Research, Development, and Innovation Fund (ADVANCED_24), and the Humanities and Social Sciences Cluster of the Centre of Excellence for Interdisciplinary Research, Development, and Innovation at the University of Szeged.

A CIVIL HANG KÖZÖSSÉGI EREJE: RÉSZVÉTEL, FÜGGETLENSÉG ÉS FENNMARADÁS KÉRDÉSEI A CIVIL RÁDIÓBAN

VELICS GABRIELLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pedagógiai és Pszichológiai Intézet – Szombathely

Kulcsszavak: közösségi rádió; önkéntesség; Magyarország

A budapesti közösségi rádiózás gyakorlatát feltáró kutatás során már 2022-ben az EPER Rádió és a Tilos Rádió vizsgálatán keresztül felmerültek olyan pontok, melyek közvetlenül világítanak rá a mainstream alternatívájaként szolgáló magyar közösségi rádiók működését kísérő folyamatos kihívásokra. A közösségi rádiók nonprofit alapon működnek, elsősorban önkéntesek által üzemeltetett médiaplatformok, a tömegkommunikáció legemberibb arcát mutatják (UNESCO, 2017). A rádiók életének minden mozzanatában, így a vezetésében, működtetésében és a finanszírozásában a hallgatói közösség is aktívan részt vesz (Lewis, 2008). A kutatás arra irányult, hogy a Magyarországon működő közösségi engedéllyel rendelkező csatornák mennyiben felelnek meg a közösségi rádiózás nemzetközi elveinek, mint például a nonprofit jelleg, a programkészítésben és az irányításban való közösségi részvétel vagy a politikai és gazdasági szereplőktől való függetlenség. A kutatás most bemutatásra kerülő szakasza a Civil Rádióra vonatkozó szakirodalmi áttekintésen és a rádió vezetőjével 2025 márciusában készült interjún alapul. Az interjú felépítése során Vinod Pavarala (UNESCO Chair on Community Media) és indiai munkatársai által kidolgozott A közösségi rádiók folyamatos fejlesztésének eszköztára című kérdőív (Pavarala et al., 2014) magyar viszonyokra adaptálva került használatra. Az eredeti eszköztár elsősorban a közösségi rádiók önértékelésére, valamint *peer review* rendszerű ellenőrzésre szolgál, alkalmas arra, hogy ellenőrizni lehessen, mennyire követik az egyes állomások a közösségi rádiózás nemzetközi alapelveit. Az eredeti eszköztár 9 területen 74 kérdésben ad lehetőséget a rádiót működtetőknek, hogy felmérjék előrehaladásukat, a jelen felmérés során azonban a tudományos cél és az idővel való gazdálkodás miatt hét fő területet érint és 34 kérdést foglal magába: alapvető információk, az állomás víziója/missziója, műsorok, műsorkészítők közössége, hallgatók és együttműködők közössége, menedzsment és finanszírozás. A vizsgálat igazolta, hogy a Civil Rádió, a korábban vizsgált EPER Rádióhoz és a Tilos Rádióhoz hasonlóan független csatornák, ahol a producerek és műsorkészítők többsége önkéntes alapon dolgozik. A rádió lehetőséget ad a közösség tagjainak, hogy önkéntes munkán keresztül becsatlakozzanak a rádió működtetésének folyamatába, műsoraikon keresztül megjelenítsék nézőpontjukat. A Civil Rádió a Tilos Rádió mellett a hazai közösségi rádiózás úttörőjének számít, viszontagságai a médiarendszer átalakulásából és a finanszírozási lehetőségek beszűküléséből adódnak. Működése az önkéntesek tevékenysége mellett hazai és nemzetközi pályázatokon elnyert forrásokon alapul, mely a törvényi keretek változása okán aktuálisan újabb kritikus és kérdéses megítélés alá eshet.

AZ ISKOLAVEZETŐK FEJLESZTÉSE A HOLNAP ISKOLÁJÁÉRT – IGÉNYEK, LEHETŐSÉGEK, KIHÍVÁSOK

VERECKEI JUDIT

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

Kulcsszavak: iskolaigazgató; fejlesztés; továbbképzési modell

A több éve folyó kutatás célja az iskolaigazgatók szakmai fejlesztését szolgáló képzési gyakorlatok és igények feltárása volt. Ennek alapján a vizsgálat a vezetői kompetenciák erősítését elősegítő tartalmi és módszertani fejlesztési irányokat határozott meg, melyekre építve egy komplex támogatási rendszert vázolt fel. Elméleti háttér: A vezetőfejlesztés elősegíti a vezetői szerep sikeres betöltéséhez szükséges ismeretek, készségek, képességek és attitűdök elsajátítását, miközben kedvező hatást gyakorol a szervezet egészére. A köznevelési intézmények esetében ez elsősorban az igazgató személyes fejlődésében, az intézményi teljesítmény növekedésében, a tanulói eredmények javulásában, valamint a pedagógusok szakmai fejlődésének ösztönzésében nyilvánul meg (Kristóf, 2003; Baráth, 2006; Johnson et al., 2008; OECD, 2008; Robinson et al., 2008; Schratz et al., 2009). Egyes álláspontok szerint a vezetőképzés az oktatási intézmények fejlesztésének legcélravezetőbb eszköze (Halász, 2011). A jövő iskolájának hatékonysága érdekében kiemelt figyelmet kell tehát fordítani azoknak a személyeknek a folyamatos szakmai támogatására, akikre nevelési-oktatási intézményeink vezetését bízuk. Vizsgálati módszerek: a kutatás alapját egy országos mintán végzett kérdőíves adatfelvétel képezte, amelybe fenntartótól függetlenül kerültek be általános iskolák és gimnáziumok. A mintavétel egyszerű véletlen kiválasztás szerint történt. Az alapsokaságot a Köznevelési Információs Rendszer (KIR) intézményi székhelyekre vonatkozó adatai adták. A beérkezett 216 válasz az alapsokaság mintegy 7%-át tette ki. Az adatfeldolgozás során kvantitatív és kvalitatív elemzési módszerek egyaránt alkalmazásra kerültek. A zárt kérdések kvantitatív, statisztikai elemzéssel, míg a nyílt kérdésekre adott szöveges válaszok kvalitatív, szövegelemző technikával kerültek feldolgozásra. Az eredmények szerint a vezetők nyitottak a szakmai fejlődésre és szükségesnek tartják a folyamatos támogatást. A válaszok alapján kirajzolódtak a képzésre vonatkozóan az igazgatók tartalmi és módszertani preferenciái. Ezeket, illetve a vezetők életkorát, feladatkörük sajátosságait figyelembe véve felvázolásra került egy kifejezetten az igazgatókra szabott képzési és fejlesztési modell. Elméleti és oktatási relevancia: A kutatás hozzájárul a vezetőképzésről szóló szakmai diskurzushoz és rávilágít azokra a kritikus területekre, amelyek fejlesztésével érdemben növelhető az igazgatók hatékonysága. A kutatás következtetései és javaslatai közvetlenül hasznosíthatók a gyakorlatban a képzési rendszer továbbfejlesztése során. Hosszabb távon az eredményei hozzájárulnak ahhoz, hogy a köznevelési intézmények élén olyan felkészült vezetők álljanak, akik képesek hatékonyan és eredményesen irányítani az iskolákat. A kutatás megalapozhatja továbbá egy komplex vezetői életpályamodell kialakítását is.

A DIGITALIZÁCIÓ HATÁSA A SZÜLŐI SZEREPRE

VETÉSI ERIKA *, FÁBRI GYÖRGY **, SCHILLER EMESE **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Digitális Oktatásfejlesztési Kompetencia Központ

** Eötvös Loránd Tudományegyetem Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet

Kulcsszavak: digitális gyermekjólét; metafora; digital parenting

A szülői szerep az utóbbi évtizedek során egyre komplexebb kihívásokat rejt, azonban a korábbi időszakhoz képest napjainkban a technológia exponenciális fejlődése fokozott megpróbáltatást jelent a digitális ökoszisztémában létező gyermeket nevelők számára (Livingstone et al., 2015). A digitalizáció életünk szinte valamennyi aspektusára kiterjedő hatást gyakorol, determinálva döntéseinket és választásainkat, így a családok életében is jelentős számú új jelenség mutatkozik meg, mint például a digitális eszközök túlzott használata vagy az online térben megjelenő új szocializációs formák (Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, 2021). A digitális térben felhasználóként a gyermekek számára adekvát mintát nyújtó szülők számos dilemmával szembesülnek (Konok et al., 2020). Ennek következtében a digitális eszközhasználat kvantitatív és kvalitatív dimenzióin túl a XXI. század szülői szerepét betöltő személyeknek megfelelő válaszokat kell megfogalmazniuk a digitális világ potenciális kockázataira, ártalmaira és veszélyeire, mindazonáltal az online tér által kínált lehetőségekre és előnyökre vonatkozóan is (Livingstone & Stoilova, 2021). Empirikus vizsgálatunk során leendő vagy már gyakorló szülők – jelenleg tanulmányokat folytató egyetemi hallgatók (N = 62) – véleményét tártuk fel a digitális térben megjelenő szülői szerep kapcsán, valamint a XXI. századi gyermekek helyzetének percepciójával kapcsolatban, azzal a céllal, hogy feltérképezzük álláspontjukat a XXI. századi szülői szerepről és a gyermekképről. A kutatás módszertani megközelítéseként metaforakutatást (Vámos, 2003) alkalmaztunk, melynek keretében hasonlatok segítségével törekedtünk feltérképezni a válaszadók digitális attitűdjét. Az empirikus adatok feldolgozása során induktív módon kialakított kategóriák mentén csoportosítottuk a válaszokban megjelenő indoklásokat. A hallgatók jelentős része pesszimista attitűddel viszonyul a digitális világ által kínált alternatívákhoz. A nemzetközi kutatásokkal összhangban (Mascheroni et al., 2018; Nikken & de Haan, 2015; Tosun & Mihci, 2020) az eredmények rámutatnak arra, hogy sem a teljeskörű tiltás, sem a feltétel nélküli engedékenység nem bizonyul adekvát megközelítésnek a gyermekek fejlődése szempontjából. Következésképpen az offline és online szférák közötti egyensúly megteremtése kulcsfontosságú a gyermekek digitális jólétének előmozdításában. Mindazonáltal ehhez a szülők nevelési kompetenciái mellett elengedhetetlen a digitális kompetenciák fejlesztése is. Ennek megfelelően a digitális kompetencia fejlesztésének lényegi részét képezi a digitális attitűd formálása. Összességében tehát jelen kutatásunk alátámasztja a szülői attitűd formálásának fejlesztése terén mutatkozó lényeges és hiánypótló jellegét. Eredményeink felhasználhatók a különböző szülői támogató programok tervezéséhez, a pedagógusképzéshez, illetve a téma széleskörű érintettsége okán minden felsőoktatási intézmény képzési programjához.

A kutatást támogatta: Az előadás a 2022-1.1.1-KK-2022-00003 kódszámú „Digitális Oktatásfejlesztési Kompetencia Központ” c. projekt keretén belül készült.

TANULÁSI ZAVAROK DIAGNOSZTIKAI AZONOSÍTÁSÁNAK ÚJRAÉRTELMEZÉSE MARKOV-LÁNC MODELLBEN

VIDA GERGŐ *, PRIBÉK LÁSZLÓ **, MRÁZIK JULIANNA ***

* Soproni Egyetem

** Székesfehérvári József Attila Középiskolai Kollégium

*** Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: Markov lánc; gyógypedagógia; tanulási zavar

A tanulási zavarok diagnosztikai folyamata komplex, többlépcsős és sokszor nem-lineáris jellegű – e sajátosságok miatt indokolt lehet a sztochasztikus modellezés. Meglátásunk alapján a tanulási rendellenességek diagnosztikai útja értelmezhető Markov-lánc modellként (Otranto, 2005) is, amelyben az egyes diagnosztikai állomások – például tünetek, pedagógusi megfigyelések, pszichometriai eredmények – között valószínűségi átmenetek történnek. A Markov-alapú modell lehetővé teheti a prediktív diagnosztikai keretek kialakítását és a döntési bizonytalanságok számszerűsítését, ugyanis kizárólag a vizsgált gyermek pillanatnyi állapotát meghatározó aktuális változóktól függ (Siebert et al., 2012). A kutatás kvalitatív metaanalízisen alapul, 340 diagnosztikai szakértői vélemény kódolásával, amelyeket első lépésben a *grounded theory* (Strauss & Corbin, 2014), majd kvalitatív tartalomelemzés alapján strukturáltunk. Az abdukció, mint a legvalószínűbb magyarázat keresésére épülő logikai stratégia (Peirce, 1992; Sántha et al., 2023) biztosította az elméleti háttérrel a diagnosztikai folyamat leírásához. A *fuzzy* halmazelmélet (Ragin, 2008) és a Bayes-hálózatok alkalmazása lehetővé tette a döntési útvonalak és valószínűségi állapotváltozások azonosítását. A Markov-alapú modell formálisan egyesítheti az abduktív gondolkodást a sztochasztikus döntési modellekkel, kvantifikálhatóvá téve a diagnosztikai útvonalak bizonytalanságait, mely egyszerűsítheti a folyamat leírását. A létrehozott Bayes-háló (Dufraisse et al., 2022) ugyanis a döntéseméleti csomópontok súlyát megadta, de a számos reláció és feltételes valószínűségi tábla miatt nehezebben lehet kezelni. Meglátásunk szerint a gyógypedagógiai diagnosztika digitalizációja a Markov-alapú modell felhasználásával érhető el a leghatékonyabban, ugyanis a Markov-lánc diszkrét lépésekben halad, és állapotátmenetek sorozataként értelmezi a diagnosztikai folyamatokat. A Bayes-háló statikus ebből a szempontból, és nem kódolja az időbeli sorrendet, a lépések egymásutánisága nem feltétlenül releváns. A Markov-lánc jól illeszthető digitális döntéstámogató rendszerekbe, mivel a valószínűségi átmeneti mátrix egyszerűbben paraméterezhető, és automatizálható állapotátmeneteket ír le. Emellett nem feltétel, hogy az összes háttérváltozót ismerjük – elég lehet a jelenlegi állapot és az átmeneti valószínűségek ismerete. Ezzel szemben a Bayes-hálók működéséhez részletes oksági és feltételes valószínűségi struktúrákra van szükség (Gelsema, 1996; Koponen, 2020). A tanulási zavarok diagnosztikája hatékonyabban értelmezhető sztochasztikus és döntéseméleti keretben, amely nemcsak pontosabb diagnózist, de koherensebb fejlesztési javaslatokat is eredményezhet a Markov-alapú modell felhasználásával.

A kutatást támogatta: Kvalitatív- és Keverett Eljárások Módszertani Kutatócsoport PTE BTK

TANÁRJELÖLTEK OSZTÁLYTERMI ÉRTÉKELÉSI HELYZETEK KEZELÉSÉRE ADOTT VÁLASZAINAK VIZSGÁLATA

VÍGH TIBOR, TÓTH EDIT

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: értékelési műveltség; osztálytermi értékelés; tanárképzés

A tanárok értékelési tevékenysége jelentős mértékben befolyásolhatja a tanulók tanulási folyamatát és teljesítményét (Black & Wiliam, 1998; DeLuca et al., 2018; Hattie, 2008). Korábbi kutatások a tanárok értékelési célokkal kapcsolatos értelmezésére (pl. Brown, 2004; Barnes et al., 2017), értékelési műveltségük fejlődésére (Brown, 2004; DeLuca et al., 2016; Herppich et al., 2018) és osztálytermi értékelési gyakorlatukra irányultak (Cizek et al., 1995; Cauley & McMillan, 2010). Keveset tudunk azonban arról, hogyan reagálnak leendő tanárok gyakori értékelési helyzetekre (Coombs et al., 2019; DeLuca et al., 2019). A tanárjelöltek értékelési műveltsége általában alacsonyabb, mint a gyakorló tanároké (DeLuca et al., 2019); jelentős eltérések mutatkozhatnak abban, mennyire érzik magukat felkészültnek értékelési helyzetek kezelésére, amit a képzés során szerzett tapasztalataik és előrehaladásuk befolyásolhatnak (DeLuca & Klinger, 2010; MacLellan, 2004; Volante & Fazio, 2007). Kutatásunk célja ezért értékelési kurzust végző tanárjelöltek ($n = 183$), tanítási gyakorlatukat teljesítő tanárszakosok ($n = 193$) és formális tanítási tapasztalattal rendelkező, részismereti képzésben részt vevők ($n = 128$) válaszainak vizsgálata gyakori értékelési helyzetekben. A DeLuca és munkatársai (2016) által kidolgozott és validált, nemzetközi gyakorlatban elterjedt mérőeszközt alkalmaztuk (Asamoah et al., 2023; Coombs et al., 2019, 2021; DeLuca et al., 2019, 2021), amely négy helyzetet fed le: teszteredmények kezelése, nem etikus tanulói magatartás (plagizálás) értékelése, különleges bánásmódot igénylő tanulók értékelése, valamint értékelés a tematikus tervezésben. Mindegyikhez 12 értékelési lépés és egy nyílt végű válaszlehetőség tartozik további lépés megfogalmazására. A zárt itemeknél a válaszadók hatfokú Likert-skálán jelölték, milyen valószínűséggel tennék meg az adott lépést a helyzet kezelésére. A 12 lépés egy 4×3 -as keretrendszer alapján épül fel: négy értékelési témát (cél, folyamat, méltányosság, reliabilitás és/vagy validitás érvényesítése) és témánként három koncepciót (pl. az értékelési folyamat esetén tervezés, megvalósítás/pontozás, eredmények kommunikálása) fed le. Vizsgálatunkban a mérőeszköz megbízhatóságát és a szituációnkénti válaszokat elemeztük. A kérdőív mindhárom részmintában megbízható ($0,53 < \text{Cronbach-alfa} < 0,78$), ám a formális tanítási tapasztalattal rendelkező csoportnál három szituációban és a teljes kérdőív esetén is szignifikánsan magasabb a Cronbach-alfa érték. A válaszadók jellemzően a fejlesztő értékeléshez és az értékelés tervezéséhez kapcsolódó lépéseket preferálták, de a mintázatok szituációnként eltérnek, jelezve az értékelési lépések kontextusfüggőségét. Az első két részminta válaszai között nem voltak jelentős különbségek, míg a harmadikban kilenc item esetén volt szignifikáns eltérés. Eredményeink hozzájárulhatnak a tanárképzés fejlesztéséhez, különösen az értékelési helyzetek kontextusérzékeny kezelésének tudatosításához.

TANÍTÓ VAGY TANÁR? A POLGÁRI ISKOLAI PEDAGÓGUSOK ÖNMEGHATÁROZÁSI PROBLÉMÁJÁNAK MEGJELENÉSE 1873 ÉS 1918 KÖZÖTT A HAZAI SAJTÓBAN

VINCZE TAMÁS ANDRÁS

Nyíregyházi Egyetem

Kulcsszavak: polgári iskolai tanítóság; sajtóforrásokra épülő diskurzuselemzés; címkérdés

A polgári iskolai pedagógusképzéssel foglalkozó hazai szakírók (Simon, 1979; Nagy 2004; Fizel, 2018) nem mulasztják el műveikben megemlíteni azt a tényt, hogy a polgári iskolai tanítók megnevezésében, címzésében már akkor erős bizonytalanság és következetlenség volt felfedezhető a sajtóban, amikor még nem voltak jogosultak a tanári cím használatára. A téma kutatói megegyeznek abban, hogy ennek az ellentmondásos helyzetnek a háttérében részint az új iskolatípus funkciózavarai álltak, amelyek a polgári iskola létrejötte utáni évtizedeket jellemezték. A polgári iskolai tanítóság megerősödése, számbeli gyarapodása szintén ahhoz vezetett, hogy egyre határozottabban ki tudtak állni a szakma érdekeiért, többek között a címkérdésben is egyre gyakrabban hallatták a szavukat. Időközben a parlamentben és a fővárosi közgyűlésben is terítékre került a címkérdés, így a polgári iskolai tanítóságnak az a szándéka, hogy a népoktatási gyökértől elhatárolódjon, egyre szélesebb körben ismertté vált. Ezzel a téma túllépett a szakmai sajtó határain, s már vidéki napi- és hetilapok hasábjain is megjelentek olyan diszkussziók, amelyek tárgya a polgári iskolai pedagógusok címzése volt. Elemzésünkben az Arcanum adatbázis 1873 és 1918 közötti pedagógiai szaksajtóanyagát és vidéki, valamint fővárosi napi- és hetilapállományát tekintettük át. Vizsgálatunkban feltártuk a diskurzust életben tartó szakmai csoportok és hatalmi erők viszonyát, a diskurzus egyes részletei köré épített kontextusokat, az egyes diszkussziók szemantikai és pragmatikai elemzésének tanulságait. Az elemzés során két nagy csoportba soroltuk a címben megjelölt diskurzust elindító és továbbépítő szövegeket: az egyik csoportba azok a viták kerültek, amelyek leragadtak a címkérdésnél. Ezeknek az eszmecseréknek a kezdeményezői a tanári cím használatának előnyeiről igyekeztek meggyőzni az ellentábor képviselőit, akik üres címkørságot, indokolatlan felfelé tekintetést láttak a jogosulatlan címhasználatban és abban a követelésben, hogy de jure is viselhessék a maguknak már megítélt címet a polgári iskolai tanerők. A másik csoportot azok a viták alkotják, amelyekben a címzés kérdése csak kiindulási pont volt, a címen túlmutató, de azzal szervesen összefüggő problémák is terítékre kerültek bennük (pl. a képzés hiányosságai és tantervének gyakori változásai, a Paedagogium felemás státusza, a fizetés, a polgári iskolát választó társadalmi rétegek elvárásai stb.). Összegzőként elmondható, hogy a címkérdés körüli diskurzusnak nem jelentéktelen szerepe volt a polgári iskolai tanítói rend viszonylagos kohéziójának megteremtésében. Általa is észrevehetővé, láthatóvá vált a „harmadik utat” képviselő pedagógusréteg (Fizel 2018), amely már régen kinőtt a népoktatási keretből. Az is a címkérdésben folytatott küzdelmek pozitív következményeként könyvelhető el, hogy fokozott bizonyítási kényszer alakult ki ebben a rétegben. Hiba lenne tehát pusztán túldimenzionált részletkérdést látni a címprobléma körüli diskurzusban.

TRENDS IN VISUALIZATION IN SECONDARY SCHOOL MATHEMATICAL PROBLEM SOLVING: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW

WINDIA HADI *, CSABA CSÍKOS **

* University of Szeged Doctoral School of Education

** University of Szeged Institute of Education

Kulcsszavak: mathematical problem solving; secondary school; visualization.

Visualization plays a significant role in the first (understanding) and second (planning) steps of problem solving and aids in communicating solutions. This review aims to explore the characteristics of visualization in secondary school mathematical problem solving, focusing on its current status, regional contributions, types of visualization, and related outcomes (including individual differences, mathematical and non-mathematical abilities, affective domain, topics, and types of problems). The review was conducted using the Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses (PRISMA) method, resulting in the identification of 19 empirical studies from an initial pool of 1,135 studies sourced from Web of Science and Scopus databases, covering the period from 2006 to 2024. The year 2024 marked notable trends in empirical studies on visualization in secondary school mathematics problem solving. The United States was the country with the highest number of studies. Drawing emerged as the most frequently used type of visualization. Individual differences examined in the studies included grade level, age, cognitive style, disabilities, and giftedness. Learning objectives were categorized into mathematical and non-mathematical abilities, while affective aspects primarily focused on attitudes, self-efficacy, and satisfaction. Geometry was the most commonly studied topic, and word problems were the most frequently used problem type. The results of the study showed that visualization types such as images had the highest frequency of use, which strengthens the theory that visual representation is an important cognitive component in understanding and planning solutions to mathematical problems. Thus, this study expands the theoretical framework on the relationship between visual-spatial, affective, and mathematics learning outcomes at the secondary school level. The findings of this study have strong implications for educational practice, particularly in the design of secondary school mathematics instruction. The identification that visualization—particularly through drawing—can enhance understanding and solution planning provides a basis for teachers to more systematically integrate visual strategies into their instruction.

A kutatást támogatta: Doctoral School of Education University of Szeged

A REZILIENCIA, A SZOCIÁLIS ÉS ÉRZELMI TANULÁS ELŐSEGÍTÉSE AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA ALSÓ TAGOZATÁN – EGY NEMZETKÖZI TANTERV HAZAI ADAPTÁLÁSA

WINKLER ZSÓFIA *, ZSOLNAI ANIKÓ **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: reziliencia; szociális és érzelmi tanulás; általános iskola, adaptálás

A szociális és érzelmi tanulást (SEL), a reziliencia fokozását célzó általános iskolai programok elősegítik, hogy a tanulók pozitívan reagáljanak a változásokra, egészséges kapcsolatokat alakítsanak ki és tartsanak fenn, hatékonyan kezeljék az érzelmeiket és az indulataikat, valamint tanulmányi sikereket érjenek el (pl. Cipriano et al., 2024). Jelen kutatás során 21 magyarországi iskolában implementáltuk a RESCUR „*Surfing the Waves*” tantervet, amely a reziliencia és a SEL fejlesztését célozza az általános iskola alsó tagozatán (Cefai et al., 2022). A megvalósítás a 2024/25-ös tanévben októbertől júniusig történt, 1318 6–8 éves gyermek, 1318 szülő és 77 első és második évfolyamon tanító pedagógus bevonásával. A részt vevő osztályokra jellemző, hogy etnikailag heterogének és különböző társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkező tanulók alkotják őket, két részt vevő iskolában pedig kizárólag sajátos nevelési igényű tanulókat tanítanak. A vizsgálat célja annak felmérése volt, hogy egy nemzetközi SEL program hogyan adaptálható olyan általános iskolai környezetben, ahol korábban még nem vezettek be ilyen jellegű intervenciót. A vegyes módszertant alkalmazó vizsgálat során kérdőívek (1318 fő tanuló, 1318 fő szülő és 77 fő pedagógus), interjúk (77 fő pedagógus) és narratív naplók (31 fő pedagógus) felhasználásával tártuk fel az adaptációs folyamatot befolyásoló kritikus tényezőket. Ezen kulcsfontosságú szempontok közé tartozik az órarendbe való beilleszthetőség, a tanulók életkora, az osztálytermi légkör minősége, a programmal kapcsolatos pedagógusi és szülői attitűdök, a pedagógusok felkészítése a program végrehajtására, a tanulók és a tanítók munkaterhelése, a munkaanyagok érthetősége és követhetősége, valamint a szülői támogatás. Vizsgálatunk fontos eredményekkel szolgál a szakpolitikusok, kutatók, pedagógusok, gyógypedagógusok és az iskolapszichológusok számára a mentális egészség iskolai támogatásában hangsúlyos szerepet játszó SEL programok tantervbe történő beillesztésének további kutatásához, optimalizációjához és gyakorlati megvalósításához.

A TANULÁSI KULTÚRA EGYÉNI DIAGNOSZTIZÁLÁSA ÉS FEJLESZTÉSE A UPI MODELL SEGÍTSÉGÉVEL

ZALAY SZABOLCS

Pécsi Leőwey Klára Gimnázium, Bajai Eötvös József Főiskola

Kulcsszavak: tanulási kultúra; autonóm tanulás; diagnosztizálás, önértékelés, fejlesztés

A tanulási kultúra komplex fogalom, amelynek vizsgálata jelentős hatással van az egyéni tanulási folyamatok professzionális fejlesztésére. A sikeres tanulás feltétele az autonóm tanulási képesség fejlesztése. Jelen előadás egy olyan átfogó megközelítést mutat be, amely az Univerzális Pedagógiai Index modell segítségével lehetővé teszi a tanulási kultúra egyéni diagnosztizálását és célzott fejlesztését. A UPI egy 100-as skálán számszerűsíti a tanuló tanulási kultúrájának minőségi fokát, figyelembe véve annak számos indikátorát. A modell részletesen feltárja a tanulási képesség pilléreit, a folyamat lépéseit, az önreflektív kommunikáció tényezőit és a tanulási klíma összetevőit. A tanulási kultúra minőségének mérése egy erre a célra fejlesztett online applikáció segítségével, többféle forrásból származó adatok integrálásával történik (önértékelés, pedagógus megfigyelése, társak/szülők visszajelzése). A különböző mérések együtthatóiból kerül kialakításra a végső UPI érték. Az előadás összefoglalja elméleti és empirikus munkánk főbb jellemzőit. A kutatás célja a UPI modell elméleti megalapozása, a mérőeszköz továbbfejlesztése és validálása, valamint a modell egyéni alkalmazhatóságának vizsgálata a tanulási kultúra diagnosztizálásában és fejlesztésében. A kutatás elméleti kerete a konstruktivista tanuláselméletre, az önirányított tanulás koncepciójára és a komplex rendszerek elméletére épül, hangsúlyozva a tanuló aktív szerepét és a tanulási környezet dinamikus kölcsönhatásait. Mérőeszközünk a tanulási kultúra indikátorait feltáró online kérdőív, mely önértékelésen, pedagógusi megfigyelésen és opcionálisan más szereplők (diákok, szülők) véleményén alapul. A kutatásban különböző korosztályú és képzési szintű tanulók vesznek részt (általános iskolától, a középiskolán át a felsőoktatásig). Online kérdőíves adatfelvétel történik a fejlesztett applikáción keresztül. Az adatokat deskriptív statisztikai elemzésekkel és korrelációs vizsgálatokkal értékeljük ki, faktoranalízist végzünk a modell validálására, valamint összehasonlító elemzéseket a különböző csoportok tanulási kultúrájának feltárására. A pilotkutatás eddigi eredményei alátámasztják a UPI modell komplexitásának és a tanulási kultúra sokdimenziós jellege összefüggésének magas fokú reliabilitását. A mérőeszköz megbízhatónak és érvényesnek bizonyult a tanulási kultúra különböző aspektusainak mérésére. Az eredmények rávilágítanak a tanulók közötti egyéni különbségekre a tanulási kultúra különböző dimenzióiban, és azonosítják a fejlesztendő területeket. A UPI modell elméleti keretet nyújt a tanulási kultúra fogalmának átfogó megértéséhez. Oktatási szempontból a modell és a hozzá kapcsolódó mérőeszköz értékes lehetőséget jelenthet a pedagógusok számára a tanulók egyéni tanulási kultúrájának feltérképezéséhez, a célzott fejlesztési stratégiák kidolgozásához és a tanulási folyamat hatékonyságának növeléséhez. A modell hozzájárulhat az autonóm tanulás támogatásához és a tanulók professzionális fejlődéséhez.

A kutatást támogatta: Mecenatúra

TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT TANULÓK ELEMİ KOMBINATÍV KÉPESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA

ZENTAI GABRIELLA, VUKMANNÉ TÖRÖK SAROLTA ESZTER

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus

Kulcsszavak: kombinatív gondolkodás; DIFER; tanulásban akadályozottság

A kombinatív képesség a gondolkodás egyik alapképessége, mely lehetővé teszi, hogy dolgok vagy események megadott összességéből meghatározott feltételek szerint bizonyos számút kiválasszunk és létrehozzuk ezek összes különböző, adott feltételeknek eleget tevő összeállítását. A kombinatív képesség fejlődésének átfogó jellemzéséhez hazai és nemzetközi kutatások eredményei egyaránt hozzájárulnak (Ammamariha et al., 2017; Csapó, 1988; Nagy, 2004; Hajduné, 2004; Józsa et al., 2017). A tanulásban akadályozottak képességeinek fejlődéséről viszonylag kevés kutatási eredményt ismerünk. Hazai viszonylatban a DIFER Programcsomag tesztjeinek segítségével zajlottak összehasonlító vizsgálatok, melyek a kognitív és a szociális készségek terén is több évnvi (4–7 év) lemaradást mutattak ki a tanulásban akadályozott tanulók mintáján tipikusan fejlődő társaikhoz képest (Józsa & Fazekasné, 2006a, 2006b; Zentai et al., 2013). Kutatásunk célja az elemi kombinatív képesség fogalmi szintének felmérésére alkalmas diagnosztikus mérőeszköz kidolgozása, kipróbálása, a tapasztalati és a fogalmi fejlettségi szint összehasonlítása. Kutatásunk mintájába az általános iskola utolsó évét végző tanulásban akadályozott tanulók kerültek ($N = 27$), tekintettel arra, hogy az általános képzés lezárása és az önálló életvitelt megalapozó szakmai képzés kezdete különösen fontos mérőföldkő számukra. Először minden tanulóval a DIFER kombinatív tesztjét (tapasztalati szint) vettük fel egyéni vizsgálat keretei között, majd néhány nap múlva a papír-ceruza tesztet (fogalmi szint) csoportosan. A fogalmi teszt saját készítésű diagnosztikus mérőeszköz, melynek feladatai összekapcsolhatók a DIFER-teszt feladataival, mindkettő ugyanazokat a kombinatív műveleteket tartalmazza, 6 feladatból és 24 itemből áll. A két teszt értékelése is teljesen megegyező módon történt. A fogalmi teszt a vizsgált mintán megbízhatóan működött ($\text{Cronbach-}\alpha = 0,780$). Elemzéseinkben a tanulók egyéni megoldási mintázatainak kvalitatív módszerekkel történő vizsgálatát tűztük ki célul a tesztekben található kombinatív műveletek és értékelési szempontok szerint. Összességében megállapítottuk, hogy a nyolcadikos tanulók nagy részének elemi kombinatív képessége manipulatív szinten sem közelíti meg az optimális szintet. A fogalmi teszt feladatmegoldásainak elemzése során arra a következtetésre jutottunk, hogy a szakirodalmi adatoknak megfelelően a kombinatív képesség a tanulásban akadályozott tanulók esetén is szakaszosan fejlődik: a véletlenszerű próbálgatástól az algoritmus felismeréséig, illetve alkalmazásáig. Korábbi kutatásaink alapján tudjuk, hogy az elemi kombinatív képesség a konkrét kombinatorikai ismeretektől függetlenül is jól fejleszthető és ez minden tanuló számára hasznos, így a tanulásban akadályozott tanulóknál is szükséges lenne. A kidolgozott mérőeszköz segítségével kapott diagnosztikus felmérési adatok alátámasztják a fejlesztés tervezését és kontrollálását.

IMPLICIT THEORIES OF CREATIVITY IN EDUCATION: A SYSTEMATIC REVIEW IN BELIEFS, PERFORMANCE, AND INFLUENCING FACTORS

ZHANG YIXIN *, ENIKŐ ORSOLYA BERECKZI **

* Eötvös Loránd University Doctoral School of Education

** Eötvös Loránd University Institute of Education,

Kulcsszavak: implicit theories; creative mindsets; growth mindset

Background: Dweck's mindset theory provides a foundation lens for understanding individuals' beliefs about the nature of human attributes such as intelligence and ability. According to this theory, entity theorists believe that such traits are innate and fixed, while incremental theorists maintain that talent and potential can be developed. In the context of creativity, research on mindsets emphasizes the significance of these beliefs in shaping how individuals evaluate creative efforts, achievement as well as self-concepts. The aim of this presentation is to review the existing literature on creative mindsets and to explore how these beliefs affect motivation, affection, and behavior in creative performance. **Method:** A systematic review was conducted using both literature reviews and primary research studies focused on fixed and growth creative mindsets in children and adults. Studies were identified through three databases (ERIC, EBSCO, and PsycINFO) as well as four journal hand searches. A total of 41 studies published before August 2024 were analyzed using a thematic coding approach. **Findings:** Several key findings emerged from the analysis. First, psychometric measures of implicit theories of creativity such as the Creative Mindsets Scale demonstrated strong reliability and validity. Second, quantitative data revealed that individuals may hold both growth and fixed creative mindsets simultaneously, challenging the binary assumption traditionally held in mindset theory. Third, experimental and intervention studies indicated that beliefs about creativity, particularly growth-oriented beliefs, can be changed overtime with important implications for educational practices. Fourth, creative mindsets were found to significantly influence motivational, affective, social, and cognitive outcomes. Individuals with a growth creative mindset reported higher levels of task enjoyment, creative self-efficacy, and motivation. Finally, a strong correlation was identified between creative mindsets and entrepreneurial tendencies, highlighting the need to promote malleable beliefs in business and entrepreneurship education. **Significance:** This systematic review contributes to a deeper understanding of implicit theories of creativity, particularly the impact of growth creative mindsets on educational and psychological outcomes. Creative mindsets play an important role in shaping motivation, emotional engagement, and creative performance across various domains. Therefore, it is essential to raise awareness among policymakers about the importance of fostering growth-oriented creative mindsets. Educators should consider implementing intervention programs aimed at promoting growth mindsets to help students develop malleable beliefs about their creative potential. Meanwhile, professional development initiatives should aim to cultivate growth mindsets among teachers, thereby supporting the creation of learning environments that nurture and sustain creativity.

A kutatást támogatta: Institute of Education, ELTE Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary

KETTŐS KULTURÁLIS SZOCIALIZÁCIÓ A KÍNAI DIASZPÓRÁBAN ÉLŐ GYERMEKEK ESETÉBEN

ZHANG YU CAROLYN *, DUDOK FANNI **

* Pécsi Tudományegyetem, Szegedi Tudományegyetem

** Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: kultúraközi nevelés; kínai diaszpóra; nyelvi szocializáció

A globalizáció és a nemzetközi migráció következtében egyre több gyermek szocializálódik párhuzamosan eltérő nyelvi, kulturális és pedagógiai kontextusokban. A kínai diaszpórára különösen jellemző az a nevelési gyakorlat, hogy a gyermekek hétköznapi a fogadó ország állami iskoláiban, hétvégén pedig közösségük által fenntartott, anyanyelvi és kulturális képzést nyújtó iskolákban vesznek részt. Jelen kutatás célja, hogy feltárja a Magyarországon élő kínai szülők percepcióit gyermekeik párhuzamos iskoláztatásáról, különös tekintettel a fejlődési előnyökre, identitásformálódásra és az iskolai leterheltség megélésére. A kutatás elméleti keretét több modell és fogalmi megközelítés adja. Ofelia García *translanguaging*-elmélete arra hívja fel a figyelmet, hogy a többnyelvű gyerekek nem elválasztott nyelvrendszerek között mozognak, hanem dinamikus integrálják nyelvi repertoárjukat, attól függően, milyen kommunikációs helyzetben vannak. Michael Byram interkulturális nevelési modellje és Geneva Gay kultúraérzékeny pedagógiája rávilágítanak arra, hogy az iskolai környezet miként lehet képes reflektálni a tanulók kulturális identitására, és hogyan lehet azt nevelési erőforrásként értelmezni. A kutatás terepe a Huayali Huaxing Kulturális és Művészeti Iskola, amely hétvégenként kínai nyelvi és művészeti képzést nyújt a Budapesten élő kínai családok gyermekeinek – eközben a tanulók hétköznapi magyar iskolákba járnak. Az empirikus vizsgálat jelenleg is zajlik, az adatfelvétel kérdőíves módszerrel történik a szülők körében magyar és kínai nyelven. A kérdőív többek között a gyermekek tanulmányi előrehaladására, nyelvhasználatára, terheltségére és szabadidős lehetőségeire kérdez rá, miközben rögzíti a szülők kulturális elvárásait, tapasztalatait és iskolai értékorientációit. Az előzetes tapasztalatok alapján a szülők jelentős része elkötelezett a kínai kultúra és nyelv fenntartása mellett, és értékként tekint a kettős iskolai jelenletre, amely szerintük fejleszti gyermekeik kognitív, nyelvi és önszabályozási képességeit. Ugyanakkor megjelennek a fáradtsággal és motivációcsökkenéssel kapcsolatos aggodalmak is. A két iskolarendszer pedagógiai kultúrája közötti különbségek szintén hangsúlyosak a szülői értelmezésekben. A kutatás várható elméleti és gyakorlati jelentősége abban áll, hogy hozzájárul a kínai diaszpóra oktatási gyakorlatainak megértéséhez Magyarországon, valamint empirikus alapot kínálhat pedagógusoknak és oktatáspolitikai döntéshozóknak az eltérő kulturális háttérű gyermekekkel való érzékeny pedagógiai bánásmód fejlesztéséhez. A szülői tapasztalatok és elvárások megértése kulcsfontosságú ahhoz, hogy a multikulturális nevelés gyakorlata ne csupán integrációs törekvés legyen, hanem a valódi párbeszédre és kölcsönös tiszteletre alapuló együttműködés terepe.

DIGITÁLIS KOLLABORÁCIÓ ÉS MESTERSÉGES INTELLIGENCIA A FELSŐFOKÚ MŰVÉSZETI KÉPZÉS HALLGATÓINAK GYAKORLATÁBAN

ZSIDEK BARBARA *, BREDÁCS ALICE **

* Pécsi Tudományegyetem

** Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar

Kulcsszavak: digitális kollaboráció; mesterséges intelligencia; művészeti képzés

A digitális kompetencia a tudásalapú társadalomban való eligazodás komplex készségeit, képességeit és attitűdjeit foglalja magába, része a digitális kollaboráció és a mesterséges intelligencia. A folyamatos innovációk hatására beépül a digitális kompetencia a művészeti tájékozódásba, befogadásba, alkotások közzétételébe. A kollaboráció során a hallgatók egy közös cél érdekében lépnek interakcióba egymással és a tanulási folyamattal (Kozar, 2010), a virtuális kollaborációs terek hatására a kreativitás és az önbizalom nő (Liu et al., 2023), a teljesítmény javul (Cannon, 2019; Ollé, 2024). A MI használata új műveltséget és hozzáállást alakít ki (Bewersdoff et al., 2025), új lehetőségeket nyit a művészet terén is (Kántor et al. 2023), segíti a művek megosztását, könnyebbé vagy gazdagabbá teheti az alkotás folyamatát (Dergez-Rippl, 2022). A vizuális feladatok megoldásában főleg az alacsonyabb rajzi képességűeknek segít (Kim & Lee, 2023). Hipotézisek: Feltételezzük, hogy a hallgatók a kollaboráció során a digitális felületeket célkijelölésre, feladatkiosztásra, tartalommegosztásra, információszerzésre és alkotásra használják; leggyakrabban a Facebookot, Instagramot, YouTube-ot, Pinterestet; fájlmegosztásban a Google és OneDrive-ot; a közös munkára online fehértablát és kollaboratív rajzprogramokat alkalmaznak; a MI-eszközöket tanulásra, szövegírásra, szerkesztésre, fordításra és kreatív projektekhez használják. Vizsgálati csoport: Felsőfokú művészeti oktatásban résztvevő hallgatók; N = 55, 64% vizuális művészeti-, 18% előadóművészeti képzésben vesz részt. Kutatási módszerek: kvantitatív, 53 ítemes Teamsben publikált online kérdőív, ami a MI használati szokásokat, digitális kollaborációs kompetenciát, kollaborációs eszközök használatát méri fel. A kérdőív megbízhatósága (α): 0,865. Eredményeink: A vizuális művészeti hallgatók gyakran használnak digitális eszközöket kommunikációra, egymástól tanulásra és tervezésre, időnként célmeghatározásra, feladatmenedzsmentre, prototípusgyártásra, végleges alkotáshoz, feedbackre és költségvetésre. Az előadóművészeti hallgatók gyakran a végleges alkotásokhoz, időnként egymástól tanulásra, költségvetésre és néha prototípusokra alkalmazzák ezeket. A két csoport minden kollaborációs lépéshez használ digitális eszközt, de nem mindig célszerűen. Leggyakoribb eszközeik: Facebook, Google Drive, email; időnként YouTube, Instagram, VoIP appok. A vizuális művészek időnként Pinterestet használnak, az előadóművészek nem. Egyik csoport sem alkalmazza tudatosan az innovatív, együttműködésre fejlesztett platformokat, portfólióoldalakat vagy MI-t. A kompetenciaszintek képzési formától függetlenül hasonlóak. Eredményeink rávilágítanak arra, hogyan egészíti ki a formális tanulást a nem-formális tudásszerzés, valamint arra is, hogy a hagyományos műhelyalapú oktatással a kollaborációs és innovatív eszközöket érdemes integrálni. Mindez a felsőfokú művészeti képzés módszertani megújításának és továbbfejlesztésének alapjául szolgálhat.

A kutatást támogatta: PTE Művészeti Kar

A SZEXUALITÁS HÁTTÉRTÉNYEZŐINEK VIZSGÁLATA BUDAPESTI GIMNAZISTÁK KÖRÉBEN

ZSOLDOS MÁRTA *, PAJOR ATTILA **, PUSZTAFALVI HENRIETTE ***

* Pécsi Tudományegyetem ETK Egészségtudományi Doktori Iskola

** Semmelweis Egyetem ÁOK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika

*** Pécsi Tudományegyetem ETK Egészségfejlesztési és Népegészségtani Tanszék

Kulcsszavak: szexualitás háttértényezői; középiskola; szexuális magatartás

Bevezetés: Az orális szex olyan szexuális magatartásforma, amely során a hüvelyi közösüléshez képest csak ritkán használnak óvszert, mivel megtermékenyüléssel nem kell számolni. Az utóbbi évtizedben nőtt az orális szex népszerűsége és a nők orális szexpartnereinek száma. Ez népegészségügyi kockázatokkal (nemi betegségek, kismencedei gyulladás, hüvelyi diszbiózis, koraszülés, és hámeredetű száj-garat-üregi, valamint nemi szervi rákok gyakoribbá válásával) jár együtt. **Célkitűzés:** Arra a kérdésre kerestünk választ, hogy a hazai gimnáziumok nagykorú tanulói milyen arányban értenek egyet az orális szexszel, és az ahhoz való viszonyulásuk milyen háttértényezőkkel függ össze. **Módszer:** Kérdőíves felmérést végeztünk 157 lány és 38 fiú bevonásával, akiknek átlagos életkora 19 év volt (átlagosan $19,0 \pm 0,8$ év). Mértük a baráti kapcsolatokat, az aktuális párkapcsolat időtartamát, a szexuális közösülési tapasztalatot, illetve különböző szexuális viselkedési formákkal való egyetértés mértékét, valamint azt, hogy kik a legjellemzőbb beszélgetőpartnerek a szex témakörében. Az adatokat kétmintás t-próbával és Spearman-féle korrelációs teszttel elemeztük. **Eredmények:** Megállapítottuk, hogy a diákok leggyakrabban a barátaikkal (66,1%) és a partnerükkel (50,8%), ritkábban az anyával (23,7%), az iskolai szexuális nevelésért felelős személyzettel (tanár, védőnő, pszichológus, orvos) pedig elhanyagolható mértékben (<2,3%) szoktak beszélgetni a szexről. A tanulók kétharmadának volt közösülési tapasztalata, felének pedig több szexpartnere is volt már. A válaszadók 86,8%-a (lányok 84,3%, fiúk 97,1%, $p = ,049$) értett egyet az orális szexszel, melynek elfogadása együtt járt a szexuális tapasztalattal ($p = ,006$) és lányok esetében a baráti találkozások gyakoriságával ($p = ,005$), míg a párkapcsolat időtartamával nem mutatott összefüggést ($p > ,05$). Az orális szexszel való egyetértési arány legnagyobb mértékben a maszturbációval való egyetéréssel ($p < ,001$), a szexuális kommunikáció és kezdeményezés fontosságával ($p < ,001$), a férfi szexuális válaszkészség ismeretével ($p < ,001$), valamint a szexuálissegédeszköz-használat elfogadásával ($p < ,001$) mutatott összefüggést, kisebb mértékben a női szexuális válaszkészség ismeretével ($p < ,001$), továbbá az anális szex ($p < ,001$) és az alkalmi szex elfogadásával ($p = ,001$), legkisebb mértékben pedig a szexuális nyitottságot tükröző ($p = ,010$) és érzelmi kötődés nélküli szexuális viselkedési formákkal ($p = ,016$). **Következtetés:** Az orális szex elfogadásának legfőbb háttértényezői a férfi nem, lányoknál az intenzív baráti kapcsolatok, valamint a szexuális tapasztalat és a szexuálissegédeszköz-használat. A legtöbb diák az egészséges szexualitás részeként fogadja el az orális szexet, amely kevésbé van jelen a nem romantikus, emocionális kötődés nélküli szexuális kapcsolatokban. Tekintettel a magas elfogadottságára, illetve a kapcsolódó kockázatok mérséklése érdekében, javasoljuk az iskolai szexedukáció kiterjesztését az orális szex témakörére is.

SZÁMOLJUNK A FENNTARTHATÓSÁGGAL

ANNUSNÉ NAGY RÓZSA

Pannon Egyetem Humántudományi Kar

Kulcsszavak: etika; környezetvédelem; fenntarthatóság

A fenntarthatóság kérdésköre a 21. század egyik legkomolyabb etikai kihívásává vált. Míg korábban a környezeti problémákat csupán technikai vagy gazdasági kérdésként kezelték, mára világossá vált, hogy ezek mögött mély értékválasztások húzódnak. A fenntarthatóság nem pusztán technikai célkitűzés, hanem erkölcsi kötelesség is. A fenntarthatóság etikája nem értelmezhető kizárólag környezeti vagy társadalmi dimenzióban – a gazdasági aspektus legalább ilyen fontos része a kérdéskörnek. Akkor mégis hogyan lehet biztosítani a jövő generációinak számára is élhető Földet? A válasz megítélésem szerint az oktatásban rejlik. A jelenlegi generáció oktatásának mikéntje alapvetően határozza meg a jövőt. Magyarországon a 1995-ben hatályba lépett, majd legutóbb 2020-ban módosított Nemzeti Alaptanterv látja el az oktatás törvényi szabályozását. Az alaptanterv fő funkciója a közoktatás tartalmának elvi, szemléleti megalapozása. Meghatározza a közoktatás általános céljait, a közvetítendő műveltség fő területeit, a közoktatás tartalmi szakaszolását és az egyes tartalmi szakaszokban megvalósítandó fejlesztési feladatokat. KUTATÁS: Egy korábbi kutatásomban azt vizsgáltam, hogy az 1995-ös NAT óta hogyan jelenik meg a környezeti nevelés és fenntarthatóság mint közös követelmény. A fenti empirikus vizsgálatra alapozva felmérést készítettem a közoktatás 1–4 évfolyamán tanítók körében arról, hogy ők milyen attitűddel rendelkeznek a fenntarthatóság területén. Hogyan látják iskolájuk, illetve saját maguk szerepvállalását a környezeti nevelésben? Vizsgáltam továbbá, hogyan látják az alsós tankönyvekben található, fenntarthatósághoz kapcsolódó feladatok mennyiségét és minőségét, különös tekintettel az alsós matematika könyvekre. A vizsgálat elvégzéséhez névtelen, online kérdőívkitöltést választottam, bár tisztában voltam annak lehetséges hátrányaival (Horváth, 2004). A kutatás során kvantitatív és kvalitatív megközelítéseket alkalmaztam. A kérdőívet összesen 132 pedagógus töltötte ki. A válaszok eredményei egyértelműen igazolják az első és a harmadik hipotézisemet, és részben igazolják a második hipotézisemet. Vagyis kutatásom eredménye összecseng egy korábbi vizsgálatom eredményével: az alsós tankönyvekben nincs, vagy csak nagyon kevés feladat található, és csak a pedagógusok attitűdjén múlik, milyen példát mutatnak tanítványaiknak és milyen gyakran foglalkoznak a fenntarthatóságra neveléssel. Az viszont csak részben igaz, hogy a nem ökoiskoláknak kevesebb lehetőségük van a fenntarthatóság szemléletének közvetítésében. Fontos látni, hogy a környezeti problémák kezelése nélkül értelmetlenné válik bármilyen egyéb társadalmi célkitűzés, hiszen egy élhetetlen fizikai környezetben a társadalom teljes léte kerül veszélybe, nem egyes céljainak megvalósulása. Ezért a pedagógia bármely egyéb társadalmi célkitűzése is csak akkor tud megvalósulni a jövőben, ha sikerül a jövőben is élhető környezetet biztosítani a társadalom számára (Lambrechts 2018).

THE DISAPPEARANCE OF BOUNDARIES BETWEEN YOUNG ADULT AND NEW ADULT NOVELS: ISSUES OF PROTECTING LEARNERS AND MORAL EDUCATION

ELIZA AUX

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: young adult novels; moral education; new adult literature

According to Babits, reading should start with fairy tales and advance step by step to the classics (Szűts-Novák, 2023, 44). In recent years, sexuality has become a central topic in young adult and new adult fiction. While the majority of young adult books typically include romantic elements such as kissing, new adult novels often feature explicit sex scenes, clearly indicating that these books are intended for an adult audience. The problem is that young adult books published in recent years have become increasingly explicit about sexuality, reflecting the social reality of young people's sexual lives. The study employs qualitative methods, literary analysis, and classroom experiences to explore the content and impact of young adult and new adult novels. Research indicates that the blurring of boundaries between the two categories creates challenges in moral education, particularly for families with Christian values and younger groups of readers. Forrai asserts that societal norms have always faced challenges. He notes, in our globalized world the intensification of sexuality is accompanied by religious values (whether traditional or modern), the preservation of established moral rules, and a countervailing free spirit, alongside the sexual behaviors that emerge from this dynamic (Forrai, 2019, 175). However, making sexuality a taboo does not solve the problem; in fact, it complicates the discourse surrounding moral education. Semsey says that sex education (or relationship education) is closely related to various other areas of pedagogy, such as moral education (as sexual behavior raises numerous moral and ethical questions), health education (evident in references to various often incurable sexually transmitted diseases), and family life education (Semsey, 2019, 21). The study suggests that clarifying the boundaries between young adult and new adult is important for protecting this age group and emphasizes the crucial role of parents and teachers. A standardized clarification of boundaries is necessary at the international level to protect young readers and to facilitate the efforts of fiction translators and publishers.

KÜZDŐSPORTOK VALLÁSFILOZÓFIAI DILEMMÁI: A MUAYTHAI RITUÁLÉINK KERESZTÉNY ÉRTELMEZÉSE ÉS OKTATÁSI KIHÍVÁSAI

BÉKI PIROSKA *, GYÓRIK GYŐZŐ **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK ESI,

** Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK NDI

Kulcsszavak: vallásfilozófia; muaythai, küzdősportok; interkulturális nevelés

A küzdősportok világszerte egyre növekvő népszerűsége nemcsak a fizikai állóképesség és fegyelem fejlesztésének lehetőségét kínálja, hanem sajátos értékközvetítő és kulturális funkciót is betölt. Különösen igaz ez az olyan hagyományalapú harcművészetek esetében, mint a muaythai, amely a test és lélek egységét, a rituális keretek között zajló küzdelmet, valamint a tanító és tanítvány közötti spirituális kapcsolatot hangsúlyozza. A muaythai szertartásrendszere – különösen a Wai Khru Ram Muay – mélyen gyökerezik a buddhista és animista világképben, így különleges kihívást jelenthet más vallási háttérrel rendelkező sportolók számára. A kutatás elméleti háttérét a keleti vallási rendszerek (buddhizmus, konfucianizmus, taoizmus), valamint a nyugati keresztény etika és sportteológia párbeszéde adja. A muaythai szellemisége és gyakorlata értelmezhető egyfajta axiológiai rendszerként, amely belső önuralomra, alázatra és morális felelősségre nevel (Cynarski & Lee-Barron, 2014; Sukhoverkhov et al., 2021). Ugyanakkor keresztény nézőpontból az erőszakos kontaktus, a tanító előtti leborulás vagy a Garuda-szimbólumok vallási tartalma konfliktust kelthet (Watson & Brock, 2015; Weir, 2024). A történeti példák – a YMCA ökölvívó programjának erkölcsi legitimációja (Park, 2019) – bizonyítják, hogy az ilyen konfliktusok áthidalhatók, ha az oktatás érzékeny a vallási és kulturális kontextusokra. A vizsgálat kvalitatív empirikus módszerekkel készült, dokumentumelemzés és félig strukturált mélyinterjúk alkalmazásával. A mintát 4 keresztény vallású aktív muaythai versenyző, 4 edző és 2 sportági döntéshozó alkotta. A kérdésfeltevés a sportolók rituálékhoz fűződő viszonyát, spirituális értelmezéseit, valamint vallásfilozófiai ellentmondásait vizsgálta. Emellett dokumentumelemzésen keresztül elemeztük a rituálék megjelenését az IFMA (2023) és a Magyar Muaythai Szakszövetség (2018) szabályzata alapján. Az eredmények alapján a sportolók többsége a Wai Khru szertartást inkább kulturális, mint spirituális aktusként értelmezi, ugyanakkor a keresztény válaszadók 60%-a beszámolt belső értékkonfliktusról. Az edzők és a szövetségi vezetők ugyanakkor törekednek a rituálék rugalmas, szimbolikus értelmezésére. A résztvevők javaslatai között megjelent a szertartás fakultatívvá tétele, illetve a keresztények számára alternatív tiszteletadási formák bevezetése is. A kutatás rávilágít arra, hogy a muaythai és hasonló vallásalapú küzdősportok oktatása nem csupán technikai kérdés, hanem komoly interkulturális és pedagógiai kihívás is. A szertartások megtartása mellett lehetőség van olyan oktatási stratégiák kidolgozására, amelyek tiszteletben tartják a vallási sokféleséget, miközben megőrzik a sportág spirituális integritását. Eredményeink megerősítik, hogy a sport mint kulturális tér kiválóan alkalmas a vallásközi párbeszéd és érzékenyítés előmozdítására is.

A kutatást támogatta: Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A VEZETŐ NŐK MAGÁNÉLETI PÁLYÁJA

BERECZ RÉKA

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: női vezetői lét; kettős kötődésű karrier; női szerepek

A poszter alapját képező kutatásban a családos közép- vagy felsővezető nők szakmai és magánéleti pályáját vizsgáljuk kvalitatív interjúk módszerrel. A magánéleti pályafutás vizsgálata során kiemelt célunk volt, hogy betekintést nyerjünk a magánéleti események alakulásába, valamint a családi élet megtervezésének és működtetésének folyamataiba. Az elmúlt évtizedekben az oktatás, a munkaerőpiac és a magánélet területén végbemenő változások erősen formálták a női karrierutakat (Engler, 2017; Fényes, 2010; Sztányi-Szekér és mtsai, 2023). A magánéletben történő változások a társadalmi-gazdasági szerepek átalakulásával indultak meg, ennek következtében a nemi és családi szerepvállalások is formálódtak. Ugyanakkor a nők fokozottan növekvő munkaerőpiaci szerepvállalását nem követte számottevőbb módosulás a családon belüli feladatmegosztásban (Susánszky, 2020; Pan & Sun, 2022). Magyarországon – és minden európai országban – a nők háztartási munkára és gyermekgondozásra feladatokra fordított ideje jóval több, mint a férfiaké, így a nők jóval nagyobb szerepet vállalnak a családi élet feladataiban. Ennek következtében azokra a nőkre, akik a családi karrier és a munkaerőpiaci karrier összehangolására törekednek, kettős teher nehezedik, és a munka és a magánélet egyensúlya kialakítása mindennapi kihívásként jelenik meg életükben (Engler, 2011; Koncz, 2016; Nagy, 2017). Kutatásunk feltáró kvalitatív kutatás, melyben félig strukturált interjúkat készítettünk. A mintánkat tíz női interjúalany alkotta. Az adatok elemzését megelőzően három fő elemzési szempontot alakítottunk ki a kutatás céljának és kérdéseinek megválaszolása érdekében, ezek a következők: (1) munka, karrier, (2) család, magánélet, (3) munka és magánélet egyensúly. A család, magánélet dimenziója a következő kategóriákra oszlott: munkaerőpiac ideiglenes elhagyásának az időszaka, a családi élet és a feladatelosztás, illetve a külső források igénybevétele. Legfontosabb eredményeink alapján elmondható, hogy a vezető nők törekedtek a munkaerőpiacon kívüli időszak minimalizálására, amely a gyermekek közti kis korkülönbségben, a kevés otthon töltött időben, a bölcsődei ellátás igénybevételeben nyilvánult meg. A vezető nők legfőbb segítőiknek (fizetetlen munkájukban) a férjek, a nagymamák, az idősebb gyermekek és a fizetett külső segítségük bizonyultak. Magyarországon a női karrierút kérdése több szempontból kutatott, ugyanakkor a jelenség neveléstudományi vonatkozásai kevésbé hangsúlyozottak, így például kevésbé összpontosítanak a folyamatos tanulás szükségességére a gyermekgondozás ideje alatt, vagy a családi élet és a munka világa közötti kapcsolódás minőségére. Eredményeink a családi életre nevelés típusú képzések kurrikulumaéhoz járulhatnak hozzá, kiemelve a házastársak kooperációjának és támogatásának a fontosságát, hiszen a társ támogatása fontos tényezőnek bizonyul a nők sikeres szakmai karrierútjában.

FEJLESZTHETŐK-E A TÉRI KÉPESSÉGEK FIZIKAI MODELLEZÉSSSEL A KÖZÉPISKOLÁBAN?

EGY SZISZTEMATIKUS ÁTTEKINTÉS EREDMÉNYEI ÉS TANULSÁGAI

BERKÓ REGINA *, KÁRPÁTI ANDREA **

* Szegedi Tudományegyetem, ** Budapesti Corvinus Egyetem

Kulcsszavak: modellezés, térbeli formaalkotás; módszertan; STEAM; tevékenységközpontú oktatás

A térbeli formaalkotás (fizikai vagy valós modellezés) az emberi tanulás egyik legősibb formája, amely a vizuális kommunikáció egyik formájaként a tudás rögzítésének és tovább-örökítésének szolgálatában állt már jóval az írásbeliség előtt. Bár az iskolákban manapság nem gyakran alkalmazott módszer, a STEAM projektek révén a természettudományos oktatásban, illetve a mérnök képzésekben találkozhatunk prototípus-építéssel, makettezéssel. A térbeli formaalkotó tevékenységek egyszerre aktiválják a vizuális, taktilis és – tanári magyarázattal társítva – az auditív csatornákat is, ezáltal komplex megismerési folyamatokat indítanak el a tanulóban. Több nemzetközi kutatás és szisztematikus áttekintés is foglalkozik a fizikai modellezésnek a tanulási folyamatra való pozitív hatásaival, azonban ezek legtöbb esetben egyetemista mintán mért eredmények, és a tárgyi tudásban bekövetkező változásokra koncentrálnak. A szakirodalom alapján ugyanakkor feltételezhető, hogy a fizikai modellezés során aktiválódó folyamatok – például a mentális kép kialakítása és forgatása a tervezés során, vagy a forma-funkció kapcsolatok felismerése – hatással lehetnek a téri képességek fejlődésére, mely képesség a középiskolai korosztályban tetőzik. Sem a hazai, sem a nemzetközi szakirodalomban nem található azonban olyan szisztematikus áttekintés, mely középiskolások mintáján vizsgálja a térbeli formaalkotó tevékenységek lehetséges téri képességfejlesztő hatását. Jelen tanulmány ezt a kutatási űrt kívánja betölteni, célja ezért annak feltárása volt, hogy milyen mértékben vizsgálták eddig a szakirodalomban a fizikai modellezés és a téri képességek közötti kapcsolatot; milyen módszerekről és eredményekről számolnak be a beválasztott primer kutatások; valamint, hogy mely mérőeszközöket alkalmazták a téri képességek mérésére. Az áttekintés pedagógiai jelentősége abban rejlik, hogy rámutat: a modellezés nemcsak tananyagtartalom elsajátítására, hanem a téri képességek célzott fejlesztésére is alkalmas lehet, így érdemes kiemelt szerepet kapnia a képességalapú és tevékenységközpontú tanulásszervezésben. A tanulmány új kutatási irányokat jelölhet ki többek közt a STEAM-oktatás, az élményszerű tanulás és tanítás, és a tevékenységközpontú oktatási módszerek vizsgálatának területén.

A VÁROSÉPÍTÉSZET TÁRSADALMI TANÍTÁSA – A MAGYAR MEZŐVÁROSOK TEMLOMAI ÉS A POLGÁRI ÉRTÉKREND

BERZSENYI EMESE

Budapesti Műszaki Egyetem GTK Műszaki Pedagógia Tanszék

Kulcsszavak: társadalmi tanítások; vallások együttélése; polgári nevelés és értékrend

Európa története során emberek milliói estek áldozatul vallásháborúknak és hitüldözéseknek, miközben a templomok mindig is az isteni rend és a földi béke szimbólumai voltak. Tanulmányomban a magyar mezővárosok templomépítési mintázatait vizsgálom a 18–20. század elején, különös figyelemmel arra, hogyan vált a városrendezés a vallási közösségek együttélésének nevelő, társadalomformáló eszközévé. A városközpontokban egymáshoz közel elhelyezkedő katolikus, protestáns és zsidó templomok máig őrzik a késő polgári kultúra vallási sokszínűségét és egymás melletti létezésének társadalmi tanítását. Kutatásom középpontjában az a kérdés áll, hogy miként tükröződött a korszak vilásképe az urbanisztikai terekben, és hogyan befolyásolta ez a lakosság mindennapi életét, lakóövezeti struktúráit, iskolahálózatát és társadalmi viszonyrendszerét. A templomok és imaházak a szekularizáció előtti időkben nem csupán szakrális, hanem közösségszervező és identitáserősítő funkciót is betöltöttek. A vallási sokszínűség térbeli kifejezése egyfajta társadalmi szerződésnek is értelmezhető: a kölcsönös béke és jólét jegyében létrejött konszenzus megmutatkozik az épített környezet formai logikájában is. A város építésze nemcsak tükrözi a kor szellemiségét, hanem aktívan neveli polgárait és tanítja az odalátogatókat is. A kutatás dokumentum- és tartomelemző módszerekkel vizsgálja, hogyan jelennek meg a vallási egyenlőségre és társadalmi stabilitásra törekvő értékek az urbanisztikai tervezésben. A 18–20. század eleji városépítési tendenciák a vallási közösségek közötti konszenzus fizikai lenyomatai, melyek a toleranciát, együttélést és a hosszú távú gazdasági és társadalmi fejlődést szolgálták. A vizsgálat vallástörténeti, építészeti és társadalomtörténeti szövegekre épít, és azt mutatja be, hogyan vált az épített környezet a polgári társadalom értékközvetítő médiumává. A történeti városépítészetet tehát neveléstörténeti kontextusban értelmezem: miként szolgált a közösség önszervezését, A kutatás tartalom- és dokumentumelemző módszerrel történik, építve vallás-, társadalom- és építészettörténeti forrásokra. Arra keresem a választ, hogy miként vált az építészet a nevelés és társadalomformálás eszközévé, és hogyan közvetített hosszú távú értékeket a városi térben. A tanulmány azt is vizsgálja, hogy a templomok mint közösségi centrumok milyen szerepet töltöttek be a vallási egyenlőség, a gazdasági integráció és a kulturális identitás megerősítésében. A magyarországi mezővárosok példái azt mutatják, hogy az épített környezet tudatos kialakítása tanító, rendező és konszenzusteremtő funkciót is betöltött.

TANÍTÓI VÁLASZOK A SOKSZÍNŰSÉG KEZELÉSÉRE

BÚS ÉVA

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: neurodiverzitás; inkluzív pedagógia

Egy olyan időszakban, amikor az iskolákban alig lehet a gyerekek tanulás iránti érdeklődését felkelteni, csábító a gyors, a nagy változtatásokat nem igénylő megoldásokat keresni (Seldon & Furedi, 2008). Nagyon fontos, hogy próbáljuk megismerni minden egyes gyerek képességstruktúráját, egyéni tanulási sajátosságait, mert egyféle magyarázat, egy adott tempó egyre kevesebb kisgyermek számára hozza el az ismeretsajátítás megfelelő formáját. A 21. században a neurodiverzitás érzékelhetőbb, és ezzel együtt az elvárásoknak megfelelni nem tudó gyermekek aránya is megnőtt (Gyarmathy, 2020). A kortárs oktatási rendszerek egyik legnagyobb kihívása a tanulói sokszínűség hatékony kezelése, különösen az alsó tagozatos nevelés-oktatás színterén. A tanítóktól olyan pedagógiai rugalmasságot, érzékenységet és módszertani gazdagságot kíván meg, amely túlmutat a hagyományos oktatási modelleken. A jelen kutatás célja az volt, hogy feltárja, hogyan érzékelik és értelmezik a tanítók a sokszínűség jelenségét, milyen válaszokat adnak a hétköznapi gyakorlatban, és milyen eszközökkel igyekeznek megvalósítani az inkluzív nevelést. A vizsgálat kvantitatív módszertannal, online kérdőíves adatgyűjtéssel valósult meg, amelyben gyakorló tanítók vettek részt különböző régiókból és eltérő iskolai környezetből (városi, vidéki, hátrányos helyzetű térségek). A kérdőív zárt és nyitott kérdései a tanítók attitűdjeire, pedagógiai eszköztárára, intézményi támogatottságára, valamint önreflexiós gyakorlatára irányultak. Az eredmények azt mutatják, hogy a válaszadó tanítók többsége elkötelezett a befogadó szemlélet mellett, és fontosnak tartja a tanulói különbségek figyelembevételét a tanulásszervezés során. A tanítók egy része korlátozottan látja saját felkészültségét, az iskolai infrastruktúrát és szakmai támogatást, különösen a gyógypedagógusokkal való együttműködés és a kollégákkal történő tapasztalatmegosztás terén (Fejes & Szűcs, 2018). A kutatás rávilágít arra, hogy a tanítók elméleti szinten jellemzően elfogadóak és nyitottak a sokszínűsége, de a gyakorlati megvalósítás során több szinten – módszertani, intézményi és képzési szinten – is támogatásra van szükségük. Ennek fényében a tanulmány javaslatokat fogalmaz meg a tanítók alapképzésének és továbbképzésének fejlesztésére, különös tekintettel az inkluzív pedagógiai ismeretek gyakorlatorientált bővítésére.

GYERMEKKOR ÉS VIZUÁLIS KÉPESSÉG A BRONZKORBAN – REKONSTRUKCIÓS KÍSÉRLET

**ENDRŐDY ORSOLYA *, FÜLÖP KRISTÓF **, GUCSI LÁSZLÓ **,
PATAKY GABRIELLA ***, REKVÉNYI VIOLA ***

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

** HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont Régészeti Intézet

*** Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: gyermekkor; plasztikai képességek; régészet

Számos információnk van a bronzkori életéről, melynek egyik elsődleges forrását a feltárt sírok és a bennük elhelyezett tárgymellékek jelentik. Vajon mivel tölthette egy bronzkori gyermek a napjait? Hogyan és mivel játszott? – adódik rögtön a gyermekkor-kutató kérdésfeltevése. Mit mond a régész és mit a vizuális kutató? A gyermekkortörténeti kutatások az ókorig nyúlnak vissza. Azonban az őskori, köztük a jelen kutatásban tárgyalt, 4800–2800 évvel ezelőtti bronzkori időszakról a régészeti, antropológiai és a legújabb természettudományos kutatások nyújtanak információkat. Ezt a gyermekkortörténeti hiátust igyekszik betölteni egy experimentális, régészeti és neveléstudományi interdiszciplináris kutatás. Egy, a jobbagyi határában feltárt 2 éves gyermek sírjában egy ritka miniatűr edénykészletet találtak a régészek. A kerámiakészlet tartalma: korong, tálkák, poharak és ún. csizma alakú edények. Adódik a kérdés, hogy készíthette-e a tárgyakat a sírban eltemetett 2 éves gyermek? Mi lehetett a gondosan megválogatott tárgykészlet szerepe a hétköznapi életben és a temetési rituáléban? Cél a kerámiatárgyak – elsősorban a miniatűr edények – mögött meglátni, felismerni a gyerekeket, elsősorban mint alkotót, másodsorban mint felhasználót. A kutatás vizsgálja azt is, hogy a szociális és kulturális háttér (pl. tanulási folyamat, közösség) hogyan befolyásolja a gyermeket ezekben a szituációkban. A fenti kérdéseket figyelembe véve a kutatók elsőként arra voltak kíváncsiak, hogy egy mai, a plasztikus képességekre kiemelten fókuszáló óvoda 3-6 éves korcsoportja minimális instrukció után mely tárgyakat tudja megalkotni a mintául szolgáló bronzkori miniatűr edénykészlet pontos másolatai alapján. A megfigyelés módszerét alkalmazó vizsgálatot írásos és képi (videó, fotó) dokumentációval is rögzítettük. Ez alapján megállapítottuk, hogy a vizsgálatban szereplő 6 évesek az egyszerűbb tárgyakat kis gyakorlással le tudják másolni, a bonyolultabbakat pedig hosszabb gyakorlással. Az előadás a kutatás régészeti és neveléstudományi háttere, ötlete és felépítése mellett kitér arra, hogy milyen információhoz juthat a neveléstudományi kutató és a régész, illetve hogy egy valójában inkább már transzdiszciplináris vizsgálat miként visz minket közelebb a múlt megismeréséhez.

A VALLÁSOS SZEMLÉLETNEK A TERMÉSZETHEZ VALÓ FELELŐS VISZONYULÁS KIALAKÍTÁSÁNAK A FOLYAMATA, A FENNTARTHATÓSÁGI ATTITŰDÖK FORMÁLÁSÁNAK EGYIK LEHETŐSÉGE

FÁBRI EUFROZINA

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem NTDI

Kulcsszavak: fenntarthatósági attitűdök; vallás, erkölcsi nevelés; NEP

A 21. század egyik legsürgetőbb kihívása a környezeti válság, amely az emberi tevékenység hosszú távú következményeként vált globális problémává. A klímaváltozás, a biodiverzitás csökkenése, az ivóvízkészletek kimerülése és a túlfogyasztás mind olyan jelenségek, amelyek nem csupán ökológiai, hanem mély erkölcsi kérdéseket is felvetnek. Az emberiség felelőssége bolygónk jövőjéért nem pusztán technikai vagy gazdasági, hanem értékrendbeli és lelki szinten is értelmezendő. Ezekre a kérdésekre adott válaszaink meghatározzák azokat az attitűdöket, amelyekkel a jövő nemzedékei élni fognak. Kutatásom a fenntarthatósági attitűdök mérésén alapul. A szakirodalmi források elemzése során számos ponton kapcsolatot véltem felfedezni a vallás és a fenntarthatóság között, úgymint a felelősség, tisztelet, alázatosság, mértékletesség, puritán életszemlélet, teljes emberkép, ökológiai spiritualitás. A fogalmak analógiájának a tükrében felmerült bennem számos kérdés. A vallásos nevelésnek lehet-e hatása a fenntarthatósági attitűdök kialakításában az oktatás különböző területein? Ha lehet hatása, akkor erősítheti-e ezen értékrendek kialakítását a vallásos szemléletmód és erkölcsi nevelés? Kutatásom gyakorlati célja az, hogy felhívjam a figyelmet az erkölcsi nevelés szélesebb körben történő megvalósulásának a támogatására és annak a jelentőségére, ami napjainkban háttérbe szorult. Fontos, hogy minden olyan lehetőséget felkutassunk, ami pozitív hatással lehet a fenntarthatósági attitűd formálás kialakítására, hiszen ez a jövőnket nagyban befolyásolhatja. Hipotéziseim: 1. A vallásos nevelésnek pozitív hatása lehet a fenntarthatósági készségek és attitűdök formálásában és kialakításában (az általam vizsgált szakképző intézmények vonatkozásában). 2. Az egyházi nevelés szemléletéből következik a teremtett világért, embertársainkért és önmagunkért való felelősségünk, ami nagyban hozzájárul az ökológiai identitás, valamint a fenntarthatósági attitűdök formálásán túl a környezeti vonatkozások pszichológiai értelmezéséhez és adaptálásához. A kutatás jellege egyszeri reprezentatív mintavétel, azonos ágazatot/szakmát oktató szakképző intézmények szakképző évfolyamaiban. A mintavételhez egy, a hazai gyakorlatban is elfogadott, környezetiattitűd- vizsgálatához alkalmazható kérdőívet használok, hangsúlyt kívánok fektetni az egyéni és fókuszcsoportos vizsgálatokra. Az ökológiai identitást is vizsgálom az attitűdökon felül, így várhatóan teljesebb képet alkothatok a környezeti vonatkozások pszichológiai háttéréről. A fenntarthatósági attitűd vizsgálatára a módosított Új Ökológiai Paradigma Skálát vagy más néven NEP skálát alkalmazom.

NYELVTANULÁS A NETFLIXEN: A LANGUAGE REACTOR MINT A NYELVTANULÁS ÚJ ESZKÖZE

FAJT BALÁZS

Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem

Kulcsszavak: idegennyelv-tanulás; Netflix; IKT

A különböző streamingplatformok térnyerése új távlatokat nyitott az idegennyelv-tanulásban, hiszen az ott elérhető tartalmak a tanórákon kívül is autentikus audiovizuális nyelvi inputot kínálnak. A korábbi kutatások is hangsúlyozták a célnyelvi input kiemelt szerepét a szókincsbővítésben (Nation, 2001; Webb, 2015), amely különösen akkor válik lényegessé, amikor a tanulás célja már a leggyakoribb 2000 szócsaládon túli lexikai elemek elsajátítása. Ezt (és főként az e feletti) a szókincsszintet azonban a formális oktatás keretein belül igen nehéz elérni, így egyre nagyobb jelentőségre tesznek szert azok a digitális eszközök, amelyek támogatni tudják a szókincsfejlesztést. Jelen előadás egy ilyen technológiai újítást mutat be: a Language Reactor nevű böngészőbővítményt, amely a Netflixes tartalomfogyasztást egészíti ki egy- vagy kétnyelvű feliratokkal, interaktív szótárfunkcióval és szókincsmentési lehetőséggel. Ezek a funkciók elősegítik a tanulók számára ismeretlen szókincsbeli elemek észrevételét (noticing) (Schmidt, 2001), valamint biztosítják, hogy a tanuló újra és újra találkozzon ezekkel a szavakkal, ami pedig a véletlenszerű tanulás egyik előfeltétele (Schmidt, 2001; Hulstijn, 2003). E böngészőbővítmény nagyszerűsége továbbá még abban rejlik, hogy áthidalja a nyelvórák és a való élet közötti szakadékot. A tanórai nyelvhasználat jellemzően strukturált, tervezett, és számos esetben (de természetesen nem kizárólag) a tankönyvekhez, tantervekhez igazodik, míg a mindennapi nyelvhasználat sokkal változatosabb, informálisabb és kiszámíthatatlanabb. Ez utóbbi sok esetben tartalmaz ritkán előforduló szavakat, szlengkifejezéseket, valamint kulturálisan beágyazott utalásokat, amelyek alig, vagy egyáltalán nem jelennek meg a tanórai keretek között. A Language Reactor révén a tanulók valódi, élő nyelvi környezetben találkozhatnak ezekkel a kifejezésekkel, és közben a saját tempójukban, a saját érdeklődésük mentén aktívan dolgozhatják fel az ismeretlen szavakat, kifejezéseket. Ezzel nemcsak a motivációjuk és autonómiájuk erősödik, hanem a szavakra, kifejezésekre is nagyobb valószínűséggel fognak emlékezni hosszabb távon (Nation & Webb, 2011). Az előadás áttekinti az audiovizuális médiumokon keresztüli szókincstanulás elméleti alapjait, majd részletesen bemutatja a Language Reactor használatát.

MINDENNAPI FÜGGŐSÉGEK – A JELENKOR FIATALJAIT ÉRINTŐ MODERN, LEGÁLIS SZENVEDÉLYEK

FARKAS NAPSUGÁR

Pécsi Tudományegyetem, Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar

Kulcsszavak: viselkedési és kémiai függőségek; fiatal felnőttek; csoportfoglalkozás

Vannak függőségek, melyek átszövik a mindennapjainkat, mégsem tekintünk rájuk úgy, mint az alkoholra vagy a drogokra, nem, vagy csak felszínesen tájékozódunk róluk, és csekély mértékű edukáció folyik az iskolákban ezekkel kapcsolatban. Ezek többségében korhatár nélkül hozzáférhető, szinte mindenki számára elérhető, törvényileg nem, vagy csak részben szabályozott kémiai szerek és viselkedési, magatartási formák. Kutatásom célja megvizsgálni, ezek mikor és miként épültek be napjaink fiatal felnőtteinek életébe, illetve egy általam készített foglalkozássorozat gyakorlatba ültetése, mely edukatív jellegéből adódóan alkalmas arra, hogy eredménnyel csökkentse ezek ártalmas hatásait és a függőség kialakulását a felnövekvő gyermekekben. A közeg, melyre a kutatásom irányul, a 18-24 év közötti fiatal felnőttek, mivel a fenti függőségek köztük vizsgálhatóak a legjobban. Megfigyelhető a családi közegben történő szocializáció, a nevelési intézményi szocializáció és a kortárs csoportok befolyása is. A kutatást olyan előfeltételezésekkel kezdtem meg, mint hogy gyakran nem egy ilyen hétköznapi függőség jelentkezik egy embernél, általában párosával vagy csoportosan jelennek meg, előfordulásuk és együttes megjelenésük nem törvényszerű, a környezeti és személyi hatások alakítják. Továbbá, hogy a vizsgálat során beazonosított addiktív szerek és viselkedési formák megjelenését befolyásoló tényezők a nem, az anyagi helyzet, az életviteli sajátosságok, az, hogy miként szocializálódott az egyén, illetve az, hogy az egyénben élete során milyen viselkedési formák rögzültek. A kutatás lefolytatásához az interjú módszerét választottam, annak érdekében, hogy minél több helyről kaphassak mély betekintést a témába. Egyfelől fontos szempont, hogy a kutatás kiterjedjen szakmailag kompetens, a témában elméleti és gyakorlati tudással egyaránt rendelkező szakemberek tapasztalataira, másfelől a személyesen valamely függőséggel érintett fiatal felnőttek személyes élményeire, beszámolóira. Azt a konklúziót sikerült levonnom, hogy a jelenkor fiataljainak mindennapjait nagymértékben átszövi a koffeinfüggőség, az étel- és egészségesétel- függőség, a gyógyszerfüggőség, a testedzés-függőség, a képernyő- és internetfüggőség, valamint a vásárlásfüggőség káros fizikai és pszichés hatásai.

A kutatást támogatta: Illyés Gyula Szakkolégium

KIHÍVÁSOK, TRENDEK ÉS INNOVÁCIÓK A SZAKKÉPZÉSBEN A 21. SZÁZADBAN

FODOR ANDREA *, MOLNÁR GYÖRGY **

* Károli Gáspár Reformtus Egyetem

** Óbudai Egyetem

Kulcsszavak: innováció; szakképzési trendek

A szakképzés-pedagógia mint tudományos és gyakorlati diszciplína és rendszer az elmúlt évtizedben jelentős átalakuláson ment keresztül. Ezek közé tartozik a globális gazdasági-társadalmi változások, a technológiai innovációk, továbbá az oktatáspolitikai reformok. (Benedek, 2021). A 21. század munkaerőpiaci követelményei újfajta kompetenciák fejlesztését követelik meg a diákoktól és az őket felkészítő pedagógusoktól és gyakorlati oktatóktól (Molnár, 2022). A szakképzési intézményeknek és pedagógusainak olyan tanulási környezeteket kell kialakítaniuk, amelyek képesek választ adni az Ipar 4.0-ra, sőt hamarosan már az Ipar 5.0-ra is, a digitalizáció, a robotika és a mesterséges intelligencia által támasztott komplex kihívásokra (Molnár, 2024). A kutatásban áttekintésre kerülnek a szakképzés-pedagógia aktuális dimenziói, különös tekintettel a hazai és nemzetközi főbb irányzatokra, valamint azokra az új pedagógiai megközelítésekre, amelyek a szakképzés minőségi megújulását szolgálják (Gloviczki, 2022). A szakképzés napjainkban egyre inkább stratégiai jelentőségűvé válik a gazdaság fenntartható fejlődése és egy modernebb jövő szempontjából (IKK, 2024). A korszerű szakmai képzés nem csupán a szakképesítések megszerzését szolgálja, hanem a tanulók általános műveltségének, digitális kompetenciáinak és társadalmi beilleszkedési képességeinek fejlesztését is célul tűzi ki. Az új technológiai eszközök beépítése a képzési folyamatba nem csupán technikai kérdés, hanem mélyebb pedagógiai reflexiót igényel, amelyek kutatási céljainkként fogalmazódtak meg: 1. Miként változik meg a tanár szerepe az oktatási térben? 2. Hogyan válik lehetővé a személyre szabott, adaptív tanulás a digitális tanulási környezetekben? 3. Hogyan hat a gyorsan változó munkaerőpiaci igény a ma oktatására? Nemzetközi és hazai szinten is tapasztalható, hogy a szakképzés-pedagógia egyre inkább interdiszciplináris jelleget ölt, amelyben ötvözi a neveléstudomány, a szociológia, a pszichológia, a műszaki tudomány, valamint a munkaerőpiaci és gazdasági elemzések eredményeit. Az EU és hazánk is jelentős hangsúlyt fektet a tanulókörzpontú, inkluzív, rugalmas és munkaerőpiac-orientált szakképzésre (Oktatási Hivatal). A szakképzés-pedagógia aktuális pedagógiai megújulása középpontjában a tanuló áll, akinek egyéni szükségleteihez, érdeklődéséhez és jövőbeni munkaerőpiaci érvényesüléséhez kell igazítani az oktatási stratégiákat (KIM, 2024). Mindezek jelentősen meghatározhatják a szakképzés jelenlegi és jövőbeli rendszerét és kijelölhetik a megfelelő és innovatív és adaptív jövőbeli irányvonalakat (Lükő, 2025). Előadásunk ezen kihívásokat, lehetőségeket járja körbe a több évtizedes tacit tudásunk és pedagógiai gyakorlatunk alapján, illetve a szakképzés-pedagógia képzési portfóliónkban végzett kvantitatív alapú empirikus eredményeinkre támaszkodva. Ezek között szerepel az okleveles technikai képzéseink fejlesztése, a duális, valamint a kooperatív képzéseink rendszerszintű működtetése, és az erre adott tanulói reflexiók.

A KÖNYVTÁR MINT OKTATÁST ÉS AZ INNOVÁCIÓT TÁMOGATÓ INTÉZMÉNY

A 21. SZÁZADBAN – KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A MESTERSÉGES INTELLIGENCIÁRA

GERENCSÉR JUDIT

MNMMK Országos Széchényi Könyvtár, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem NTDI

*Kulcsszavak: könyvtár, könyvtárosok; oktatástámogatás; kompetenciafejlesztés
az MI tükrében*

A 21. században egy olyan valódi változó világban élünk, amely egyre több tekintetben új elvárásokat támaszt a könyvtárosokkal, a könyvtárakkal szemben. A (mega)trendek közül számos a könyvtárak és a könyvtárosok jelenét és jövőjét is befolyásolja: pl. a robotika, a mesterséges intelligencia, VR & AR, 3D technológia, gépi tanulás, digitalizálás stb. Ebben a változó új és világban a könyvtárak és a könyvtárosok újradefiniálják magukat: identitásukat, szerepüket, funkciójukat a 21. század dinamikus környezetében, hogy megvalósíthassák alapfeladataikat, de meg tudjanak felelni az új elvárásoknak, új feladatoknak is. A felhasználók megváltozott új igényeihez igazodó újabb és újabb szolgáltatásokat kell nyújtaniuk a könyvtáraknak. Az új környezet létrejötté és a változó világ jelentősen átalakítja a munkaerőpiacot is, valamint a munkavállalóktól elvárt képességeket. A könyvtárak és könyvtárosok szerepe és funkciója felértékelődik még jobban az új készségek és képességek megszerzésében és elsajátításában a felhasználók és az állampolgárok szemszögéből. A hagyományos könyvtári funkciók mellett a modern könyvtárak interaktív és közösségi tanulási, oktatási terekké alakultak, alakulnak és az élethosszig tartó tanulás fő/kiemelt helyszínei. A mai trendeknek megfelelően napról napra fontosabbá válik a könyvtárak és könyvtárosok tanulást, oktatást és az új technológiákat megismertető szerepe és funkciója. Doktorandusz hallgatóként az alábbi témaköröket kutatom és kívánom disszertációmban részletesen vizsgálni és elemezni: 1. a (mega)trendek feltérképezése és jelentőségük áttekintése; 2. a 4. ipari forradalom kialakulásának és hatásának vizsgálata, illetve az 5. ipari forradalom várható hatásának vizsgálata; 3. a 4. és 5. forradalom (az MI) várható hatása a könyvtárak életére, működésére, szolgáltatásaira; 4. hazai és nemzetközi könyvtári szakirodalmi források a MI irányelvek tükrében; 5. technológia elfogadás hazai és nemzetközi kitekintésben az MI tükrében a könyvtárakban; 6. a megatrendek és a 4. és 5. ipari forradalom kiemelt technológiáinak alkalmazása hazai és nemzetközi kitekintésben a könyvtárakban – különös tekintettel a mesterséges intelligenciára a könyvtárak oktatástámogató tevékenységében. Kutatómunkámban empirikus induktív vizsgálat segítségével egy helyzetképet szeretnék kapni és nyújtani hazai és nemzetközi kitekintésben a 4. és 5. forradalom hatásáról különös tekintettel a mesterséges intelligenciára a könyvtárak életére, működésére, szolgáltatásaira megkülönböztető figyelemmel az oktatást és innovációt támogató tevékenységükben. Emellett a technológiaelfogadási modelleket is kívánom vizsgálni különös tekintettel a mesterséges intelligenciára a könyvtárak oktatástámogató szemszögéből. Az előadásban a fenti trendeket, új feladatokat, kompetenciákat szeretném bemutatni és ismertetni a 21. századi könyvtárak és könyvtárosok szemszögéből, illetve a kutatásom eddig állását és eredményeit.

AZ ÓVODA EURÓPAI GYÖKEREI – ÖSSZEHASONLÍTÓ INTÉZMÉNYTÖRTÉNETI VIZSGÁLAT

GOLYÁN SZILVIA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: koragyermekkori nevelés; intézménytörténet; problémátörténet

A 18–19. századi Európában formálódó egyetemes embernevelés eszméje új nevelésméleti irányzatként hívta fel a figyelmet a koragyermekkori fejlődés sajátosságaira, valamint az iskoláskort megelőző intézményes nevelés szükségességére. E pedagógiai gondolkodás mentén Európa-szerte elszigetelt, de szemléletükben rokon kezdeményezések jelentek meg, amelyek az óvoda mint intézmény előzményeiként értelmezhetők. A kisgyermekkori nevelést szolgáló formációk – az anyák munkavégzéséhez igazodó „megőrző intézményektől” a humanisztikus-nevelő célzatú „csecsemőiskolákig” – különböző társadalmi és vallási indíttatásból születtek, de közös jellemzőjük volt a gyermekközpontúság, a gondoskodás, valamint a játékos, tevékenységalapú tanulás hangsúlyozása. A kutatás célja feltárni azokat az európai kezdeményezéseket, amelyek a hazai óvodai nevelés intézményesülését megelőzték. Különös figyelmet fordít Jean-Frédéric Oberlin, Adélaïde de Pastoret, Robert Owen, Marie-Anne Calame, valamint Samuel Wilderspin munkásságára, továbbá azokra az intézménytípusokra, amelyek az óvoda előképének tekinthetők. Ezáltal a kutatás a hazai óvodai intézményrendszer gyökereinek feltérképezéséhez is hozzájárul, rámutatva arra, hogyan hatottak ezek az eszmei és gyakorlati előzmények a magyar nevelésügy fejlődésére. A kutatás kvalitatív történeti nevelésmélet megközelítésű, amely primer és szekunder források elemzésével rekonstruálja az egyes kezdeményezések kontextusát és működését. Az összehasonlító elemzés lehetővé teszi a különböző társadalmi-gazdasági, vallási és politikai háttérből származó nevelési törekvések párhuzamainak és eltéréseinek feltárását. A vizsgálat kimutatja, hogy az intézményes óvodai nevelés nem egyetlen központi modellből eredt, hanem több, egymással részben összefüggő, részben önálló európai kezdeményezésből szövődött össze. Az elemzett példák egyaránt tükrözik a kor humanista pedagógiai kánonját és a társadalmi reformmozgalmak hatását. Ezek az előképek jelentősen befolyásolták a koragyermekkori pedagógusszerep kialakulását, valamint az első hazai óvodapedagógus-képzés struktúráját. Az óvodai nevelés európai gyökereinek megértése alapvető a pedagógusképzés történeti és filozófiai megalapozásához. A koragyermekkori intézményes nevelés múltjának feltárása hozzájárul ahhoz is, hogy a mai szakmai identitás világosabb történeti dimenziót nyerjen, valamint elősegíti a koragyermekkori nevelési intézmények társadalmi szerepének újraértelmezését a 21. században.

A kutatást támogatta: A kutatást az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Kisgyermek-nevelési Kutatóközpontja támogatta.

TECHNIKUMI DIÁKOK TAPASZTALATAI A KRITIKAI GONDOLKODÁS ÉS MÉDIAHASZNÁLAT TÁMOGATÁSÁRÓL

GÓGH ELŐD, KÖVÁRI ATTILA

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: digitális eszközök; kritikai gondolkodás; médiahasználat

A digitális korszak kihívásai között a kritikai gondolkodás fejlesztése nélkülözhetetlen képesség, amelyre a tanulók támogatottságának felmérése ráirányítja a figyelmet. A tanulmány azt kívánja megvizsgálni, hogy a technikumi tanulók milyen mértékben érzik a támogatást a kritikai gondolkodásuk fejlesztésében az iskolai oktatás során, különös tekintettel a manipulációval szembeni ellenállóképességre és a tudatos médiahasználatra. Bár a 21. századi oktatási célrendszerben nagy jelentőséggel bírnak a képességek az osztálytermi gyakorlatban, mégis kevés hangsúlyt kapnak. A kérdőíves vizsgálatban a BGéSzC Kossuth Lajos Két Tanítási Nyelvű Technikumának tanulói ($n = 182$) vettek részt, akik kérdőív segítségével értékelték, mennyire érzik támogatottságukat kritikai gondolkodásuk fejlesztésében. A kérdőív a pedagógusok módszertanára, az intézményi eszközhasználat minőségére, a tanulók otthoni hozzáférési lehetőségeire, valamint a reflektív önértékelésre és a tudatos médiahasználatra irányult. Az összegyűjtött adatok vizsgálata gyakorisági eloszlások és a demográfiai leíró statisztikák alapján történt. A khi-négyzet tesztek a demográfiai csoportok közötti eltérések fontosságát vizsgálták, és a Spearman-korreláció az összefüggések meghatározására irányult. Az eredmények azt mutatták, hogy az életkor növekedésével párhuzamosan emelkedik az iskola felé támasztott elvárás mértéke, ugyanakkor a diákok többsége nem érzékeli a kritikai gondolkodás tudatos fejlesztését. Míg az iskolai tanulástámogatás és a tanulói önreflexió között erős összefüggés adódott, addig az oktatók digitális eszköz-használata és az otthoni hozzáférés csak csekély összefüggést mutatott ki. Ezek az eredmények megerősítik, hogy a 21. századi kulcskompetenciák valódi fejlesztése az oktatási megközelítések és a reflektív tanulási foratókönyvek tudatos fejlesztésén múlik, nem csak a technikai infrastruktúrán (Molnár, 2014; Buda, 2024). A tanulók visszajelzései alapján célserű szemléletformáló programok bevezetése, hogy a kritikai gondolkodás és a tudatos médiahasználat a mindennapi gyakorlat részévé válhasson (Nádasi et al., 2020).

TECHNIKUMI TANULÓK KREATIVITÁSÁNAK ÉS INNOVÁCIÓS KÉSZSÉGÉNEK TÁMOGATOTTSÁGA AZ ISKOLAI KÖRNYEZETBEN

GÓGH ELŐD, KÖVÁRI ATTILA

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: kreativitás ösztönzése; innovációs készségek; pedagógiai visszajelzés

A tanulmány azt vizsgálta, hogy a technikumi tanulók hogyan vélekednek az innováció és a kreativitás ösztönzéséről az iskolai oktatás során. Ez a két képesség ma már nemcsak a munkaerő-piaci rugalmasságot biztosítja, hanem a demokratikus társadalmi szerepvállalás és a problémamegoldó gondolkodás alapjait is (Bereczki, 2019; Csapó & Molnár, 2019). A BGéSzC Kossuth Lajos Két Tanítási Nyelvű Technikumának tanulói ($n = 182$) alkották a mintát a kreativitás és az innováció támogatottságát elemző vizsgálathoz. Az adatgyűjtés kérdőív segítségével történt. A kérdőív ötfokozatú Likert-skála segítségével olyan elemeket mért fel, amelyek támogatják a kreativitást és az innovációt az iskolákban, ideértve a tanári ösztönzést, a tanulási folyamat nyitottságát, a tananyag kreatív élményét, az önálló ötletgenerálás lehetőségét és a pedagógiai visszajelzés minőségét. Az adatok tanulmányozására leíró statisztikákat és gyakorisági eloszlásokat használtunk. A demográfiai adatok (nem, életkor, évfolyam) szerinti összefüggéseket Spearman rangkorrelációval vizsgáltuk, chi-négyzet tesztet használtunk a csoportok közötti eltérések jelentőségének tesztelésére. Az adatok szerint a hallgatók 87%-a nyilatkozott úgy, hogy legfeljebb mérsékelten inspiráltak friss ötleteket. A válaszadók 82%-a szerint a tanulási folyamat kreativitást fokozó képessége gyenge vagy közepes. Alacsony értékelést kapott a tananyag kreativitásélménye is, a válaszadók 76%-a szerint ez vagy közepes, vagy rossz. Spearman-korreláció alapján erős pozitív összefüggést találtunk a tanári ösztönzés és a kreatív megoldások lehetősége között ($r = 0,62$; $p = 0,001$). A khi-négyzet tesztek kimutatták, hogy a kreativitás támogatottságát nem befolyásolta nagyban sem az évfolyam, sem az életkor, sem a nem ($p > 0,05$). A tanulók többsége az eredmények alapján úgy véli, hogy iskolája nemigen inspirálja őket friss ötletek generálására, saját véleményük megfogalmazására, alternatív megoldások kipróbálására. Ez a tapasztalat illeszkedik a korábbi tanulmányokhoz, amelyek arra utalnak, hogy a tanulási idő hiánya és a tantervi megszorítások gyakran korlátozzák a kreativitást a magyar oktatási rendszerben (Vass, 2014; Hunya, 2014). A tanulmány szerint az innováció és a kreativitás ösztönzése csak akkor lehet sikeres, ha a tanulóknak van idejük a szabad gondolkodásra az oktatási pályájuk során. Ez nemcsak attitűd kérdése, hanem tudatos pedagógiai felkészülés is, amely egyensúlyt teremthet a tantervi kötelezettségek és a személyes fejlődés esélyei között (Csapó, 2021).

THINK OUTSIDE – NO BOX REQUIRED: AN EXPLORATORY STUDY OF FOREST SCHOOLS AND THEIR EFFECT ON FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION

SZONJA GRÜNBERGER

University of Pécs

Kulcsszavak: Forest School pedagogy; foreign language acquisition; learner agency

This qualitative study explores how Forest School (FS), a Scandinavian pedagogical method rooted in outdoor, experience-based learning, might help address some of the most pressing challenges language teachers face in contemporary Hungarian public education. Drawing on multiple forms of data – course participation, micro-teaching in Sweden, interviews with Forest School teachers and a university FS teacher educator, and the partial implementation of the method with a second-grade class in Hungary – the study aims to understand how FS influences foreign language acquisition, especially in contexts where learner motivation, trust, and agency are often undermined by rigid institutional structures. The theoretical background is grounded in the communicative approach to language learning (Krashen, 1981; Swain, 2005), learner-centered pedagogy (Rodgers & Richards, 2014), and the FS ethos that frames learners as capable, creative, and worthy of respect (Knight, 2013; Maynard, 2007). The study builds on the idea that no pedagogical method is almighty or universally applicable, but argues that FS holds significant promise, even in educational environments that are often described as conservative, under-resourced, or unreceptive to change (Nikolov, 2002; Lugossy, 2009). Findings suggest that the FS approach supports key conditions necessary for language acquisition: low-anxiety settings, meaningful input and output, and increased learner autonomy. Learners in the Hungarian trial group not only retained vocabulary more effectively when introduced outdoors, but also developed stronger interpersonal trust, became more responsible for their own learning, and more confident in using English. These effects echo both Swedish FS practice and theoretical claims that agency, storytelling, and movement are essential to lasting learning (Egan, 1989; Glasser, 1998; Zacarian & Silverstone, 2020). Rather than presenting FS as a universal solution, the study highlights its adaptability, especially where learners are underserved by conventional teaching methods. It calls for reflection on how small-scale, learner-led innovations might inform broader conversations about equity, inclusion, and meaningful learning, particularly in systems where students are rarely invited to feel safe, capable, or seen.

A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS OKTATÁS KIHÍVÁSAI

A KÖZOKTATÁS 1–6. ÉVÉBEN

HOMOKI ERIKA

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: természettudományos oktatás; diagnosztikus teszt; köznevelés

A rendszerváltástól kezdve egyre inkább felértékelődik a gyerekek körében a környezeti nevelés, a környezettudatos gondolkodás és cselekvés bemutatása Magyarországon is, követve a nemzetközi trendet. Ezt bizonyítja az önálló tantárgy, tankönyvek megjelenése is ezen a területen (Fenntarthatóság tantárgy). Ez a tantárgyi változás is azt jelentheti, hogy kiemelt figyelmet kap a természettudományos ismeretek tanítása a köznevelés teljes vertikumán. Azonban a NAT 2020 óraszám változásai nem ezt bizonyítják sem alsóban, sem a középiskolai években. Vagyis a természettudományos gondolkodás fejlesztése nem folyamatos (NAT, 2020) az iskolai közegben. A természettudományok tanulásának a gondolkodás fejlődésére gyakorolt hatásáról több szerző is írt már (Chrappán 2017; Csapó et al. 2015; Papp et al. 2020; Korom & Szabó, 2012). Többen nem feltétlen a szaktudományos terminológia ismeretére helyezték a hangsúlyt, talán azt kell mondani, hogy ez más országban is jellemző. A fókusz a hétköznapi fogalmak értő használatán van, illetve a természettudományos gondolkodás transzferhatásán (Csapó, 1997, 2001; Adey & Csapó, 2012; Győri, 2017). Mindezen gondolatok mentén kerestük már 2009-ben a kapcsolatot több tudományterületi teljesítmény diagnosztikus mérésével (Jenei et al. 2011). 2022-ben újra használva a korábbi mérőeszközt, azokat a 3. osztályos gyerekeket mértük, akik még a 2012-es NAT alapján tanultak környezetismeretet (n = 2288). Feltételeztük, hogy az eredmények romlanak, hiszen ezt halljuk a pedagógusokkal való kommunikációban folyamatosan. Ez felvetette bennünk azt a kérdést, hogy vajon mennyire figyelik a teljes vertikum tantárgyi változásait a pedagógusok, és hogyan várják az alsóból érkező gyerekeket. A diagnosztikus tesztel a változást szeretnénk volna tetten érni, amelyet az időkeret-változás eredményezhet 2023-ban (n = 2606) a 3. osztályos tanulók mért mintaszáma. Ezt követően ugyanezt az eltérést terveztük vizsgálni, de már 5. osztályban. 2024 (n = 1240) és 2025 tavaszán (n = folyamatban van), amikor is ezek a 2022-ben és 2023-ban vizsgált tanulók 5. osztályosok lettek. Feltételeztük, hogy a több gyakorlást igénylő témakörök eredményei drasztikusabb visszaesést mutatnak majd, és az eredmények az elmaradottabb régiókban még markánsabban romlanak. Véleményem szerint az eredményromlás már önmagában is rossz, hiszen szűkíti az ismertbővítés és az attitűdformálás hatását az általános iskolában, pedig ez egy nagyon szenzitív időszak. Mindezen a folyamatok pedig transzferhatásukkal befolyásolják a kapcsolódó tudományok elsajátításának lehetőségeit is, hatással lehetnek a munkaerőpiac és a gazdaság alakulására is. Ezért fontos lenne a teljes közoktatás természettudományos oktatásának átgondolása, a tanulási környezet szervezési feladatainak modernizálása (Velkey, 2015) akár már máshol kipróbált mozaikok összeillesztésével.

AZ ISKOLAI EGÉSZSÉG INDEX SZEREPE ÉS LEHETŐSÉGEI AZ EGÉSZSÉGNEVELÉSBEN

HORVÁTH CINTIA

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: iskolai egészségnevelés; egészségindex; tanulóközpontú intervenció

A nemzetközi szakirodalom alapján egy iskolai egészségnevelési program hatékony tervezéséhez és megvalósításához elengedhetetlen az iskola és a diákok egyedi erősségeinek, valamint fejlesztendő területeinek felismerése és azonosítása. Hazánkban az iskolai egészségnevelés területén a pedagógiai hatásrendszer mérése és értékelése kevésbé megoldott és kevésbé kutatott terület. Hiány mutatkozik az olyan intézményi szintű értékelésekben is, amelyek a tanulók igényeinek és elvárásainak szempontjából vizsgálják az iskolai egészségnevelés hatékonyságát. A kutatás célja egy olyan intézményértékelési keretrendszer kidolgozása, amely objektív mutatók mentén képes értékelni a tanulók egészségi állapotát, valamint az egészségnevelés hatását. Az Iskolai Egészség Index (iEGI) alkalmazásával lehetővé válik a hiányosságok azonosítása, így javíthatók azok a területek, amelyek révén az egészségnevelési program hatékonyabbá válhat és a tanulók egészségi állapota is pozitív irányba változhat. Az iEGI indikátorrendszer a tanulók jellemzőit (egészségmagatartás és egészségműveltség, szubjektív egészség) és az iskola (fizikai és személyes környezet) hatását méri. Az iEGI kérdőív 128 kérdést tartalmaz. Az indikátor konstrukciója a pozitív válaszok relatív gyakoriságának átlagát számítja, így minél magasabb egy modul százalékos értéke, annál kedvezőbb képet ad az iskoláról. A vizsgálati mintát észak-magyarországi gimnáziumokban (G1–G5) határoztuk meg, ezekből szakértői mintavétellel választottuk ki a tanulókat (N = 747). A legalacsonyabb értéket a fizikai és személyes környezet indikátorai mutatták: a fizikai környezet átlaga 59,41%, a legalacsonyabb a G4 iskolában (50,09%), a legmagasabb a G3 iskolában (70,72%) volt. A személyes környezet mutató átlaga 59,41%, itt is a G4 iskola adta a legalacsonyabb értéket (50,09%), a legmagasabbat pedig a G3 iskola (66,30%). Az egészségmagatartás indikátor átlaga az öt iskolában 70,62%, a legalacsonyabb a G4-ben (68,11%), a legmagasabb a G3-ban (72,22%). Az egészségműveltség mutató az összes modul közül a legmagasabb értéket adta, átlagosan 74,45%: a legalacsonyabb a G4 iskola (66%), a legmagasabb a G3 iskola (82,51%). A szubjektív egészségi állapot mutató átlaga a legalacsonyabb: 46,14%, a G4 iskolában a legalacsonyabb (40,76%), a G2 iskolában a legmagasabb (51,94%). Az iEGI a modulokból számított átlaga szerint 61,68%, a legalacsonyabb érték G4 (55,60%), a legmagasabb G3 (66,94%). A modulindikátorok eredményei alkalmasnak bizonyultak az egyes iskolák egészségnevelési szempontból releváns erősségeinek és fejlesztendő területeinek feltérképezésére. A kutatás megállapításai alapján az iEGI rendszer alkalmazható diagnosztikus eszközként, amely támogatja az adott tanulói populáció sajátosságaihoz illeszkedő, célzott egészségnevelési programok tervezését. Az Iskolai Egészség Index komplex keretrendszere lehetőséget teremt a beavatkozások szisztematikus megvalósítására, valamint a programok hatékonyságának longitudinális nyomon követésére és értékelésére.

KIHÍVÁSOK ÉS MÓDSZEREK A SNI-TANULÓK ÉS NEM SNI-TANULÓK TÁMOGATÁSÁRA AZ INTEGRÁLT OKTATÁSBAN, A TANÍTÓK PERSPEKTÍVÁJÁBÓL

KERTÉSZ ZSÓFIA NÓRA

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: sajátos nevelési igény; tanítók; információs és kommunikáció technológiai eszközök

A SNI-gyermekek száma az utóbbi években nagy emelkedést mutatott, mely indokolja a probléma kezelésének vizsgálatát. Nem egyértelmű a jelenség okainak magyarázata, de az mindenképpen egybehangzó vélemény, hogy a kérdéssel foglalkozni szükséges. A szakirodalom is számos megoldási formát kínál, köztük hangsúlyosan jelenik meg az IKT eszközök használata a tanórán és az otthoni tanulás során, mellyel biztosítható az esélyegyenlőség, valamint az SNI diákok hatékony ellátása, hiszen a mindennapok része a digitális technológia használata. A hagyományos oktatási módszerek már nem nyújtanak elegendő kihívást és motivációt a fiataloknak a felgyorsult világunkban. Ezek ismeretében az IKT eszközök tanórai használatának vizsgálata indokolt, főként a pedagógus szemszögéből, hiszen a feltételek adottak, a lehetőségek kiaknázása azonban visszafogott. Szükséges feltárni azokat a hátráltató tényezőket, melyek akadályozzák a digitális eszközök napi, rutinszerű alkalmazását a tanítás során, annak ismeretében, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók oktatása főként többségi intézményekben történik. Mi akadályozza a tanítókat ezek rendszeres beemelésére az órai munkába, rajtuk kívülálló okok, vagy a személyes motiváció, a szaktudás hiányzik, és van-e kapacitásuk, energiájuk a különleges bánásmódot igénylő gyermekek differenciált tanítására? Kutatásomat kizárólag alsós tanítókkal végeztem, mivel a lemaradás, amit okozhat akár csak az olvasás nehézsége, a későbbiekben hatványozottan jelenhet meg a tanulmányok során. A korai fejlesztés szükségessége miatt többségi intézmények pedagógusait kérdeztem hat helyszínen, 11 tanító bevonásával. A mintavételezés véletlenszerű volt, kapcsolati tőkére alapozva, majd hólabda módszerrel a már megkérdezett intézmények, interjúalanyok ajánlásával, kizárólag IKT eszközöket használó, SNI gyermekeket oktatók körében. Az adatgyűjtés félig strukturált interjúk módszerrel készült, saját tervezésű nyitott és zárt kérdésekkel, hangrögzítő alkalmazásával. A felmérésben az IKT eszközök ellátottságára és azok állapotára fókuszáltam, továbbá az SNI diákokkal felmerülő nehézségekre, valamint a specifikus fejlődési lehetőségeikre. A feldolgozás ATLAS.ti 7 számítógépes szoftver segítségével történt. Az eredmények alapján eszközellátottság tekintetében az idő előrehaladtával fejlesztésekre, pótlásokra, innovációra lenne szükség. Markáns problémát jelent az SNI tanulók kezelése, motivációik fenntartása, mely visszavezethető a korlátozottan használható digitális eszközökre is. A szakmai továbbképzés sem megoldott, bár ezek számos területről elérhetők, munkaszervezési, tartalmi, okok miatt mégis nehézkes az igénybevételük. A felzárkózást főként autodidakta módon végzik, saját beszerzésű szakkönyvekből. A kutatás segítség lehet azon pedagógusok számára, akik bizonytalanok még az eszközhasználat bevezetésében, hasznosságával az integrált osztályokban az SNI tanulók részére, de tanácsul szolgálhat az új „fogasztók” számára is.

TÜKRÖZÖTT TANTEREM A KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLATRA ÉS SZAKMAI GYAKORLATRA VALÓ FELKÉSZÍTÉSBEN

KIRÁLYNÉ KÖMÜVES JUDIT

Pannon Egyetem

Kulcsszavak: tükrözött tanterem; nem formális tanulás; e-learning

A tanulmány célja annak vizsgálata, hogyan alkalmazható a tükrözött tanterem (*flipped classroom*) módszertana a közösségi szolgálat és a szakmai gyakorlat előkészítésében. A fejlesztés fókuszában egy digitális, moduláris tananyag áll, amely elősegíti a tanulók önálló tájékozódását és kompetenciafejlődését, miközben csökkenti a fogadókörök pedagógiai terheit. A közösségi szolgálat a társadalmi felelősségvállalás élményszerű meg tapasztalására épül, míg a szakmai gyakorlat a tudás gyakorlati alkalmazására és az önálló munkavégzésre készít fel. E tanulási formák az iskola világán kívül zajlanak, gyakran korlátozott erőforrásokkal működő munkaszervezeteknél, ahol a mentorok nem mindig rendelkeznek pedagógiai képzettséggel. A tanulók sokszor eltérő szociokulturális háttérből érkeznek, alacsony fokú önállósággal vagy kommunikációs bizonytalansággal. A tükrözött tanterem módszertana lehetőséget ad arra, hogy a felkészülés saját tempóban, digitális és multimédiás eszközökkel induljon el. Ez csökkenti a belépéshez kapcsolódó bizonytalanságot, fokozza a biztonságérzetet, és megalapozza a későbbi személyes találkozások, mentorálási folyamatok eredményességét. A fejlesztés akciókutatási megközelítésen alapul. Az online tananyagegységek rövid, célzott multimédiás tartalmakat, reflexiós kérdéseket és mérőpontokat tartalmaznak. A modulokat szakaszosan teszteljük tanulócsoporthoz, a visszajelzések alapján folyamatos a finomhangolás. A teljes kipróbálás szeptember végéig tart. Az értékeléshez kvalitatív és kvantitatív módszereket alkalmazunk: kérdőíveket, interjúkat és fókuszcsoportos visszajelzéseket. A teljes értékelés szeptemberben várható, de néhány modult már kipróbáltunk tanulócsoporthoz, amelyekről pozitív visszajelzések érkeztek. A tanulók szerint a vizuális és audiovizuális tartalmak segítették a megértést, növelték az önbizalmat, világosabbá tették a szerepelvárásokat, és támogatták a kérdés, segítségkérés, valamint a helyes viselkedésformák tudatosítását. A fogadókörökön igény mutatkozott az egységes, biztonságos digitális információforrásra, amely csökkenti a betanítással járó terheket. A mentorok értékelték, hogy a tanulók előzetes tudással érkeznek. A további fejlesztés során kiemelt szempont a szociokulturálisan hátrányos helyzetű fiatalok igényeinek figyelembevétele. A tükrözött tanterem módszertana hatékonyan alkalmazható nem formális tanulási helyzetek előkészítésében is. A digitális tananyag támogatja az önálló tanulást, csökkenti a szociális és kognitív különbségekből fakadó nehézségeket, és elősegíti a tanulói autonómia fejlődését. Oktatási szempontból a fejlesztés hozzájárul egy inkluzívabb és rugalmasabb strukturált belépési és orientációs program kialakításához, amely összeköti a közoktatás viszonylag zárt rendszerét a munka világának folyamatosan változó környezetével – laikus mentorok aktív bevonásával is működőképes módon.

AZ OKTATÓ SZEREPEK ÉS MÓDSZEREK VÁLTOZÁSA A FELSŐOKTATÁSBAN AZ MI MEGJELENÉSÉNEK HATÁSÁRA

**KOVÁCSNÉ HEGEDŰS DÓRA *, DRJENOVSKY ZSÓFIA ANNA **,
T. NAGY JUDIT ***, DRINGÓ-HORVÁTH IDA ******

* Semmelweis Egyetem, Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola

** Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Társadalom- és Kommunikációtudományi Intézet, Szociológia Tanszék

*** Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Társadalom- és Kommunikációtudományi Intézet, IKT Kutatóközpont

**** Károli Gáspár Református Egyetem, IKT Kutatóközpont, RH Oktatásinformatikai Továbbképző Központ, BTK

Kulcsszavak: digitális kompetencia az oktatásban; oktatói szerep átalakulása; digitális oktatói identitás

A mesterséges intelligencia (MI) megjelenése alapvetően átalakítja a felsőoktatási környezetet, az oktatók szerepét és feladatait. Bár ez a folyamat más területekhez képest lassabb ütemben zajlik (Schiff, 2021), a felsőoktatási intézmények számára is elengedhetetlen a gyors és hatékony alkalmazkodás. Az oktatók percepcióinak megértése kulcsfontosságú, hiszen ők a technológia elfogadásának és alkalmazásának végső döntéshozói és alkalmazói. Az MI használata számos előnyt rejt, melyek pozitív hatással befolyásolhatják az oktatási módszereket. Előnyként jelenik meg a továbbfejlesztett tanítás és tanulás támogatása, például az innovatív és kreatív tanítási módszerek támogatása, a valós idejű visszajelzések, vagy az adaptív tanulás megkönnyítése révén, melyek javítják az oktatás minőségét, növelik a tanulói motivációt és megértést, így jobb tanulási eredményekhez vezethetnek (Jaboob et al., 2025). Természetesen kihívások is felmerülnek: Kizilcec (2024) az elfogadás gátjait, Ng és mtsai (2023) pedig a digitális kompetenciák eltéréseit emeli ki. Előadásunk célja feltárni, hogy miként alakítja az MI a magyar felsőoktatás tanulási-tanítási környezetét: Hogy hat mindez az oktatói munkára? Hogyan alakítja át az oktatók hagyományos szerepeit, oktatási módszereiket? Miként építik be az új eszközöket, s változtatják meg korábbi – jól bevált – módszereiket a gyors technológiai változások hatására? Fő hipotéziseink: Az MI megjelenésével újra kell értelmezni az oktatói szerepet. Az MI a hagyományos oktatási módszerek átalakítását kényszeríti ki. Vizsgálatunk egy nagyobb kutatás részeként történt, mely során kevert módszertant alkalmaztunk. Az első, kvantitatív (kérdőíves) adatfelvételt követően a kutatás második fázisában kvalitatív módszert (félig strukturált interjú) alkalmaztunk. Ez utóbbi tette lehetővé a fenti kérdésfelvetéseink mélyebb megismerését, így a kvalitatív eredményeket mutatjuk be. 2024. május és szeptember között összesen 32 egyetemi oktatóval készült interjú, a hazai felsőoktatási intézmények széles skáláját lefedve. Eredményeinkből egyértelműen kirajzolódik, hogy a hagyományos tanári szerepek újradefiniálásának felismerésével állunk szemben. Új készségek elsajátítása válik szükségessé, az oktatói feladat inkább fog egy „mentor” szerephez hasonlítani. A jól bevált módszerek pedig megdőlni látszanak, és általánosan elmondható, hogy mind a számonkérés, mind a hallgatói munka jellemzően visszairányul az osztályterembe, és a jelenlét erősödik. Kutatásunk a jelenlegi állapotot mutatja, mely a technológiával párhuzamosan a közeljövőben szintén változik, azonban fontos a mögöttes folyamatok megértése annak érdekében, hogy a megfelelő válaszokat időben lehessen kialakítani és meglépni.

AZ ÁTFOGÓ NEVELÉS KIHÍVÁSA – A PEDAGÓGUSKÉPZÉS ÚJABB FELELŐSSÉGÉRŐL

KOZMA GÁBOR JÁNOS

Pázmény Péter Katolikus Egyetem BTK Marcell Mihály Speciális Pedagógiai Kutatócsoport,
PPKE Szent II. János Pál Pápa Kutatóközpont Keresztény Pedagógia és Pszichológia Kutatócsoport

Kulcsszavak: átfogó ökológia; átfogó nevelés; pedagógusképzés

Különös figyelmet kap a teremtett világ őrzésére, tiszteletére irányuló „átfogó nevelés”. A PPKE BTK Marcell Mihály Speciális Pedagógiai Kutatócsoportja és a PPKE Szent II. János Pál Pápa Kutatóközpont Keresztény Pedagógia és Pszichológia Kutatócsoportja a környezetvédelem és a természetvédelem mellett a teremtésvédelem együttműködésében tárgyalja a nevelés átfogó ügyét, azonosítva a pedagógusképzésre váró feladatokat. Ennek során az átfogó ökológia megközelítésében értelmezi a nevelés és a képzés feladatait, és szakmai partnereinkkel kialakított konkrét programjait. Az átfogó nevelés nemcsak a nemzeti oktatási rendszer szintjén kap értelmezést, hanem a határok, kontinensek feletti jelentésében globálisan is. Mindez az átfogó nevelés különös gazdagságára is felhívja a figyelmet: az élet tiszteletét hangsúlyozva a világgal, benne a valamennyi teremtménnyel való békességre nevelésben. A pedagógia átfogó társadalmi szerepének megfelelően azonosítjuk a pedagógusképzés és a köznevelés feladatait, amelyeknek szét kell terjedniük az oktatás világából az élet minden területére. A nevelés nem kizárólagosan az iskola, hanem a társadalom minden intézményének, a vallásnak, a kultúrának a feladata, elsődlegesen a család körében, az oktatás dimenzióiban teljessé téve azt, amihez a megrendelést mindig az élet, a társadalom igénye adja. Tehát elsődlegesen a családokban, a közösségekben kell fejleszteni és a cselekedetekben kibontakoztatni azokat a készségeket, melyekre mind nagyobb szüksége van egy közjó iránt elkötelezett társadalomnak, hogy képes legyen megvédeni és utódainknak megőrizni a teremtett világot, egyébként elpusztítja azt, minden teremtményével együtt. Mindez új kompetenciák fejlesztésére is irányítja a figyelmet. Értelmezzük az önnevelésben lévő kötelezettségeket és lehetőségeket, amelyek kezdődhetnek a gyermek- és ifjúkorban, esetleg a felnőtt élet bármely szakaszában is, egy életen át tartva. A szabadságra, autonómiára lehetőséget adó egészséges önállóság csakis a kellő önnevelés eredménye lehet. Nemzetközi és világszervezetek, egyházi intézmények, hazai szervezetek és fenntartók dokumentumaiban értelmezzük, hogy miként szükséges az idők jeleire figyelve hatékonyabbá tenni a nevelést, merészen újragondolva a pedagógia szerepét. Nemzetközi és hazai felsőoktatási és köznevelési programokban megragadhatóvá válik annak értelmezése, hogy a világ megváltoztatható, és ez csakis az iskolából, a nevelésből kiindulva érhető el. A nevelés irányának alakítása csakis a tanároktól, a nevelőktől indulhat ki, akik maguk viszont csak a gyermekek révén újulhatnak meg. Tárgyaljuk a pedagógusok képzésében, továbbképzésében, a köznevelésben, az egyházi és civil szervezetekben hatékonyan megvalósuló fejlesztő programokat. Mindezt a mai szakirodalom és egyes társadalmi reflexiók elemzésére építjük, bemutatva az átfogó ökológiára épülő átfogó nevelési szemlélet és programjai fontosságát, ajánlva azok alkalmazását a pedagógusképzés és a köznevelés számára.

A kutatást támogatta: PPKE BTK

GENERATÍV MESTERSÉGES INTELLIGENCIA ALKALMAZÁSA ÚJ FELSŐOKTATÁSI DISZCIPLÍNÁK FEJLESZTÉSÉBEN: ADAPTÍV TANULÁSI KÖRNYEZETEK KIALAKÍTÁSA

KÖPECZI-BÓCZ TAMÁS, LOIBL ATTILA, HAVAY DÓRA ANNA

Tokaj-Hegyalja Egyetem, Gazdaság- és Vállalkozásfejlesztési Tanszék

Kulcsszavak: képzési benchmark; munkaerőpiaci illeszkedés; generatív mesterséges intelligencia

Az előadás célja egy olyan felsőoktatási fejlesztési modell bemutatása, amelyben a generatív mesterséges intelligencia (MI) nem csupán technológiai eszközként, hanem tanulásszervezési és pedagógiai innovációs elemként kapott szerepet egy új diszciplína bevezetésének folyamatában. A vizsgált eset a Tokaj-Hegyalja Egyetem 2026-ban induló, interdiszciplináris szemléletű mesterképzésének előkészítéséhez kapcsolódik. A kutatás fő kérdése az volt, hogy a generatív mesterséges intelligencia milyen mértékben képes támogatni egy új felsőoktatási szak tartalmi és pedagógiai megalapozását, valamint hogy az MI alkalmazása hogyan befolyásolja az oktatói szerepfelfogást és tanulásszervezési gyakorlatokat. Cél továbbá annak vizsgálata, hogy az így kialakított tanulási környezet mennyiben járul hozzá az adaptív, személyre szabott tanulási utak támogatásához. A fejlesztési folyamat elméleti kerete és innovációja a tanulási eredmény alapú curriculum-tervezés, a konstruktivista pedagógia és a digitális transzformáció keretében értelmezhető. A program strukturálása során három fő pillérre építettünk: (1) projektalapú tanulás integrálása a tantárgystruktúrába, (2) tanulói autonómia és önszabályozott tanulás támogatása, (3) digitális és AI-eszközökkel támogatott tananyagfejlesztés. Ezek a pillérek a tanulási környezet azon komplexitását célozzák meg, amely képes reagálni a hallgatói sokféleségből fakadó kihívásokra, valamint a jövőorientált munkakörnyezetek elvárásaira. A fejlesztés tudományos megalapozottságát, módszertani és empirikus háttérét kvalitatív és kvantitatív adatgyűjtés biztosította. A generatív mesterséges intelligenciát három szinten alkalmaztuk: 1. Képzési benchmark 2. Munkaerőpiaci illeszkedés (56, felsőfokú végzettségű szakembereket célzó álláshirdetés tartalomelemzésével) 3. Tanulási eredmény struktúra kialakítása A tartalomelemzést oktatói fókuszcsoport-elemzések és strukturált interjúk egészítették ki, amelyek feltárták, hogy a generatív eszközök alkalmazása hogyan alakítja át az oktatók tanulásszervezési stratégiáit, és milyen mértékben változtatja meg az oktatásról való gondolkodást. Munkánk elméleti és gyakorlati jelentőségét abban látjuk, hogy a bemutatott esettanulmány hozzájárul a mesterséges intelligencia neveléstudományi értelmezéséhez, különösen a felsőoktatási intézményi innováció és az adaptív pedagógia metszéspontján. A fejlesztés során körvonalazódott egy olyan intézményi működési modell, amely lehetővé teszi az MI-eszközök pedagógiai hasznosítását anélkül, hogy az emberi pedagógiai reflexiót kiszorítaná. Gyakorlati szinten olyan megoldásokat mutatunk be, amelyek segítik az új képzések fejlesztését végző szakembereket az MI-alapú támogatás pedagógiai integrációjában, különösen az oktatók mentori szerepének újradefiniálása, a tanulási eredményalapú értékelés, és a hallgatói aktivitás növelése terén.

ANDRAGÓGIAI MEGKÖZELÍTÉS AZ OROSZ MINT IDEGEN NYELV TANÍTÁSÁBAN

MÉHÉSZ-CSISZTU DÁVID MIKLÓS

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészeti és Társadalomtudományi Kar, Oktatás és Társadalom
Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: orosz nyelv; felnőttoktatás; taneszköz

A 21. század felnőtt nyelvtanulóinak igényei jelentősen eltérnek a hagyományos oktatási keretekhez szokott tanulókéitól. Magyarországon az orosz mint idegen nyelv iránti érdeklődés növekedése tapasztalható, ugyanakkor a jelenleg elérhető taneszközök többsége nem alkalmazkodik az andragógiai szemlélethez, valamint az önálló tanulást is elősegítő paradigmákhoz. A formális oktatásban részt venni nem tudó vagy csak részlegesen bekapcsolódó felnőttek számára olyan tananyagokra van szükség, amelyek önálló tanulásra is alkalmasak, világos szerkezetűek, nyelvileg és tartalmilag is hozzáférhetőek. A kutatás keretében egy olyan kétnyelvű – orosz és magyar – taneszköz létrehozása a cél, amely támogatja az önszabályozó tanulási folyamatokat. A tananyagban minden nyelvi és tartalmi elem (instrukciók, nyelvtani és fonetikai magyarázatok, lexikai jegyzetek, kulturális kiegészítések) mindkét nyelven megjelenik, elősegítve a megértést és a nyelvi biztonságérzet kialakulását. A kétnyelvűség nemcsak a tanulást könnyíti meg, hanem a tanulói szorongást is mérsékli, amely gyakran gátolja a felnőttek nyelvi előrehaladását. A tananyag témái a mindennapi életből merítenek: család, munka világa, utazás, közösségi média, ismerkedés, Oroszország kultúrája. A taneszközhöz túl – lehetőségeinkhez mérten – egy mobilalkalmazás kimunkálása is célunk, amely a tanulók számára rövid, célzott nyelvtani összefoglalókat és gyakorlófeladatokat biztosít. A projekt szerves része a kutatásalapú taneszköz hatásvizsgálata is, mely kérdőíves és írásos visszajelzések alapján történik, a tanulók igényeire reflektálva. E visszacsatolások alapján lehetőség nyílik a tananyag további adaptációjára. A kutatás hipotézise szerint a kétnyelvű taneszköz alkalmazása elősegíti a nyelvi önállóság fejlődését, csökkenti tanulók szorongását, és növeli a motiváltságukat. A poszter bemutatja a fejlesztés elméleti hátterét (andragógia, önszabályozott tanulás), a taneszköz struktúráját. A projekt célja nem csupán egy nyelvi segédanyag létrehozása, hanem egy olyan komplex, rugalmas tanulási modell kidolgozása, amely illeszkedik a felnőttek élethelyzetéhez és tanulási szokásaihoz.

MŰVÉSZETTERÁPIÁS PROGRAMOK FIATALKORÚ BŰNELKÖVETŐKRE GYAKOROLT POZITÍV HATÁSAI A NEMZETKÖZI SZAKIRODALOM TÜKRÉBEN

MIKLÓSI MÁRTA

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: fiatalkorú bűnelkövetők; művészetterápia

A szabadságvesztés során a fiatalkorú fogvatartottak kevés külső ingerrel találkoznak, így monoton, ingerszegény életükben különösen nagy jelentőséggel bír a művészetterápia (Gajewski, 2020). Ebben a speciális közegben a kreatív tevékenységek támogatása különösen hangsúlyos, mivel a fiatalkorúak javítóintézeteinek szigorú korlátok között működő, erősen strukturált rendszere a speciális környezet által természeténél fogva limitálja a választási lehetőséget, korlátozza a szabadságot. A fiatalok ebben a sajátos környezetben számos érzéssel találkoznak, szorongással, bizonytalansággal, félelemmel, demotiváltsággal. A kreatív, vizuális tevékenységek támogatása egy új világot nyithat meg számukra, így átvitt értelemben kinyílik a világ a képzelet segítségével (Pačalska et al., 2020). Előadásunkban részletesen megvizsgáljuk, milyen pozitív hatásai vannak a fiatalkorúakra nézve a művészetterápiás foglalkozásoknak, kitérve a nemzetközi példák ismertetésére is (Ezell & Levy, 2003). A szabadidő hasznos eltöltésén túlmutatnak az ilyen kezdeményezések, ugyanis a fiatalkorú bűnelkövetők számára biztosított művészetterápiás programok kapuként szolgálhatnak a további tanuláshoz; a művészetek az önbecsülés növelésével, valamint az alapvető kommunikációs és egyéb alapvető készségek fejlesztésével ösztönözhetik a tanulásra való készség állapotát (Brewster, 2012; Donovan, 2022). Ez különösen igaz azon fiatalokra, akik esetleg kevésbé voltak sikeresek a formális oktatási rendszerben, mert nem hagyományos tartalmakkal és tanítási módszerekkel találkoznak, így ezen programok hatásaként a bűnelkövetők számára lehetőségként kínálkozik a társadalomba történő reintegráció elősegítésére is (Murphy et al., 2013).

A kutatást támogatta: A Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

SZAKKÉPZÉS 5.0, AVAGY A JÖVŐ SZAKKÉPZÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI A MESTERSÉGES INTELLIGENCIA BÁZISÁN

MOLNÁR GYÖRGY *, FODOR ANDREA **

* Óbudai Egyetem, ** Károli Gáspár Református Egyetem

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia; szakképzés 5.0; STEM

A mesterséges intelligencia térhódításával egyre fontosabbá válik a szakképzés és a mesterséges intelligencia (MI) kapcsolata a modern oktatási és munkaerőpiaci környezetben (Holmes, 2019). Az MI technológiák gyors fejlődése és elterjedése jelentős hatással van a szakképzésre, mind az oktatási módszerek, mind a munkaerő piaci igények tekintetében. A Mesterséges Intelligencia nyújtotta lehetőségekkel jóval modernebb személyre szabott oktatás lehetséges (Luckin, 2016). A technológia képesek elemezni a diákok tanulási szokásait és teljesítményét, és ennek alapján testre szabott tananyagokat és feladatokat kínál gyakorlásként. A XXI. századra módosulni kényszerült tanári készletár jelentős lehetőséget kapott. Míg a tanár az órákon a tananyag átadása mellett a diákok problémamegoldó készségét is erősítheti, addig a technológia lehetőséget ad arra, hogy a gyakorlás hatékonyabb és motiváltabb legyen. Először a STEM alapokon nyugvó tudományos területek igénylik majd a mesterséges intelligencia nyújtotta lehetőséget, hiszen ezek a főbb tudományágak jelentős alapot adnak a többi szakmának is, így azok már ezek folyamányaképpen vonódnak be. A Mesterséges Intelligencia a nyújtott lehetőségek jelentős előnyéhez mérten veszélyeket is rejt. Vajon a virtuális tanár vagy egy chatbot lehet-e ugyanolyan rugalmas, mint az emberi tanár? Bár a Smart learning lehetővé teszi a személyre szabott tanulást a tananyag elsajátítását, van-e a hagyományosan tanár nyújtotta jellemformálásra és jövőkép-alkotásra hatása? Az oktatásban a gép kontra ember párhuzamban az oktatás területén a közös tevékenység szolgálhatja a legjobban a jövő fiataljainak formálását. Az egyes szakképző intézmények felelőssége és feladata is kiemelt szereppel bír ezen a területen, hiszen napjainkban a megfelelő infrastruktúra kiépítése, azok karbantartása és működtetése jelentős terheket ró egy iskola fenntartási költségeire, továbbá a bevezetésekor jelentős plusz erőfeszítést jelent a pedagógustársadalom részére is (Kovács, 2020). Utópisztikus gondolatmenetként végiggondolva a személyre szabott oktatáson, a virtuális tanulási környezeten túlnyúlva jelentős etikai kérdések merülnek fel az oktatási célú mesterséges intelligencia alkalmazásával kapcsolatban. Tehát egy olyan modern szakképzés 5.0-nak tételezhető rendszernek több dimenziót kell átgondolni, mely napjainkban még jelentős kihívásokat rejt az oktatásszervezés szintjétől az oktatási feladatok elvégzéséig egyaránt.

A MESTERSÉGES INTELLIGENCIA (MI) ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI A SZAKKÉPZÉSBEN

MOLNÁR GYÖRGY, MÉSZÁROS ATTILA, MAKÓ FERENC

Óbudai Egyetem

Kulcsszavak: MI; IKT; innováció

A mesterséges intelligencia (MI) térnyerése alapvetően formálja át a szakképzés tartalmát, módszertanát és eszközrendszerét. A szimpózium középpontjában az MI technológiák szakképzésben való alkalmazásának lehetőségei és kihívásai álltak. Az előadók rámutattak, hogy az MI segítségével hatékonyabbá válhat a tanulók egyéni haladásának nyomon követése, a személyre szabott tanulási utak kialakítása, valamint a gyakorlati készségek szimulációs fejlesztése. A mesterséges intelligencia a szakképzés tartalmi és strukturális megújulásának katalizátorává válhat, amennyiben a bevezetése tudatosan, oktatáspolitikai és intézményi szinten is jól előkészítve történik. A szimpózium tapasztalatai azt mutatták, hogy az MI nem csupán technológiai eszköz, hanem új pedagógiai kultúra hordozója is lehet, amely hozzájárul a tanulás minőségének és egyenlőségének javításához, környezetben történő fejlesztése (Luckin et al., 2016). Különösen ígéretesnek mutatkoznak az MI-alapú adaptív tanulási rendszerek, amelyek valós időben képesek reagálni a tanulók teljesítményére és visszajelzést nyújtani (Holmes et al., 2019). A szimpózium során hangsúly került a pedagógusok digitális kompetenciájának fejlesztésére is, mivel az MI-eszközök hatékony bevezetése a tanári szerepek újraértelmezését is szükségessé teszi (Molnár & Pásztor, 2022). A résztvevők egyetértettek abban, hogy az MI nem helyettesíti a pedagógust, hanem támogatja a differenciálást, a motiváció fenntartását és a tanulási eredmények javítását. Az MI szakképzésbeli integrációja ugyanakkor etikai és adatvédelmi kérdéseket is felvet, amelyekre a jövőbeli kutatásoknak és szabályozásnak választ kell adniuk. Előadásunk ezen fókuszokra mutat rá. Fontos etikai és adatvédelmi szempontból is megvizsgálni az MI alkalmazását, különösen a személyes tanulási adatok felhasználását illetően (Molnár et al., 2024). A fenntarthatóság itt nem csupán az oktatás minőségére, hanem annak társadalmi felelősségvállalására is utal. A jövő felsőoktatási modelljeiben az MI nem helyettesíti, hanem kiegészíti az oktatót, lehetővé téve a tudatosabb, rugalmasabb és inkluzívabb tanulási környezet kialakítását. Előadásunk ezen kérdésköröket és kihívásokat járja körbe a szakképzés bázisán.

TERVALAPÚ KUTATÁSI STRATÉGIA A TANÓRÁN – A MOBILTECHNOLÓGIA ALKALMAZHATÓSÁGÁNAK VIZSGÁLATA A KOMPETENCIAFEJLESZTÉS ESZKÖZEKÉNT

MRÁZIK JULIANNA, SINKOVICS ÁDÁM

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: tervalapú kutatás; mobiltechnológia; Design-Based Research

Az előadás egy háromciklusos tervalapú kutatás (*Design-Based Research*, DBR) implementációját mutatja be (Mrázik, 2018), amely a mobiltechnológiával támogatott alkotótevékenység-alapú gyakorlatok hatását vizsgálta hátrányos helyzetű középiskolai tanulók kompetenciafejlődésén keresztül. A DBR stratégia különösen alkalmas a technológiával támogatott tanulási környezetek (TELE) vizsgálatára, mivel integrálja az elméleti és gyakorlati célokat, iteratív fejlesztési mechanizmusokat alkalmaz, és kontextusérzékeny megközelítést biztosít (Wang & Hannafin, 2005). A kutatás három egymásra épülő fázisban valósult meg: az előkészítő szakasz (2020–2021) problémaidentifikációt és elméleti megalapozást tartalmazott, amely során a tanulói attitűdvizsgálat kimutatta, hogy a tablethasználat pozitívan befolyásolja a tanulási motivációt, míg a félig strukturált interjúk feltárták, hogy az eszközhasználat elősegíti a tanórai tanulási folyamatokat az információkeresés, lényegkiemelés és kreatív gondolkodás területein, megalapozva ezzel a kompetenciafejlesztő hatások longitudinális vizsgálatának hipotézisét. Az első beavatkozási ciklus (2021–2022) páros tanulói munkaformában zajlott, amelyben hatfokozatú értékelési rendszerrel vizsgáltuk a tanulói prezentációkat nyolc független értékelő bevonásával, a Konszenzuális Értékelési Technika (KÉT) adaptált változatát alkalmazva. Leíró statisztikai módszerekkel azonosítottuk a kompetenciafejlődés három szakaszát: az adaptációs időszak kezdeti teljesítménycsökkenését, a differenciálódási szakasz jelentős fejlődését és növekvő teljesítménykülönbségeit, végül a konszolidációs fázis stabilizálódását és kiegyenlítődéését. A második beavatkozási ciklusban (2022–2023) az egyéni munkaformát vizsgáltuk az első ciklus tapasztalatai alapján átstrukturált szempontrendszer szerint. A párosított t-próbák és Cohen-féle hatásnagyság-számítás alkalmazásával statisztikailag szignifikáns fejlődést mutattunk ki három kompetenciaterületen, különösen jelentős hatásnagysággal a tanulás ($d = 0,97$) és gondolkodás ($d = 0,70$) területein. A DBR megközelítés előnyei között kiemelkedik a valós kontextusban történő fejlesztés, a ciklikus adaptáció lehetősége, valamint az elméleti és gyakorlati eredmények integrációja. A kutatás módszertani innovációját a DBR és KÉT eljárások integrálása jelenti, a praxishoz kapcsolódó ismeretek bővítését pedig a mobiltechnológia alkalmazásához kapcsolódó kompetenciafejlődés szakaszolásának azonosítása, valamint a mobiltechnológia kognitív készségfejlesztő potenciáljának és implementációs kihívásainak feltárása jelenti.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LANGUAGE LEARNING: EXPLORING CHATGPT'S ROLE IN VOCABULARY DEVELOPMENT

MUAYAD ALKHURI

University of Szeged, Faculty of Humanities and Social Sciences, Doctoral School of Education

Kulcsszavak: artificial intelligence; vocabulary development; ChatGPT in language learning

Recent developments in Artificial Intelligence (AI) are reshaping educational practices, with ChatGPT emerging as a distinctive tool for language learning. Its capabilities—such as real-time, human-like responses, contextualized vocabulary usage, L1 explanations, and automated feedback—make it a promising candidate for vocabulary development in English as a Foreign Language (EFL) classrooms. However, systematic research into its integration in this area remains limited. This study investigates the potential of ChatGPT to enhance vocabulary acquisition among Omani undergraduate EFL learners. It adopts a quasi-experimental pretest-posttest design, using a modified version of Webb et al.'s (2017) Updated Vocabulary Levels Test (UVLT) focused on the 3,000-word frequency level. Supplementary vocabulary items from the course textbook are also included. To examine learner and teacher perceptions, the study incorporates post-intervention questionnaires and semi-structured interviews. It also explores the role of individual differences through two additional instruments: a vocabulary learning strategies questionnaire (based on Schmitt, adapted from Bennett, 2006) and a language learning motivation scale—both administered pre- and post-intervention. Given the rapid advancements of AI in education, understanding how tools like ChatGPT can be effectively integrated into language learning is vital. This study aims to fill a gap in empirical evidence regarding AI's role in vocabulary development, an area critical to language proficiency and communicative competence. Insights gained could inform curriculum design, teaching practices, and policy decisions, encouraging educators to leverage innovative technologies responsibly and effectively. At the time of submission, the study is in its pilot phase. The poster will present preliminary findings, including expected trends regarding ChatGPT's effectiveness in vocabulary learning, potential interactions with learner motivation and strategy use, and the perceived value of ChatGPT integration from both students' and instructors' perspectives. This research aims to inform pedagogical decisions and highlight the affordances and limitations of incorporating AI-driven tools like ChatGPT into EFL curricula worldwide.

PAPÍRSZÍNHÁZI MESE MÓDSZERTANI SEGÉDANYAGGAL: A FELSŐOKTATÁS ÉS VÁLLALKOZÁSOK EGYÜTTMŰKÖDÉSE A TANÁRKÉPZÉSBEN

PALKÓNÉ TABI KATALIN, BETHLENFALVYNÉ STREITMANN ÁGNES

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Kulcsszavak: egyetemek és vállalkozások közti együttműködés; projektmunka; papírszínház módszertan

Összhangban az Európai Unió célkitűzésével, hogy ösztönözze az innovációt a felsőoktatásban, az Európai Bizottság 2009 óta támogatja az egyetemek és vállalkozások közti együttműködést (*University-Business Cooperation*, UBC), amely elősegíti a tapasztalatcserét, teret ad a kreativitásnak, és fejleszti a pályakezdő fiatalok munkaerőpiacon szükséges készségeit. Míg a műszaki és közgazdaságtudományi egyetemeken egyre több ilyen együttműködés jön létre Magyarországon (a legsikeresebb példa erre a Széchenyi István Egyetem és az Audi Hungaria Zrt. közti együttműködés), addig a tanárképzésben kevés példa van erre. Előadásunkban egy megvalósult projektet mutatunk be, melyben az angol nyelvű óvodapedagógus képzésünk végzős hallgatóinak bevonásával a Csimota Kiadóval és Kállai Nagy Krisztina illusztrátorra közösen hoztunk létre egy papírszínházi mesét a hozzá kapcsolódó oktatási segédlettel a korai angol nyelvfejlés elősegítésére. Az Apor Vilmos Katolikus Főiskola képzési programjaiban már régóta alkalmazza a japán papírszínházat, a *kamishibai*-t, de mivel nem jelentek még meg hagyományos angol népmeséken alapuló, kifejezetten az óvodás korosztálynak szóló *kamishibai* történetek, arra gondoltunk, hogy külső üzleti partnerek és hallgatóink közreműködésével kiadunk egy ilyen mesét a hozzá kapcsolódó módszertani segédanyaggal. Ez a projektmunka integrált részét képezte az Angol gyermekirodalom kurzusnak. Hipotézisünk az volt, hogy a hallgatók számára számos előnye van annak, ha össze tudjuk kapcsolni a főiskolai oktatást a való világgal. Célul tűztük ki, hogy a hallgatók elmélyítsék és valós céllal használják fel a képzésben megszerzett módszertani tudásukat egy együttműködési folyamaton keresztül. Ezt a munkafolyamatot szeretnénk bemutatni mint jó gyakorlatot az egyetemek és vállalkozások közti együttműködésekről szóló dokumentumok és ajánlások tükrében, elősegítve ezzel a közös gondolkodást arról, hogy mit tud nyújtani a tanárképzés a külső vállalkozásoknak, intézményeknek.

LEHETSÉGES SPECIÁLIS NEVELÉSI MÓDSZEREK A HALLÁSSÉRÜLTEK BUDAPESTI TANINTÉZETÉNEK FIÚ KOLLÉGIUMÁBAN NAPJAINKBAN

RÁCZ MÁRK

Milton Friedman Egyetem

Kulcsszavak: hallássérültek; nevelés; kollégium

Előadásomnak az adja az apropóját, hogy éppen ebben az évben ünnepelte az intézmény fennállásának 135 éves évfordulóját. Ezen kívül pedig kerekén 30 éve költözött be a címben megnevezett budapesti oktatási intézmény a jelenleg is használt épületébe, ahol az előadásomban szereplő kollégista tanulók is élnek. Ismert, hogy hazánkban jelenleg hét siket, illetve nagyothalló iskola működik: Budapesten kettő, ezen kívül Vácott, Kaposvárott, Szegeden, Debrecenben és Egerben. A 21 fős fiú kollégiumban 4 fős szobákban vannak elhelyezve az általános iskolai, valamint a szakiskolás tanulók. A kollégiumi nevelői gárda a 2024/2025-ös tanévben 4 nevelőtanárból (két férfi és 2 nő) és 3 pedagógiai asszisztensből (3 férfi) állt. A hallássérült, illetve nagyothalló gyerekek elsősorban jelbeszéd segítségével kommunikálnak társaikkal és a felnőttekkel, ugyanakkor szájról is kiválóan olvasnak. A létszámot tekintve egyre fogyatkozó siket gyerekek mellé már megérkeztek az autizmus spektrumzavarral élő fiatalok is, amely jelentősen befolyásolja az iskola (és kollégium) mindennapjait, illetve légkörét is. Jelenleg két fő regisztrált autista gyermek él a kollégiumban, akik a diagnosztikának köszönhetően elsősorban hallássérültek, és csak másodsorban autisták. Empirikus módszer segítségével azt mutatom be, hogy milyen eredményességgel és hogyan lehet a XXI. században nevelni egy siket (hallássérült) fiatalot. Példákon keresztül érzékeltetem, hogy milyen eszközei vannak egy mai nevelőtanárnak arra vonatkozólag, hogy életrevaló, hasznos felnőttestet neveljen az évek alatt ezekből a fiatalokból. Itt nemcsak az ajánlott délutáni programok (pl. sütő foglalkozás, csavargó szakkör Budapesten, sport, filmklub, vásárlás a kisebbeknek) segítségével, hanem mélyebb beszélgetések révén is közelebb lehet kerülni egy gyermekhez, amelynek segítségével talán másképp lehet rájuk hatni. Azonban a módszertan eltérő lehet a „többségi” iskolákhoz képest, mivel a hallássérülteknél nehezített a pálya, amely éppen a kommunikációból adódó eltéréseknek köszönhető. Lényeges megemlíteni, hogy létezik siket kultúra és siket öntudat is, amely időnként konfliktusokat is generál a hallók és siketek (nagyothallók) között. Kutatási kérdéseim a következők: Hogyan lehet megtalálni hozzájuk az utat? Milyen céljai lehetnek egy siket fiatalnak? Hol tudnak elhelyezkedni a munkaerőpiacon belül? Milyen módszerekkel lehet elérni a nevelőtanárnak céljait? Hipotézisem szerint arányaiban jóval kevesebben tanulhatnak tovább, mint azonos létszámú halló kortársaik. Ezzel összefüggésben döntően nem elsősorban olyan munkahelyekre kerülnek be, ahol szellemileg tudnak inspirálódni. A kutatás eddigi eredménye azt mutatja számomra, hogy annak ellenére, hogy nincs meg azon képességük, amely át tudná őket lendíteni az élet azon részein, ahol kifejezetten szükség lenne a hallás képességére, összességében mégis kellően tudnak boldogulni az életben.

OKTATÁSI ÖKOSZISZTÉMÁK EMLÉKEZETI LENYOMATAI: TÖRTÉNETI ÉS JELENKORI NARRATÍVÁK PÁRBESZÉDE

SAJGÓ MELINDA

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: oktatási ökoszisztéma; kollektív emlékezet

Az emlékezetben őrzött narratívák által épített történetírás dinamikusan és élő módon idézi meg a múltat. Egy közösség emlékezeti tudatában rejlő történetek feltárása – sajátos, folytonosan változó, az egyénit és a kollektívát egyaránt magában hordozó mivoltukban – nem eltávolítja a múltat a tér és idő konkrétumaitól, hanem éppen azok visszatükrözésére szolgál. Az emlékezetből kibontakozó történetek tükörként funkcionálnak, lehetőséget kínálva önmagunk és identitásunk újrafelfedezésére. A kutatás az emlékezet-elméletekre épülő történetírás szemléletét követi, középpontjában a marosvásárhelyi magyar tannyelvű tanítóképző intézet emlékezetben megőrzött narratíváinak feltárása áll. A vizsgálat célja, hogy feltérképezze a tanulási ökoszisztéma sajátos jegyeit a tanintézmény megalakulásának éveiben (1940–1943) és napjainkban. Az elemzés a múlt és jelen narratíváit állítja párhuzamba, kapcsolódási pontokat és irányvonalakat vázol fel az 1940–1943 és 2020–2023 közötti időszak pedagógiai dokumentumainak és sajtótermékeinek tartalmi vizsgálata révén. A kutatás rávilágít, hogy az intézmény korai éveiben a tanulási kultúrát az erős nemzeti identitástudat és vallásos világnézet határozta meg, amely szorosan összefüggött a régió történelmi és politikai eseményeivel. A jelenkori narratívákban az egyéni teljesítmény és a tanulás eredményessége kerül előtérbe, míg a nemzeti identitás burkoltan, metaforák és szimbólumok formájában él tovább. Mindkét korszakban a személyközi kapcsolatok jellemzően vertikális viszonyrendszert tükröznek. Az elemzett pedagógiai dokumentumok gazdag és sokrétű tevékenység-hálót rajzolnak ki, amelyek a tanulási és iskolán kívüli tevékenységek, valamint a szakmai felkészítés sajátosságait is feltárják. Az iskola fizikai terei – a szaktermek, a bútorzat, az oktatási eszközök leltára – betekintést nyújtanak az intézmény fejlődésének kihívásaiba és a folyamatos modernizációs törekvésekbe. A kutatás eredményei az emlékezet, az oktatás és az identitás komplex összefüggéseit szemléltetik. Az intézményi narratívák feltárásával nemcsak egy iskola története bontakozik ki, hanem annak társadalmi szerepe és közösségi identitásformáló hatása is. A múlt és jelen párhuzamos vizsgálata, az azonosságok és eltérések felszínre hozása által a tanulmány olyan irányvonalakat vázol fel, amelyek hozzájárulnak az oktatási folyamatok mélyebb megértéséhez és optimális fejlesztéséhez.

A TEHETSÉGGONDOZÁS KIHÍVÁSAI: EGYÉNI FEJLŐDÉSI UTAK TÁMOGATÁSA A VUCA-VILÁGBAN

**SÁNDOR-KOVÁCS DÓRA *, VARGÁNÉ ORGOVÁN VIVIEN **,
UNGVÁRI MÁRIA ***, KOVÁCS MÓNICA ***

* Nemzeti Tehetség Központ,

** Eszterházy Károly Katolikus Egyetem; Nemzeti Tehetség Központ,

*** Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal; Nemzeti Tehetség Központ,

Kulcsszavak: tehetségazonosítás; személyre szabott tanulás; adatalapú működés

A 21. századi oktatási rendszerek sikerének kulcsa a tanulók egyéni képességeinek felismerésében és célzott fejlesztésében rejlik, ezen belül is kiemelten fontos szerepet játszik a tehetséggondozás. A Nemzeti Tehetség Program 20 éves stratégiai dokumentuma az ország versenyképességének; meghatározó kulcstényezőjeként határozza meg a tehetségsegítést és annak eredményességét (NTP, 2008). A Nemzeti Tehetség Program kiemelt célként tűzte ki a kiemelkedően tehetséges fiatalok azonosítását és egy minden társadalmi réteg számára nyitott, látható és nyomon követhető tehetségazonosító rendszer kialakítását (NTP, 2025). Az előadás célja, hogy bemutassa, milyen lépésekben valósul meg ez, és miként képez hidat a tehetségprofil a tanulók egyéni képességei és a személyre szabott tanulás között. Az előadás során bemutatásra kerülnek a köznevelési és szakképzési intézmények tehetséggondozó gyakorlatainak megismerésére vonatkozó felmérés eredményei, továbbá a komplex tehetségtámogatási folyamatot megalapozó Tanulói Orientációs Profil, valamint a vállalkozói tehetség azonosítását segítő mérőeszköz, az Unikornis. A köznevelési és szakképzési intézmények tehetséggondozó gyakorlatának vizsgálatát célzó országos felmérés (N = 300) eredményei alapján az intézmények mindössze 28%-a rendelkezik kidolgozott tehetségkonceptióval, az azonosítási módszerek jelentős diverzitást mutatnak; az egyéni tanulási utak támogatása érdekében változatos programok, mentorálási rendszerek és tehetségfejlesztő aktivitások valósulnak meg az intézményekben. Új kezdeményezésként került kialakításra a Tanulói Orientációs Profil, amely képet ad a tanulók érdeklődései területeiről, képességeiről és a fejlesztési lehetőségekről. A pilot időszakában 91 intézményben 2400 tanuló bevonásával valósult meg a mérés, melynek eredményeként közel 300 tudományos tehetségígéret azonosítása is megtörtént. A kidolgozott TehetségMozaik felmérés, kiegészítve a képességteszteket, biztosítja az adatalapú, személyre szabott fejlesztési lehetőségek kialakítását. A Tanulói Orientációs Profil eredményeihez kapcsolódóan Tehetségterkép segíti a fejlesztő programok és szakemberek felkeresését. Az Unikornis, a vállalkozói tehetség korai felismerését támogató mérőeszköz fejlesztése által a középiskolás korosztály beválogatási és azonosítási folyamata valósulhat meg innovatív megoldási ötleteket kínáló programok során, még tudatosabban támogatható a munkavállalói, innovációs és vállalkozói kulcskompetencia. Cél annak bemutatása, hogy ezen mérési tevékenységek hogyan járulnak hozzá adatalapú rendszerek létrehozásának támogatásához, amelyek azonosítják és kiválasztják a tehetségeket, és a tehetségüknek megfelelő egyéni fejlesztési lehetőségeket kínálnak. Az adatalapú tehetségazonosítás és a komplex támogatási rendszer integrálása kulcsszerepet játszik a tehetséggondozás eredményességének növelésében, és hozzájárul egy személyre szabott, jövőorientált oktatási rendszer megvalósításához, a tehetségvagyon megóvásához.

ALTERNATÍV (ZENE)PEDAGÓGIAI MEGOLDÁSOK PEDAGÓGUSOKNAK (-JELÖLTEKNEK). EGY ÚJ TÍPUSÚ SZAKKÉPZÉS KIDOLGOZÁSÁNAK ÁLLOMÁSAI

SZABADI MAGDOLNA ANNA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: alternatív zenei módszerek; zenei transzferhatás; digitalizáció és oktatás; oktatási hatékonyság

Tapasztaljuk, hogy a digitalizáció előretörésével a humán kapcsolatok egyre személytelenebbé válnak. A (zene)oktatás terén megváltozott a pedagógusi szerep és a zenei transzferhatás megvalósulása akadályozott, minthogy átértékelődött a zenei preferencia is. Ennek oka, hogy az oktatás tantárgyi tartalma elvesztette esztétikai jellegét és módszertani hagyományait. Az esélyegyenlőség tekintetében a zeneoktatást meghatározza, ki rendelkezik és ki nem hangszerrel. Ez a digitalizáció, elektromos hangszerek olcsó megjelenésével csökkent, mellyel párhuzamosan a lényegi hatásmechanizmus is nehezítetté vált. Az AMI-k megjelenésével (a köznevelési intézményi struktúra változásával, a szakköri foglalkozások tömegesedésével, a követelményrendszer névlegesedésével) az oktatás egészének folyamata átalakult. Ezért mind a módszertani, mind pedig a kognitív és szocioemocionális problémák megoldása gátolt (Markov & Yarochkin, 2021; Szabadi, 2021; Efremova & Huseynova, 2022). Így szükségessé vált a (zene)pedagógusjelöltek támogatása olyan képzésekkel, melyekben használhatunk a mai kor kihívásaira válaszoló univerzális zenei eszközöket és módszereket. Ezt a neveléstudományi kutatások fejlesztő kísérletekkel támogathatják, melyek új szakképzések indításához vezethetnek el. Az ELTE TÓK-on kidolgozásra, elfogadásra és meghirdetésre került egy zene- és mozgásspecifikus készségfejlesztés módszertanát célzó szabadon választható tárgy, melynek előadásai 5 órában beszámíthatók a 120 órás pedagógus továbbképzésbe is. Eerre alapul egy szakirányú továbbképzés terve, melyet első lépésben a Kari Oktatási Bizottság pozitívan tárgyalta. A képzés egy komplex portfólió írásával és annak megvédésével zárul. A 200 kontaktórás, 60 kredites képzés 50%-ban elméleti és 50%-ban gyakorlati órákat tartalmaz. A tárgyi tartalmak lefedik a zenei élmény pszichológiai aspektusait, a zene szocioemocionális transzferhatására vonatkozó ismereteket, a mozgásfejlődés és fejlesztés pszichoneurológiai vonatkozását, szakképzett oktatók által gondozva. Előzetes igényfelmérés céljából kérdőíves felmérést indítottunk el. A Google Forms alapon készített mérőeszközt és ismertetőt közoktatási intézményvezetők között osztottuk meg, akik azt levelezőlistán továbbították oktatóiknak. Az eddigi kitöltők köre (n = 107). Háromfokú skálán mérve a mindezidáig résztvevők 67,3%-a nyilatkozott úgy, hogy a legmagasabb szinten keltette fel érdeklődését a képzés, 79,4%-a tartja úgy, hogy a legnagyobb mértékben hasznosítható lenne számára a megszerzett tudás a személyes és szakmai életében, 73, 6%-a vélekedik úgy, hogy leginkább előrelépést jelentene a pályán és mindössze 21,5%-uk nyilatkozta azt, hogy megnehezítené a költségterítés a részvételt. A képzés során a sajátélményben megtapasztalható zenei és mozgásos gyakorlatok (szak)módszertani és szociális problémák megoldására kreatív, alternatív módokat kínálnak korabeli kihívásoknak megfelelő eszközökkel, melyeknek alkalmazása univerzális és élvezetes.

A kutatást támogatta: A szakképzés tervezését az ELTE TÓK dékáni vezetése támogatta személyes hozzájárulási alapon.

NYELVSZAKOS TANÁRJELÖLTEK HIEDELMEI ÉS A DIGITÁLIS TARTALMAK: ONLINE MÉMEK AZ IDEGENNYELV-OKTATÁSBAN

SZEGI CYNTIA

Selye János Egyetem

Kulcsszavak: digitális tartalmak; idegennyelv-oktatás; online mémek

A Web 2.0 térnyerésével a multimodális tartalmak, köztük az online mémek is, egyre jelentősebb szerepet töltenek be a fiatalabb generáció nyelvi szocializációjában. Napjainkra a passzív tartalomfogyasztást felváltotta az aktív részvétel: a felhasználók saját digitális tartalmakat is létrehozhatnak, valamint megoszthatnak az interneten. Az online mémek az internetes közegeből származó, beszédet, képet és szöveget ötvöző kulturális produktumok, amelyekre sajátos nyelvhasználat, intertextuális utalások és humor jellemző. Sok esetben célnyelvi kultúra fontos elemeire reflektálnak. Az online mémek nemcsak autentikus szövegtípusként jelenhetnek meg a nyelvórákon, hanem egyben eszközként is szolgálhatnak a nyelvtanulók kreativitásának fejlesztésére, a kulturális kompetencia bővítésére, valamint a tanulási motiváció növelésére is. Bár a nyelvpedagógiai szakirodalom egyre nagyobb figyelmet szentel a digitális és multimodális tartalmak oktatásban betöltött szerepének lehetőségeinek, továbbra is hiányoznak azok az empirikus vizsgálatok, amelyek feltárják, hogyan viszonyulnak ezekhez az eszközökhöz a tanárképzésben részt vevő nyelvszakos hallgatók. A tanári hiedelmek, vagyis a sokszor tudattalan, de mélyen beágyazódott meggyőződések a tanulásról, tanításról, nyelvről és a tanári szerepről jelentősen meghatározzák, hogyan fogadják el a jövő pedagógusai az új módszertani megközelítéseket. Ezek a hiedelmek befolyásolják a tanórai tervezéssel és lebonyolítással kapcsolatos pedagógiai döntéseket is. A vizsgálat célja a nyelvszakos tanárjelöltek hiedelmeinek feltérképezése az online mémek nyelvórán való alkalmazhatóságáról. A kutatás kérdőíves módszerrel vizsgálja, hogyan vélekednek a résztvevők a digitális tartalmak – jelen esetben az online mémek – tanórai alkalmazhatóságairól, valamint milyen tapasztalatokkal és nyitottsággal rendelkeznek azok didaktikai alkalmazásáról. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak a tanárjelöltek médiapedagógiai beállítódásának mélyebb megértéséhez. Emellett támogatják olyan képzési tartalmak fejlesztését is, amelyek elősegítik a digitális média tudatos beépítését az idegennyelv-oktatásba.

A KON-SPIRÁL KOLLABORATÍV TÖRTÉNETÍRÁS ISKOLAI ALKALMAZÁSA – MÓDSZERISMERTETŐ ÉS ISKOLAI TAPASZTALOK

SZÉKELY ANDRÁS, GYÓRI-DANI DÓRA

Végeken Egészséglélektani Alapítvány

Kulcsszavak: csoportdinamika; együttműködés; történetírás

A társas-érzelmi készségek, különösen az együttműködés iskolai fejlesztése alapvető szerepet játszik a tanulók lelki jóllétének és tanulmányi teljesítményének támogatásában (Brill et al., 2024). Az együttműködésen alapuló módszerek nemcsak a motiváció erősítéséhez és a tanulmányi eredmények javulásához járulnak hozzá, hanem a kiegyensúlyozottabb viselkedéshez és az érzelmi intelligencia fejlődéséhez is, amelyek szoros összefüggésben állnak a társas kapcsolatok minőségével és az iskolai sikerességgel (Staley & Weissberg, 2016). A Kon-spirál egy strukturált, ugyanakkor kreatív kollaboratív történetírási folyamat, amely csoportok számára került kifejlesztésre, akár egy iskolai osztályon belül. Egy olyan komplex, kreatív módszer, amely egyszerre teszi lehetővé a történetalkotáson keresztüli önkifejezést és a csoportdinamikai jelenségek megfigyelését. A résztvevő csapatok egy közös történetet alkotnak három egymást követő körben. Egy-egy csapat minden körben a történet más-más szakaszán (eleje, közepe, vége) dolgozik, miközben a többi csapat által írt korábbi részeket figyelembe véve, de saját stílusában folytatja a történetet – adott szempontok figyelembevételével. A módszer különlegessége, hogy a résztvevők nem egy időben, hanem egymás után dolgoznak a történet egyes szakaszain, így a koherencia és együttműködés fenntartása aktív figyelmet, alkalmazkodást és perspektívaváltást igényel. Ez a felépítés kiválóan alkalmas egy közösség, például az osztály szabályrendszerhez való viszonya, a szerepek dinamikus alakulása, a rugalmasság, a részleges információkból való munka, a bizalom, a kommunikációs minták, a koordináció, az együttműködés és az individualitás megfigyelésére, miközben játékos formában segíti a feltárást, a reflexiót és a korrekciót. A tapasztalatok alapján a Kon-spirál módszer alkalmazása körülbelül 12 éves kortól válik igazán hatékonnyá. A módszer maga jól beilleszthető egy 45 perces tanórába, azonban a mélyebb feldolgozás és visszajelzés igény szerint hosszabb időt is kaphat. A visszajelzések alapján a feladat nem csak a közös munkát segíti, hanem a résztvevők jobban megismerik a többiek gondolkodásmódját, a feladatok megközelítését, segíti a többiek munkamódszerének megértését. A Kon-spirál módszer alkalmazása során jól láthatóvá válnak a különböző csoportdinamikai tényezők, úgymint a szerepek, a szabályokhoz való viszony, a bizalom, az individualitás vs. együttműködés, a közös problémamegoldás, a perspektívaváltás képessége és a rugalmasság. E tényezők összessége alakítja a sikeres együttműködést és a közös munka eredményességét.

INKLÚZIÓ VAGY TRADÍCIÓ? – GENDER KIHÍVÁSOK A SZINKRONÚSZÁSBAN

SZŐKE ZSUZSANNA, BÉKI PIROSKA

Eötvös Loránd Tudományegyetem – PPK

Kulcsszavak: szinkronúszás; nemi egyenlőség; férfi sportolók; nevelés

A szinkronúszás mint tradicionálisan női dominanciájú esztétikai sportág az elmúlt évtizedben nemi szempontból új fejlődési irányt vett. A férfi sportolók hivatalos befogadása – különösen a 2024-es olimpiai programba való integrálásuk – nemcsak sportági, hanem társadalmi és pedagógiai kérdéseket is felvet. Kutatásunk célja feltárni, hogy miként alakult a férfi sportolók intézményes elfogadása, milyen attitűdöket képviselnek az edzők a befogadásról, és hogyan jelennek meg a nemi szocializáció és a sportolói identitásformálás hatásai a sportágon belül. A kutatás elméleti keretét a sport és nemi identitás viszonyát értelmező interdiszciplináris megközelítések adják, különös tekintettel a gender-sztereotípiák, a testkultúra és a sportszocializáció összefüggéseire (Mennesson, 2000; Gál, 2008; Chalabaev et al., 2013; Béki, 2018; Krane, 2019). A vizsgálat kvalitatív megközelítést alkalmaz, két módszertani pillérrel: (1) összehasonlító dokumentumelemzés a World Aquatics és az IOC 2014–2024 közötti szabályzataiból, különös tekintettel a férfiak versenyzési lehetőségeit érintő változásokra (IOC, 2023; World Aquatics, 2022); (2) félig strukturált mélyinterjúk gyakorló edzőkkel, akik eltérő tapasztalattal rendelkeznek a férfi versenyzők képzésében (N = 5). A kutatás neveléstudományi szempontból különösen releváns, mivel feltárja, hogy az edzői szerepfelfogás, a tanulási környezet és a társas támogatás miként befolyásolja a sportolók önzonosságát, sportági lojalitását és a sportolás folytatásának esélyét (Light & Evans, 2018). A férfi sportolók integrációja tehát nem csupán szabályozási, hanem oktatási és szocializációs kérdés is, amely az edzők pedagógiai kompetenciáján keresztül érvényesül. A jelenlegi edzőképzési struktúrák többsége nem készíti fel a szakembereket a nemi sokféleség kezelésére – ezt a hiányosságot a kutatás gyakorlati javaslatokkal is segíti. A sportolói teljesítményt és megítélést nemcsak fizikai vagy technikai, hanem pszichológiai, társadalmi és pedagógiai dimenziók is formálják. A férfi szinkronúszók részvételének sportági elismerése formálisan megtörtént, ám az interjúk tanúsága szerint az elfogadás még nem teljes. Az edzők megosztott attitűdjei – támogatás és ellenállás – a nemi szerepek hagyományos értelmezésére, az esztétikai normák nőiességhez kötöttségére és az identitásbeli bizonytalanságokra vezethetők vissza. Összességként elmondható, hogy a szinkronúszás jövője csak akkor válhat valóban befogadóvá, ha a szabályalkotás, az edzői kultúra és a nevelési környezet egyaránt képes alkalmazkodni a sportolói diverzitás kihívásaihoz. A férfi szinkronúszók jelenléte nem veszély, hanem lehetőség egy nyitottabb, értékekben gazdagabb sportág számára.

A kutatást támogatta: ELTE PPK

INTERCULTURAL COMMUNICATION IN EDUCATION: THE GLOBAL IMPACT OF EL SISTEMA

TÍMEA SZÜCS, ILONA DABNEY-FEKETE

University of Debrecen, Institute of Educational Studies and Cultural Management

Kulcsszavak: community development; El Sistema; inclusive education

Music, as a universal language, plays a vital role in promoting intercultural communication within educational settings. It transcends linguistic and cultural barriers, allowing individuals from diverse backgrounds to connect, share experiences, and collaborate. In education, music nurtures understanding, empathy, and respect for diversity, making it a powerful instrument for community-building, inclusion, and personal development. El Sistema, founded in Venezuela in 1975, exemplifies this approach, using music education to address social and cultural challenges. El Sistema combats economic hardship, social exclusion, and cultural disconnection through instrumental training and engagement. It has spread to over 80 countries, reaching more than one million children. Its flexible, decentralized model adapts to local contexts, blending global values with local needs. More than music learning, El Sistema promotes community development, empowerment, and equal educational access. Its slogan, “Play and Fight,” embodies resilience and collective action. Networks like Sistema Global, Sistema Europe, and El Sistema USA® support local projects and foster global connections. Founder José Antonio Abreu advanced youth orchestras and intercultural collaboration, notably via UNESCO’s World Movement of Youth and Children’s Orchestras and Choirs. This presentation introduces the Hungarian group inspired by this philosophy: the Szimfónia Program. Hungary joined the movement in 2014, offering music education and community support to disadvantaged children. The Szimfónia Program started as an EU-funded pilot in 15 locations in Southern Transdanubia and Northern Hungary. After 2015, the Symphonia Foundation and the Hungarian Charity Service of the Order of Malta took over, making it a lasting arts education initiative. Some educators pushed for a return to traditional music schools, risking the program’s community focus. In 2019, the Integrated Communities Program was launched to reach Hungary’s most marginalized groups, using music for social intervention and personal growth. By 2021, *There is a Melody in Everyone’s Heart* involved 32 organizations in 67 locations, serving over 3,000 children. It remains central to the Hungarian Charity Service of the Order of Malta’s youth efforts, providing music education and broader inclusion. Beyond music, they assist municipalities with economic development, housing, mobile playgrounds, sports, and social programs. A key goal is expanding the Maltese Symphony Program to support child development in as many communities as possible. After facing temporary financial difficulties, the Program has regained momentum and continues to grow in parallel with the Symphonia Foundation’s work, while staying true to El Sistema’s founding principles. In summary, El Sistema and its adaptations—including Hungary’s Szimfónia Program—show how music bridges divides, supports communities, and fosters meaningful education.

DIGITÁLIS EURÓPA: AZ EURÓPAI UNIÓ KIHÍVÁSAI ÉS SZEREPVÁLLALÁSA AZ EURÓPAI DIGITÁLIS MŰVELTSÉG FEJLESZTÉSÉBEN A BŐVÜLŐ TANULÁSI SZÍNTEREKEN

TANDI LAURA

Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: Európai Unió; digitális műveltség; digitális készségek; digitális társadalom; digitális gazdaság

Az Európai Unió (EU) a 2020-as években lépéskényszerbe került a digitális gazdaság és társadalom fejlesztése terén a más rendszereknek való kiszolgáltatottság elkerülése érdekében, mindemellett a digitalizáció egyike annak a három alapvető folyamatnak, amelyek a gazdasági, a társadalmi-politikai és a kulturális szférában egyaránt világméretű átalakulásokat idéznek elő – a globalizáció és a demográfiai változások mellett. A digitális társadalom nem létezhet digitális készségek nélkül. Az EU egyik kiemelt célja, hogy az európai polgárok szert tegyenek a digitális átálláshoz szükséges fejlett kompetenciákra és készségekre. Ennek fejlesztését az EU erre irányuló szakpolitikai intézkedésekkel és ezen intézkedések megvalósítását segítő finanszírozási megoldásokkal igyekszik előmozdítani, ugyanis nyilvánvalóvá váltak az online és hibrid tanulás irányába mutató tendenciák, melyek új és innovatív módszereket tárnak fel a tanulási tevékenységek megszervezésére, rávilágítva ezzel az önszabályozó tanulás, valamint a hálózatban tanulás térnyerésére és jelentőségére. Ezáltal kitágulnak a tanulás színterei, az iskolai tanulás mellett megjelenik az iskolán kívüli tanulás, ami tág teret nyit a digitális önfejlesztés megvalósítására. Jelen munka áttekinti az EU szerepvállalását e folyamatban, bemutatva, mely területeken és milyen finanszírozási eszközökkel képes hatni a tagállamok és társadalmaik digitális műveltségének fejlesztésére; az EU 2021-2027 időszakra vonatkozó hosszútávú költségvetése, a Digitális Európa Program és a Digitális oktatási cselekvési terv vonatkozó területeit kiemelve. Megállapítható tehát, hogy az EU-nak a digitális gazdasággá és társadalommá válása érdekében kiemelt feladata, hogy tagállamai közötti belső egyenlőtlenségeit kezelje, elsősorban a digitálisan lemaradók felzárkóztatása révén digitális készségeik és kompetenciáik fejlesztésével; uniós finanszírozási programok, szakma-specifikus ajánlások, iránymutatások formájában. Ugyanis az Európai Unió ezen színtereken és eszköztárral képes hozzájárulni az egyén szintjén megvalósuló digitális műveltség fejlesztéséhez.

A DÖNTÉSKÉPESSÉGET MEGERŐSÍTŐ KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE

UTASI ESZTER

Pécsi Tudományegyetem, Kornéliusz EQ-Kutató Intézet

Kulcsszavak: döntésképeség fejlesztése; kooperációs minőség, szinergia, érzelem; elsajátítási motiváció; narratíva

Az emberi létnek igénye van arra, hogy közösséghez tartozzon és abban éljen. A szociális igényeket és a közös tevékenységek rendjét az arisztotelészi állítások megerősítik. Ősidők óta az ember azon munkálódik, hogy lerövidítse az élet döntési folyamatait. A 19. századtól kezdve elkezdődött egy változás a döntések sebességében, a modern korban még gyorsabb lett, majd a poszthumánban felgyorsultak a döntési folyamatok a telekommunikációs eszközök segítségével. Mi az ember a 21. században? White megállapította, hogy az embernek veleszületett igénye van arra, hogy a kompetenciái növekedjenek. Az elsajátítási motiváció kompetenciagyarapodást eredményez, továbbá az iskoláskorban a tanulás bázisát adja. A Kornéliusz EQ-Kutató Intézet munkatársaként kutatást végzek az 5–9 éves korosztály érzelmi energiájának változói révén az érzelmi kompetenciáiról. A gyermek érzelmi intelligenciát kutató csoport Dr. Szenczi Árpád és Dr. habil. Hecker-Réz Robert vezetésével indult 2020-ban. A mérési projekthez 2022-ben csatlakoztam, és átvettem a EQ mérések vezetését a bázisiskola felmérésvezetőjeként a Nagykőrösi Petőfi Sándor Általános Iskolában. Jelenleg az 1–2.évfolyamos tanulók EQ-mérése folyamatos, amely a gyermek intenzív meseorientációs korszakára építve dolgozza fel a népmesei narratívákat. Harter szerint az iskoláskorú gyermek pozitív érzelmeket fog produkálni optimális kihívást jelentő teszt kitöltésével. Ennek a gazdag tapasztalati anyagnak szakmai eredményeit foglalom össze, amely a gyermekek döntéshozatalára is orientálódik. A kutatóintézetünk által kidolgozott és alkalmazott autokeirikus személyiségkép az érzelmi energiák felől közelíti meg a személyiségfejlesztés pedagógiai jellegű fókuszpontját. Az egyén akkor lesz kiegyensúlyozott, ha az érzelmeinek gondozása innovatív irányban halad a személyiségének megfelelően. A kutatás során jelentős szerepet kapott a tanmese népmesei szereplőinek jellemvonás-elemzése. Azt vizsgálom, hogy a tanuló mennyire tud velük azonosulni, mennyire képes emocionális véleményét a kooperáció nagy témájának összefüggésében a képi válaszokban kifejezni. Ha tud vele azonosulni, átveszi az érzelmet és szimpatizál a narratívával, vagy rezonancia által új érzéseket vált ki belőle. A narratíva által kognitív disszonancia jön létre. A válaszadás természetesen teljesen egyéni, a gyermek szabadságot kap az illusztrált válaszokban online felületen. Messer szerint az egyéni eltérések az elsajátítási motiváció bármilyen értéke helyett inkább a különböző elsajátítási szituációkban megjelenő választípusokkal jellemezhetők. A kutatás a kooperációra és a szinergiára irányul. A döntési helyzet felismerése által egyre jobban fejlődik az egyén kooperációs minősége, hatékonyabb lesz a partnerek együttműködése, majd egy új minőség, szinergia tör elő. A narratívákban a szeretet jelenléte hozza létre a szinergiát. Arisztotelész szerint az élet újbóli lehetőségekkel teli, az embernek dönteni kell úgy, hogy a végső biztonságot, a célt elérje.

NAVIGATING THE DIGITAL AGE: A SYSTEMATIC REVIEW OF HOW DIGITAL PARENTING IS STUDIED AND CONCEPTUALISED

ERIKA VETÉSI *, GYÖRGY FÁBRI **, EMESE SCHILLER **

* Eötvös Loránd Tudományegyetem Digitális Oktatásfejlesztési Kompetencia Központ

** Eötvös Loránd University Institute of Research on Adult Education and Knowledge Management

Kulcsszavak: digital parenting; systematic review; digital mediation

In an era increasingly shaped by digital technologies, the concept of digital parenting has emerged as a critical area of inquiry within international academic discourse (Smahel et al., 2020). As children and adolescents navigate complex online environments, parents are faced with new challenges and responsibilities in guiding their digital experiences (Konok et al., 2020; Nikken & de Haan, 2015). This shift has sparked a growing wave of scholarly interest, with researchers across disciplines examining how digital parenting is conceptualized (Benedetto et al., 2020) and what methodological approaches are best suited to capture its multifaceted nature (Modecki et al., 2022). The expanding body of international literature underscores digital parenting not only as a pressing social concern but also as a crucial element of digital literacy, online safety, and overall well-being in the 21st century (Livingstone et al., 2015). This systematic review aimed to synthesize empirical research on digital parenting published between 2020 and 2024. A total of 451 records were initially identified through the Web of Science database. Following preliminary exclusions based on publication date, open science compliance, study type, and language, 142 records were retained for screening. Of these, 118 were excluded due to lack of content relevance, leaving 24 articles for further evaluation based on titles and abstracts. An additional five articles were excluded at this stage—two for not being empirical studies and three due to the unavailability of full-text English versions. Ultimately, 19 studies met all inclusion criteria and were incorporated into the qualitative synthesis. This review provides a focused overview of recent empirical findings in the field of digital parenting. Results indicate the multifaceted nature of digital parenting, underscoring the need for a comprehensive and integrative perspective. The selected studies were organized into four conceptual categories. First, digital parenting is framed as a form of competence and awareness, reflecting parents' knowledge and skills in managing digital technologies. Second, it is interpreted through the lens of parenting styles and mediation strategies employed in the digital context. Third, it is approached as a developmental and educational responsibility, emphasizing the role of parents in supporting their children's growth in digital environments. Lastly, digital parenting is shaped by broader contextual and cultural factors, illustrating how societal norms and environments influence parental practices. This categorization offers a structured lens for understanding current empirical approaches to digital parenting and points to key areas for future research.

A kutatást támogatta: A tanulmány a 2022-1.1.1-KK-2022-00003 kódszámú „Digitális Oktatásfejlesztési Kompetencia Központ” c. projekt keretén belül készült.

„FÉRFIVÁ LETT ÖZVEGYEK”: TÖRTÉNELMI SZEREPEK ÉS NEVELÉSTUDOMÁNYI TANULSÁGOK JÓKAI MÓR REGÉNYEIBEN

VIDA GERGŐ *, MRÁZIK JULIANNA **, PRIBÉK LÁSZLÓ ***

* Soproni Egyetem

** Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

*** Székesfehérvári József Attila Középiskolai Kollégium

Kulcsszavak: Jókai; identitás; neveléstörténet

A 19. századi magyar irodalomtanítás egyik megkerülhetetlen alakja Jókai Mór, akinek történelmi regényei az oktatásban ma is gyakran szolgálnak identitásképző és értékközvetítő funkcióval. Regényeiben következetesen jelenik meg az egyéni sors és a társadalmi rend viszonyának kérdése, különösen az Erdély aranykora (1894) és a Báthory Zsigmond történetét is megjelenítő A magyar nemzet története regényes rajzokban (1854) című művekben. Ezekben a történetekben figyelemre méltó az a jogtörténeti szempontból is értelmezhető jelenség, amely során özvegy asszonyok olyan feladatköröket vállalnak – birtokigazgatás, politikai döntéshozatal, hadügy –, amelyeket a korabeli társadalom többnyire férfiaknak tartott fenn (Benda, 1981). A vizsgálat célja, hogy e szerepváltozásokat történeti hermeneutikai (Gadamer, 2003) és narratívaelemző (Bal, 2009) módszertannal értelmezze, különös tekintettel arra, miként jelennek meg ezek a történelmi regényekben mint nevelési célzatú példázatok. A szövegértelmezés során külön figyelmet fordítunk arra, hogy az özvegy szereplők miként kapnak ideiglenes társadalmi felhatalmazást a hagyományos férfiszerepek betöltésére, és hogy ezek az irodalmi alakok hogyan jelenhetnek meg a társadalmi nevelés, erkölcsi formálás és történelmi tudatosítás tananyagában. A kutatás nem a szerepek feloldását vagy összemosását, hanem azok történeti átmeneti jellegeit kívánja feltárni: olyan társadalmi állapotokat, amikor a rendkívüli körülmények felelősséget és közösségi cselekvést róttak női szereplőkre. E megközelítés kiválóan illeszkedik a 21. századi magyar neveléstudomány azon törekvéséhez, amely a nemzeti hagyományokra épülő értékalapú nevelésen belül is keresi az emberi méltóság, közösségi felelősségvállalás és nevelési érzékenyítés lehetőségeit (Biesta, 2010). Jókai „férfivá lett özvegyei” nem csupán irodalmi figurák, hanem olyan történelmi példák, amelyek a szerepvállalás és közösségi helytállás pedagógiai értékeit képviselik. E szereplők értelmezése hozzájárulhat a jelenkori oktatási gyakorlatok elmélyítéséhez – különösen az identitásfejlesztés, történelmi tudatformálás és felelősségtudatra nevelés területén. A kutatás célja, hogy hozzájáruljon a nemi szerepek történeti értelmezésén keresztül egy méltányos, de nem ideologikus nevelési keretrendszer kidolgozásához, amely egyaránt épít a hagyományra és az értelmezés szabadságára.

A kutatást támogatta: Kvalitatív- és Kevert Eljárások Módszertani Kutatócsoport, PTE

A KRONOTÍPUS, A FELNŐTTKORI ADHD TÜNETEI ÉS A PSZICHOLÓGIAI RIZIKÓFAKTOROK KAPCSOLATA A FELSŐOKTATÁSBAN

VÍZHÁNYÓ DORKA, MÜLLER VANESSA, PIKÓ BETTINA

Szegedi Tudományegyetem, Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Kar

Kulcsszavak: felnőttkori ADHD; kronotípus; felsőoktatási lemorzsolódás

Bevezetés: Az ADHD felnőttkori megjelenése egyre gyakoribb a köztudatban és tudományos körökben, viszont a diagnosztikai nehézségek és a heterogén tüneti kép miatt hosszú folyamat a felismerése és azonosítása. Az egyetemi hallgatók körében az ADHD megléte rizikófaktor lehet a felsőoktatási lemorzsolódás szempontjából releváns jellemzők kialakulásában, mint a halogatási hajlam, perfekcionizmus vagy ego-kimerülés, nem beszélve a kronotípus befolyásoló szerepéről. Kutatásunkban a felnőttkori ADHD kapcsolatát vizsgáljuk a kronotípus tükrében az egyetemi lemorzsolódással és egyéb mentális egészséget meghatározó jellemzőkkel. **Módszerek:** Keresztmetszeti kutatásunkban 557 magyarországi felsőoktatásban résztvevő fiatal felnőtt vett részt (átlagéletkor: 22,04 év; 78,6% nő). A résztvevők egy magyar nyelvű online kérdőívcsomagot tölthettek ki, mely 8 kérdőívet tartalmazott. A kérdőívek az ADHD rizikó, halogatás, perfekcionizmus, közösségimédia-függőség, ego kimerülés, vitális kimerülés, negatív megítéléstől való félelem, reggeli-esti kronotípus és az egyetemi lemorzsolódás témaköreit tartalmazták. **Eredmények:** A független mintás egyszempontos ANOVA eredményei alapján az ADHD tünetek tekintetében az esti kronotípusú személyek szignifikánsan magasabb pontszámot értek el az ADHD hiperaktív tüneteit ($F(2,554) = 5,50, p = 0,004$) és figyelemhiányos tüneteit mérő skálákon ($F(2,554) = 10,33, p < 0,001$) a reggeli típusú személyekhez képest, emellett a lemorzsolódási intenció is főként erre a csoportra jellemző ($F(2,554) = 4,88, p = 0,008$). A halogatási hajlam két formáját tekintve a passzív halogatás is az esti kronotípusú személyekre jellemző ($F(2,554) = 17,43, p < 0,001$), ahogy a hamarabbi vitális ($F(2,554) = 18,70, p < 0,001$) és ego kimerülés is ($F(2,554) = 5,38, p = 0,005$). **Megbeszélés:** Kutatásunk eredményei megerősítik azt az elképzelést, hogy a tevékenység-alvás időablak preferencia, vagyis a kronotípus meghatározó szerepet játszik az egyetemi hallgatók mentális egészségében és tanulmányi teljesítményében. Az esti kronotípusú személyekre nagyobb mértékben jellemzőek az ADHD tünetek, a passzív halogatási hajlam, a kimerülés különböző formái és a lemorzsolódási intenció, mint a reggeli vagy köztes kronotípusú személyekre. Az intervenció szempontjából fontos hangsúlyt fektetni ezen preferencia átkeretezésére az ADHD tüneteket mutató hallgatók esetében.

NEM NYELVOKTATÁSRA SZAKOSODOTT OKTATÓK SZEREPE A JAPÁN NYELVOKTATÁSBAN: EGY TEA MÓDSZERREL VÉGZETT ESETTANULMÁNY

WAKAI SEIJI

Károli Gáspár Református Egyetem BTK

Kulcsszavak: szakterület és nyelvoktatás integrálása; Trajectory Equifinality Approach (TEA); hallgatói visszajelzések

A kutatás célja az egyetemi japanológia tanszéken dolgozó, nem japán nyelvoktatásra szakosodott oktatók „japán nyelvtanári” identitásának kialakulását és oktatási gyakorlatuk átalakulási folyamatát feltárni. A hagyományos japán nyelvoktatási kutatások kevés figyelmet fordítottak arra, hogyan integrálják a nem nyelvoktatásra specializálódott egyetemi oktatók saját szakterületüket a nyelvoktatásba. E hiány pótlására egy történész („H”) esetét vizsgáljuk, aki szaktárgyai mellett hetente egy japán nyelvórát is tart. Elméleti keretként a Sato és Valsiner (2010) által kidolgozott Trajectory Equifinality Approach (TEA) módszert alkalmaztuk, amely az egyén fejlődési pályáját több lehetséges útvonalként értelmezi az Equifinality Point (EFP) felé, különböző elágazási pontokon (BFP) keresztül. Ez hatékonyan teszi láthatóvá a tanári fejlődés fordulópontjait. A tanulmányban „H” pályáját elemezzük, ahogy eléri azt a pontot, ahol szakterületét és a japán nyelvoktatást integráltan szemléli. „H”-val strukturálatlan interjúkat készítettünk, és a kvalitatív adatokat a TEA módszertana szerint dolgoztuk fel. Az interjúk a következőkre fókuszáltak: (1) hogyan kezdett nyelvtanítással foglalkozni, (2) milyen kihívásokkal szembesült, (3) hogyan hozott döntéseket a kritikus pontokon, és (4) hogyan fedezte fel szakterülete és a nyelvtanítás kapcsolódási pontjait. „H” narratívájából azonosítottuk az elágazási pontokat, majd időrendi sorrendben elkészítettük a pályakövetési modellt (*Trajectory Equifinality Modelling*, TEM). Az elemzés három kulcsfontosságú elágazási pontot tárt fel: (1) szakmai tudás beépítése a nyelvórákba és nyelvoktatási elemek beépítése a szakórákba, (2) hallgatói pozitív visszajelzések felismerése, és (3) oktatási módszerek tudatos újragondolása. Különösen jelentősek voltak a hallgatók reakciói, amikor történelmi példamondatokat és olvasmányokat alkalmazott. Ez katalizátorként szolgált „H” számára szakterülete újraértelmezéséhez és a nyelvoktatás iránti elkötelezettség mélyítéséhez. E folyamat összhangban áll Inoue (2006) tanári változásmoделljével, mely szerint a tanári fejlődés nem csak technikai készségszerzés, hanem a tanulókkal való kapcsolatban is formálódik. Az eredmények azt is mutatják, hogy a technológiai fejlődés önmagában nem változtatja meg az oktatás lényegét. Az előadás ismerteti „H” fejlődési folyamatának elemzését és javaslatokat fogalmaz meg egy olyan támogatási rendszerre, amely segíti a nem nyelvoktatásra szakosodott nem anyanyelvi oktatókat a hatékony nyelvoktatásban és szakmai identitásuk megerősítésében.

A konferencia támogatói

SZTE

